Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Vita S. Martini

https://hdl.handle.net/1874/328546

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 180.

Hss. LEESZAAL
4. C. 2

126 *(Eccl. 181, antea 285x.) Membr. fol. 217 ff. 2 col. Saec. XV.*

Sulpicius Severus, Vita S. Martini, f. 1—10b.

Ejusdem Epistolae de obitu S. Martini ad Aurelium et Basulam, f. 10b—15b.

(Ejusdem Dialogi III inscripti:) Dialogus Severi, Galli et Posthumiani, f. 15b—36b.

(**S. Martinus**, de trinitate), f. 36b—37a.

Gregorius Turonensis, Sermones IV de transitu S. Martini, f. 37a—39a.

De S. Briccio, f. 39a—40a.

Leontius episc. Neapoleos (in ins. Cypro), Enarratio de vita et actibus S. Johannis Elemosynarii, f. 41a—67a.

De B. Fulgentio, Ruspensi episcopi, f. 67a—68a.

De B. Gregorio papa III, f. 68a—69b.

Ex legenda Roberti (I, Molismensis abbatis), f. 69b.

S. Bernardus, Vita Malachiae Hiberniensis episcopi, f. 70a—92b.

(**S. Bonaventura**), Vita S. Francisci et Miracula ejus post mortem ostensa, f. 92b—141a.

Fol. 92b: Incipit prologus... Apparuit gratia dei saluatoris, cet.

Exemplum de confessione, f. 141a—b.

Actus sanctorum sociorum S. Francisci, f. 142—217b.

(Incipiunt:) Ad laudem domini nostri, cet. In fine tabula capitt. CXIII.

„Liber iste pertinet monasterio Canonicorum Regularium in Traiecto."

126

Huius codicis copiosam descriptionem invenies apud B. Kruitwagen, O. F. M., *Descriptio nonnullorum codicum mss. quibus insunt libelli „Speculum perfectionis" et „Actus B. Francisci"* (in *Archivum Franciscanum Historicum*, I [1908], p. 324—9). Ibidem p. 349—412 exscripta habes plurimas lectiones varias ex libello *Actus Sanctorum sociorum S. Francisci* qui in nostro codice exstat fol. 142—217b. Cf. etiam notam ad cod. 122 fol. 23a—26b.

Hs. 4.C.2

Behandeld met 'Cire 212' in sept. 1990

Ihesus maria ... Ihesus ... aue maria
Ihesus maria ... Dñe ne ...
Aue maria

A

bus tā tpib; · p̄mū tēpus ante legē · secū
dū ... tciū mō est · qd̄ ē tēp9 grē z tā
si nō . Visitauit gen9 huānū ante legē : i
vū abel ... i vū enoch : i vū noe : i vū abra
hā : i vū ysaac : i vū iacob : Eo moȝ deū se
dici voluit : et cū oēs gentes erāt · q̄ triū
hoīm deus eēt · ego sū inq̄t deus abrahā et
ysaac et iacob · In lege autē si nō visita
ret : ipām legē nō daret · Post legē venit
et ipse p̄rfamilias · passus ē mortuus est
et resurrexit · spm̄ scm̄ dedit : euāgeliū
p totū orbē p̄dicari fecit : et ad huc quedā
arbor ifructuosa p̄māsit · Est qdā adh(uc)
pars gn̄is hūani : q̄ adhuc se nō corrigit
Intercedit colon9 : pro plebe orat aplūs
Flecto inq̄t genua mea p vob̄ ad p̄rem :
ut i caritate radicati et fundati valeatis
cōphendere cū oīb; scīs q̄ sit latitudo et
longitudo altitudo et p̄fundū : cognos
cere eciā supeminētē sciam caritatis xp̄i ·
ut ipleamini in oēm plenitudinē dei · Flec
tendo genua p vob̄ · intercedit apud pa
trēfamilias ne eradicemini · Ergo qr nec(ess)e
ē ut veniat : agam9 ut fructuosos nos
ueniat · Circūfossio arbois ē humilitas
penitēcis · Oīs enī fossa humilis dico vo
... sterquilinis · sordes pn̄ie ·
sordidus ... Et tu sibi
... Sit ergo ...
nō se arbitretur hr̄e fructus bonos si ma
net arbor mala · Ergo ut fructus bono
rū arbois bone · mutat̄ et mutabit
opus · Extirpa cupiditatē : planta
caritatē · Sicut e ... oīm malo
rū cupiditas : sic ... oīm bonorū
caritas · Ergo ...
... cōtendūt dicere ... bonū ... si

scires qd̄ est bonū · Quod habē vis · nō est
valde bonū : qd̄ eē nō vis · hoc ē bonū ·
Vis enī hr̄e sanitatē corpis · ē bonū : nec
tu putes magnū bonū eē qd̄ habet et
malus · Aurū et argentū hr̄e vis : ecce et
hoc dico bonū est · sed si bn̄ vsus fueris
Bene autē nō vteris · si malus fueris · Ac p
hoc aurū et argentū malis malū ē · bo
nis bonū est : nō qr eos bonos facit au
rū et argentū · sed qr bonos invenit i vsū
bonū cōuertitur · Honorē hr̄e vis bonū
ē : sed et hoc si bn̄ vtaris · Quā multis ho
nor occasio exicij fuit : q̄ multis honor
ministeriū boni opis fuit · Discurramus er
go ista bona si possum9 · qr de bonis arbo
rib; loquimur · et hic nichil ē q̄ hec q̄sq̄ co
gitare debeat · nisi ut i semetipm̄ oculos
cōuertat · ise discutiat · se discuciat · se inspi
ciat · se querat et se inueniat : et qd̄ displi
cet necet · et qd̄ placet optet et plantet ·
Cū enī hō se inanē inuenerit meliorū bo
norū ut qd̄ ē audi9 extiorū bonorū ?
Ecce qd̄ p̄dest plena bonis archa : tu sic
inanis consciencia · Bona vis hr̄e : et bon9
nō vis eē ? Nō vides erubescere te debē
de bonis tuis : si domus tua plena est
bonis · et te hr̄e malū ... Aliquid ma
lū vis hr̄e ? Dic m̄ · nichil oīno : non
vxorē nō filiū nō filiā nō seruū nō
villā nō tunicā postremo nō caligā :
et tu vis ... malā vitā · Rogo te p̄po
ne vitā tuā caligē tue · Oīa q̄ circūia
cent oculis tuis elegācia et pulchra
cara sūt tibi : et ip̄e tibi vilis es q̄ te
dus · Si posset tibi r̄ndē bona quib;
plena ē domus tua q̄ hr̄e concupisti que
p̄de tremuisti : nōne t' clamaret · si

liber iste pertinet monasterio canonicorum regularium in Traiecto

tu nos bona vis habere· sic et nos te volumus habere bonum dominum: Tacita voce interpellat te dominum tuum Ecce tanta bona dedisti huic: et ipse malus est· Quid ei prodest quod habet: qui eum qui omnia dedit non habet: Erit ergo aliquis admonitus hiis verbis meis· et forte compunctus querit quid sit bonum: quale bonum verum bonum· Cum intellexisti hoc te querere debere· Respondebo querenti et dicam· Hoc est bonum quod non potes invitus amittere· Potes enim aurum perdere et nolens: potes domum· potes honores potes ipsam carnis salutem· Bonum vero quo vere bonus es· nec invitus accipis: nec invitus amittis· Quere ergo quale sit hoc bonum psalmus quidem nos admonet rem magnam forte quam querimus· Ait enim· Filii hominum usquequo graves corde: Quid est graves corde: Ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium: Et adhuc ergo ait Quid querendum est: Scitote quoniam magnificavit dominus sanctum suum· Iam et christus venit: iam magnificatus est iam surrexit et ascendit in celum: iam toto mundo nomen eius predicatur· Usquequo graves corde: Quousque arbor illa in triennio: Sufficiant preterita tempora: iam magnificato illo sancto· quousque graves corde: Post triennium quid restat nisi securis: Quousque graves corde: Ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium: Adhuc vana· adhuc inutilia: adhuc pompatica adhuc et volatica· Iam christo sancto magnificato: adhuc ista requiruntur: Iam clamat veritas: et adhuc queritur vanitas: Quousque graves corde: Merito fortiter flagellatur hic mundus· Cognovit enim iam verba domini mundus· Et servus qui

B

~~nº. 248.~~ 5 r.

Nº. 285. p. x

Vita martini epi turonensis
Dyalogus seueri sulpitij
Explanatio quarundam dictionum po
sitarum in vita martini et dyalogo seueri
Vita iohannis elemosinarij patriarche
alexandrinensis.
Vita malachie hyberniensis archi
episcopi.
Vita francisci.
Liber miraculorum eiusdem.
Actus sociorum eiusdem.
Aurea verba fratris egidij socij fra
cisci recitantur in de actibus eiusdem
egidij.

Incipit epistola seueri sulpitij
ad desiderium de vita sancti mar
tini turonensis archiepiscopi et
confessoris.

Epistola

Severus desiderio fratri carissimo salutem. Ego quidem frater unanimis libellum quem de vita sancti martini conscripseram scheda sua premere et intra domesticos parietes cohibere decreveram: quia ut sum natura infirmus iudicia humana vitabam, ne quod fore arbitror sermo incultior legentibus displiceret. omniumque reprehensione dignissimus iudicarer, quia materiam disertis merito scriptoribus reservandam impudens occupasse: sed petenti tibi sepius negare non potui. Quid enim esset quod non amori tuo vel cum detrimento mei pudoris impenderem? Verumptamen ea tibi fiducia libellum edidi, qua nulli a te prodendum reor: quia id spopondisti. Sed vereor ne tu ei ianua sis futurus: et emissus semel nequeat revocari. Quod si acciderit et ab aliquibus eum legi videris. bona venia id a lectoribus postulabis. ut res potius quam verba perpendant: et equo animo ferant. si aures eorum vitiosus forsitan sermo perculerit: quia regnum dei non in eloquentia. sed in fide constat. Meminerint etiam salutem seculo non ab oratoribus, sed a piscatoribus predicatam: cum utique si utile fuisset. id quoque dominus prestare potuisset. Ego enim cum primum animum ad scribendum appuli: quia nephas putarem tanti viri latere virtutes: apud me ipse didici ut soloecismis non erubescerem: quia nec magnam umquam rerum scientiam contigissem. Et si quid ex his studiis olim fortasse libassem: totum id dissuetudine tanti temporis perdidisse. Sed tamen ne nobis maneat tam molesta defensio: suppresso si tibi videtur nomine libellus edatur. Quod ut fieri valeat titulum frontis erade. ut muta sit pagina: et quod sufficit loquatur materiam: non loquatur auctorem.

Incipiunt capitula libri sequentis.

De sancta conversatione adolescentie et caritate vel patientia atque humilitate: et quod ante baptismum perfectione teneatur.

De clamide divisa: et paupere vestito

De baptismo grandi desiderio accepto: et hostibus fidei virtute superatis

Ubi renuntiavit militie. Lus et sanctum hilarium expetiit: et postmodum ammonitus parentes visitavit: et quod in itinere insidias adversariorum potentia fide superavit: et mediolani monasterium constituit: et insidiantibus hereticis gallinariam insulam expetierunt. et ibi venena superavit: et iterum sanctum hilarium expetiit.

De monasterio in pictavo L petierit constituto: et ibidem cathecu

nũo mortuo suscitato: et poste
a baptismo cõsecuto. De ser
uo lupiciani suscitato. De or
dine epatus et pseuerãcia hũi
litatis. vel amore secreti mõste
rio constituto: et qualiter exeplo
et doctrina discipulos erudierit.
Ubi locũ aliucomiũ noĩe fanu
de iumia destructa: ab errore li
berauit. Ubi gẽtiliũ turbas cũ
voluit stare fecit: et cũ libuit ab
ire pmisit. Ubi templũ antiqs
simũ diruit. et arborẽ pinũ
sup se ruentẽ signo crucis oppo
sito in aliã partẽ pstrauit: et
gentiliũ multitudinẽ vniũsã
hoc miraculo conũti fecit. U
bi fano incenso: ignẽ domi imi
nentẽ fide repulit. Ubi ad di
ruendũ fanũ angelorũ psidia
meruit. Ubi orõnis virtute
pcussorẽ superauit. Ubi pcus
sori ferrũ de manibꝰ excussum
nõ cõparuit. Ubi palititũ cu
rauit. Ubi tetradij seruũ a de
monio liberauit: et ipsm tetra
diũ a gẽtilitatis absoluit erro
re. Ubi demoniaco furẽti di
gitos in os intulit et cõfestim
purgauit. Ubi ciuitatẽ de
metu barbarorũ liberauit. U
bi leprosũ osculo purgauit. U
bi filia arborij epĩe sue tactu
sanata est. Ubi benedictũ pau
lini oculos nõ solũ exteriores.
sed etiã interiores illuiauit. U
bi ipse sanus p angelũ curatꝰ
est. Ubi in cõuiuio iperato
ris psbim ptulit impatori: et
ipi marcio predixit futura q
sunt ipleta. Et angeli sepe
cũ eo locuti sunt. Ubi dyabo
lus cornu cruentũ in manu
tenẽs cellulã eius erupit. et
clarũ psbim temptare conatꝰ
est: et q visibilẽ se ei formis
diũsis ingerebat etiã regio ha
bitu. et q eo tpe etiã in aliis re
gionibꝰ figmenta sit machinatꝰ
Ubi benedictus seuerus ad eũ
plena fide et caritate perexit: et
exponit pfectionẽ religionis il
lius. vel quibꝰ exeplis eos ad a
morẽ dñi puocauerit. et q p
inuidis et p obtrectatoribꝰ suis
sp orauit. et aduersũ oẽs insi
dias patientiã assũpserit, et a
caritate sua nullum repulerit: et
aium celo sp intentũ ab orõne
nũqm laxauerat. Incipit p
logus sulpicij seueri in vitã
beati martini turonẽsis epi.

Plerique mortalium
studio et gloria secu
lari inanit dediti.
perennem ut
putabant memoriã
nois sui qsiuerunt: si vitas cla
rorũ virorũ stilo illustrassent.
Que res utique nõ pẽnem q
dẽ sed aliquantulũ tamẽ cõcep
te spei fructũ afferebat. qa et
sui memoriã licet inanẽ ppa
gabãt. et ppositis magnorũ vio
rũ exeplis nõ parua emula
cio legentibus excitabat: sed tñ

nichil ad vitam illam eternamque vi
tam. hec eorum cura pertinuit. Quid
enim aut ipsis occasura cum seculo
scriptorum suorum gloria profuit? aut
quid posteritas emolumenti tu
lit legendo hectorem pugnantem.
aut socratem philosophantem. cum
eos non solum imitari stultitia sit:
sed non acerrime etiam impugna
re dementia. quippe qui humanam
vitam presentibus tantum actibus estiman
tes spes suas fabulis, animas se
pulchris dederunt. Siquidem ad so
la hominum memoriam se perpetuan
dos crediderunt. cum hominis officium
sit perhennem potius vitam quam per
hennem memoriam querere: non
scribendo aut pugnando vel phi
losophando. sed pie sancte religiose
que vivendo. Qui quidem error
humanis litteris traditus in tantum va
luit: ut multos plane emulos.
vel vanitatis philosophie vel stul
te illius virtutis invenerit. Unde fac
turus michi operepretium videor.
si vitam sanctissimi exemplo viri
aliis mox profuturam perscripsero:
eo quod utique ad veram sapientiam
et celestem miliciam divinamque le
gentes incitabit. In quo ita nostri
quoque rationem commodi ducimus:
ut non inanem ab hominibus memo
riam. sed eternum a deo premium ex
spectemus: quia et si ipsi non ita
viximus ut exemplum aliis esse
possimus: dedimus tamen operam ne
is lateret qui esset imitandus. Igi
tur sancti martini vitam scribere exordi

ar. ut que vel ante episcopatum vel in
episcopatu gesserit. quamvis ad omnia il
lius nequaquam potuerim pervenire
adeo ea in quibus ipse tantum sibi con
scius fuit nesciuntur: quia laudem
ab hominibus non requirens. quantum in
ipso fuit omnes virtutes suas la
tere voluisset. Quamquam etiam ex his
que comperta nobis erant plura o
misimus: quia sufficere credidimus si
tantum excellentiora notarentur. simul
et legentibus consulendum fuit: ne
quid his pareret copia congesta fas
tidium. Obsecro autem eos qui lectu
ri sunt ut fidem dictis adhibeant:
neque me quidquam nisi compertum et
probatum scripsisse arbitrentur. Alio
quin tacere quam falsa dicere malu
issem. Explicit prologus. Incipit
vita sancti martini

Igitur martinus saba
rie pannoniarum op
pido oriundus fuit. sed
intra italiam ticini a
litus est: parentibus secundum
seculi dignitatem non
infimis. gentilibus tamen. Pater eius
miles primum: post tribunus mili
tum fuit. Ipse armatam miliciam
in adolescentia secutus inter scho
lares alas sub rege constancio.
dein sub iuliano cesare milita
vit. non tamen sponte: quia a pri
mis fere annis divinam ei potius
servitutem sacra illustris pueri
inspiravit infantia. Nam cum esset
annorum decem invitis parentibus ad
ecclesiam confugit: seque cathecu

minum fieri postulavit. Mox mirum in modum totus in dei opus conversus, cum esset annorum duodecim heremum concupivit, fecissetque votis satis si etatis infirmitas non obstitisset. Animus tamen aut circa monasteria aut circa ecclesiam semper intentus meditabatur adhuc in etate puerili quod postea devotus implevit. Sed cum edictum esset a regibus ut veteranorum filii ad militiam scriberentur, prodente patre qui felicibus eius actibus invidebat, cum esset annorum quindecim raptus et cathenatus sacramentis militaribus implicatus est, uno tantum servo comite contentus. Cui tamen versa vice dominus serviebat, adeo ut plerumque ei et calciamenta ipse detraheret et ipse detergeret, cibum una caperent, hic sepius ministraret. Triennium fere ante baptisma in armis fuit, integer tamen ab hiis vitiis quibus illud hominum genus implicari solet. Magna illi circa commilitones benignitas, mira caritas, paciencia vero atque humilitas ultra humanum modum. Nam frugalitatem in eo laudari non est necesse, qua ita usus est ut iam illo tempore non miles sed monachus putaretur. Quibus rebus ita sibi omnes commilitones suos devinxerat ut eum miro affectu venerarentur. Necdum tamen regeneratus in Christo agebat quendam bonis operibus baptismatis candidatum: assistere scilicet laborantibus, opem ferre miseris, alere egentes, vestire nudos. Nichil sibi ex militie stipendiis preter cotidianum victum reservabat. Iam tamen evangelii non surdus auditor de crast-

Quo non cogitabat.

Quodam itaque tempore cum iam nichil preter arma et simplicem militie vestem haberet, medie hieme que solito asperior inhorruerat, adeo ut plerosque vis algoris extingueret, obvium habuit in porta Ambianensium civitatis pauperem nudum. Qui cum pretereuntes ut sui misererentur oraret omnesque miserum preterirent, intellexit vir deo plenus sibi illum aliis misericordiam non prestantibus reservari. Quid tamen ageret? Nichil preter clamidem qua indutus erat habebat, iam enim reliqua in opus simile consumpserat. Arrepto itaque ferro quo accinctus erat mediam dividit, partemque eius pauperi tribuit, reliqua rursus induitur. Interea de circumstantibus ridere nonnulli, quia deformis esse et truncatus habitu videtur. Multi tamen quibus erat mens sanior altius gemere quod nichil simile fecissent, cum utique plus habentes vestire pauperem sine sua nuditate potuissent. Nocte igitur insecuta cum se sopori dedisset, vidit Christum clamidis sue qua pauperem texerat parte vestitum. Intueri diligentissime dominum vestemque quam dederat iubetur agnoscere. Mox ad angelorum circumstancium multitu-

dinē audit ihm clara voce di
centē. Martin⁹ adhuc cathecu
mus hac me veste contexit. Vere
memor dn̄s dictor̄ suor̄. que
an̄ pdixerat. q̄ diu fecistis hec
vni ex minimis meis michi fecis
tis. se in paupe pfessus ē fuis
se vestitū: et ad cōfirmandū
tm̄ boni opis testimoniū: in e
odē se habitu quē paup acce
perat dignat⁹ est ostēdē. Quo
viso vir btissimus nō in glori
ā est elatus hūanam: sed bo
nitatē dei in suo ope cognos
cēs. cū esset ānor̄ duo de vigi
ti ad baptisma cōuolauit. Nec
tn̄ statim milicie renunciauit:
tribuni sui pcibus euictus: cu
i cōtuberniū familiare presta
bat. Etenī transacto tribuna
tus sui tpe: renūciaturū se se
culo pollicebat. Qua martin⁹
expectatione suspēsus: p bienni
ū fere postea q̄ est baptisma
cōsecutu solo scilicet noīe mili
tauit. Interea irruē
tibus intra galliā barbaris: iu
lian⁹ cesar coacto in vnū exer
citu apud vangionū ciuitatē
donatiuū cepit erogare militi
bus: et ut est cōsuetudis singu
li citabatur: donec ad marti
nū ventū est. Tū vero oportu
nū temp⁹ existimās quo peteret
missionē: neq enī integrū sibi
fore arbitrabat si donatiuum
nō militatur⁹ acciperet. hacten⁹
inq̄ ad cesarē militaui tibi:
patere ut nūc militē deo. Do
natiuū tuū pugnatur⁹ accipi
at: xpi miles ego sū: pugnare
michi nō licet. Tū vero aduis⁹
hac voce tirān⁹ infremuit:
dicēs eū metu pugne q̄ poste
ra die erat futura nō religiōis
gr̄a detrectare milicie. At mar
tin⁹ intrepidus. īmo illato si
bi terrore constancior: si hoc in
q̄t ignauie ascribit nō fidei.
crastina die an̄ aciem iermis
astabo: et in noīe dn̄i ihesu
signo crucis nō clipeo ptectus
aut galea. hostiū cuneos pe
netrabo securus. Retrudi ergo
in custodiā iubet: futurus sic
dictis: vt iermis barbaris ob
iceretur. Postero aūt die hostes
legatos de pace miserūt: sua
oīa seq dedētes. Vn̄ quis du
bitet hāc vē btī viri fuisse vic
toriā: cui pstitū sit ne iermis
ad preliū mitteretur. Et q̄uis
pius dn̄s seruare milite suū
licet inter hostiū gladios et tela
potuisset: tn̄ ne vel aliorū morte sā
violaretur obtut⁹: exemit
pugne necessitatē. Neq enī a
liā p milite suo xps debuit p̄s
tare victoriā: q̄ ut subactis si
ne sanguine hostib⁹ nemo morē.
Exinde relicta
milicia scm̄ hilarium
pictauie epm̄ ciuitatis cui⁹ tūc
in dei rebus spectata et cogni
ta fides habebat expetiuit: et
aliq̄m diu apud eū cōmorat⁹ ē

Temptavit autem idem hylarius imposito diaconatus officio sibi eum artius implicare: et ministerio vincire divino. Sed cum sepissime restitisset indignum se esse vociferans: intellexit vir altioris ingenii hoc eum modo posse constringi, si id ei officii imponeret: in quo quidam locus iniurie videretur. Itaque exorcistam eum esse precepit. Quam ille ordinationem ne despexisse tamquam humiliorem videretur: nec repudiavit. Non multum post admonitus per soporem ut patriam parentesque quos adhuc gentilitas detinebat religiosa sollicitudine visitaret, ex voluntate sancti hylarii profectus est: multis que ab eo obstrictus precibus et lacrimis ut rediret. Mestus ut ferunt peregrinationem illam aggressus est, contestans fratribus multa se adversa passurum: quod postea rei eventus probavit. Ac primum inter alpes devia secutus: incidit in latrones. Cumque unus securi levata in caput eius vibrasset ictum: ferientis dexteram sustinuit alter. Vinctis tamen post tergum manibus: uni servandus et custodiendus traditur. Qui cum eum ad remotiora loca duxisset: percunctari ab eo cepit quisnam esset. Respondit christianum se esse. Querebat etiam ab eo an timeret. Tunc vero constantissime profitetur numquam se fuisse tam securum: quia sciret misericordiam dei in temptationibus affuturam. Se magis illi dolere: qui christi misericordia utpote latrocinia exercens esset indignus. Ingressusque evangelicam disputationem: verbum dei latroni predicabat. Quid longius morer? Latro credidit: prosecutusque martinum vie reddidit: orans ut pro se dominum deprecaretur. Idemque postea religiosam vitam agens visus est: adeo ut hec que supra retulimus ab ipso audita dicantur. Igitur martinus inde progressus: cum mediolanum preterisset, diabolus in itinere humana specie assumpta se ei obvium tulit, quo tenderet querens. Cumque id a martino responsum accepisset se quo dominus vocaret intendere: ait ad eum. Quocumque ieris vel quecumque temptaveris: diabolus tibi adversabitur. Tunc ei prophetica voce respondit. Dominus michi adiutor est: non timebo quid faciat michi homo. Statimque e conspectu eius inimicus evanuit. Itaque ut animo ac mente conceperat matrem gentilitatis absolvit errore: patre in malis perseverante. Plures tamen suo salvavit exemplo. Dein cum heresis arriana per totum orbem et maxime intra illiricum pullulasset cum adversus perfidiam sacerdotum solus pene acerrime pugnaret, multisque suppliciis esset affectus: nam et publice virgis cesus est, et ad extremum de civitate exire compulsus: italiam repetens cum inter gallias quoque discessu sancti hylarii quem ad exilium hereticorum vis coegerat

turbatam ecclesiam comperisset: Mediolani sibi monasterium statuit. Ibi quoque eum Auxentius auctor et princeps Arrianorum grauissime insectatus est: multisque affectum iniuriis de ciuitate exturbauit. Cedendum itaque tempori arbitratus ad insulam Gallinariam nomine secessit: comite quodam presbytero magnarum uirtutum uiro. Hic aliquamdiu radicibus uixit herbarum. Quo tempore elleborum uenenatum ut ferunt gramen in cibum sumpsit. Sed cum uim ueneni in se grassantis uicina iam morte sensisset: imminens periculum oratione repulit: statimque omnis dolor fugatus est. Nec multo post cum sancto Hilario comperisset regis penitentia potestatem indultam fuisse redeundi: Rome ei temptauit occurrere: profectusque est ad urbem.

Cum iam Hilarius preterisset: ita eum est uestigiis prosecutus. Cumque ab eo gratissime esset susceptus: haud longe sibi ab oppido monasterium collocauit. Quo tempore se ei quidam cathecuminus iunxit: cupiens sanctissimi uiri institui disciplinis. Paucisque interpositis diebus languore correptus ui febrium laborabat: at tum Martinus forte discesserat. Qui cum per triduum defuisset: regressus exanime corpus inuenit. Ita subita mors fuerat: ut absque baptismate humanis rebus excederet. Corpus in medio positum tristi merentium fratrum frequentabatur officio: cum Martinus flens et eiulans accurrit. Tum uero tota sanctum spiritum mente concipiens egredi cellulam in qua corpus iacebat ceteros iubet: ac foribus obseratis super exanimata defuncti fratris membra prosternitur. Qui cum aliquamdiu orationi incubuisset sensissetque per spiritum domini adesse uirtutem: erectus paululum et in defuncti ora defixus orationis sue ac misericordie domini intrepidus exspectabat euentum. Uixque duarum fere horarum spacium intercesserat: uidit defunctum paulatim membris omnibus commoueri: et laxatis in usum uidendi palpitare luminibus. Tum uero magna uoce ad dominum conuersus: gratias agens cellulam clamore complebat. Quo audito: qui pre foribus astiterant statim irruunt. Mirum spectaculum: quia uidebant uiuere quem mortuum reliquissent. Ita redditus uite statim baptisma consecutus: plures postea uixit annos: primusque apud nos Martini uirtutum uel materia uel testimonium fuit. Idem tamen referre erat solitus se corpore exutum ad tribunal iudicis ductum deputatumque obscuris locis: et uulgaribus turbis tristem excepisse sententiam: tum per duos angelos iudici fuisse suggestum: hunc esse pro quo Martinus oraret. Ita per eosdem angelos se iussum reduci: et Martino redditum. uiteque pristine restitutum. Ab hoc primo tempore beati uiri no

me enituit: ut q sctus ia ab hoibus habebatur: potens eta et vere aplicus habetur.

Nec multo post du agrum lupicini cuiusda hōrati scdm sclm viri ptransiret: clamore et luctu turbe plangentis excipitur. Ad qua cu sollicitus astitisset. et qs esset hic fletus inquireret: indicatur unu e familia servulu laqo sibi vita extorsisse. Quo cognito cellula in q corpus iacebat ingreditur: exclusis qz oibus turbis. supstratus corpi aliquntisp orauit. Mox vivescente vultu marcescentib oculis in ora illius defunct erigitur: lentoqz conamie enisus assurge apphensa btī viri dextra in pedes constitit: atqz ad vestibulu domus turba oi inspectante processit.

Sub eode fere tpe: martinus ad epatu turonice ecclie petebatur. Sed cu erui a monsterio suo no facile posset: ruricius q da unus e civibus uxoris languore simulato. ad genua illius prolutus ut egrederetur optinuit. Ita dispositis ia in itine civiu turbis: sub quada custodia ad civitate usqz deducitur. Mirum i modu incredibilis multitudo no solu ex illo oppido: sed eta ex vicinis urbibus ad suffragia ferenda convenerat. Una omniu voluntas eade vota eadeqz sententia. martinu epatu esse dignissimu: felice fore sub tali ecclesiam sacerdote. Pauci tn et nonnulli ex epis qui ad constituedu antistite fuerat evocati impie repugnabant. dicentes scilicet contemptibile esse psona: indignu esse epatu hoiem vultu despicabile. veste sordidu. crine deforme. Ita a pplo sententie saniorꝭ hec illor irrisa dementia est: q illustre viru du vituperare cupiunt pdicabant. Nec vero aliud his facere licuit: q qd pplus dno volente cogebat. Int epos tn q affuerant: precipue defensor quida noie dicitur restitisse. Un aduadversu est: gravit illu lectione pphetica tunc notatu. Na cu fortuitu lector cui legendi eo die officiu erat interclusus a pplo defuisset: turbatis ministris du expectatur qui no aderat: unus e circustantibus sumpto psalterio que pmu versu invenit arripuit. Psalmus aut hic erat. Ex ore infantiu et lactentiu pfecisti laude ppter inimicos tuos: ut destruas inimicu et defensorem. Quo lecto clamor ppli attollitur. pars adusa confunditur: atqz ita habitu est divino nutu psalmu hunc lectu fuisse: ut testioniu opis sui defensor audiret. q̄a ex ore infanciu atqz lactenciu in martino dni laude pfecta: et ostensus pariter et destructus est inimicus.

Iam vero sumpto epatu qualem se qntu ve pstiterit: no est nre

facultatis evolvere. Idem enim constantissime perseverabat qui prius fuerat. Eadem in corde eius humilitas: eadem in vestitu eius vilitas fuit: atque ita plenus auctoritatis et gratie implebat episcopi dignitatem: ut non tamen propositum monachi virtutemque desereret. Aliquamdiu ergo adherenti ad ecclesiam cellula usus est. Deinde cum inquietudinem frequentantium ferre non posset: duobus fere extra civitatem milibus monasterium sibi statuit. Qui locus tam secretus et remotus erat: ut heremi solitudinem non desideraret. Ex uno enim latere precisa montis excelsa rupe ambiebatur: reliquam planitiem Liger fluvius reducto paululum sinu clauserat: una tamen eademque arta admodum via adiri poterat. Ipse ex lignis contextam cellulam habebat. Multi quidem e fratribus in eundem modum: plerique saxo superiecti montis cavato receptacula sibi fecerant. Discipuli fere octoginta erant: qui ad exemplum beati magistri instituebantur. Nemo ibi quicquam proprium habebat: omnia in medium conferebantur. Non emere aut vendere ut plerisque monachis moris est: quicquam licebat. Ars ibi exceptis scriptoribus nulla habebatur. Cui tamen operi minor etas deputabatur: maiores orationi vacabant. Rarus cuiquam extra cellulam suam egressus: nisi cum ad locum orationis conveniebant. Cibum una omnes post horam ieiunii accipiebant. Vinum nemo noverat: nisi quem infirmitas coegisset. Plerique camelorum setis vestiebantur: mollior ibi habitus pro crimine erat. Quod eo magis sit mirum necesse est. quod multi inter eos nobiles habebantur: qui longe aliter educati ad hanc se humilitatem et patientiam coegerant: pluresque ex hiis postea episcopos vidimus. Que enim esset civitas aut ecclesia: que non cuperet sibi de Martini monasterio sacerdotem.

Sed ut reliquas virtutes eius quas in episcopatu egit aggrediar. Erat haud longe ab oppido proximus monasterio locus: quem falsa hominum opinio velut consepultis ibi martiribus sacraverat. Nam et altare ibi a superioribus episcopis constitutum habebatur. Sed Martinus non temere adhibens incertis fidem: ab hiis qui maiores natu erant presbiteris vel clericis flagitabat nomen sibi martiris et tempus passionis ostendi. grandi se scrupulo permoveri: quod nichil certi constans sibi maiorum memoria tradidisset. Cum ergo aliquamdiu a loco se abstinuisset: nec derogans religioni quia incertus erat: nec auctoritatem suam vulgo accommodans ne superstitio convalesceret: quadam die paucis secum adhibitis fratribus ad locum pergit. Deinde super sepulchrum ipsum astans oravit ad dominum. ut quis esset vel cuius meriti sepultus ostenderet. Tum conversus ad levam: vidit prope assistere umbram sordidam trucem. Imperat nomen meri

tum quae loqueretur. Nomen edicit: de crimine confitetur latronem se fuisse ob scelera percussum, vulgi errore celebratum; sibi nichil cum martiribus esse commune: cum illos gloria, se pena retineret. Mirum in modum vocem loquentis qui aderant audiebant: personam tamen non videbant. Tum Martinus quid vidisset exposuit: iussitque ex illo loco altare quod ibi fuerat submoveri: atque ita populum superstitionis illius absolvit errore.

Accidit autem in sequenti tempore dum iter ageret: ut gentilis cuiusdam corpus quod ad sepulchrum cum superstitioso funere deferebatur obvium haberet: conspicatusque eminus venientium turbam: quid nam id esset ignarus paululum stetit. Nam fere quingentorum passuum intervallum erat, ut difficile fuerat dinoscere quid videret. Tamen quia rusticam manum cerneret et agente vento linthea corpori superiecta volitarent: prophanos sacrificiorum ritus agi credidit: quia esset hec Gallorum rusticis consuetudo: simulachra demonum candido tecta velamine misera per agros suos circumferre dementia. Elato ergo in adversos signo crucis: imperat turbe non moveri loco onusque deponere. Hic vero mirum in modum videres miseros primum velut saxa riguisse. Deinde cum promovere se summo conamine niterentur: ultra accedere non valentes ridiculam in vertiginem rotabantur: donec victi corporis onus deponunt attoniti: et semet invicem aspectantes: quid nam sibi accidisset taciti cogitabant. Sed cum beatus vir comperisset exequiarum illam esse frequentiam non sacrorum, elevata rursum manu dat eis abeundi et tollendi corporis potestatem. Ita eos et cum voluit stare compulit: et cum libuit abire permisit.

Item dum in vico quodam templum antiquissimum diruisset et arborem pinum que fano proxima erat esset aggressus excidere: tum vero antistites loci illius ceteraque gentilium turba cepit obsistere. Et cum idem illi dum templum evertitur imperante Domino quievissent: succidi arborem non patiebantur. Ille eos sedulo commonere cepit nichil esse religionis in stipite: Deum potius cui serviret ipse sequerentur. arborem illam excidi oportere quia esset demoni consecrata. Tum unus ex hiis qui erat audacior ceteris. Si habes inquit aliquam de Deo tuo quem dicis te colere fiduciam. nosmetipsi succidimus hanc arborem: tu ruentem excipe: et si tecum est tuus ut dicis Dominus evades. Tum ille intrepidus confisus in Domino: facturum se pollicetur. Hic vero ad istiusmodi conditionem omnis illa gentilium turba consentit: facilemque arboris sue habuere iacturam: si inimicum sacrorum suorum casu illius obruisset. Itaque cum una in parte pinus illa esset acclinis ut non esset dubium quam in partem succisa corrueret: eo loco vinctus statuitur.

pro arbitrio rusticorum: quo arborem esse casuram nemo dubitabat. Succidunt igitur suam pinum ipsi cum ingenti gaudio letitiaque reperiunt. Aderat eminus turba mirantium: iamque nutare paulatim pinus et ruinam sui casura minitari. Pallebant eminus monachi: et periculo iam propiore conterriti spem omnem fidemque perdiderant: solam martini mortem expectantes. At ille confisus in domino intrepidus operiens: cum iam fragorem sui pinus concidens edidisset: iam cadenti iam super ruenti elevata obviam manu signum salutis opponit. Tum vero ut turbinis modo retroacta putares: in partem diversam ruit: adeo ut rusticos qui tuto in loco steterant pene prostravit. Tum vero in celum clamore sublato gentiles stupere miraculo. monachi flere pre gaudio: christi nomen in commune ab omnibus predicari: satisque constitit salutem eo die illi venisse regioni. Nam nemo fere ex immani illa multitudine gentilium fuit: qui non impositionem manus desiderans dominum ihesum relicto impietatis errore crediderit. Et vere ante martinum pauci admodum ymmo pene nulli in illis regionibus christi nomen receperant. Quod adeo virtutibus illius exemploque convaluit: ut iam ibi nullus sit locus: qui non aut ecclesiis frequentissimis aut monasteriis sit repletus. Nam ubi fana destruxerat: statim ibi aut ecclesias aut monasteria construebat.

Nec minore sub idem fere tempus eodem in opere virtute edidit. Nam cum in vico quodam fano antiquissimo et celeberrimo ignem immisisset: in proximam proximo adherentem domum agente vento flammarum globi ferebantur. Quod ubi martinus advertit: rapido cursu tectum domus scandit: obvium se advenientibus flammis inferens. Tum vero mirum in modum cerneres contra vim venti ignem retorqueri: ut compugnantium inter se elementorum quedam conflictus videretur. Ita virtute martini ibi tantum ignis est operatus ubi iussus est.

In vico autem cui leprosum nomen est: cum idem templum opulentissimum superstitiose religionis voluisset evertere: restitit ei multitudo gentilium: adeo ut non absque iniuria sit repulsus. Itaque secessit ad proxima loca: ibique per triduum cilicio tectus et cinere ieiunans semper atque orans precabatur dominum: ut quia templum illud evertere humana manus non potuisset: virtus illud divina erueret. Tum subito ei duo angeli hastati atque scutati instar militie celestis se obtulerunt: dicentes missos se a domino ut rusticam multitudinem fugarent presidiumque ferrent martino: ne quis dum templum dirueretur obsisteret: rediret ergo et opus ceptum devotus impleret. Ita regressus ad vicum inspectantibus gentilium turbis et quiescentibus: dum prophanam edem usque ad fundamen-

ta diruit: aras omnes atque simulacra redegit in pulverem. Quo viso rustici, dum se intelligerent divino nutu obstupefactos atque perterritos ne episcopo repugnarent: omnes fere in dominum Iesum crediderunt: clamantes palam et confitentes deum Martini colendum, ydola neglegenda: que sibi prodesse non possent.

Quid etiam in pago Eduorum gestum sit referam. Ubi dum templum itidem everteret: furens gentilium rusticorum in eum irruit multitudo. Cumque unus audacior ceteris stricto eum gladio peteret: reiecto pallio nudam cervicem percussuro prebuit. Nec cunctatus ferire gentilis: sed cum dexteram altius extulisset: resupinus ruit: consternatusque divino metu veniam precabatur.

Nec dissimile huic fuit illud: cum eum ydola destruentem cultro quidam ferire voluisset: in ipso ictu ferrum ei de manibus excussum non comparuit. Plerumque autem contradicentibus sibi rusticis ne eorum fana destrueret: ita predicatione sancta gentilium animos mitigabat: ut luce eis veritatis ostensa ipsi sua templa subverterent. Curationum quoque tam potens in eo gratia erat: ut nullus fere ad eum egrotus accesserit: qui non continuo receperit sanitatem: quod vel ex sequenti liquebit exemplo.

Treveris puella quedam dira paralisis egritudine tenebatur: ita ut iam per multum tempus nullo ad humanos usus corporis officio fungeretur. Omni ex parte premortua: vix tenui spiritu palpitabat. Tristes ad solam funeris expectationem assistebant propinqui. Tum subito nuntiatur ad civitatem illam venisse Martinum. Quod ubi pater puelle comperit: currit exanimis pro filia rogaturus: et forte Martinus iam ecclesiam fuerat ingressus. Ibi spectante populo multisque aliis presentibus episcopis: eiulans senex genua eius amplectitur dicens. Filia mea moritur misero genere languoris: et quod ipsa est morte crudelius: solo spiritu vivit iam carne premortua. Rogo ut eam adeas atque benedicas. Confido enim quod per te reddenda sit sanitati. Qua ille voce confusus obstupuit et refugit: dicens hoc sue non esse virtutis: senem errare iudicio: non esse se dignum per quem dominus signum virtutis ostenderet. Perstare vehementius flens pater et orare cepit: ut exanimem visitaret. Postremo a circumstantibus episcopis ire compulsus: descendit ad domum puelle. Ingens turba pro foribus expectabat: quidnam dei servus esset facturus. Atque primum que erant illius familiaria in huiusmodi rebus arma: solo prostratus oravit. Deinde egram intuens: dari sibi oleum postulat. Quod cum benedixisset: in os puelle vim sancti liquoris infudit: statimque vox reddita est. Tum paulatim singula contactu eius ceperunt membra vi-

nesse: donec firmatis gressibus
E[t] ipso teste surrexerit.
Eodemque tempore tetradii cuiusdam
proconsularis viri servus demonio
correptus dolendo exitu cruciabatur.
Rogatus ergo martinus ut ei ma-
num imponeret: deduci eum ad se iubet.
Sed nequam spiritus nullo proferri modo
ex cella in qua erat potuit: ita in ad-
venientes rapidis [rabidis] dentibus seviebat.
Tunc tetradius ad genua beati viri
advolvitur: orans ut ad domum in
qua demoniacus habebatur ipse descen-
deret. Tunc vero martinus negare ce-
pit se prophani et gentilis domum
adire posse: nam tetradius eodem
tempore adhuc gentilitatis errore im-
plicitus tenebatur. Spopondit ergo
se si de puero demon fuisset exac-
tus christianum fore. Ita martinus im-
posita manu puero: immundum ab
eo spiritum eiecit. Quo viso tetradius
dominum nostrum ihesum christum credidit:
statimque cathecuminus factus nec in-
multum post baptizatus est: semper-
que martinum salutis sue auctorem
miro coluit affectu.
Per idem tempus in eodem oppi-
do ingressus patrisfamilias cuiusdam
domum in limine ipso restitit: dicens
horribile in atrio domus demonium
se videre. Cui cum ut discederet impe-
raret: quendam e familia qui in interi-
ore parte edium morabatur arripuit.
Sevire miser dentibus cepit: et ob-
vios quosque laniare. Commota
domus familia turbata populus in
fugam conversus: martinus se fure-
nti obiecit: ac primum ei stare imperat.
Sed cum dentibus fremeret hiantique
ore morsum minaretur: digitos ei
martinus in os intulit: si habes in-
quit aliquid potestatis hos devora. Tunc
vero ac si candens ferrum faucibus ac-
cepisset: longe reductis dentibus
digitos beati viri vitabat attin-
gere. Qui cum fugere de obsesso corpo-
re penis et cruciatibus cogeretur: nec
tamen exire ei per os liceret: feda relin-
quens vestigia fluxu ventris egres-
sus est.
Interea cum de me-
tu et impetu barbarorum subi-
ta fama civitatem turbasset: demo-
niacum ad se exhiberi iubet: impe-
ratque ut an verus esset hic nuncius
fateretur. Tunc confessus est se
decem demones fuisse qui rumorem
hunc per populum disseminassent: ut hoc
saltem metu ex illo martinus op-
pido fugeret: barbaros nichil
minus quam irruptionem cogitare.
Ita cum hec immundus spiritus medi-
a in ecclesia fateretur: metu et turba-
tione presenti civitas liberata est.
Apud parisius vero dum por-
tam civitatis illius magnis
secum turbis euntibus introiret: le-
prosum miserabili facie horrentibus
cunctis osculatus est atque benedix-
it. statimque malo omni emundatus:
postera die ad ecclesiam veniens ni-
tenti cute gratias pro sanitate quam
receperat agebat. Sed nec hoc pre-
tereundum est: quod fimbrie vestimen-
ti eius ciliciique detracte crebras
super infirmantibus egere virtutes.

Nã cũ aut digitis illigate aut
collo indite sũt: psepe ab egro
tãtib⁹ morbos effugauerũt.
Arborius aũt vir pfector⁹
sã admodũ et fidelis ige
nij cũ filia sua gũissimis qrta
ne febrib⁹ vreretur: eplam mar
tini q̃ casu ad eũ delata fuerat
pectori puelle inpo accẽsu ar
doris iseruit: statiq3 febris fu
gata est. Que res apud arbo
riũ in tantũ valuit: vt statim
puellã deo vouet: et ppetue v
ginitati dicaret. Pfectusq3 ad m
tinũ puellã ei pñs ob virtu
tũ ei⁹ testimoniũ q̃ p absente
licet curata esse obtulit: neq3
ab alio eã q̃ a martĩo habitu
v̓ginitatis iposito pass⁹ ẽ cõse
Paulin⁹ vo vir crari.
magni postmodũ futuri
exẽpli cũ oculũ gũiter dolẽ ce
pisset. et iã pupillã ei⁹ crassior
nubes supducta texisset: ocu
lũ ei martin⁹ penicilo tetigit:
pstinãq3 ei sanitatẽ sublato oĩ
Ipse aũt cũ a dolõe restituit.
su quodã esset de cenaculo de
uolut⁹. et p cõfragosos scale g̃
dus decidens mltis vulnerib⁹
esset affectus: cũ exanimis iam
iaceret in cellula. et in modicis
dolorib⁹ cruciaretur: nocte ei ã
gelus vis⁹ est eluere vulnerã e⁹
et salubri vnguẽte cõtusi corpis
mẽbra cõtingẽ: atq3 ita poste
ro die restitut⁹ est sanitati: ut
nichil vmq̃ ptulisse incõmo

di putaret. Sed q̃a longũ ẽ
ire p singula sufficiãt hec vel
pauca de plimis: satis q3 sit
nos et in excellẽtib⁹ nõ subtra
he veritatẽ: et in mltis vitãe
Atq3 ut in a fastidiũ.
Iora tãtis iserã q̃uis ut
est nrõz etas tpm q̃bus iam
depuata oĩa atq3 corrupta sũt.
vt pene papiũ sit adulationi
regie sacerdotalẽ nõ cessisse cõ
stantiã: cũ ad ipatorẽ maxi
mũ ferocis igenij virũ et bel
loz ciuiliũ victoria elatũ. plu
res ex diũsis ptib⁹ epi cõuenis
sent: et feda circa pncipẽ oĩm
adulatio notaret. seq3 degene
ri in cõstantia regie clĩetele sa
cerdotalis dignitas subdidiss3
in solo martino aplica auctori
tas pmanebat. Nã 7 si p aliq̃b⁹
supplicandũ regi fuit: impera
uit poti⁹ q̃ rogauit. Et a cõui
uio eius frequẽter rogat⁹ absti
nuit: dicẽs se miẽse ei⁹ pticipẽ
esse nõ posse: q̃ impatores v
nũ regno. alterũ vita expulisss.
Postremo cũ maxim⁹ se nõ spõ
te susp̃isse iperiũ affirmaret. s3
ipositã sibi a militib⁹ diuinonu
tu regni ncẽitatem armis de
fendisse: et nõ alienã ab eo dei
volũtatẽ videri. penes quẽ iã
icredibili euẽtu victoria data
fuisset. nllmq3 ex adũsariis ni
si in acie occubuisset: tandẽ vic
tus vel rõne vel pcib⁹ ad cõuiui
ũ venit: mirũ in modũ gaudẽ

de rege q̄ id īpetrasset. Convi
ve aūt aderāt veluti ad diē fes
tū evocati: sūmi atq̄ illustres
viri pfectus idē q̄ cōsul evodius
vir quo nichil unq̄ iustius fu
it: comites duo sūma ptate
pditi: fr̄ regis et patruus. Medi
us īter hos martini psbr̄ accu
buerat: ipē aūt sellula iuxta
regē posita cōsederat. Ad me
diū fere convivium ut moris ē:
paterā regi minister optulit.
Ille sc̄o admodū epō poci⁹ da
ri iubet: exspectās atq̄ ābiēs:
ut ab illius dextra poculū su
meret. Sed martinus ubi ebibit
paterā psbro suo tradidit: nul
lū scilicet existimās digniorē
q̄ possit prior bibē: nec itegrū
sibi fore: si aut regē ipm aut
eos q̄ a rege erāt primi psbro
ptulisset. Quod factū impator ō
nes q̄ q̄ tūc aderāt ita āmira
ti sūt: ut hoc ipsū eis in quo
contēpti fuerāt placeret. celeb
rimūq̄ p ōne palaciū fuit: fe
cisse martinū in regis prandio
qd̄ in īfimor iudicū conviviis
epōrū nemo fecisset. Eidem q̄
maximo longe an predixit futu
rū: ut si ad ytaliā pergeret quo
ire cupiebat [illegible] bellū vale
tiniano ipa[illegible]tori īferens:
sciret se primo qdem īpetu fu
turū esse victorē: sed pūo p⁹ tē
pe esse periturū. Qd̄ quidē ita
vidim⁹: nā primo adūētu ei⁹
valētinian⁹ in fugā versus ē.

Deinde post ānū fere resumptis
virib⁹: captū intr̄ aqlegie mu
ros maximū interfecit.
Constat aūt etiā angelos
ab eo plerūq̄ visos: ita ut
cōserto invicē apud eū sermōe
loq̄rent. Diabolū vero tā con
spicabilē et subiectū oculis ha
bebat: ut sive se in ppria sbā cō
tineret sive in diūsas figuras spi
ritales q̄s neq̄tas trāstulisset: q̄li
bet ab eo sub ymagine videretur.
Qd̄ cū diabolus sciret se nō posse
effugē: conviciis eū frequēter ve
gebat: q̄a fallē nō posset īsidiis.
Quodā aūt tpe cornu bovis
cruentū in manu tenēs cū inge
ti fremitu cellulā eius irrupit
cruentūq̄ ostendens dexterā et
admisso recēs scelē cōgaudēs:
Ubi est inq̄t martine virt⁹ tua?
Unū de tuis modo iterfeci. Tūc
ille convocatis fr̄ibus refert qd̄
diabol⁹ indicasset. Sollicitos
esse precepit p cellulas singulo
rū: quisnā hoc casu fuisset af
fectus. Neminem quidē deesse de
mōachis: sed unū rusticū mer
cede cōductū ut vehiculo ligna
deferret iā ad silvā nūciant.
Iubet aliquos ire ei obviā: ita
haut lōge a mōsterio iā pene
exāimis īvenit. Extremū tā
spm trahēs indicat fr̄ib⁹ casū
mortis et vulneris: nāq̄ scilicet
bubus dū dissoluta aera lora
cōstringit: bovē sibi excusso capi
te īter īguina cornu iecisse. Nec

multum post vitam reddidit. Videris quo iudicio domini diabolo dicta fuerint hec presumptus. In martino illud mirabile erat: quod non solum hoc quod supra retulimus: sed multa istius modi si quando accidisset longe ante providebat: et sibi nunciata fratribus indicabat. Frequenter autem diabolus dum mille nocendi artibus sanctum virum conabatur illudere: visibilem se ei formis diversissimis ingerebat. Nam interdum in persona iovis plerumque marcurii: persepe enim se veneris ac minerve transfiguratum vultibus offerebat. Adversus quem semper intrepidus: signo se crucis et orationis auxilio protegebat. Audiebantur plerumque convicia quibus illum turba demonum protervis vocibus increpabat: sed omnia vana et falsa cognoscens non movebatur obiectis. Testabantur etiam aliqui ex fratribus audisse demonem protervis martinum vocibus increpantem: cur intra monasterium aliquos ex fratribus qui olim baptismum diversis erroribus perdidissent: conversos postea recepisset: exponente crimina singulorum. Martinum diabolo repugnantem respondisse constanter antiqua delicta melioris vite conversatione purgari: et per misericordiam dei absolvendos esse peccatis qui peccare desinerent. Contradicente diabolo non pertinere ad veniam criminosos: et semel lapsis nullam a domino prestari clemenciam. Tunc in hanc vocem fertur exclamasse martinus. Si tu ipse o miserabilis ab hominum insectatione desisteres. et te factorum tuorum vel hoc tempore cum dies iudicii in primo est peniteret: ego tibi vere confisus in domino iesu christo misericordiam pollicerer. O quam sanctam de domini pietate presumpcionem: et si auctoritatem prestare non potuit ostendit affectum. Et quia de diabolo eiusdemque artibus sermo exortus est non ab re videtur licet extrinsecus referre quod gestum est: quia et quedam in eo porcio martini est. et res digna miraculo recte memorie mandabitur. in exemplum cavendi, si quid deinceps uspiam tale contigerit.

Clarus quidam nomine adolescens nobilissimus mox presbiter nunc felici beatus excessu. cum relictis omnibus se ad martinum contulisset: brevi tempore ad summum fidei virtutumque omnium culmen enituit. Itaque cum haut longe sibi ab episcopi monasterio tabernaculum constituisset. multique apud eum fratres commorarentur. iuvenis quidam ad eum anatholius nomine sub professione monachi omnem humilitatem atque innocenciam mentitus accessit: habitavitque aliquamdiu in commune cum ceteris. Deinde procedente tempore angelos apud se loqui dicebat. Cum fides nullus adhiberet: signis quibusdam hortabatur. Postremo eo usque processit: ut inter se ac deum angelos discurrere prediceret: iamque se unum ex prophetis haberi volebat. Clarus tamen nequaquam ad cre-

plerosque ad credendum

dendum cogi poterat. Ille ei iram
domini et plagas presentes cur sancto non
crederet comminari cepit. Postremo
in hanc vocem erupisse fertur. Ecce
michi hac nocte vestem candidam
dominus de celo dabit: qua indutus in
medio vestrum diversabor: idque sig-
num vobis erit me in dei esse virtu-
te. qui dei veste donatus sum. Tum vero
grandis omnium ad hanc professionem
exspectatio. Itaque ad mediam fere
noctem: fremitu insultantium com-
moveri omne monasterium loco visum
est. Cellulam autem qua idem adoles-
cens continebatur crebris cerneres
micare luminibus: fremitusque in ea
discurrentium et murmur quoddam
multarum vocum audiebatur. Deinde
facto silentio unum de confratribus Sa-
batium nomine ad se vocat tunicamque
qua erat indutus ei ostendit. Obstupe-
factus ille convocat ceteros. Ipse etiam
Clarus accurrit: adhibito que lumine
vestem omnes diligenter inspiciunt. E-
rat autem summa mollitie candore
eximio micanti purpura: nec tamen
cuius esset generis aut velleris pote-
rat agnosci. Curiosius tamen oculis
aut digitis attrectata: non aliud
quam vestis videbatur. Interea Clarus fra-
tres amonet orationi insistere: ut ma-
nifestius eis dominus quidnam esset osten-
deret. Itaque reliquum noctis in ympnis
psalmisque consumitur. At ubi il-
luxit dies apprehensum dextra trahere
ad martinum volebat: bene con-
scius illudi illum diaboli arte non
posse. Tunc vero reniti ac recla-

mare miser cepit: interdictumque si-
bi dicebat esse: ne se martino osten-
deret. Cumque invitum ire compellerent: in-
ter trahentium manus vestis eva-
nuit. Unde quis dubitet hanc eti-
am martini fuisse virtutem: ut
fantasiam suam diabolus cum esset in-
tim oculis ingerenda dissimulare di-
utius aut tegere non posset?

Animadversum est tamen eodem fe-
re tempore fuisse in hispaniis
iuvenem: qui cum sibi multis signis
auctoritatem concedi patuisset. eo
usque elatus est: ut se heliam profiteretur.
Quod cum plerique temere credidisset:
addidit ut se christum esse diceret. In
quo etiam adeo illusit: ut eum qui-
dam episcopus rufus nomine ut deum
adoraret: propter quod eum postea ab
episcopatu deiectum vidimus.
Plerique etiam nobis e fratribus
retulerunt. eodem tempore in oriente quen-
dam extitisse: qui se iohem iactita-
ret. Ex quo conicere possumus: is-
tiusmodi pseudo prophetis existenti-
bus antichristi adventum imminere: qui
iam in istis misterium operatur iniquitatis.
Nec enim pretereundum videtur quanta
deinde constantia martinum sub e-
isdem diebus diabolus arte temptavit.
Quodam enim die premissa pre se po-
testate et circumiectus ipse luce pur-
purea. quo facilius claritate as-
sumpti fulgoris illuderet: veste eti-
am regia indutus diademate ex gem-
mis auroque redimitus: calceis au-
ro illitis sereno ore leta facie. ut
nichil minus quam diabolus putaretur:

orati in cella astitit. Cumque martinus primo aspectu eius fuisset hebetatus: diu multumque ambo silentium tenuerunt. Tum prior dyabolus agnosce inquit o martine quem cernis. xps ego sum: descensurus ad terram prius me manifestare tibi volui. Ad hec cum martinus taceret. nec quicquam responsi referret: iterare ausus est diabolus professionis audaciam. Martine quid dubitas. crede quem vides. xpus ego sum. Tum ille revelante sibi spiritu ut intelligeret diabolum esse non deum: non se inquit dominus ihesus purpuratum nec dyademate renitente esse venturum predixit. Ego xpm nisi in eo habitu formaque qua passus est. nisi crucis stigmata preferentem venisse non credam. Ad hanc ille vocem statim ut fumus evanuit: et cellulam tanto fetore implevit. ut indubia indicia relinqueret diabolum se fuisse. Hoc ita gestum ut supra retulimus ex ipsius martini ore cognovi ne quis forte existimet fabulosum.

Nam cum olim audita fide eius vite atque virtutibus desiderio illius estuaremus: gratum nobis ad eum videndum peregrinationem suscepimus simul quia iam ardebat animus vitam illius scribere. partim ab eo ipso quantum interrogari potuit cognovimus: partim ab his qui interfuerant vel sciebant cognovimus. ¶ Quo quidem tempore credi non potest quanta me humilitate quanta benignitate susceperit. gratulans plurimum et gavisus in domino. quod tanti esset habitus a nobis: quod peregrinatione suscepta expetissemus. Miserum me pene non audeo confiteri: cum me sacro convivio suo dignatus est adhiberi. aquam manibus nostris ipse obtulit: ad vesperam autem ipse nobis pedes abluit. Nec reniti aut contraire constantia fuit. ita auctoritate illius oppressus sum: ut nephas putarem si non acquievissem. Sermo autem illius non alius apud nos fuit. quam mundi illecebras et seculi onera relinquenda: ut ad dominum ihesum securi et expediti sequeremur. ¶ Prestantissimumque nobis presentium temporum illustris viri paulini cuius supra mentionem fecimus exemplum ingerebat. qui summis opibus abiectis xpm secutus: solus pene his temporibus evangelica precepta complesset. Illum nobis sequendum illum clamat imitandum: beatumque esse presens seculum tante fidei virtutisque documento. cum secundum sententiam domini dives et possidens multa. vendendo omnia et dando pauperibus: quod erat factu impossibile. possibile fecisset exemplo. ¶ Iam vero in verbis et confabulatione eius quanta dignitas erat: quam alacer quam efficax quam in exsolvendis scripturarum questionibus promptus et facilis. Et quia ad multos ad hanc partem incredulos scio. quippe quos viderim me ipso etiam referente non credere: ihesum testor spemque communem. me ex

nullius ore umquam tam scientie tantum ingenii tam boni et tam puri sermonis audisse: quamquam in martini virtutibus quantula est ista laudatio: nisi quod mirum est homini illiterato ne hanc quidem gratiam defuisse. Sed iam finem liber postulat. sermo claudendus est: non quod omnia que de martino fuerant dicenda defecerint. sed quia nos ut inertes poete extremo in opere negligentes victi materie mole succumbimus. Nam et si facta illius explicari verbis utcumque potuerunt: interiorem vitam illius et cotidianam conversationem et animum celo semper intentum nulla umquam vere profiteor nulla explicabit oratio. Illam scilicet perseverantiam et temperamentum in abstinentia et ieiuniis. potentiam in vigiliis et orationibus: noctesque ab eo perinde ac dies actas nullumque vacuum ab opere dei tempus quo vel ocio indulserit vel negocio: sed nec cibo aut sompno quidem nisi in quantum nature necessitas cogebat. Vere fatebor non si ipse ut aiunt ab inferis omerus emergeret posset exponere: adeo omnia maiora sunt quam ut verbis concipi queant. Numquam hora ulla momentumque preteriit: quo non aut orationi incumberet: aut insisteret lectioni. Quamquam etiam inter legendum aut si quid aliud forte agebat: numquam animum ab oratione laxabat. Nimirum ut fabri ferrarii moris est qui inter operandum pro quodam laboris levamine incudem suam feriunt: ita martinus etiam dum aliud agere videtur semper orabat. O vere beatus: in quo dolus non fuit. Neminem iudicans: neminem dampnans: nulli malum pro malo reddens. Tantam quippe adversus omnes iniurias patientiam assumpserat: ut cum esset summus sacerdos impune etiam ab infimis clericis lederetur. nec propter id eos aut loco umquam amovit: aut a sua quantum in ipso fuit caritate repulerit. Nemo umquam vidit illum iratum: nemo merentem. nemo ridentem. Unus idemque semper celestem quodammodo leticiam vultu preferens: extra naturam hominis videbatur. Numquam in illius ore nisi christus: numquam in illius corde nisi pietas nisi pax nisi misericordia inerat. Plerumque etiam pro eorum qui obtrectatores illius videbantur solebat flere peccatis: qui remotum et quietum venenatis linguis et vipereo ore carpebant. Et vere nonnullos experti sumus invidos virtutum vitaeque eius: qui in illo oderant quod in se non videbant: et quod imitari non valebant. Atque o nephas dolendum et ingemiscendum: non alii fuere insectatores eius licet pauci admodum: non alii tamen quam episcopi ferebantur. Nec vero quemquam nominare necesse est. licet nosmetipsos plerique circumlatrent: sufficit ut si quis ex his hec legerit et agnoverit erubescat. Nam et si irascitur. de se dictum ipse fatebitur: cum nos fortasse de aliis senserimus. Non refugimus autem ut si qui eiusmodi sunt. nos quoque cum tali viro oderint. Illud facile con

fido: omnibus sanctis istud opusculum gratum fore. De cetero si quis hec infideliter legerit: ipse peccabit. Ego michi conscius sum me rerum fide et amore Christi impulsum ut scriberem, manifesta exposuisse: vera dixisse. Paratumque ut spero habebit premium a deo: non quicumque legerit, sed quicumque crediderit.

Epistola sulpitii severi [..] de obitu sancti martini episcopi ad aurelium diaconum

Hesterna die cum ad me plerique monachi venissent inter fabulas inges longumque sermonem mencio incidit libelli mei quem de vita beati martini edidi: studioseque eum a multis legi libentissime audiebam. Interea indicatur michi dixisse quendam malo spiritu suscitatum: cur martinus qui mortuos suscitasset flammas domibus depulisset: ipse nuper adustus incendio periculose fuisset obnoxius passioni. O istum quisquis est miserum! in verbis eius perfidiam et dicta cognoscimus: qui in cruce positum dominum verbis increpabat. Alios salvos fecit: seipsum salvum facere non potest. Ve plane iste quicumque est, si illis temporibus natus esset, et in dominum hac voce dicere potuisset: qui simili se in dominum blasphemat exemplo. Quid ergo quisquis es: martinus ideo non potens, ideo non sanctus: quia est periclitatus incendio. O beatum et per omnia similem apostolis etiam in hiis conviciis virum. Nempe hoc et de paulo gentiles cum eum vipera momordisset sensisse referuntur: Hic homo debet homicida esse: quem salvum factum de mari fata vivere non sinent. At ille excussa vipera in ignem: nichil mali patiebatur. Illi autem subito casurum et repente moriturum eum putabant. Sed cum viderent nichil mali contingere ei: convertentes se dicebant eum deum esse. Alioquin ex horum exemplo omnium mortalium infelicissime perfidiam tuam coarguere ipse debueras: ut si tibi scandalum moveat quod martinus flamma ignis videbatur attactus: hunc rursum attactum ad merita illius et virtutem referres: quod circumseptus ignibus non periisset. Agnosce enim miser agnosce quod nescis: omnes fere sanctos magis insignes periculorum suorum fuisse virtutibus. Video quidem petrum fide potentem rerum obstante natura mare pedibus supergressum: et instabiles aquas corporeo pressisse vestigio. Sed non ideo minor michi videtur gentium predicator: quem fluctus absorbuit: et post triduum totidemque noctes emergentem e profundo unda restituit. Atque vix scio an pene plus fuerit vixisse in profundo: an super maris profunda transisse. Sed hec tu ut arbitror stulte non legeras: aut lecta non audieras. Neque enim absque divino consilio istiusmodi exemplum beatus evangelista sacris litteris pretulisset: nisi ut ex hiis humana mens erudiretur

naufragiorum atque serpencium.
no Et sicut apostolus refert. quod nudita-
te fame latronumque periculis glori-
atur. omnia hec sub hominibus atque omnibus
ad perferendum quidem esse communia: sed
in his tolerandis atque vincendis
precipuam semper iustorum fuisse virtu-
tem: dum per omnia temptamenta patien-
tes semper invicti tanto fortius vincerent:
quanto gravius pertulissent. Unde hoc
quod ad martini infirmitatem refer-
tur. plenum dignitatis est et glorie: siqui-
dem periculosissimo casu temptatus evi-
cerit. Ceterum omissum a me in libel-
lo illo quem de vita ipsius scripsimus
nemo miretur: cum ibidem sim profes-
sus me non omnia illius facta complexum:
quia si persequi universa voluissem:
inmensum volumen legentibus edidis-
se. Neque sunt tam pauca que gessit: ut
omnia potuerint comprehendi. Sed tamen
hoc de quo questio incidit late non
patiar: ut rem omnem ut gesta est
referam: ne forte inconsultum hoc
quod ad vituperationem beati viri pote-
rat opponi pretermisisse videar.

Cum ad diocesim quandam pro so-
lempni consuetudine sicut episcopis
visitare ecclesias suas moris est.
media fere hyeme martinus venis-
set: mansionem ei in secretario eccle-
sie clerici paraverunt: multumque ig-
nem subter iam pertenui pavimento
subdiderunt: et lectum ei plurimo stra-
mine extruxerunt. Deinde cum se
martinus cubitum collocasset. insue-
tam mollitiem strati male blandien-
tis horrescit: quippe qui nuda hu-
mo uno tantum cilicio superiecto cuba-
re consueverat. Itaque quasi accepta
permotus iniuria stramentum omne pro-
iecit. casu super fornacellam partem pa-
lee illius quam removerat aggessit.
Ipse ut erat moris nuda humo
lassitudine itineris vergente requie-
vit. Ad mediam fere noctem per in-
terruptum ut supra diximus pavimen-
tum ignis estuans arescentes pale-
as apprehendit. Martinus sompno
excitus re inopinata arreptus pe-
riculo et maxime ut referebat dia-
bolo insidiante atque urgente preven-
tus: tardius quam debuit ad orationis
confugit auxilium. Nam erumpere fo-
ras cupiens cum pessulo quem os-
tio obdiderat diu multumque lucta-
tus gravissimum circa se sensit incen-
dium: adeo ut vestem qua indutus
erat ignis absumpserit. Tandem
inde recursus non in fuga sed in domino
esse presidium scutum fidei et orationis
accipiens: mediis flammis totus
ad dominum conversus incubuit. Tum
vero divinitus igne submoto: inoxi-
o sibi orbe flammarum orabat.
Monachi autem qui pre foribus erant
crepitante et colluctante incendii
sono obseratas infringunt fores:
demotoque igne mediis flammis
martinum auferunt: cum iam peni-
tus esse consumptus tam diuturno in-
cendio putaretur. Ceterum ut verbis
meis dominus est testis: michi ipse
referebat et non sine gemitu fa-
tebatur in hoc se diaboli arte de-
ceptum. ut excitus ex sompno consili-

bill

non haberet: quo per fidem et orationem periculo repugnaret. Denique tam diu circa se sensisse ignem: quam diu eruptionem ostii turbata mente temptaverit. Ubi vero auxilium crucis et orationis arma repetisset: medias cessisse flammas sed tum sensisse roratas: quas male esset expertus urentes. Unde intelligat quisque hec legerit: non temptatum quidem illo Martinum periculo sed probatum.

Postea quam a me discesserat Aureli, mane digressus es, eram residens solus in cellula, subieratque me illa que sepius occupat spes futurorum, preteritorumque fastidium: iudicii metus, formido penarum. Et quod consequens erat atque unde cogitatio tota descenderat: peccatorum meorum recordatio tristem me confectumque reddiderat. Deinde cum fatigata angore animi in lectulo membra posuisse: ut plerumque ex mestitudine solet sopor obrepsit. Qui ut semper matutinis horis levior incertusque atque suspensus et dubius per membra diffunditur, ut quod in alio sopore non evenit pene vigilans dormientem te sentias. Tum repente sanctum Martinum episcopum videre michi videor pretextum toga candida, vultu igneo, stellantibus oculis, crine purpureo. Atque ita michi in ea habitudine corporis formaque quam noveram videbatur: ut quod eloqui nobis pene difficile est, non posset aspici cum posset agnosci. Arridensque michi paululum libellum quem de vita illius scripseram dextera preferebat. Ego sancta genua eius complexus benedictionem pro consuetudine flagitabam. Suppositamque capiti meo manum tactu blandissimo sentiebam. Cum inter benedictionis verba sollempnia familiare illud ori suo crucis nomen iteraret: mox in eum luminibus intentis cum exsatiari vultu illius conspectuque non posse, subito michi in sublime sublatus eripitur: donec immensa aeris istius vastitate cum tam rapida nube subvectum ante sequeremur gaudiorum: patenti celo receptus videri ulterius non potuit. Nec multum post sanctum presbiterum Clarum discipulum illius qui nuper excesserat vidi eandem quam magistrum viam scandentem. Ego impudens sequi cupiens dum altos gressus molior et conitor evigilo. Sompnoque excitatus congratulari ceperam visioni: cum ad me puer familiaris ingreditur solito tristior vultu loquens pariter et dolens. Quid tu tam tristis loqui gestis. Duo inquit monachi a Turonis affuerunt: domnum Martinum obisse nuntiant. Concidi fateor: abortisque lacrimis flevi uberrime. Et nunc etiam dum hec ad te scribimus fluunt lacrime: nec ullum impatientissimi doloris admitto solacium. Te vero ubi hoc nuntiatum est participem esse volui luctus mei: qui eras socius amoris. Veni ergo ad me statim ut pariter lugeamus quem pariter amamus? Quamquam sciam virum illum non esse lu-

gendū: cui post exactū triūpha
libus sclm̄ cursū demū reddita ē
corona iusticie. Sed tñ ego non
possū michi īpetrare quī doleā.
Premisi quidē patronū: sed so
laciū vite p̄ntis amisi. Et si rō
nē ulla dolor admitteret: gaude
deberē. Est enī ille ut est cōser
tus aplis ac p̄phis. et q̄ pace sc̄or
oīm dixeri in illo iustor̄ grege
nulli secūdus ut spero credo cōfido.
illis potissimū q̄ stolas suas in
sanguine lauerūt aggregatus:
agnū ducē ab omi integer la
be comitat'. Nā licet ei ratio tē
poris nō potuit prestare martiri
ū: gl'a tamē martiris nō carebit.
q̄a voto atq; v'tute et potuit ēē
martir et voluit. Qđ si ei nero
nianis decianisq; t'pibus ī illa
q̄ tūc extitit dimicatiōe cōgressi
one licuisset: testor deū celi at
q; terre spōte eculeū ascēdisset.
ultro se ignib' intulisset: hebre
is q; pueris equād' inter flamar̄
globos media licet ī ipū forna
ce dño cantasset. Qđ si ysaianū
illud suppliciū psecutori forte
placuisset: nūq̄ p̄pho impar p̄
sarris et lamnis desecari mēbra
timuisset. At si p̄cisis rupib' ab
ruptis q; mōtibus age felicē fu
ror ipius maluisset: p̄hibeo cō
fisus testimoniū veritatis spō
te cecidisset. Si v'o gentiū docto
ris exēplo gladio deputat' inter
alios ut sepe puenit victimas
duceret': prim' oīm carnifice cō
pulso palmā sanguineus occupas
set. Iā vero adu'sus oēs penas
atq; supplicia q̄bus plerūq; huā
na cessit īfirmitas. ita a cōfessi
one dñi non recedēs īmobilis
obstitisset: ut letus ulcerib' con
gaudēsq; cruciatib' q̄libet īter
tormēta risisset. Sed q̄q̄ ista nō
tulerit. īpleuit tñ etiā sine cru
ore martiriū. Nā quas ille p
spe eternitatis humanor̄ dolor̄ nō
ptulit passiōes. fame vigiliis
nuditate ieiuniis obp̄briis ī
uidor̄. īsectacionib' īprobor̄
cura p īfirmātib'. sollicitudīe
p piclitātibus. Quo enī ille do
lēte nō doluit? Quo scādaliza
te nō ustus ē? Quo pereūte nō
gemuit? P̄ter illa cotidiana il
li' adu'sū huāne spūalisq; ne
q̄tie diu'sa certamina: dū in eo
variis tēptacionib' appetito sp̄
occupat fortitudo vīcendi. paciē
cia expectandi. eq̄nimitas susti
nēdi. O uere ieffabilē virū pieta
te mīa caritate. q̄ cotidie etiā ī
scīs viris sclo frigescēte frigescat.
in illo tñ usq; ad finē aucta in
dies pseuerauit. Quo ego illi' bo
no vel specialit' fruit' sū. cū me
idignū et nō merentē vnice di
ligebat. En rursū lacrime fluūt.
īmoq; de pectore gemit' erūpit.
In quo michi post hec hoīe si
milis req̄es? In cui' erit mēta
te solaciū? Heu miserū me īfeli
cē. Potero ne vnq̄ si diuci' vixe
ro nō dolē? q̄ martino supstes sū?

Erit post hec vita iocunda? Erit dies aut hora sine lacrimis? Aut tecum frater dulcissime potero illius mentionem habere sine fletu? Aut unquam loquens apud te aliud quam de illo loqui potero? Sed quid te in lacrimas fletusque commoveo? Ecce nunc consolatum te esse cupio, qui me consolari ipse non possum. Non deerit nobis ille: michi crede non deerit. Intererit de se sermocinantibus, astabit orantibus: quodque iam hodie prestare dignatus est, videndum se in gloria sua prebebit: et assidua sicut ante paululum fecit, benedictione nos proteget. Tum secundum ordinem visionis quo celum se patere monstravit, quid sequendum esset edocuit: quo spes nostra tendenda, quo animus dirigendus instruxit. Quid tamen fiet frater? Quod michi ipse sum conscius conscendere arduum illud atque penetrare non potero. Ita sarcina molesta me pregravat: et peccatorum mole depressum negato in astra conscensu seva miserabilem ducit in tartara. Spes tamen superest illa sola, illa postrema, ut quod per nos optinere non possumus: saltem pro nobis orante martino mereamur. Sed quid te frater diutius occupo epistola tam loquaci, demororque venturum? Simul iam pagina impleta non recipit. Michi tamen hec fuit ratio sermonem istum longius protendendi, ut quia doloris nuntium epistola deferebat: eadem tibi ex quadam nostra confabulatione proferret etiam consolatium.

Epistola sulpicii severi de obitu sancti martini episcopi ad basulam

Sulpicius severus basule parenti venerabili salutem. Si parentes in ius vocare liceret, te plane expilatoris furtique ream ad pretoris tribunal iusto dolore traherem. Quid enim? Non conquerar quam a te patior iniuriam? Nullam michi domi cartulam, nullum libellum, nullam epistolam reliquisti: ita furaris omnia: ita universa divulgas. Si quid ad amicum familiariter scripsi, si quid forte dum ludimus, quod velim tamen occultum esse dictavi: omnia pene ad te prius quam fuerint scripta aut dictata perveniunt. Nimirum obceratos habes notarios meos: per quos tibi nostre ineptie publicantur. Nec tamen adversum eos possum moveri si tibi parent: qui in ius nostrum ex tua potissimum liberalitate venerunt: seque adhuc tuos quam meos esse meminerunt. Tu sola es rea, tu sola culpabilis, que et michi insidiaris et illos fraude circumvenis, ut sine delicto ullo familiariter scripta aut negligenter emissa, illucubrata tibi penitus atque impolita tradantur. Nam ut de reliquis taceam, rogo ut quemadmodum tam cito ad te epistola illa potuit pervenire: quam nuper ad aurelium diaconum scripseram? Ego enim tolose positus, tu treveris constitu

tue. tam longe a patria inquietante divulsa. qua tamen familiare illam epistolam occasione factam esse. Namque accepi litteras tuas quibus scribis in eadem epistola qua de obitu domini martini feceram mentionem, tempus beati viri transitum exponere debuisse. Quasi vero ego illam epistolam aut legendam aliis preterquam ipsi ad quem missa videtur ediderim. aut ego tanto operi sim destinatus ut omnia que de martino cognosci oportet me potissimum scribere noveris. Itaque si que de obitu sancti episcopi audire desideras: ab illis potius qui interfuere cognosce. Ego tibi statui nichil scribere: ne ubique me publices. Tamen si das fidem nulli te esse lecturam paucis tue satisfaciam voluntati: itaque perscribo tibi his que michi sunt comperta p

Martinus igitur obi stirpem. tum suum longe ante prescivit: dixitque fratribus dissolucionem sui corporis imminere. Interea causa extitit: qua condatensem diocesim visitaret. Nam clericis inter se ecclesie illius discordantibus pacem cupiens reformare licet finem dierum suorum non ignoraret: proficisci tamen ob istiusmodi causam non recusavit: bonam hanc virtutum suarum consummationem existimans si pacem ecclesie redditam reliquisset. Itaque profectus cum suo illo ut semper frequentissimo discipulorum sanctissimoque comitatu: mergos in flumine conspicatur piscium predam sequi: et rapacem ingluviem assiduis urgere capturis. Forma inquit hec demonum est. Insidiantur incautis. capiunt nescientes. captos devorant: exsaturarique nequeunt devoratis. Imperat deinde potenti virtute verborum. ut cum cui innatabant gurgite relinquentes aridas peterent desertasque regiones: eo nimirum circa aves illas usus imperio: quo demones fugare consueverat. Ita gregatim omnes in unum ille volucres congregate relicto flumine montes silvasque pegerunt non sine admiracione multorum qui tantam in martino virtutem viderent. ut etiam avibus imperaret. Aliquamdiu ergo in vico illo vel in ecclesia ad quam ierat commoratus pace inter clericos restituta. cum iam regredi ad monasterium cogitaret viribus corporis cepit repente destitui convocatisque discipulis indicat se iam resolvi. Tum vero meror et luctus omnium vox una plangencium. cur nos pater deseris. aut cui nos desolatos relinquis. Invadent gregem tuum lupi rapaces. Et quis eos a morsibus nostris percusso pastore prohibebit. Scimus quidem desiderare te christum. sed salva sunt tibi tua premia nec dilata minuentur: nostri potius miserere quos deseris. Tunc ille motus his fletibus ut totus semper in domino misericordie visceribus affluebat. lacrimasse prohibetur: conversusque ad dominum hac tamen fletibus voce respondit. Domine si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem: Fiat voluntas tua.

Nimirum inter spem amoremque positus dubitavit pene quid mallet: quia nec hos deserere nec a Christo volebat diutius separari. Nihil tamen in voto suo ponens aut voluntati relinquens, totum se Domini arbitrio potestatique committens. Nonne tibi hiis paucissimis verbis dicere videtur: Gravis quidem est, Domine, corporeae pugna militiae, et iam satis est quod huc usque certavi; sed si adhuc in eodem labore pro castris tuorum stare me praecipis, non recuso nec fatiscentem causabor aetatem. Munia tua devotus implebo; sub signis tuis quoad ipse tu iusseris militabo. Et quamvis optata sit seni missio post laborem, est tamen animus victor annorum et cedere nescius senectuti. At si iam parcis aetati, bona est michi, Domine, voluntas tua. Hos vero quibus timeo ipse custodias. O virum inestabilem nec labore victum nec morte vincendum, qui in nullam se partem pronior inclinavit: nec mori timuit nec vivere recusavit. Ita tamen iam per aliquot dies vi febrium teneretur, non tamen a Dei opere cessabat. Pernox in orationibus et vigiliis fatiscentes artus spiritui servire cogebat: nobili illo strato suo in cinere et cilicio recubans. Et cum a discipulis rogaretur ut saltem vilia sibi sineret stramenta supponi: Non decet, inquit, filii, christianum nisi in cinere mori.

Ego si aliud exemplum vobis relinquo: ipse peccavi. Oculis ac manibus in caelum semper intentus: invictum ab oratione spiritum non relaxabat. Et cum a presbyteris qui tunc ad eum confluxerant rogaretur ut corpusculum lateris mutatione relevaret: Sinite, inquit, sinite me, fratres, caelum potius respicere quam terram: ut suo iam itinere iturus ad Dominum spiritus dirigatur. Hec locutus dyabolum videt prope assistere. Quid hic, inquit, astas, cruenta bestia? Nichil in me, funeste, reperies: Abrahe me sinus recipiet. Cum hac ergo voce flagitatum divinis opibus spiritum caelo reddidit. Testatique nobis sunt qui affuerant: iam exanimi corpore glorificati hominis se vidisse gloriam. Vultus clarior luce renitebat: cum membra cetera nec tenuis quidem macula fuscaret. In aliis etiam et in illis tamen artubus non pudendus, septennis quodammodo pueri gratia videbatur. Quis istum umquam cilicio tectum, quis cineribus crederet involutum? Ita vitro purior, lacte candidior iam in quadam futurae resurrectionis gloria et natura demutatae carnis ostensus est. Iam vero in obsequium funeris credi non potest quanta hominum multitudo convenerit: tota obviam corpori civitas ruit: cuncti ex agris atque vicis multique ex vicinis urbibus affuerunt. O quantus luctus omnium! quanta praecipue maerentium lamenta monachorum: qui eo die fere ad duo milia convenis

se dicit. Specialis martini gloria
eius exemplo in domini servitutem
stirps tota fructificaviat. Agebatur
nimirum ante se pastor extinctus
greges suos sic illius multitudinis
pallidas turbas agmina palli
ata: et aut emeritorum laborum se
nes aut iuratos christi in sacramen
ta tirones. Tam virginum chorus
fletu abstinens pre pudore cum le
tandum potius illi esse sciret. quem
iam suo dominus gremio confoveret: quam
sancto distillabat gaudio quod dole
bat. Siquidem fides flere prohiberet:
gemitum extorqueret affectus. Certa
tim erat sanctum de illius gloria exulta
tio: quam pia de morte confusio. Ig
nosceres flentibus congratulareris gau
dentibus: quia et pium est gaudere mar
tino et pium est flere martinum.
Dum unusquisque et sibi prestat ut do
leat: et illi debet ut gaudeat.
Hoc igitur beati viri corpus usque ad
locum sepulchri hymnis canora ce
lestibus turba prosequitur. Compare
tur si placet illa secularis pompa
non dicam funeris sed triumphi. Quid
simile martini exequiis conferetur.
Ducunt illi pre curribus suis victos
post terga captivos: martini corpus
hii qui mundum ductu illius vicerant
prosequuntur illos confusis plausibus
populorum honoret insania: martino
divinis plauditur psalmis: mar
tinus hymnis celestibus honoratur. Illi post
triumphos suos in tartara seva
truduntur: martinus abrahe sinu
letus excipitur. Martinus hic pauper

et modicus: celum dives ingreditur.

Ubi postumianus eduxerit
prosperitatem navigationis.
et omnem sue peregrinati
onis historiam. qualiter in oriente fi
des christi floreat. quam sit sanctorum quies.
que instituta monachorum. quantis que
signis ac virtutibus in servis suis
christus operetur. Ubi exploratorum
locorum gratia a litore longius proces
sit. et invenit senem presbiterum in ves
te pellicea molam manu verten
tem. et in convivium illius. exponit
hominum mores regionis illius preda
ros. quibus alimoniis
vivat. et quod celerit
in illis locis sata
proveniat. Ubi dicit quod tunc in
alexandria inter episcopos et monachos
inutilia certamina gerebantur ne quis
origenis libros legeret. Ubi
bethleem oppidum petiit. cuius lo
ci ecclesiam sanctus iheronimus rege
bat. et ubi monachorum et clericorum
cetos vel conversationes exponit.
et quod die noctuque aut legebat a
liquid semper aut scribebat. U
bi dicit in egypto multa esse mo
nasteria. ubi prima virtus obedien
tia est. et ubi infantulus aspidem
mire magnitudinis in monaste
rium detulit. et alia multa que per
servos suos dei virtus operatur.
Ubi vidit duos senes quorum
unum sol numquam vidisset epulantem.
et alterum numquam vidisset iratum.
De heremita qui habuit octu

uberrimũ et bouẽ qui aquã de
puteo pferebat. Ibi uidi et ollã
cũ oleribꝰ sine igne fervẽ. De
heremita cui lupa astabat cenã
ti. De anachorita q̃ leene ca
tulos illuĩauit. et de ipa fera
munꝰ accipe nõ contẽpsit.
De anachorita q̃ a fera ibi
ce edoctꝰ est q̃s radices sumẽ
q̃s respuẽ debet. De anacho
rita q̃ setis corpis sui tectꝰ nu
ditatẽ suã dĩno munẽ nesciẽ
bat. De pbatiõe mõchi ĩ
pietis quẽ ignis nõ contigit.
De pbatione aduene q̃ ari
dã virgã poten fide
et assidua irriga
no ne aq̃ florẽ fecit.
De quodã viro sco cui ex v
tutibꝰ honor. et ex honore va
nitas cepit obrepe. et q̃lit ab
hoc vicio liberatꝰ fuit. Et q si
hac regione ordinatꝰ fuit cle
ris cõtinuo quo elatꝰ sit supbi
a aut vanitate. et q ornamẽ
ta nõ mor sed uestiũ requirat.
De heremita q̃ cellulã suã pꝰ
q̃drienniũ deserẽ voluit q̃liter
coercitꝰ est et ad ppositũ pstinũ
reuocatꝰ. Ubi dicit q nullus
fere in orbe terrarũ locus sit u
bi nõ uita martini scripta te
neat. Ubi severꝰ ait q dñs
martinꝰ in media turba et c
ũsatõe hoĩm tantũ opatꝰ est q̃
tu nec heremite vel anachorite
q̃ ab õni ĩpedimẽto liberi sũt,
et q ĩexpugnabili v̄tute adũ

sũ oĩa fundatꝰ steterit. Ubi
postumianꝰ ait. ego quo adui
uã semp et sapia egipti mõ
chos pdicabo. laudabo anacho
ritas. mirabor heremitas. mar
tinũ semp excipiã. nõ ego illi
audeo mõchorũ certe nõ epõrũ
quẽpiã cõparare. Ubi postu
mianꝰ severo ait. tu porrꝰ ut
desidero residua martini opa
cõtexe. q̃ te ptẽrisse cõfessus es.
At ille r̃ndit. ego arbitror rec
tiꝰ istud a gallo esse poscendũ
et cetera q̃ sequunt̃. Gallus
r̃ndit. licet ĩpar sim tãto oneri
tñ platis a postumiano obedi
ẽtie cogor exẽplis. ut munꝰ is
tud qd̃ ĩponitis nõ recusem.

Incipit dialogus severi galli
et postumiani

Cum in unũ lo
cũ ego et gallꝰ
ue cõuenissemꝰ
vir michi et ppter
ter martĩ me
moriã ex illiꝰ enĩ discipulis e
rat. et ppter sua merita carissi
mꝰ. interuenit nobis postumi
anꝰ meꝰ nr̃a causa ab oriẽte q̃
se an̄ trienniũ patriã relinquẽs
cõtulerat: regressꝰ. Cõplexꝰ su
mꝰ hoiem amãtissimũ: exos
culatiq3 genua et pedes eius.
Cũ uno atq3 altero spacio ob
stupefacti inuicẽ flẽtes gaudio
deambulassemꝰ: iactis in terra
cilicijs cõsedimꝰ. Tũ prior pos
tumianꝰ me intuẽs: cũ essem

inquit in remotis egypti partibus, libuit ut ad mare usque procederem. Navim illic onerariam offendi, que cum mercibus narbonam petens solvere parabat. Eadem nocte michi in sompnis astitisse visus es: et iniecta me manu trahere ut navim illam conscenderem. Mox tenebras rumpente diluculo cum eo loco in quo quieveram surrexissem, sompnium meum ipse mecum reputans tanto tui desiderio subito correptus sum: ut nichil cunctatus navim conscenderem. Tricesimo die massiliam appulsus, inde huc decimo perveni: adeo prospera navigatio pie affuit voluntati. Tu modo propter quem tot maria transnavigavimus, tantum terre transivimus: complectendum perfruendumque te remotis omnibus trade. Ego vero inquam etiam cum tu in egipto morareris, totus tecum semper animo et cogitatione versabar, meque de te dies ac noctes cogitantem totum tua caritas possidebat. Ne dum modo me tibi estimes puncto temporis defuturum: quo minus amore tuo pendens te intuear te audiam tecum loquar, nullis penitus in secretum nostrum quod nobis hec remotior cellula prestat admissis. Nam huius nostri ut arbitror galli presenciam non moleste feras: qui huc adventu tuo ut vides perinde atque ego triumphat gaudio. Recte inquit plane postumianus in societate nostra gallus iste retinebitur: quia et si michi parum cognitus est, pro eo tamen quod tibi est carissimus, non potest michi non esse carus: maxime cum ex martini sit disciplina. Neque gravabor quolibet consorte vobiscum ut possitis fabulari. Atque cum propter hoc tenerem ut me huius sulpicii mei me autem utraque manu complectebatur desiderio etiam verbosius impendere. Gallo inquam satis probasti quantum possit amor possit: qui nostra causa tot maria tantumque terrarum emensus a summo ut ita dicam solis egressu usque in eius occidua venisti. Age ergo quia et secreti inter nos nec occupati sumus, et sermoni tuo vacare debemus, edisseras nobis velim omnem tue peregrinationis historiam qualiter in oriente fides christi floreat: que sit sanctorum quies: que instituta monachorum: quantisque signis ac virtutibus in servis suis christus operetur. Nam certe quia in hiis regionibus iter istud quo vivimus tempora vita nobis fastidio est: libenter ex te audiemus si vel in heremo vivere christianis licet. Ad hec postumianus: Faciam inquit ut desiderare te video. sed quaeso prius ex te audiam an isti omnes quos hic reliqueram sacerdotes tales sint quales eos antequam proficiscerer noveram. Tum ego absit te inquam ista querere: quia aut una mecum ut puto nosti aut si ignoras non audire sit melius

Illud ergo referre non possum non solum illos de quibus interrogabas nichil meliores quam noveras factos: sed unum illum etiam quondam amantem in quo respirare ab istorum inquietationibus solebamus asperiorem nobis fuisse quam debuit. Nec vero quicquam in illum inclementius dixerim. quia et amicum colui et tunc etiam amavi cum putabar inimicus. Me autem hec mecum cogitationibus revolventem admodum dolor iste compungit pene nos sapientis et religiosi viri amicitiis destitutos. illum quondam tam amicum nobis. tam amarum in nos esse potuisse. Verum hec que meroris plena sunt relinquamus: te potius ut dudum promiseras audiamus. Ita inquit fiat postumianus. Quod cum dixisset: paululum omnes conticuimus. Deinde cilicium cui insederat ad me propius admovit: atque ita exorsus est. Ante hoc triennium quo tempore tibi sulpiti hinc abiens valedixi ubi a narbone navem solvimus. quinto die portum affrice intravimus: adeo prospera dei nutu navigatio fuit. Libuit animo adire carthaginem loca visitare sanctorum. et precipue ad sepulchrum cypriani martiris adorare.

Quintodecimo die ad portum regressi. provectique in altum alexandriam petentes. reluctante austro pene in sirtes illati sumus. Quod providi naute caventes anchoris navem iactis sistunt. Subiacebat autem terra continens erat in quam scaphis egressi cum vacua ab humano cultu omnia cerneremus. ego studiosus explorandorum locorum gratia longius processi tribus fere a litore miliaribus parvum tugurium inter arenas conspicio. cuius tectum sicut salustius ait quasi carina navis erat. contiguum terre satis firmis tabulatis constratum non quod ibi vis ymbrium ulla timeatur. fuisse autem illic pluviam nec fama quidem auditum est. sed quod ventorum ea vis est. ut si quando vel clementiore celo aliquantulus spirare flatus ceperit. maius in illis terris quam in ullo mari naufragium sit. Nulla ibi germina. et sata nulla proveniunt. quippe instabili loco arentibus arenis ad omnem motum ventorum cedentibus. Verum ubi adversa quedam a mari promontoria ventis resistunt. terra aliquantulum solidior herbam raram atque hispidam gignit. ea ovibus est pabulum satis utile. Incole lacte vivunt. Qui solleraciores sunt vel ut ita dixerim ditiores. ordeaceo pane vivuntur. Ea ibi sola messis est. que celeritate proventus per naturam solis sive geris ventorum casus evadere solet. Quippe fertur a die iacti seminis. tricesimo die maturescere. Consistere autem ibi homines non alia ratio facit: quam quod omnes tributo liberi sunt. Extrema siquidem cirenorum ora est deserto illi conti-

gua. quod inter egiptum et affri-
cam intiacet. per quod olim catho
cesare fugiens duxit exercitum.
Ergo ad tugurium illud quod e-
minus conspexeram pertendi. in eo
o senem in veste pellicea molam
manu vertentem. Consalutat ac re-
cepit nos benigne. Eiectos nos
in illud litus exponimus: et ne
statim cursum repetere possimus ma-
ris mollicia attineri. Ingressus
terram ut est mos humani inge-
nii naturam locorum cultusque ha-
bitancium voluisse agnoscere. xpi-
anos nos esse: id precipue quere-
re an esset aliquis inter illas soli-
tudines xpianus. Tum vero ille flens
gaudio ad genua nostra provol-
vitur: iterum nos ac sepius exos-
culatus ad orationem invitat. De-
inde positis in terram vervecum
pellibus facit nos discumbere: ap-
ponit prandium sane locupletis-
simum dimidium panem ordeace-
um. Eramus autem nos quatuor. ipse
erat quintus. Fasciculum eciam her-
be intulit cuius nomen excidit:
que mente similis exuberans foli-
is. saporem mellis prestabat. Hu-
ius prandia admodum suavita-
te delectati atque exsaciati sumus.
Ad hec subridens ego ad gallum
meum. quid inquit galle: placet
ne tibi prandium fasciculus her-
barum et panis dimidius viris
quinque? Tum ille sicut est vere-
cundissimus aliquantulum erubescens
dum fatigacionem meam accepit.

facis inquit sulpici tuo more. qui
nullam occasionem si qua tibi
porrecta fuit omittis quin nos
edacitatis fatiges. sed facis in-
humane. qui nos gallos homines
cogis exemplo angelorum vivere. quamquam
ego studio manducandi eciam
angelos manducare credo. Nam
istum dimidium ordeaceum timeo
vel solus attingere. Sed contentus
sit hoc cyrenensis ille cui vel
necessitas vel natura est esurire. vel
postremo isti quibus credo ma-
rina iactacio inediam tibi fecerat.
Nos procul a mari absumus et
quod tibi sepe testatus sum galli
sumus. Sed pergat hic potius ex-
plicare sui cyrenensis historiam.
Tum vero postumianus. Cavebo
post hec cuiuspiam abstinenciam
predicare: ne gallos nostros ac-
dum penitus offendat exemplum.
Statueram autem eciam cenam cyre-
nensis illius vel consequencia sep-
tem eius diebus apud ipsum fuimus
referre convivia: sed supersede-
dum est. ne gallus se estimet fati-
gari. Ceterum postero die cum ali-
qui ex incolis ad nos visendos
confluere cepissent. cognoscimus illum
hospitem nostrum esse presbiterum: quod
summa nos dissimulacione celaverat.
Deinde cum ipso ad ecclesiam perges-
simus. que fere duobus miliariis
aberat a conspectu nostro interiectu
montis exclusa. Erat autem vili-
bus texta virgultis. non multo am-
bicios quam nostri hospitis taberna

tugurium in quo nisi incuruus quis non poterat consistere. Cum hominum mores quereremus: illud preclarum animaduertimus: nichil eos neque emere neque vendere. Quid sit fraus aut furtum nesciunt. Aurum atque argentum que prima mortales putant: neque habent neque habere cupiunt. Nam cum ego presbitero illi decem nummos aureos optulisse refugit altiore consilio protestatus. ecclesiam non auro strui sed potius destrui. Cui tamen pauca vestimentorum indulsimus. Quod cum ille benigne accepisset: reuocantibus nos ad mare nautis

Prosperoque cursu discessimus septimo die alexandriam peruenimus. ubi feda inter episcopos atque monachos certamina gerebantur. ex ea occasione uel causa. quia congregati in unum sepius sacerdotes frequentibus decreuisse synodis videbantur. ne quis origenis libros legeret aut haberet. qui tractator scripturarum sacrarum peritissimus habebatur. Sed episcopi quedam in libris ipsius insanius scripta memorabant. que assertores eius non ausi defendere ab hereticis potius fraudulenter inserta dicebant. et ideo non propter illa que in reprehensionem merito vocarentur. esse etiam reliqua dampnanda. cum legentium fides facile posset habere discrimen ne falsata sequerentur. et tamen catholice disputata retineret. non esse autem mirum si in libris neotericis et recens scriptis fraus heretica fuisset operata. que in quibusdam locis non timuisset iam de euangelium veritate. Aduersum hec episcopi obstinatius renitentes pro potestate cogebant cuncta etiam uniuersa cum prauis et cum ipso auctore dampnare. quia satis superque sufficerent libri quos ecclesia recepisset. respuendam esse penitus lectionem que plus noxia esset insipientibus. quam profutura sapientibus. Michi autem ex illius libris curiosius indaganti admodum multa placuerunt. sed nonnulla reprehendi in quibus illum praua sensisse non dubium est. que defensores eius falsata contendunt. Ego miror unum eundemque hominem tam diuersum a se esse potuisse: ut in ea parte qua probatur neminem post apostolos habeat equalem: in ea vero que iure reprehenditur nemo deformius doceatur errasse. Nam cum ab episcopis excerpta in libris illius multa legerentur que contra fidem catholicam scripta constaret. locus ille vel maximam parabat inuidiam in quo editum legebatur. quia dominus ihesus sicut pro redemptione hominis in carne venisset. crucem pro hominis salute perpessus. mortem pro hominis eternitate gustasset. ita esset eodem ordine passionis etiam diabolum redempturus. quia hoc bonitati illius pietatique congrueret. ut qui perditum hominem reformasset. prolapsum quoque angelum liberaret.

Cum hec atque alia istiusmodi ab episcopis proderentur. ex studiis partium orta seditio est. Que cum reprimi sacerdotum auctoritate non posset:

seuo exemplo ad regendam ecclesie dis-
ciplinam prefectus assumitur. Cuius
terrore dispersi fratres ac per diuersas
eremos monachi sunt fugati: ita ut pro-
positis edictis in nulla consistere
sede sinerentur. Illud me admodum
permouebat quod iheronimus uir
maxime catholicus et sacre legis
peritissimus. origenem secutus primo
tempore putabatur. qui nunc idem pre-
cipue uel omnia illius scripta dampn-
naret. Nec uero ausus sum de quo-
quam temere iudicare. Prestantissimi
tamen uiri et doctissimi ferebantur
in hoc certamine dissidere. Sed tamen
siue illud error est ut ego senti-
o. siue heresis ut putabatur: non so-
lum reprimi non potuit multis ani-
maduersionibus sacerdotum. sed et
nequaquam tam late se potuisset effun-
dere nisi contencione creuisset. Huius-
modi ergo perturbatione cum ueni
alexandriam. fluctuabat. Me qui-
dem episcopus illius ciuitatis benigne
admodum et melius quam opinabar
excepit: et secum tenere temptabat.
Sed non fuit animus ibi consistere.
ubi recentis fraterne cladis ferueret
inuidia. Nam et si forte isse uideantur
episcopis parere debuisse. non ob
hanc tamen causam multitudinem tan-
tam sub christi confessione uiuen-
tem presertim ab episcopis oportuis-
se. Sic inde digres. Licet affligi-
sus bethleem oppidum petiui: quod ab
iherosolimis sex miliariis dis-
paratur: ab alexandria autem sedecim
mansionibus abest. Ecclesiam loci
illius iheronimus presbiter regit: nam pa-
rochia est episcopi qui iherosolimam
tenet. Michi iam priore iheronimus
superiore illa mea peregrinatione
compertus. facile obtinuerat ut nul-
lum michi expetendum certius arbi-
trarer. Vir enim preter fidei meri-
tum dotemque uirtutum non solum latinis
atque grecis. sed et hebreis etiam
ita litteris institutus est. ut se illi in
omni sciencia nemo audeat comparare.
Miror autem si non et uobis per
multa que scripsit opera compertus
est: cum per totum orbem legatur. No-
bis uero gallus inquit nimium ni-
miumque compertus est. Nam ante hoc
quinquennium quendam illius libel-
lum legi: in quo tota nostrorum na-
cio monachorum ab eo uehementissime
uexatur et carpitur. Unde interdum
belgicus noster ualde irasci solet: quod
dixerit nos usque ad uomitum sa-
turari. Ego autem inquit gallus illi
uiro ignosco: atque ita sentio de
orientalibus illum potius monachis
quam de occidentalibus disputasse.
Nam edacitas in grecis gula est:
in gallis uero natura. Tum ego.
Scolastice inquam galle defendis
gentem tuam: sed queso te liber iste
numquam hoc solum uicium dampnat
in monachis? Immo uero inquit
nichil penitus omisit quod non
carperet laceraret exponeret. Pre-
cipue auariciam nec minus uanita-
tem insectatus est. Multa de superbi-
a: non pauca de superstitione dis-
seruit. Vere fatebor pinxisse e-

videtur michi vicia mistorum. Cete
rum de familiaritatibus virginum
et monachorum atque clericorum etiam: quam
vere quam fortiter disputavit. Unde a
quibusdam quos nominare nolo dici
tur non amari. Nam sicut belgicus noster
irascitur edacitatis nimie nos no
tatos: ita illi fremere dicuntur cum in
illo opusculo scriptum legunt. Celi
bem fugit virgo germanum: fratrem
querit extraneum. Ad hec ego. Nimi
um inquam galle progrederis. Cave
ne et te aliquis qui hec fortasse
agnoscat exaudiat. teque una cum
iheronimo incipiat non amare. Nam
quia scolasticus es: non inmerito te ut
sui commonui illius admonebo. Obse
quium amicos: veritas odium parit.
Tua nobis potius ut egiptias postu
miane repetatur orientalis oratio.
Ego inquam ut dicere instituera apud
iheronimum sex mensibus fui. cui
iugis adversus malos pugna per
petuumque certamen concivit odia
perditorum. Oderunt eum heretici: quia eos
impugnare non desinit. Oderunt
clerici: quia vitam eorum insectatur et cri
mina. Sed plane eum boni omnes ad
mirantur et diligunt: nam qui eum he
reticum esse arbitrantur insaniunt. Vere
dixerim: catholica hominis sciencia sana
doctrina est. Totus semper in lectione. to
tus in libris est: non die non nocte
requiescit, aut legit aliquid semper aut scri
bit. Quod nisi michi fuisset fixum
animo. et promissum deo teste propositum
heremum adire. vel exiguum temporis punc
tum a tanto viro discedere noluis

se. Huic ergo traditis atque com
missis omnibus meis omnique famili
a que me contra voluntatem cum mei
secuta tenebat implicatum. exoneratus
quodammodo gravi fasce penitus ac
liber regressus alexandriam. visita
tis ibi fratribus ad superiorem inde
thebaidam id est ad egipti extrema
contendi. ibi enim vaste patentes here
mi solitudines plurimum ferebantur
habere monachorum.

Longum est si omnia cupiam refer
re que vidi. tamen pauca perstringam
ex pluribus. haut longe ab heremo
contigua nilo multa sunt monasteri
a. habitant uno in loco plerumque cen
teni. quibus summum ius est sub abba
tis imperio vivere. nichil arbitrio
suo agere. omnia ad nutum illius potesta
temque pendere. Ex hys si qui maio
rem virtutem mente conceperint ut
acti solitariam vitam se ad heremum
conferant. non nisi permittente abba
te discedunt. Hec illorum prima vir
tus est: parere alieno imperio. Trans
gressis ad heremum abbatis illius or
dinatione panis vel quilibet cibus
alius ministratur. Casu per illos di
es quibus illo adveneram cuidam qui
nuper ad heremum secesserat. neque
amplius ab hoc monasterio quam sex
milibus tabernaculum sibi con
stituerat pane abbas per duos
pueros miserat. quorum maior
habebat etatis annos quindecim.
minor duodenis erat. Hiis er
go inde redeuntibus aspis mire
magnitudinis fit obvia. Cuius oc

cursu nichil perterriti. ubi ante
pedes eorum venit quasi incantata
carminibus cerulea colla deposuit.
minoris pueri manu apprehensa
ac pallio involuta ferri cepit. De-
inde monasterium quasi victor in-
gressus in occursum fratrum expectan-
tibus cunctis captivam bestiam reso-
luto pallio non sine iactantie tumo-
re deposuit. Sed cum infantium
fide atque virtute ceteri predicarent.
abbas ille altiore consilio ne in-
firma etas insolesceret virgis utrum-
que compescuit multum obiurgatos.
cur ipsi quod per eos dominus operatus
fuerat prodidissent. opus illud non
sue fidei. sed divine esset virtutis.
discerent potius deo in humilitate
servire. et non in signis et virtuti-
bus gloriari. quia melior esset infirmi-
tatis conscientia quam vanitate virtutum.
Hoc ubi ille monachus audivit. et
periclitatos infantulos serpentis
occursu. et ipsos etiam insuper ver-
bera victo serpente meruisse: ab-
batem obsecrat. ne sibi post hec
panis ullus aut cibus aliquis mitte-
retur. Iamque octavus dies fuerat eme-
sus: quo se homo christi inter pe-
riculum famis ipse concluserat. A-
rebant membra ieiunio: sed desi-
cere mens celo intenta non pote-
rat. Corpus inedia fatiscebat: fi-
des firma durabat. Cum interea
commonitus abbas ille per spiritum
ut discipulum visitaret. pia solli-
citudine cognoscere cupiens qua
vite substantia vir fidelis aleretur.

qui ministrari sibi panem ab ho-
mine noluisset. ad requirendum e-
um ipse proficiscitur. Ille ubi eminus
senem venire conspexit: occurrit
agit gratias ducit ad cellulam.
Cum ingressi pariter ambo conspici-
unt palmineam sportam foribus af-
fixam de poste pendere. ac primum
calidi panis odorem sentiunt. tactu vero
ac si ante paululum foris esset erep-
tus ostenditur. egiptiorum tamen panis for-
ma non cernitur. Obstupefacti ambo
munus celeste cognoscunt. Cum il-
le hoc abbatis adventui prestitum
fateretur. abbas vero illius fidei ac
virtuti id potius ascriberet: ita cum
eo celestem panem cum multa exul-
tatione fregerunt. Quod cum senex
ad monasterium post regressus fratri-
bus retulisset. tantus omnium incende-
rat ardor animos. ut certatim ad
heremum et sacras solitudines re-
properaret. miseros se fatentes qui
diutius in congregatione multorum
ubi humana esset praebenda conversatio
insano resedissent.

In hoc ego monasterio duos
senes vidi. qui iam per quadraginta
annos ibi degere. ita ut numquam in-
de discessisse ferebantur. Quorum pre-
tereunda michi commemoratio non
videtur. siquidem id de eorum virtutibus
et abbatis ipsius testimonio et o-
mnium fratrum audieram sermone cele-
brari. quod unum eorum sol numquam vidis-
set epulantem. alterum numquam vidis-
set iratum. Ad hec gallus me intu-
ens. o si vir ille nolo nomen edi-

esse. nunc adesset. vellem istud ad-
modum audiret exemplum. quem
in multorum sepe personis nimium
expertum sumus vehementer irasci.
Sed tamen quia luminibus suis quantum
audio mihi agnovit. si istud au-
diret magis magisque proposito con-
firmaretur exemplo. preclaram esse vir-
tutem iracundia non moveri. Nec
vero infitiabor iustius illi iras-
catum fuisse. sed ubi durior pug-
na. ibi gloriosior est corona. Unde
quendam si agnoscas censeo iure lau-
dandum. Qui cum eum libertus deseru-
erit ingratus miseratus est potius
quam insectatus abeuntem. Sed neque
illi irascitur a quo videtur abductus.
Ego autem nisi istud postumianus
vincende iracundie predixisset exem-
plum: graviter irascerer discessione
fugitivi. Sed quia irasci non licet:
tota istorum commemoratio que nos
compungit abolenda est. Te inquit
postumiane te potius audiamus.
Faciam inquit galle quod precipis: quia
tamen tam studiosos esse audiendi
vos video. Sed mementote quia
non sine fenore istud apud vos
depono sermonem. Iubebis presto quod
posceris: dummodo paulo post quod
poposcero non negetis. Nos vero
inquit nichil habemus: in quo ti-
bi mutuum vel sine fenore resti-
tuere possimus. Sed tamen quicquid puta-
veris imperato: dummodo ut cepe-
ras desideriis nostris satisfacias:
valde enim nos delectat tua oratio.
Nichil enim inquit postumianus
vestra studia fraudabo. Et quia de here-
mite unius impacientes agnovis-
tis virtute: referam vobis adhuc.
Ergo ubi pauca de plurimis.
proxima heremi ingressus sum
duodecim fere a nilo miliariis.
habebam autem unum ex fratribus du-
cem locorum peritum. pervenimus ad quen-
dam senem monachum sub radice mon-
tis habitantem. Ibi quod in illis lo-
cis rarissimum est puteus erat. Bo-
vem unum habebat. cuius hic erat
totus labor. impulsa rotali ma-
china aquam producere. Nam fere
mille aut amplius pedum profun-
dus puteus ferebatur. Ortus illic
erat multus oleribus copiosus. Id quod
est contra naturam heremi ubi omnia
arena exusta ardoribus solis: nul-
lius umquam seminis vel exiguam
radicem ferunt deperisse. Verum hoc
sancto illi labor cum pecoribus et
propria prestabat industria. Frequens
enim irrigatio aquarum tantam
pinguedinem arenis dabat: ut
mirum in modum virere atque fruc-
tificare orta illius olera videremus. Ex
hiis igitur una cum domino bos ille
vivebat. Nobis quoque ex ea co-
pia cenam sanctus dedit. Ibi quod vos
galli forte non creditis: ollam cum
oleribus que nobis in cenam para-
bat sine igne fervere. Tanta vis
solis est in quibuslibet locis: ut e-
tiam ad gallorum pulmenta suffici-
at. Post cenam autem iam inclinante
vespera. invitat nos ad arborem
palmam: cuius interdum pomis u-

ta solebat: que fere duobus mi
liariis aberat. Nam hec tantum in here-
mo arbores licet raro habentur;
tamen quod utrum sollers antiquitas pavi-
verat, an solis natura gignat ig-
noro: nisi si deus prescius habitan-
dam quandoque a sanctis heremum hec servis
suis paravit. Ex maiore enim par-
te qui intra illa secreta consistunt,
cum alia ibi germina nulla succe-
dunt: istarum arborum pomis aluntur.
Ergo ubi ad illam ad quam nos
humanitas nostri hospitis ducebat
arborem pervenimus: leonem ibi offe-
dimus. Quo viso ego et ille dux
meus intremuimus. Sanctus vero ille in-
cunctanter accessit. Nos licet trepi-
di secuti sumus. Fera paululum tam-
quam imperatum a deo modesta dis-
cessit et consedit. Dum ille attingua
ramis humilioribus poma decer-
peret. Cumque plenam palmulis ma-
num obtulisset occurrit bestia.
accepitque tam libere quam nullum animal
domesticum. Et cum comedisset ab-
cessit. Nos hec intuentes et adhuc
trementes facile potuimus expen-
dere: quanta in illo fidei virtus. et quan-
ta in nobis esset infirmitas.

Alium eque singularem virum vi-
dimus pro tugurio quod non
nisi unum tempore posset habita-
re. De hoc illud ferebant quod ei
lupa solita erat astare cenanti.
nec facile umquam bestia fallebat.
quin illi ad legitimam horam re-
fectionis occurreret. et tamdiu pro
foribus expectaret. donec ille illi
panem qui cenule superfuisset of-
ferret. illa manum eius lambere
solitam. atque ita impleto officio et
prestita consolatione discedere. Sed for-
te accidit ut sanctus ille dum fratrem
qui ad eum venerat deduceret abeun-
te diutius abesset. et non nisi sub
nocte remearet. Interim bestia ad
consuetudinarium illud cene tempus
occurrit. vacua cellula cum fami-
liarem patronum abesse sentiret. in-
gressa curiosius explorans ubi nam
esset habitator. casu contigua cum
panibus quinque palmicia sportel-
la pendebat. Ex his unum presu-
mit et devorat. Deinde perpetrato
scelere discessit. Regressus heremita
videt sportulam dissolutam. non con-
stante panum numero. Dampnum rei
familiaris intelligit. ac prope li-
men panis assumpta fragmenta
cognoscit. Sed non erat incerta
suspicio. que furtum persona fecis-
set. Ergo cum sequentibus diebus
secundum consuetudinem bestia non ve-
nisset. nimirum audacis facti con-
scia ad eum venire dissimulans cui
fecisset iniuriam. Egre patiebatur
heremita se alumpne solatio desti-
tutum. Postremo illius oratione revo-
cata. septimum post diem affuit.
ut solebat ante cenantem. Sed ut fa-
cile cerneres verecundiam penitentis
non ausa propius accedere deiectis
in terram profundo pudore luminibus?
quod palam licebat intelligi quandam ve-
niam precabatur. Quam illius confusi-
one miseratus heremita. iubet eam

prius attendere: ac blanda manu caput triste demulcet. Deinde pane duplicato vecturam suam reficit. Ita indulgentiam consecuta, officii consuetudine deposito merore reparavit. Intuemini quaeso Christi in hac parte virtutes: cui sapit omne quod brutum est, cui mite est omne quod saevit. Lupa praestat officium, lupa furti crimen agnoscit, lupa confusa pudore confunditur, vocata adest, caput praebet, et habet sensum indultae veniae sibi, sicut pudorem gessit errati. Tua haec virtus Christe, tua haec sunt Christe miracula. Etenim quae in tuo nomine operantur servi tui, tua sunt. Et in hoc ingemiscimus, quod maiestatem tuam ferae sentiunt, homines non verentur.

Ne cui autem hoc incredibile videatur, forte maiora memorabo. Fides Christi adest, me nichil fingere neque incertis auctoribus vulgata narrare: sed quae michi per fideles viros comperta sunt explicabo. Habitant plerique in heremo sine ullis tabernaculis, quos anachoretas vocant. Vivunt herbarum radicibus, nullo umquam certo loco consistunt, ne ab hominibus frequententur: qua nox coegerit sedes habent. Ad quendam igitur hoc ritu atque hac lege viventem duo ex Nitria monachi, licet longa et diversa regione, tamen quia olim ipsis in monasterio conversatione carus et familiaris fuisset, auditis eius virtutibus tetenderunt. Quem diu multumque quaesitum tandem mense septimo repererunt in extremo illo deserto quod est Memphis contiguum demorantem. Quas ille solitudines iam per annos duodecim dicebatur inhabitare. Qui licet omnium hominum vitaret occursus, tamen agnitos non refugit: seque carissimis per triduum non negavit. Quarto die aliquantulum progressus, cum prosequeretur abeuntes, leenam mirae magnitudinis ad se venire conspiciunt. Bestia licet tribus repertis non incerta quem peteret, anachoretae pedibus advolvitur: et cum fletu quodam ac lamentatione procumbens, indicabat gemens pariter et rogantis affectum. Movit omnes: et praecipue illum qui se intellexerat expetitum. Praecedentem sequuntur. Nam persistens et subinde restitans, subinde respectans, facile poterat intelligi id eam velle, ut quo illa duceret anachoreta sequeretur. Quid multis? Ad speluncam bestiae pervenitur: ubi illa adultos iam quinque catulos male feta nutriebat. Qui ut clausis luminibus ex alvo matris exierant, cecitate perpetua tenebantur. Quos singulos de rupe prolatos ante anachoretae pedes mater exposuit. Tum demum sancti animadvertunt quid bestia postularet. Invocatoque Dei nomine contrectavit manu lumina clausa catulorum: ac statim cecitate depulsa, apertis oculis bestiarum diu negata lux patuit. Ita fera

illi anachoretam quē desiderabat
visitato. tū admodū fructuosa
laboris sui mercede redierūt. qui
in testimoniū tante v̄tutis admis
si. fidē sc̄a. gl̄am xp̄i. que p ipos
esset testificanda uidisset. amira
d̄irrus sū. leena post dies q̄n
q3 ad auctorē tanti b̄n̄ficij reuūs
se. eidē q3 insitate fere pellem p
munē detulisse. Qua plerumq3 ue
stitus ille. q̄si amiculo circūtect⁹.
nō dedignat⁹ est mun⁹ p besti
ā sumpne. cui⁹ aliū pon⁹ interp̄ta
Erat eciā al- bat auctorē.
teri⁹ anachorete in illis re
gionib⁹ nomē illustre: qui in
ea p̄te deserti que syenem iūgitur
habitabat. Hic cū p̄mū se ad
h̄emū cōtulisset. et herbis h̄ba
rū q3 radicib⁹ q̄s p̄dulces interdū
et saporis eximij fert arena vic
titar͛. ignar⁹ germinis eligendi ī
noxia plerumq3 carpebat. Nec e
rat facile vim sapore radicum
discernē. q̄ā oīa eq3 dulcia. s3 ple
raq3 occultiore natā vir⁹ leta
le cohibebat. Cū ergo edentē
vis interna torq̄ret. et imensis
dolorib⁹ vitalia vniu͛sa quatē
t. ac frequēs vomit⁹ cruciatib⁹
nō ferendis ipsā aīe sedē stoma
cho iā fatiscēte dissolueret. oīa iā
penit⁹ que esset edenda formi
dās. septimū in ieiunijs diem
sp̄u deficiēte ducebat. tū ad eū
fera cui ibicus est nomē acces
sit. huic ꝓpius assistē fasciculum
herbarū quē collēm p̄die at

tingē nō audebat obiecat. Sed
fera que virulēta erāt ore dis
cutiēs que innoxia nouat elige
bat. Ita vir s̄cūs eius exemplo q̄d
edē q̄d respuē deberet edoct⁹ et
p̄iculum famis euasit. et herba
rū venena vitauit. Sed longū
est de oībus qui h̄emū incolūt
cōp̄ta nobis ul' audita mēora
re. Annū integrū et septē fe
mēses intra solitudines cōstitut⁹
exegi. magis v̄tutis admirator
aliene. q̄ꝫ q ipse tā arduū atq3
difficile potuerit cōptare ꝓposi
tū. Sepi⁹ tn̄ cū sene illo qui pu
teū et boue habebat habitaui.

Duo bt̄i anthonij mōsteria
adiz. q̄ hodie ab eius dis
cipulis incoluntur. Ad eū eciā locū
in quo btīssim⁹ paul⁹ p̄im⁹ h̄e
mita est diu̇sat⁹ accessi. Rubrū
mare uidi. iugū syna mōtis
cui⁹ sūmū maxime celo pene
cōtiguū nequaq̄ adiri potest.
Inter hui⁹ recess⁹ anachoretā
esse aliq̄s ferebat. Quē diu
multumq3 q̄situm uidē nō potui.
Qui se iā ante quinquaginta
annos a cōuersacione humana re
mot⁹ nullo vestis usu setis cor
poris tect⁹ nuditatē suā diuino
munē vestiebat. Hic quociens
eū religiosi viri adire volue
runt. cursu aima petēs cōgres
s⁹ vitabat humanos. Uni tm̄
modo ferebat se āte quinque
nniū p̄buisse. Qui credo poten
ti fide id obtinē ꝓmeruit. Cui

uer multa colloquia presentium ante homines tantopere vitaret. Unde dixisse perhibetur, eum qui ab hominibus frequentaretur non posse ab angelis frequentari. Unde non inmerito receptam opinionem multorum fama vulgaverat, sanctum illum ab angelis visitari. Ego autem in Syna monte digressus ad Nilum flumen regressus sum, cuius ripas frequentibus monasteriis consertas utrasque ex parte lustravi. Plerumque vidi ut dudum dixeram uno in loco habitare centenos, sed bina et terna milia in eisdem vicullis agere constabat. Nec sane ibi minorem putetis dispensatam in multitudine monachorum esse virtutem, quam eorum esse cognoscitis qui se ab humanis cetibus removerunt. Precipua ut iam dixeram ibi virtus et prima est obediencia. Neque aliter adveniens ad monasterium abbatis suscipitur, quam qui temptatus prius fuerit et probatus, nullum umquam recusaturus quamlibet arduum ac difficile indignumque tolerandum abbatis imperium.

Duo vobis referam incredibilis obediencie admodum magna miracula, licet suppetunt plura recolenti. Sed ad excitandam virtutum emulationem cui pauca non sufficiunt multa proderunt. Ergo cum quidam seculi actibus abdicatis monasterium magne districtionis ingressus rogasset, abbas cepit ei multa proponere: graves esse illius discipline labores, dura vero ipsi patientia que nulli facile valeat impleri patientia. Aliud potius monasterium ubi facilioribus legibus viveretur expeteret, non temptaret aggredi quod implere non posset. Ille vero nichil hiis terroribus permoveri, sed magis ita omnem obedienciam polliceri, ut si eum abbas in ignem ire preciperet non recusaret intrare. Quam illius professionem ubi magister accepit, non cunctatus probare confitentem. Casu clibanus prope ardebat, qui multo igne succensus coquendis panibus parabatur. Exundabat abruptis flamma fornacibus et intra camini illius concava totis habenis regnabat incendium. Hoc igitur illum advenam iubet magister intrare. Nec distulit parere precepto: medias flammas nichil cunctatus ingreditur. Que mox tam audaci fide victe velut illis quondam Hebreorum pueris cessere venienti. Superata natura est, fugit incendium. Et qui putabatur arsurus velut frigido rore perfusus se ipse miratus est. Sed quid mirum si tunc tironem ignis ille non attigit, ut nec abbatem pigeret dura mandasse, nec discipulum peniteret ipi o paruisse, qui eo quo adveniebat die dum temptaretur infirmus, perfectus inventus est. Merito felix, merito gloriosus, probatus obediencia glorificatus est passione.

In eodem autem monasterio fuisse id quod dicturus sum recenti memoria ferebant. Quidam inde ad eundem

abbate recipiendus adueniat. cū
prima ei lex obediencie poneret. ac
perē pollicetur ad oīa vl' extre
mā pacienciā. cassu abbas storā
tinā virgā iā pridē aridā ma
nu gerebat. Hanc solo fixit. atq; il
li aduene id opis īponit. ut tā
diu virgule aquā irriguā mī
straret. donec qđ contra oēm natu
rā erat lignū aridū in solo arē
te viresceret. Subiectus aduena du
re legis imperio aquā propriis hume
ris cotidie conuehebat: que a
nilo flumine p duo ferme mili
aria petebat. Iamq; emenso anni
spacio labore nō cessabat operan
tis. et de fructu opis spes esse
nō poterat. tamen virtus obediencie in
labore durabat. Sequens quoq;
annus vanū laborē iā cassi fris
eludit. Tercio demū succedēte anni
tēpore labente curriculo cū neq;
nocte neq; interdiu aquarius ille
cessaret operator. virga floruit. E
go ipsā ex illa virgula arbus
culā. que hodieq; intra atrium
monsterii est ramis virentibus vi
di. q̄si in testimoniū manens q̄
tū obediencia meruit. et quantū pos
sit fides ostendit. Sed me dies an
deficiet. q̄ diuersa miracula que
michi de virtutibus sctorū sīt cōperta

Duo vobis adhuc cōsumme.
quidē clara memorabo. quorum
vnū egregiū erit aduersus ista
cionē misere vanitatis exem
plū. alterū aduersus falsā ius
ticiā nō mediocre documentū.

Quidā ergo sctūs fugandorum de
corporibus obsessis demonū inere
dibili p̄ditus ptāte. inaudita p
singulos dies signa faciebat.
nō solū enī p̄ns neq; verbo tm.
sed absens quoq; interdū cilicii
sui fimbriis aut eplīs missis
corpa obsessa curabat. Hic er
go mirū in modū frequentaba
tur a populis ex toto ad eū orbe ve
nientibus. Taceo de minoribus. pfecti
comitesq; ac diuersarū iudices
ptatū pro foribus illius sepe ia
cuerunt. Epi quoq; sanctissimi sa
cerdotali auctoritate deposita.
contingi se ab eo atq; benedici
humiliter postulantes. sanctificatos
se ac diuino munere illustratos quo
ciens manū illius vestemq; contige
rant nō inmerito crediderunt. Hic
ferebatur oī potu in ppetuū pe
nitus abstinere. ac p abo tibi sul
picii in aurē loquar ne gallus
hoc audiat: septē tm caricis
sustentari. Interea scō viro ut ex vir
tute honor: ita ex honore vani
tas cepit obrepere. Quod malū ille
ubi primū potuit in se sentire gr
sari diu multumq; discutere conatus
est: sed repelli penitus vel tantū
consciā vanitatis. pseuerante vir
tute nō potuit. Ubiq; nomen
eius demones fatebantur. Excludē
a se confluencium populos nō vale
bat. Virus interea latens serpebat
in pectore. et cuius nutu ex aliorum
corporibus demones fugabantur:
seipm occultis cogitationibus

vanitatis purgarie nō poterat.
Totis igit͛ p̄ribus conuersis ad
deū fert͛ orasse. ut pmissa i se
mensib' quinqȝ diaboli potesta
te. filius hys fieret quos ipe cu
rauerat. Quid multis moror? Ip
se p̄potens. ille qui signis atqȝ
virtutib' toto oriēte vulgat'.
ille ad cui' limina ap̄li ān con
fluxerāt. ad cui' fores sūme
istius sc̄li se p̄strauerūt potes
tates. correpti' a demōe est. tē
tus vinculis. oīa illa que en
ergumī solet ferre p̄pessꝰ. Qui
to demū mense purgatus ē
non tn̄ demōe: sed qd illi e
rat vtili' atqȝ optati' vanita
te. Sed michi ista replicanti:
nr̄a infelicitas nr̄a occurrit i
firmitas. Quis enī nr̄m est q̄
si vn' homunculus huiusmodi sa
lutauit. aut fatuus atqȝ adu
lantib' verbis femia uana lau
dauit. nō continuo eleuat' sit
supbia. nō statī inflat' sit va
nitate. ut etiā si nō habeat cō
scientiā sc̄itatis. tn̄ qa stultoꝝ
adulacōe. vel fortassis errore
scūs esse dicat'. scāssimū se pu
tabit. Iā vero si ei munia cre
bra mittant'. dei se magnifi
centia asserit honorari. cui dor
mienti atqȝ resoluto nā̄ia cō
ferāt'. Qd si vel de modico
ei aliq̄ virtutis signa successe
rēt. angelū deputaret. certī
cū neqȝ ope neqȝ v̄tute cōspi
cuus sit. Si quis clericus fu
erit effusus. dilatat continuo
fimbrias suas. gaudet saluta
cionib'. inflat' occursionib'. ipe
etiā ubiqȝ discurrit. et qui an
pedib' aut asello ire cōsueue
rat. spumāco equo supbus ue
hit'. Qui a p'us ac vili cellula cō
tentus habitare. celsa erigit laq
aria. cōstruit multa conclauia.
sculpit ostia. pingit armaria.
veste respuit grossiorē. indu
mentū molle desiderat. atqȝ h'
caris viduis. ac familiarib'
mādat tributa v̄ginib'. illa
vt birrū rigentē. hec vt fluē
tē texat lacernā. Verū hec de
scribēda mordaci' btō viro ihe
ronimo reliquam'. ad p̄positū
reuertam'. Tū vo inq̄ gall' me.
Nescio qd iheronimo reliqueris
disputandū. ita breuit' uroꝝ i
stituta cōplexus es. vt pagina
hec tua verba si eqnimit' acce
perīt. et paciēter expenderīt.
multū eis arbitrer p̄futura. vt
nō indigeāt libris post h' ihe
ronimi coherceri. Sed tu illa
pocius euolue. que ceperas. et
illud qd adiusus falsa iusticiā
dicturū te esse p̄miseras p̄de
documentū. Nā et vē tibi fa
tear: nllo p̄cioosi' malo in
t͛ gallias laboram'. Ita faciā
postumian' inq̄. ne te diuci'
Adolescēs l teneo suspēsū.
Aliquidā ex asya p̄diues o
pib' clar' gn̄e. habens vxorē
et filiū puulū. qui in egipto tri

bunus esset. et frequentibus aduersum blemmyos expeditionibus quedam heremi contigisset. sanctorum etiam tabernacula complura vidisset. a beato viro iohanne verbum salutis accepit. Nec moratus, inutilem militiam cum vano illo honore contempnens, heremum constanter ingressus breui tempore in omni genere virtutum perfectus emicuit. potens ieiuniis, humilitate conspicuus, fide firmus, facile se antiquis monachis studio virtutis equauerat. Tum interim subiit eum cogitatio iniecta per dyabolum quod rectius esset ut rediret ad patriam. filiumque unicum ac domum totam cum uxore saluaret. quod utique esset acceptius deo. quam si solum se seculo eripere contentus salutem suorum non sine impietate negligeret. Huiusmodi ergo false iusticie colore superatus. post quadriennium fere cellulam suam atque propositum heremita deseruit. Sed ubi ad proximum monasterium quod a multis fratribus habitabatur accessit. causam discessionis atque consilium querentibus confitetur. Renitentibus cunctis et precipue loci illius abbate: male animo fixa sententia non potuit euelli. Igitur infelici se obstinatione proripiens. cum dolore omnium digressus a fratribus vix e conspectu abscesserat. impletur a demone. cruentasque spumas ore provoluens. suis dentibus seipsum lacerabat. Deinde ad idem monasterium fratrum humeris reportatus cum

cohercere in eo immundus spiritus non valeret. necessitate cogente ferreis nexibus alligatus. pedes cum manibus vincitur. Non immerita pena fugitiuo: ut quem non cohibuerat fides: catene cohiberent. Post biennium demum oratione sanctorum ab immundo spiritu liberatus ad heremum unde discesserat mox regressus. et ipse correctus: et aliis post futuris exemplo. ne quem aut false iusticie umbra decipiat: aut incerta mobilitas inutili leuitate compellat semel cepta deserere. Hec vobis de virtutibus domini que in seruis suis vel imitanda operatus est vel timenda: scire sufficiat. Sed quia satis fecit vestris auribus: immo etiam verbosior fui fortasse quam debui. tu modo ad me autem loquebatur debitum sermonem exsolue: ut te de martino tuo ut es solitus plura referente iam pridem in hoc desideriis meis estuantibus audiam? Quid inquit tibi de martino meo? Liber ille non sufficit: quem ipse tu nosti me de illius vita atque virtutibus edidisse?

Agnosco id quidem postumianus inquit: neque umquam ab dextra mea liber ille discedit. Nam si agnoscis. aperit librum qui sub ueste latebat: en ipsum. Hic mihi inquit terre ac mari comes: hic in peregrinatione tota socius et consolator fuit. Sed referam tibi plane q

liber iste penetrauit? et quod nul-
lus fere in orbe terrarum locus
sit: ubi non materia tam felicis
historie peruulgata teneatur.
Primus eum romane urbi uir
studiosissimus tui paulinus inuex-
it. Deinde cum tota certatim urbe
raperet. exultantes librarios ui-
di. quod nichil ab hijs questuosius
haberet. siquidem nichil illo pro-
promptius nichil carius uideretur
Hic nauigacionis mee cursum
longe ante pregressus. cum ad af-
fricam uenissem. iam per totam kartha-
ginem legebatur. Solus eum cirenen-
sis ille presbiter non habebat: sed
me largiente descripsit. Nam quid
ego de alexandria loquar? ubi pe-
ne omnibus magis quam tibi notus est.
Hic egiptum nitriam. thebaidam ac
tota memphitica regna transiuit.
Hunc ego in heremo a quodam se-
ne legi uidi. Cui cum me fami-
liarem tuum esse dixissem. ab illo atque
a multis fratribus hec michi mandata
legacio est. ut si umquam terras
istas te incolumi contigissem. ea te in
supplere compellerem. que in illo tu-
o libro de uirtutibus beati uiri professus
es preterisse. Age ergo quia
non illa a te audire desidero que
scripta sufficiunt. illa que tunc
propter legencium ut credo fastidi-
um preteristi. multis id una me-
cum a te poscentibus explicet. E-
quidem postumiane inquam tum te-
iam dudum de sanctorum uirtutibus intentus
audirem. tractatus ad martinum
meum cogitacionibus recurrereba-
merito preponens omnia illa que sin-
guli diuisa fecisset: per unum istum
simul completa. Nam tu excelsa
retuleris. quod michi dixisse li-
ceat pace sanctorum. nichil a te pe-
nitus audiui. in quo martinus esset.

Sed sicut nullius licet fortior
unumquemque cum illius uiri meritis
profiteor conferendum esse uirtute. i-
ta et illud animaduerti decet. in quo
illum cum heremitis uel etiam ana-
choretis oporteat conduce con-
ferri. Isti enim ab omni impedimento
liberi. celo tantum atque angelis tes-
tibus plane mirabilia docentur
operari. Iste in medio cetu et con-
uersacione populorum. inter clericos dis-
sidentes. inter episcopos seuientes. cum
fere cotidianis scandalis hinc
atque inde premeretur. inexpugnabili
tamen aduersus omnia uirtute fundatus
stetit. et tanta operatus est. quanta ne
illi quidem quos aut audiuimus
esse in heremo uel fuisse fecerunt.
At si illi paria fecisset. quis iu-
dex tam iniustus ut non istum esse po-
tiore merito iudicaret? Puta
enim istum fuisse militem. qui pug-
nauit in iniquo loco. et tamen uictor
euaserit. illos autem eque compo-
ne militibus. sed qui ex equo lo-
co aut etiam de superiore certaue-
rint. Quid ergo? Et si omnium una
uictoria est. non potest esse par
gloria. Tu cum preclara retuleris. a-
neminem retulisti mortuum susci-
tatum. Quo uno utique te nunc

conferri martino neminem contendo. Nam si commemorandum est quod illum egyptium flamma non attigerit: hic quoque sepius imperavit incendiis. Si revolvas quod anachoretis feritas bestiarum victa succubuit: hic familiariter et rabiem bestiarum et serpentium venena compescuit. Quod si illum conferas qui immundis spiritibus obsessos verbo imperio aut etiam fimbriarum virtute curabat: nec in hac quidem parte inferiorem fuisse martinum multa documenta sunt. Si etiam ad illum te convertas qui setis suis pro veste contectus putatur ab angelis visitari: cum isto cotidie angeli loquebantur. Iam vero adversus vanitatem atque iactantiam ita invictum spiritum gessit, ut illam vitam fortius nemo contempserit. Cum quidem immundis spiritibus afflatos absens plerumque curaverit: nec solum comitibus quoque prefectis, sed ipsis regibus etiam imperavit. Ac minimum id quidem in illius virtutibus. Sed credas velim non solum vanitatem, sed causis atque occasionibus vanitatis neminem fortius repugnasse. Parva quidem, sed non pretereunda dicturus sum, quia et ille laudandus est qui summa preditus potestate tam religiosam ad reverentiam beati viri ostenderit voluntatem. Memini vicentium prefectum virum egregium, et quo nullus sit intra gallias omni virtutum genere prestantior, dum turones preteriret a martino sepius poposcisse, ut ei convivium in suo monasterio daret. In quo quidem exemplum beati ambrosii episcopi preferebat, qui eo tempore consules et prefectos subinde pascere ferebatur. Sed virum altioris ingenii ne quid ex hoc vanitatis atque inflationis obreperet noluisse. Ergo fatearis necesse est in martino omnium illorum quos enumerasti fuisse virtutes: martini autem in omnibus illis non fuisse. ~~fuisse~~ Quid tu inquit postumianus ita mecum quasi non eadem tecum sententia semper senserim.

Ego vero quoad vi- L ferim. ua semper et sapientia egypti monachos predicabo: laudabo anachoretas, mirabor heremitas: martinum semper excipiam. Non illi ego quemquam monachorum audebo, certe non episcoporum quempiam comparare. Hoc egyptus fatetur, hoc syria, hoc ethiops comperit, hoc indus audivit, hoc parthus et persa noverunt. Nec ignorat armenia, bosforus exclusa cognovit, et postremo si quis aut fortunatas insulas aut glacialem frequentat oceanum. Quo miserior est regio ista nostra, que tantum virum cum in proximo habuit nosse non meruit. Nec tamen huic crimini miscebo populares. Sed illum clerici soli, soli nesciunt sacerdotes. Nec inmerito nosse illum invidi noluerunt, quia si virtutes illius nossent, sua vicia cognovissent. Horreo dicere quod nuper audivi, infelicem dixisse nescio quem te in illo libro tuo plura men-

A5.1

titū. Nō est hōis vox ista. sed di
aboli. Nec martīo in hac pte
detrahit᷑. sed fidei euāgelii de
rogat᷑. Nā cū dn̄s ipse testat᷑
sit istiusmodi opa q̄ martin᷒
īpleuit. ab ōnib᷒ fidelib᷒ esse fa
ciēda᷑. q̄ martinū nō credit fe
cisse: nō credit xp̄m ista
dixisse. Sed infelices degenes
sōpnolēti q̄ ipi facē nō possūt.
fca ab ipo erubescūt. et malūt
illi᷒ negāe v̄tutes. q̄ⁿ suā īer
Uerū nobis Lcā cōfiteri.
ad alia ꝓperatib᷒? oīb᷒ isto
rū mēoria reliquat᷑. Tu poci᷒
ut iā dudū desidero. residua
martini opa cōtexe. At ego in
q̄ⁿ. arbitror istud recti᷒ a gal
lo esse poscendū. q̄ṗe q̄ plura
nouit. neq̄ enī ignorāe potu
it inḡu fcā discipul᷒? Et q̄ non
īmerito istā vicē nō solū m̄i
no. sed etiā nobis debeat. ut q̄
ego iā librū editū. at tu hatte᷒
orīētaliū gesta mēorasti. istā
demū necessarii sermōis histo
riā gall᷒ euoluat. q̄a ut dixi
et nobis debet loquēdi vicē.
et martīo suo credo p̄stabit
ut nō ḡuate illi᷒ fca cōmēoret.
Ego plane inq̄ gall᷒ li
cet īpar sim tāto oneri.
tn̄ relatis sup᷒ a postumia
no obediēcie cogor exēplis. ut
mun᷒ istud q̄d īponitis nō
recusē. Sed dū cogito me hōi
nē gallū int᷑ aq̄tanos verba
facturū. vereor ne offendat
uras nimiū vrbanas aures ser
mo rusticior. Audietis me tn̄
vt gordonicū hoiem nichil cu
fuco coturno loquētē. Nam si
michi tribuitis martini me
esse discipulū. illud etiā cōcedi
te. ut michi liceat exēplo illi᷒
īanes sermonū faleras. et vbo
rū ornamēta cōtempnē. Tu
v̄o inq̄ postumian᷒ vel celtice
aut si mauis gallice loq̄re. dū
modo iā martinū loq̄ris. Ego
aūt ꝯfitear q̄a etiā si mut᷒ ēēs
nō defutā tibi verba. q̄b᷒ mar
tinū facūdo ore loq̄reris. sicut
zacharie in iohis noie ligua
resoluta est. Ceterū cū sis sco
lasticus. hoc ip̄m q̄si scolastic᷒
artificiose facis. ut excuses īpe
ritiā. quasi exupes eloquēciā.
Sed neq̄ mōchū tā astutū. ne
q̄ gallū decet ēē callidū. Sed
aggredē poci᷒. et q̄d te manet
explica. Nimiū enī dudū ali
as res agētes cōsumim᷒ tēp᷒
etiā solis occidui ꝑmbra plu
rior monet nō multū de vicina
nocte supesse. Dein cū paulu
lū oēs cōticuissem᷒. gall᷒ ita
cepit. Cauēdū michi in p̄mi᷒
ēē arbitror ne ea de martini vir
tutib᷒ repetā. q̄ in libro suo sul
pici᷒ iste mēorauit. Vn̄ p̄ma
illi᷒ interī militādo gesta p̄tere
o. neq̄ ea attingā que laycus
egit aut mōchus. nec vero au
dita ab aliis poci᷒ q̄ⁿ que vidi
ipe dicturus sum.

Ubi itera amphibolam sibi
tunicam latenter eduxit. et
pauperem vestivit. Ubi
cum altare benediceret globus ignis
de capite illius visus est emicare.
Ubi cellarii gravissima egritu-
dine vel mortis periculo liberavit.
et puerum illius a serpentis morsu
iam exanimem tactu suo sanavit.
Ubi cum militares viri cum recta
venientes ceciderunt. quibus sup-
plicantibus veniam clementer indul-
sit. Ubi dicit non illam in episcopatu
virtutum gratiam se habuisse. quam
prius habuerat. et quod antea duos
mortuos vite restituit. in episcopa-
tu vero unum. et qualiter sustentatus
sit exponit. Ubi valentinianus
imperator assurgere non est dignatus.
ipsam sellam regiam ignis operuit.
cui postea munera multa obtule-
rit. sed ille cuncta reiecit. Ubi et
maximus imperator et coniux sua
remotis omnibus ministris ei prebu-
erunt convivium. et racione datur
propter id acquievit. ne hoc se tue-
antur exemplo. qui libenter feminis inter-
serunt. et severus dicit per amoni-
cionem odia incurrisse multorum. Ubi
de stramine in quo iacuit vir-
tutes facte sunt. Ubi elevata
obviam manu pendentem furibundam
consistere iussit. Ubi sermonis in-
perio canibus alligatis leporem li-
beravit. Ubi de ove recenti tempore
tonsa comparationem facit. et homine
in pellicea veste recepto. et de
prato a bubus depasto vel a por-
cis effosso. Ubi miles quidam
cingulum in ecclesia monachum professus
abiecit. et cetera que sequuntur. Ubi
virginem predicat. que fortissimi vi-
cula propositum nec ipsius contempla-
cione laxavit. Ubi est sanctus
hoc est. petrus paulus agnes te-
cla et maria sepe visitaverunt.
Ubi angelus quid gestum nemau-
so fuisset in synodo nunciavit.

Quo primo igitur tempore
relictis scolis be-
ato me viro iun-
xi paucos post di-
es eunte ad eccle-
siam sequebar. Inter-
rim et seminudus hibernus mensi-
bus pauper occurrit. orans sibi ves-
timentum dari. Tum ille accersito
archidyacono iussit algentem
sine dilacione vestiri. Deinde se-
cretarium ingressus. cum solus ut
erat illi consuetudo resideret. hac
enim sibi eciam in ecclesia solitudinem
permissa clericis libertate prestaba-
bat. cum quidem in alio secretario
presbiteri sederent. vel salutacionibus
vacantes. vel audiendis negociis
occupati. martinum vero usque
in eam horam qua solempnia populo
agi consuetudo deposceret sua so-
litudo cohibebat.

Illud non preteribo quod in secre-
tario sedens. numquam cathedra usus
est. neque in ecclesia nemo umquam il-
lum sedere conspexit. sicut quendam

nuper testor deum non sine meo pudore vidi sublimi solio et quasi regio tribunali celsa sede residentem. Sedebat autem martinus in cellula rusticana ut est in usibus servulorum quas nos rustici galli tripecias, vos scolastici aut certe tu qui de grecia venis tripodas nuncupatis. Ergo hoc secretum beati viri pauper ille captatum, cum ei archydiaconus dare tunicam distulisset, irrupit, dissimulatum se a clerico conquerens se algere deplorans. Nec mora sanctus pauperem non videntem intra amphibulam sibi tunicam latenter eduxit, pauperemque contectum discedere iubet. Deinde paulo post archidyaconus ingressus admonet ex consuetudine expectare in ecclesia populum, illum ad solempnia agenda debere procedere. Cui ille respondens ait: Pauperem prius (de se autem dicebat) oportere vestiri; se ad ecclesiam non posse procedere nisi vestem pauper acciperet. Dyaconus vero nichil intelligens quia extrinsecus indutum amphibula veste, nudum intrinsecus non videbat. Postremo pauperem non comparere causatur. Afferri inquit vestis que preparata est, pauper non deerit vestiendus. Artatus demum clericus necessitate compulsus, iam felle commoto, ex proximis tabernis nigerrimam vestem becuecam atque hispidam quinque comparatam argenteis rapit, atque ante martini pedes iratus exponit. En inquit vestem, sed pauper hic non est. Ille nichil motus iubet eum paululum stare pro foribus, secreto utique procurans dum sibi vestem nudus imponeret, totis viribus elaborans ut posset occultum esse quod fecerat. Sed quando in sanctis viris latet ista? conquirentibus velint nolint cuncta produntur.

Cum hac igitur oblatus sacrificium deo veste prodit. Quo quidem die mira dictu res, cum benediceret altarium sicut est solempne benedictionem, globum igneum de capite illius vidimus emicare, ita ut in sublime contendens longum cum crine flamma produceret. Hoc licet celeberrimo factum die in magna populi multitudine viderimus, una tamen de virginibus et unus de presbiteris, tres tantum vidimus de monachis. Cur autem non viderint, non potest nostri esse iudicii.

Per idem fere tempus cum Evancius avunculus meus vir licet seculi negociis occupatus admodum christianus gravissima egritudine extremo mortis periculo cepisset urgeri, martinum evocavit. Nec cunctatus ille pervenit. Jamque tamen quam medium vie spacium vir beatus evolveret, virtutem advenientis sensit egrotus, receptaque continuo sanitate venientibus nobis obviam ipse processit. Altera die redire cupientem magna prece detinuit, cum interim unum ex familia puerum letali ictu serpens percussit. Quem iam exanimem Evancius ipse humeris suis allatum ante pedes sancti viri nichil illi impossibile con

fisus exposuit. Iamq; se malū ser-
pētis p oīa mēbra diffuderat.
Cernēs ōnib; venis īflatā cu-
te. et ad vitās īstar tensa vita-
lia. Martin⁹ porrecta manu v-
niusa pueri mēbra ptractans.
digitū ppe ipm vulnusculū quo
bestia vir⁹ infuderat fixit. Tū
vero mira dictur⁹ sū. vidim⁹ ve-
nenū ex ōni pte renocatū ad
martini digitū cucurrisse. Deīn p
illud vlceris foramē exiguū ita
vir⁹ stirpasse cū sanguīe. ut so-
let ex uberib; capreaū aut ovi-
ū pastor manu pressis lōga li-
nea copiose lac efflue. Puer sur-
rexit īcolumis. Nos obstupefi-
cante rei miraculo. id qd ipa co-
gebat veritas fatebam̄ nō esse
sb celo q̄ martinū poss; imitari.
Consequenti unde tpe iter cū
eodē dū dyoceses visitat
agebam⁹. nobis nescio q̄ neccita-
te remorātib⁹. aliquātulū ille p-
cesserat. Interi p aggerē publi-
cū plena militātib; viris fiscal-
reda veniebat. Sed ubi marti-
nū in veste hispida. nigro et pal-
lio pēdulo circūtectū. cōtigua de-
late iumēta viderūt. paululū
in parte alterā pavefca hesert.
Deīn funib; īplicatis ptectos
illos quib; ut sepe vidistis mi-
sera illa aīalia cōglobātr ordi-
nes miscuerūt. dumq; egre expe-
diūt morā fecē pperātib;. Ex-
pmoti iniuria militātes p̄cipita-
tis in terrā saltib; se dederunt.
Deīn martinū flagris ac fusti-
b; cedē ceperūt. cū quidē ille
mutus et īcredibili paciētia p-
bēs terga cedētib;. maiorē insa-
niā infelicib; cōmoveret. magis
ex hoc furētes q ille qsi nō sen-
ciēs verbera illata cōtēpnēt. Nos
illico cōsecuti cede cruentū atq;
vniusa corpis pte laniatū cū
exanimis in terra pcubuisset i-
uenim⁹. statimq; eū azello suo īpo-
nim⁹. ac locū cedis illi⁹ execrā-
tes rapiū abire pperavim⁹. In-
terea illi regressi ad redā suā fu-
rore satiati. agi quo ire ceperant
iumēta pcipiūt. Que cū oīa so-
lo fixa ac si enea riguissēt. tollē-
tib; alci⁹ voce ingēcis. flagris h-
hinc atq; inde resonātib⁹. nichil
penit⁹ movebātr. Cōsurgunt
deīn oēs pariter in verba. cōsu-
mūt gallicas mulariū pena et
mastigias. tota rapit silua de
proximo. trabib; iumēta tūdūtr.
Sed nichil penit⁹ seue man⁹ a-
gebāt. vno atq; eodē in loco sta-
bāt fixa simulachra. Quid age-
rēt infelices hoies nesciebant.
Nec iā ultra dissimulare pote-
rāt qn cōsimilib; brutis pecorib⁹
agnosceret divino numīe se te-
neri. Tandē ergo in se regressi
ceperūt querē qs ille esset. q
in eodē loco an paululū cecī-
disset. Tū percūctantes cognos-
cūt ex viatib; martinū a se tā
crudeliter verberatū. tū vero ap-
parē oībus causa mānifesta.

nec ignorare iam poterant, quin ob illius viri iniuriam tenerentur. Igitur nos omnes rapidis passibus consequuntur, conscii facti ac meriti, pudore confusi, flentes et pulvere quo se ipsi fedaverant caput atque ora conspersi, ante Martinum se genibus provolvunt, veniam precantes, et ut eos abire sineret postulantes. Satis se vel sola conscientia dedisse penarum, satis ipsos intellexisse quod eosdem ipsos vivos absorbere terra potuisset, vel ipsi potius amissis sensibus in inmobilem saxorum naturam rigescere debuissent, sicut affixa locis quibus steterant iumenta vidissent; orare se atque obsecrare ut indulgeret sceleri veniam et copiam prestaret abeundi. Senserat enim prius quam accederent viribus illos teneri, nobisque iam id ante dixerat. Veniam tamen clementer indulsit, eosdemque abire permisit animalibus restitutis.

Illud audivi sepe, Sulpici, nimium tibi dicere solitum, nequaquam sibi in episcopatu eam virtutum gratiam suppetisse, quam prius se habuisse meminisset. Quod si verum est, immo quia verum est, conicere possumus quanta fuerint illa que monachus operatus est, et que teste nullo solus exercuit, cum tanta illum in episcopatu signa fecisse sub oculis omnium viderimus. Multa quidem illius gesta innotuere mundo, neque potuere celari; sed innumerabilia esse dicuntur, que dum iactantiam vitat, occultavit, nec que in hominum notitiam passus est pervenire. Quippe qui humanam substantiam supergressus virtutis sue conscientia mundi gloriam calcans celo teste frueretur. Quod verum esse vel ex his que comperta nobis sunt nec latere potuerunt possumus estimare. Siquidem ante episcopatum duos mortuos vite restituit, quod liber tuus plenius est locutus. In episcopatu vero, quod pretermisisse te miror, unum tantummodo suscitavit. Cuius rei ego testis sum, si tamen nichil de me idoneo teste dubitatis. Id ipsum autem vobis qualiter sit gestum explicabo. Fuerat causa nescio qua Carnotum oppidum petebamus. Interea dum vicum quendam habitantium multitudine frequentissimum preterimus, obviam nobis inmanis processit turba, que erat tota gentilium; nam nemo in illo vico noverat christianum. Verum ad famam tanti viri campos omnes late patentes confluentium multitudo contexerat. Sensit hic Martinus operandum, et annunciante sibi spiritu totus infremuit. Nec mortale sonans verbum dei gentibus predicabat, sepius ingemiscens cur tanta dominum salvatorem turba nesciret. Interea sicut nos incredibilis circumdederat multitudo, mulier quedam, cuius filius paulo ante defecerat, corpus exanime beato viro porrectis manibus cepit offerre dicens: Scimus quia amicus dei es; restitue michi filium meum, quia unicus michi est.

Dixit se ceteram multitudinem a maio-
ribus acclamabat. Tum mar-
tinus videns per exspectationem salutem.
postea nobis ipse dicebat. consen-
sui se posse virtute. defuncti corpus
receptis manibus accepit. Et cum ex-
pectantibus cunctis genua flexisset.
ubi consummata oratione surrexit.
vivificatum parvulum matri restituit.
Tum vero multitudo omnis in celum
clamore sublato. christum deum fate-
ri. postremum catervatim ad
genua beati viri ruere ceperunt. fi-
deliter postulantes. ut eos faceret chris-
tianos. Nec cunctatus in medio ut
erat campo. cunctos imposita univer-
sis manu cathecuminos fecit. cum
quidem ad nos conversus diceret. non
irrationabiliter in campo cathecumi-
nos fieri. ubi solent martires con-
secrari. Vicisti inquit postumianus
galle vicisti. non utique me qui
martini sum potius assertor et qui
hec omnia de illo viro et scivi semper
et credidi. sed heremitas omnes a-
nachoretasque vicisti. Nemo enim
illorum sicut martinus hic noster im-
mo noster mortibus imperavit. Meri-
toque hunc iste sulpicius apostolis com-
parat et prophetis. quem per omnia il-
lis esse consimilem fidei virtus ac
virtutum opera testantur. Sed perge
queso quamquam nichil magnificentius
audire possimus. perge tamen galle
quod etiam nunc de martino superest
sermonis evolve. nam etiam mini-
ma illius et cotidiana cunctus fes-
tinat agnoscere. quia minima illius

aliorum maximis maiora esse nul-
li dubium est. Ita facta gallus in-
quit. verum id quod dicturus sum non
vidi. prius enim gesta res quam me
illi viro iungerem. sed factum cele-
bre est fidelium fratrum qui interfue-
runt sermone vulgatum.

Eodem fere tempore quo primum
episcopus datus est. fuit ei necessitas ad-
ire comitatum. Valentinianus tunc
maior rerum potiebatur. Is cum
martinum ea petere cognovisset
que prestare nolebat: iussit eum
palacii foribus arceri. Etenim ad
cum illum immitem ac superbum vi-
rum accesserat arriana. que totum
illum a sancto viro ne ei debitam re-
verentiam prestaret averterat. Ita
martinus ubi semel atque iterum
superbum principem adire temptavit.
recurrit ad nota presidia. cilicio
obvolvitur. cinere conspergitur. cibo
potuque abstinet. orationibus diebus
noctibusque perpetuat. Septimo vero
die astitit ei angelus iubet eum
ad palacium ire securum. regias
fores quamlibet clausas sponte rese-
randas. imperatoris spiritum superbum
molliendum. Igitur istiusmodi presen-
tis angeli confirmatus est alloquio.
et fretus auxilio. palacium peci-
it. patent limina. nullus obsistit.
Postremo usque ad regem nemine
prohibente pervenit. Qui cum venien-
tem eminus videret infrendens cur fu-
isset admissus. nequaquam assur-
gere est dignatus astanti. donec re-
giam cellam ignis operiret. ipsumque

regem ea parte corporis qua sedebat
afflaret incendium. In solio suo
superbus excutitur. et martino in-
vitus assurgit. multumque complexus
quem spernere ante decreverat. virtu-
tem sensisse divinam emendacionem
fatebatur. nec expectatis marti-
ni precibus prius omnia prestitit quam ro-
garetur. Colloquio illum atque con-
vivio frequenter ascivit. Poste-
mo abeunti multa munera obtu-
lit: que vir beatus ut semper paup-
tatis sue custos cuncta reiecit.
Et quia palacium semel ingressi
sumus. licet diversis in palacio
temporibus gesta connectam. neque
enim pretereundum videtur. circa mar-
tini admiracione regine fidelis

Maximus impera L exemplum
tor rem publicam guberna-
bat. vir omni vite merito predican-
dus. si ei vel dyadema non legi-
time tumultuante milite impositum
repudiare. vel armis civilibus
abstinere licuisset. Sed magnum
imperium nec sine periculo reici
nec sine armis potuit teneri.
Hic martinum sepius evocatum re-
ceptumque intra palacium venerabi-
liter honorabat. Totus illi cum eo
sermo de presentibus de futuris. de
fidelium gloria. de eternitate sanctorum.
Cum interim diebus ac noctibus de
ore martini regina pendebat.
evangelico illo non inferior exem-
plo. pedes sancti fletu rigabat. cri-
ne tergebat. Martinus quem nul-
la umquam femina contigisset. istius
assiduitatem immo potius servitu-
tem non potuit evadere. Non illa o-
pes regni. non imperii dignita-
tem. non diadema. non purpuram co-
gitabat. Divelli a martini pedi-
bus solo strata non poterat. Poste-
mo a viro suo poposcit. deinde
martinum utrique compellunt. ut ei re-
motis omnibus ministris preberet sola
convivium. Nec potuit vir beatus ob-
stinatius reluctari. Componuntur caste
regine manibus apparatus. cellulam
ipsa consternit. mensam admovet.
aquam manibus subministrat. cibum
quem ipsa coxerat apponit. Ipsa
illo sedente eminus secundum famulan-
tum disciplinam solo fixa consistit im-
mobilis. per omnia ministrantis mo-
destiam et humilitatem exhibens ser-
vitutis. Miscuit ipsa bibituro et
ipsa porrexit. Finita cenula frag-
menta panis assumpti micasque col-
legit satis fideliter. illas reliquias im-
perialibus epulis anteponens. Beata
mulier tante pietatis affectu illi non
merito comparanda que venit a finibus
terre audire salomonem. Sed si de
simplici sequamur historiam. sed fi-
des reginarum est conferenda quod si
michi liceat separata misterii ma-
iestate dixisse. illa expetiit audi-
re sapientem. ista non solum audisse
contenta. sed et meruit servire
sapienti. Ad hec postumianus.
Iam dudum inquit galle audiens te
loquentem. vehementer admiror re-
gine fidem. Sed illud ubi est quod
nulla umquam femina ferebat mar-

astitisse martino. Ecce ista regi
na nō solū astitit. sed et ministra
uit. Et vereor ne isto aliquantulū
se tueant̄ exēplo. q̄ libent̄ feīs
interseruntur. Tū gallus. Quid
tu inquit. Non uides q̄d solent do
cti ōseruari. locū tps psonam.
Pone tibi enī an̄ oculos. captū
in palacio. īperatoris p̄cibus ābi
ri. regine fide cogi. tpis nēcitate
cōstringi. ut clausos carcere libe
ret. exiliis datos restitueret. Hec
quanti putas cōstare epo debuisse.
ut pro hiis ōnib9 nō aliquantulū
de rigore ꝓpositi relaxaret. Ve
rūptū quia occasione hui9 exē
pli male usuros ēē aliquos ar
bitraris. illi vero felices erūt si a
disciplina exēpli isti9 viri nō rece
dāt. Videant enī q̄a martino se
mel tm̄ in vita iā ipso sc̄o septu
agenario. nō vidua libera. non
v'go lasciuiens. sed sub viro vi
uēs ipso viro pariter supplicante
regina seruiuit et ministrauit.
Hec edēti astitit. nō cū epulāte
discubuit. nec ausa est participare
cōuiuiū. sed deferebat obsequiū.
Disce igit̄ disciplinā. seruiat ti
bi matrona. nō imperet sed serui
at. nō recubat sicut martha il
la ministrauit dn̄o. nec tñ est ad
scita cōuiuio. īmmo plata ē mi
nistranti. q̄ verbū poci9 audiebat
Sed in martino ista regina vtrū
q3 cōpleuit. et ministrauit ut mar
tha. et audiuit ut maria. Que si
quis hoc uti exēplo voluerit. p'o

nia teneat exēplū. Talis causa
sit talis q3 psona. tale obsequi
taleq3 cōuiuiū. et in ōni vita se
mel tm̄. Preclare inquit posthumi
an9 nros istos ut martini nō
egrediantur exemplū tua cōstrin
git oro. Sed ꝯfiteor tibi q̄a sur
dis auribus audient. Nā si marti
ni sequerem vias. nunq̄m de osculo
dicerem9. et vniu'sa seue opinionis
causa et obprobriis carerem9. Ve
rū sicut tu soles dice cū edacita
tis argueris galli sum9. ita nos
in hac pte nunq̄m vel martini
exēplo uel tuis disputacionib9
corrigendi fatemur. Verūptū hec
nobis iā dudū agentibus. quid tā
obstinate sulpici taces. Ego ne in
quit nō solūmodo taceo. sed oli de
istis tacere disposui. nā cū q̄ndā
viduā vagā nitidulā sūptuosā
obiurgauerim lasciuius viuentē.
uideq3 virginē adolescētē cuidam
michi caro īdecenti9 adherentem
cū quidē ipsā frequenter audisse
alios etiā qui talia agerent īcre
pante. tanta michi oīm feīarū
cūctorū q3 monachorū odia cōcitaui.
ut aduersū me utraq3 legione in
rata bella suscipient. Vn̄ queso
taceatis. ne etiā hoc q̄d loquimur
ad meā referat inuidiā. Tanta
vobis istorum mencio reliquatur. ad
martinū poci9 redeamus. Tu gal
le ut aggressus es ceptū opus ex
plica. Tū ille. Iā vobis inquit q̄
dē tanta narraui ut satisfacere
studiis vestris meus sermo debuit.

sed quia voluntati vestre non obsecunda-
re michi non licet, quantum adhuc di-
es superest loquar. Nam certe dum
stramen illud quod in lectis nostris pa-
ratum aspicio, subvenit in memoriam
etiam de stramine in quo martinus
iacuerat factam esse virtutem. Hec

Claudio — Ita gesta est.

Magus vicus est in confini-
o biturigum atque turonorum. Ecclesia
ibi est celebris religione sanctorum:
nec minus gloriosa sacrarum virgi-
num multitudo. Preteriens ergo mar-
tinus in secretario ecclesie habuit
mansionem. Post discessum illius cuncte
in secretarium illud virgines irru-
erunt. adlambunt singula loca u-
bi aut sederat vir beatus aut stete-
rat. stramentum etiam in quo iacu-
erat partiuntur. Una earum post
dies paucos partem straminis quam
sibi pro benedictione collegerat, ener-
gumino quem spiritus erroris agita-
bat, de cervice suspendit. nec mora
dicto citius eiecto demone

P persona purgata est.

Per idem fere tempus martino a
treveris revertenti fit obviam vac-
ca quam demon agitabat. que re-
licto grege suo in homines fereba-
tur, et iam multos noxie petulca con-
foderat. Verum ubi nobis cepit esse
contigua, hii qui eam eminus seque-
bantur predicere magna voce cepe-
runt, ut caveremus. Sed postquam ad
nos torvis furibunda luminibus propi-
us accessisset, martinus elevata ob-
viam manu pecudem consistere ius-
sit. Que mox ad verbum illius stare
cepit immobilis. Tum interea martinus
videt dorso illius demonem supersede-
re. Quem increpans: Discede inquit
funeste de pecude, et innoxium ani-
mal agitare desiste. Paruit nequam
spiritus et recessit. Nec defuit sensus
in bucula quin se intelligeret libera-
tam. ante pedes sancti recepta quiete pro-
sternitur. Dein iubente martino
gregem suum petiit, seque agmini cetera-
rum ove placidior immiscuit. Hoc
illud fuit tempus quo inter medias
flammas positus non sensit incendi-
um. quod michi non arbitror esse repe-
tendum, quia hoc plenius iste sulpicius
licet in libro suo preterierit, in epistola
sua tamen postea quam ad eusebium
tunc presbiterum, modo episcopum fecit expo-
suit. quam tu postumiane aut cre-
do legisti, aut si incognita tibi est,
cum libuerit, in promptu ex illo ar-
mario habes. nos ab illo omissa

Quodam aut — Ita referam?

Quodam tempore cum dyoceses circuiret,
venantium agmen incurrimus. ca-
nes leporem sequebantur. iamque multo
spacio victa bestiola, cum undique
campis late patentibus nullum esset
effugium, morte imminente iam iamque
capienda crebris flexibus differe-
bat. Cuius periculum vir beatus pia
mente miseratus imperat canibus ut
desisterent sequi, et sinerent abire
fugientem. Qui continuo ad pri-
mum sermonis imperium constiterunt.
Credens vinctos, immo potius infix-
os in suis herere vestigiis. Ita le-

pursus persecutoribus alligatus incolumis evasit. Operepretium autem etiam familiaria illius verba spiritaliter sale condita memorare.

Ovem recens tonsam forte conspexerat. Evangelium, inquit, ista mandatum complevit. Duas habuit tunicas, unam earum largita est non habenti. Ita ergo et vos facere debetis. Item cum subulcum algentem ac pene nudum in pellicea veste vidisset: En, inquit, Adam eiectus de paradiso in veste pellicea sues pascit. Sed nos illo vetere deposito, qui adhuc in isto manet: novum Adam potius induamus? Boves ex parte prati depaverant, porci etiam nonnullam suffoderant, pars cetera que manebat illesa diversis floribus quasi picta vernabat. Speciem, inquit, gerit pars illa coniugii, que a pecore depasta, etsi non penitus amisit gratiam herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatem. Illa vero quam porci pecora inmunda foderunt, fornicationis ymaginem fedam pretendit. Ceterum illa portio que nullam sensit iniuriam gloriam virginitatis ostendit, herbis fecunda luxuriat, feni in ea fructus exuberat, et ultra omnem speciem distincta floribus quasi gemmis micantibus ornata radiabat. Beata species et deo digna: nichil enim virginitati est comparandum. Ita et illi qui coniugia fornicationi comparant vehementer errant, et illi qui coniugia virginitati equanda estimant miseri penitus et stulti sunt. Verum hec a sapientibus tenenda distinctio est, ut coniugium pertineat ad veniam, virginitas spectet ad gloriam, fornicatio deputetur ad penam, nisi satisfactione purget.

Miles quidam cingulum in ecclesia monachum professus abiecerat, cellulam sibi eminus in remoto quasi heremita victurus extruxerat. Interea astutus inimicus variis cogitationibus brutum pectus agitabat, ut coniugem suam quam Martinus in monasterio puellarum esse preceperat, voluntate mutata secum potius vellet habitare. Adiit ergo Martinum fortis heremita, quid habeat animi confitetur. Ille vero vehementer abnuere, feminam vero rursus iam monacho non marito incongrua ratione misceri. Postremo cum miles instaret affirmans nichil hoc proposito esse nociturum, se solo coniugis uti velle solatio. Porro ne rursus se in sua revolveret non esse metuendum, se esse militem Christi, illam quoque in eadem militie sacramenta iurasse, pateretur episcopus sanctis et servum suum fidei mixto nescientes pariter militare. Tum Martinus: verba vobis ipsa dicturus sum. Dic michi, inquit, si umquam in bello fuisti? si in acie constitisti? At ille ridens: Frequenter, inquit, in acie steti, et bello frequenter interfui. Ad hec Martinus: Dic michi ergo, numquam in illa acie que armata in prelium parabatur, aut cum iam adversus hostilem exercitum collocato cominus pede districto ense pug-

nabas? ullam feminam stare aut pugnare vidisti? Tum demum miles confusus erubuit, gratias agens errori suo non fuisse permissum nec aspera increpatione verborum, sed vera et rationabili secundum personam militis comparatione correctum. Martinus autem conversus ad nos sicut eum frequens fratrum turba vallaverat: Mulier inquit virorum castra non adeat, atque militum separata consistat, procul femina in suo degens tabernaculo sit recondita. Contemptibile enim reddit exercitum si virorum cohortibus turba feminea misceatur. Miles in acie, miles pugnet in campo; mulier se intra murorum munimenta contineat. Habet et illa gloriam suam si pudiciciam viro absente servaverit, cuius hec prima virtus et consummata victorie est non videri.

Illud vero Sulpici meminisse te credo quo affectu nobis cum et tu coram adesses illam virginem predicaret, que ita se penitus ab omnium virorum oculis removisset ut nec ipsum quidem ad se Martinum, cum eam ille officii causa visitare vellet, admiserit. Nam cum preter agellum illius preteriret, in quo se iam ante complures annos pudica cohibebat, audita fide illius atque virtute divertit, ut tam illustris meriti puellam religioso officio episcopus honoraret. Nos consequentes gavisuram illam virginem putabamus, siquidem hoc in testimonium virtutis sue esse habituram, ad quam tanti nominis sacerdos deposito proposito rigore venisset. Verum fortissimi vincula propositi nec Martini quidem contemplatione laxavit. Ita vir beatus accepta per aliam feminam excusatione laudabili ab illius foribus, que videndam se salutandamque non dederat, letus abcessit. O virginem gloriosam, que nec a Martino quidem passa est se videri. O martinum beatum qui illam repulsam non ad contumeliam suam duxit, sed magnificans illius cum exultatione virtutem insolitam in hiis duntaxat regionibus gaudebat exemplum. Ergo cum haud longe ab illa villula nos mane nox imminens coegisset, xenium beato viro eadem illa virgo transmisit. Fecitque Martinus quod antea non fecerat, nullius enim ille umquam xenium, nullius munus accepit; nichil ex hiis que virgo venerabilis miserat refutavit, dicens benedictionem illius a sacerdote minime respuendam, que esset multis sacerdotibus preferenda. Audiant queso virgines illud exemplum, ut fores suas si eas mali obsidere voluerint etiam bonis claudant, et ne ad se improbis sit liber accessus non vereantur etiam excludere sacerdotes. Totus hoc mundus exaudiat: videri se a Martino virgo non passa est. Non utique illa quemcumque a se repulit sacerdotem, sed in cuius visu conspectuque puella non venit quidem salus videncium fuit. Quis

autem hoc alius preter martinum sacerdos non ad suam iniuriam retulisset? Quos adversus sanctam virginem motus, quantas contra eam iras mente concepisset? Hereticam iudicasset et anathematizandam esse decrevisset. Cum vero illa beata anima illas virgines pretulisset, que crebris occursibus ubique se prebent obvias sacerdoti, que convivia sumptuosa disponunt, que una pariter accumbunt. Sed quo me ducit oratio? Paululum iste liberior sermo reprimendus est, ne in aliquorum forsitan incurrat offensam. Etenim infidelibus obiurgationis verba non proderunt, fidelibus autem satisfaciet exemplum. Verum ego ita virtutem huius virginis predicabo, ut tamen nichil illis que ad martinum videndum ex longinquis regionibus sepe venerunt arbitrer derogandum, siquidem hoc beatum virum frequenter affatu etiam angeli frequentaverunt.

Etiam id quod dicturus sum postumiane hoc te me autem intuebatur teste tre perhibeo. Quodam die ego et iste sulpicius pro foribus illius excubantes iam per aliquot horas cum silentio sedebamus ingenti horrore et tremore, ac si ante angeli tabernaculum mandatas excubias duceremus, cum quidem clauso cellule sue ostio nos ibi esse nesciret. Interim colloquentium murmur audivimus, et mox horrore quodam circumfundimur, ac obstupescentes ignorare potuimus nescio quid fuisse divinum. Post duas fere horas ad nos martinus egreditur. Ac tunc eum iste sulpicius, sicut apud eum nemo familiarius loquebatur, cepit orare ut nobis querentibus indicaret quod illud divini fuisset horroris, quod fatebamur nos ambo sensisse, vel cum quibus fuisset in cellula collocutus. Tenuiter enim nos licet et vix intellectum sermocinancium sonum pro foribus audisse. Tum ille diu multumque cunctatus, sed nichil erat quod ei sulpicius non extorqueret vel invito. Incredibiliora dicturus sum forte, sed xpo teste non mentior, nisi quisquam est tam sacrilegus ut martinum estimet fuisse mentitum. Dicam inquit vobis, sed vos queso nulli dicatis. Agnes tecla et maria mecum fuerunt. Referebat autem nobis vultum atque habitum singularum. Nec vero illo tantum die, sed frequenter se ab eis confessus est visitari. Petrum etiam et paulum apostolos videri a se sepius non negavit. Iam vero demones prout ad eum quisque venisset suis nominibus increpabat. Mercurium maxime paciebatur infestum, iovem brutum atque hebetem esse dicebat. Hec plerisque etiam in eodem monasterio constitutis incredibilia videbantur, nedum ego confidam omnes qui hec audient credituros. Nam nisi inestimabilem vitam atque virtutem martinus egisset, nequaquam apud nos tanta gloria preditus haberetur. Quamquam minime mirum si in operibus martini infirmitas humana dubitavit, cum multos hodie videamus ne evangeliis quidem credidisse.

Cum martino autem sepe angelos visos familiariter et sensimus et experti sumus. Rem minimam dicturus sum

sed tn dicam. Apud nemasu epoꝝ
synod9 habebat ad quā quidē
ire nolebat. sed q gestū eēt scīe
cupiebat. Casu cū eo iste sulpic9
nauigabat. sed pauli ut sp a ce
teris in remota nauis pte resi
debat. Ibi ei āgelus q esset i sy
nodo gestū nūciauit. Nos poste
a tps habiti cōsilij sollicite req
rētes satis cōptū habuim9 ipo
die data fuisse decreta q mar
tino āgelus nūciarat. Hec cū
martie gall9 necdū explicat9 q
statuāt referre loqret. puer
familiaris igress9 est nūcians
refrigeriū psbrm stare p forib9.
Dubitare cepim9 utrū gallū
adhuc eēt meli9 audire qn ex
optatissimo nobis viro q offi
cij causa ad nos veiebat occur
rē. Tū gall9. Etiā si nō ob ad
uentū scīssimi sacerdotis reli
quēda nobis hec eēt oro. nox
ipā cogebat huiusq ptractū
finire sermonē. Verū qa de m
tini vtutib9 nequqm explicari
vniūsa potuerūt hec vos ho
die audisse sufficiat cras reliq
dicem9. Ita pariter accepta gal

Ili sponsione surreximus.

Vbi multitudo hoīm in
spatio occurrit audire
gallū de scī martini vtutib9
locuturū. Vbi puella duode
cennam ab utero mutā curauit.
Vbi oleū sub cui9 bndictōe cre
uit et ampulla cū oleo qd bndix
erat sup cōstratū marmore pa

uimentū cecidit et integra est
īuenta. Vbi xpi9 nōie īuoca
to cani hesit latrat9 in gutture.
Vbi orante eo auitian9 lecto su
o turbat9 exiuit et vniūsa vl
tro cōcedit. Vbi quoties vetu
s9 ad ecciam pede ext9 cellule su
e limē extulisset demonioꝝ ge
mit9 indicabat. Vbi oronibꝫ
suis pagum a grandine libe
rauit. Vbi auitianū demonio ex
pulso miciore fecit. Vbi ydolū
oronibꝫ pstrauit. Vbi colūp
nam īmense molis īexpugna
bilē cui ydolū supstabat orom
bꝫ soluit in puluerē. Vbi mulie
rē pfluuio sanguīs laborante
sanauit. Vbi serpēs iussu illi9
in ulteriore ripā trāsmeauit. V
bi piscatoribꝫ nichil capietibꝫ
iussu illi9 captura puenit. Vbi
visa est man9 illi9 sacrificiū of
ferentis vestita nobilissimi ge
mis. Vbi cū angls moniuit et
cōsolat9 est p ptaciane ptās co
one cui se vt ad horā nauitate
nō spū misceat. et q postea ab
onibꝫ epoꝝ conuētibꝫ se remo
uit. Vbi energuminū pusq
limē cellule sue attingeret cura
uit. Vbi egippa9 necdū xpia
n9 īuocato nōie ei9 de naufra
gio maris liberat9 est. Vbi li
coniū domū ab oī piculo oroe
liberauit. et munia illi9 recipe
noluit. Vbi fornacule sue fu
cū nō sensit iniuriā. Vbi aut de
martio aut9 exprimere nō debes

ut ulla sit finis referenti. aut ullo
valeat sermone concludi. ista ite-
rum de illo viro portabis orienti. et
dum revertis diversa loca portus in-
sulas vel civitates pteris. marti-
ni nomen et gloriam spargas in populis.
Ubi sperat sollicite inquit et pi-
e visitanti sepulchrum pomponii.

Vrgescit o galle et
surgendum est. nam
ut vides et pos-
tumianus instat et
hic pbe qui hes-
terno auditorium
amisit expectat. ut que de martino
viro in hodiernam diem explicanda
distuleras. debitor sponsionis evol-
vas. non ignarus quidem omnium que tamquam
memoranda sunt. sed dulcis et grata
cognitio est etiam nota relegendi. si
quidem natura ita comparatum sit. ut
meliore quos conscientia se nosse con-
gaudeat. quam multorum testimoniis non
esse incertam cognoscat. Nam et hic
martinum a prima adolescentia se-
cutus novit quidem omnia. sed libenter
cognita recognoscat. Fatebor etiam
tibi galle martini michi sepius
auditas esse virtutes. quippe qui de eo
etiam litteris multa mandaverim. sed pro
gestorum admiratione semper michi
nova sunt que de illo licet audita se-
pius revolvuntur. Quin additum no-
bis refrigerium. auditorem eo impen-
sius gratulamur. quo compertus pos-
tumianus iste que hec orienti inferre
festinat. quasi sub testibus consignata
abs te accepturus est veritatem.

Hec me loquente gallo iam ad nar-
randum parato irruit turba mo-
nachorum. Evargius pbe aper sebas-
tianus agricola. Et post paululum
ingreditur pbe noster etherius cum ca-
lipione diacono et amatore sub-
diacono. Postremus aurelius pbe
dulcissimus meus longiora via veni-
ens anhelus accurrit. Quid vos in-
quam tam subito et tam insperati tam
ex diversis regionibus tam mane con-
currit? Nos inquit hesterno die
cognovimus gallum istum per totum
diem narrasse martini virtutes
et reliqua in hodiernum diem quia
nox oppresserat distulisse. propterea
maturavimus frequens auditorium
facere tantum materia locuturo. Inte-
rea nunciatur multos seculares stare pro
foribus. nec ingredi audentes. sed ut
admitterentur orantes. Tunc aper. Ne-
quaquam inquit istos nobis admisce-
ri convenit. quia ad audiendum curi-
ositate potius quam religione vene-
runt. Confusus ego illorum vice quos
non admittendos esse censebat. e-
gre tamen optinui ut eutherium ex
vicariis et celsum admitteret consu-
larem. ceteri sunt repulsi. Tunc gallum
media in sede conponimus? Qui cum
diu nobili sua verecundia silentium
tenuisset. tandem sic exorsus est. Co-
venistis inquit ad me audiendum et
sanctos et disertos. sed religiosas potius
quam doctas aures ut arbitror attu-
listis. audituri me fidei testes non
oratoris copia locuturum. Que
autem hesterno dicta sunt non revol

uā. illa q̄ non audierūt ex scrip-
tis recognoscerēt. Nova postumi
an⁹ expirat nūciatur⁹ orienti ne
se in cōparatione martini p̄feat
ꝯgideretur. Ad p̄mū gestit animus
qđ refrigeri⁹ in aurē suggerit
Res in carno· Lexplicari.
thena gesta civitate. Pat
filiā duodecenā ab utero mutam
puellā martino cepit offerre pos-
cēs ut linguā ligatā meritis su-
is absolveret. Ille cedens ep̄is qui
tūc forte latus illi⁹ ambiebant.
valētiniano atqȝ victricio ipa-
rē se eē tanti moli. s; illis q̄si ex-
celsioribȝ nichil īpossibile fateba-
tur. At illi pias p̄ces una cū p̄re
supplici voce iugentes orac̄ in-
stanciū ut sperata p̄staret. Nec tūc
cūctatus ulti utriusqȝ p̄clary et os-
tendendo humilitatē. nec differendo pie-
tatē iubet circūstātis p̄pli mul-
titudinē submoveri. ep̄is tm̄ et
puelle p̄re assistētibȝ in orōne
suo illo mō ꝓsternitur. Dein pu-
sillū olei cū exorcismi p̄facione
bn̄dixit. atqȝ ita in os puelle
sc̄ificatū liquorē cū et linguā
illi⁹ digitis tenet īfudit. Nec fe-
fellit sc̄m virtutis event⁹. p̄ris
nomē interrogat. Mox illa respondit.
Exclamat p̄r cū gaudio pariter
et lacrimis martini genua cō-
plex⁹ et hanc p̄mā se filie au-
disse vocē cunctis stupētibȝ fate-
batur. At ne cuiq̄ id incredibile
forte videatur. p̄hibeat vobis prius
euagri⁹ testimoniū veritatis.

nā res ipso p̄sente tū gesta ē. Par-
vū illud est qđ nup arpagio p̄s-
bro referēte cognovi. sed nō p̄ter-
Avicia ·L· termittendū videt.
ni comitis uxorē misisse
martino oleū qđ ad diu̇sas mor-
boȝ causas necessariū sicut est
ꝯsuetudo bn̄diceret. āpullulā vi-
treā eiusmodi fuisse ut rotunda
in ventrē accresceret. ore ꝓducto s;
oris extātis collū non reple-
tū q̄a id moris sit vascula ꝯple-
ri ut ps summa obstruēdis li-
bera reliquatur. Testabatur p̄sbr̄
vidisse se oleū sub martini bn̄-
dictiōe crevisse quo ad exudātē co-
piā supne defluxit. eandemqȝ dū
ad matronā famulus vasculū re-
ferret servasse virtutē. Nā inter
man⁹ portantis pueri ita sp exun-
dasse oleū ut oē illi⁹ vestimen-
tū copia superfusi liquoris operiret.
matronā ita usqȝ ad sūmū labrū
plenū vasculū recepisse ut p̄sbr̄
hodieqȝ fateatur ob eandē pessulū
quo claudi diligenci⁹ servanda con-
sueverūt in vitro illo spaciū nō
fuisse. Mirū est et illud q̄ huic
me aut intuebatur memini ꝯtigis-
se. Vas vitreū cū oleo qđ mar-
tin⁹ bn̄dixerat in fenestra paulu-
lū editiore deposuit. puer fami-
liaris incautior lintheū supposi-
tū ampullulā ibi eē ignarus
attraxit. vas sup cōstratū mar-
more pavimentū decidit. Cunc-
tis metu exterritis ne bn̄dictio de-
periisset. āpullula ꝓrsus incolumis

est repertus ac si super plumas mollissimas decidisset. Que res non potius ad casum quam ad martini est referenda virtutem, cuius beneficio periculum non sensit.

Quid illud quod referre non potui: compertum est a quodam cuius nomen quia presens est et prodi se vetuit supprimetur. Cui quidem tempori hic etiam saturninus interfuit. Canis nobis importunior oblatrabat. In nomine inquit martini iubeo te obmutescere. Canis hesit latratus in gutture. linguam ut abscisam putares obmutuit. Ita parum est ipsum martinum fecisse virtutes. credite michi quia etiam alii in nomine eius multa fecerunt.

Auitiani quondam comitis nouerratis barbaram nimis et vltra omnes cruentam feritatem. Hic rapido spiritu ingressus turonorum ciuitatem sequentibus eum miserabili facie ordinibus cathenatis. diuersa perdendorum parari iubet genera penarum. disponens postero die attonita ciuitate ad opus triste procedere. Quod ubi martino compertum est. solus paulo ante mediam noctem ad pretorium bestie illius tetendit. Sed cum profunde noctis silencio quiescentibus cunctis nullus pateret foribus obseratis ingressus: ante limina cruenta prosternitur. Interea auicianus graui sopno sepultus: angelo irruente percellitur. Seruus inquit dei ad tua limina iacet et tu quiescis. Qua ille voce percepta lecto suo turbatus exsiluit: conuocatis que seruis trepidus exclamat mar-

tinum esse pro foribus: iret protinus claustra reseraret ne dei seruus pateretur iniuriam. Sed illi ut est natura omnium seruorum vix prima limina egressi irridentes dominum suum quod sopno lusisset illusus negant quempiam esse pro foribus: ex suomet ingenio coniectantes neminem nocte posse vigilare: nec dum illi credentes in illius horrore noctis iacere ante aliena limina sacerdotem. Atque auitiano facile persuasum rursum soluitur in soporem. Sed mox vi maiore concussus: exclamat martinum stare pro foribus: sibi ideo nullam quietem animi corporis que permitti. Cunctantibus seruis ipse ad limina exteriora progreditur: ibi deprehendit vt senserat martinum. Perculsus miser tante manifestatione virtutis: quid michi inquit hoc domine fecisti. Nichil te loqui necesse est. Scio quid desideres: video quid requiras. Discede tantocius ne me ob iniuriam tuam celestis ira consumat: satis soluerim huiusque penarum crede quod non leuiter ipse me actum est: ut ipse procederem. Post discessum autem sancti aduocat officiales suos: iubet omnes custodias relaxari: et mox ipse proficiscitur. Ita fugato auiciano: letata est ciuitas et liberata. Hec cum multis auitiano referente comperta sint tum nuper refrigerius presbiter quem coram videtis ab agricio fideli viro ex tribunis sub inuocatione diuine maiestatis audiuit: qui sibi hoc ab ipso aui-

soluerim d

ciano revelatum esse iurabit. Ce-
terum nolo miremini me hodie
fecisse quod hesterno non feci: ut
ad singulas quasque virtutes no-
mina testium personasque subnec-
terem: ad quos si quis fidem incredu-
lus quia adhuc in corpore sunt recur-
rat. exigit id infidelitas plurimorum:
qui in aliquibus que hesterno memo-
rata sunt nutare dicuntur. Accipi-
ant ergo testes adhuc incolumes
atque viventes: quibus quia de fide
nostra dubitant magis credant. Sed
si adeo infideles sunt: profecto ne-
nec illis sunt credituri. Miror autem
quemquam qui vel tenuem sensum reli-
gionis habeat tantum piaculi vel-
le committere: ut putet quemquam de
martino posse mentiri. Facessat a
quoquam qui sub deo vivit ista sus-
picio. Neque enim martinus hoc in-
diget ut mendaciis asseratur. sed
tamen sermonis fidem apud te Christe
deprimimus: nos nec alia dixisse
nec alia dicturos: quam que aut ipsi
vidimus: aut quae manifestis aucto-
ribus ut plerumque ipso referente co-
gnovimus. Ceterum et si dyalogi spe-
ciem quo ad levandum fastidium lectio
variaretur assumpsimus: nos pie
prestruere profitemur historie veritatem.
Haec me exclusere inserere nonnullo-
rum incredulitas non sine meo do-
lore compulerit. Sed redeat ad nostrum
sermo consensum. in quo cum me tam
studiose audiri videam fatebor
nunc esse apertum fecisse constanter:
qui reppulit infideles eos tamen iudi-

Enimis audire debere quod credent.
Afferre siquidem credimus spiritum
et per dolore totius insania: non
credent martini virtutibus christiani
quas demones fatebantur. Monasteri-
um viri duobus a civitate miliari-
bus erat dispatium. sed si quociens
veniret ad ecclesiam pedem extra cellu-
le sue limen extulerat. videres per
totam ecclesiam energuminos rugien-
tes et quasi adveniente iudice agi-
mina damnandi trepidare. ut ad
ventum episcopi clericis qui venturum nes-
cirent demoniorum gemitus indicaret.
Vidi quendam appropiante mar-
tino in aera raptum manibus ex-
tensis in sublime suspendi. ut ne-
quaquam solum pedibus attingeret. Si
quando autem exorcizandorum demonum in-
tinus operam recepisset. neminem ma-
nibus attrectabat. neminem sermo-
nibus increpabat: sicut plerumque per
clericos rotatur turbo verborum. Sed
admotis energuminis ceteros iube-
bat abscedere. ac foribus obseratis
in medio ecclesie cilicio circumtectus
cinere respersus solo prostratus orabat.
Tum vero cerneres miseros diverso
exitu purgari. hos sublatis in
sublime pedibus quasi de nube pende-
re nec tamen vestes defluere super faciem
ne faceret verecundia nudatio cor-
porum. At in parte alia videres sine
interrogatione vexatos et sua cri-
mina confitentes. nomina etiam nullo
interrogante prodebat. Ille se iovem
iste mercurium fatebatur. Postremo
cunctos diaboli ministros cum ipso

ternēs auctore teneam. ut iā nō
in martīo illud fateamur impletū
qđ scriptū est: qsi sā de angelis
Pagū quedā Ludimabūt.
in senito singulis ānis grā
do vastabat. Cōpulsi extremis r
malis icole a martino auxilium
poposcerūt. Missa p auspiciū p
fectoriū virū satis fida legatio.
cui9 agros specialit grauior q̄ ce
teroꝝ assueuerat pcella populari.
sed sīn ibi orōne martini ita vni
uersam penit9 liberauit ab īgrue
te peste regionē. ut p viginti an
nos quibus postea mansit in corpe
grādine in illis locis nemo ptule
rit. Qđ ne fortuitū esse et nō pon9
martio prestitū putaret. eo āno
quo ipse defunctus est. rursū ī cubu
it rediuiua tēpestas. adeo sensit
et mūdus viri fidelis excessū. vt
cui9 vita iure gaudebat. eiusdem
morte lugeret. Ceterū si ad hec p
banda q̄ diximus testes etiā infirmi
or auditor exigeret. nō vnū ego hoi
nē. sed multa milia pducā. et totā
in testimoniū virtutis ex pte seno
nū aduocabo regionē. Et tū tu re
frigeri psbr credo meministi nuper
nobis sup hoc cū romulo auspi
tii illi9 filio honorato et religioso
viro fuisse sermonē. Qui hec no
bis tamq̄ icognita referebat. Et
tū futuris pventibus p assidua dāp
na trepidaret. ut ipse vidisti mag
no secū merore lugebat martinū
Cū nō in hec tpa seruatū.
Sed vt ad auitianū reuertar

Qui cū in omnibs locis cūctis q3
vrbibus ederet crudelitatis sue īsi
gnia monimēta. turonis tñ in
noces erat. Et illa bestia q̄ huma
no sanguine et īfelicium mortib9
alebat. mite se atq3 trāquillū
bto viro pnte pstabat. Memi
ni quodā die ad eū venisse marti
nū. Qui cū secretariū ei9 īgres
sus est. videt post tergū ipsius
demonē mire magnitudinis as
sidentē. Quē eminus ut ūbo quā
uis nō satis latino loquar
exsufflans. Auicianus se exsuf
flari existimās. Qđ me inq̄ sce
sic aspicis? Tū martinus. Nō te
inq̄ sed eū qui ceruici tue te
ter incubuit. Ita recessit diabol9
et reliquit familiare subselliū.
Satis q3 cōstat ab illo die aui
cianū mitiorē fuisse. seu q̄ itel
lexit egisse se semp assidentis si
bi diaboli voluntatē. seu q̄ immū
dus spūs ab illi9 cōsensu p mar
tinū fugat9 priuat9 est ptate
grassandi. cū erubesceret mul
ter auctorē. nō ministrū auctor.
In vico aūt āba tvegēt.
cēsi id est castello veteri qđ
nūc frequēs habitat a fratrib9
ydolū nouerātis grādi ope cō
structū politissimis saxis mo
les turrita surrexerat. q̄ in quo
collectio sūmitatis thronū sb
lime pcedebat supstitione lo
ci opis dignitate seruabat.
Huius destructionē marcello i
bide psbro cōstituit vir btus se

pe mādauiat. Post aliquātū tp̄s
regressꝰ increpat p̄sbrm cur adhuc
p̄dolii structura ↄsisteret. Ille cau-
satus est vix militari manu et
vi publice multitudīs tantā mo-
lē posse subūti. nedū id facile
putaret p̄ imbecilles clericos aut
īfirmos monachos ↄuisse curari.
Tū martinꝰ recurrēs ad nota
subsidia nocte totā in orōne p̄-
uigilat. Mane orta tēpestas e-
ruit p̄dolii usq; ad fundamēta pro-
uoluit. Verū hec m̄cello teste.

Alia eius nō dissi- Idē sī-
milē in simili ope v̄tutē
refrigerio asspulāte p̄hibeo. Co-
lūpnā immēse molis cui p̄dolū
supstabat parabat euerte. s; nulla
erat facultas q̄ id daret effcū.
Tū ad orōnem suo more ↄuer-
tit. Visā certū est p̄ile quodā-
mō colūpnā ruere de celo que
īpacta p̄dolo totā illā inexpug-
nabilē molē soluit in puluerē.
Parū sālicet si inuisibiliter celi
v̄tutibꝰ uteret. nisi ipe v̄tutes
visibilit̄ seruire martino hūanis
ciā oculis cernerēt.

Dē aut refrigerius mihi testis
est mulierē ꝓfluuio sanguinis la-
borantē cū martini veste exē-
plo mulieris illiꝰ euāgelice toti-
gisset sb momēto tp̄is fuisse sa-
natā.

Serpēs flumen se-
cabat: et ripe in q̄ ↄstite-
ramꝰ adnatabat. In noie inq̄
dn̄i iubeo te redire. Mox se mala
bestia ad verbū sc̄i retorsit: et
in ulteriorē ripā nobis expectan-
tibꝰ trāsmeauit. Qḋ cū oēs non
sine miraculo cernerēmꝰ: altiꝰ in-
gemiscēs ait. Serpētes me au-
diūt: et hoīes non audiūt.

Piscem pasche diebꝰ edē ↄ-
suetus paulo an̄ horā refec-
tionis īterrogat: an haberetur in
p̄mptu. Tū catho dyaconꝰ ad q̄
mōsterii amīstrano p̄tinebat.
doctꝰ ipe piscari negat p̄ totam
diē sibi ullā cessisse capturā: s;
neq; alios piscatores qui uēde-
re solebāt quicq̄ age ↄuisse. Vade
inq̄ mitte linū tuū: captura p̄-
ueniet. Cōtigua flumī ut sulpi-
ciꝰ iste describit habebamꝰ habi-
tacula. Processimꝰ cūcti. ut pote
feriatis diebꝰ vidē piscante oīm
sperātꝰ intētus nō in cassū fuita
temptamina: quibꝰ piscis mariō
auctore martini usibꝰ ↄcreret.
Ad p̄mū iactū in reth p̄modi-
co īmanē esocem dyaconꝰ ex-
traxit. et ad mōsteriū letꝰ occur-
res. nimirū ut dixit poeta nes-
cio q̄s. utim enī versu scolastico:
q̄a īter scolasticos fabulamur.
Captiuū q; fuem: mirātibꝰ ītu-
lit argis. Vē iste xp̄i disapulus
gestarū a saluatore v̄tutū q̄s ī
exemplū sc̄is suis edidit emula-
torꝰ: xp̄m q; in se mōstrat opan-
tē. qui sc̄m suū usq;quaq; glorifi-
cās: diuersarū munera grārū

Tin unū hoīem ↄferebat.
Testabat arborꝰ p̄fectus ui-
disse se martini manū sacrificā-

ũ offerẽtis vestitũ nobilissimis
quodãmõ gẽmis luce micare
purpurea: et ad motũ dextere
collisarũ int̃ se fragore audi-
Veniã ad illud. Lse gẽmat'
qd' ꝓpter tp̃m notam sp̃
occultauit. sed nos celare nõ po-
tuit: in quo illud est mirabile.
q̄ facie ad faciẽ cũ eo est ãgel'
collocut'. Maxim' impator a-
lias sane bon' depuat' cõsili-
is sacerdotũ post priscilliani
nece ithachiũ ep̃m p̃scilliani ac-
cusatorẽ ceterosq̃ illi' socios
quos nõiari nõ est nccẽ vi re-
gia tuebat': ne q̃s ei crimĩ da-
ret operã illi' cuiuscũq̃ modi
hõiem fuisse dãpnatũ. Interea
martin' mult̃s grauibꝫ q̃s laborã-
tiũ causis ad comitatũ ire cõ-
pulsus: ꝓcellã ipsã toci' tẽpesta-
tis incurrit. Cõgregati apud tre-
ueros ep̃i tenebant': q̃ cotidie
cõicantes ithachio cõem sibi cau-
sã fecerãt. His ubi nũciatũ ẽ
iopinãtib' adesse martinũ: to-
tis animis labefcã mussitare ⁊ tre-
pidar̃e ceperũt. Etiã p̃die ipa-
tor ex eorũ sentẽcia decreuẽat tri-
bunos sũma ꝓtãte armatos
ad hispanias mitte: q̃ hereticos
inquirerẽt. dep̃hensis vitã et bo-
na adimerẽt. Nec dubiũ erat
q̃n scõꝝ etiã maximã turbã te-
pestas illa depplatura eẽt: p̃-
uo discrimĩe ĩter hõim genã.
Etenĩ tũ solis oculis iudicabat
cũ q̃s pallore poci' aut veste:
q̃ fide hereticus estiaret. Hec ne-
quaq̃ placitura martĩo ep̃i sen-
tiebãt'. sed male cõsciis illa vel
molestissima erat cura. ne se ab
eoꝝ cõione aduenĩes abstinẽt:
nõ defuturos q̃ tanti viri cõstã-
ciã p̃missa auctoritate seq̃rent.
Ineũt cõsiliũ cũ impatore, vt
missis obuiã mgr̃i officialibꝫ
vrbe illa ꝓpius vetaret' accede:
nisi se cũ pace ep̃oꝝ ibi cõsistẽ-
ciũ adfore fateret'. Q̃s ille calli-
de frustrat': ꝓfitet' se cũ pace
xp̃i eẽ venturũ. Postreo ĩgres-
sus nocturno tp̃e adijt eccã:
tm̃ oronis grã. Post̃ tridie pa-
laciũ petijt. P̃ter multas q̃s e-
uoluẽ longũ est has p̃ncipa-
les peticiões habebat: p nar-
sete comite et leucadio p̃side
quoꝝ ãbo grãciani p̃ciũ fuerãt
ꝑtinacioribꝫ studijs q̃ nõ est h'
tp̃is explicare. Irã victoris eme-
riti illa p̃cipua cura: ne tribu-
ni cũ iure gladioꝝ ad hispani-
as mitterent'. Pia enĩ erat sol-
licitudo martĩo. vt nõ solũ xp̃i-
anos q̃ sub illa erãt occasiõe
vexãdi: sed ipos etiã h̃eticos li-
beraret. Verũ p̃mo die atq̃ al-
tero suspẽdit hõiem callid' ipa-
tor'. siue ut rei põdus iponẽt
siue q̃a nimis sibi iplacabilis
erat: seu q̃a ut plerisq̃ tũ arbit̃-
bant' auaricia repugnabat. Si-
quidẽ in bona eoꝝ ihiauat. Fer-
t' enĩ vir ille multis bonis ac-
tibꝫ p̃ditus'. aduersus auariciã

parum consuluisse: nisi regni ne-
cessitates sepe exhausto superi-
oribus principibus reipublice era-
rio: pene semper in expeditione at-
que procinctu bellorum civilium con-
stitutus facile excusabit: quibus-
libet occasionibus subsidia impe-
rio paravisse. Interea episcopi in quorum
communionem martinus non ibat tre-
pidi ad regem concurrunt: pre-
dampnatos se conquerentes actum
esse de suo omnium statu si theogis-
ti pertinaciam qui eos solus pala-
lata sententia condempnaverat
martini armaret auctoritas:
non oportuisse hominem recipi me-
nibus illum iam defensorem hereticorum
esse sed vindicem: nichil actum
morte priscilliani: si martinus ex-
erceat illius ultionem. Postremo
prostrati cum fletu et lamentatione
potentiam regiam implorant: ut
utatur adversus unum hominem vi
sua. Nec multum aberat quin co-
geretur imperator martinum cum he-
reticorum sorte miscere. Sed ille li-
cet episcopis nimio favore esset ob-
noxius: non erat nescius marti-
num fide sanctitate virtute cunctis pre-
stare mortalibus. Alia longe via
sanctum vincere parat: ac primo se-
creto accersitum blande appellat
hereticos iure dampnatos more
iudiciorum publicorum potius quam
insectationibus sacerdotum: non esse
causam qua ythacium ceterosque par-
tis eius communione putaret esse dam-
pnandam: theognistum odio po-
tius quam causa fecisse dissidium. eundem-
que tamen solum esse qui se a communione inte-
rim separaret a reliquis: nichil no-
vatum. Quin etiam ante paucos dies
habita synodus ythacium pronuncia-
verat culpa non teneri. Quibus
cum martinus parum moveretur rex i-
ra accenditur: at se de conspectu eius
abripuit: et percussores hijs pro
quibus martinus rogaverat diri-
guntur. Quod ubi martino compertu-
iam noctis tempore est palatium irru-
pit. Spondet si parceretur se commun-
icaturum: dummodo tribuni iam in ex-
cidium ecclesiarum ad hyspanias trans-
missi retrahentur. Nec mora in-
tercessit: maximus indulget omnia.
Postridie felicis episcopi ordinatio
parabatur: sanctissimi sane viri et
plane digni qui meliore tempore sacer-
dos fieret. Huius diei communionem mar-
tinus iniit. satius estimans ad
horam cedere: quam hijs non consulere
quorum cervicibus gladius immine-
bat. Verumptamen summa vi episcopis
nitentibus ut communionem illam subscrip-
tione firmaret: extorqueri non po-
tuit. Postero die se inde proripi-
ens. cum revertens in via mestus
ingemisceret se vel ad horam noxie
communioni fuisse permixtum: haud
longe a vico cui nomen est ande-
thania qua vaste solitudines sil-
varum secreta patiuntur. progressis
paululum comitibus ille subsedit:
causam doloris et facti accusante
ac defendente invicem cogitatione
pervolvens: adstitit ei repente an-

gelus. Merito inquit Martine compungeris: sed aliter exire nequisti. Repara virtutem, resume constantiam: ne iam non periculum glorie, sed salutis incurreris. Itaque ab illo tempore satis cavit cum illa Ithaciane partis communione misceri. Ceterum cum quosdam ex energumenis tardius quam solebat et gratia minore curaret: subinde nobis cum lacrimis fatebatur se propter communionis illius malum, cui se vel puncto temporis necessitate, non spiritu miscuisset: detrimentum sentire virtutis. Sedecim postea vixit annos: nullam synodum adiit: ab omnibus episcoporum conventibus se removit.

Sed plane ut experti sumus, imminutam ad tempus gratiam multiplici mercede reparavit. Vidi postea sedentem ad forum monasterii ipsius adductum energuminum: et prius quam limen attingeret fuisse

Testante quedam Laiatum. nuper audivi cum in cursu maris cursu illo quo romam tenderet navigaret: subito turbinibus exortis extremum vite omnium fuisse discrimine. In quo cum quidam catechumenus negociator necdum christianus magna voce clamaverit: Deus martini eripe nos: mox tempestatem fuisse sedatam se quoque optatum cursum cum summa placidi equoris

Lycontius ex Licete tenuisse. vicariis vir fidelis cum familiam illius lues extrema vexaret, et inaudite calamitatis exemplo per totam domum corpora egra

iacerent: martini per litteras imploravit auxilium: quo tempore vir beatus rem esse premisit difficilem impetratu: nam spiritu senciebat domum illam divino numine verberari: tum prius non destitit septem totos dies totidemque noctes orando et ieiunando continuare quam id quod exorandum receperat impetraret. Mox ad eum Lycontius divina expertus beneficia provolavit: nuncians simul et agens gratias domum suam omni periculo liberatam, centum etiam argenti libras optulit: quas vir beatus nec respuit nec recepit. Sed priusquam pondus illud monasterii limen attingeret: redimendis id captivis continuo deputavit. Et cum ei suggereret a fratribus ut aliquid ex eo in sumptum monasterii reservaret: omnibus in angustum esse victum, multis deesse vestitum: nos inquit ecclesia et pascat et vestiat. dum nihil nostris usibus quesisse

Occurrunt hoc loco huius viri magna miracula que facilius admirari possumus quam referre. Agnoscitis profecto quod dico nam sunt illius que non queant explicari: velut est istud quod nescio an ita ut gestum est a nobis possit exponi. Quidam ex fratribus nomen non ignoratis. sed celanda persona est: ne sancto viro verecundiam faceremus. Quidam ergo cum ad fornacul[am] illius carbonum copiam rep

perisset admota sibi sellula
diuaricatis pedibus super ignem il-
lum nudato inguine resideret. Con-
tinuo martinus sacrum sacro te-
gmini sensit iniuriam: magna
voce proclamans. Quis inquit nuda-
to inguine nostrum incestat habita-
culum. Hoc ubi ille frater audiuit
et ex conscientia quod increpabatur ag-
nouit: continuo ad nos currit
exanimis pudorem suum non
sine virtute martini confessus.

Quodam itidem die dum in a-
rea que parua admodum taber-
naculum illius ambiebat in illo
suo quod nostis omnes sedili ligne-
o resedisset: videt duos demo-
nes in excelsa illa quam monasterio
supereminet rupe consistere. In-
alacres ac letos vocem istius-
modi adhortationis emittere.
Eya te briccio: eya te briccio.
Credo cernebant miserum emi-
nus appropinquantem. conscii quanta
illi rabiem spiritus suscitassent.
Nec mora briccio furibundus
irrupit. ibi plenus insanie e-
uomit in martinum mille con-
uicia. obiurgatus enim ab eo pri-
die fuerat. cur qui nichil vmquam
ante clericatum quippe qui in monas-
terio ab ipso martino nutritus
habuisset. equos aleret. mancipi-
a compararet. Nam illo tempore argue-
batur a multis quod non solum pueros
sed etiam puellas scitis vultibus
coemisset. Quibus rebus infelicis-
simus insano felle commotus et ut
credo precipue demonum illorum a-
gitatus instinctu martinum ita ag-
gressus est. ut vix manibus tempera-
ret. Cum quidem sanctus vultu pla-
cido mente tranquilla infelicis amen-
tiam per mitia verba cohibet. sed i-
ta in eo nequam spiritus nequam redunda-
bat ut ne sua quidem illi quamuis
vana admodum mens subesset
trementibus labiis incertoque vultu
decolore per furorem rotabat ver-
ba prava se asserens sanctiorem. quip-
pe qui a primis annis in monasterio
inter sacras ecclesie disciplinas ipso
martino educante creuisset. mar-
tinum vero et a principio quod ipse
diffiteri non posset militie acti-
bus sorduisse. et nunc per inanes
superstitiones et fantasmata visio-
num ridicula prorsus inter deliramen-
ta senuisse. Hec dum multa atque
alia que reticere melius est acerbio-
ra evomuisset. egressus tandem fu-
rore saciato. quasi qui se penitus
vindicasset. rapidus eam plateam quam ve-
nerat recurrebat. Tum interea cre-
do per martini orationes fugatis
ab illius corde demonibus reductus
in penitentiam mox reuertitur. atque ad
martini se genua prosternit. ve-
niam postulans. fatetur errorem nec
sine demone fuisse tandem saniore
confitetur. Nec erat apud marti-
num labor iste difficilis ut ignos-
ceret supplicanti. Tunc et ipsi et no-
bis omnibus sanctus exposuit quemadmodum
illum a demonibus vidisset agi-
tari se conuiciis non moueri. q

magis illi a quo erant effusa noluisset. Exin cum idem brictio multis apud eum magnisque criminibus persepe premeretur, cogi non potuit ut eum a presbiterio submoveret, ne suam persequi videretur iniuriam: illud sepe commemorans: si christus iudam passus est, cur ego non patiar brictionem? Ad hec postumianus: Audiat, inquit, istud exemplum vir iste de proximo, qui cum sit sapiens immemor preteritorum, immemor futurorum, sicubi fuerit offensus insanit in suos, se non habens potestate, sevit in clericos, grassatur in laicos, totumque terrarum orbem in suam commovet ultionem: in quam per triennium iugiter dimicando consistens nec tempore nec ratione sedatur. Dolenda hominis et miseranda condicio, etiam si hac sola insanabili mali peste premeretur. Verum istis potius ei patientie et tranquillitatis exempla referre sepius, galle, debueras, ut sciret irasci et sciret ignoscere. Quod si istum tempore brevi insertum sermonem meum in se prolatum forte cognoverit, sciat magis non esse inimici quam amici animo me locutum: qui si fieri posset optarem ut martinus potius episcopo quam falari tyranno similis diceretur. Sed istius commemoratio parum suavis est; transeamus et ad martinum nostrum, galle, transeamus. Tum ego cum iam adverterem vesperum occiduo sole sentire: dies, inquam, abiit, postumiane; surgendum est. Simul tamen studiosis auditoribus cena debetur.

De martino autem expectare non debes ut ulla sit finis; ita enim late se res eius diffundit, quod ut nullo valeat sermone concludi. Ista interim de illo viro portabis orienti; et dum reverteris diversas oras, regiones, loca, portus, insulas, urbes per ceteras martini nomen et gloriam sparge per populos. In primis memento non preterire campaniam; et si maxime cursus in devio sit, non tibi tanti sint vel magnarum morarum ulla dispendia, quin illic adeas illustrem virum ac toto orbe laudatum paulinum. Illi queso te primum sermonis nostri vel quo hesterno confecimus, vel hodie diximus, volumen evolve: illi omnia referes, illi cuncta recitabis, ut mox per illum sacras viri laudes roma cognoscat, sicut primum illum nostrum libellum non per ytaliam tantum, sed per totum etiam diffudit illiricum. Ille martini non invidus gloriarum sanctarumque virtutum in christo piissimus estimator non abnuet presulem nostrum cum suo felice componere. Inde si forte ad africam transfretabis, refer audita cartagini: licet iam pridem virum cognoscant, tamen nunc precipue de eo plura cognoscant, ne solum ibi cyprianum martirem suum, quamvis sacro illius sanguine consecrata, miretur. Iam si ad levam achaie sinum paululum divertas

intrauis. sciat thoritus. sciat
athene. nō sapientiorē in acha
demia platonē. nec socratē i
mere fortiorē. Felicē quidē gre
ciā que meruit audire aplm
pdicantē. sed nequaq̄ galli
as delictas a xpo quibꝫ dona
uit habere martinū. Cū vo ad
egiptū usqꝫ puenis. q̄q̄ in il
la suorū scōrū nūo et virtutibꝫ
sit supba. tn̄ non dedignet
audire. q̄ illi vel vniuse asie
in solo martino europa nō ce

Ceterū cū ihero Lessit.
solimā inde petiturus
ventis cursū velaqꝫ commise
ris. negociū tibi nri doloris
iniūgo. ut si vmq̄ illustris illi'
ptolomaidis lit' accesseris.
sollicit' inqras ubi sit conse
pult' nr̄ ille pōponi'. nec f
fastidias visitare ossa pegri
na. Multas illic lacrimas.
tm̄ ex affcū tuo q̄ ex nris fū
de uiscerib;. ac licet iani mu
nie solū ipm flore purpure
o et suaue redolentibꝫ sparge
graminibꝫ. Dices tn̄ illi. sed i
nō aspe nō acerbe copacien
tis alloqo. nō exprobrantis
eloquio. q̄ si tē q̄ndā vl' me
semp audire voluisset. et mr
tinū magis q̄ illū que nōi
nare nolo fuisset imitat'. nū
q̄ a me tā crudelit' dispara
t' ignoti pulueris regione te
geret. naufragi sorte pdonis
pass' in medio mari mortē
et vix extremo nauti' litore c
sepulturā. Videāt hoc opus
suū quicūqꝫ ex illi' abcessu
michi noce voluerūt. Vide
ant gl'am suā et vel nūc ad
uersū me grassari desinant
viduati. Hec cū maxie fle
bili voce gemiem' oīm lacri
mis p nra lamēta cōmotis.
cū magna quidē martini a
mirācōe. sed nō minore ex
nris fletibꝫ dolore discessim'

Clemēs trinitas est v
na diuinitas. Vt ac
p sacramentū cognos
cat' vnitas est ab eo q̄ est et
spus scūs a quo q̄ est et vni
genit' sic existēs diuine nat
luras spus ac sese p natura
p substancia maiestatis plē
tis virtutis diuine luras spus
vn' in duobꝫ et uterqꝫ in co
ipm. Pater in filio. fili' in pa
tre in scō spu. sic tribꝫ psonis
cōfitem'. corp' psacrāe qd sup
oia cūcta cōcludit. In hoc mis
terio ergo credim' esse ex mi
lib; existātibꝫ cūcta creta. qd mi
terium mens huana compe nō
potest. nec oratoria lingua c
narrare. neqꝫ diffusi sermōis
bibliotecarū volumina si toti
mūdū libri repleāt diuina sa
cra nō possit ienarrabilis c
narrari. q̄ est indicibilis nullo
modo possit describi neqꝫ com
dudi aut verbū aut s'ba pria
diuinitatis sue. q̄ est fons diuie

lucas. luminis sue substantie na
ture. Sileat lingua oratori
a: quia deficit sermo de indicibi
libus. cum consumauit mens huma
na de diuina maiestate dicere tunc
incipit. Quanta autem sit diuina
clementia. Nemo scit nisi qui ge
nuit. et nemo conperit secreta
patris: nisi is qui per naturam nas
cendi initium amisit. Omnis ergo
mansuetudo et modestia perito
rum conuertat ad prophetam diuina
auctoritate presumat dicendo.
Credidi propter quod locutus sum.
Ut autem per misterium simplex
sit professio ut fundamentum eius
solidat apostolum predestinatio se
quens presumat dicendo. De cete
ro nemo michi molestus sit
ego credo in christum et hunc cru
cifixum. quia qui eum confitetur fi
lium hominis. confitetur et filium spi
ritus. quia ex sancto spiritu et maria
virgine mediator nascitur.
Cum confitetur primogenitum ne
cesse est de vnigenito quod testo
nium dicat vnum et solum sine
origine esse in tercia persona et
patrem confitetur existens diuine
nature lucas spiritus ut dixi quod
secundum diuinam naturam ut su
perdixi est vnus in duobus et vter
que in idipsum pater in filio. filius in
patre in spiritu sancto in sancta ecclesia re
gnat et inmortalia secula secu
lorum. Amen. Sermo gregorii
turonensis episcopi de transitu sancti
martini episcopi turonorum

Archadio vero et hono
rio. Sanctus martinus
turonorum episcopus ple
nus virtutibus et sanctitate pluribus
infirmis multa beneficia. octoge
simo primo etatis sue anno
episcopatus autem vicesimo sexto
apud condatensem dyocesis
sue vicum excedens a seculo mi
grauit ad christum feliciter. Transiit autem
media nocte que dominica habe
batur atito cesareo consulibus.
Multi enim in eius transitu psallen
cium voces audierunt in celo quod
in libro virtutum eius primo
plenius exposuimus. Nam cum pri
mum sanctus dei apud condatense
ut diximus vicum egrotare cepis
set pictaui populi ad eius transitum
sicut turonici conuenerunt. Quo
migrante grandis altercacio in
ter vtrumque surrexit populum. Di
cebant enim pictaui. noster est mo
nachus nobis abbas extitit. nos
requirimus commendatum. sufficiat
vobis quod dum esset in mundo
usi fuistis eius colloquio. Partici
pastis conuiuio. firmati fuistis
benedictionibus insuper et virtutibus
iocundati. Sufficiant vobis is
ta omnia. nobis liceat auferre
vel cadauer exanime. Ad hec
turonici respondebant. Si virtutibus
nobis signa sufficere dicitis. sa
tote. quia amplius est vobiscum
positus quam hic operatus. Nam ut
pretermittamus plurima. vobis
suscitauit duos mortuos. no

bis vivus. Et ut ipse dicebat sepe maior ei virtus ante episcopatum fuit quam post episcopatum. Ergo necesse est ut quod nobis sanctus non implevit vivus, expleat vel defunctus. Vobis est enim ablatus, nobis a deo donatus. Verumtamen si mos antiquitus servatur institutus, in urbe qua ordinatus est habebit deo iubente sepulchrum. Certe si pro monasterii privilegio eum repetitis, vendicare scitote quia primo ei monasterium in mediolanensibus fuit. Illis ergo litigantibus sole ruente dies clauditur, corpusque in medio positum ab utroque populo custoditur, facturi ut mane facto a pictavis per violentiam auferretur. Denique media nocte omnes pictavi a sompno fallacie compremuntur, nec ullus superfuit qui ex hac multitudine vigilaret. Igitur ubi turonici eos conspiciunt obdormisse, apprehensam sanctissimi glebam alii per fenestram eiciunt, alii deforis suscipiunt, positumque in navi cum omni populo per vingennam fluvium descendunt, ingressique ligeris alveum ad urbem turonicam cum magnis laudibus psallentium dirigunt cum populo. De quorum vocibus pictavi expergefacti nichil de thezauro quem custodiebant habentes cum magna confusione ad propria sunt reversi. Et si quis requirit cur post transitum gratiani episcopi unus tantum id est lidorius usque ad sanctum martinum fuisset, noverit quod obsistentibus paganis diu civitas turonica sine benedictione sacerdotali fuit. Nam christiani qui eo tempore videbantur occulte per latebras divinum officium celebrabant. Nam si qui a paganis repti fuissent christiani aut afficiebantur verberibus aut gladio truncabantur. A passione ergo domini usque ad transitum sancti martini anni quadringenti duodecim computabantur.

Sermo eiusdem de eo quod audivit sanctus Severinus in transitu sancti martini

Beatus autem Severinus coloniensis civitatis episcopus vir honeste vite et per cuncta laudabilis, dum die dominico loca sancta ex consuetudine post matutinas cum suis clericis circuiret, illa hora qua vir beatus obiit audivit chorum canentium in sublimi. Vocatoque archidiacono interrogat si aures eius percutiunt voces quas ille attentius audiebat. Respondit nequaquam. Tunc ille: Diligenter inquit ausculta. Archidiaconus autem cepit sursum collum extendere, aures erigere et summis articulis baculo sustentante stare. Sed credo eum non fuisse equalis meriti, a quo hec non merebantur audiri. Tunc prostrati terre ipse pariter et beatus episcopus dominum deprecantur ut hoc ei divina pietas audire permitteret. Erectus autem rursum interrogat senex: Quid audis? Qui ait: Voces psallentium tanquam in celo audio, sed quid sit penitus ignoro

ro. Cui ille. Ego tibi q̄ sit u̇ra
bo. Dn̄s meus martin⁹ ep̄us
migrauit ex hoc mūdo. ⁊ nūc
angeli canendo eū deferūt in ex
celsū. Et ut pariꝑ mora eēt
ut hec audirent. dyabol⁹ cū
cū iniq̄s angelis retinē tē p
tauit. nichilq; suū in eode re
periēs cōfusus abscessit. Quid
ergo de nobis pctōribꝫ erit? si
tantū sacerdote voluit ps in
iq̄ nocē. Hec sacerdote loquē
te notatū est tēpus. archidia
con⁹ turonis misit velont q̄
hec inquireret diligēter. Qui ve
niens ea die horaq; manifes
tissime cognouit trāsisse btm
virū q̄ sc̄s seuerin⁹ audiuit
psallentiū chorū. Sed si ad se
ueri recurramus⁹ hystoriā ipā
hora cū sibi scripsit cū libro ui
te sue fuisse reuelatū. Sermo
eiusdē de eo qd̄ audiuit btūs
ābrosi⁹ in trāsitu sc̄i martini

Eo naq; tpe btūs ābro
sius cui⁹ hodie flores
eloquij p totā etiam
redolet mediolanēsi ciuitati
perat ep̄us. Cui celebrati fes
ta dn̄ice diei ista erat cōsuetu
do. ut veniēs lcōr cū libro nō
antea legē psumeret q̄ sc̄s nu
tu iussisset. Factū est aūt ut illa
die dn̄ica aꝓphetica lcōne iam
lcā cā altare stāte q̄ lcōne
bti pauli ꝓferret btīssim⁹ a
tistes ābrosius sup sc̄m altāe
obdormiret. Qd̄ uidētes mīsti
cū nullus eū penit⁹ excitare p
sumeret. trāsactis fere duarū
aut triū horarū spacijs exci
tauerūt dicētes iā hora ptēri
it. iubeat dn̄s lectorē lcōne
legē. expāt enī ꝑplus iā ual
de lassus. Respondens aūt btūs ā
brosius. nolite inq̄ turbari. Mul
tū enī michi valet sic obdor
misse. cū tale miraclm dn̄s os
tendē dignat⁹ sit. Nā nouitis
frēm meū martinū sacerdo
tē egressū de corpe fuisse. me
aūt eius funeri obsequiū pre
buisse. partcāq; ex more serui
cio capitellū tm̄ vobis excitātī
bꝫ nō expleui. Tūc illi stupefā
pter et annotātes die et tēpus
notāt sollicite requirentes. q̄ di
ē temp⁹ q; repperiūt quo btūs ꝯ
fessor dixerat se ei⁹ obseqijs de
seruisse. O btm virū in cui⁹ trā
situ scōrū canit nūs angelorū
exultat chor⁹ oīm q; celestiū v
tutū occurrit exercitus. diabol⁹
psūpcione cōfunditur. eccl'ie vir
te roborat. sacerdotes reuela
cione glorificant. quē micha
el assūpsit cū angelis. Maria
suscepit cū virginū choris. pa
dis⁹ retinet letū cū sc̄is. Sed q̄
nos in laudē eius tēptam⁹ qd̄
nō sufficim⁹ adimplē. Ipe est e
nī laus illi⁹. cui⁹ laus ab ei⁹ dē
nūq; recessit. Nā nos utinā vel
simplicē possim⁹ historiā exple
rē. Sermo eiusdē de trāsla
cione sc̄i martini.

Operepretium est enim etiam illud inserere lectioni: qualiter sanctum eius corpusculum in locum ubi adoratur fuit annuente angelo translatum. Anno sexagesimo quarto post transitum gloriosi domini Martini beatus Perpetuus Turonice sedis cathedram sortitus est dignitatis. Adeptus quoque hunc apicem: cum magno votorum consensu fundamenta templi ampliora quam fuerant super beati membra locare disposuit. Quod sagaci insistens studio: mirifico mancipavit effectui. De quo fabricam multum quod loqueremur erat. Sed quia patens est: conticere eam magis putavimus. Adveniente ergo optato tempore sacerdoti ut templum dicaret et sanctum corpusculum a loco ubi sepultum fuerat transferret convocavit beatus Perpetuus ad diem festum vicinos pontifices: sed et abbatum et diversorum clericorum non minimam multitudinem. Et quia hoc in kalendis iulii agere volebat: vigilata una nocte: facto mane accepto sarculo terram que super sanctum tumulum erat ceperunt effodere. Quo detecto: manus ut eum commoveret iniciunt. Ibique multitudo tota laborans: nichil profecit per totam diem. Vigilata denique alia nocte mane temptantes: iterum nichil omnino agere potuerunt. Tunc conturbati atque exterriti: quid facerent nesciebant. Dicit eis unus ex clericis. Scitis quia post hoc triduum natalis episcopatus eius esse consueverat: et forsan in hac die se transferri nos ammonet. Tunc ieiuniis et orationibus ac iugi psallentio die noctuque insistentes: triduum illud continuatum duxerunt. Quarta autem die accedentes ponentesque manus: non valebant penitus movere sepulchrum. Pavore autem omnes exterriti: iam in hoc stantes ut terra vasculum quod detexerant operirent: apparuit eis veneranda canitie senex instar nivis candore effulgens dicens se esse abbatem. Et ait eis. Usquequo conturbamini et tardatis. Non videtis dominum Martinum stantem vobis in adiutorium paratum: si manus apponitis. Tunc iactato pallio quo utebatur posuit manum ad sarcophagum cum reliquis sacerdotibus crucibus paratis et cereis. Imposita quoque antiphona: ceperunt voces psallencium in excelso. Tunc ad senis conatum protinus sarcophagum in summa levitate commotum: in loco ubi nunc adoratur domino annuente perducitur. Quod ad voluntatem sacerdotis compositum. Dictis etiam missis ut ventum est ad convivium requirentes sollicite senem nequaquam reperiunt. Sed nec homo quidem extitit: qui eum de basilica exire vidisset. Credo aliquam fuisse virtutem angelicam: et quia beatum virum se vidisse pronunciavit: et de

incepis nisi comparuit. In quo
loco ex illa die multe virtutes
facte sunt: que per negligentiam non
sunt scripte. Nos vero quantum nostro
tempore fieri vidimus quia actum certe no-
luimus silere, nequimus adiuvante
domino nostro ihesu christo: qui cum patre
et spiritu sancto vivit et regnat per
omnia s. s. A. De sancto bricio

Bricius post excessum beati
martini turonice civi-
tatis episcopi summi et incom-
parabilis viri: de cuius virtutibus
magna apud nos volumina
retinentur: sanctus bricius ad e-
piscopatum successit. Iste hic
hic bricius cum esset primeve eta-
tis iuvenis sancto martino adhuc
vivente in corpore multas ferebat
insidias: eo quod ab eo circa faciles
res segreter arguebatur. Qua-
dam autem die dum quidam infirmus
medicinam expeteret: bricium ad-
huc dyaconum in platea conve-
nit. Cui simpliciter ait. Ecce e-
go prestolor virum beatum: et nesci-
o ubi sit: vel quid operis agat. Cui
bricius. Si inquit delirum illum queris
respice eminus: ecce celum solito
sicut amens respicit. Cumque pau-
per ille occursu reddito quod petie-
rat impetrasset: bricium diaco-
num vir beatus martinus alloquitur.
Ecce ego o bricii delirus tibi vide-
or. Cumque ille confusus hec au-
diens dixisse se denegaret: sanctus
martinus ait. Nonne aures me-
e ad os tuum erant: cum hec emi-
nus loquebaris. Amen dico tibi: quod ex-
oravi optinui apud deum ut post
me ad pontificatus honorem suc-
cedas: sed noveris te in episcopatu
multa adversa passurum. Bricius
hec audiens irridebat eum di-
cens. Nonne verum dixi istum deli-
ra verba proferre. Sed presbiteri
honore perdito: sepius beatum mar-
tinum conviciis lacessivit. Adep-
tus ergo consentientibus civibus pon-
tificatus officium vacabat orationi.
quamquam esset superbus et va-
nus: castus tamen habebat in cor-
pore. Tricesimo ordinationis sue
anno ortum contra eum lamentabi-
le crimen. nam mulier ad quam
cubicularii vestimenta eius
deferebant ad abluendum: que
sub specie religionis erat ves-
te mutata concepit et peperit.
Qua de re surrexit omnis populus
turonorum in iram: et totum cri-
men super episcopum refert: volentes
eum unanimiter lapidare. Aie-
bant enim. Diu pietas sancti tua ce-
lavit luxuriam: nec nos diutius
deus sinet manus tuas indig-
nas osculando pollui. Illo quoque e
contrario viriliter hec negante:
afferte inquit infantem ad me. Cum-
que oblatus fuisset infans triginta
dies ab ortu habens: ait ad eum
bricius episcopus. Adiuro te per ihesum
christum filium dei omnipotentis: ut
si ego te genui coram cunctis e-
dicas. Et ille infans dixit sancto
bricio episcopo. Non es tu inquit pa-

meus. Populus autem rogantibus
ut quis esset pater interrogaret: ait
sanctus bricius episcopus. Non est hoc
meum. quod ad me pertinuit solli
citus fui: vobis si aliquid suspectum
per vos recitate. Tunc magicas
artibus hoc factum adseuerantes
insurgunt contra eum in vna con
spiratione: trahentes que sanctum bric
cium episcopum dicebant. Non diucius no
bis falso pastoris nomine domina
beris. Sanctus bricius episcopus ad sa
tisfaciendum adhuc proprio prunas
ardentes in birro suo posuit:
et ad se stringens usque ad sanctum
sepulchrum beati martini vna
cum populorum turbis vadit. proiec
tisque ante sanctum sepulchrum prunis:
vestimentum intactum apparuit.
Illis quoque sic eum persequentibus
ait. Sicut istud vestimentum
ab his ignibus videtis illesum:
ita et corpus meum a tactu mu
lieris scitote inpollutum. Illis vero
non credentibus sed contradicentibus.
sanctus bricius trahitur calumpniantes
eicitur: ut sermo sancti martini ad
impleretur: nouius te in episcopatu mul
ta aduersa passurum. Quo eiec
to: iustiniano episcopatum constituunt.
Deinde bricius rome vrbis papam
expetiit: flens et eiulans atque
dicens. Merito hec patior. quia
peccaui in sancto dei. et eum delirum
et amentem vocaui: cuius videns
virtutes non credidi. Post cuius
abscessum. ait turonica sacerdo
ti suo. Vade post eum exercere ne

gocium tuum. Qui si eum persecutus
non fueris: ad necem omnium contemp
tu humiliaberis. Iustinianus vero
egressus a turonis vercellis yta
lie ciuitatem aggressus: iudicio
dei percussus: obiit peregrinus. Turo
nici eius obitum audientes et in
sua malicia perdurantes: arme
nium in loco eius constituunt. At
vero bricius episcopus romam veniens
cuncta que pertulerat pape refert.
qui ad sedem apostolicam residens
plerumque missarum solempnia ce
lebrauit: ibi quicquid in sancto dei
deliquerat deflens. Septimo igitur
anno regressus est a roma. et cum
auctoritate pape illius turonis
redire disponit. Veniens ad
vicum sanctus bricius episcopus cui no
men laudacio: sexto ab vrbe
miliario mansionem accepit.
Armentius vero febre corripitur.
mediaque autem nocte spiritum exala
uit: quod protinus bricio episcopo per vi
sum est reuelatum. Qui ait suis.
Surgite velocius: ut ad tumu
landum fratrem nostrum turonicum
episcopum occurramus. Cumque illi ve
nientes portam ciuitatis ingre
derentur: ecce istum per aliam portam
mortuum efferebant. Quo se
pulto: sanctus bricius episcopus ad ca
thedram suam regressus est: septem
postea feliciter viuens annis.
Cui post quadragesimum septi
mum episcopatus annum defuncto
sanctus eustachius successit mag
nifice sanctitatis. prestante domino

et orationes adhibens. tam perfi-
cuum virum non passus sum cela-
re latinis. Sed licet membranas
invaderem. scedulas preparaverim.
non tamen huic in codice confide-
re ausus sum. antequam a dominatione
vestra o miles beate licentiam adi-
pisci promeruissem. Neque enim fas est
ut absque vicario dei. absque cla-
vigero celi. absque universitatis
pontifice. absque unico papa. ab-
sque singulari pastore. absque speciali
patre. absque te omnium arbitro
aliud consummetur aut divulge-
tur. Tu enim tenes claves David.
Tu accepisti claves scientie. In
archa quippe pectoris tui tabule
testamenti. et manna celestis sa-
poris requiescunt. Tu enim quod
ligas nemo solvit. quod solvis
nemo ligat. quia aperis et ne-
mo claudit. claudis et nemo
aperit. Vices namque in terris
possides dei. ¶ Cum autem huic in
latinum vertens eloquium. nec
grecorum ydeomata. nec eorum
ordinem verborum sequi potui
vel debui. Non enim verbum e ver-
bo. sed sensum e sensu excerpsi.
Sed nec latinas regulas usque-
quaque observare curavi. Du-
tum intentio mea illo tenderet.
ex quo utilitas nasceretur legen-
tibus. Qua de re evangelice
domine. non personam tantillitatis
mee intuens. non astuciam inves-
tigans. non verborum faleras re-
quirens. sed potius pio cordis
oculo profectum legentium prenos-
cens. ut tantus vir tamquam exem-
plar et speculum sit omnibus. ves-
tra apostolica auctoritate trans-
lationem hanc si arbitrio vestro
placet. firmate. si displicet e-
mendate. dummodo latinitas
se tanto non doleat esse sale pri-
vatam. quo grecia se gaudet op-
time conditam. Suscipe ergo
sanctum a peccatore interpretatum.
et noli attendere per quem trans-
latus sit. sed quid translatum sit.
Neque enim propter fistulam plumbe-
am aquam limpidam despicis. ne-
que propter spinas que producunt
rosam que producunt spernis. Cus-
tos denique et amator tuus. quan-
do voluit pharaoni ac nabuchodo-
donosor iniquis regibus sompnia
quibus futura prenoscerentur osten-
dit. sed per prophetam impium quod
expediebat protulit. quinymo et
quando voluit asine loqui arti-
culata voce permisit. Salve pre-
sul amate deo. per secula salve.
totius atque orbis papa beate vale.

Explicit prefatio. Incipiunt capitula libri sequentis.

De zacharia et de narratione mentie. Et quod iste sanctus iohannes vino non utebatur
¶ De stipendiis pauperum [illegible] cavit. I.
Primum quos dominos appellavit. II.
¶ De equam mensuram et pondus statuerit. III.
[illegible] erit. IIII.
¶ De munia accipientes correxit
¶ De licentiam et confidentiam se

[illegible]

adire volentibus dederit. et mu
sas eorum rite pegerit. v.
¶ Et eos qui a psis fughe
bat benigne suscepit. vi.
¶ De elemosina que illi in si
militudine puelle apparuit. vii.
¶ De peregrino qui eum temp
tauit. viii.
¶ De nauclero et de argen
to ex stagno facto. ix.
¶ De diuite qui in pauper
tatem ceciderat. x.
¶ De nicheta patricio. et de
lagunculis auro plenis. xi.
¶ De sterilitate arborum. et de
eo quod diaconatum petiit. xii.
¶ De duobus clericis in culpam
cadentibus. xiii. Item alio. xiiii.
¶ De litigio quod habuit cum pa
¶ De georgeo nepote bonum vi. xv.
¶ De eo qui maliciam aduer
sus alium reseruabat. xvi.
¶ Et habuit scienciam diuina
rum scripturarum. xvii.
¶ Et impensum sibi iussit tu
mulum preparari. xviii.
¶ De hijs que iherosolimis
misit. xix. Item alio. xx.
¶ De vili stratu et opertorio p
¶ De petro theolanario. xxi.
¶ De sancto serapione. xxii.
¶ Et accusationem aduersus
monachum non recipiebat. Et
de monacho quem flagellari fecit.
¶ Et ibat ad mortuorum obse
quia. et quod morituris presidebat.
Et de eo quod in persida captiuus
ductus est. xxiii.
¶ De eo quod rogauit pro filij et
nauis sue saluatione. xxv.
¶ De episcopo amatore pecunie.
¶ De nauibus quarum eciam
iuit in perdicionem. xxvii.
¶ De ministro cui duas auri
libras dedit. xxviii.
¶ De duce qui presso mutuum
dare distulit. xxix.
¶ De muliere que se a genere suo i
niuriam pati querebat. xxx.
¶ De sanctis iohanne et sophro
nio. xxxi.
¶ Sermo eius contra persuasore.
¶ De puero orphano quem di
tauit. xxxiii.
¶ De impostore qui viginti libras
auri mutuas ab eo accepit.
¶ De abbate vitalio. xxxv.
¶ De eo quod contumacia patriarche i
gerebat. xxxvi.
¶ De interrogacione quam habe
bat circa elemosinatores. xxxvii.
¶ De principe qui maliciam re
seruabat aduersus alterum.
¶ Quid erga superbum quelibet
agebat. xxxix. Item exemplum. xl.
¶ Sermo illius ad humilitatis
¶ Quid fecit pro hijs qui post euan
gelium lectum stacionem deserebant.
¶ Et loqui in ecclesia non permit
tebat. xlii.
¶ Et neque in monachica vita.
neque in clero moratus est. xliii.
¶ Et statuit duos ordines
monachorum. xliiii.
¶ De euitanda communione hereticorum
¶ Et non condempnabat aliquem

Et de iuvene q monacham ra-
puit. et de phorphyria q et pe-
lagia. xlvi. Ita fructib9. xlvii.
De duob9 clericis calphame
De vocatione et9 qd dix. xlviii.
De testamento qd fecit. xlix.
De corpib9 duor epor. l.
De muliere que pcam septu
sancto dedit. li.
Quid sanyn9 monachus de
ei9 dormitione viderit. lii
Quid habitator quida alex-
andrie de ipo vidit. liii.
De unguento qd de lipsano
eius emanavit. liiii.
Et in apro diversis sas talis
dei gra opat. lv.

Incipit enarratio leontii epi ne-
apoleos ciprior insule de vita et ac-
tibus sci iohannis elemosinarii
alexandrini archiepiscopi.

Intentio quide una
est nra quoq et eo-
rum qui an nos fue-
runt studiosorum et
sanctorum virorum su-
p pnti memorabi-
lis viri vite narratione. id est
ut oibus quide imitatio pia
et utilitas ex hoc fiat. Gla aut
et magnificentia sancte et ad-
orande trinitati referatur. et
in hoc sicut et in omnibus q
semp in generatione et generatio-
ne propria illuminaria ostendit
ad illuminandos qui in tenebris
et umbra mortis sedent. pri-

Cum vero amici xpi non val-
de mirarentur. quia an generationem
nram fuerunt viri qui deo pla-
cita conversatione vixerunt.
sed de diabolica operatione illorum
sermones ad alterutrum semp
dicimus. quia sub viris qui an-
te nos fuerunt non erat ita
iniqtas hominum multiplicata.
Sed modo inqui ut pdixit di-
vina scriptura. eo q habundavit
iniqtas. refrigescat caritas
multorum. Ideo non valemus
ad eorum consurgere meritum.
Cuius rei gra ad pntem sac-
ti hui9 vite narratione ex-
pte venim9 ad ostendendum e-
tiam diebus nris volentes p-
positum suum cogentes excelle-
tiores nobis demonstrari. et
angustam et arctam viam posse
incedere. et obstruere os loque-
tium iniqua et anime nostros
itellectus. Iam quidem et alii
an nos optima atque excellen-
tissima de hoc admirabili
viro et summo sacerdote ioha-
ne phylosophati sunt. pote-
tes existentes in ope et sermo-
ne. Dico enim iohannem et so-
phronium dei cultores et ama-
tores virtutum. et pietatis p-
pugnatores. Attamen quamvis ta-
les essent de dignitate a mi-
to studii viri istius. et ipsi o-
miserunt. et idipsum passi sunt
nonnulli studiosi agricole vi-
nea ubere et fructuosam

vindemiãtes. Nã relinquunt
utiqȝ ex fructu bndictionẽ. ea
ã nolentes retro se sequẽtibs
egenis eligentib⁹ vineã. ex
quibus et sum⁹ nos minimi.
Nã et õnes sancti isti. q̃uis
õni fortitudĩe sua fructiferã
hanc oliuã que in domo dei
ut ait psalmista plãtata est
ppter multiplices renea oli
uas que in ea sũt. zelo dei vin
demiare studuerũt. attamen
latuit eos multus oliue fruc
tus. dño dispensãte. Et nos
trã vilem et frigidã alacrita
tẽ suscipite. ut duo vidue mi
nuta. Non enĩ illis detrahẽ
tes. neqȝ tamq̃ qui possimus
eorũ a deo dotatã sapientiã
imitari. iusti gesta scripte tra
dẽ festinauim⁹. sed p̃mo qui
dẽ ut intelligim⁹ non iustũ
esse. ea que possũt utilitatem
audiẽtibus facẽ silencio occul
tare. ne et nos incidam⁹ iudi
ciũ serui illi⁹ qui talentũ in
terra abscondit. Scdo aũt ut
in hac narracõe nr̃a correcõ
nes et delectabiles historie co
scribãtur. que scripte nõ sũt
ab optimis viris in laudibus
sanctissimi reuia et btissimi io
hãnis. Deiñ vero qa sapiẽtes
et potẽtes in sermone amato
res historie erãt. sapiẽter ꝛ sb
limit̃ maciam depinxerunt.
Qd⁹ maxime et pamplius e
regit nos ad p̃ntem sollicitu

dinẽ. ut eo qui inest nobis pe
destri deformi humiliqȝ caractere
enarrem⁹. ut possit et ydeotis ꝛ
sine lr̃is de hys que dicuntur ꝑfi
cere. Incipit vita. b. iohis patriarche
de zacharia et ĩscacõe mẽne ergo
odio nõ incitauit.
Cum puenissem
alexandriã. ego
indign⁹ ad am
plectendos scõs
et victores mar
tires Kyriũ ꝛ io
hanem. et eorũ iocũdis epulis
et refcõne fruerem. cõuenie
tibus et colloquẽtib⁹ ibidẽ q̃buꝫ
dã venerabilibus atqȝ philo
cristis. et disputarem⁹ de scrip
turis et de aĩme cõstitucione.
venit ad nos quidã pegrin⁹
petẽs elemosinã. Dicebat ei
se nup de captiuitate psarũ e
reptũ. Audit ergo ut nullus
de cõsidentibus inueniret ha
bens preciũ aut nũmũ. Vn⁹
ergo de cõsidentib⁹ habebat ill
astante ĩpenariũ milliare dato
rẽ. accipiente tres tm̃ nũmos
per singulos ãnos habentẽ
vxorẽ et duos filios. Cumqȝ re
cessisset qui petebat. ꝑsecutus
est eũ ingeniose. et abstulit a
se quiã ferebat cucullã argẽ
team et dat ei. dicẽs se nõ ha
bẽ aliud aliquid usqȝ ad siliqȝ
vnã in vita sua. Ego ergo de
hoc qd̃ acciderat p̃mo qd̃ ges
tũ uiderã per graciã sapien

cissimu dei īuentus sū ɔsideras
qđ fecerat. et cōpunct⁹ enar
raui statū ipe sedenti menne
noīe. viro industrio et timētī
deū. qui et erat ordinās dispē
satione sanctissīe ecclīe sub no
bili et b̄tissimo iohāne p̄iar
cha. Qui cū me īuitus esset
admirantē et laudantē eum
qui elemosinā fecerat. dixit ꝑ
michi. Ne mireris eo q̄ ex tra
dicione et doctina hmoi actio
nis opator exstitit. Et dicente
me ad eū. quo ꝑter caritatē
pdesto michi. ipe respondēs a
it. Dūssimo ter b̄to p̄iarche
nr̄o ministrans ꝑmansit iohā
ni. et tamq̄ filius ꝑprius p̄ris
industriā suscepit. dicēte sēo
ad eū. Humilis zacharia esto ꝑ
misericors. et verbū habes ex
deo ꝑ infelicitatē meā. quia ꝑ
neq̄ in vita mea neq̄ p⁹ mor
tē deerit a te deus qđ seruat us
q̄ hodie. Multas eīn benedic
tiones mittit ei deus. sed non
dimittit quitq̄ qđ non statim
dat paupi. ꝑpe modū ɔstrin
gens et in nichilū redigens
domū suā. Multocies aūt in
exultacōe īuenerūt eū qui
dā dicentē deo. Dic sic aūt tu
mittendo aut ego dispergēdo
videbim⁹ vero q̄s vincitur. h
quet vero q̄m tu dn̄e diues
et vite nr̄e ministrator es. Ver
ro est q̄ndo iuxta euentū non
habet ad horā aliq̄ qđ det a

se petenti. et tristat⁹ dicit ad ta
bernariū aut ad aliū negocia
torē. Da michi vnū tremissem.
et seruiā tibi vno mense l' du
obus ut vis et ubi vis. q̄m e
suriūt valde qui in domo me
a sūt. Et sumens dat egeno.
rogans ut nemi dicat. Cū er
go sensisset me idē cultor dei
menas tamq̄ euangeliū au
dientē se. dicit michi cū com
punctione. In hoc miraris dn̄e.
iā si īuenisses sēm p̄iarchā.
quid. Aio ei. Quid āplius vi
derē. Tūc dixit michi. Crede.
per indulgenciā dei ipe me
fecit p̄sb̄rm. et vice dn̄m sāīs
sime ecc̄e. et vidi in eo opa v
niūsam pene naturā excellē
cia. Et si dignat⁹ fuis ad ser
uos tuos hodie veniēdo sācti
ficare nos. enarrabo tibi ges
ta. que ipe inspctor eorū feūs
asperi. Cūq̄ hoc dixisset. te
nui manū eius et erexi eū.
apphendēs q̄ me dixit ī a
deo seruatā domū suā. Itaq̄
cū voluisset nobis mēsā dig
natus apponē. dixi ad eū. Nō
iustū est o dn̄e. cume abiu re
linquētes corpus an aīam
refice. sed magis cibū qui nō
perit p̄us sumam⁹. et post
modū corpi ꝑpriā nātatem
prestem⁹. Cū ergo cepisset
vitā sancti sine mendacio re
citare. primū inqt et precī
puū bonū eius fuit. q̄m oi

modis non iuravit. Petrus ergo cartam et atramentarium et que dicebatur per ordinem adnotabat.

De stipendiis pauperum quos dominos appellavit. ij. ca.

Promotus ergo et in throno residens in alma Christi magna civitate alexandria decreto divino vocatus et non ex hominibus neque per homines. hoc primum forte factum et premium omnibus demonstravit. Mittens enim mox dispensatores et eum qui dicebatur super pacem. dixit coram omnibus ad eos in honorabili secreto. Non iustum est o fratres nos cum alterius cuiusque curam quam Christi habere. Omni vero multitudine que convenerat verbo audito compuncta et sustinente. dicit iterum ille beatus. Euntes ergo per totam civitatem conscribite michi usque ad unum omnes dominos meos. Illis autem non intelligentibus qui hij essent. sed rogantibus dicere et mirantibus quod patriarche domini existerent. respondit rursum angelicum illud os et ait. Quos vos egenos et mendicos vocatis. istos ego dominos et auxiliatores predico. Ipsi enim nobis vere et auxiliari et celorum regnum dare poterunt. Et cum hoc cum voluntate multa vidisset fidem Christi imitatorem. precepit eis per singulos dies stipendia tribui. et per proprium dispensatorem suum prebere eis sufficientem necessitatem. Plus autem erant quam septem milia quingenti. Tunc quasi pastor verus et non mercennarius cum sacro suo omili et cum convenientibus sanctis viris episcopis ad sanctam ecclesiam perfectus consecratus est divino iudicio.

De equam mensuram et pondus statuerit. iij. ca.

Iustum vero est et hoc gestorum eius non postponere bonum. In crastinum enim iterum mittens per totam civitatem eos se dei amicos promomos et cancellarios et reliquos quibus erat dispensatio civitatis credita. non permisit mensuram qualemcumque vel pondus parvum et magnum in tota civitate. sed omnia in una campana. statera. modio et artabe. vendere et emere contestabatur. scribens in subscriptione sua conditione pro dem regionem habentem formam hanc. Iohannes humilis et exiguus servus servorum domini nostri ihesu Christi. Omnibus sub paupertate nostra degentibus. quibusque ab eodem domino et deo nostro regimur. hec egregio beato paulo per eum qui in eo loquebatur Christus iubente. et omnibus legem ponente. Obedite prepositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. nedum intelligentibus mea domino verbo obedientes suscipe petitiones

nras ut ex deo et nō ex homīe.
Unde hoc facies. moneo caritatē
vram. ut nequaq̄ in quopiam
vestrū appareat hmōi prauitā
no. Denique ut ait sacra scriptu
ra. iteram paruā et magnā odio
habuit deus. Si vero quis post
pntem subscriptiōis nre cōdicio
nē istiusmodi crimē incidens.
vniūsas facultates suas indige
tibus nō volens sine mercede
apponet. Ergo ut dignū memo
ria et hoc apud publicū precep
tū hic ponē festinauim⁹. Ex

cominia accipiētes correxit. iiii.

Relatū est aliqn̄ huic di
uinitus sapientiā cōsecuto.
q̄ per xenia eccl̄ie rectores emp
ti psonas acciperent circa disposi
tiones captiuorū. Quod nichil p
negligēs cōmonuit. et neminē
penit⁹ exasperās supauxit in
cedes. que eis prius dabatur. po
nēs verbū q̄tenus munera a q̄
libet cūmodis nō acciperēt. q̄
niā inq̄. ignis cōsumet domos
munia accipientiū. Et tunc er
go per gratiā dei habūdauerūt
dom⁹ eorū. ita ut quidā ex eis
additā sibi mercedū quātitatē
dimitterēnt. Ex licentiā et cōfi

dentiā se adire volētibus dedit
et causas eorū rite peregerit.

Dices vō Capl̄m. v.

aliqn̄ iterū ille ter diuer
q̄ quidā iniuriā paterētur ab
adūsarys suis. et volētes adie
eū. timore cancellariorū et eccl̄ie
defensorū atque ei astantiū ꝓhi
bentur. cōsiderauit tale quid
deo acceptū negociū. q̄ quarta ꝛ
et sexta feria publice ponēs
sellā et duo sacra sedebat a
te ecclesiam colloquēs quibus
dā strenuis viris aut sca euā
gelia pre manib⁹ tenens. nul
lū tamē obsequij appropinq̄
re sibi pmittens. excepto vno
eccl̄ie sue defensore. licentiā ꝛ
cōfidentiā dare festinās se ad
ire volētibus. q̄bus et cōfestim
q̄d dignū erat per eccl̄ie defē
sores faciebat. et pcipiebat.
vt nemo eorū gustaret quo
adusque ordinarēt caplm. Et
audiētibus dicebat. Si nos
hōies existētes pmissionem
semp pro petionib⁹ nris ha
bem⁹ ingrediēdi domū dei ꝛ
petiōes nras notas facē ei.
videlicet incōtactibili ac oī cre
ature supeminēti. atque opera
dam⁹ quo preces nre impleant.
nemō et rogam⁹ eū ne tar
det. sed illud ꝓphete dicam. ꝓpun⁹
exclamam⁹. Cito nos anticipet
misericordia tua dñe. Quo putas
nos cōseruorū nostroꝝ petiti
ones cū omni festinatiōe debe
m⁹ pagere. memoēs dñi dicē
tis. In qua mensura mensi fu
eritis. remetietur vobis. Et pro
phete item ꝓhibentis. quemad
modū fecistis erit tibi. Una ꝛ
ergo dierū simili modo hic ꝛ
mirabilis ꝓcedens. et in soli

to loco p̄sidens usq; ad horam
quintam. et nemine accedēte mes
tus et cū lacrimas recessit.
Nullo aūt audente īterroga
re eū causā meroris. frāt̄ so
phroni⁹ ait ad eū secreto. Il
lic enī erat tūc. Que causa ꝫ
dei curatoꝛ. retinēcius sanctū
aīum tuū tristitie. Omēs quip
pe nos repente cōturbauit.
Qui dixit ei mansueta voce.
Hodie humilis iohānes qlem
cumq; mercedē a quopiā non
habuit. neq; xp̄o pro innumis
peccatis suis aliquid optulit. si
cut nec aliqn. Cui frāt̄ soph͡o
ni⁹ diuinitus inspirat⁹ respō
dit. Nec eiū intellexit causā
ob quā ipsē tristabat̄ patriar
cha. Hodie quidē gaudē et le
tari oportet btīssime. Veraci
ter enī btīssim⁹ es. ita pacifi
cās a xp̄o creditū tibi gregē.
ut nulla habeat cōtra proxi
mū suū litem aut dubietatē.
sed velut angelos sine litigi
o et sine iudicio hoīnes esse fe
cisti. Ille aūt vere mitis pas
tor credēs qd̄ dictū fuerat ve
rū esse. oculos in celū et ma
nus extendēs dicebat. Grati
as tibi ago deus. qa et imeri
tū pusillanimitatē meā sa
cerdocio fugi. et me exiguū et
peccatorem sacerdotē tuū vocati.
et pascē rōnabilē gregē dig
natus es. Nec ergo pusillaī
mitate oīni deposita. gaudiū

in humilitate multū illi affuit.
Huic vero ut quidā aiūt in
hoc imitatus est cōstantin⁹ q
post eracliū impatorē extitit.
cui⁹ et filius erat. Q̄ eos qui a
psis fugiebant benigne suscepit.

Huius scī patriarche tpē as
cendētes perse captiua
uerūt et depredati sūt syriam.
Itaq; pene oēs qui effugie
bāt manus sine deo persarū.
ad nomē hui⁹ ter beati tam
qͣ ad portū sine fluctu accur
rebant. ab eo et ipi suffragio
et susceptione pheri postulā
tes. Quos btūs iste hospicio
recipiebat. et cōsolabatur. nō
tamqͣ captiuos. sed quasi na
tura veraciter frēs. Cōtinuo
ergo plagatos quidē et infir
mos in xenodochijs et nosoc
homijs fecit recubē. papiens
curā eis et medicinā gratis i
pendē. et tūc recedē qn̄do vnus
quisq; eorū ppria volūtate vel
let. Eorū vero qui tū sani es
sent et egeni veniebāt ad eū
gā. masculis quidē singulas
siliquas dabat. mulierib⁹ at
et puellis tamqͣ infirmiorib⁹
menbris binas. Venientib⁹ at
qbusdā indutis ornamētis
aureis et dextralibus et qre
tibus elemosinā. referebant
de eis patriarche hij qbus roga
erat credita. Ad quos btūs ille
toruo oculo et seuera voce. ipse
quāquam mitis esset et visu hila

cis dixit. Siquidē huius ioh̄s
ymo xp̄i dispensatores volus
esse diuino p̄cepto sine tardita-
te obediēte dicēti. Omni petenti te
da. Si aūt venientes curiose in-
uestigauitis. deus curiosorum
ministrorū non indiget neq;
huius iohannes. Si enī que
dantur mea existerent. et mecū
nata essent. fortassis bene in
meis tenax existerē. Si vō q̄
dantur dei sunt. vtiq; in suis p̄cep-
tū custodiri vult. Si aūt ex in-
credulitate aut modicā fide il-
lud timens ne forte mltitudo
eorū que dant᷑ superet introi-
tū pecuniarū. ego vere pusille
fidei cōmitari non patior. Etē-
si beneplacito dei actū est. ut es-
sem ego indignus dispensator
eius munerū. Si totus mundus
congregetur alexandrie elemosi-
ne indigens. imensos thesau-
ros dei nō angustabunt. neq;
sanctam ecclesiam. De elemosina que
illi in similitudine puelle appa-
ruit. vii.

Cumq; istos dimisisset. vniuersa
que circūdederant illos defectio-
nē et modicā fidem sanctus lo-
quebatur hys qui ei cōsidebant
et admirabātur de a deo do-
nata cōpassione. Cū essem in-
quiens in cypro adhuc iuuenis
quasi annorū quindecim. video v-
na noctiū in sōpnis puellā
quandā. cuius species sup solē sple-
debat. ornatā sup omnem huma-
nū sensū. Que venit et stetit
ante lectū meū. et pulsauit
me in latere. Expgefactus vero
video eā in veritate stantē. et
estimaui eā esse mulierē. sign̄
igit᷑ crucis signatus dixi. Que
es tu. et quō ausa es intrare
sup me dū dormirē. Habebat
et coronā de oliuarū ramis
sup caput suū. Tunc illa hylari
vultu. et subridens labijs dixit
michi. Ego sū prima filiarū
regis. Cumq; hec audissem. sta-
tim adoraui eā. Tūc dixit m̄.
Si me possederis amicā. ego
te ducā in cōspectu imperatoris.
Etenī nemo habet p̄tatem
apud eū sicut ego. Ego quip-
pe feci eū in terris hōiem fie-
ri. et saluare hōies. Et hec di-
cens disparuit. Ego vtiq; in
me reuersus intellexi visionē
et dixi. Credo cōpassio et ele-
mosina est. Et ideo habebat
in capite ex oliue folijs coro-
nā. Etenī vere cōpassio et
benignitas erga hōies. dñm
carne vestiri fecit. Statim er-
go vestiui me. et nullum domus
mee excitans in ecclesiam abij.
Erat enī iam aurora. Et in
ire. obuiaui frī frigore vexa-
to. et expoliaui me indumento
to capsino. et dedi ei. Dixiq; in-
tra me. Ecce in hoc sciam si
vtiq; vera est visio quā vidi
an demoniacā. Et veritate te-
stāte. nondū ecclesiam cōpre-

hendera. et subito obuiat m̄
quidā albis indut⁹ uestibus
et dat michi ligaturā centū
nūmismatū dicens. Accipe h̄
frater. et dispensa ut vis. Ego
aūt pre gaudio stati hec susci
piens reuīsus sū volens ei red
de ligaturā illā quasi nichil
indigēs. et āplius nō vidi ali
quē. Tūc dixi. Veraciter non e
rat fantasia. Ex illa ergo hōa
sepe dabā confratri meo aliq̄d.
et dicebā. Videbo si mittat m̄
deus ut dixit cētupla. Et cum
tēptassem deū malefaciēs. et
satisfcūs essem diūsis modis
per eas res. dixi. Cessa misēa
aīa tēptando intēptabilem.
Tot ergo certitudiēs habente
ex deo huili aīa mea. hy iīcredu
li fortasse hodie venerūt a me
in diffidenciā secū mēe horta
batur. De pegrino q̄ eū tēptauit.

Adhuc existēte eadē viij.
appli multitudiē in ciui
tate quidā pegrinorū videns
tantū eius cōpassionē. voluit
tēptare eū. Et indut⁹ vestimē
ta veterā. adyt eū euntem ad
visitandos qui in nozochomi
o iacebāt. Bis eni p ebdoma
dā vel ter ibat illuc. Et dicit
ad eū. Miserēre mei. q̄m capti
uus sū. Dicit datori. Da ei sex
nūmismata. Deinde cū hec
accepisset. vadit et mutat ha
bitū. et obuiat ei aliūde. et p
cidit ei dicēs. Miserēre mei. q̄m
captiuus sū. Dicit denuo patriarcha
datori. Da ei sex aureos nūis
mos. Cū ergo īsset. dicit ille
distributor ad aurē illi⁹ patri
arche. Per orōnes tuas dne.
iterū ipse accepit secdo. Fecit vero
se ipsm patriarcha tamq̄ nesci
ret. Venit itaq̄ tercio iterum
accipe. et tetigit patriarchā q̄
aurū ferebat. signās q̄ ipse
esset. Tūc respondit ei dei ai
cus ille veraciter misericors. Da
ei duodecī nūmismata. ne
forte xp̄s meus sit. et tēptet
me. De nauclero et de argento et
stagno fco. &c.

Naucleras quidā peregrin⁹ dāpna
ptulit. Et accedēs huic bto ro
gabat eū multis lacrimis vt
cōpateretur ei sicut et oīb⁹. Ille
cepit ergo eū accipe quīq̄ li
bras auri. Cūq̄ accepisset has
abiens emit encheniā et misit
in nauē. Mox accidit vt extra
factū naufragiū ptulisset. na
uē vero nō pdidit. Accessit itaq̄
ad eū. et de eius bona voluntate
psumens dixit. Miserēre mei sicut
deus mūdi misertus est. Cui
patriarcha dixit. Crede frater m̄
si miscuisses pecuniis ecclesie il
las pecunias que tibi remanse
rāt. nullaten⁹ naufragiū ptu
lisses. De malis eīi habuisti e
as. et pdite sūt cū eis que fue
rūt ex bonis. Verū precepit
denuo dare ei decē libras auri
denūcians ei. ne cōmisceret eas

alias pecunias. Emens preterea
entheca. et navigans una die
vento valido flante, proiectus est
in terram. et omnia perdidit et ipsam
navem. et non fuit salvate nisi
anime tantum. Voluit ergo pre confu
sione et angustia iste nauclerus
necare seipsum. sed deus qui sem
per saluti hominum providet. revelavit
hoc beato patriarche. Et cum audisset
quod acciderat ei. mittit ei venire
ad se nichil omnino dubitans. Tunc
aspersit se pulvere et tunicam in
decenter scindens accedit ad eum.
Cumque vidisset eum in tali habi
tu ille sanctus redarguit eum et
dixit. Misereatur tui dominus bene
dictus deus. Credo enim quod ab ho
dierno die nequaquam naufragi
um incidas usquequo moriaris.
Hoc vero tibi contigit eo quod et ip
sa navis tua ex iniustitia esset
possessa. Mox ergo iussit tradi
ei unam magnam navem plenam
frumento viginti milium modi
orum. de illis navibus que sancte
ecclesie sue subiecte ministrabant.
Quam recipiens exiens ab alex
andria. et affirmabat ipse
nauclerus asseverans viginti di
ebus et noctibus vehementi ven
to navigamus non valentes om
nino scire quo issemus. neque per
stellam. neque per locum. excepto quod
gubernatore videbat patriarcha
illum secum tenentem temonem. et
dicentem sibi. Ne timeas bene
navigas. Igitur post vicesimam

diem apparuimus in insulis bri
tannie. et descendentibus nobis
in terram invenimus illic famem
magnam. Cumque ergo dixissemus
primo civitatis quod frumentum
portaremus dixit. Bene deus
adduxit vos. Quodque vultis
eligite. aut per singulos mo
dios numisma unum. aut e
iusdem ponderis accipite stag
num. Elegimus itaque dimidium
sic et dimidium sic. Rem autem
vadit dicere sermo inexpertis n
munerum dei incredibilem qui
dem et sine fide. Hiis vero qui
experientiam miraculi eius ha
bent credibilem atque acceptam.
Nam preterea cum omni gaudio
alexandriam reversi quievimus
in pentapoli. et asportavit
nauclerus de illo stagno ut ve
numdaret illud. Habebat enim
illic antiquum socium in nego
ciis petentem ex eodem stagno.
et dabat ei in sacco quasi quin
quaginta libras. At ille proba
re volens speciem si bona esset.
solvit illud in igne et invenit
argentum primum. Putans quod
esse se temptatum. retulit ei sac
cum dicens. Deus indulgeat
tibi. numquid invenisti me im
postorem erga te. quia argen
tum pro stagno dedisti michi.
Expavescens ergo de sermo
ne illo nauclerus dixit. Crede
ergo pro stagno illud habeo.
Si vero qui fecit de aqua vi

nū. ipse per ōrōnes pr̄iarche
fecit et stagnū argentū nichil
minū. Et ut satis fias. veni t
ad nauī. et videbis cetera is
tius metalli socia q̄d accepis
ti. Ascendētes itaq; īuenerūt
stagnū argentū optimū fac
tū. et nō est pegrinū miracu
lū o philosophi. Qui enī vere
panes multiplicauit. et rur
sus aquā egipti tr̄smutauit
in sanguinē. et virgā in ser
pentē tr̄sfigurauit. et flam
mā in rorē transtulit. facil9
et hoc tā gloriosū miraculū
opatus est. quaten9 et famu
lū suū ditaret. et nauclero
misericordiam suā prestaret. de
diuite q̄ in paupertatē ceciderat.

Descendēte aliqn̄. C.x.
sanctissimo isto in ecclesiam
diuina die. accessit ad eū ho
mo qui multas possedeat fa
cultates. et fures īgressi do
mū eius dispoliauerūt eam
usq; stramentū. Et cū multa
inquisitio fca esset. et non ī
uenirētur qui hec ppetraue
rāt. cōpulsus est multa ni
mis paupertate deprecari cū
reuerēntia sanctissimū illū di
cens ei et calamitatē suam.
Misertus ergo illi9 multū.
fuāt enī ex clarissimis & mag
nis principibus. Dixit ad cu
rē illi9 cui aurū creditū erat.
ut daret ei qnidecī libras au
ri. Cū aūt has datur9 abiet.

apphendit consiliū logothete
et pronomi. et ex dyabolica
opatione īuidentes nō dede
rūt ei nisi quinq; libras. Cum
ergo reuerteret de collāa isdem
honorabilissim9 archiepus
dat ei in scriptis mulier vidu
a habens filiū vnicū noticiā
remij quinq; centenariorū au
ri. Cū aūt hanc suscepisset.
et honorabile secretū dimi
sisset. conuocauit dispensatores
et dixit eis. Quot libras de
distis illi? qui ad me accessit?
Qui dixerūt. Dn̄e ut iussit
sacratissima sanctitas vr̄a quin
decī libras. Cū ergo cognouis
set per inhabitantē in se spm
sanctā illos esse mētitos. addu
cit eū qui acceperat et īterro
gat eū quid accepisset. Illo ve
ro dicēte quinq; libras. profe
rēs de honoranda manu sua
ille scriptū pittaciū q̄d sibi tra
ditū fuerat dixit eis. A vobis
exquirat deus et illa alia dece
centenaria. quia si dedissetis qui
decī libras ut dixit humilitas
mea. qui attulit quinq; centena
ria quindecī daret. Et ut certo
vos faciā. mittēs ad viduam
que has detulit. Et mittens
duos venerabiles viros ut
certificaret reuerendam feminam
que in baptisterio pittaciū
porrexerat. indicauit dicēs. Be
nedictionē quā deus sibi offe
rendā misit in cor tuū ferre

tem. veni ad humilitatem meam.
Que continuo surgens apprehendit
vestigia sancti una cum quantita-
te auri. Cum ergo suscepisset il-
le patriarcha oblationem et o-
rasset super ipsam et super filium e-
ius sufficienter, dixit ad eam.
Obsecro te domina. hec tantum vo-
luisti dare Christo an aliud ali-
quid? Cum autem sensisset de se-
cum illum cognovisse quod fecerat.
tremore compressa dixit. Per
sanctas domini mei orationes et sanc-
tum meum mennam. quindecim cen-
tenaria scripseram in pittacio.
et ante unam horam cum starem
in sinaxi ut darem hoc tibi domino
legi. Ego enim indigna ancilla
tua scripsi hoc propria manu.
et inveni decem deleta a seipso.
Tunc stupefacta infra memetip-
sam dixi. Utique non est volun-
tas dei ut dem nisi quinque. Di-
mittente autem patriarcha reve-
rendam feminam illam ceciderunt
ad pedes eius dispensatores. qui
transgressi sunt voluntatem eius.
petentes indulgentiam. et affir-
mantes nichil tale se ulterius
esse facturos. De niceta patricio.
et de laguenculis auro plenis. xi.

Intuens niceta patricius huius
viri virtutibus pleni magna-
nimitatem. et sine paritate ma-
num expansam. et tamquam ex fon-
te iugiter omnibus prestantem.
instinctu quorundam diabolum
imitantium subiit ad sanctum et di-
xit ei. Regnum artatur et pecu-
nia eget. Iam quia sine parita-
te erogantur que deferuntur ti-
bi pecunie. da eas imperio. da e-
as in publicum sacellum. Ille ve-
ro de hoc quod dictum fuerat im-
perturbatus manens dixit ad
eum. Non iustum est ut arbitror
domine patrici. ea que super men-
sam celestis regis oblata sunt
terrestri dare. Si vero et omnino aliquid
tale indicasti. crede humilis io-
hannes ex eis nummum non da-
bit tibi. Sed ecce sub humili lec-
tulo meo est apothecam Christi. ut
volueris fac. Surgens itaque
patricius vocavit de suis homi-
nibus qui portare deberent. et im-
ponit super eos totas pecunias.
non relinquens ex eis nisi unum
centenarium. Et cum descenderent
qui portabant huiusmodi pecuniam.
ascendebant quidam alii portan-
tes pusillas laguenculas ha-
bentes pecunias missas patri-
arche de affrica suprascriptas
alias quidem mel optimum. ali-
as autem mel sine fumo. Cum
ergo descendens patricius legeret
suprascriptiones lagenarum. in-
sinuat patriarche ut sibi mit-
teret de tali melle. quo ad opus
suum uteretur. Noverat enim eum
mali esse immemorem. Ascenden-
te igitur eo. qui laguenculas habe-
bat creditas. et responsa re-
reddente et indicante pecunias

esse pro melle in vasis. Statim vero mitis pastor misit ei unam laguntulam superscriptam mel optimum. faciens ei et pittacium continens ita. Dominus qui dixit non te deseram neque derelinquam sine mendacio est et deus verus. Invoco deum qui omnibus escam et vitam prebet. homo corruptibilis constringere non potest. Vale. Precepit autem abeuntibus et portantibus laguntulam ut dicerent ei. ut ante se faceret eam aperire. et dicerent ei. quod omnes quas viderat deferri laguntulas. pecuniis essent pro melle replete. Contigit ergo eo sedente ad mensam nuntiaverunt eos qui laguntulas portabant et pittacium patriarche approximare. Ascendentibus itaque eis. cum vidisset unam tantum laguntulam. dixit eis patriarchus. Dicite ei. Credo domine. magnam iracundiam adversus me retines. Nam unam solam non mittes michi. Tradito autem eodem pittacio et bulla dissolventibus statim et evacuantibus totam omnibus pecuniam. agnovit et reliquas laguntulas quas vidit sic esse plenas. Cum ergo legisset quod homo corruptibilis deum constringere non possit. compunctus de sermone dixit. Et vivit dominus. neque niceta constringet eum. Homo etenim et ipse peccator et corruptibilis est. Et relinquens mox prandium. assumens secum quotquot pecunias ab honorando presule abstulerant. et laguntulam que ab ipso transmissa fuerat. et de suo tria centenaria apprehendit honoranda eius vestigia nullo in obsequio prius suscepto. sed in humilitate multa ascendens rogabat eum quasi a lyis accusantibus. ut in toto indulgentiam a deo exposceret. satis faciens eique si penitentiam ei daret. promptissime hanc suscipere et custodiret. Admirans autem archiepiscopus velocem viri conversionem. nil de commisso conquestus est. sed magis consolabatur eum verbis consolatoriis. Talis amborum confirmata est ex tunc caritas. ut compater fieret sepe dicti patricii.

De sterilitate arborum et de eo qui diaconatum petiit.

Qui abraham temptavit etiam in hoc quod expediebat ut eius fide deo soli cognitam universus mundus discens imitaretur. temptavit et istum memorabilem iohannem. Quod autem illius temptationis forma utilitatis fratribus eius ecclesiis extitit. Est autem hec. Inestimabili multitudine fugientium a persis sicut iam predictum est advenientem alexandriam. et sterilitate nimia arborum facta. eo quod non subiret fluvius nilus secundum consuetudinem. et auro cuncto erogato

to qđ possidet patriarcha mi
sit et mutua accepit a mul
tis philoxpis circa decē cente
naria. Et itm hys consūptis
et adhuc fame manēte. et de
cetero mutuū dare ei nullo
volēte. sed oēs ptinaciā famis
timētibus. et ipso nčitate ꝯ
presso, eorū qui ab eo alebant
et in multa cura et orōne
bto pseuerāte. sensit quidā a
uitatis habitator eā que cau
derat sanctissimū illū ardi
tatē et cōmodā egestatē bigā
mus existens. desiderabat dy
aconus sancte ecclē fieri. et per
nčitatem que sām vndiq; ac
cidederat. volebat suadē ei ut
eū consecraret. Feratq; ei depca
cōnē continentē ita. In fac
e quippe ei nō audebat tale
aliquid dicē. Sāctissimo et ter
bto patri patrū iohāni vicari
o xpi. depcatio et postulatio a
cosma indigno seruo seruorū
sāctitatis vrē. Ecclīe sāctissime
dn̄e que optinet honorandū
capitī tuū scdm dei pmissiōem
ymo pro pctīs nr̄is esuricum
penuriā non iustū estima
ui seruus tuus in refectione ꝯ
uersari. dn̄o meo in subtili
tate manēte. Sunt ergo indig
no seruo tuo frumētā ducenta
milia modiorū et auri libre
centū lxxx. q̄s rogo dari xpo
per te dn̄m meū. tn̄ ego in
dignus in ministerio vrī dyaco
natus frui merear. ut per ta
lem tui te dn̄o meo sācta alta
ris ministratione emūder a p
ctōrū meorū lixeuria. Dicit
eni vere dei pdicator per sāc
tū aplm. qm̄ ex nčitate t le
gis trāslatio fit. hec suscipiēs
dn̄icus sapiens. et virū ad
uocāns ait ad eū. Tu es qui p
res nobis per notariū tuū
et filiū misisti? Quo dicente
eū dn̄e. misit oēs foras be
atus et misericordissimus. no
lens corā omnibus hūc ꝯfū
dē. et cepit dicē ad eū. Obla
cio quidē tua multa et cpi
nčiria. sed maculosa est. t nos
ti q in lege ouis siue parua
siue magna nisi immaculata
eēt. in sacrificiū non offereba
tur. Et ideo ad sacrificiū cayn
non respexit deus. Qm̄ vē
dixisti frater q ex nčitate t
legis trāslatio fiat. De lege
veteri hoc dicit aplūs. Nā
quō ait frater dn̄i iacobus. q
quicūq; obseruauit totā le
gem. offendat aūt in vno
factus est oīm reus. De frī
bus vero meis egenis et sāc
tā eccā deus qui eos nutriuit
anteq̄ ego et tu nascerem̄.
ipse et nūc nutrit eos. tm̄
si sermones eius illesos cus
todierimus? Ille eni qui tunc
qnq; panes multiplicauit
potest et decē horrei mei mo
dios bndicē. Quapropter illud

dico ad te fili. q̃d in actib⁹ aplo
rū dūm est. Nō est tibi portio
neq̃ hereditas in parte hac. Cū
q̃s huīc tristē et sine effcū di
misisset. nūciat̃ ei duas eē
magnarū nauiū ad terram
esse submissas. q̃s miserat in
siciliā ꝓpter frumentū. Hoc
aūt audiens btūs ille cadēs
in terrā grās egit omnipoten
ti deo dicens. Grās refero ti
bi dn̄e. q̃m non pmisisti s
uo tuo pecuniȝ vendē gra
nā tuā. Vere inq̃rentes te dn̄e
et sc̄e eccl̄ie tue regulas cus
todientes. nō deficient oī bono.

De duobus clericis in culpā cadē

Quibusdā duo c̃ibȝ. c̃m.
Qbus clericis in culpā ca
dentib⁹. hoc est manū in alte
rū inicientibus. hos excoīca
uit canonice per aliq̃t dies.
Horū quidē vn⁹ libēter sus
cepit increpationē. et cogno
uit culpā suā. alter vō ma
liciosus existens. gaudens p
ceptū suscepit. Occasionē ei
q̄rebat miser ne īgredētur
ecclīam. sed licēciam habet p
seuerandi in nefandis actib⁹
suis. Irascebat̃ aūt cōtra pa
archā. et q̃ntū in se erat mi
nabat̃ mortē ei. Quidā vō
dicebat et ipm̄ esse qui ꝑdi
derat pecūias eē ad patri
arū nicetā quas et rapuit
manu. ut scriptū est. Nunq̃
tū est ergo q ille mali meor

malicia reseruaret. et nō cer
tū ergo huīc btm̄ voluntatem
habet. Ille aūt vere pastor.
memor dcī illius q̃s infirma
tur. et ego nō infirmor. Et
iterū. Vos qui potestis infir
mitates īpotentiū portare.
Voluit huīc accersire. et dece
ter amonē et soluē eū ab ex
coīcatione. Videbat eni lupū
conantē rapere ouē. Dispēsa
tione vō dei actū est ut inno
tesceret oīb⁹ patriarche īmeor
mali anim⁹. oblit⁹ est accersi
ri eū et soluē ab excoīcatioē.
Cū aūt ad scm̄ dn̄icū diem
puenisset. et sancto altari as
titisset. ut incruentū sacrificiū
offerret. iā dyacono gnale
oronem pene cōsumante.
sanctū velū exaltaturo. i mē
tem malicie īmemoris venit.
et stati illius dn̄i precepti re
cordans assentis. Si offers
mun⁹ tuū ante altare. et i
bi recordat⁹ fuis quia frater
tu⁹ habet aliq̃ aduersus te. re
lique ibi mun⁹ tuū. intimat
diacono faciēti orationē. qm̄
dyacon⁹ solitus erat facē. ut
reincipet a capite. et si cōple
ret iterū recapitulāet usq̃ dū
pueniat eius sācificatio. Fit
it eni se cāmq̃ si eū venta
neātis pulsasset. et veniēs
in honorabile cōmiliarchi
ū. misit stati fere viginti eb
domedarios querentes iam

pem malimodi clericū. Inte
no enī pastoris hec erat. ut
educeret de ore leonis ouē. Deus
vero qui timentiū se volunta
tē facit. fecit pre manibus ine
niri more clericū. Et veniēte
eo veritate testimoniū perhi
bente. per patriarcha genu flec
it dicēs. Indulge michi frater.
Veritus ergo illius honorabi
le pontificiū. et eorū qui ade
rant presentiam. magis vero ti
mens iudiciū et horrens. ne
forte descenderet ignis de celo
eadē hora et consumeret eū. vi
dente illā venerandā canici
em humo iacentē. genu flec
it et ipse petens veniā et mi
sericordiā. Et dicente patriar
cha deus nobis omnibus indul
geat. surrexerunt. et ingressi
sunt ambo ecclesiam. et tunc cū
multo gaudio et leticia asti
tit sancto altari cū munda con
sciencia valens dicere deo. dimit
te nobis debita nostra. sicut et
nos dimittimus debitoribus nos
tris. Ita autem sana ex tunc et
compuncta mente factus est Leo
ille. ut presbiteri consecratione
potiri mereretur. De litigio quod
habuit cū patricio. xiiij.

Disseri quidā sepe presbiterum
dixerunt. Angelorū quidē est
nullatenus litigare. sed in om
moda et precipua pace consistere.
Hominum vero est altricari qui
dē. sed statim et continuo recon
ciliari. Demonū autem est liti
gare. et totū diem transire irre
consiliatos. Hec preterea presen
ti sumus amatores xpisti propter
presentem narrationē. Placu
it aliquando huic vna nobili cū
antememorato niceta patri
cio de quadam publica re alter
cari. Quod autem litigij erat tale.
Necessariū enī est eū dicere
cū sit anime vtilis. Patricius vo
luit disponere forū propter lucra
publica. patriarcha id nō pa
tiebatur. pauperum prouidens salu
ti et in hoc. Multū ergo coram
secreto contendentes et inflexi
biles manentes. recesserunt a
bo ab inuicē irati et irreconsi
liati. Erat autem hora quinta.
Et quidē patriarche recorda
tio et amaritudo pro man
dato dei. patricij autem propter pe
cuniaria lucra erat. Tamen a
it iustus ille. neque pro racionā
bili neque pro irracionabili oc
casione debet homo irasci.
Adueniente ergo hora vnde
cima mandat per archipres
biterū vna cū clero patriar
cha patricio hoc dignū memo
ria verbū. Domine. sol ad occa
sū est. Cū autem hoc verbum
ille audisset nō tolerans cor
dis sui ardorē. sed tanquam di
uino igne inflammatus sancti
sermone compunctus est. Infec
tus que lacrimis statim totus
factus est. surgensque venit

ad bem̄ hunc. Quē cū uidiss&
ait. Bene uenisti filius eccīe
obediens uoci eius. Assiden
bus ergo ambobus in eodē
loco et amplexantibus alterutrū
sederunt. Et aperiēs sapiens
os suū patriarcha dixit. Cre
de michi dn̄e nisi quia vi
di te valde tribulantē de hoc
loco non pigritarer ego veni
re ad caritatē tuā. Etenim
dn̄s et deus nr̄ ipse circui
bat ciuitates et castella et
domos uisitando hoīes. Qui
bus aūt humilitate summi sa
cerdotis edificatis et admira
cione plenis. respōdit ad eū
patriarcha. Crede pr̄ quia ulti
us nō capient aures mee e
orū verba. que litigiosas in
suggerunt res. Tūc sapiens
doctor dixit ei. Crede fili et
frater si omnibus hys voluerim
crede multorū peccato
rū eximus dn̄i. marie in tpe
hoc. qn̄ sācti sunt multi hoīm
uicē odientes. Multociens
enī et michi suadē teptaue
runt hij qui suggerebant mic
hi dispositiones rerū. Et cū
facerem sepe sine ut seductus
fueram. postmodū alij quidam
suggerebant michi. q fuerim
deceptus in cap̄lo. Cū ergo se
cundo et tercio hoc fuissem ex
pertus. dedi terminū michi
metipsi absq utrorumq pte
ne dare diffinicionē aliquā
in cap̄lo. Et si hij qui suggere
bant michi mētirentur. ipi pe
nā soluerent quā accusatus fer
ret. si contra eū calumpnia va
cater fuisset inuenta. Et ex eadē
die iprouide suggerere michi
contra aliquē omnino aliquis nul
lus iā ausū habet. qd̄ repos
co et moneo magnū decre
tum fili sic facere. Sepe enī ec
cedes iniustas faciunt. qui sub
limitatē creditū habent. si
fuerint verbis suasorijs cōmo
ti. et si sine cruciatu crediderint
que ad eos veniunt capitula.
Et patriarcha tamqm̄ a deo iussus
partus est se eius mandata
custodire illesū. De georgio ne

pote bti viri. xv. ca

Iste memorabilis habe
bat quēdā nepotē nōie ge
orgiū. Una itaqz dierū fuerat
iste cū quodā ciuitatis tab
nariorū circā. cōuiciis seuere
ab eo affectus est. Qui ama
re dolens. nō solū q publice
verū etiā quia a viliori iho
noratus esset. marie vero qui
erat nepos patriarche. subito
ad eū in cōclaui eo in secre
to morāte flens vehemēter.
Cū autē hūc ita estuantē
et lacrimantē vidisset mi
tissimus patriarcha. interogat
eū causā detinētis eū anxie
tatis. scire hāc volens. Cūqz
ille nō posset pre amaritu
dine que acciderat eum

exprimere sermone. Hi qui pre-
sto fuerunt quando eum exhonora-
ri a negociatore contigerat. ce-
perunt temptare archiepiscopo mu-
ssam. et quoniam non debuerat inqui-
unt iste. saltem vera contempni. ut
proprios suos et propinquos a de-
spectis exhonorare pateretur ho-
minibus. Ille autem verus utique medi-
cus volens primum veluti em-
plastro quodam curare nepotis
sui furiam. et tu(n)c t(em)p(or)e pro invasio-
ne et liberatione passionis
per sapientissimum os suum huic
afferre. talibus verbis cepit ex-
tinguere morbum et dicere. et omni-
no ausus est aliquis aperire os
et contradicere tibi. Credo fili mi
patri tuo. quoniam faciam in eum hodie
rem. ut tota alexandria mire-
tur. Cumque vidisset eum remedi-
um recepisse. et tristiciam cunctam
proiecisse. putantem videlicet. quia a-
get contra eum qui se contumeliis
affecerat. et faceret eum flagella-
ri per eum qui super forum erat con-
stitutus. et variis penis deho-
nestari. dicit ei deosculans pec-
tus ipsius. Fili si ex veritate ne-
pos humilitatis mee existis. pre-
para te ipsum et flagellari et con-
vicia pati ab omni homine. Vera
enim cognatio non ex sanguine et
carne. sed ex virtute mentis ag-
noscitur. Confestim ergo accersi-
vit eum qui super caupones erat
constitutus. et precepit ei ne ab il-
lo caupone acciperet neque con-
suetam suam neque publicam. neque
pensionem ergasterii eius. et
ipsum enim sanctissime ecclesie erat.
Et omnes expavescentes immobi-
lem longanimitatem eius. intel-
lexerunt hoc esse quod dixit. quoniam
faciam in eum rem ut miretur
tota alexandria. videntes quia ei
non solum vicissitudinem non
reddidit. verum etiam pro ultio-
ne adiutorium impendit.

De eo qui maliciam adversus alium reservabat. xvi.

Nunciatum est aliquando huic beato quod qui-
dam clericorum maliciam in cor-
de adversus quemdam reserva-
ret. et irreconciliatus ei perma-
neret. Ille vero querebat huiusmodi
nomen et gradum nosse. In
crastinum ergo die dominico didi-
cit hunc damianum quidem nomi-
ne. dyaconum vero esse officio.
Precepit itaque archidiacono
ut sibi cum idem damianus ad
ecclesiam veniret demonstraret.
Igitur cum in crastinum statio domi-
nico fieret die. venit et diaconus
ad stationem. Et videns archi-
diaconus. ostendit eum patriar-
che. ob eam enim tantummodo con-
troversiam astabat tunc ponti-
fex sancto altari. quod vero vellet
facere nulli credidit. Cum ergo
venisset diaconus damianus
ut susciperet ab eo sanctam commu(n)io-
nem secundum proprium gradum. tenu-
it manum eius ille sanctus et dix-
it. Vade prius reconciliari fr-

tuo. et tunc veniens digne sus-
cipe immaculata et inmemoriis
malitie christi misteria. Reveri-
tus ergo coram tanta multitu-
dine clericorum contradicere illi
maxime in tali loco. et in tali
horrenda hora spopondit hoc
facere. et tunc de sanctis misteriis
dedit ei. Igitur ex tunc omnes cle-
rici et laici custodiebant se. ne
aliter se maliciam retinerent. ti-
mentes ne et ipsos confunderet.
triumphaveritque quemadmodum et
illum diaconum. Quod habuit divina-
rum scripturarum scientiam. Capitulum.

Habebat quidem hic sanctissi-
mus scientiam divinarum scripturarum.
non autem in sapientia sermo-
nis habens tamquam ex inani glo-
ria memorie dicens. sed per eandem
ipsam operum actionem. et man-
datorum observationem. Et in
secreto cotidiani consilii sui nul-
lus sermo ociosus audiebatur.
nisi forte ordinatio rei civi-
lis existeret. Sed aut revelatio-
nes sanctorum patrum. aut scrip-
turales questiones. aut dogmati-
ca problemata. propter multitu-
dinem nec nominandorum hereticorum
que regionem circumdederant. Si
vero aliquando aliquis detrahere inci-
piebat. hunc patriarcha per al-
teram sermocinationem ut sapi-
ens ingeniose removebat. Et
si iterum permanebat. nichil qui-
dem ei dicebat. sed hunc annotatus
precipiebat ebdomedario. ne

sinet eum ulterius intrare cum his
qui criminabantur. quatenus per eum
et ceteros temptaret atque erudiret.
Quod imperfectum sibi iussit tumu-
lum preparari.

Diffinitionem
autem et aliam quam affecta-
vit hic sanctus non est iustum pre-
ponere. Audiens quod postquam corona-
tur imperator mos est universi senatus
et astantium exercituum ante ipsum
memoriale ei aliquid faciunt.
Sed mox hii qui dicuntur mo-
numentorum edificatores sumunt
quatuor vel quinque minutias
marmorum pusillas de diver-
sis coloribus. et ingrediuntur
ad eum et dicunt. De quali me-
tallo imperium tuum iubet fie-
ri monumentum tuum. Insinu-
antes videlicet ei. quod tamquam
homo corruptibilis et tran-
sitorius curam habeto tue ipsius
anime. et pie regnum dispone. I-
mitatus et iste beatus veraciter
hanc dignam laude traditio-
nem. et precepit sibi monumen-
tum edificari. ubi et reliqui predeces-
sores eius patriarche iacebant.
imperfectum autem manere usque
ad obitum suum. ut imperfecto ex-
istente per celebrem festivitatem
assistente clero ingredientes qui
dicebantur studiosi. dicerent ad
eum. Domine monumentum tuum
imperfectum est. Precipe ergo
ut consummetur. eo quod nescias
qua hora fur veniat. Hoc
autem iste sanctus faciebat ut ita

fieret. volens imitationē bonā
et post se futuris relinquere
patriarchis. de hiis q̄ iherosolis mi

Dn̄o ob multitudinē sit. xix.
peccatoꝝ nostrorū ꝑmitte
te. ꝓpria tēpla que ei iheroso
limis erant. a ꝑcutiendis a do
a parsis cremari. discēs sanc
tꝰ hic patriarcha in multa e
gestate esse sanctū modestū pa
triarcham iherosolimorꝝ. ad ho
rū releuationē et reedificati
onē mittit ei mille numis
mata et mille saccos plenos
frumēto. et mille legumine
mille libras ferri. mille ces
tes siccatorū piscū. qui me
nomene dicuntur. mille vas
cula vini. et mille egiptios
operarios. mittens ei per l̄ras.
Da veniā michi vere xp̄i opa
tor. nichil dignū templis cris
ti mittenti. Vellē enī crede
michi si esset conueniens et
ipse ego venire. et operari in do
mo sc̄e xp̄isti dei nr̄i resur
rectionis. Verūptn̄ illud ro
go honorandū caput tuū
vt nullatenꝰ hoc imputes mi
mo nōini exiguitatis mee.
sed pocius hoc petatis a xp̄is
to. ut ibi me conscribat. ubi
beatam conscriptio bt̄a con
sistit. de vili stratu et coopertorio

Hierapit sc̄us pn̄oso. xx.
ille et hoc bonū dico
uidelicet q̄d in infimo stratu
recuberet. et vilibꝰ opime

ris in cellula sua vtetur. Qd̄
cū uidisset quidā possessor
ciuitatis ascendēs ad eū cū
coopertorio sacco et laneo tegeti
trāsmisit ei coopertoriū num
mismatū triginta sex rogās
multū eū vt eo cooperiret
ad memoriā in eo mittentis.
Ille vero hoc suscipiēs ꝓpter mul
tam viri postulationē. Coo
ꝑtus hoc vna nocte. per totā
pene noctē dicebat ad semet
ipm̄. vt recitabāt cubicula
rii eius. Quis dicet q̄ huius
iohānes. habebat enī semp
in ore verbū istud. pallio tri
ginta sex nūmismatū tegatur.
et frēs xp̄i frigore necetur.
Q̄nti sūt modo qui dētibus
stridūt pre glacie. Q̄nti sūt
ꝑforatū habētes. subtꝰ dimi
diū et sup̄ dimidiū. et nō
possūt extendē pedes suos
sed dormiūt ut glomꝰ tre
mētes. Q̄nti in mōte dor
miūt incenati. et sine lucer
nis. habētes duplū cruciā
tū. tam ex frigore q̄ ex ieiu
nio. Q̄nti desiderāt saturā
ri de folijs olerū que ꝓiciū
tur de coquina mea. Q̄nti
vellēt tingē panē suū in
zemate. qd̄ ꝓiciūt coci mei.
Q̄nti cupiūt vel odorare vi
nū. qd̄ fundit in cellario me
o. Q̄nti sūt in ciuitate ista
in hora hac ꝑegrini. nō ha
bētes ubi hospitetur. et in

foro iacent. fortasse et pluuia madefacti. Quanti putas e
habent totū mensē uel ea
q̄ duos nō gustātes oleū.
Quanti sūt qui nō habēt al
terū vestimentū in estate et
alterū in hieme. et ita mi
seriis affliguntur. Tu vero
exspectans eciā eternā iocun
ditatē assequi. et vinū bibis
et pisces īmanes deuoras. et
in cubiculis demoraris. Mo
do aūt cū omnibꝫ malis. et i
coopertorio triginta sex nūmis
matū te calefacis. Vere ita
viuēs. et in tali laxamēto
cōuersās. nō exspectabis il
lic ꝑparatis gaudiis frui.
sed audies utiqꝫ qd et diues
ille audiuit. recepisti bona
in vita tua. pauꝑes vō ma
la. Nūc ergo illi consolantur
tu vō cruciaris. Benedictus
deus. humilis iohānes alia
nocte te non cooperiet. Ius
tū est enī et bn̄ acceptū dō
ut tegātur centū quadragi
ta quatuor fr̄es et dn̄i tui q̄m
tu infelix. Venūdabātur e
nī quatuor cathanelle num
mismate vno. Mox ergo
transmisit illud in crastinū
ut venūdaret. Et videns is
qui hoc obtulerat. emit illud
triginta sex nūmismatibꝫ. et
rursus obtulit patriarche.
Cū vero in crastinū vidis
set illud emit hoc similiter. et

obtulit patriarche. deposcēs ut
tegeretur eo. Cū aūt tercio id
fecisset. dicit ei congratulabundꝰ
ille sāctus. Videbimꝰ quis defi
ciet. ego an tu. Erat enī o
pulentus valde. et suauiter q̄
si vindemiabat ille cū sancto
paulatī ab eo misericordia auferens.
et dicebat semꝑ qꝛ possit ali
quis intētione dandi pauꝑibꝫ
expoliare diuites. et ipsum e
tiā ꝑpromissum ab eis benigno
le auferre et nō peccant maxi
me et sūt si aliqui immiseri
cordes et auari. Duo enī lu
cratur talis. vnū quidē. quia
aīas illorū saluat. Alterū
aūt. qm̄ et ipse ex hoc merce
dē non modicā habet. At
tulit aūt et ad credulitate
verbi et testimoniū veraci
qd circa sc̄m epiphaniū et
iohem epm̄ iherosolimorū
fc̄m est. quo per artē tulit
argentū patriarche uidelicet
eiusdē iohānis et dedit ege
tibꝫ. de petro theolonario xxi.

Dignū et congruū pre
dicto apostolo iste sāctus re
ferebat semel corā ōnibus
dicēs. Habebā in quēdam
ministrū in apothecam meā i
cypro fidelē valde et virgi
nē usqꝫ ad obitū suū. Hic g
narrabat michi. q̄a in af
ficum existēte me. facta est
res hmōi. Permanebā q̄ cū cau
dā theloneario diuiti vehe

mcter et īmisericordi. Semel
ergo pauperibus in hieme se
dentibz ad solem seqz calefaci
entibz. ceperūt singuli domos
elemosinariorū collaudare.
et pro eis orare per singlos
corū. similit̄ et domos eleē
sinā non facientiū vituperare.
Inter que agūtur venit in medi
ū eorū et nomē senioris mei
thelonearii. et ceperūt singli
interrogare primū. Vere tu
frater accepisti aliqn de do
mo illa bnditionē? Et om
nibus interrogantibz inuicē. nul
lus inventus est accepisse de
domo eius aliqd. Dixit ergo
vn9 ex ipis. Quid dabitis
michi. et ego accipiā hodie
ex eo bnditionē? Et facien
tibus cū eo pactū. venit et stat
foris portā dom9 expectans
qn ad domū suā reuerteret.
Et ecce ex dispēsatione dei
puenerūt simul ipse ingrediēs
portā et animal portās sili
gines a mancipio causa pisto
ry ipsius. Videns ergo ege
nū non inueniēs lapidē per
furorē arripuit siliginē de
sitella et iactauit in faciē
eius. Ille vero suscepit eam
et abiit ut satisfaceret cōfrib9
suis. qd ex eisdē manib9 suis
accepisset eā. Itaqz post du
os dies egrotauit infirmi
tate usqz ad mortē. et videt
in sōpnis scipm rationem

ponentē. et suos act9ōnes s̄c
statera appendē. In vna quidē
arce cōgregabātur quidam
mauri deformes. altera autē
arces aliorū quorūdā erat
candidatorū et terribiliū spe
cie. Qui nichil inuenientes bo
ni, ut et ipi cōtra appende
rent aduersū mala opera q
collata erant a mauris in arce
ipsorū. nimis tribulabātur
et tristabāt̄ et mente cōster
nabātur. et ad alterū dicebāt.
Ergo ne nichil habem9 hic?
Tunc dixit vn9 eorū. Vere nich
il habem9 nisi vnā siliginē
quā dedit an duos dies cris
to et ipsā non voluntarie. Et
mittentibus eis siliginē equi
libris fca est. Tunc dixit thelo
neario hij qui apparuerāt
ei candidati. Vade auge ad
siliginē hanc. Nā vere isti
mauri te apphendēt. Euigi
lans ergo agnouit que visa
sūt ab eo nō esse mendacia
sed veracia. Oīa enī que a
iuuentute sua et quorū ipe
erat oblitus videbat ethio
pes illos cōgregare et de
portare ad librā. et dicebat.
Ve ve si vna siligo quā iac
taui per furorē ita pfuit. q
qntis malis liberat se qui
dat in simplicitate bona su
a indigentibz? Et de cetero
ita modestus et prudēs at
qz sum9 elemosinator fcus

est. ut etiam proprio corpori non par-
ceret. Contigit enim aliquando secundum
consuetudinem precedere eum dilu-
culo ad theloneum. et obviavit
ei nauta qui a naufragio
nudus ut natus est evase-
rat. et cecidit ante eum rogans
ut apud eum compassionem impe-
traret. Ille autem putans quod
egenus esset. expoliavit se e-
sophorio suo quod illi melius
erat. et dedit ei. Rogavitque
eum. ut hoc ipse vestiretur.
Pergens vero ille erubescens
vestiri hoc dedit illud ven-
ditori ut venundaretur. Et
cum recederet thelonearius vi-
det hoc suspensum. et contris-
tus est vehementer. Et ascen-
dens domum suam nichil pas-
sus est gustare. sed claudens
ostium conclavis sui sedebat
plorans et cogitans. quia non
fui inquit dignus ut mei memo-
riam haberet egenus. Cum ergo a-
nxiaretur obdormivit. et ec-
ce videt quendam speciosum tam-
quam solem ferentem crucem super ca-
put suum. et esophorium quod i-
dederat naute. assistentem si-
bi et dicentem. Quid ploras
domine petre. Hoc enim erat ei
nomen. Ille vero dixit ut ad
deum disputans. Quia domine ex
quibus largiris nobis damus
aliquid. et in turpe lucrum ac-
cipiunt accipientes. Tunc dicit
ei. Cognoscis hoc. Et osten-
dit ei. quia indutus esset vesti-
mento esophorio eius. Dicit ei. Cu-
ia domine. Ille autem respondens
dixit ei. Ecce ego vestio isto
ex quo michi dedisti hoc. et
gratias ago bone voluntati tue
quoniam frigore affligebar. et co-
operuisti me. Ad se ergo rever-
sus admiratus est. et cepit
beatificare egenos et dicere. Vi-
vit dominus si inopes Christus me-
suit. non moriar et fiam v-
tamquam unus eis ex. Accersito
ergo notario suo quem et eme-
rat. dicit ei. Secretum volo ge-
rere tibi. et crede si publicaveris
me vendam te barbaris. aut
si non audieris me. Dat itaque
quoque ei decem libras auri. et dix-
it ei. Vade et eme tibi negocia
et sume me. et duc in sanctam
civitatem et vende me alicui
christiano. et precium da paupe-
ribus. Notario autem recusante
dicit ei iterum. Quoniam si me non
vendideris ego vendam te
barbaris ut predixi tibi. Ob-
audivit ergo ei notarius. Cum
pervenientibus eis ad sanctam
lom. invenit ibidem notarius
amicum suum carum fabrum ar-
gentarium qui dampna inci-
derat. Ad collocutionem ergo
venientibus ambobus dicit
ei notarius. Audi me domine
zople. et eme unum servum quem
habeo bonum ut dicat ho-
mo quod patricius sit. Audiens

ergo argentarius quod seruum ha
bet. miratus est et dixit ei. Cre
de michi quia non possideo
unde illum emere possim. Di
xit ei rursus notarius. Accipe
mutuum et eme eum. Multum enim
est bonus. et benedicet tibi deus
per eum. Acquieuit ergo ei. et e
mit eum sordidis uestimentis
indutum. in numismatibus tri
ginta. Relinquens ergo eum no
tarius abiit constantinopolim
satisfaciens quod nulli hoc mani
festaret. et quod de precio nequa
quam sibi retinendo aliquid defrau
daret. sed hoc totum pauperibus
daret. Ergo aliquando coquinabat
domino suo. aliquando autem lauabat
pannos eius. non nunquam aliquando
in quolibet horum assuetus.
Afflixit autem seipsum et ieiuni
o multo. Cum autem uidisset se
benedici huius dominus super omnem be
nedictionem. dixit ei uerecunda
tus enormem eius uirtutem et hu
militatem. Volo humilis petre
liberare te. et ut sis de reliquo
quasi frater meus. Ille uero nolu
it. Uidebant autem eum frequenter
contumelias perferre et percuti a conser
uis suis. Habebant enim eum tam
quam amentem. ita ut et nomen
ei imponerent amentis. Quoti
enscumque ergo tribulabant eum
conserui eius et deridebant in
tribulatione apparebat ei qui
in affrica illi apparuerat ues
titus esophorio eius. tenens

et illa triginta numismata
in manu. dicens ei. Noli mes
tus esse frater petre. Ego sus
cepi et precium tuum. sed susten
ta usque dum cognoscamus. Post
aliquod uero temporis uenerunt a pa
tria eius quidam argenti uen
ditores ut adorarent ad loca
sancta. et inuitauit eos ad in
prandium dominus domini petri. Et cum mi
nistraret. statim ille recog
nouit eos. Ipsi autem cum pran
derent ceperunt assignare eum
et inuicem ad aures dicere.
Quam similat puer iste domno
petro theloneario. Ille uero
occultabat quantum poterat uul
tum suum. Iterum ergo comedenti
bus eis. ceperunt dicere ad eum
qui eos inuitauerat. Uere pu
tamus res tibi euenit domine zo
ile. Etenim nisi erramus pub
licam personam habes in minis
terio tuo. Neque enim sciebant
certius. quia erat de coquina
et de ieiunio commutatus uul
tus eius. Dum ergo considera
bant eum. dixit unus ex eis. Uere
domnus petrus est. et surgens te
nebo eum. Ualde enim impera
tor audiens tristatus est de
eo quia non apparuit. Foris
itaque stans audiuit hec. et po
nens uas fictile cathinum a
se. non est ingressus. sed re
gressu cucurrit ad portam.
Erat itaque ei qui huic habe
bat ostiarius mutus et sur

dus a natiuitate. qui p nu
tu tm̄ aperiebat et claude
bat. Festinās ergo seruus d̄i
exire. dicit surdo et muto.
Tibi dico in nōie xpi. Ille ue
ro stati audiuit. et dixit. E
cā dn̄e. Ille vō iterū ait ei.
Aperi. Rn̄dit surdus et mu
tus scđo. Ego dn̄e. Surrexit
ergo stati et aperuit ei. Et
exeūte eo. subito ostiarius et
clamauit coram ōnibus gau
dens et exultās. quia audi
uit et locut⁹ est dn̄e dn̄e. Por
ro ōnibus qui ex eadē domo e
rant pterritis. cū audiebāt
eū loquentē. Iterū dixit ille
quondā mutus. Ille qui co
qnabat exijt currēs. Sz ui
dete ne forte fugā lapsus sit.
Magn⁹ enī dei seru⁹ est. Qn̄
do enī discedebat. dicit michi.
Tibi dico in nōine dn̄i. Et
mox uidi ex ore eius exeū
tē flāmam et tangentē au
res meas. et stati audiui et
locut⁹ sū. Et resilientes et p
sequētes eū cucurrit. ulti⁹ nō
uiderunt eū. Tūc penitentiā
agebant oēs qui in domo il
la erant. et ipe dn̄s eius. q
in tali exhonoratiā habuis
sent eū. et maxime hij qui
eū uocabāt amentē. Hec sc̄
tissimi a deo honorati ioha
nis p̄triarche narrationes.
Nō solū enī de uita sua con
tentus erat et nolentē p̄stitē

edificare. uerū etiā de deo ac
ceptis et ueracib⁹ relationi
bus suis. et dicebat semp
hec audientibus. Si ꝓprio sā
guini nō pepercerūt quidā
hoim. sed hūc dederūt ī ma
nus fratrū p̄mo xpi. quo
potius nos cū alacritate et
hilaritate debem⁹ de facultā
tibus nr̄is dare xpo ac ege
nis atqꝫ pauperibus. ut recō
pensatione recipiam⁹ a iu
sto et mercedū redditore deo
in illa timēda et horrenda
retributoris die. Qui aut̄ se
minat parce. pce et metet. et
qui seminat in bn̄dictionibꝫ
id est large et magnanimi
ter. multiplicat⁹ et metet. hoc
est bona illa hereditabit. que
ōnem mentē transcendūt.

De sc̄o serapione. xxii.

Omnibꝫ ergo istis mori
bus suis iste adornat⁹
erat hoc tacebat. Valde enī
diligebat eloqui de actib⁹ sc̄ā
torū patrū. et eorū qui elec
torū cultores fuerūt. Unde
cū una dierū recitaret de ui
ta sc̄i serapionis qui uoca
bat⁹ syndoni⁹. et inueniret eū
ut fert⁹ amictū suū dedisse
egeno. et itm̄ paululū p̄ces
sisse illic et frigus patienti
obuiasse. et illi tunicā prebu
isse. et qn̄ nudus sedebat te
nēs sanctū euangeliū. et in
terrogatus a quodā. quis te

expoliauit abba. Demonstrās
sanctū euangeliū ait. Istud. Et
alio tp̄e hoc ip̄m euangeliū
vendidisse et dedisse elimosi
nā. et discipulo suo dicēte. Ab
illo dicente ad eū. Crede fili
hoc qd̄ dixit michi. Vende q̄
habes et da pauperibus. ip̄m
vendidi et dedi paupib⁹. ut
in die iudicij habeam⁹ fidu
ciā habūdantiorē ad deum.
Et quia alias iterū vidua q̄
mulier petisset ab eodē sanc
to serapione elemosinā. q̄m
esuriebant filij eius. et non
habēte ea omo aliquid. tra
didit se ei. ut eū venderet ad
mimos grecos. quos et cri
stianos fecit in paucis dieb⁹.
Hec legens sm̄ de sancto se
rapione. stupefact⁹ et mira
tus sancti industriā. totus la
crimis īfectus. vomuit oēs
p̄rios dispensatores legit.
legit et eis omīa de sancto se
rapione. et dixit ad eos. Vae
uae. O philosophi. Quid p̄dest
hōim colloquēti de actibus
sanctoꝝ p̄rum. Credite michi
quia usq̄ hodie putabā q̄
uel aliquid fecerā dans q̄s
habē possū pecunias. Nes
ciebā autē q̄ et seip̄os ven
dent quidā cōpassiōe supati.

Et amisanonē adiisus mona
chū nō recipiebat. et de mōcho
quē flagellari fecit. xxiii.

Euphonorabat semp̄ q̄
dem monachicū sacerdo
sm̄us hic. et colebat et cōpati
ebat ubi maxīe aspiciebat
monachū corpalibus utili
tatib⁹ angustatū. Habebat aūt
et hoc sup̄ multos precipuū.
quia accusatione qlemcūq̄
siue mendacē siue veracē nō
suscipiebat cōtra aliquē circū
amictū monachico habitu.
Semel enī euenit ei ex īmis
sione quorūdā criminatorū p̄
tulisse aliquid tale. Quodam
monacho girante in ciuitate
cū una puella iuuencula. et pe
tente elemosinā per dies ali
quot. quidā qui hos viderāt
scandalizati. et existimātes q̄
mulier eius esset. attulerūt pa
triarche cōtra eū querelas dicen
tes. Propter quid a deo hono
rate derogat euangelio mō
chice vite scemati puellā q̄n
dā habens mulierē. Mox er
go dei famulus putās p̄hibē
cōtra deū cōmissa pctā. tamq̄
qui ad hoc ab eo esset p̄uectus
precepit mulierē quidē flagel
lis cedi. et separarī ab eo. Ip̄m
aūt verberari. et in carcere se
creto retrudi. Dū ergo cū omi
celeritate iussio sancti in op⁹
p̄deret. apparuit ei noctu p̄
visū monach⁹ ostendens ei
dorsū suū putrefactū. Non p̄
centes enī cendērāt eū cruce
defensores. dicēs ei. Ita placet

6 Cũ hec diceb[at] discessit ab eo

tibi dñe patriarcha. Crede mich
i hac vna vice errasti ut hõ. 6
Mane vero facto recordatus est
ille visionis noctis. et sedebat
sup lectulũ suũ mestus. Mit
tit itaq; statĩ et conuocat p can
cellariũ suũ monachũ de loco
in quo erat reclusus. cogitãs
intra se ille btũs. si similis eẽt
ei qui noctu sibi apparuerat.
Cũ ergo venisset cũ laboẽ mĩ
to. neq; enĩ pter plagas mo
ueri potuit. Cũq; vultũ eius
vidisset patriarcha. remansit
sine voce ĩmotus nõ valẽs lo
qui. solũ autẽ manu sua innu
it ut sederet pe se in lectulo su
o. In semetipm ergo reuersus
et signatus rogauit monachũ
pcunctũ lintheo. vt sine vere
cundia dispoliaret se. q̃tenus
videret dorsũ eius. si ita esset si
cut in sõpnis viderat. Vix er
go suasus ut id ageret. dispoli
auit se. Cũ ergo dispoliaretur
ut mõstraret dorsũ suũ sanc
to. per admirandũ consiliũ dĩ
solutus est quo erat indut⁹
amictus et cecidit in terrã.
et viderũt eũ omnes esse eu
nuchũ. Sed quia recens erat.
nulli existebat hoc manifes
tũ. Videntib⁹ ergo eũ omnib⁹
et sc̃o pontifice. et marie dor
si eius pciosa vulnera. mit
tens mox segregauit q̃ hunc
inconsiderate tractauerũt. Ve
nerabilissimo aũt monacho

cũ plura conabat in ignorã
cia dicens se in eũ peccasse. et i
deũ. Verũ et hoc admonebat
ille iustus. nõ inquit o filii mi
sine custodia in ciuitatib⁹ con
uersari oportet eos qui sanc
to angelico vero indumento cir
cũamicti sũt maxie et feminã
circũducẽ ad scandalũ viden
tiũ. Tunc monachus cũ magna
humilitate racionẽ reddebat
sancto dicens. Crede dñe non
mencior. Gaze erã ante pau
cos hos dies. et exeũte me de
ciuitate ut venirẽ et salutarẽ
scm̃ abbatẽ cyrũ. obuiat mich
i hec bene visa puella ad por
tã foris. vespe iã incũbente
et occurrẽs ad pedes meos co
gitabat ut mecũ ambularet.
Dicebat enĩ se hebreã esse et
velle fieri xpianam. Et cepit
me condẽpnare verbis horri
bilibus ut nõ dimitterem pe
rire eam. Timens itaq; ego
iudiciũ dei suscepi eam. estimãs
q̃ nõ mittet temptationẽ za
thanas spadonibus. nesciebã
vero q̃ nemo pereat. Igit ve
nientibus nobis suscipime et o
ratione pficientibus baptiza
ui eã ad sanctũ abbatẽ cyrũ
et [illegible] cũ ea in simplici
corde exposcens modicũ susp
tũ. q̃tenus introducerem eã in
mõsteriũ. Cũ hec audisset
patriarcha dixit. Pape quot
absconsos seruos habet deus.

et nescimus nos humiles. Et enar
rabat hiis qui presto erant visi
onem quam viderat nocte de eo.
Et protulit patriarcha centum nu
mismata de manu datur ei.
Dei autem amicus ille vere mo
nachus non est passus aliquid acci
pere ex eis. sed dignum memori
a ad patriarcham locutus est ver
bum dicens. Ego hoc non postu
lo domine. Monachus enim si fidem ha
bet. horum non indiget. Si autem
horum eget. fidem non habet. Quod
maxime amplius satisfecit om
nibus qui audierant quod servus
dei esset. Genu flexit ergo patri
arche. et exiit in pace. Ex tunc
ergo plus honorabat et hos
pitio recipiebat monachos et bo
nos et estimatos malos. Et e
dificavit mox xenodochium se
orsum. et appellavit hoc recep
taculum omnium monachorum.

Quod ibat ad mortuorum obsequia. et
quod morituris presidebat. et de
eo quod in persidam captivus duc
tus est. xxxiii.

Mortalitate aliquando civita
te comprehendente. ibat et ipse
sepius ut videret funerum obsequia.
Valde enim dicebat hoc esse pro
ficuum. et sepulchrorum conside
rationem. Multotiens vero resi
debat et hiis qui morituri r
berationem in exitu anime pati
ebatur. et ipse eorum oculos pro
priis manibus claudebat. me
moriam habere ex hoc semper

nam volens et curam proprii erit.
Recipiebat autem et collationes
pro defunctis impigre et sine du
bio perficere. Etenim dicebat quia
cum paucum tempus captivus duc
tus est quidam ad persas. et des
cendens in persidam retrusus
est in carcerem. qui appellabatur
letheba. hoc est oblivio. Qui
dam ergo fugientes illinc et ve
nientes in cyprum et interrogati
a parentibus illius si forte vi
dissent eum. respondentes dixe
runt eis quia nos propriis mani
bus sepelivimus eum. Non autem
erat iste de quo interrogabat
eos. sed alius indissimilis ei simi
lans. Dixerunt ergo eis et men
sem et diem ipsius obitus. Illi
vero tamquam pro mortuo facie
bant ei tres collectas per sin
gulos annos. Post quatuor itaque
annos venit in cyprum fuga lap
sus a persis. Dixerunt ergo ei
sui. Vere frater nos audivi
mus quod mortuus esses. et memori
am tui faciebamus ter in an
no. Cum ergo audisset quod ter in
anno fecissent pro eo memoriam.
interrogavit eos in quo die et
in quo mense hec celebrassent.
Et illis dicentibus sanctas theo
phanias et dominicum diem sanctum. atque
sanctam penthecosten. dixit ille.
Quia tribus istis temporibus an
ni veniebat quidam candida
tus ut sol. et dissolvebat me
invisibiliter a vinculis ferreis

et a custodia. Et mouebar de
ambulando tota die. et nemo
cognoscebat me. et in crasti
num inueniebar vincula fer
rea portans. Dicebat ergo sanc
tus. quia ex hoc dictum est ha
bere dormientes quietem. qui pro
eis collectas faciunt. De eo qui rogn
uit pro filii et nauis sue saluacione

Quod in actibus sanctorum
apostolorum audiuimus factum.
hoc frequenter et huic conpaci
entissimo accidebat. Videntes
enim multi indesinentem eius in
scrutabilem circa egentes conpas
sionem mouebantur multociens
ad vendenda multa de substan
ciis suis. et ferentes prebebant
dei deuoto ministro. Vnde et qui
dam veniens vna dierum offert
ei septem libras auri et dimi
diam. satisfaciens sancto quod non
possideret aliquid aliud in au
ro. Petebat autem ab eo cum mul
tis genuflexionibus ut oraret
quatenus deus saluaret filium eius.
habebat enim solummodo filium
vnum quasi annorum quindecim.
et reduceret nauim eius cum bo
no ab affrica. illuc enim abierat.
Accipiens ergo summus sacer
dos quantitatem auri de manu
eius. et miratus est eum tam
esse magnanimum ad offeren
dam totam quantitatem auri quam
possidebat. orauit quidem ei et
in facie multum. et sic eum di
misit. Tamen propter multam

eius fidem posuit subtus sancta
mensa ligaturam quantitatis au
ri. patriarcha in oratorio cubicu
li sui. et synaxi statim perfecta fecit
super eam pro eo qui hanc obtu
lerat. satis habundeque deum roga
ns quatenus et filium eius saluaret et
nauim cum salute reduceret. secundum
quod fuerat postulatus ab illo et.
Necdum ergo triginta transactis
diebus defunctus est filius hominis
qui obtulit vii libras et dimi
diam patriarche. et in tercio die
mortis pueri recepit et nauim
suam ab affrica. in qua erat et
frater germanus eiusdem viri
creditor. Et veniens iuxta fa
rum naufragium pertulit et per
didit totum quo erat plena. et non
sunt saluate nisi anime et scapha
vacua. Cum ergo et hunc casum
didisset euenisse sibi dominus na
uis et pater pueri. secundum prophete
verbum paulominus habitauit
in inferno anima eius. Nondum
enim tribulatione filii sui certi
ficata. comprehendit eum et nauis.
Relata sunt itaque omnia que ac
ciderant ei patriarche. et pene
plus quam is qui perpessus fuerat
hec. in tristicia morabatur. ma
xime propter filium eius vnicum.
Nesciens ergo quid faceret. ro
gat misericordissimum deum
ut consolaretur virum immensa
pietate sua. Conuocare eum cum
et consolari in facie satis cru
ciebatur. Verumptamen mandauit

ei ut nullatenꝰ desperaret. neqꝫ
enī sine iusto iudicio deus fecit
aliqͦ. sed ōnia in hoc qd̄ expe
dit. qd̄ nos ignoramꝰ. Ergo ut
non pdat mercedē quā fecit
in septē et dimidia libra et si
cē quā possidebat circa sanctū
p̄triarchā. iam vō ut et nos ī
tēptationibꝰ que nobis eueni
ūt qn̄do aliqͦ boni fecerimꝰ ī
pturbati. et grās refentes ad
deū pmaneamꝰ. videt in sop
nis iā dictus philoxenus vir
postera nocte quedam q̄si in
habitu sanctissimi p̄triarche dicē
tem sibi. Ut quid tribularis
frater. et merore dissolueris.
Nōne tu me rogasti. ut pete
rē a deo q̄tenꝰ filius tuꝰ saluꝰ
fieret. Ecce saluꝰ factus est. Cre
de michi si viuet. p̄uus ī imū
dus homo fiet. Et de nauī tu
a uere nisi deus placaretur. p
bono qd̄ fecisti per uilitatem
meā. nā sententia erat data q̄
tenꝰ tota ut iaceret cū animabus
in pfundū pergeret. et perdes
frēm tuū. Sed surge et glori
fica deū. qui donauit tibi eū.
et saluauit filiū tuū mūdū
de hoc seclo vano. Euigilans ita
qꝫ vir inuenit cor suū consola
tū. et vniūsam tristiciā eius
eiectā. Et indutꝰ uestimēta
sua venit cursim ad honora
bilissimū p̄triarchā. Et iactat
se ad pedes eius grās agens
deo. et ei narrās visionē quā

viderat. Quā audiēs iustis
simꝰ dixit. Gloria tibi benig
ne misericors. qui et petitio
nes peccatorū exaudis. Iterū
qꝫ ad hōiem dixit. Nequaqm
o fili orōni mee gratiā oīo ascri
bas. sed deo et fidei tue. hec
enī omnia īpetrare valuit.
Erat enī valde humiliter sen
ciens sui s verbis saluet atqꝫ
prudencia. De epō amatore pecunie

Contigit aliqn̄ btō hoc exisse
ad visitandos paupes
in locū qui dicit̄ cesariū. illic
enī eis fecerāt quasi tholos
quosdā pluros ligneis tabu
lis pauimēto strato ad recre
ccendos eos qui simul cū storeis
et cannis per totū hyemē
cū quodā eorū episcoporū q
cū eo erāt amatore pecunie
passibili modo p̄sso. dixit pa
triarcha btūs ad eū. Amice ac hu
nora frater theophile fres xpi.
hoc ei enī erat nomē. Nuncia
uerat enī quidā p̄triarche. q
triginta libras auri portaret
in ipā hora domesticꝰ eiusdē
epī theophili. ut emeret speciē
argēti anaglyphi grā men
se sue. Epūs tamēqͦ veritus
sermonē p̄triarche. p̄mo ad
horā calefcius. singula num
mismata dari ōnibꝫ sedenti
bus fribus p̄cepit et qui tri
ginta illas libras portabat.
Celerit̄ ergo hmōi auri q̄n
titas erogata est. Recedētibꝫ

al' thoris

itaqꝫ utrisqꝫ patriarcha iudicaret et qui inuitam ut una die
cũ elemosinã fecerant epo trohilo in cyprys episcopys. Velud quedam amẽs et oĩe periculosa in eũ cogitatio irruit. Propter pecuniarũ dationẽ horroris et amoris pecũie et crudelitatis et negligẽtie geminẽ
eũ seqbatur febre extra naturã mixta. Propter quod in lectũ inuitus egrotus statim recidit. Ab
dromedario a sanctissimo patriarcha ad eũ venicte. et ad mensã
eiusdẽ patriarche eũ inuitante recusauit. frigore enĩ et febre
se vexari pro causa quadam dicebat. Igitur cũ hoc audisset patriarcha mox agnouit causam
quia propter exitũ triginta librarũ infirmatus est ille inuitus elemosinator. Erat enĩ ut predĩm
est valde inmisericors et amator pecũie. Non sufferens ergo
bẽtus se quidẽ sup mensã reficere. illũ autẽ sup lectũ grauiter cruciari. peruenit celeriter
ad eũ. Ille vero sine supbia dixit ad eũ hilari vultu. Fac
caritatẽ fili trohile. Estimas
quod in veritate dixerĩ tibi dãe fratribus huiuscemodi datum.
Crede michi quia per iocũ dixi tibi dare. Ego enĩ volui
eis pstare singula nũmisma ta propter sanctã festiuitatẽ. Sed
quia non habebat distributor
meus secũ sufficientẽ quãtitatẽ. huius rei grã mutuã dedisti michi eã. et ecce attuli tibi
illas triginta libras. Ut uero
vidit quãtitatẽ epus in honorabili manu sapientis existentis medici et pastoris subito
febris quidẽ disparebat. frigus autẽ recedebat. fortitudiẽs quoque
et corporis eius color ad eũ reuertebatur. Ut ex hoc nõ possit
latẽ hanc esse causã repente
coprehendẽtis eũ commutationis. Dissapiẽs ergo aurũ ab honorandis manibus patriarche. et
nichil omnino cõtradicẽs. expetebat ab eo cõscriptionẽ abrenũtiationis mercedis earũ.
que date sũt triginta auri librarũ. Fecit autẽ hoc cũ gaudio sanctus propriis manibus ita. Deus
dño meo iohãni btĩssimo patriarche huius alexandrinorum
magne ciuitatis da mercedẽ
triginta librarũ que date sũt
tibi. quam ego recepi mea. Hoc
itaqꝫ accipiẽs sanctus suscepit semel
et eũdem epm ad prandiũ. Ut
enĩ iam dĩm est. statim factus
est sanus. Volẽs ergo mercedis
redditor deus corripe eũ. simul
autẽ et miseratione contribulari. et ad cõpassionẽ erigẽ. ostendit ei eadẽ die dormienti
post prandiũ patriarche in sopnis quia mercede priuatus esset.
Vidit enĩ ut aut domũ cuius
pulchritudinẽ atqꝫ magnitudinẽ nõ potest ars hoĩm

mitari. et ianuã hui⁹ totã au
reã. et sup ianuã titulũ ↄscrip
tũ. mansio eťna. et reqes trohi
li epi. Cũ ergo hoc imꝑ legisse
gauisus sũ. Sciebã eñ donatũ
m ab imꝑatoꝛe talis dom⁹ epu
latione. Nondũ aũt hmoi ti
tuli supscriptione ꝑlegerã. et
ecce quidã regius cubicular⁹
habẽs secũ et aliquos obseq̃
enti. Et cũ ꝑuenisset ad talẽ
nitẽtis dom⁹ ianuã. dixit ad
ꝑrios officiales. Deponite ti
tulũ. Et cũ deposuissent. itẽrũ
dixit. Mutate eũ. et ponite q̃
misit rex orbis terrarũ. Et ac
cidit et affixerũt aliud me
ut aspicerẽ supscriptũ ita.
Mansio eťna ac reqes iohan
nis archiepi alexandrie. emp
ta libris triginta. Et cũ hoc in
quit vidisset. surrexit a sop
no. et magno sũmoq; pastori
cauit. ꝓfitẽs et ipe de mu
sa. Satis est eñ ex tũc elemosi
nator. De nauibꝫ quarũ enthecã
iuit in ꝑdicione. xxviij

D
Eus qui diuicias iob te
pore abstulit. fecit simile quo
dã et huic õni bonitate ple
no iohãni. Nauib⁹ eñ sanctis
sime ecclie sue cõprehẽdentib⁹
violentã hiemẽ in loco q̃ dici
bat adria. ꝑierũt naute õ
nia sua que naues portabãt.
Erãt vero oẽs naues eius se
mel. Erat aũt summa misia ual
de. enthecarũ suarũ. Habebãt
eñ tm uestimẽta et argẽtũ
et alias res altiores. ut cõpu
taret pondus qd̃ iuit in per
ditione q̃ntitatis centenarioꝝ
triginta q̃tuor. Plus eñ erãt
q̃ tredecĩ naues capiẽtes per
singulas decẽ milia modioꝝ.
Venietib⁹ ergo alexandriã ꝛ
ꝑsentib⁹ statĩ reliqui credi
tores et primi naute in eccli
am cõfugerũt. Scũs vero hoc
audiens et causã ꝓpter quã
fugerãt. mittit eis verbum
manibꝫ suis scriptũ habẽs
ita. Dñs dedit fr̃es. dñs ut
voluit abstulit. sicut domino
placuit ita fcm̃ est. sit nomẽ
dñi benedcm̃. Exite filij nich
il ex hoc veriti. dñs eñ solli
cit⁹ erit de crastino. Ascendit in
q̃s pene dimidiũ ciuitatis.
in secretũ die altero. volẽtes
cõsolari nobilẽ istũ. Ipse vero
preoccupãs cepit õnib⁹ dicẽ.
Nequaq̃ o filij et fr̃es causa
nauiũ difficultatis tristemini.
Nã credite humilis iohãnes
inuent⁹ est culpabilis. Ꝗppe
nisi extollenciã haberẽ. nul
lo modo hoc ꝑferrẽ. Sed q̃a
extollebar in hijs que dei e
rant. et estimabã q̃ mag̃
opera facerẽ. dans q̃ hoim
erãt. hoc michi euenit. Vo
lẽs ergo deus ut itelligerẽ.
hoc ꝑmisit. Elemosina eñ
nõ vigilante plerũq; in ex

tollentiā eleuat. inuitus vēo
mesus humiliat sustinente. A
it enī diuina scriptura. Paup
tas virū humiliat. Et itm̄ Da
uid hoc sciens dicebat. Bonū
michi quia humiliasti me. ut
discā iustificationes tuas.
Diuū enī malorū fuis sum
nocius. q̄a datione mea p
vanā glām pdebā. et q̄m p
uiciū meū pdite sūt tante
penue. Et habeo nūc iudi
ciū auarū que in arto sīt. Ue
rū dilcīssimi qui tūc in tpe
iusti illius iob fuit deus. et
nūc idē ipse est. qui nō ppt
egestatē meā. sed ob indigē
ciū necessitatē non derelinquet
nos. Ipse enī dixit. Nō te de
serā neqꝫ derelinquā. Et rur
sus. Querite pmū regnū
dei et iusticiā eius. et hec om
nia adiicientur vobis. Uolētes er
go consolari eū ciuitatis ha
bitatores ut dcm̄ est. ipsi ma
gis īuenti sūt econtra consola
tionē ab eius btitudine rece
pisse. Nimis ergo breue tēpus
pteriyt. et in duplū restituit
deus et nouo nro iob facultā
tes. Et iterū erat ipe mag
nanimꝰ circa misericordiam. for
tasse q̄ūt et religiosior q̄ an
tea fuiat. De ministro cui duas au
ri libras dedit. xxviij.

Hoc extremā paupertatem
puenienti cuidā de domesticis
ministris ppria manu iste sāc
tus ut nullus sciret duas au
ri libras dedit. Et audiēs abar
cipiente q̄m hec accipiēs. dne
ulteriꝰ nō habebo vultū atte
dendi in honorabilē et angē
licā faciē tuā. Dignū laude ve
et sapiēs allocutꝰ est verbū.
nondū ingens sanguinē me
ū pro te fē effudi. sicut man
dauit michi dns meus. et dnm
xpus deus. De duce qui pīsso mu
nus dare distulit. xxix.

Districtus quidā ab hijs
qui pensiones dabāt. et non
habēs qd̄ daret. erat enī regi
o in magna difficultate. eo q̄
nilus fluuiꝰ scdm̄ cōsuetudi
nē non irrigaret aquis terrā
illā. Abiens deprecatus est duce
quemdā magnatorū. ut mu
tuas sibi daret q̄nq̄ginta libras
auri. Et dicebat se dare pig
nora si vellet dupla. Repromisit
ergo dux dare ei. ad pns vero
distulit. Exactoribꝰ ergo con
stringētibus eū vadit et ipse
ut omes ad portū a quo auxi
recipiūt. videlicet ad mitissi
mū et dignū admiratiōe pa
triarchā. Et nondū pene ppria
necessitatē ei enarrauit. dix
it ad eū. Eo fili si volueris e
quo vestior vestimentū. Etenī
cū admirabilibꝰ bonis suis.
hoc possidebat. q̄ nō posset
vidē aliquē de necessitate la
crimantē. et non statī et se
ppriis rigaret lacrimis. Unde

et inter petitionē volentis abe
o mutuū accipe adimpleuit. Et
sequenti nocte videt dux q̄ sta
ret sup altare quidā, cui offe
rebāt multi oblationes. et per
vnā quā ponebāt accipiebāt
centū pro ipā de altari. Erat
aūt et patriarcha post tergū ei⁹.
latebat ergo vna oblatio an
eos in vno scirpino. et dixit q̄
dā duci. Vade dn̄e dux accipe
oblationē illā. et offer ad alta
re et tolle pro ea centū obla
tiones. Illo vero pigritante. cu
currit patriarcha licet post eū
staret. et tulit hāc ante eū. et
obtulit. et accepit sicut omēs
centū de altari. Euigilās ita
q̄ nō poterat discernere sōpni
ū. Misit aūt et adduxit eū q̄
volebat mutuū accipe. ut p̄s
staret ei. Et cū venisset dixit
ei dux. Accipe qđ petisti mu
tuū. At ille respondēs dixit e
i. Abstulit mercedē tuā dn̄s
patriarcha. Etenī te dn̄o diffe
rēte me. cōpulsus sū ad illū
tamq̄ ad portū confugere. Mi
ra enī erat vis inq̄etudinis ex
actorū. Cū ergo audisset hoc.
statī recordatus est sōpniū. et
dixit. Vere bn̄ dixisti. quia ab
stulit mercedē meā. Abstulit eā.
Et ve illi qui vult facere bonū
et differt. Et narrauit ei et ō
nib⁹ sōpniū qđ viderat. De mi
ite q̄ se a gn̄re suo iniuriā pati q̄
rebatur. xxx.

Pergente aliquā sancto
ad templū sanctoꝝ vic
toriosorū martirū cyri et io
hānis in gloriosa eorū memo
ria orōnis grā. exeunte portā
ciuitatis suscepit eū mulier
prudens et dicēs. Vindica me
q̄m iniuriam patior a genero
meo. Quibusdā vero de obse
quio eius qui habebāt confi
dentiā apud eū dicētib⁹. quia
nū teūsus fuis missā ei⁹ fau
es. respondit sapientissi⁹. Et
q̄uō deus orōnem nrām sus
cipiet. si ego istā posposuero?
Quis michi spondet. q̄ viuā
usq̄ in crastinū. et ibo ad cris
tū pro ea rōnem redditurus?
Et nō recessit de loco illo. us
q̄ dū qđ satis ei erat fieri faceret.
De scīs iohē et sophronio. xxxi.

Ho volūtate ergo meo
rabilis hui⁹ que tota ī
deo erat. misit ei deus viros
sapientes et spūmeorandos io
hānem et sophroniū. Consi
liarii enī erat veraciter boni.
Quib⁹ et tamq̄ patribus ī dis
crete obediebat. et grās age
bat tamq̄ constātib⁹ magne
et viriliter agentibus militib⁹
pro pietate religionis. Etenī
sc̄i spūs virtute freti. et pug
nā disputationib⁹ et sapienci
a sua cū seuerianistis et ceteris
circa regionē existentib⁹ īmū
dis hereticis et conflictū habē
tes. multa quidē castella p̄les

uos ecclesias simul et monasteria ab ore talium bestiarum tamquam oues quasi boni pastores eruere studuerunt. Propter quod et maxime plurimum honorabat sanctos hos ille sanctissimus.

Sermo eius contra percussorem. xxxii.

Si vero alicubi aliquem durum et inhumanum et percussorem circa proprios seruos sentiebat, hunc primum quidem conuocabat et cum multa lenitate rogabat dicens. Fili venit ad aures peccatrices meas quod ex operatione inimici modicum durius circa proprios pueros tuos feraris. Sed rogo ne des locum ire. Non enim ut percutiamus eos dedit nobis hos deus, sed ut seruiant. Fortasse vero nec propter hoc, sed ut sustententur a nobis ex quibus deus prestitit nobis. Et enim dic michi dedit homo et emit eum qui ad ymaginem et similitudinem dei creatus et honoratus est? Numquid enim aliquid tu dominus eius plus illo possides in proprio corpore manum aut pedem aut auditum aut animam? Numquid non similis est tibi per omnia? Audi luminare paulum dicentem. Quotquot in christo baptizati estis christum induistis. Non est iudeus et grecus, non est seruus nec liber. Omnes enim vos vnum estis in christo. Si ergo apud christum equales sumus, et adinuicem equales efficiamur. Etenim christus formam serui assumpsit docens nos non superbire contra conseruos nostros. Vnus enim est dominus omnium in celis habitans et humilia respiciens. Non dixit sublimia sed humilia. Quantum enim aurum dedimus ut honorificatum et emptum nobiscum sanguine diuino et dominico nobis seruitute subiciamus? Propter eum celum, propter eum terra, propter eum stelle, propter eum sol, propter eum mare et que in eo sunt. Esto autem quia et angeli ei ministrant. Propter eum christus pedes seruorum lauit. Propter eum crucifixus est et cetera omnia propter eum passus est. Tu autem eum qui a deo honoratur exhonoras, et quasi non sis eiusdem nature non parcens feris. Dic obsecro velles quotiens culpas ut mox redderet tibi deus? Nequaquam. Dic quomodo oras cotidie dicens dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Hiis et hiis similibus verbis beatus de habitante in se thesauro monens hunc absoluit. Et nisi didicisset istum emendatum, separabat et instruebat secretum asthmi ut fugam arriperet et vendicione pro fiet. et hunc comparans iusticia statim liberum statuebat.

De puero orphano quem ditauit. xxxiii.

Audiuit aliquando cum sancto elemosinatoris puerum orphanum derelictum parentibus ipsius mor

entibus. et in multa paupertate conversari habent. Dicebant enim huiusmodi qui in testamento patris eius inventi sunt testes. quia non dimisit ei pater eius monetis usque ad unum numisma. sed habens decem libras auri adduxit eum ipsa hora quando testamentum scribebat. et dixit ei. Has decem libras habeo fili mi. Quid vis dimittam tibi istas aut an dominam meam dei genitricem curatricem ac provisorem? Puero vero eligente sanctam dei genitricem. precepit dari cuncta pauperibus. Et ecce inquit sanctissime in multa inopia consistit nocte et die domum domine non deseres. Cum ergo hec audisset a sanctis factus humanus aliquid dicens. adduxit quendam tabellionem et narrat ei rem dans ei terminum ut nulli crederet quam precepit ei facere rem dicens ei. Vade et in veteribus cartulis scribe testamentum cuiusdam nomine theopen. et fac in eadem carta me et patrem pueri consobrinos fratres. et vade et dic iuveni. Scias frater quod genus existens patriarche. non debueras ita in paupertate versari. Et ostende ei cartam et dic ei. Quoniam si erubescis. ego ordino causam tuam apud patriarcham. et vide quid tibi dicet. Cum ergo omnia que iussa sunt ei a patriarcha tabellio fecisset. venit ad eum dicens. quod partus est puer michi. ut ego loquar causam suam domino. Ac magnas gratiarum actiones referebat michi. Dixit magis sanctus. Vade et dic ei quia locutus sum patriarche. et dixit. quoniam et ego scio quia habuit consobrinus meus filium. et ex vultu hunc non recognosco. Bene ergo facis si adducis hunc ad me. Adduxerunt ergo eum porta et cartam tecum. Cum ergo pervenissent tulit eum secreto ille iustus. et cepit deosculari eum. et dicere. Bene venit filius consobrini mei. Dotavit igitur eum et uxori tradidit in alexandria. et domum et omnia quibus opus erat donavit ei. demonstrare festinans. quoniam non derelinquet deus sperantes in se.

De impostore qui xx libras auri mutuas ab eo accepit. xxxiii

Intermisse autem et huius mandati curam habuit hic admirabilis. legem ponentis volentem mutuari a te ne averteris. Aliquem non prohibuit aliquo modo ab eo suffragium postulantem. Unde hoc sciens quidam malignus et impostor. petiit ab eo ut sibi mutuas daret viginti libras auri. Erat autem de hiis qui dicuntur gallodromi. Contempnens ergo sanctum quemadmodum et alios multos dicebat. quia nichil michi dedit. Quesierunt itaque ecclesie dispensatores ut in carcere hunc mitterent et pub-

licaret eius substantiam. At i-
mitator dicentis. estote miseri-
cordes sicut pater vester qui in celis
est. qui solem suum oriri facit super
malos et bonos. et pluit super
iustos et iniustos. nequaquam
istis consensit ut eum affligerent.
His autem turbantibus contra eum
utpote qui patriarche illuse-
rat et dicentibus ad eundem
sanctum. non est iustum domine. ut quod
pauper acceperet hic luxu-
riosius accipiat. Respondit con-
tra ille ter beatus dicens. Cre-
dite fratres si extra voluntatem
acceperitis aliquid. ex eo duo
mandata transgredimini. et v-
num adimplebitis quando et ad
pauperes data fuerint huiusce-
modi quantitas. Unum quidem
quia apparebitis impacientes cir-
ca dampnum. et efficiemini aliis
forma mala. Alterum autem
quoniam non obedientes eritis domino
deo dicenti. ab eo qui abstule-
rit tua non repetas. Expedit
ergo o filii ut efficiamini omni-
bus exemplar paciencie. Etenim
apostolus ait. Quare non magis
iniuriam sustinetis? Quare
non magis fraudem patimini?
Et bonum quidem est veraciter
fratres omni petenti dare. excelsi-
us autem et honorabilius non
petenti. Ei autem qui aufert v-
vestimentum sine voluntate
a nobis. dare et tunicam an-
gelice vere nature imitatio est.

modo divine est. Ex his enim que
habemus? dominus benefacere primo
precepit. Bonum faciens enim ami-
co tuo iuxta quod possidet ma-
nus tua. non ex his que ex lite
et contentione. et ab iniuriam
passo auferuntur. De abbate
Vitalio. xxxv
Senex quidam magnus quasi
annorum sexaginta audiens tale-
res beati, voluit temptare ci-
si posset verbis suaderi et adi-
scandalum facile inclinari. et
ut contigit si condempnaret a-
liquem. Et habitans prius in mo-
nasterio abbatis seridonis ex-
iit et venit alexandriam. et con-
versatione sumit hominibus qui-
dem reprehensibilem. deo autem gra-
tam. qui dat ut ait david sin-
gulis secundum cor eorum. Ingre-
diens enim civitatem scribit omnes
que note erant meretrices. et
cepit laborare opuscula. et
accipere per singulos dies si-
liquam unam. Cum ergo occumberet
sol. manducabat unius numi
erea lupinos. et reliquam accipie-
bat et intrabat ad unam mere-
tricum. et dabat ei ereos num-
mos. et dicebat. Dona mihi
hanc noctem. et noli fornicari.
Et manebat iuxta eam nocte
illa conservans eam ne fornica-
ret. Stabat ergo a vespere in
uno angulo cellule antea ubi
dormiebat mulier. psallens
et orans pro ea. et mittens ge-

inflectiones usq̄ ad auroram.
et oriens complebat ab ea v
bū q̄ nulli diceret actionē ei9.
Ita agebat semp quousq̄ v
na earū manifestauit vitā
eius. q̄ nō ut fornicaret in
trauit ad eas. sed ut saluaret.
Orauit senex et cepit muli
et a demonio vexari. ut p il
lā cetere timerent. et nō mani
festaret eū oī tpe vite ei9. Di
cebāt ergo quidā ei que a de
mone vexabat. Quid ē. Ro
dodit tibi deus qm̄ mentita
es. ut fornicet eū ingredit
pessim9 iste. et nō ꝓpter aliud
aliqd. Iam enī et sanctus vita
lius hoc q̄ppe erat nomē ei
volēs hoim gloriā fuge. et cla
mas a tenebris renomē. Dice
bat audientibus cunctis cū la
boraret in ope et solueret mercē
Eamus dn̄e. modo dn̄a talis ex
pectat te. ubi ordo erat ipsius.
Multis ergo criminantib9 et
illudentib9 ei dicebat. Nunqd e
go nō vestio corp9 ut omnes.
Aut monachis solis irat9 est deus.
Vere ipsi hoīes sūt ut oēs. Di
cebāt ei itaq̄ quidā. Accipe
tibi vnā mulierē abba. et
muta vestimentū tuū. ut
nō blasphemet deus per te.
et habebis iudiciū que scā
dalizantur cunctorū. At ille irā
debat eis. irā demonstrabat
vero se et tamq̄ iratū. Ve
nō obaudiā vobis. ite a me.

Modo aliud nichil faciā ut vos
nō scandalizemini. nisi accipi
ā mulierē. q̄tenus curā habe
ā domus. et faciā malos dies.
Qui vult scandalizari. scanda
lizet et det frontē in parietē.
Quid vultis ex me. Nunquid
iudices constituti estis sup me
a deo. Ite. de vobis curā habe
tote. vos pro me nō reddetis
rationē. Vnus est iudex et sanc
ta dies iudicij qui singulis r
reddet scdm opa eorū. Dicebi
aūt hec clamans. Quidā er
go ecclie defensorū hec insto
nens audientes ab eo referebāt
patriarche qd fiebat. Deus co
sciens q̄ nollet ille scūs offē
de abbatē vitaliū indura
uit cor eius ne crederet ei. Re
cordabat enī ante memorati
eunuchi. Sed increpauit ve
hemēter eos. qui contra abba
tē vitaliū accusationē ei af
ferebāt dicēs ad eos. Quiesca
te accusare monachos. An nes
citis quid circa scē memorie co
stantinū impatorē actū fu
isse conscriptiones que de eo le
gūtur continent. Cum aut q
dā. nō timētes deū cū celeb
raret scā synod9 in nicea repe
rit contra se dare in scriptis
famas turpes vido illi impa
tori. Quidā clerici quidē ex
sistentes. quidā aūt monachi.
Et ad faciē adduces scūs di
constantin9 accusatorē et accu

satū utrūq3 audiuit. Et cū
īuenisset multas taliū cri
minationū veras ēē. afferēs
ardēs cereū incedit ōnes q̄
date sūt illi in scriptis ma
las opiniones dicens. Ve si
apperis oculis uidissē sacerdo
tē dei. aut aliquē eorū qui
monachico habitu circūamic
ti sūt peccantē. clamidē me
ā explicarē et cooperirē eū
ne ab aliquo uideretur. Nā et
in seruū dei. uidelicet illū eu
nuchū ita putastis et misis
tis me extra uiā. et fecī aīe me
e pcīm magnū. Confūdens
ergo eos multū abire iussit.
Seruus aūt dei vitalius a ppo
a opatione nō cessabat. De
pcabat ergo deū ut q̄busdā
post mortē eius in sōpnis
hoc manifestaret. ut nō pu
taret in pcīm hys qui scan
dalizabatur in eū. eo q̄ rē
quā agebat diceret scanda
lo esse plenā. et nō haberet
homo pcīa iudiciū ex eo q̄ q̄
locutus fuisset. Mitās g̃ de talibȝ
mulieribus in conpunctionem. i
duxit opatio eius. et maxīe
q̄ndo uidebāt eū noctu extē
tentem manus et orantē pro
vnaq3 earū. Praeter qd̄ q̄dam
earū a fornicatione cessa
bāt. quedā vero accipiebāt
viros et pudice conuersabā
tur. quedā enī et modis om
nibus mūdū relinquētes. se

gulare uitā ducebāt. Nullꝰ
tamē sciuit usq3 ad eius ter
minone q̄ ipsius āmonitio
ne et orone ipudice mulier
cule a fornicādo cessarent. Vn
quadā die exeūte eo a pmo
taliū mulierū diluculo. ob
uiauit ei quidā homo imu
dus intrās ad fornicandū
cū ea. Et cū uidisset sēm vi
taliū ab ea egredientē. dedit
ei alapā in facie. dicēs ad eū.
Usq3 quo pessime illusor xpi
nō emendas te ab hys neq
tys. Qui dixit ad eū. Crede
mihi. Accipies alapā a me
huiuli. ut tota alexādria co
gregat ad clamores tuos. Non
dū breui tpe trāsacto dormiuit
in pace in cella sua sēus vita
lius nēine cōno sacte. Habe
bat enī pusillā cellulā val
de. sup locū qui dicebat por
ta solis. Vn et plerūq3 cū co
lēm celebraret iuxta cellulā
eius in ecclīa scē metre. Dor
mientes quedā mulierculaꝛ
harū ad alterutras dicebāt.
Eamus eamus iterū abbas vi
talius collectā habet. Et ve
nientibus eis curabat eas. Igi
dormiēte eo ut predicm est in
propria cellula sua et nullo sci
ente. mox adstat quidā demo
tamq̄ ethiops deformis et q̄
dederat alapā abbati vitalio
et dat ei alapā dicēs. Suscı
pe alapā quā tibi misit ab

bas vitalius. Et cadens in terram sta-
tim cepit spumare. Congregata
est ergo secundum prophetiam abbatis
vitalii pene tota alexandria in
violentiam quam paciebatur a de-
mone. et maxime quia sonitum
alape ei date audierunt quidam
quasi ad iactum unius sagitte.
Post aliquantas itaque horas in
mentem rediens is qui pacieba-
tur scindit vestimenta pectoris sui
et occurrit ad cellulam sancti
clamans et dicens. Culpam feci ti-
bi serve dei vitali. miserere me-
i. Concurrerunt vero cum eo omnes au-
dientes. Et cum pervenissent ad cel-
lulam sancti. exiit iterum demonium
cum iactans omnibus aspicientibus.
Et cum ingrederentur intro hii qui cum e-
o concurrerunt invenerunt sanc-
tum stantem in genibus suis. et
in pavimento scripturam hanc.
Viri alexandrini. nolite ante tem-
pus aliquid iudicare. quousque
veniat dominus. Confitebatur vero
et homo qui a demonio vexa-
batur quod fecerat sancto. et quod sanctus
dixerat ei. Renunciata sunt ergo be-
atissimo iohanni patriarche omnia
que circa sanctum vitalium acta sunt
et descendens cum clero venit ad
corpus sancti vitalii. et cum vidisset
suprascriptionem dixit. Ve hanc
humilis iohannes per deum evasit.
Nam alapam quam accepit qui ia-
cet, ego accipere. Tunc itaque om-
nes fornicarie et que abrenun-
ciaverant ex eis et viros suprascr-

et orantē. et cū
mā dño ma
dantem.

ipserant. cum cereis et lampadibus pro-
sequebantur eum flentes et dicentes. Per-
didimus salutem nostram et doctri-
nam. Enarrabant enim iam con-
versationem eius omnibus. et quoniam non
propter turpem rem ad nos intra-
bat. et quia numquam aliquam vidimus
eum super latus dormientem. aut
unam ex nobis tenentem manu
sua. Et reprehendentibus eas quibus-
dam et dicentibus. quare hec omnibus
non dicebatis. ut non scandali-
zaretur in eum tota civitas. E-
narrabant iam amplius quod circa
eam gestum est que a demonio
vexationem sustinuit. et quia
hoc timentes tacebamus. Sepul-
to ergo eo in iusto honore. per-
mansit is qui ab eo correctus
et sanus factus est. faciens medela
in eius. Postmodum autem et re-
nunciavit seculo. ingressus mo-
nasterium abbatis seridonis
in gaza. et suscepit cellulam
abbatis vitalii secundum fidem. et
in ea permansit usque ad mor-
tem suam. Et sanctissimus patriarcha
misitas gratias egit deo. quia non
permisit eum peccare in servum
suum vitalium. Multum autem mu-
lieres ex tunc in alexandria profe-
cerunt sibi. et hospitio recipie-
bant monachos et muniebant
ut non condempnaret aliquis ab
eis sicut evenerat. Fecit autem
sanitates post mortem hono-
rabile monumentum sancti vi-
talii per divinam gratiam. au-

oracionibus det nobis dominus conuer
sationem bonam. et misericordiam
in die qua manifestabit ab
scondita hominum. et nuda fa
ciet consilia cordium. De cop. qui con
Diuina patriarche ingerebat. 36.
Precipiens aliquem dari cu
idam petenti elemosinam decem
nummos ereos tantum. commina
ciebat ab eo in fine atroni
ille bonus. quia non dederat ei quot
quot voluit. His autem qui de
obsequio erant querentibus cedere
eum qui comminabatur. increpa
uit eos vehementer patriarcha
dicens. Sinite eum fratres. Habe
o ego sexaginta annos blasphe
mans per opera mea christum. et
unum denarium non portabo ab
isto. Et precepit datori soluere
sacculum. et sinere pauperem
tollere quantum vellet precium.
De interrogacione quam habebat ad
Si vero ad eleosinatores. 37.
aliquem audiebat de ali
quo sapientissimus quam eleosi
nator esset talis. adducebat
eum in hilaritate seorsum. et di
cebat ei. Quomodo frater es eleo
sinator. qualiter an teipsum
violenter cogens. Unde quidam
qui ab ipso interrogabatur
verecundatus occultabat quidem.
Quidam autem dicebat. Pater
quod unus interrogatus a sancto res
pondit ita. Crede michi domine
quia nichil do aut facio bo
ni. Verumptamen homo quod sa

cio et probeo ex quibus deus ero
gaciones tue largiuntur ita fa
cere assueui. Eram prius valde i
misericors et crudelis. et sem
dampna patiebar. et in paupertate me
deueni. et cepit cogitacio me
a dicere michi. Vere si esses eleo
sinator. non relinqueret te deus.
Statui ergo per singulos dies
dare quinque ereos nummos pau
peribus. Et tunc cepisse dare. sta
tim zathanas prohibebat me
dicens. Vere quinque nummi isti suf
ficiunt domui ad olera aut ad
balneum percipiendum. Et stati
tim nunc si de filiis natorum me
orum priuare eos nichil dabo.
Cum ergo vidissem quod superatus
a vicio. dico puero meo. Per
singulos dies furare me nes
ciente quinque nummos et da ele
mosinam. Sum enim trapezeta. Et
iste. Ille vero benefaciens. cepit
furari denos. Erat autem quando et
siliquam furatus est. Cum ergo vi
disset quia benedicebar et diui
tiis habundabam. cepit et tre
misses furari et dare. Semel
itaque admirans benedictiones
dei. dixi ei. Vere multum proficere
filii quinque nummi illi. Volo er
go ut des decem. Tunc dixit michi
puer subridendo. Vade ora pro
furtis meis. Nam vere hodie
non haberemus quem manducaremus
nec panem. Sed si est fur iustus
ego sum. Tunc ergo dixit quoniam
et tremissia dabat et siliquas

crā. Et ex fide illius assueuit i
dne de aīo dare. Edificat⁹ er
go sanctus valde dixit ad eū.
Crede michi. multas conuersa
tiones p'mi legi. tale aliquid
nō audiui. De pncipe q̄ maliciā
reseruabat ad'u's alterū. xxxviii.

Maliciā reseruātem quē
dā illustrū cons' aliū
pncipē, audiēs hic magn⁹ io
hānes monuit sepe eū ī sua
sū ad concordiā. et nō potuit
conuertē eū ad pacē. Semel
ergo misit et adduxit eū sanct⁹
qsi pro re publica. et fecit mis
sas in oratorio suo nullū ha
bēs nisi ministrū suū. Cū ergo
sin bndixisset patriarcha. et orō
nē dnicam īchoasset. cepit
dicē tres tm̄ illi p'r nr̄. Et cū
puenisset ad sermonē quo di
cit dimitte nobis debita nr̄a
sicut et nos dimittim⁹ debito
rib⁹ nr̄is. īnuit domestico pa
triarcha ut taceret. Siluit vero et
patriarcha. et remansit princeps
solus dicēs versū dimitte no
bis sicut et nos dimittim⁹. Et
statī conuersus scūs dixit ei ma
gna voce. Vide in qsli terri
bili hora quod dicis deo. qm
sicut ego dimitto. ita et tu di
mitte michi. Tamq̄ ab igne
statī cruciatū ferēs predict⁹
pnceps cecidit in facie sua
ad pedes scī dicēs. Quecūqz
iusseris dne. faciet seru⁹ tuus.
Et reconsiliat⁹ est ex tūc īmi
co suo cū om̄i deuotione. Quid
erga supbū quēlibz agebat. xxxix.

Superbū aūt iterū si vide
bat aliquē btūs. hūc q̄
de in facie nō arguebat. Cū
aūt eū in secreto suo sedentē
videbat. afferebat de humilitate
sermones. ut per tale magis
teriū sensū pcutet superbū.
et modestū faceret. dicēs ita. Mi
ror dm̄i mei. quo non recor
dat misera aīa mea humilita
tis que demonstrauit nobis s'r
terrā appare filiū dei. Sed in
tumesco et extollor sup fra
trē meū. Si fuero modicū q̄
pulchrior eo. aut ditior q̄ glo
riosior. aut pncipatū officii
cuiuscūqz habuero. nō intel
ligēs diuinā vocē. que dicit.
discite a me. quia mitis sū et
humilis corde. et īuenietis req
em aīabus vr̄is. neqz sancto
rū voces cogitās. qm̄ quidā
terrā. et quidā cinerē. quidā
vero vermē et non hoīem. q
dā aūt impedimoris et tar
dioris lingue se nōinabant.
Et quia ysayas qm̄ deū vidē
meruit ut capit homo. tūc
īmūda labia se habē pnū
ciauit. Quid enī et sū hū
lis. Nōne de luto factus sū. vn
sūt lateres. Nōne om̄is qm̄
puto habē gloria ut flos fe
ni marcescat. Hijs ergo et
hmōi et aliis pluribus vbis
sapientissim⁹ quasi de se dicēs

eũ qui languorẽ inflationis
et superbie habebat interio
rem curares. pderat eius aĩe.
Intelligebat enĩ is qui ulc9
habebat. qđ de eo patriarcha
hec ĩtimabat. Sermo illi9 ad
Et hoc humilitatis exemplũ. Et
frequẽter ille a deo ho
norat9 afferebat in mediũ
in humilitatis exemplũ dicens.
Et si cõsiderassem9 et cogitas
sem9 dei erga nos misericordiam
et bonitatẽ nec in celos sub
leuarem9 oculos nros. sed
semp in humili habitu et peni
tentia degẽm9. Ut enĩ preti
eã. qualiter ex nõ existẽte ut
essem9 pduxit nos factor. et
pcto et ĩobedientia deceptos i
terũ renouauit nos et p
prio sanguĩe redemit nos a
morte. et oẽm terrã et ipm
celũ in obsequiũ hoim sub
didit. Sed et nũc qualiter pec
cãtes nõ dissipat. sed magis
lõganimit expectat ĩmobilis
illa natura. et paciẽs ille oculis.
Et nobis plerũqȝ blasphe
mãtib9 ipse cõsolat et blan
dit per miseratione suã. De
sursũ pluuias ppter uitã
nostrã tribuẽs. Quãtos ma
los operarios pgentes ut oc
cidãt aut furentẽ tegit. Et nõ
tradit ne capiãtur et puni
ãtur. Quãtos existẽtes in na
uib9 in pelago ut predẽtur
obuiãtes sibi naues. et om

dẽt qui in eis sũt. nõ dimit
tit in pfundũ dimergi. sed tẽ
perat mari ne absorbeat eos.
expectãs cõuersionẽ malicie
ipsorũ. Quãti peierant corpus
et sanguinẽ eius sacrosctm.
quia patit lõganimit agere
nõ reddens eis hic aliqđ dis
ficile. Quãtos in itinere latro
cinãtes nõ tradit in obuiam
obuiãtib9 sibi bestiis. Quã
tos euntes cõmunia terrarũ
itinerũ seditiões operãtes
pteguit. ut nõ consumantur a
custodientibus omnib9 vel cũ
hoibus. Et me iterdũ qui
cũ meretrice recũbente. aut cũ
hiis qui se ĩebriant. aut cũ
turpia loquẽtib9 cõmisceãt
aut cetero quolibet scti hu
pcto implicato. apes quidẽ
circũferens et ualles et alue
os circuit. querens colligere
mixtũ fructũ. ut dulce sa
at guttur qđ feda et iniqua
pnũciat. Uua aũt festinãs
per calorẽ maturari. ut re
pleat os et letificet cor. qđ
factorẽ suũ preuaricanti est.
Flores ĩuicẽ se pcurrũt. ut
delectet oculos qui fornica
tionib9 et alienis mulierib9
ad luxuriã innuunt. Ficus ci
batur qñ ten9 pueniat ut re
pleat manũ per magnitu
dinẽ. et os per dulcedinem
qđ tenet et basiat alienam
mulierẽ. Talia ergo inqt o

pera o fr̄es agētes et tales
retributiones suscipiētes a
benigno deo. q̄lem debuēām⁹
habē prudēciam. cōsiderātes
nouissimā n̄ram et horre
dā horā. Multū eni de meo
ria mortis et exitu aīe dis
putabat semp ille b̄tus. ita
ut frequēter intrarēt qui
dā ad eū sup̄ hoc sermone et
uidēn vultu et īconsiderato
oculo. et exicēt huīli more
et cōpūncta facie. et lacimā
tibus oculis. Propter qd̄ et dice
bat. quia ut estimo ego huī
lis suffi[c]it ad salutē assidue
et dolēter cogitare. et sollici
tudinē habē de morte. q̄m
nemo nobis in hora illa cō
paret aut comitabit ex vi
ta ista. nisi bona opa n̄ra.
Et q̄uo angelis venientib⁹ et
p̄peratibus turbat tūc aīa
si īuenta nō fuīt p̄parata.
Q̄uo rogat ut addat sibi t
modicū tēpus vite. et audi
et. Quid eni. Tēpus qd̄ vixis
ti b̄n consūpsisti. Et iterū di
cebat tamq̄ de se ipo. Q̄uo t
huīlis iohānes trāsire pote
ris bestias harūdineti q̄ndo
obuiabūt tibi exactores. Ve
q̄lis timor et tremor obtinet
aīam tūc ratione ponente
tātis exq̄sitoribus amaris et
īmisericordibus. Etenī s̄ctus
iste in meoria semp retine
bat. qd̄ s̄co symeoni qui in co

lūpnis stetit per reuelatione
notū f̄cm est. quia ut ait exe
ūte aīa e corpe obuiāt ei tūc
ascendēt a terra in celū chori
demonū singuli in p̄prio or
dine. Obuiat ei chor⁹ demo
niorū sup̄bie. īuestigāt eā si
habeat opa eorū. Obuiat co
rus spirituū detractionis. as
piciūt si aliqn̄ oblocuta sit.
et pēitenciā non egerit. Ob
uiāt iterū supius demones
fornicationis. scrutātur si re
cognoscāt in ea voluptates
suas. Et q̄ndo a terra usq̄ ad
celū misera aīa cōnem po
sitam p̄uenit seorsū ab ea
s̄cī angeli stabūt. et non ad
iuuabūt eā nisi bonitates
sue. Hec cōsiderans hic nobi
lis p̄territ⁹ pro tali hora. et
sollicit⁹ f̄cus est. ferēs in me
moriā et s̄cī hilarionis eloq̄
ū. quia cū e uita egressur⁹
ēēt formidauit et dixit aīe
sue. Octogita ānos o huīlis
aīa habes seruiēs xp̄o. et ti
mes exire. Exi quia miseri
cors est. Et reātabat sibi pā
archa. Si is qui octoginta
ānos seruiuit xp̄o et mor
tuos suscitauit et signa fecit
timuit amarā horā illam.
quid habes tu huīlis iohes
facē aut dicē. q̄n obuiauerit
in facie tuā crudeles illi et
īmisericordes exactores et ex
q̄sitores. Ad q̄ntos poteris

al' : reitere bat

racione reddere. ad eos qui exqui
runt de meditatione. ad eos qui ex
quirunt de detractione. ad eos
qui exquirunt de crudelitate.
ad eos qui de avaricia. ad eos
qui de memoria mali. ad eos
qui de odio. ad eos qui exqui
runt de pruritu. Et demetrius
dicebat. Deus tu eos increpa.
Nam omnis fortitudo hominum eis
resistere non valet. Tu domine da
nobis ductores sanctos angelos
qui custodiant nos. et guber
nent nos. Multa enim est con
tra nos eorum insania. multus
timor. multus tremor. multum
periculum pelagi aeris huius.
Si enim de civitate in civita
tem super terram ambulantes. de
precamur eos qui nobis duc
tores sunt. ne in rapina in
damus. aut in agrestium besti
arum loca. aut in flumina in
finita. aut inaccessibiles et in
vios montes. aut in latronum
manus. aut in heremum incompre
hensibilem et inaquosam. et pe
reamus. quot ductoribus fortibus
et divinis custodibus opus ha
bemus pergentes longam viam hanc
et eternam. videlicet que ex
corpore est egressio. et ad celum
ascensio. Hec sunt sapientia
plene beati. ad se et ad omnes
doctrine. hec sunt eius cotidia
ne atque meditaciones.
Quod fecit pro hiis qui post evange
lium lectum stationem deserebant. xli.

Multam autem et de sancta statione
curam habebat. et sollici
tudinem demonstrabat. Unius
enim dierum volens multos resi
stere ut non egrederent post so
lucionem sancti evangelii et cele
et onosis sermonibus pro...
ne vacaret. Quod fecit. ...
quit mox postquam lectum est san
ctum evangelium ecclesiam et ipse ...
it. et sedit cum turba. Omnibus ...
vero obstupescentibus. dixit ...
eos iustus. Filii. ubi oves ...
lic et pastor. Aut intrate ...
et ingrediar. aut manete ...
et hic manebo. Ego propter ...
descendo in sanctam ecclesiam. ...
potero michimet facere ...
sas in episcopio. Semel ergo ...
et bis fecit hoc propter sermo ...
le bonus. Erudivit et in hoc ...
plebem magnifice et emendav
it. Timebat enim ne iterum ...
denique ipsum sermo faceret eis ille ...
memorandus. Quod loquentem in ecclesia ...
permittebat. xlii.
Loqui autem aliquem in ...
trario omnino non permittebat ...
in conspectu omnium foras mitte
bat eum dicens. Si quidem ut ...
rares venisti huc. in hoc ...
tem tuam et os tuum vacare ...
opta. Si vero propter locutio ...
scriptum est. domus dei domus ...
racionis vocabitur. Noli ergo ...
eam facere speluncam latronum.
Quod neque in monachica vita neque ...
clero moratus est. xliii.

Hoc autem erat admirabilius sanctissimi huius patriarche. quod neque monachicam vitam duxerat neque in clero moratus est in ecclesia. sed sicut fere legitime coniugium coniunctus est. ita tenuit vigorem ecclesie ab ipso in quo patriarcha consecratus est. et in tale sublimitate exaltatus est. ut multos heremitarum et in arcta vita degentium superaret.

Qualiter statuit duos ordines monachorum. xliiii.

Volens autem nec huius boni esse expars videlicet monachice vite conversationis studet tam talem. Congregans duos ordines sanctorum monachorum. statuit eis omnem utilitatem tribui de vilibus suis in civitate sua. Et faciens eis cellulas in duobus oratoriis domine nostre sancte dei genitricis et sancti iohannis. que ipse a fundamentis edificaverat. dixit deo amantissimis monachis illis. Ego post deum utilitatem corporalem vestram procurabo. vos autem spiritalis habetote mee anime salutis. Vespertina vel nocturna vigilia michi apud deum imputetur. Quidquid vero in cellulis vestris officii feceritis pro vestris sit animabus. Hoc autem fecit volens sollicitiores efficere dei amicos monachos. Unde et permansit talis deo grata constitutio ordinum. Et ad similitudinem monasterii huius civitatis pene vivunt in diversis locis per vigiles psalmodias deo referentes.

De cautela communione hereticorum. xlv.

Et hoc beatus iste ita omnes docebat et contestabat dicens. Nullatenus aliquando hereticorum communionis proximo coniunctionibus participemini. etiam si omni vita vestra ex aliqua impulsione vel necessitate communionem catholice ecclesie non invenientes sine communione permanseritis. Si enim aut uxorem corporalem legitime possidentes. si in regione aliqua longinqua absque ista tempore multo morantes. relinquere hanc et alii copulari a deo et legibus prohibemini. si vero hoc egerimus punimur. quomodo putatis deo perfectam fidem et catholicam ecclesiam coniuncti ut ait apostolus aptavi vos uni viro virginem castam exhibere christo. si orthodoxam et sanctam fidem adulteraveritis per communionem hereticorum. non in futuro seculo tormenta que excipiant hereticos erimus facti participes. Communio enim autem ideo dicitur. eo quod communem faciat et firmet communicantem quibus communicat. Ne igitur quomodo ait o filii huiusmodi oratoriis applicetis.

Qualiter non condempnabat aliquem. et de iuvene qui monacham rapuit. et de porphiria que et pelagia. xlvi

Cum omnibus bonis capitulis suis et hoc beatus hic possidebat. duo videlicet que

ut dcm̄ est. nō condēpnaret
primū. nec condēpnātes re
cipet. Dum̄ vero eius doctrina
et de hoc ōmib' pficuā. Iuue
nis quidā rapiens mōchā
fugit constantinopolī. Hoc
discēs iustus tristis fcūs est
usq3 ad mortē. Tpe vero ali
quo trāsacto cōsedente eo vna
dierū in honorabili cōmili
archio cū q̄busdā clericis.
et sermonē cāe utilē mouē
te. venit in mediū et incō
ria iuuenis qui āncillā dei
rapuerat. Et reperiūt qui
sīto considebāt anathema
tizare talē iuuenē tamq̄ q̄
duas aīas pdiderat. suā sa
licet et sānmonialis. Cōpes
cuit ergo et resecauit eos be
at' dicēs. Ne sic filij ne sic.
Nā ostendā vobis q̄a ⁊ vos
duo pcīn facitis. Vnū q̄ de
q̄a trāsgredimini mandatū
dicētis. nolite iudicare ⁊ nō
iudicemini. Deiñ q̄a nescitis
certi' si usq3 hodie peccet et
se nō peniteat. Legi enī vi
tā pris aliq̄ tale habente
q̄a in ciuitate quadā duo
mōchi abierūt in mōsteri
ū. Et cū trāsiret vn' p locū
clamabat ei vna foemina.
Salua me pr ut xpc mere
tricē. Ille vero hoīm cōfusi
onē ōino nō curās dixit ei
Seqre me. Et tenēs eā per
manū eius exijt publice de

ciuitate ōnibus aspicientib'.
Fcā est ergo fama. q̄a abbas
accepit mulierē dñam por
phiriā. Ita enī vocabat. Por
gētib' ergo eis ut mitteret eā
in mōsteriū. Inuenit mulier
in vna ecclā puerū in terra
piectū. et sustulit eū ut nu
tret illū. Itaq3 quidā post an
nū venerūt in patriā ubi e
rat abbas et porphiria que
fuerat de metricib'. Et uidē
tes eā habentē puerū. dixit
ei. Verauit bonū abbatis pu
lū genuisti. Nondū enī fem
stema acceperat. Euntes ergo
tpēi qui uiderat eā. inde et
abbas tulerat illā. diffama
uerūt quia genuit de abba
te porphiria. et nos vidim
puerulū oculis nrīs simila
tē ei. Qn̄ ergo cognouit ex
deo abbas obitū suū. dixit
nōne pelagie. Sic enī mu
tauit nomē eius qn̄ tradi
dit ei scēm stema. Eam' q̄
quia habeo illuc responsū.
et volo ut venias mecū. Il
la vero nō volēs cōtradicē
ei secuta est eū. et venerūt
ābo habētes et puerulū se
tē annorū existentē. Cū er
go egrotasset abbas in ifir
mitate usq3 ad mortē. asce
derūt ad visitationē eius
ciuitate usq3 ad centū aīas
et dixit. Afferte pruinas. Ita
q3 cū venisset thuribulum

plenum peccuniis tulit et euacu
auit eas in vestimentum suum
et dixit. Credite fratres quia sicut
custodiuit deus rubum incom
bustum ab igne. et sicut nec tu
nicam hanc meam incenderunt
pecunie iste. ita nec ego agno
ui peccatum mulieris huius ex quo
natus sum. Et omnes mirati sunt
quomodo non ardebat vestimentum
ab igne. et glorificauerunt de
um habentem occultos seruos. Ex
occasione autem nomine pelagie
quondam meretricis et alie fornica
rie secute sunt eam abrenuncian
tes mundo. cum eam pergentes in
monasterium eius. Seruus enim dei
monachus qui totonderat eam. postquam
satisfecit omnibus. tradidit
deo spiritum in pace. Ideo inquit
dico vobis o filii ne precipites
sitis ad condempnanda et iudi
canda aliena. Multotiens enim
peccatum fornicationis vidimus.
penitenciam vero eius quam fe
cit occulte non aspeximus. Et in eo
quia furtum facientem quendam vi
dimus. suspiria vero et lacrimas
quas produxerit deo nescimus. Et nos
quidem habemus eum quale vidi
mus illum furem aut fornicato
rem aut periurum. apud deum vero
recepta est occulta eius peni
tencia. et confessio. et est ab eo p
nosus. Omnes ergo admira
batur super doctrina industri
pastoris huius atque magistri. De du
obus clericis calciamenta facientibus.

Duobus clericis cal xlvij.
ciamenta facientibus et iux
ta se laborantibus. unus quidem ha
bebat filios multos et vxorem
et patrem et matrem. Vacabat
vero ecclesie sine intermissione.
et omnes post deum alebat de
arte sua. Alter autem quamuis doc
tior esset illo. eo quod non perma
neret in ecclesia. sed etiam dominicis
diebus laboraret. nec seipsum tan
tum nutrire valebat. Inuide
bat ergo iste vicino suo. et v
na vice non sufferens inuidiam.
dixit ei cum ira. Unde tu sic diues
factus es. Ego vero vacans plus
quam tu arti mee in paupertate
deueni. Dixit vero ei volens fa
cere eum vacare ecclesie. Inuenio
precium in terra. et inde paula
tim diues factus sum. Sed si vis sp
vovo te et veni mecum. et quid
quid inuenerimus accipies dimi
dium. Cum ergo ille acquiesceret
et sequeretur eum euntem ad ecclesiam
sine intermissione. benedixit
ei deus et diuitem fecit. Tunc
dixit illi ille bonus consiliarius.
Vidisti frater unum mendacium quod
propter deum quantum profuit anime tu
e. et substancie tue. Crede mihi
nil inueniebam aliquid in terra
ut estimasti gratia precii. Sed
quemadmodum dominus dixit. querite primum
regnum dei. et hec omnia adii
cientur vobis. Dixi ergo occasio
nem feci ut tantum seducerem te.
et ecce non sine causa labora

ui. sed inuenisti et superinuenisti.
Hoc igitur discens sanctus patriarcha
fecit illum bonum consiliarium
presbiterum tamquam dignum. erat enim
lector. De vocatione eius ad deum.
Et quidem hactenus xlviii
quam memoratus dei cul
tor menas. qui fuerat vice do
minus sanctissime ecclesie alexan
drinorum magne ciuitatis enar
rauit nobis. sequentia autem vi
litas mea depinxit. Quedam
vero a quibusdam quibus digne
credendum est audiui. Dicenti
bus ergo nobis in superioribus in
quodam capitulo. quod multa spiritu
ali dilectione patriarcha et nice
ta patricius ad inuicem colliga
ti essent. dignum iudicaui talis
exhibitionis presens excitare ca
pitulum. Quando permittente deo
pro peccatis nostris futurum erat ut
traderetur alexandria sine de
o persis. reminiscens pastor di
centis. Cum persecuti vos fue
rint de ciuitate ista fugite in
aliam. fugam arripuit in propri
am patriam. videlicet in cyprum
in ciuitatem suam. Vnde occasione
accepta prefatus niceta pat
ricius dicat ad sanctum. Obsecro si
inueni gratiam ante te. ne de
digneris fatigari usque ad re
ginam ciuitatum. et benedictionem accepturos
preces tuas donare piissimus
imperatoribus. Inde vero iuste
fidei viri consentiens. obediens
ad hoc factus est deo et volunta

al' exceptū

ti eius. et a se datum honorem
constitutus erat tamen beatum ostendere
volente. Fatigata ergo naui
multiplicatur a vi ventorum in
qua erat sanctus cum patricio. et in
profundum mittenda. videt septem
memoratus patricius et optimates
qui cum eo erant vna nocte. in qua
tempestas facta est. patriarcham mo
quidem cum principibus per nauim
ubique circumcurrentem. modo autem
ipsum cum eis manus in celum ex
tendentem. et ab alto adiutori
um abstrahentem. Cumque in rodum
peruenisset ascendentes vidit ei
pergressus a deo vocatus. hic quen
dam eunuchum choruscantem fe
ma et aureum sceptrum in dex
tera manu tenentem assisten
tem sibi et dicentem. Veni iube
re rex regnantium querit te. Nic
il ergo negligens statim aduo
cat patricium nicetam. et dicit ei
cum multis lacrimis. Tu qui
dem o domine ad terrenum imperato
rem me vocasti. sed preueniens
celestis autem vocauit exiguita
tem meam. Et retulit ei eunuchi
primo angeli visionem que ap
paruit sibi. Gauisus ergo et
tristis factus est idem gloriosissi
mus vir impedire sanctum non potu
it. Habundare igitur sanctis eius ora
tionibus repletus et imperatoribus
has deferens. cum multo hono
re redire eum in cyprum iussit.
De testamento quod fecit. ca. xlix.
Reueniente ergo

co in ppriã ciuitatẽ que anna
thynta vocabat testamentũ
ppriũ scribe cito ministris suis
precepit. Velocit̃ vero et sine di
latione acta et calamũ ppn
de sic. Iohãnes seruꝰ. Potere
ã vero que supposita est michi
i sacerdotij dignitatẽ gratia
dei liber. Grãs ago tibi deus.
qm̃ exaudisti miseriã meã i
uocantẽ bonitatẽ tuã ne in
uenires moriẽti michi nisi
vnũ tremisse. Inueniẽte enĩ
me in honorabili episcopio
sanctissime ecclesie alexandrinorũ
magne ciuitatis. quã per in
dulgentiã dei suscepi. quando i
ea cõsecrat' sũ epũs erant oc
toginta cẽtenaria auri. et q̃ i
trauerũt michi ab amicis i
psi. pene nũm hoĩs transcen
dũt. in seipsã mentẽ colligẽs
et cognoscẽs hec oĩa donato
ris oĩm esse. festinaui ea que
dei erãt. deo dare. Vn̄ et qd̄ re
mãsit michi hoc tremisse. di
et hoc existẽs. iubeo dari hys
qui sũt dei. O gloriosa res. o
deuotionẽ sã. Nã attendit nõ
suis sicut suis. qd̄ patiũtur
multi qui in diuitijs sũt. q
dei dona aut ex iniustitia co
llecta. tamq̃ ppria. et tamq̃ sic e
terni ferre possint thezau
rizant. et nõ large egẽs prebẽt.
sed illa q̃rebat que sp̄ ma
nẽt. et aliq̃n nõ minuunt.

Vn̄ sine mendatio repromissi
onibꝰ non est fraudatꝰ. que
asseuerãt ex psona dei. qm̃
qui glorificãt me glorifica
bo. Vere enĩ magnifice glori
ficauit sctm̃ huĩ. qui ĩ bonis
suis semp glorificatur dñs.
Nõ enĩ ferens nobilis hĩ tpa
li vita sua congestę sũt et
digne laude bona. Qd̃ egit'
Xenodochia gerontocomia
atq̃ mõsteria a fũdamẽtis
edificãs. et choros scõrz mõ
chorũ statuẽs. incessabilem
vẽ iustitie memoriã possidz
per ea que celebrãtur in eis
bona opa. Quid enĩ de hys
qui mala agũt. et successo
res priorũ malorũ pꝰ mor
tẽ in vita hac relinquũt. a
it deo plenꝰ apls. Qm̃ quo
rũdã pctã manifesta sũt p
cedentia ad iudiciũ. quosdã
aũt et subsequũtur. Hoc cõ
trario de hoc bto dicendũ ẽ.
qm̃ quorũdã iustitie mani
feste sũt precedẽtes in regno
celorũ. quosdã aũt et subse
quũtur. De quibꝰ vnꝰ et iste
extitit. Et qm̃ nõ fabula. ne
q̃ ad gratiã est qd̄ dictũ con
stat. testimoniũ nobis ph
beat plane qd̄ mox in preci
osa eius dormitiõe gestũ est
pdigiũ. Tradẽte enĩ eo et cõ
mendãte ppriã aĩam ĩ ma
nu dñi vt ait alicubi sacra
lca. historiũ aĩme ĩ manu

dei sunt. et tradunt ei ut sacrificium immaculatum offerentes. Cum recondendum esset honorabile eius corpus honorifice et cum congruo sacerdotibus ritu in quodam oratorio sancti miraculorum factoris thyrominis fit quoddam tale gloriosum signum.

De corporibus duorum episcoporum. l. m.

Iacebant in quodam tumulo ubi et iustus reponendus erat duorum quorundam episcoporum qui ante dormierant sanctorum sanctificata corpora. que et in natura ceraūni integra degentia. tanquam si viva revera essent celestem sanctorum honorem tribuerunt. Cum enim beati corpus inter duos illos componendum esset. honorantes summum pastorem pastores. et multam eius apud deum fiduciam retinentes. simul et mirantes dei iussione. tanquam vivi quidem corpora sua separantes in medio sacrum huic susceperunt. honorem ipsi et perceptione dei sicut a deo honorato afferentes et omnibus statim ostendentes. que ei a deo donata est gloria atque sublimitatem. Quod maximum et gloriosissimum miraculum non unus neque decem neque centum viderunt. sed omnis turba que convenit ad preciosam eius sepulturam.

De muliere que peccatum scriptum sancto dedit. li. m.

Aliud autem eius gloriosius quod quidem adhuc viuens in carne tepit miraculum. sed postquam migravit ad dominum complevit. Sermo commemorare temptabit.

Mulier quedam de ea que sanctum protulit civitate existens. cum audisset eum venisse a rodo. et angelum ibidem ei apparuisse. et denuntiationem ad communem dominum ei denuntiasse. peccatum inmane gravissimum in se recognoscens. quod nec ad auditus hominum posset iterare affirmabat. fidem in ambiguam sumens ad sanctum cursum pervenit. et pedes eius comprehendens cum multis lacrimis clamabat dicens secreto sancto. Peccatum o ter beate habeo misera. quod ad aures hominum venire non potest. Et scio quia si vis potest mihi id indulgere. Dixit enim vobis dominus. Omnia quecumque solveritis super terram erunt soluta et in celis. et quecumque ligaveritis super terram erunt ligata et in celis. Et quorum remiseritis peccata remittuntur eis. et quorum retinueritis retenta erunt. Hec verba audiens a muliere sanctus. et timens si petitionem eius refutaret ne forte ei eterni tormenti fieret. cum posset liberari a proprio peccato per fidem quam habebat in eum. dixit ad eam humiliter. Si utique credis o mulier deo quod per infelicitatem meam ignoscatur tibi crimen quod dicis. confitere mihi hoc. Que dixit. Non possum domine dicere. neque enim potest auditus hominis portare illud. Dixit ergo

uim ad eã frĩs. Et si erubescis
vade et scribe illud si nosti li
teras et fer michi. Illa vero
iterũ respõdit ei. Vere dñe
nõ possũ. Expectans ergo sũs
modicũ quid taceẽs dixit ei.
Nõ potes scribe et bullare
et afferre michi. Tũc dixit
ei. Possũ dñe. Hoc faciam co
gñs honorabile et angelicã
uiam tuã ne soluat. neq; vl
lo modo inueniat a quolibet
pitaciũ aliqñ. Verbũ igit ac
cipiẽs a deo honorabili. q nl
lus homo soluet et leget ei
pitaciũ. abiens scripsit ppri
a manu pctm. et bullãs re
misit btõ. Suscipiẽs ergo sũs
pitaciũ. post q̃nq; dies ad
dñm pfectus est. nemĩ aliq
de hmõi pitacio aut dispo
nẽs aut uidimus. Mulier ita
q; fortuitu ymo dispẽsatiõe
dei nõ existens in ciuitate die
qua trãslat' est in pace de scõ
ilto ad illud priarcha. volẽte
et in hoc demõstrãte deo. qm
tm apud eũ utpote pprius fa
mulus fiduciã possidebat. sed p'
vnã diem recõdicionis ꝓuisi
eius lipsani adueniẽs. tũ au
disset dormitionẽ eius amẽs
et despiciẽs ipe modũ sũa est.
existimãs pitaciũ qd dede
rat in episcopio relictũ õnib'
facie culpã eius manifestã.
Cito igit resiliẽs et priorẽ s
de sũa indubitabilẽ sup eũ

mã resumẽs. archã a deo ho
norati apphendit. et sicut vi
uẽti ita verans ei turbata p
hibebat. Homo dei hoc tibi
nõ potui pctm enarrare. eo
q sup modũ existet graue.
et ecce nũc õnib' fcm e ma
nifestũ et cognitũ. Utinam
nõ tibi rẽ meã manifestarẽ.
Heu heu michi putãs cõfu
sionis absolutionẽ inuenisse.
cõfusio õnib' facta sũ. p me
dela blasphemiã recepi. Qd
michi opus ad te erat secre
tũ aĩe mee patefacere. Tamẽ
nõ desinã neq; diffidã. neq;
remouebo a tumulo lacri
mas meas usq; dũ satisfac
tionẽ de petitione mea acce
pero. Neq; enĩ mortu' es scẽ
dei. sed viu'. Scriptũ est enĩ.
Iustus in ppetuũ viuet. Iterũ
q; eadẽ verba assumẽs dice
bat. Nichil o homo dei peto
a te. nisi ut certũ facias cor
meũ. quid nã tibi de dato pi
tacio fcm sit. Deus ergo qui
dixit aliqñ ad cananeã. fides
tua te saluã fecit. ipe et hãc
certã fecit. Trib' enĩ diebus
pseuerãs ad sepulchrũ sãc
ti et cibũ aut potũ oĩno nõ
gustãs. tercia nocte dũ rur
sus cũ lacrimis cosidẽ diceret ac
fideles sermones btĩssimo di
ceret. ecce egredit' dei famulus
de tumulo suo. osculati appa
rẽs cũ duob' epĩs qui cũ eo

iacebat uno hic et altero in-
ci hospitalitatibus. et dicit ad e-
am. Usquequo mulier hos quibus
sunt commoues. et non dimit-
tis eos quiescere. Insudauerunt ei
stolas meas lacrime tue. Et
hec dicens dat ei preciosum pit-
tacium bullatum dicens ad eam.
Suscipe. Recognoscis hoc?
Solue. aspice. Et in seipsam
ex visione veniens. videt cun-
ctos ingredientes in preciosum lo-
cum. et soluens inuenit litteras su-
as deletas. et subscripsionem
habentem sic. Propter iohem
seruum meum deletum est pec-
catum. Quis loquitur potentias
domini o amici et fratres. Quis
ita misericors et amator ho-
minum. faciens voluntatem time-
tium se. et glorificans glorifi-
cantes se. et per miraculorum
operationes magnificans eos.
Non autem in loco solum in quo
preciosa eius dormitio facta est.
gratia quam apud deum habuit
manifestata est. sed ubique
locorum claruit. *Quomodo Sanpinus mo-
nachus in eius dormitione vidit. lv*

Eadem enim die in qua ad
dominum ex hac vita beatus
iste profectus est quidam eorum
qui angelicam vitam et schema
monachorum habent vir mirabi-
lis et industrius Sanpinus nomine
alexandrie habitans videt quasi
si in excessu mentis fratres dum-
nit honoratum iohem de pro-
o episcopio egredientem cum cle-
ro omni cerea portantem. et ad im-
peratorem euntem tamquam cum
sancto quodam ut ipse dicebat san-
ctus cubiculario huius bonitate
et unam puellam ut solem. Post-
quam autem ianuam episcopi exiit quod
significat propter corporis separati-
onem suscipientem eum et manu
tenentem et super caput coronam
ex olee ramis circumponentem.
Quedam ergo cognouit Sanpinus san-
ctus migrationem sancti patriarche
ad dominum ipsa hora fuisse factam.
Quapropter annotatis quidem
mense et die. erat enim celebs
videlicet sancti martiris mene.
Et quibusdam venientibus a quo-
dam procedentes quidam qui
habitabat alexandriam de mi-
gratione sancti agnouerunt veram
fuisse visionem. eo quod eadem hora
fiet. in qua obiit et beatus. et
marie de exemplo puelle. que
manu tenebat eum. Antepone-
bat enim repromissiones ab ea sanctus
sicut in precedentibus verbis vi-
te diximus. quia si me posse-
deris amicum. ego te, ante impe-
ratorem introducam. quod et venire
fecit. *Quomodo habitator quidam alexan-
drie de ipso vidit. lvi.*

Non autem ex hoc tantum dei
satisfactionem acceperunt. quam
eleemosina et misericordia quam
habuit circa egentes eum in
celorum regnum deduxit. sed quidam
alius eorum qui habitabant ciuitatem alexandriam

timēs deū. videt ipsa nocte ī
qua et s̄cūs sāctissim⁹ ōnes pau
peres et orphanos atq̄ viduas
olee ramos baiulātes. et in
p̄riarche obsequio euntes ad
ecclesiam p̄gentis. Non solū
duo aut decē aut centū satis
factiones sūt. per q̄s s̄cīm⁹
clare q̄m sanctorū nimis me
ruit memorabilis hic. Sed
ecce et alia que firmi⁹ hoc
ostendūt. De vngēto qd̄ de lipsa
no eius emanauit. liiii.

Hymnodia eni anniu̇sa
ria post t̄pis multū ā
dormitiōis s̄cī celebrata ī tē
plo supius memorati s̄cī thi
conis. ubi p̄positū lipsanū be
atissimi p̄riarche iohīs repo
situ est. Erat aūt que celebra
b̄ solēne vigilie hymnodia ānu
e recordatiōis s̄cī miraculoꝝ
factoris thiconis is qui ē mira
culorū dn̄s. ostendē ōmibus
volēs quali honore s̄cīm ser
uū suū iohem dignū fecerit.
plauit de honorabili eius
lipsano vngētū saluiferā su
auitatē emanare. Quia vni
u̇si in letitia fecti gl̄am retu
lerūt p̄ri et filio et sp̄ui s̄co.
vero videlicet deo nr̄o qui ꝑ
os s̄cōs gl̄a infinita glorifi
catur. De in cypro diu̇sis talis dei ī s̄cīs

Et nusq̄ gr̄a operatur. lv.
o amica xp̄i tanti mira
culi incredul⁹ sit. etenī usq̄
nūc videm⁹ in hac amica cui
ta cyprorū insula in diu̇sis s
s̄cīs talē dei gratiā operantem.
et t̄m ex fontibus vngento
rū suauitatē de p̄ciosis eorū
reliquijs p̄fluentē ad gl̄am
eius de bonitatis. et ad hono
rē s̄cōꝝ eius. atq̄ alacritatē
et zelū bonū. qui post futu
ri sūt hoīm. q̄ten⁹ s̄c̄dm imita
tionē eorū conu̇santes. ess
de et nos honorib⁹ digni effi
ciam̄ a iusto mercedū retri
butore deo. Efficiam̄ ergo di
lectissimi et nos consuma
tores p̄sc̄ptarū rectitudinū
s̄cī hui⁹ p̄ris nr̄i iohānis. ā
q̄si incole existētes et pegri
ni in vita ista ineternū the
zaurizem⁹ futum per largita
que indigētib⁹ retribuit do
natione. Enim vero s̄c̄dm diui
nit⁹ inspiratū ap̄lm. Qui se
minat in b̄ndictionib⁹ de be
nedictionib⁹ et metet. et pro
corruptibilib⁹ incorruptibi
lia. pro t̄palib⁹ eterna que
oculus nō vidit nec auris
audiuit. et in cor hoīs non
ascenderūt que p̄parauit de
us diligētib⁹ se. Que omēs
nos īpetrem⁹ per gratiā ī
misericordiā dn̄i nr̄i ihesu
xp̄i. Cū quo est p̄ri vna cū
sp̄u s̄co gloria et honor et ī
periū. nūc et semp et in se
cula seculoꝝ. Amen
De b̄to fulgēcio ruspensi episco
po. Explicit vita s̄cī iohīs elemosinarii

Fulgencius natus est ex
Fulgentio patre et matre Ma-
riana in Telepte civita-
te de nobili genere Cartha-
ginensium senatorum. Quem primo ma-
ter sua fecit erudiri grecis litteris et nic-
hilominus latinis: donec in grecis e-
ruditus esset a puero. Adultus factus est
procurator. Cum autem legisset expositio-
nem beati Augustini de psalmo xxxvi cepit
monachum profiteri. Potens est inquit
deus volenti dare facultatem: qui nolen-
ti tribuit voluntatem. Factus est ergo
monachus a beato Fausto episcopo: qui pro fide
relegatus ab Hunerico arriano in
loco suo monasterium sibi construxerit. Quo
audito mater cucurrit ad eum clamans
ad Faustum. Redde mihi filium meum.
Ille autem contumelias eius irridens:
nec saltem videndi filium licentiam ei de-
dit. Post hec Fulgentius de nimia ab-
stinentia obsessus est impetigine. Qui pro
hoc se culpantibus aiebat. Infirmant
carnem illius: qui cotidie cibis lautioribus
saginantur. Iterum expulso inde Fausto
accepta licentia vicinum petiit monas-
terium: ubi Felix preerat paucis sed si-
milibus fratribus. A quo statim coactus est
abbatis locum tenere. Et quia se dilexe-
rant ab adolescentia: alter assumpsit no-
men alterius. Trahuntur postea hii
duo a quodam presbytero arriano Felice
nomine facultatibus locuplete. Dumque
sanctum Fulgentium verberaret: ait Felix.
Parce queso fratri Fulgentio qui non potest
tormenta sufferre: et convertatur in me
crudelitas vestra. Tandem per illos de-
calvatos et vestibus ablatis nudos

et inanes in domo sua proiecit. Cumque
missi dicerent Fulgentio et querimoniam
facerent de presbytero qui eos ceciderat: ait.
Non licet in hoc seculo vindictam querere
christiano. Novit deus quomodo servorum
suorum defendat iniurias. Post hec ad
monasterium suum reversus est: et iterum
ad aliud fugit districtioris regule.
Ibi nomen posuit abbatis. Ibi duo
senes presbyteri abbatis officio fungeban-
tur: quibus se subiciens Fulgentius scripto-
ris arte laudabiliter fungebatur: et pal-
marum foliis flabellos sepissime conte-
bat. Cui operi etiam cum fuisset abbas in
suo monasterio vacabat. Sed coactus
est per Faustum ad proprium redire locum.
Factus autem pretextu ruspensis episcopus tam
in veste quam in cibo prius propositum te-
nuit: contentus una vilissima tunica
tam in estate quam hyeme. Inter monaste-
rii soleas interdum accipiebat. Post hec
missus est in exilium apud Sardinia
lx et eo amplius episcopi cum eo: quorum o-
mnium ipse lingua et ingenium erat. Et
sicut beatus Aurelius Carthaginensis
episcopus meruit ut litteras in Africano
concilio dandas solus ipse dictaret: sic
iste litteras ex illo dirigendas solus ipse
dictaret. Inimicatus est autem Cartha-
gine a Trasemundo rege arriano.
Cui idem rex plena quedam perfidie scrip-
sit: quibus ille compendiose respondit. Fecit
ad eum et tres libellos: quibus episcopus ar-
rianorum respondere noluit magis quam vo-
luit. Contra quem Fulgentius postea ad-
scripsit librum: quem intitulavit de fal-
sis pictam. Miracula facere numquam dela-
tus est: hanc gratiam sibi dari nil...

desiderauit. Cum secundo mitteretur in exilium
predixit uilico viro religioso de eius
recessu quod cito reuerteretur. Et addidit
hoc queso secretum sit apud te: quod me
nimia caritas indicare compellit. Dice
bat enim. Miracula non conferunt homi
nibus iustitiam sed notitiam hominum: que magis
fugienda est quam querenda. Quibusquis enim
hominibus fuit notus non fuit iustus ad
eterna percipit supplicia condempnatus. Multa
que et alia salutarium documenta docebat.
Si quis ei questiones acerrimas proponeret
in quibus laborabat: letabatur. Licebat
enim omnibus fratribus passim unum vellet
interrogare: nec prius quam satisfactionem si
bi conferenti rationem redderet victus te
dio vel labore cessabat. Scripsit contra
faustum episcopum galliarum: qui occulte con
sentiebat pelagianis: aperte volens
catholicus videri. Cum autem reuocatus
est ab exilio tam deuote a populo suscep
tus est: ut de suis palliis super eum extende
sis nouum genus tabernaculi facerent.
Egresso illo de carthagine: obuius oc
currebat ubique populus cum lucernis
et lampadibus et arborum frondibus.
Summam diligentiam prebuit ne quis
clericus ambitiosis vestibus ornaretur:
aut negotiis secularibus occuparetur. Ius
sitque omnes clericos non longe ab ecclesia
domos habere: manibus propriis ortum
colere: psallendi studium et psalmos
pronunciandi curam gerere. Per singulas
septimanas omnes clericos et viduas
et quicumque potuisset et laicos quarta
et sexta feria statuit ieiunare. An
no uno ante mortem suam ecclesiasticas
occupationes reliquit: et a suo monaste
rio secreto recedens in insulam circi
nam in quodam scopulo breui cui no
men est silim habitauit: ibi edifica
to monasterio deo vacabat et sibi. In
firmatus autem acerrime septuaginta
diebus hoc solum dicebat. Domine da mi
chi penitentiam: postea indulgentiam.
Suadentibus medicis ut balneis v
teretur: non acquieuit dicens. Numquid bal
neum poterit facere: ut non moriatur tempore
suo homo mortalis. Moriens autem cir
cumstantibus fratribus dixit. Ego saluti
animarum vestrarum prospiciens molestus fui:
et ideo obsecro vos ut ignoscatis mi
chi quesoque. Iussitque indigentibus pecuniam
dari: et per scriptum quibus quid vel au
daretur propria deliberatione constituit.
Obiit kalendas ianuarii anno episcopatus
sui xxv. vite lxv. Scripsit autem idem
fulgentius ad diuersos xvi volumina
librorum: ad edificationem ecclesie uti
lima: et nonnullos sermones pul
cherrimos.

De beato gregorio papa tertio et confessore.

Gregorius tertius natione
romanus ex patre marcello
sedit annis xvi. menses ix. dies xi.
Fuit autem temporibus anastasii theodosii
leonis atque constantini augustorum. Fuit
autem vir castus. scriptura diuina erudi
tus. facundus loquela. constans animo
ecclesiasticorum dogmatum defensor. et
contrariorum fortissimus impugnator. Huius
tempore fluuius tiberis alueum egressus
totam ciuitatem romanam deuastauit:
euertens domos et eradicans segetes
et arbusta. Pro qua tribulatione cum papa
per septem dies letanias faceret. fluuius

ad pristinum reversus est alveum. Cum eciam
longobardi unum de castris suis do
lo pervasissent. et eos a dicta invasi
one nec precibus nec muneribus repellere
posset. sese spei divine conferens. misso
duce neapolitano. qui menia ipsius
castri sub nocturno ingressus est si
lencio. Sicque longobardis pene tre
centis interemptis et quingentis capti
vatis castrum suum recuperavit. Hic
pontifex in edificacione et restaura
cione ecclesiarum et monasteriorum mul
tum studiosus fuit. Eodem tempore agare
ni rodanum conabantur transire.
et franciam occupare. ibi eodem pre
erat. Qui francorum monicione
contra sarracenos eos circumdatos
interemit. Trecenta enim et lxxv mi
lia uno sunt die interfecta. ut eius
dem eodonis francorum ducis missa pon
tifici epistola continebat. Adiciens quod an
no premisso benedictionem a predicto
viro eis directam in tribus spongiis
que ad usum mense pontificis appo
nuntur. in hora qua bellum committe
batur. idem eodo populo suo per modicas
partes tribuerit ad sumendum. et nec
ullum vulneratum vel mortuum ex hiis
qui participati sunt obtinuit. Post hec
beatus pontifex innumeras pertulit tribu
laciones et insidias a maioribus mis
sis ut eum interficerent ab imperatore.
Sed iuvante se deo et populo romano
atque longobardis semper evasit. proditoribus
eiusdem a populo interfectis. Itin
eciam imperator missis iussionibus
decrevit. ut in nulla ecclesia ymago
sancti cuiuslibet haberetur. maledicta enim

hec omnia asserebat. et si pontifex ac
quiesceret graciam imperatoris habe
ret. si hoc impediret a suo gradu de
ceret. Despexit autem pius vir pro
phanam principis iussionem. et contra
imperatorem quasi contra hostem se arma
vit. scribens ubique christianis ut se
ab heresi tali caveret. Igitur plurimi
excitatus imperatori resistentes de pon
ficis pace et salute sollicitabantur.
Habuerant autem consilium ut alium si
bi imperatorem eligerent. sed pontifex mo
nuit sperans conversionem ipsius
principis. Interea campanie dux in
filio suo adriano populum ut impera
tori obediret et pontificem occideret
instigavit. Tunc romani eum omnes se
cuti comprehensum cum filio suo interfe
cerunt. Hec autem discordia inter papam
et imperatorem diutius duravit. Quan
tum durante bis pontifex instabat
elemosinis oracionibus et ieiuniis. le
taniis quoque deum cotidie precabatur. Gra
volutati populi referens blando me
posito omnes sermone ut bonis in
deum perstarent amonebat. Crescente
autem imperatoris malicia contra pon
fice omnes constantinopoli habitan
tes compulit deponere ymagines
ubicumque habebant. et in medio
civitatis igne cremari. omnesque dealb
bare picturas. Contra hec autem ve
nerabilis pontifex salutaria eis mo
nita dirigebat. Tandem sanctus papa plenus
virtutibus in pace quievit. sepultus
ad beatum petrum sexto ydus februarii.

Fuit quidam in provincia *exemplum.*
[F]ulcia monachum visionem

et verba non autem et conversatio plurimis sed
non sibimet ipsi profuerunt. Fuit autem
temporibus coenredi qui post Edilredum reg-
navit. vir in laico habitu atque mi-
litari officio positus sed quantum pro in-
dustria exteriori regi placens tantum pro in-
terna suimet negligentia ei non re-
gi displicens. Ammonebat ergo se-
dulo illum ut confiteretur et emendaret
ac relinqueret scelera sua priusquam sub-
ito mortis superventu tempus omne pe-
nitendi et emendandi perderet. Verum
ille frequenter licet ammonitus sper-
nebat tamen verba salutis seseque tempore se-
quenti penitentiam acturum promittebat.
Inter hec tactus infirmitate decidit
in lectum atque acri cepit dolore torqueri.
Ad quem ingressus rex diligebat enim
eum multum hortabatur ut vel tunc antequam
moreretur penitentiam ageret commissorum.
At ille respondit non se tunc velle confiteri
peccata sua sed cum ab infirmitate resur-
geret ne exprobraret sibi sodales quod
timore mortis faceret ea que sospes
facere noluerat. fortiter quidem ut sibi
videbatur locutus sed ut postea patu-
it miserabiliter demoniaca fraude se-
ductus. Cumque morbo ingravescente de-
nuo ad eum visitandum ac docendum
rex intraret. clamavit statim misera-
bili voce. Quid vis modo. Quid huc
venisti. Non enim conferre mihi aliquid
utilitatis aut salutis ultra potes. At
ille. Noli inquit ita loqui vide ut sa-
num sapias. Non inquit insanio sed pes-
simam mihi conscientiam certus pre oculis
habeo. Et quid inquit hoc est. Paulo an-
te inquit intraverunt domum hanc duo
pulcherrimi iuvenes et resederunt
circa me unus ad caput et unus ad
pedes. protulitque unus libellum perpulchrum
sed vehementer modicum. et mihi ad
legendum dedit. in quo omnia que umquam
bona feceram intuens scripta repperi.
et hec erant nimium pauca et mo-
dica. At illi receperunt codicem. neque
aliquid mihi dicebant. Tunc supervenit
exercitus malignorum et horridorum
vultuum spirituum. domumque hanc sta-
tim videbatur et exterius obsedit et in-
terius maxima ex parte residens implevit.
Tunc ille qui et obscuritate tenebro-
se faciei et primatu sedis maior
esse videbatur eorum proferens codicem
horrende visionis et magnitudinis
enormis et ponderis pene inporta-
bilis iussit uni ex satellitibus suis
mihi ad legendum deferre. Quem cum le-
gissem inveni omnia scelera non solum que
opere vel verbo sed etiam que tenuissima co-
gitatione peccavi manifestissime in
eo tetris esse descripta litteris. Dice-
batque ad illos qui mihi assederant vi-
ros dealbatos et preclaros. Quid hic
sedetis scientes certissime quia noster est iste.
Responderunt. Verum dicitis. Accipite e-
um et in cumulum dampnationis vestre
ducite. Quo dicto statim disparue-
runt. Surgentesque duo nequissimi
spiritus habentes vomeres in manibus
percusserunt me unus in capite et a-
lius in pedes. qui videlicet vomeres mo-
do cum magno tormento irrepunt in-
teriora corporis mei. moxque ut ad
invicem pervenerint moriar. et paratis
iam demonibus ad rapiendum me

inferni p claustra ptraher. Sic
loqbatur miser desperans et nō
multo post defunctus pntiam q̄
ad breue tēpus cū fructu venie
supsedit ieternū sine fructu pe
nis subditus fuit. De quo cōstat
qa sicut btus papa gregorius de q̄
busdā scribit nō p se ista cui non
pfuerēt. sed p aliis vidit. q̄ eius in
teritū cognoscētes differre tēpus
pnie dū vacat timeāt. ne īpro
uiso mortis articlo pueniā īpeni
tētes piret. Qz aūt codices diuisos
p bonos siue p malos spūs sibi
vidit offerri ob id supna dispē
satōe fcm̄ ē. ut meminerimus fca
et cogitatōes nrās nō in ventū
defluē. sed ad examē sūmi iudicis
cuncta seruari. et siue p altos an
gelos in fine nobis ondenda. si
ue p hostes. Qz vō prius modicū co
dicē ptulerūt angli deīn atrū
demones. illi paruū. isti enormē
aīaduītendū est qz in pma eta
te bona aliq̄ fecit. q̄ tn̄ vniusa
pue agēdo uiciis obnubilauit.
Qz si ecōtrario errores pueritie cor
rigē in adolescētia ac bn̄faciēdo
a dei oclis abscondē curasset. pos
set eorū nūo sociari de qbz pscri
ait. Bti quorz remisse sūt iniqta
tes: et qz 7c. Ex legēda roba ex.^m

Mulier quedā cum igressa fuisset
causa orōnis eccliam mo
lismensē et corā altari assistet:
occulto dei iudicio arrepta a demō
ne miserabilit vexabat. Ad cōsi
liū aūt monachi senioris q̄ aderat:

maritus mlieris q̄ tū illa vene
rat illā alligauit ad sepulchrū
bti roberti. Misera vō mlier tam
crudelit seuiebat: ut oēs q̄ appro
pinqre vellet conaret dentibz at
trectare. Tande a viro suo cōmōita
bti roberti nomē inclamat dicēs:
Scē roberte: roga beatā vgine
ut ipa michi a filio suo ipetret li
bacionē. Quo dcō: statī mlier cor
ōnibz libata gras egit deo aliud

Altera qz mlier de viro cui no
mē ē baignous cū in cubi
culo pepisset: nescio q̄ dei iudicio
insaniā vsa. virū suū enonga
tussit et occidit. Que cōstricta se
nibz et ad eccliam molismēsem
pducta: qz cito sepulchrū bti vir
cōtinge potuit liberata ē a demo
ne. nichil deinceps tale pessa. In
vō reūsa cū se videt astrictā
bz mutari cepit: et demū agnito
facinore qd patrarat: p causa
duplici flere cepit: hīc p ām
amarissime deflens. hīc vō p
liberatione sua grās agens
Hec aūt et hiis similia opera
nō desinit virtus xpristi per me
rita beati roberti primi molis
mensis abbatis. Ad laudem et
gloriā ihesu crucifixi. cui est cu
patre et spiritu scō paraclito ho
nor laus et gloria nūc et in p
petuū. Amen. Incipit. plogus
b. bernardi abbatis in vitam
malachie hiberniensis archiep

Prologus

Semper quidem operae pretium fuit illustres sanctorum describere vitas: ut sint in speculum et exemplum ac quoddam veluti condimentum vitae hominum super terram. Per hoc enim quodammodo apud nos etiam post mortem vivunt: multosque ex his qui viventes mortui sunt ad veram provocant et revocant vitam. Verum nunc maxime id requirit raritas sanctitatis: et nostra plane aetas inops virorum. Quam sane inopiam super nos adeo invaluisse videmus: ut nulli sit dubium illa sententia nos feriri: quoniam habundavit iniquitas refrigescet caritas multorum. Et ut suspicor ego, aut praesto aut prope est de quo scriptum est: Faciem eius praecedet egestas. Ni fallor antichristus est iste: quem fames ac sterilitas totius boni et praeit et comitatur. Sive ergo nuntia iam praesentis sive iamiamque affuturi praenuntia: egestas in evidenti est. Taceo vulgus, taceo vilem filiorum huius saeculi multitudinem: in ipsas ecclesiae columpnas volo oculos leves. Quem mihi ostendas vel de illorum numero qui videntur dati in lucem gentium, non magis de sublimi fumantem quam flammantem? Et si lumen quod in te est tenebrae sunt: ipsae tenebrae quantae? Nisi tu illos forte quod non credo lucem dixeris qui quaestum aestimant pietatem: qui in hereditate domini non quae domini sed magis quae sua sunt quaerunt. Quid dico quae sua sunt? Perfectus sit et sanctus et sua quaerens suaque retinens: si ab alienis tenere manus contineat. Meminerit tamen qui sibi huiusque forte pervenisse videtur: eundem exigi sanctitatis gradum et ab ethnico. An non milites suis iubentur contenti fore stipendiis ut salvi fiant? Magnum vero nunc doctori ecclesiae est si sit sicut unus militum: aut certe quod ad illorum improperium propheta loquitur: sicut populus ita sacerdos fuit. O deformitatem! Itane summus minimo reputandus erit? quia de summo corruens haerebit infimo ne abysso absorbeatur. Quam rarus tamen iste ipse in clero. Quem item das mihi contentum necessariis, contemptorem superfluorum? Lex est tamen praefixa ab apostolis apostolorum successoribus: Victum et vestitum inquiunt habentes his contenti simus. Ubi forma haec? In libris cernimus eam: sed non in viris. Habes vero de iusto: quia lex dei eius in corde ipsius et non in codice. Nec perfectionis hic gradus. Perfectus magis etiam necessariis paratus est. At gratis istud. Utinam superfluis ponatur modus. Utinam non cupiamus infinitum. Sed quod forte requiras quod hoc possit. Id quidem difficile. Sed vide quid egimus. Quaerebamus virum optimum multorum liberatorem: et ecce laboramus in inveniendo qui se ipsum salvum facere possit. Optimus

hodie est q non est nimis mal?
Vn qm a terra defecit scus: uide
or michi no supuacue ex hijs q
empti sut de terra. reuocare ad
mediu epm malachia viru ve
sanctu: et nror quide tpm sin
gularis sapie et virtutis. Iste e
rat lucerna ardes et luces: nec
extincta est tn sed submota. Qs
michi iure succescat: si admo
uero ea. Immo vero no est q m
ingrati esse mei scti hoies debe
ant et ois deinceps gnacio ve
tura: si que condicio tulit re
uoce stilo: si mudo restituam
quo dign9 no erat mud9: si ser
ue meorie hoim hoiem. cui9
meoria in benedictoe sit oib9
q lege dignabut: si me excita
te amicu dormiente. Vox tur
turis audita fuit in tra nra
dices. ecce ego vobiscu su omi
b9 diebus usq ad csumacoez
scli. Deinde sepult9 apud no
est: nobis spealiter hoc opus
incubit: quod quide me iter
speales amicos scus ille habe
bat: et eo loci ut nlli in hac p
te glorie. secudu fuisse me cre
da. Nec incede vacat michi ta
te familiaritatis scitatis. Pmi
cias ia accepi. In extremis ia
posit9 erat: imo in pricipys,
iuxta illud. cu consumat9 fuit
homo tuc incipit. Accurri ego:
ut bndictio morituri sup me
veiret. At ille cu ia menbra
alia moue no posset: fortis ad

danda benedictione. eleuatis
manib9 sup caput meu bene
dixit michi: et benedctione he
ditate possideo. Et quo ego il
lu silere quea. Postremo iu
cu michi abba congaue iun
gis: reuerendus fr et dulcis a
cus me9 ac teni pater ut ex hi
bernia scribis nra illa ois ec
a scor. Iubes obedio: pscrti cu
no eloquiu exigitis sed narrati
one. Dabo vo opera ut ea sit
pura et lucidlenta: deuotos info
mas. fastidiosos no onerans.
Sane narrationis veritas secura
apud me est intimata a vobis
haut alia p cul dubio. pstitu
b9 cu q certissie compta sit nob.

Explicit plogus. Incipit vita
sci malachie hyberniensis
epi et cfessoris

Malachias nr ca
tus in hibernia
de ipso barbaro
ubi educat9: ibi
lrads edoctus est.
Ceteru de natali
barbarie trxit nichil: no ma
gis q pisces maris de sale ma
rino. Qm vo suaue. qm iocu
da nobis barbaries tn vrbani
ptulit cive scor et cvesticu ce
Qui pduxit mel de petra ole
uq de saxo durissimo: ipe feci
Parentes tn illi fuere et gene
et potencia magni: iuxta nomi
magnor q sut in tra. At mi
mete q sanguine generosior

satagebat in ipso initio viarum su-
arum notas facere paruulo vias vite.
Habebat pluris illam estimans virtuosam
sapientiam literature secularis. Ad utramque
tamen huic non defuit ingenium pro eta-
te. In scolis litteras: domi timorem
domini docebatur: et cotidianis pro-
fectibus respondebat ambobus satis
magistro et matri. Nempe a principio
spiritum sortitus est bonum. Proinde e-
rat docilis et amabilis valde:
mireque admodum omnibus per omnia gra-
ciosus. Bibebat autem pro lacte de
pectore matris aquas sapientie saluta-
ris: et fiebat in dies semper pru-
dencior. Prudencior dicam an sanctior?
Utrumque si dixero non me penite-
bit: veritatem enim dicam. Agebat
senem moribus annis puer: expers
lasciuie puerilis. Cumque ex hoc
omnibus esset reuerencie et stupori:
non tamen inde ut assolet insolencior i-
ueniebatur: sed magis quietus et
subditus in omni mansuetudine. Non
impaciens magisterii non fugitans
discipline. non lectionis fastidiens:
non ludorum denique appetens: quod vel
maxime illa etas dulce ac famili-
are habere solet. Et proficiebat super
omnes coetaneos suos: in ea quidem
litteratura que illi competebat etati.
Nam in disciplina morum profectuque
virtutum etiam super omnes docentes se
in breui enituit: non tam magistro
quam unctione magistra. Hac sollici-
tate haut segniter et in diuinis
exercebatur: petens secretum. anticipans
vigilias. meditans in lege. resi-
dens parcius. orans frequencius. Et quia
ei ecclesiam frequentare nec vaca-
bat propter studium et pro verecundia
nec licebat: leuare puras manus
in omni loco ubi tamen secrete id posset
solebat. Iam tunc siquidem cautus
fuit declinare virus virtutum inanem
gloriam.

Est vicus prope ciuitatem
in quo discebat puer: quo
magister eius frequenter pergere solitus
erat. ipso solo comite. Illo euntibus
ambobus pariter: ipse ut postea re-
ferebat retinebat pedem. sistebat-
que gradum: et stans a tergo magistro
illo quidem non comperiente. expan-
sis ad celum manibus rapti quo-
dammodo ac veluti iaculatam e-
mittebat orationem: et sic dissi-
mulans magistrum denuo sequebatur.
Huiusmodi pio furto puer sepius
illudebat comitem pariter et magistrum.
Non est dicere omnia que eius principi-
o colore bone indolis decorauere:
ad maiora atque utiliora curren-
dum. Unum tamen refero adhuc quod
hoc meo quidem iudicio non modo
bone: sed magne in puero de-
derit insigne spei.

Excitus aliquando cuiusdam opi-
nione magistri. erat enim famosus
in disciplinis quas dicunt liberales:
adiuit illum discendi cupiditate.
Quippe iam extrema pueritie
tempus: ad eas litteras anhelabat.
Intrans vero domum uidit virum
ludentem subula: crebrisque sulcan-
tem tractibus nescio quo notabili modo
parietem. Et solo visu offensus pu-

et servus complacitum reddolet
resiluit ab eo: ac deinceps illum
nec curavit videre. Ita cum esset
studiosissimus litterarum: pro honesto
tamen sprevit eas virtutis amator.
Tali quodam preludio puer preparabatur
ad eum qui se manebat in for-
tiori etate conflictum: iamque ipsum
adversarium provocabat. Et mala-
chie quidem pueritia sic erat. Por-
ro adolescentiam simili transivit sim-
plicitate et puritate: nisi quod cres-
cente etate crescebat simul illi sa-
pientia et gratia apud deum et homines.

Hinc iam id est ab ineunte ado-
lescentia eius cepit manifes-
tius apparere quid esset in homine:
et gratia dei in illo vacua non vide-
ri. Videns enim industrius adolescens
quod in maligno mundus positus
sit. et cogitans qualem spiritum acce-
pisset: dicebat intra se. Non est
spiritus huius mundi iste. Quid isti et
illi? Non est conventus alteri ad
alterum: non plus quam luci ad tene-
bras. Meus ex deo est: et scio que in
illo donata sunt michi. Inde mihi
interim adhuc innocentia mea. inde
continentie decor. inde iustitie fa-
mes: inde quoque illa eo securior
quo secretior gloria est testimoni-
um conscientie mee. Nil horum michi
tutum sub principe mundi. Denique
habeo thesaurum in fictili vase:
verendum ne impingatur et fran-
gatur et effundatur oleum letitie
quod porto. Et quidem non impingere
intra saxa et scopulos distorte
et anfractuose vie et vite huius
difficillimum. Itane in momento
perdam simul omnes quibus ab ineunte
preventus sum benedictionibus dul-
cedinis? Resigno ea potius a quo
sunt: et me pariter. Et ego eius et ea
ipsi debemus. Perdam ipsam ad tempus
animam meam: ne perdam in eternum.
Et quod sum et que habeo omnia: ubi ma-
gis salva nisi in manu auctoris
sui? Quis ita ad servandum solli-
citus? ad retinendum potens? ad res-
tituendum fidelis? Servabit et tempo-
re restituet oportune. Sine re-
tractatione me do ad serviendum
illi de donis suis. Non potest in-
perire ex omnibus que in opus pietatis
expendo. Forte et sperare plus a-
liquid licet. Solet reddere cum usura
que dat gratis: ita etiam cumula-
bit et multiplicabit in anima mea
virtutes. Hec cogitavit et senti-
ens absque fructu vanas esse cogita-
tiones.

Erat homo in civitate ardinacha. ipsa est [rubric: Laores homini] ...
homo qui alitus est malachias? et homo
ille sanctus et austere admodum
vite: inexorabilis castigator cor-
poris sui. Cellam habens iuxta ec-
clesiam: in ea manebat ieiuni-
is et obsecrationibus serviens deo
die ac nocte. Ad hunc se contulit
malachias formam vite accepturus
ab eo: qui vivum se tali dam-
naverat sepulture. Et vide hu-
militatem. A primeva etate in sua ha-
bitatione magistrum quo dubium non erat ha-
buerat deum: et ecce factus est

nec discipulus hominis homo mi-
tis et humilis corde. Si nesciebamus
hoc vel solo nobis ipse proba-
vit. Legant hoc qui docere quod non
didicere conantur: discipulos sibi co-
acervantes. qui numquam discipuli
exstitere ceci duces cecorum. Mala-
chias doctus a deo doctore nichi-
lominus consuluit hominem: et quidem
caute et sapienter. Quid simile
isto afferre quibat: in quo et que-
reret et caperet experimentum prede-
cessoris sui. Si malachie exemplum
parum est: Pauli opera at-
tendant. Nonne evangelium suum
quod non ab homine acceperat. sed a
Christo. cum hominibus tamen censuit confe-
rendum: ne forte in vacuum curreret
aut cucurrisset. Ubi ille securus
non est: nec ego. Si quis aliter se-
curus: videat ne non tam securi-
tas sit quam temeritas. Sed hec
alterius temporis. Hoc vero sonuit in ci-
vitate quod factum erat: et commo-
ta est universa ad inopinatam no-
vitatem. Stupebant autem omnes et
mirabantur virtutem: eo quo aplius
quo minus insolitam in gente se-
cularium. Videres tunc ex multis revela-
ri cordibus cogitationes. Plerique
humano affectu pensantes factum
plangere et dolere ceperunt: quod di-
lectus ab omnibus delicatus atque ado-
lescens durius se adeo laboribus
mancipasset. Alii suspicati levi-
tatem propter etatem: diffidebant de perse-
verantia. timentes de casu. Nonnulli
temeritatem causantes: indignaban-

et fremebant in eum: quod supra etatem et
vires inconsulte rem arduam fuis-
set aggressus. Verum ille egit si-
ne consilio nichil. Nam habuit con-
silium a propheta qui ait. bonum est
homini si portaverit iugum ab adoles-
centia sua: et addit. sedebit soli-
tarius et tacebit. quia levavit se super
se. Sedebat sibi iuvenculus se-
cus pedes ymarii. hoc ei nomen
viro: et aut discebat obedientiam:
aut se didicisse docebat. Sede-
bat ut quietus: ut mansuetus ut
humilis. Sedebat et tacebat: sci-
ens secundum prophetam cultum iustitie
esse silentium. Sedebat autem ut per-
severans. et tacebat ut verecundus:
nisi quod suo illo silentio in dei auri-
bus loquebatur cum sancto David adolescentulus sum ego et contemptus:
iustificationes tuas non sum oblitus.
Et sedebat interim solitarius: quia
et sine socio. et sine exemplo. Quis
enim ante malachiam districtissimum
viri propositum vel cogitavit attemp-
tare. Neque mirabile omnibus ha-
bebatur: sed non imitabile. Mala-
chias imitabile persuasit: seden-
do duntaxat et tacendo. Infra pau-
cos dies habuit imitatores
non paucos: provocatos exemplo
suo. Ita qui primo solitarius sedit
et unicus patris sui: fit iam unus ex
multis: fit ex unigenito primoge-
nitus in multis fratribus. Et ut prior
in conversione: ita in conversati-
one sublimior. Et qui ante omnes ve-
nit: omnium iudicio super omnes emi-

nuit in virtute. Et dignus visus est episcopo pariter et magistro: qui ad diaconii gradum promoveretur. Et coegerunt eum. Hinc iam levita Domini publice se ad omne opus pietatis accinxit: plus vero ad eas res in quibus aliquid iniuria videtur. Denique cura maxima erat in sepeliendis defunctis pauperibus: quia hoc sibi non minus humilitatem sapere quam humanitatem. ¶ Nec defuit novo nostro Tobie temptatio a muliere temptatio: immo a serpente per mulierem. Germana enim eius indignitatem ut sibi videbatur officii exhorrens: quid facis inquit o insane? Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et hoc illi cotidie exprobrans ingerebat: sed respondebat mulieri stulte iuxta stulticiam suam. Misera tu eloquii sancti vocem tenes: sed virtutem ignoras. Ita ministerium ad quod coactus accesserat: devotus tenuit: indefessus exercuit. ¶ Unde et censuerunt etiam sacerdotale officium imponendum illi: et factum est ita. Erat autem cum sacerdos ordinatus est: annos natus quasi viginti quinque. In quo eius utraque ordinatione si quid preter canonum formam presumptum videtur: siquidem infra vicesimum quintum annum leviticum ministerium: infra tricesimum adeptus est sacerdotii gradum: donandum sane tum zelo ordinatoris: tum meritis ordinati. Ego vero istud nec in sancto redarguendum: nec usurpandum consulo ei qui sanctus non fuerit. Nec contentus episcopus vices suas commisit ei: seminare semen sanctum in gente non sancta: et damnare rudi populo et sine lege viventi legem vite et discipline. Suscepit ille mandatum in omni alacritate sicut erat spiritu fervens: nec talentum infodiens: sed inhians lucris. Et ecce ligone sarculo cepit evellere: destruere: dissipare de die in diem: facturus prava in directa: et aspera in vias planas. Exultabat ut gigas ad discurrendum: ubique spergens ignem: ne urente in consumendo criminum vepres. Ducens securim vel asciam in decidendo plantaciones malas. Extirpare satagebat barbaricos ritus plantare ecclesiasticos. Omnes veternosas. nec enim pauce inveniebantur abolebat supersticiones: seu quaslibet ubicumque deprehendisset malignitates immissas per angelos malos. Denique quicquid incompositum. quicquid indecorum. quicquid indistortum obvium habuisset. non parcebat oculus eius: sed velut grando grossos e ficubus et sicut pulverem ventus a facie terre: sic coram facie sua eiusmodi nitebatur pro viribus exturbare ac delere de populo suo. Et pro hiis omnibus tradebat iura celestia optimus legislator: leges dabat plenas iusticie: plenas modestie et honestatis. et apostolicas sanctiones ac decreta sanctorum patrum precipueque consuetudines sancte Romane ecclesie: in cunctis ecclesiis statuebat.

Hinc est qd hodie in illis re
gionib9 ad horas canonicas
cantat et psallit iuxta more
vniuse terre: nā minime id ante
fiebat. ne in ciuitate quide. Ipe
vo in adolescēcia tn didicerat
et in suo cenobio mox cantari fe
cit: cū necdū in ciuitate seu in
epatu vniuso cantare sciret vel
vellent. Denique usū saluberrimū
cōfessionis. sacramētū cōfirma
cionis. cōtractū cōiugiorū q̄ om
nia aut ignorabat aut neglige
bāt: malachias de nouo istitu
it. Et de hys ista pro exēplo suf
ficiāt: nā et per totū historie
textū breuitatis studio plurima p̄
Cū esset illi studiū Lterim9
maximū et zelus circa cul
tū diuinorū et veneracione sac
mētorū: ne forte de hys aliq̄d 9
stitueret et doceret secus q̄ ritus ha
bet vniusalis ecclie: subijt animū
adire epm malachiū. q̄ se plenius
de omib9 informaret. Hic erat se
nex plen9 dierū et virtutū: et
sapiencia dei erat in illo. Nacōe hi
bern9 quide. sed in anglia couersa
t9 fuerat in habitu et pposito mō
nachi vicomiesi mōsterio. de quo
assūptus est in epm in lesmor
ciuitate mumonie: et ipa nobi
lior inter ceteras ciuitates regni
illi9. Ibi tanta ei desup collata est
gra: ut nō modo vita et doctrina. s̄
et signis claret. Quorū duo po
no exēpli causa: ut omib9 inno
tescat quale in sā scōrū mala
Malachias habuit preceptore
puerū mente captū ex hys
quos lunaticos vocant: iter con
firmandū sacra vnctiōe sana
uit. Hoc ita notū certūque fuit:
ut illū mox cōstituit ostiariū do
m9 sue: vixitque puer idē incolu
mis in eo officio usque ad virilem
etate. Surdo auditū restituit: i
quo idē mirabile qddā cōfessus:
q cū utrique auricule hic inde di
gitos imisisset. duos quasi porcel
los ex ipis exire sensit. Pro
hys atque huiusmodi fama cre
brescēte nome grāde adept9 est:
ita ut ad eū scoti hyberniqe cō
fluent. et tanquam vni9 oim pr ab
omib9 coleret. Ad hūc ergo cū
malachias accepta bndictione
pris ymari et ab epo missus pro
pere puenisset: benigne suscept9
est. Qui annos aliquot cū eo ma
sit: ut p hāc tpis morā hauriret
plenius de pectore veterano: sacris
scriptū qā in antiquis est sapiencia.
Sz ne hoc quoque ad causā defuis
se reor: q magn9 ille puisor vni
usorū. voluit seruū suū malachi
ā in loco tā celebri notū fieri oi
b9. q erat omib9 pfuturus. Nec ei
poterat nō esse gratus: quibus
notus fuisset. Denique vnū inteē
cecidit: p qd ex aliq pte q notu
deo erat in illo. manifestū fecit
hōibus. Inter rege australis
mumonie q est hibernie ps. i
germanū ei9 orta simultate et
fre suo superiori. rex pulsus regē

no. confugit ad episcopum malchum: non tamen ut ope illius regnum reciperet: sed magis princeps devotus dedit locum necessitati et in virtutem convertit, privatam eligens vitam ducere. Cumque episcopus regem suscipere debito honore pararet: abnuit ille se tamquam unum ex illis clericis pauperibus fratribus qui illi adherebant: regium fastum deponere. et communi paupertate contentum. expectare potius domini voluntatem. quam per vim recipere regnum: nec velle pro suo honore terreno. sanguinem humanum effundere: qui contra se clamet ad deum de terra. Quo audito exultat episcopus: et admiratus devotionem satisfacit voto. Quid plura. Traditur regi domus paupercula ad habitandum. et malachias in magistrum: ad victum panis cum sale et aqua. Porro ad delicias sufficiebat regi malachie presentia. vita atque doctrina: ita ut diceret ei. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. Ad hec per singulas noctes lacrimis suis stratum rigabat: sed et cotidiano aque frigide balneo male calentem extinguebat in carne libidinem. Et orans rex cum rege dicebat. Vide humilitatem meam et laborem meum: et dimitte universa delicta mea. Et amouit deus orationem eius et misericordiam suam ab eo. Et exaudita est oratio eius: et si secus quam intenderet ipse. Nam is quidem solutus erat pro anima sua. sed vindex innocentie deus hominibus ostendere volens quam sit

reliquie homini pacifico. probat et tempus facere iudicium iniuriam patienti. Et quod ille penitus non sperabat. suscitavit deus spiritum vicini regis. sed neque unum hibernia regnum. divisa in plura. Hic itaque intuens que facta sunt: repletus est zelo. Et habens quidem indignationem pro nimietate et insolentie superborum: inde miserationem regni desolatione. et regis deiectione: descendit ad regem pauperis. Suadet reditum: sed non persuadet. Instat tamen. spondet opem: de effectu non diffidere monet: non potuisse auxilium promittit. cui non potuerunt resistere omnes adversarii eius. Porro prevenit etiam oppressionem pauperum presens vastationem: et non prohibet. Ceterum accedente mandato episcopi et monachorum. Malachie consilio: de quibus ille pendebat totus: vix tandem acquiescebat. Sequitur rex regem: et iuxta verbum regis sicut fuerat voluntas in celo tota facilitate pulsis predonibus reducitur homo in sua cum exultatione suorum: regnoque restituitur. Dilexit ex tunc rex ille et semper reveritus est malachiam: eoque amplius quo plenius in eius pectore spiritum comperit dignum veneratione et amore. Cuius enim meruit tanta in sua adversitate familiaritate frui? Potentatem ignorare non potuit. Porro magis in sua prosperitate colebat illum circumibat devotis obsequiis. Et libenter audiebat eum: et audito eo multa faciebat. Et de his satis. Verum ipsum non

74
SA 1143

fortuitu factum reor quod ita iam tunc
magnificavit eum dominus in conspectu
regum; sed quia vas electionis sibi e-
rat ille portaturus nomen suum co-
ram regibus et principibus. Mortua
est interim soror eius illa quam
prefati sumus: nec pretereunde
visiones quas vidit de ea. Namque si-
quidem sanctus carnalem exhorruerat
vitam: et tanto zelo ut se voverat non
visurum eam in carne viventem. At il-
la carne soluta. solutum est votum:
et cepit videre in spiritu quam in corpore
noluit. Quadam nocte audit per
sompnium vocem sibi dicentem sororem
eius stare foris in atrio: et ecce per
totos triginta dies nichil gustasse.
Qui evigilans cito intellexit cuius
esse inedia marceret. et diligenter
discusso numero dierum quem audierat:
ipsum esse reperit ex quo pro ea pane-
de celo vivum non obtulisset. Tum il-
le qui animam sororis non oderat. sed
peccatum: beneficentiam quam intermise-
rat rursum adorditur. Nec id frustra.
Non multo post visa est illi perve-
nisse ad limen ecclesie. necdum tamen pos-
se intrare: apparebatque in veste
pulla. Cumque ille perseveraret ne qua-
die fraudaret solito stipendio: secundo vi-
dit eam in veste subcandida admis-
sam quidem intra ecclesiam: sed altare
contingere non permitti. Tertio tandem
visa est aggregari cetui candida-
torum in veste candida. Vides lector
quantum valet deprecatio iusti assidu-
a? Vere regnum celorum vim patitur:
et violenti rapiunt illud. Nonne ti-
bi videtur malachie oratio effracto-
ris vice quodammodo exhibuisse
celestibus portis? quando peccatrix muli-
er feminis obtinuit armis. quod su-
is meritis negabatur? Hanc vim
Ihesu bone tu qui pateris facis:
validus et pius ad salvandum: faciens
misericordiam et potentiam in brachio tu-
o et in sacramento tuo. [illegible]
qui ad vitam intraturi sunt usque in
consummationem seculi. Hoc plane sacra-
mentum potens per omnia consummare: debel-
lare obvias potestates: inferre celis
revertentes de terra. Et dominus quidem
in regione illa sic preparabat di-
lectum suum malachiam ad gloriam nominis
sui. Verum qui miserant eum in mi-
nisterium iam non ferentes absentia-
m eius: missis epistolis revocant illum.
Quo reddito suis. eiusdem instruc-
tore de omnibus que oportebat. in opus
a deo paratum et servatum malachie:
vir dives et potens qui locum bechor
et possessiones eius tenebat. in-
spiratus a deo confestim in manus e-
ius sua omnia dedit et se quoque. Et e-
rat avunculus eius fuit: sed mala-
chie spiritus quam carnis propinquitate plu-
ris fuit. Ipsum quoque locum benchor
de quo cognominabatur: tradidit ei
princeps ut edificaret ibi monasteri-
um vel potius reedificaret. Nempe no-
bilissimum extiterat ante sub primo
patre congello: multa milia mon-
achorum generans multorum monasteriorum
caput. locus vere sanctus fecundusque
sanctorum copiosissime fructificans deo:
ita ut unus ex filiis sancte illius con-

gregationis nomine luanus centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Quod idcirco dixerim: ut ex uno coniciat lector quam ingens fuerit reliqua multitudo. Denique ita hyberniam scotiamque repleverunt genimina eius ut ea potissimum tempora davitica illi versiculi precinuisse videantur. Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Flumen dei repletum est aquis: preparasti cibum illorum quoniam ita est preparatio eius. Rivos eius inebrians multiplica genimina eius: in stillicidiis eius letabitur germinans. Et in hunc modum cetera que sequuntur. Nec modo in prefatas: sed in ceteras etiam regiones quasi inundatione facta illa se sanctorum examina effuderunt. E quibus ad has nostras gallicanas partes sanctus columbanus ascendens luxoniense construxit monasterium: factus ibi in gentem magnam. Aiunt siquidem tam magnam fuisse ut succedentibus sibi vicissim choris continuarentur sollempnia divinorum: ita ut ne momentum quidem diei ac noctis vacaret a laudibus. Hec de antiqua dicta sint benchorensis monasterii gloria. Hoc olim destructum a piratis ob insigne dignitatis antique malachias velut quendam replantaturus paradisum amplexus est: et quia multa corpora sanctorum dormirent ibi. Nam ut taceam illa que in pace sepulta sunt: feruntur nongentos simul una die a piratis occisos. Erat quidem ingens possessio loci illius: sed malachias solo contentus loco sancto: totas possessiones et terras alteri resignavit. Siquidem a tempore quo destructum est monasterium: non defuit qui illud teneret cum possessionibus suis. Nam et constituebantur per electionem: qui et abbates appellabantur: servantes nomine et si non re quod olim extiterat. Cumque suaderent multi non alienare possessiones: sed totum simul retinere sibi: non acquievit paupertatis amator. sed fecit eligi iuxta morem qui eas teneret: loco illo ut prediximus retento sibi et suis. Et fortassis integrum ut post apparuit retinuisset: si non magis sue humilitati quam paci consuluisset. Itaque ex mandato patris ymari: assumptis secum decem circiter fratribus veniens ad locum cepit edificare.

Ubi die quadam cum in securi ipse secaret: casu ex operariis unus illo librante in aera securim quo in tantum incaute occupavit quo ille destinabat: et cecidit super spinam dorsi eius toto utique impetu quanto ille impingere valuit. Corruit ille: accurrerunt omnes putantes aut percussum ad mortem aut mortuum. Et tunica quidem scissa a summo usque deorsum: homo vero illesus inventus est: tam modice summatim perstrictus cute ut vix in superficie vestigium appareret. Stabat homo incolumis et securus perstraverat: intuentibus et stupentibus qui astabant. Unde et facti alacriores: promptiores

unde ad opus inventa sunt. Et hoc u-
num signorum malachie. Porro ora-
torium intra paucos dies consumma-
tum est: de lignis quidem levigatis:
sed apte firmiterque contextum. opus
scoticum pulchrum satis. Et exinde ser-
vitur deo in eo. sicut in diebus anti-
quis: simili quidem devotione. sed non
pari numero. Prefuit malachias
loco illi tempore aliquanto priore ymario
constituto: ipse rector ipse regula
fratrum. Legebant in vita eius quomodo con-
versarentur: et ipse ante illos preibat
in iustitia et sanctitate coram deo. Ni-
si quod preter instituta omnia multa sin-
gularis faciebat. in quibus precede-
bat omnes: et aliorum nemo illum
poterat ad tam ardua sequi.
Eo tempore et eo loco quidam infir-
mabatur. Cui assistens diabolus et
aperte loquens suggerebat. ne unquam
crederet monitis malachie: sed si
vocaret ad se. nullatenus eum permitteret in-
troire. Quo cognito qui illi minis-
trabant ipso infirmo prodente: vo-
bis[?] pferunt ad malachiam premu-
nientes. At ille solita arma oratio-
nis arripiens impavidus hostem
aggressus: et infirmitatem fugat
et demonem. Erat autem viro no-
men malchus: frater ille secundum carnem
xpiani nostri mellifontis abbatis:
ambo enim adhuc superstites sunt. et
Nam ille ut liberatus est continuo
non ingratus: loco eodem conversus
ad dominum habitum simul animumque
mutavit. Et cognoverunt fratres ma-

lignum invidentem bonis eorum: et edifi-
cata sunt. Facta de reliquo [?]
Clericum nomine michaelem dis-
senteria laborantem et despe-
ratum: mittens ei aliquid de mensa
sua eodem loco sanavit. Secundo eun-
dem ipsum gravissima infirmitate cor-
reptum: et corpore pariter curavit et
mente. Illico enim adhesit deo et
malachie sermo eius: timens ne
deterius aliquid sibi contingeret: si de-
nuo ingratus tanto inveniretur et
beneficio et miraculo. Et nunc ut
audivimus preest cuidam monasterio
suo in partibus scotie: et hoc novis-
simum omnium que ille fundavit.
Pro huiusmodi augescebat
in dies et opinio et congregatio
malachie: et grande ei nomen in-
tus et foris: non tamen re grandius.
Nempe ibi demorabatur cum fratribus
episcopus: quod locus esset vicinus civi-
tati. Vacabat tunc temporis episcopalis se-
des. et iam diu vacaverat: mala-
chia nolente assentire. Siquidem
ipsum elegerant. persistentibus tamen illis
tandem aliquando cessit: accedente ad
vim faciendam mandato magistri sui.
necnon et metropolitani. Trice-
simo ferme etatis sue anno ma-
lachias episcopus introducitur in con-
nereth: hoc enim nomen civitatis.
Cum autem cepisset pro officio suo a-
gere: tunc intellexit homo dei. non
ad homines se. sed ad bestias desti-
natum. Nusquam adhuc tales expertus
fuerat in quantacumque barbarie. Nus-
quam reppererat sic protervos ad mo-

mores. sic ferales ad ritus: sic
ad fidem impios. ad leges barba
ros. cervicosos ad disciplinam
spurcos ad vitam: christiani nomi
ne paganum. Non decimas non pri
mitias dare. non legitima inire
coniugia. non facere confessiones: peni
tentias nec qui peteret nec qui daret
inveniri. Ministri altaris ad mo
dum pauci erant. Sed et quod opus
pessimorum. ubi ipsa paucitas inter
laicos prope modum otiosa vaca
ret. Non erat qui de suis fructifica
ret officiis in ipso negotio. Nec enim
in castris aut predicantis vox. aut
cantantis audiebatur. Quid faceret
athleta domini. Aut recederet turpiter:
aut periculose certandum. Sed qui
se pastorem et non mercenarium
agnoscebat. elegit stare quam fugere:
paratus et animam dare pro omnibus si
oportuit. Et quamquam omnes lupi et oves
nulle: stetit in medio luporum pas
tor intrepidus. omnimodis argumento
sus quo faceret oves de lupis. Mo
nere cepit contra. secreto arguere sive
per singulos: nunc aspere nunc leniter
convenire. prout cuique expedire vide
bat. In quibus per hec minus profecisse:
cor contritum et humiliatum offerebat
pro eis. Quotiens noctes totas per
vigiles duxit: extendens manus
in oratione. Et cum venire ad ecclesiam
nollent. per vicos et plateas occurre
bat invitis: et circuiens civitatem per
quirebat anhelus quem christo acquireret.
Sed et foris rura et oppida nichilo
minus sepius percurrebat cum sancto illo

comitatu discipulorum suorum: qui nu
quam deerant lateri eius. Ibat et cir
cuibat vel ingentis celestis trit
mensuram. Nec vehebatur equo. se
pedes ibat: et in hoc virum se ap
stolicum probans. Ihesu bone quanta pas
est pro nomine tuo bellator tuus a
illis sceleratis: quanta sustinuit
quibus loquebatur bona tibi. Quis
digne exprimat in quantis vexa
tionibus: quibus afficitur sic contumeli
quibus iniuriis lacessitus? quotien
lassus inedia. quotiens afflictus in
frigore et nuditate. Attamen cu
qui oderunt pacem erat pacificus: in
stans nichilominus oportune impo
tune. Blasphematus obsecraba
iniuriatus opponebat sancti pa
et vincebat in bono malum. E
nisi vinceret. Perseveravit pu
et secundum promissionem tandem al
pulsanti apertum est. Quo pot
non sequi. quod veritas promitta
tat secuturum. Dextera domini fe
virtutem: qua os domini locutum est v
tate. Cessit duritia que erat bar
ries. et domus exasperans paul
ta leniter cepit: paulatim correp
one admittere. recipere disciplin
Fugiunt de medio barbarie. Le
ges: romane introducuntur. Co
cipiuntur ubique ecclesiastice. Re
tudines: contrarie reiciuntur. Er
guntur basilice. ordinantur cle
in illis: sacramentorum rite sol
nia celebrantur. Confessiones f
ad ecclesiam conveniunt plebe
combinatur honestate celebr

mercenarium. Postremo sic muta-
ta in melius omnia: ut hodie illi
genti conueniat quod dominus per prophetam
dicit. Qui ante non populus meus:
nunc populus meus. Contigit post an-
nos aliquot destrui ciuitatem a
rege aquilonaris partis hibernie: qua
ab aquilone panditur omne malum. Et
forte malum illud bonum utentibus bo-
num fuit. Quis scit enim si tali flagel-
lo deus delere voluit antiqua mala
ipsius? Istiusmodi necessitate ma-
lachias compulsus et ipse exiit. cum
turba discipulorum suorum: nec otio-
sus exitus eius. Hac occasione mo-
nasterium ybrahense constructum est:
eunte illo malachia cum suis numero
centum viginti fratribus. Ibi occurrit
ei cormacus rex. ipse est qui olim reg-
no pulsus. sub cura malachie de-
mūa dei consolationem accepit: et
locus ille fuit in regno eius. Gaui-
sus est rex viso malachia: se et
sua omnia exponens ei. et hiis qui cum
eo erant: utpote non ingratus. nec
immemor beneficii. Adducta inconti-
nenti animalia multa ad usum fratrum:
multa insuper in auro et argento
ad sumptus edificiorum. pro regia libe-
ralitate collata. Ipse quoque erat
intrans et exiens cum eis sedulus et
officiosus: habitu quidem rex. sed
animo discipulus malachie. Et bene-
dixit loco illi dominus propter mala-
chiam: et in breui factus magnus re-
bus et possessionibus et personis. V-
bi velut de nouo inchoans: legem
et disciplinam quam aliis impone-
bat. magis ipse portabat episcopus
et magister. Ipse in ordine vicis sue
coquine ministerio inseruiebat: ipse
fratribus cum recumberent ministrabat. In-
ter succedentes sibi inuicem fratres ad
cantandum legendum ve in ecclesia
non se preteriri patiebatur: strenu-
e implens et ipse officium loco suo.
tamquam vnus ex illis. Sed et [illegible] pau-
pertatis non modo participem [illegible] omnibus [illegible]
et principem se exhibebat: [illegible] sancti
ipsius paupertatis super omnes ha[illegible]
bundantius emulator existens [illegible]. Ve

Cum hec ita aguntur. Lres
contigit infirmari archiepiscopum
celsum: ipse est qui malachiam in dy-
aconem presbiterum episcopumque ordinauit.
Et cognoscens quia moreretur. fecit quasi
si testamentum. quatinus malachi-
as deberet succedere sibi: quod nullus in-
ueniretur dignior qui preesset in sede
prima. Hoc presentibus indixit. hoc
mandauit absentibus. hoc specia-
liter ab ambobus momonie regibus
et maioribus terre. sancti patricii
auctoritate precepit. Cuius reueren-
tia et honore tamquam apostoli illius
gentis qui totam patriam conuertisset
ad fidem. sedes illa in qua et viuens
prefuit. et mortuus requiescit. in tan-
ta ab initio cunctis veneratione ha-
betur: ut non modo episcopi et sacerdo-
tes et qui de clero sunt. sed etiam re-
ges et principes vniuersi subiec-
ti sint metropolitano in omni obe-
dientia et vnus omnibus ipse presit. Verum
mos pessimus inoleuerat quorun-
dam diabolica ambitione potentium:

sedem sanctam obtentam iam hereditaria
successione. Nec enim patiebantur
episcopari: nisi qui essent de tribu et
familia sua. Nec parum processerat
execranda successio: decursis iam
in hac malitia quasi generationibus
quindecim. Et eousque firmaverat si-
bi ius [illegible] pravum. Immo omni mor-
te [illegible] puniendam iniuriam ge-
[illegible] neratio mala et adultera: ut
[illegible] ut si interdum defecissent
[illegible] clerici de sanguine illo. Sed
episcopi nunquam. Denique iam octo
extiterant ante Celsum viri uxorati
et absque ordinibus. litterati tamen. In-
de tota illa per universam Hiberniam de
qua multa superius diximus dissolu-
tio ecclesiasticae disciplinae: censurae
enervatio: religionis evacuatio.
Inde illa ubique pro mansuetudine
christiana. saeva subintroducta bar-
baries: immo paganismus qui-
dam introductus sub nomine christiano.
Nam quod inauditum est ab ipso christi-
anitatis initio: sine ordine sine ra-
tione mutabantur et multiplica-
bantur episcopi pro libitu metropolita-
ni: ita ut unus episcopatus uno non
esset contentus: sed singulae pene ec-
clesiae singulos haberent episcopos. Nec
mirum. Nam quomodo tam morbidi ca-
pitis membra valerent. Pro his
Celsus atque huiusmodi malis po-
puli sui vehementer dolens. erat enim
vir bonus et timoratus: curavit om-
nimode habere sibi successorem Mala-
chiam. quod per ipsum confideret posse ex-
plantari male radicatam successi-
one: qui carus esset omnibus. et quem
omnes emularentur. et dominus erat cum eo.
Nec frustratus est a spe sua. Nam
illo mortuo substitutus est Mala-
chias: non tamen mox. neque id sine
Ecce enim de semine nequam quidam
per locum Mauritius nomine: is quippe per
quinquennium fretus potentia saecu-
lari incubavit ecclesiae non episcopus sed tyran-
nus. Nam vota piorum magis in Ma-
lachiam convenerant. Denique sua-
debatur ei subire onus iuxta constitu-
tionem Celsi: sed ille qui omne subli-
me haud secus quam suum praecipitium re-
formidabat: bona sibi videbatur
tus occasione excusandi: quod
temporis intrusi eius pacifice esse
posset. Instabant tamen sed
sollicitabant omnes: duo tamen poti-
ssimi episcopi Malcus et Gillebertus
Quorum prior ipse est senior Lesmo-
riensis. de quo supra memoravimus
alter quem aiunt primum functum le-
gatione apostolicae sedis per univer-
Hiberniam. Qui triennio iam
su in hac conspiratione
Malachiae dissimulatione non
tes ulterius ecclesiae adulterium.
rant: convocatis episcopis et principibus
terrae uno spiritu adeunt Malachiam
parati vim facere. At ille renuens
mum contendere siquidem coepit
cultate rei. nobilis illius
multitudine fortitudine
one: nullum esse ad se pertinere
opponere se tot tantis talibus
radicatis. quasi iam annos
certos quasi hereditate possedissent

sanctuarium dei. et nunc quoque hoc pro compassione: non posse illos extirpari. nec moribus hominum quidem. sua non interesse fundi humanum sanguinem occasione sua: postremo vinctum se sponse alteri quam dimittere non liceret. Verum illis econtra instantibus et clamantibus. quia a domino sermo egressus est. sed et tota auctoritate iubentibus subire onus. comminantibus anathema. ad extremum inquit ducitis me. sed obedio spe martirii: hac tamen condicione. ut si iuxta fidem vestram res in melius cedat et vendicet sibi deus suam hereditatem a diripientibus eam: demum omnibus consummatis. et ecclesia pacem habente. liceat redire ad pristinam sponsam meam et amicam de qua rapior paupertatem: et pro me illic alium substituere. qui tunc forte repertus ydoneus fuerit. Nota lector virtutem viri et animi puritatem: nec honorem saltem affectantis. nec formidantis mortem pro christi nomine. Quid hoc animo purius. quid item fortius. ut se exponens periculo et labori. alteri fructum cedat. ipsam in loco principatus securitatem et pacem. Sed ut hoc tamen liberum sibi ex pacto retineret reditum ad paupertatem: pace et libertate ecclesie restituta. Spondentibus illis demum acquievit voluntati eorum. vel potius dei: a quo sibi iam olim preostensum recordabatur. quod de se modo dolebat fieri. Nempe iam egrotante celso: apparuit malachie eidem longe posito i

nesticti mulier procere stature et reverendi vultus. Percunctanti quenam esset: responsum est esse uxorem celsi. Que ei tradens virgam pastoralem quam manu tenebat disparuit. Paucis decursis diebus celsus moriens misit baculum suum malachie tamquam sibi successuro: quem ut vidit agnovit ipsum esse quem viderat. Huius prophetie recordatio visionis terruit malachiam: ne si quod diu satis dissimulaverat ultra renueret. divine iam videretur resistere voluntati. Verumptamen civitatem non intravit quamdiu ille turbator vixit: ne hac occasione contingeret mori quempiam ex hiis quibus vitam magis ministraturus veniebat. Ita per biennium. nam eo temporis supervixit ille. agens extra urbem strenue. in universa provincia opus episcopale exercuit. Illo ergo celeri morte sublato de medio: rursum nigellus quidam. ymmo vero nigerrimus sedem preripuit. Et in hoc anime sue mancipium adhuc vivens providerat. ut hunc haberet heredem: in quo qui dampnandus exibat. opibus adice dampnationis profuisset. Erat enim et ipse ex dampnata progenie cognatus mauricii. Ceterum rex et episcopi et fideles terre nichilominus convenerunt: ut introducerent malachiam. Et ecce consilium malignantium ex adverso. Quidam de filiis belial promptus ad malum. potens in iniquitate. sciens locum ubi pariter convenire decrevissent. militibus aggregatis sibi latenter vicinum occupat collem eminentem e regione

verum illis tractantibus alia, repentino impetu super incautos irruerent, et interficerent innocentes. Condixerant enim etiam regem cum episcopo trucidare: ut non esset qui vindicaret sanguinem iustum. Res innotuit Malachie: et intrans ecclesiam (erat enim prope) elevatis manibus oravit ad Dominum. Et ecce nubes et caligo, sed et tenebrosa aqua in nubibus aeris diem verterunt in noctem. Fulgura quoque et tonitrua et horribilis spiritus procellarum diem ultimum minitantur: universaque elementa intentant omnia mortem. Et ut scias lector quod oratio Malachie concussit elementa: solos intercepit tempestas qui querebant animam eius: solos turbo tenebrosus involvit qui paraverant opera tenebrarum. Denique ipse qui princeps extiterat tanti mali, fulmine percussus interiit cum tribus aliis: et fuere consortes mortis qui fuerant participes sceleris. Quorum sequenti die inventa corpora semiusta et putida herentia ramis arboreis, ubicumque quemque spiritus elevans allisisset. Alii quoque tres semivivi inventi sunt: ceteri utcumque dispersi. Illos autem qui cum Malachia erant, quamvis primos loco tempestas omnino non tetigit: nec quicquam molestie intulit. In facto isto recens expressimus experimentum veritatis illius: quia oratio iusti penetrat celos. Sed et novum antiqui exempli miraculum, quo tota olim Egipto versante in tenebris, solus Israel in lumine mansit: dicente scriptura: ubicumque Israel erat lux erat. Quod Micheas acceperat et factum sub Helye: nunc quidem ab extremis terre nubes et pluviam educens: nunc vero super blasphemos evocans ignem de celo. Et modo de sibi glorificatus est Deus in servo suo Malachia.

Anno etatis sue tricesimo octavo: pauper Malachias, expulso invasore intravit Ardmacham pontifex et metropolitanus totius Hibernie. Rege vero ceterisque qui introduxerant eum ad propria remeantibus, ipse remanet in manu Dei: et remanent illi foris pugne, intus timores. Nam ecce vipera soboles frendens et vociferans se exheredari: tota se intus et foris suscitat adversus Dominum et adversus Christum eius. Porro Nigellus videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quedam sedis illius, textum scilicet evangeliorum qui fuit beati Patricii, baculum quoque auro tectum et gemmis preciosissimis adornatum, quem nominant baculum Ihesu, eo quod ipse Dominus ut fert opinio eum suis manibus tenuerit atque formaverit. Et hec summe dignitatis et venerationis in gente illa. Nempe notissima sunt et celeberrimaque in populis, atque in ea reverentia apud omnes: ut qui illa habere visus fuerit, ipsum habeant episcopum populus stultus et insipiens. Ibat homo girovagus et alter Sathanas circuibat terram et perambulabat eam: insignia sacra circumferens. C

ubique obsistens ubique eorum gratia receptabatur: consilians sibi per hec animas omnium: et a malachia quosque potuisset avertens. Hec ille. Erat autem princeps quidam de potentioribus sique progeniei: quem rex prius cum civitatem ceperit intra se coegerat pacem tenere cum episcopo: acceptis ab eo insuper obsidibus multis. Is post regis exitum nichilominus civitatem ingressus: consilium habuit cum complicibus et civibus quo sanctum dolo tenerent et occiderent. Timebant vero plebem. Et constituentes in necem malachie constituunt loci et diei: et traditor dedit eis signum. Ipso die cum vespertina iam solempnia celebraret in ecclesia antistes cum universo clero et multitudine populi: mittit ad illum nequam ille in verbis pacificis. rogans quatenus ad se dignetur descendere ut faciat pacem. Respondentibus qui assistebant ipsum potius ad episcopum debere venire: etiam esse competentiorem locum firmande pacis. siquidem presenserant dolum: subiungunt qui missi erant. hoc tutum non esse principi. timere enim capiti suo: nisi se credere velle ecclesie quam se ante hos dies missa episcopi sepe modum intermisset. Contendentibus in hunc modum illis quidem ut iret. illis vero ne iret. episcopus cupidus pacis et mortis non timidus: sinite inquit fratres sinite me imitari magistrum meum. Sine causa sum christianus: si christum non sequor. Forte flecto humilitate tirannum: et si non vinco. tamen exhibeo omnium pastor. sacerdos laycto: quod

michi ille debuit. Vos quoque quod in me est non parum edifico exemplo tali. Quid enim si contingat occidi? Non recuso mori: ut vos vite ex me teneatis exemplum. Oportet episcopum ut ait eorum princeps non dominari in clero: sed formam fieri gregis. Haut aliam sane formam quam ab illo suscepimus qui humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem. Quis michi det hanc relinquere filiis signatam sanguine meo? Christianum certe an sacerdos vel digne satis a christo didicerit mortem non timere pro christo. Et surgens repit inter fletibus cunctis et supplicantibus ne tam cuperet pro christo mori: ut tantum christi gregem desolatum relinqueret. Verum ille totam spem suam ponens in domino tota alacritate perexit: tribus tamen comitantibus discipulis pati et mori cum ipso. Qui ubi intrato limine domus. repente se medio intulit armatorum. sancto fidei ipse munitus? Consideravit facies omnium. quasi pavor irruit super eos: ita ut dicere posset episcopus. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Hoc verbum verum est. Videns hostia stare carnifices vero armatis manibus undique circumstantes. et quem immolaret non erat. Putares stupore lateres: sic non fuit qui extenderet manum. Nam et is quoque qui caput malitie videbatur: assurgit ei potius quam insurgit. Ubi signum o homo quod dederas in morte pontificis? Hoc magis honoris quam mortis signum.

deferre est hoc: non mortem inferre. Res miranda: pacem offerunt, quem necem paraverant. Non est quod abnuat: qui et vitae periculo quaesierat eam. Itaque facta est pax: et tam firma, ut ab illo die hostem sacerdos non modo pacatum habuit, sed subditum, sed devotum. Quo audito fideles quique gavisi sunt, quod non modo salvatus sit sanguis innoxius in die illa: sed et notenarum multorum animae Malachiae meritis evaserint ad salutem. Et apprehendit omnes circumquaque timor, audientes quomodo duos inimicorum eius, qui videntur ferociores et fortiores in generatione sua, sic sibi in virtute prostravit Deus: istum loquor qui in manibus est: et eum de quo supra dixi. Alterum enim terribiliter mulctavit in corpore, alterum mutavit misericorditer in corde: ambos mirabiliter comprehendit in consiliis quae cogitabant. His itaque peractis, coepit iam in civitate episcopus tota libertate disponere et ordinare de omnibus pertinentibus ad ministerium suum: non tamen sine discrimine continuo vitae suae. Nam et si iam nemo qui palam noceret: ab insidiatoribus tamen nec locus satis tutus episcopo erat nec tempus feriatum. Et deputati sunt ei viri armati ad custodiam die ac nocte: sed ille magis in Domino confidebat. Fuit vero consilium praefatum schismaticum insequi, eo quod seduceret multos ex insignibus quae ferebat, suadens omnibus se episcopum esse debere: et sic sollicitans plebes adversus

Malachiam atque ecclesiae unitatem. Et factum sic. Et sine difficultate vita in brevi universas sepivit vias eius, per gratiam sibi a Domino datam, et quam habebat ad omnes: ut malignus ille coactus sit dare manus, reddere insignia: et desistere de reliquo in omni subiectione. Ita Malachias licet per multa pericula et labores prosperabatur in dies: et confortabatur magis ac magis habundans in spe et virtute Spiritus Sancti.

Nec modo malefactores: sed et detractores Malachiae corripuit Deus. Quidam verbi gratia, gratiam habens principum et potentiam circa ipsius regis, quod esset adulator et garrulus et potens in lingua, favebat partibus adversariis Malachiae: et pro viribus tuebatur partem eorum. Sed et verbo praesenti resistebat in faciem, et detrahebat absenti: irreverenter omnino ei in omni loco, maximeque ubi celebrioribus illum sciret interesse conventibus. Sed cito digna linguae pravae mercede donatus est. Intumuit enim et computruit lingua maledica: et vermibus ex ea scatentibus et diffluentibus toto ore blasphemo. Quos per septem ferme dies incessanter vomens: tandem cum illis miseram expuit animam.

Loquente coram aliquando Malachia et ipsum exhortante, mulier quaedam infelix ausa est interrumpere sermonem clamoribus improbis: reverentiam non deferens sacerdoti et spiritui qui loquebatur. Erat autem de progenie ipsa, et spiritum habens in nari-

bus. blasfemias contumeliasque evo-
mebat in sanctum. dicens ypocritam et
invasorem aliene hereditatis: sed et
calumniam illius improperans. At ille
nichil respondit ei sicut erat verecun-
dus et mitis: sed dominus respondit pro
eo. Versa illa in insaniam est domino
iudicante. et crebris vocibus cla-
mitans se suffocari a malachia:
morte horrenda luit penam blas-
phemie. Sic misera assumens
adversus malachiam improperium heli-
zei: ve illum sibi alterum experta est
helizeum. Porro quia causa pesti-
lentie cuiusdam orte in civitate mul-
titudinem cleri et populi sollempniter cum
reliquiis sanctorum tunc foras educe-
bat: ne hoc quidem pretereundum. quod
orante malachia pestilentia illico
conquievit. Ex hoc quoque iam murmurare
adversus eum non fuit: dicentibus qui de
semine chanaan fuerunt. Fugiamus
malachiam: quia dominus pugnat pro
eo. At sero istud. quia zelus domini u-
bique occurrens eis persecutus est eos
usque ad internicionem: quin inter pau-
cos dies periit memoria eorum cum
sonitu. Quomodo facti in desolationem
sunt. Subito defecerunt: perierunt
propter iniquitatem suam. Grande hodi-
eque miraculum facit tam velox generati-
onis illius deletio: hiis presertim qui
eorum noverant superbiam atque poten-
tiam. Multa quidem et alia signa fue-
runt quibus deus glorificavit nomen su-
um: et servum suum inter sudores et pe-
ricula confortavit. Quis digne commemo-
ret. Non tamen omnia preterimus: et si
non sufficimus ad omnia. Preter seriem
autem narrationis ne impediatur: ali-
qua que dicturi sumus reservamus in finem.

Igitur malachias intra finem
triennium reddita retributione super-
bis. et libertate ecclesie restituta pul-
sata barbarie. et reformatis u-
bique moribus christiane religionis:
videns omnia in pace esse. cepit cogi-
tare et de pace sua. Et memor pro-
positi sui constituit pro se gelasium
virum bonum et dignum tali honore:
non tamen convenientem clero et populo
quod prius sustinentibus propter pactum.
Nam alias durum visum omnino. Quo
consecrato. regibus et principibus at-
tentius commendato: ipse clarus mi-
raculis et triumphis ad suam pro-
vinciam rediit. Non tamen conereth:
et ob causam dignam relatu. Di-
ocesis illa duas fertur habuisse
episcopales sedes: et duos extitisse
episcopatus. Id visum melius malachi-
e. Itaque quos ambitio conflaverat in
unum. malachias revocavit in du-
os. partem alteri episcopo cedens: partem
retinens sibi. Et propterea non venit
conereth quod in ea iam episcopum ordinas-
set: sed dunum se contulit. Dister-
minans parochias sicut in diebus
antiquis. O puritatem cordis: o oculum colum-
binum. Locum tradidit novo episcopo qui
videbatur esse potior. principaliorem ha-
bebat: locum in quo sedebat ipse. U-
bi sunt qui de terminis litigant. pro u-
no viculo perpetes adinvicem inimi-
cicias exercentes. Nescio si quod ge-
nus hominum magis quam istos anti-

quum Bachiarium tangat: secuerunt pregnantes Galaad ad dilatandum terminos suos. Sed hec alias. Malachias suis Dunensis episcopus confestim more suo curavit asciscere ad solacium sibi de filiis suis conventum regularium clericorum. Et ecce rursus accingitur quasi novus Christi tiro ad spirituale certamen: rursus induit arma potentia Deo: sancte paupertatis humilitatem, rigorem discipline cenobialis: otium contemplandi, orandi assiduitatem. Que tamen omnia voto magis valuit diu tenere quam actu. Etenim universi confluebant ad eum: nec modo mediocres, sed et nobiles et potentes illius se sapientie et sanctitati instruendos corrigendosque committere festinabant. Et ipse interdum ibat et exibat seminare semen suum: disponens et decernens tota auctoritate de rebus ecclesiasticis tanquam ex apostolis unus. Et nemo illi dicebat In qua potestate hec facis? videntibus cunctis signa et prodigia que faciebat: et quia ubi spiritus Domini ibi libertas. Visum tamen sibi non tute satis actitari ista absque sedis apostolice auctoritate. et Romam proficisci deliberat: maximeque quia metropolice sedi deerat adhuc et defuerat ab initio pallii usus. quod est plenitudo honoris. Et visum est bonum in oculis eius: si ecclesia pro qua tantum laboraverat quem hactenus non habuit suo acquireret studio et labore. Erat et altera metropolica sedes quam de novo constituerat Celsus: prime tamen sedi et illius archiepiscopo subdita tamquam primati. et huic quoque optabat nichilominus pallium Malachias: confirmarique auctoritate sedis apostolice prerogativam quam beneficio Celsi adepta meruerat. Innotescente proposito displicuit fratribus: nemo c[…]. De[…] magnatibus et ipso terre. intolerabile sibi iudicabant tam diutinam patris pariter absentiam: et quod metueret de morte ipsius. Contigit interea mori germanum eius Christianum nomine: virum bonum plenum gratia et virtutis. Episcopus erat ille quidem secundus in celebri opinione: sed vite sanctimonia et iustitie zelo forte non impar. Huius decessus magis terruit universos: et discessum Malachie reddidit multo molestiorem. Dicebat nullo modo promittendum peregrinari unica provin[cia] ut non desoletur omnibus tantum si duabus tantis columpnis sub uno momento temporis destituatur. Omnes ergo pariter contradicunt. Et vim faciebant: nisi ille divina ultione minatus est. Non tamen destitere illi: nisi missa sorte prius dei voluntas super hoc interrogaretur. Prohibente illo mittitur: sed illa pro Malachie parte ter respondisse invenitur. Nec enim una contenti vice fuere: cupidi retinendi eum. Demum cedentes dimittunt illum: non tamen sine ploratu et ululatu multo.

Sed ne quid imperfectum reli-

quereret. tractare cepit quo defuncto t
suis semen suscitaret: et accersi-
tis ad se discipulis suis anxius es-
tuabat quisnam dignior ad hoc
opus sive utilior videretur. Et dilige-
nter intuitus singulos: tu inquit o Eda-
ne sic enim vocabatur unus suscipe
onus istud. Illo cunctante et flente:
ne timeas ait. tu enim michi a
domino designatus es: quia anulum au-
reum quo desponsandus es iam nunc
vidi in digito tuo. Annuit ille:
et malachias eo consecrato proficis-
Quique egressus de scocia. Cum
pervenisset eboracum: sacerdos
quidam sicarus nomine intuitus eum ag-
novit. Nec enim faciem eius viderat
ante: sed cum habet spiritum prophetie re-
velatum fuerat ei iam pridem de illo.
Et hunc innuitans circumstantibus
digito eius monstrans. hic est inquit
de quo dixeram. quia de hybernia
sanctus veniet pontifex qui scit cogi-
tationes hominum. Sic non potuit la-
tere lucerna sub modio: prodente eam
per os sicari spiritu sancto qui eam accen-
derat. Nam et multa secreta de esse suo
suorumque dicta sunt a sicaro: que ita esse
vel fuisse omnia recognovit. Sed et
sociis malachie percunctantibus de
suo reditu. respondit [illegible] in aucta-
ter quod post rei probavit eventus:
paucos videlicet admodum de-
mum illo cum episcopo redituros. Illi au-
dito hoc suspicati sunt morte: sed
deus aliter adimplevit. Nempe rediens
ab urbe quibusdam apud nos. qui-
busdam et in aliis locis ad distin-

dam conversationis formam relictis: ut
tu verbum sicari cum paucis admo-
dum repatriavit. Hec de sicaro. In
ipsa urbe eboracensi accessit ad eum
vir nobilis secundum seculum walenus
nomine. tunc prior in kirkestede re-
gularium fratrum. nunc vero monachus
et monachorum pater in mailros mona-
sterio ordinis nostri: qui devotus malachi-
e se orationibus satis humiliter commen-
davit. Is advertens multos habere
episcopum socios et equos paucos.
nam preter ministros et clericos alios.
quinque cum eo erant presbiteri. et equi
non nisi tres. obtulit ei suum quo
ipse vehebatur: hoc solum dolens se in-
gens quod esset runcinus durus portans.
Et addidit. libentius dedisse si me-
lior fuisset: sed si dignamini durate quem
lenemque vobiscum. Et ego ait episcopus
eo libentius accipio quo pendimus vi-
lorem: quia non potest michi vile esse
quod quam tam preciosa voluntas obtulit.
Et conversus ad suos hunc inquit ster-
nite michi: quia commodus satis et suf-
ficiens erit in longum. Quo facto ascen-
dit. et primo quidem durum ut erat
sentiens: postmodum mira muta-
tione valde commodum sibi et suavi-
ter ambulantem invenit. Et ne mi-
ret super terram de sermone quem dixe-
rat: usque ad nonum annum quo mor-
tuus est ipse non deferat ei satis op-
timus et preciosissimus palefridus. Quod
que evidentius miraculum cernentibus fe-
cit. de sub nigro cepit albescere: et
non multo post vix inveniebatur al-
Michi quoque in via   Libro illo

hac datum est videre virum. et in e
ius visu et verbo refectus sum:
et delectatus sum sicut in omnibus di
vitiis. Et ego vicissim peccator li
cet inveni gratiam in oculis eius. ex
tunc et deinceps usque ad obitum ip
sius: sicut in prohemio prefatus sum.
Ipse etiam dignatus divertere clare
vallem: visis fratribus compunctus est:
et illi non mediocriter edificati in
presentia et sermone eius. Et accep
tis loco et nobis. atque intimis vis
ceribus colligens: valedixit nobis
et abiit. Qui transalpinas cum ve
nisset yporiam civitatem ytalie:
hospitis sui parvulum qui male ha
bens erat moriturus continuo sa
Erat tunc temporis in se Lnavit
de apostolica felicis memorie re
sidens innocencius papa. qui eum be
nigne suscepit: humane satis il
li super longa peregrinatione compassus.
Et primo quidem malachias quod
alias inspirat animo cum multis lacri
mis implorabat: licere sibi vivere
et mori in claravalle permissu
et benedictione summi pontificis. Et
petiit hoc non oblitus ad quod vene
rat: sed affectus quo veniat desiderio
claravallis. Non autem obtinuit:
quod vir apostolicus lucris potius ube
rioribus occupandum eum decerneret.
Nec tamen omnino frustratus est a desi
derio cordis sui: cui mori ibi et
si non vivere donatum est. Mensem
integrum fecit in urbe: loca sancta per
ambulans et frequentans causa oratio
nis. Cumque per id temporis sepe ac di

ligenter ab eo et ab hiis qui cum eo
erant summus pontifex inquisisset
esse patrie. mores gentis. statum ec
clesiarum. et quanta in terra per eum deus
operatus fuisset: paratum iam repa
triare commisit vices suas per univer
sam hiberniam legatum illum constitu
ens. Significatum siquidem erat ei
ab episcopo giselberto qui ut supra comme
moravimus tunc legatus extiterat:
quod iam non posset pro senio et debili
tate corporis vilitate. Post hec peti
cit malachias confirmationem nove
metropolis constitutionem: et u
usque sedis sibi pallia dari. Et co
firmationis quidem privilegium mox
accepit: de palliis autem oportet
ait summus pontifex solempnius agi.
Convocatis episcopis et clericis et ma
ioribus terre celebrabis generale con
silium: et sic communi et com vo
to universorum per honestas personas
requiretis pallium et dabitur vobis.
Dein tollens mitram de capite su
o imposuit capiti eius: sed et sto
lam cum manipulo dedit illi. que
uti inter offerendum solebat. Et sa
lutatus in osculo pacis dimissus
est: apostolica fultus benedictione et
auctoritate. Qui rediens nobis
claravalle sua: secundam nobis
largitus est benedictionem. Et altum
suspiria trahens quod non licet sibi
pro suo desiderio manere: hoc interim
inquit per me oro ut retineatis:
qui a vobis discat quod alios possit
modum doceat. Et infert. Erit in
bis in semen: et in semine isto ben

durent gētes. et ille gētes q̄ a di
ebꝫ antiq̄s mōchi quidē nomē
audierūt: mōchū non viderāt.
Et dimissis q̄tuor a latē suo a
bijt. Qui ꝓbati et digni inuen
ti: mōchi facti sūt. Post aliq̄d
tp̄s cū iā sc̄us ēēt in t̄ra sua r
misit alios: et sim̄ est de illis
sibi. Quibꝫ p aliq̄ntū tp̄s in
structis et eruditis corde in sa
pīa. Dato eis in p̄rem s̄co fratre
x̄piano q̄ erat vnꝰ ex ip̄is emi
sim̄ꝰ eos: adiūgentes de nr̄is.
q̄ntū sufficerēt ad nūm abba
te. Que cōcepit et filias pepit
q̄nq̄s: et sic multiplicato semīe
augescat indies nr̄is mōchorꝝ
iuxta desideriū et vaticiniū ma
Malachias ꝓfec lachie.
tꝰ a nobis ꝓspere pueīt
scociā. Et īuēnit dauid regē
q̄ adhuc hodie supest in quo
dā castello suo: cuiꝰ filius ifir
mabat ad mortē. Ad quē ingres
sꝰ honorifice a rege susceptꝰ:
et hūiliter exoratꝰ ut sanaret
filiū suū. Aqua cui b̄ndixit as
psit iuuenē: et intuens in eū a
it. Cōfide fili: nō morieris hac
vice. Dixit hoc: et die sequen
tē ꝓphīe secuta est sanitas:
et sanitatē leticia patris: clamor
et strepitꝰ tociꝰ exultātis fami
lie. Exijt sermo ad oēs: nec ē
q̄d in domo regia et regis am
dicat filio latē potuit. Et ecce u
biq̄ resultātes gratiarū actio ⁊ vox
laudis: tū ꝓ salute dn̄i. tū p

miraculi nouitate. Henricus est
iste nā viuit adhuc vnicꝰ patris
sui miles fortis et prudēs: pa
trizās ut aiūt in sectando iusticia
ā et amorē veri. Et amauit v
terq̄ malachiā q̄ vixit: tamq̄
q̄ illū a morte reuocasset. Roga
bat eū manē p aliq̄t dies: s
ille declinās glām moram non
sustinuit: mane arripebat iter.
Transeūti p villā noīe ex
ugelidū: occurrit puella
muta. Orāte illo solutū est vi
nculū lingue eiꝰ: et loq̄batur rc̄.
Dehinc villā ingrediēs q̄m
noīant cellam s̄ci michaelis:
oblatā sibi mulierē freneticā ⁊
vinctā funibꝫ corā oī p̄plo cu
rat: et dimissa incolumis ꝓficis
cit. Pueniēs ad portū lapas
peri trāsitū ibi p aliq̄t dies ꝓ
tolabat: sed mora nimie trāsi
it ociosa. Costruit interim de vir
gis in sepē textis oratoriū ipo
iubēte: ipo opante prīt. Cōsu
matū circūdedit vallo: atq̄ i
teriacēs spaciū in cimiteriū be
nedixit. Sane multa b̄ndicē
tis miracula satis declarāt: q̄
usq̄ hodie ibi actitari ferunt.
Vnū est q̄ de finitimis locis īfir
mos et male habētes illo p ce
trē cōsueuerūt: et sanātur mlti.
Mulier totis dissoluta mē
bris plaustro vecta illuc.
pedibꝫ suis remeauit domū:
vna dūtaxat nocte nō fecisse
i loco s̄co ꝑnoctata mirāt dn̄i.

Alia quedam ibidem perorabat in oratione: quam forte reperiens solam homo barbarus ardens sub libidine et sui minime compos irruit rabiosus in eam. Confusa illa et tremefacta, suspiciens aspexit hominem plenum diabolico spiritu: et heu tu inquit miser quid facis. Considera ubi es, revere hunc sanctum, defer honorem deo, defer servo eius malachie: parce et tibi ipsi. Non destitit ille furens agitatus iniquis. Et ecce quod horribile dictu est, venenatum et tumidum animal quod bufonem vocant: visum est reptans exire de inter femora mulieris. Quid plura. Tremefactus homo resilit: et datis saltibus festinus oratorio exiluit. Ille confusus abscessit: et illa intacta remansit: magno quidem et dei miraculo et merito malachie. Et pulchre opere fedo et abhominando fedum infremuit et abhominabile monstrum. Non possum aliter dicere bestialem extinctum libidinem quam per frigidissimum vermem: nec aliter temerarium frenari ausum frustrari conatum: quam per vilem intelligens bestiolam. Et hec loco isto sufficiant pauca de pluribus. Nunc iam reliqua prosequamur.

Ascendit malachias navem: et prospere navigans applicuit monasterio suo benchorensi: ut primi filii primam reciperent gratiam. Quid cum putas gessisse illos sano de via tam longa recepto patre et illo patre. Nec mirum si se totam in gaudium effuderint visceribus caritatis in reditu eius: quando et exteris usque gentibus incredibilem mox letitiam velox rumor ingesserit. Denique de civitatibus et castellis et vicis occurrerunt ei: et quocumque divertebat suscepit exultatione universe terre. Verumptamen non sapit homo opus exercere legationis. Concilia in locis celebrantur convenientibus multis, ne qua regio seu portio regionis legationis fructu et utilitate fraudaretur. Sedebat super omnes aquas: non erat qui se abscondat ab opere sollicitudinis eius. Non sexus non etas non conditio non professio reputatur: ubique semen sanctum spargit salutare: ubique intonat tuba celestis: ubique discurrit ubique irrumpit evaginato gladio lingue ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in populis. Terror eius super facientes mala. Clamor in aures iniquis nolite inique agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. Religio ubique plantatur propagatur fovetur. Oculi eius super eos: et cura eius ad pertinentes. In conciliis que passim celebrabat repetuntur antique traditiones: quas tamen bonas fuisse sciebat: abolitas vero negligentia sacerdotum. Nec modo vetera instaurantur sed cuduntur et nova. Et quecumque edita promulgavit tamquam celitus edita acceptant tenent: scripto mandantur ad memoriam posterorum. Quid dicam? tanti ni celitus missa crederentur? Et celestia confirmant miracula. Et ut fide dictis faciam perstringam

nonnulla paucis. Quis enim cuncta enumeret? Quamquam liberius fatear de imitandis in moribus quam de admirandis. Et meo quidem iudicio primum et maximum miraculum quod dedit ipse erat. Ut enim taceam interiorem hominem eius, cuius pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius et vita; ipsum exteriorem ita uno semper modo ipsoque modestissimo et decentissimo gessit, ut nil prorsus appareret in eo quod posset offendere intuentes. Eundem qui non offendit in verbo, ille perfectus est vir. Attamen in Malachia quis umquam, etiam si curiosius observavit, deprehendit, non dico verbum, sed nutum otiosum? Quis manum vel pedem vidit moventem frustra? Immo quid non edificans in incessu, aspectu, habitu, vultu? Denique vultus hilaritatem nec fuscavit meror, nec levigavit risus. Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, sed non austerus. Remissus interdum, dissolutus nunquam. Negligens nichil, et si pro tempore multa dissimulans. Quietus sepe, sed minime aliquando otiosus. A die primo conversionis sue usque ad extremum vite sue sine proprio vixit. Non servos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique quicquam redditum ecclesiasticorum secularium ve vel in ipso habuit episcopatu. Mense episcopali nichil prorsus constitutum vel assignatum unde episcopus viveret. Neque enim vel domum propriam habuit. Erat autem pene incessanter circuiens parochias omnes, evangelio serviens et de evangelio vivens, sicut constituit ei Dominus: dignus est, inquiens, operarius mercede sua; nisi quod frequentius ipsum evangelium sine sumptu ponens, de laboribus suis suorumque ferebat, unde se et eos qui secum laborabant in opere ministerii sustentaret. Porro si interdum quiescere oportebat, in sanctis hoc faciebat locis, que ipse per Hiberniam sparserat universam. Apud quos vero moram facere libuisset, illorum se conformavit moribus et observantiis: communis consessus, vita et mensa. Non fuit in victu, non fuit in vestitu in quo posset Malachias dinosci inter ceteros fratres; in tantum cum maior esset, humiliavit se in omnibus. Denique cum exiret ad predicandum, cum peditibus pedes et ipse ibat, episcopus et legatus. Forma apostolica hec: et inde magis mira in Malachia, quo rara nimis in aliis. Verus profecto apostolorum heres est iste, qui talia agit. Sed advertere est quo dividat hereditatem cum fratribus suis ceteris nepotibus apostolorum. Illi dominantur in clero; iste cum esset liber ex omnibus, omnium se servum fecit. Illi aut non evangelizantes manducant, aut evangelizant ut manducent; Malachias imitatus Paulum manducat ut evangelizet. Illi questum estimant pietatem; Malachias hereditatem vendicat sibi o

pus et oñ⁹. Illi felices se credunt
si dilatauerint terminos suos:
malachias in dilatanda anima
te gaudet. Illi congregant in horre
a. et dolia replent vini onerant men
sas: malachias colligit in deser
ta et solitudines unde impleat ce
los. Illi tamen accipiant decimas et
primicias et oblaciones. insuper et
de cesaris beneficio telonea et tri
buta et alios redditus infinitos.
solliciti sunt nichilominus quid man
ducent aut quid bibant: malachi
as nichil horum habens. multos
tamen locupletat de promptuario
fidei. Illis nec cupiditatis nec
sollicitudinis ullus est finis: ma
lachias cupiens nichil. non nouit
tamen cogitare de crastino. Illi a pau
peribus exigunt quod dent diuitibus: is
te sollicitat diuites pro pauperibus
sustentandis. Illi marsupia va
cuant subditorum: iste pro peccatis eo
rum altaria cumulat votis hos
tiis ac precacionibus. Illi alta pala
cia erigunt. turres ac menia
ad celos leuant: malachias non
habens ubi caput reclinet opus
facit euangeliste. Illi equos as
cendunt cum turba hominum. gratis
manducantium panem et non suum:
malachias septus sanctorum fratrum
collegio pedes circuit: portans
panes angelorum quibus saciet ani
mas esurientes. Illi plebes ne
agnoscunt quidem: iste erudit. Illi
potentes et tirannos honorant: is
te punit. O virum apostolicum: quem

tot et talia nobilitant signa a
postolatus sui. Quid ergo mirum si
mira est operatus sic mirabilis
ipse? Immo vero non ipse. sed deus in
ipso. Alioquin tu es deus qui facis mirabilia.

Erat mulier [illegible] mirabili
ter in ciuitate [illegible] de
monium habens. Vocatus est malachi
as. orat pro adducta: urget [illegible]
fore. exit. Sed nondum exsatia
ta nequicia eius: miseram inuadit
misericulam que forte astiterat. Et
malachias. Non ad hoc inquit (il)
lam tibi tuli ut hanc peruaderes: exi
et ab ea. Paret: sed repetit pri
orem. Qua denuo pulsus: reuertitur ad
alteram. Ita per aliquod spacium alter
natim vexabat illas: hic inde refu
giens. Tunc sanctus indignans sibi
illudi a demone. colligens se in spiritu
infremuit. et totis viribus fidei
suo impetu in aduersarium ab vtra
que fugauit: et quidem non minus
vexatum hiis quas vexauerat ipse.
Ceterum quod moram fecerat suo non pu
tes locum fuisse virtutis eius sed dis
pensacionis diuine: ut videlicet
hoc manifestior fieret et maligni
pertinacia: et victoria malachie.
Denique audi quid alibi fecerit: non
aut per presenciam suam. Et utique po
tuit presens: quod absens valuit.

In regione aquilonaris partis
hibernie iacebat in domo
firmus: nec dubium quin demonio
maleficio. Nam quadam nocte
audiuit eos loquentes: dicente
altero ad alterum. Vide ne miser

iste proportione illius stratum sternere contingat: et sic effugiat manus meas. Cognovit homo quod Malachiam loqueretur: quem non multo ante in eadem domo meminerat pernoctasse: et adhuc stramine in loco. Suspiciensque fiducia et quo potuit conatu cepit repere: debilis corpore et fide fortis. Et ecce in aere clamor et vociferatio. Prohibe eum prohibe: retine eum retine: amittimus predam. Verum is quo praeibat fides et desiderium evadendi: quanto plus clamabat illi, tanto magis genibus manibusque nitens ad remedium festinabat. Et perveniens ascendit lectulum: volutaturque in stramine: audit ululatum plangentium. Heu heu ipsi nos prodidimus: decepti sumus: evasit. Et dicto citius recessit ab eo demonum terror et horror quem patiebatur: et omnis egritudo. In Lesmor civitate homo a demonio vexatus per Malachiam liberatus est. Item transeunti aliquando per lagunam oblatus est illi insanus habens demonium sanatus relatus est. In regione eadem ligatam funibus freneticam solvi iussit: et in aqua quam benedixit lavari. Lota est et sanata. Alteram quoque in Saballo regione vili die membra propria dentibus laniantem: orando et tangendo curavit. Amentem hominem insania perducte furia. amici et propinqui adduxerunt ad dei hominem vinctum funibus fortiter: quod forte ad nocendum rabies ipsa fecisset et terribilem valde. Orat Malachias: et incontinenti eger sanatus et solutus. Fuit in est hoc loco quodam civis nomen tacemus: quod nimis barbarum sonet, sicut et alia multa. Alio tempore in prefata civitate Lesmor puellam mutam parentes eius in media platea offerunt transeunti: cum multa supplicatione rogantes ut ei subvenire dignetur. Stat Malachias: et facta oratione tangens digito linguam eius sputum misit in os: et loquentem dimisit. Exiens de quadam ecclesia: obvium habuit hominem cum uxore sua que non poterat loqui. Rogatus ut ei misereatur, stat in porta ipso circumstante: et data benedictione super eam iubet dicere orationem dominicam. Dixit illa: et prius benedixit dominum. In civitate cui nomen Oenthereb decumbens lectulo quidam iam dies duodecim privatus lingue officio, ad iussionem visitantis sese loquelam recuperatus: eucharistiam sumit: et ita munitus extremum in bona confessione efflavit spiritum. O oliva fructifera in domo dei: o oleum iocunditatis ungens et lucens. Et splendore miraculi illustravit sanos: et suavitate beneficii unxit infirmum: cui mortem morituro salutarem confitendi et communicandi obtinuit facultatem. Intravit ad eum quidam de nobilibus habens ei aliquid dicere. Qui inter loquendum fide plenus tres iun-

tos pie furatus de lectulo quo ille
sedebat tulit secum: et multa dies
de furto pietatis est operatus
fide illius et presulis sanctitate. For-
te veniat in civitatem nomine
cluenviama. Et cum sederet ad men-
sam ingressus vir nobilis de civi-
tate ipsa humiliter supplicat pro
uxore pregnante: que iam solempne
preterisset tempus pariendi. ita ut
mirarentur omnes; et nemo quam ali-
ud quam vite periculum crederet imminere.
Rogat et cum eo nec minus episcopus
illius civitatis qui iuxta eum sede-
bat: rogant et ceteri quotquot ad-
erant simul discumbentes. Tunc il-
le. Compatior ei inquit: quia bona
mulier sit et pudica. Et porri-
gens viro poculum cui benedixerat.
vade inquit da illi bibere: facies eam
sumpto benedictionis potu et sine
mora et sine periculo parituram.
Factum est quod precepit: et nocte ip-
sa subsecutum est quod promisit.
Sedebat in campo cum comite
ulidie aliquid tractans et multitu-
do copiosa circa eos: venit muli-
er gravida et vere gravis. Indi-
cat se contra omnes nature leges
retinere partum iam quindecim mensi-
bus et diebus viginti. Compassus ma-
lachias super novo et inaudito
incommodo. orat. et mulier parit:
et qui aderant letati sunt et mirati.
Omnes enim viderunt in qua facilita-
te et velocitate loco eodem enix-
a sit: et triste negotium partus mi-
raculum miraculo commutatum iocu-

dicori. Audit ibidem quendam
pari quidem munere: sed sorte
dispari. Vidit hominem qui publice
tenere dicetur eciam concubinam fra-
tris et hic erat miles minister comi-
tis. Et publice conveniens vi-
tiosum alterum et iohannem exhibu-
it: non licet tibi ingerens concubi-
nam habere fratris tui. At ille alteram
nichilominus herodem reddidit. sed et
non modo non audivit eum. sed et
superbe respondit; et coram omnibus iu-
ravit se numquam dimissurum. Tunc
commotus malachias sicut erat: et
vehementer pro iusticia zelans: vel
deus inquit te ab illa separet vel
invitum. Parvipendens ille: exiit
ti abiit indignabundus. Offen-
dens quam mulierem non longe a tur-
ba constitutam in loco vi oppressit eam:
sicut erat zathane totus cui pa-
lo ante traditus fuerat. Nec latuit
flagitium. Ancilla que dominam co-
mitabatur recurrens domum. nempe
haud procul aberat loco: nuncia-
vit anhela quid mali accidis-
set. Ad quam vocem germani illius qui
domi erant zelantes sororis stuprum
tota illo festinancia provolant: pre-
dicto hoste ipso in loco et ope-
re sceleris deprehensum. multis confos-
sum vulneribus interimunt. Reddi-
tur eventus solutus erat. et certe
nuncius illius quod evenerat nuncia-
vit: et mirati sunt universi. quia sen-
tenciam malachie tam celerem habu-
isset effectum. Timuerunt quique fla-
giciosi audito hoc verbo: nam

multi erant in terra: et territi propter
quam sunt. lavantes manus suas in
sanguine peccatoris. Dormitum
committere misso iam tempore de cuben
te lecto. Dixit quidem increpans quod
malus homo esset et immoderatius
serviens ventri et gule. Benedicta
aspersum aqua sine mora surgere
fecit: et ita valentem ut illico equum
ascenderet. et utique preter spem suam
tuus et suorum. In urbe Lismorensi
erat homo cum eo cum filio paralitico:
rogans illum sanari. Qui orans
breviter: vade inquit filius tuus sa
nabitur. Et ut crastino redit cum fi
lio. sed nimie sanato. Tum surgens
malachias et stans super eum oravit
diutius: et ille sanatus est. Et con
versus ad patrem: offer illum inquit
deo. Annuit homo sed non tenuit.
et post aliquot annos ille ita inve
nis recidit in idipsum: sine dubio
propter inobedientiam patris. et pacti
transgressionem. Alius quidam de
longinquo veniens cum esset mala
chias in finibus mumonie: attu
lit ad eum filium pedum penitus officio
destitutum. Preciutatus quo nunquam mo
illi accidisset: ut suspicor inquit de
moniis malignitate. Et addidit:
ducem in prato ipsi in solis am
misere sopore: evigilans quam pue
lacrimis super se invenit. Haec dicens cum
ope. Misertus eius oravit malachi
as: iubens egrum interim dormire
ibidem super solium. Dormivit et sur
rexit sanus. Huic ipse qui de longe
venerat aliquamdiu in comitatu
suo retinuit: et erat ambulans cum
eo. In monasterio benchorensi pau
per quidam fratrem elemosinis sustenta
batur. Et erat cotidianam accipi
ens stipem: aliquid officii faciturus
in pistrino. Is claudus ab annis
duodecim. humi manibus repens:
post se trahebat pedes emor
tuos. Quem die quadam ante cellam
suam malachias mestum et meren
tem inveniens: causam percunctatur.
Et ille. Vides inquit quod ex longo
misellus affligor. et manus domini
super me: et ecce ad cumulum erum
ne homines qui misereri debuerant
irrident me potius miseriam exprobrantes.
brantes. Quem ubi audivit pie
tate motus suspexit in celum:
pariter manus levans. Finita autem bre
vi oratione: ipse intravit cellam. et il
le surrexit. Et stans super pedes su
os: mirabatur si vere esset quod erat
pene sompnum suspicatur. Cepit tamen
se pedetemptim movere: neque pos
se ire satis credebat. Tandem quasi
e gravi sompno evigilans cognovit
misericordiam domini super se: firmiter
graditur. et in pistrinum revertitur.
exiliens et exultans: et laudans de
um. Viso eo qui ante viderant et co
gnoverant: repleti sunt stupore et
extasi fantasma putantes.
Virum item per orationem sana
vit: qui illico remansit in monasterio
pastor ovium factus.
Civitas hibernie nomine cor
tagia vacabat episcopo. Tractatum

est de electione. dissensere partes:
quibusque ut assolet proprium volen-
tibus constituere suum. non dei. Venit
illuc malachias audita dis-
sensione. Convocato clero et populo:
etiam corda et vota discordan-
tium unire curavit. Et persuasis
illis totum negocium sibi debere
credi. cuius potissimum sollicitu-
do incumbebat illius sicut et aliarum
per hiberniam ecclesiarum. in continen-
ti nominat eis non quempiam de no-
bilibus terre. sed magis quendam
hominem pauperem quem sciret sanctum
et doctum: hic erat alienigena.
Queritur ille: nunciatur decumbere
lecto: et ita debilis ut nullo pac-
to exeat. nisi manibus portatus
ministrancium. Et malachias te.
Surgat inquit in nomine domini ego
precipio: obediencia salvum faciet eum.
Quid faceret ille? Parere volebat:
sed inparatum se sentiebat. Et
si posset ire: episcopari reformida-
bat. Ita cum voluntate obediendi
pugnante gemino hoste, pondere
languoris et metu oneris: vincit
illa tamen data sibi adiutorium spe
salutis. Itaque conatur: movet se-
se. temptat vires: invenit se soli-
to forciorem. Crescit pariter fides
cum viribus: et rursum fit forcior
fides dat vicissim viribus incremen-
tum. Iam surgere per se valet iam me-
liuscule gradi. iam nec sentire
in ambulando lassitudinem: demum
expeditus et alacer pervenit ad
malachiam sine hominis adiutori-

o. Qui assumens eum misit in ca-
thedram: clero et populo collaudan-
te. Hoc ita inde factum est: quia
nec illi ausi sunt malachie vo-
luntati in aliquo obviare: viden-
tes signum quod fecerat. nec iste pa-
rere dubitavit tamen evidenti argu-
mento factus securior de domini volu- ntate.

Mulier quedam fluxum
sanguinis paciebatur. uxor pre-
nobilis amicissima malachie: no-
bilis tamen ob mores quam generis nobili-
tate. Que ex toto deficiens viri-
bus cum sanguine exhaustis vitalibus misit
iam posita in extremis misit
ad dei hominem ut quod superest ani-
me subveniret: quia se iam non cer-
neret visurus in corpore. Audiens mala-
chias moleste tulit. quia mulier
virtutis foret: et vita eius fructu-
osa opere et exemplo. Et videns se
non posse satis accurrere: tepescens
cuidam malcho quem invenerat esse
expeditum: ipse est cuius supra meminimus
frater christiani abbatis.
Accelera inquit fer illi tria poma
hec: super que nomen domini invocavi.
Confido in ipso: quia ubi ex eis gus-
taverit non gustabit mortem pre-
terquam nos videat et si tardius fa-
ciamus. Festinat malchus iuxta
mandatum: et veniens invenit eam
morituram. attamen se exhibens pe-
tivit helizei: nisi quod huius estima-
re opera fuit. Iubet missa sibi a
malachia benedictione accipere
et gustare si quo modo valuerit.
At illa exhilarata audito nomine

Malachie: ut obedire posset innuit significans paululum se velle ex eo gustare: nam verbo non poterat. Erigitur gustavit: gustato confortata est: loquitur et gratias agit. Et immisit Dominus soporem in eam: et suavissime requievit in eo cuius usu diu caruerat sicut et esu. Stetit interim sanguis: et post modicum experrecta sanam se reperit: nisi quod longa inedia et sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quo minus: die sexto desideratus Malachie adventus

H[...]ospitibus ꝓfecit.

Habitabat vir nobilis in vicina Bethorensis monasterii. cuius uxor cum infirmaretur ad mortem. rogatus Malachias ut descenderet priusquam moreretur infirmam uncturus oleo: descendit et intravit ad eam. Quo viso: exultat illa spe accipiende salutis. Cum pararet ungere eam: visum est omnibus differendum potius usque mane. Erat enim vespera. Acquievit Malachias: et data benedictione super eam exivit cum his qui secum erant. Atrio post modicum sublato clamore factus est planctus et strepitus multus per totam domum: siquidem insonuit quod mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito: et secuti sunt eum discipuli eius. Et accedens ad lectum ut certo comperit exspirasse consternatus est animo: sibi imputans quod fraudata gratia sacramenti obierit. Et elevans in celum manibus. obsecro Domine inquit insipienter egi ego: ego peccavi qui distuli. non ista que voluit.

Hec dicens contestatus est in audientia omnium nullam se recepturum consolationem: nullam daturum requiem spiritui suo. nisi quam tulerat liceret restituere gratiam: et stans super eam tota nocte laborabat in gemitu suo: et pro oleo sancto largo pinguedine lacrimarum profundens mortuam vice illius unctionis quam poterat exhibebat. Ipse quidem sic ad suos ait: vigilate inquit et orate. Illi in psalmis: ille in lacrimis noctem duxere pervigilem. Et mane facto. exaudivit Dominus sanctum suum: quia spiritus Domini erat postulans pro eo. qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos que mortua fuerat: et ut solent qui de gravi sompno evigilant: fricans sibi manibus frontem et tempora super lectum se erigit: et agnito Malachia inclinans devote salutavit eum. Et verso luctu in gaudium: stupor apprehendit omnes et qui viderunt et qui audierunt. Sed et Malachias gratias agens benedixit Dominum. Et unxit eam nichilominus sciens in hoc sacramento remitti peccata: et quod oratio fidei salvabit infirmum. Post hec abiit ille. et illa convaluit: et vivens incolumis aliquanto tempore ut gloria Domini manifestaret in ea: peracta penitentia quam sibi Malachias iniunxerat. in bona confessione iterum obdormivit et migravit ad Dominum.

Fuit iste muli- [...]
er cui spiritus iracundie et fu-

toris in tantum conturbaret. ut non solum
vicini et cognati fugerent consor
tium eius: sed filii quoque eius vix sus
tinerent habitare cum ea. Clamor et
furor et tempestas valida ubicum
que fuisset. Audax ardens et preceps:
metuenda lingua et manu importabilis
tabilis omnibus et invisa. Dolentes
filii tum pro illa. tum pro seipsis trahunt
illam ad presentiam malachie: lamen
tabilem cum fletu querimoniam de
ponentes. Vir autem sanctus et pericu
lum matris et incommodum miserans
filiorum. secessum advocat illam: fue
rit ne confessa aliquando peccata sua sol
licite percunctatur. Respondit. Nequaquam.
Confitere inquit. Paret. et ille in
iungens penitentiam confitenti. o
rabat super eam. ut deus omnipotens daret
ei spiritum mansuetudinis: in nomine
ihesu christi domini ne ulterius irasceretur iubens.
Sequitur tanta mansuetudo: ut pa
teat omnibus non esse aliud quam ad
mirabilem mutationem dextere excel
si. Fertur adhuc hodie vivere. et tan
te patientie esse et lenitatis: ut que
omnes exasperare solebat. nullis modo
exasperari dampnis contumeliis af
flictionibus queat. Si licet et me
iuxta apostolum habundare in sensu
meo. accipiat quisque ut volet. ego
istud superiori suscitate mortue miraculo
minime censeo preferendum: quod exteri
or quidem ibi. hic vero interior revixe
rit homo. Et nunc curramus ad reliqua.

Vir secundum seculum honorabilis.
secundum deum timoratus. veniens
ad malachiam questus est ei super
sterilitate anime sue: supplicans ut si
bi optineret ab omnipotente deo gra
tiam lacrimarum. Et subridens mala
chias quod gratum haberet in homine secula
ri desiderium spirituale: suam maxillam
maxille illius quasi blandiendo con
iungens. Fiat inquit tibi sicut petisti.
Tantos exinde et pene continuos ex
itus aquarum deduxerunt oculi eius.
ut illud scripture ei posse aptari
videatur: fons ortorum puteus aquarum
viventium. Est insula maris in
hibernia ab olim fecunda piscium:
et mare ibi piscosum valde. Pec
catis ut creditur habitantium accep
ta copia soluta est. Que multos habe
bat filios infirmata est: et a tan
ta fecunditate sui commoditatem evacu
avit. Dolentibus accolis et iactura
gravem temporibus egre ferentibus: reve
latum est eis meritis precibus ma
lachie posse afferri remedium.
Idque innotuit omnibus ipsa presente.
Nutu dei contigit adesse malachiam.
Dum enim circuiret et repleret evan
gelio regionem: divertit illuc. At
ipsis eandem gratiam impartiret. Ani
barbari quibus erat maior cura de
piscibus: omni instantia flagitant ut
populus respicere dignetur sterili
tatem insule sue. Qui cum respon
se minime ad hoc venisse. hominum
magis quam piscium desiderare cap
turam: videns tamen fidem eorum. flexis in
litore genibus oravit ad dominum: ut
licet indignis indultum olim bene
ficium tanta fide repetentibus non ne
garet. Ascendit oratio: ascendit et

piscium multitudo. et forte uberior quam in diebus antiquis: et ipsa ipso tempore perseverans usque in hodiernum diem. Quid mirum si oratio iusti que penetrat celos penetravit abyssos: et de profundo maris tantas piscium copias evocavit? Venerunt aliquando tres episcopi in villam Fochart quam dicunt esse locum nativitatis Brigide virginis: et comitatus erat Malachias. Ad quem presbyter qui hospicio susceperat eos. quid faciam inquit quia pisces non habeo? Quo tamen dicente ut quereret a piscatoribus: responsum est autem quod non invenirent pisces in flumine: unde et piscatores processus diffisi etiam artis sue renunciaverunt. Et ille. Precipe inquit laxari retia in nomine domini. Factum est: et capti sunt salmones duo. Secundo miserunt: et captus tertio inopinatum intulerunt mensis et ferculum et miraculum. Et ut clarescat Malachie meritis hoc datum fuisse: aliis quoque duobus sequentibus annis eadem nichilominus sterilitas perduravit.

Fuit quidam clericus in Lesmor probabilis ut fertur vite: sed fidei non ita. Is sciolus in oculis suis presumpserat dicere in eucharistia esse tantummodo sacramentum et non rem sacramenti: id est solam sanctificationem et non corporis veritatem. Super quo a Malachia secreto et sepe conventus sed frustra: vocatus est ad medium. Seorsum tamen a laicis: ut si fieri posset sanaretur et non confunderetur.

Itaque in conventu clericorum data est facultas homini pro sua sententia respondendi. Cumque totis ingenii viribus quo non mediocriter callebat asserere et defendere conaretur errorem: Malachia contra disputante et convincente: iudicio omnium superatus. de conventu confusus quidem exiit. sed non correctus. Dicebat autem se non ratione victum: sed episcopi auctoritate pressum. Et tu inquit o Malachia sine causa me hodie confudisti: adversus profecto veritatem locutus et contra conscientiam. Mestus Malachias pro homine sic indurato. sed magis fidei compatiens iniuriam. timens periculum ecclesiam convocat: errantem publice arguit. publice monet ut resipiscat. Suadentibus hoc ipsum episcopis et universo clero. cum non acquiesceret contumacem anathemate addixerunt. hereticum protestantes. Nec sic evigilans: omnes inquit favetis homini magis quam veritati. Ego personam non accipio: ut deseram veritatem. Ad hoc verbum substomachans sanctus: Deus inquit fateri te veritatem faciat vel ex necessitate. Quo respondente amen: solvitur conventus. Tali ille inustus cauterio fugam meditatur: infamiis atque inhonorem ferre non sustinens. Et continuo sua tollens exibat: cum ecce subita correptus infirmitate sistit gradum: viribusque deficiens eodem loco iactat se super solum anhelus et fessus. Forte incidens in id loci

vagabundus insanus quidam
offendit hominem: quod nam ibi a
gat percunctatur. Respondit gravi
se infirmitate teneri: et neque pro
cedere neque redire valentem. Et il
le. Infirmitas ista haut alia
inquit quam ipsa mors. Hoc autem non
dixit a semetipso: sed pulchre
deus per insanum corripuit eum qui
sanis acquiescere noluit consiliis
sensatorum. Et addit. Revertere
domum: ego te iuvabo. Deni
que ipso duce revertitur in civi
tatem: redit ad cor et ad misericordiam
domini. Eadem hora accitur episcopus.
agnoscitur veritas. abicitur er
ror: confessus reatum absolvitur.
petit viaticum datur reconciliato:
et uno pene momento perfidia
ore abdicatur et morte diluitur.
Ita mirantibus cunctis sub omni ce
leritate completus est sermo
malachie: et scriptum pariter dicen
tis. quia vexatio dat intellectum au
Inter populos quarumdam civitatum.
regionum orta aliquando gravis
discordia est. Interpellatur ma
lachias de componenda pace in
ter eos. Et cum esset alias impeditus:
iniungit negocium hoc uni episcoporum.
Illo autem excusante et dicente mala
chiam non se quesitum: sed contemp
tum iri. frustra fatigari nolle.
Vade inquit: et dominus erit tecum.
Et ille. Acquiesco: sed si me non
audierint. scito me ad tuam pre
sentiam appellaturum. Subridens
malachias. fiat inquit. Tunc episcopus

convocatis partibus. dictat formam
pacis. Acquiescunt reconciliantur
ad invicem. fide hinc inde data sta
bilitur pax: et sic dimisit eos. Ast
pars una videns hostes factos se
curos imparatos esse. quippe qui pa
ce fida mali nichil suspicarentur:
loquebantur mutuo. et dicebant ho
mo ad proximum suum. Quod volumus
factum est. victoria in manibus est: eia
insiliamus in inimicos. Et repente irruerunt
in illos. Innotuit episcopo quod fiebat
et accurrens convenit ducem exercitus
super iniquitate et dolo: sed spretus
ab illo est. Invocavit nomen
malachie adversus eum: et nichil
impedit. irridens episcopum. Putasne
inquit propter te amittere debeam
malefactores nostros. quos deus
tradidit in manus nostras? Et
recordatus verbi sui episcopus quod ha
buerat cum malachia. flens et
eiulans versa vultum ad monaste
rium eius. ubi es autem homo dei quod ta
ces? Nonne hoc est quod mihi predixeram ti
bi dicebam. Heu heu veni ut fa
cerem bonum et non malum: et ecce
per me omnes illi in corpore. isti in
anima pereunt. Multa in hunc mo
dum loquebatur lamentis et plan
goribus: et quasi presentem sollicitans
et compellans malachiam adversus
malignantes. Interim vero ipsi
cum quibus fecerant pacem insequi
non desistebant ad perdendum eos.
Et ecce spiritus mendax in ore quo
rundam virorum qui eos deciperet. Ecce for
currerunt illis in via viri multi

tes factam irruptionem in terras
eorum. ab adversariis in ore gladii
consumpta omnia. et direpta bona eorum:
uxores quoque et liberos tolli et
abduci. His auditis: reversi sunt
festinantes. Sequebantur ultimi priores:
quo iret aut quid accideret nescien-
tes. Nec enim omnes audierant viros
loquentes. Cumque venisset et inve-
nisset nichil horum que nunciata e-
rant: confusi sunt deprehensi in ma-
licia sua. Et cognoverunt spiritu
erroris se traditos propter iniuri-
am malachie quem deceperunt: et no-
mine ipsius quod spreverunt. Porro
episcopus audiens frustratos prodito-
res in iniquitate sua quam cogi-
taverant: cum gaudio remeavit
ad malachiam. referens omnia per or-
dinem que acciderant sibi. Sciens
malachias eiusmodi occasione
pacem esse turbatam. nactus oppor-
tunum tempus per semetipsum iterum pacem de-
nuo reformare curavit. et fu-
it reformata: datis et re-
ceptis alterutrum fide et iurame-
nto. Verum illi quibus antea pax fract-
a fuit iniurie memores: neglec-
to pacto et precepto malachie.
tractaverunt de vice reddenda.
Et congregati omnes in unum ibant
ut imparatos preoccuparent: red-
ditique in caput eorum quod sibi ma-
lum ipsi facere cogitassent. Et mag-
no flumine quod interfluebat facile
transvadato: fluviolo quem non
procul ab illo offenderunt retenti sunt.
Neque enim iam fluviolus. sed pla-
ne fluvius ingens apparuit: ubique
sui transire volentibus transitum ne-
gans. Mirati omnes reperiunt tantum
nunc esse. quem tantillum eum antea fuisse
scientes: et loquuntur inter se. Unde tum
dacio hec. Aer serenus est: imbres
non sunt. nec in proximo fuisse me-
minimus. Et si multum pluisset. quis
nostrum umquam hactenus meminit in
quantacumque illuvie ita intumuis-
se ut operiret terram. sata et pra-
ta pervaderet. Digitus dei est iste.
et dominus sepsit vias nostras propter
sanctum suum malachiam: cuius sumus
prevaricati pactum. transgressi ma-
datum. Ita et hii infecto negocio:
ad sua eque confusi repedaverunt.
Divulgatum est verbum per univer-
sam regionem. et benedicebant
deum. qui comprehendit sapientes
in astucia sua: et confringens
cornua peccatorum sublimavit cor-
nu christi sui.
Aliquis de nobilibus offensus regi reconci-
liatus est per manum malachie.
Nec enim regi satis fidebat ille
ut pacem cum eo faceret: nisi me-
diante malachia. aut quem rex e-
que revereretur. Nec inmerito: ut
post apparuit. Nam factum securum
et minime iam caventem sibi cap-
tum trusit in vincula: odio anti-
quo captus plus ipse. Requiritur
homo a suis de manu media-
toris. Nec enim aliud quid pote-
rant expectare quam mortem. Quid fa-
ceret malachias. Non est quod pos-
set: nisi ut recurrat ad suum illud

solutum vinculumque refugium. Congre-
gato conventu fratrum nimis turba
magna discipulorum suorum adiit
hominem: requirit vinctum: negatur.
Et malachias. Inique agis con-
tra dominum et contra me et contra te
ipsum: pactum prevaricans. Si dis-
simulas tu: sed non ego. Credi-
dit se homo fidei mee: si contin-
gat mori ego prodidi eum: ego re-
us sanguinis eius. Quid tibi visum
est me proditorem, te prevaricatorem
constituere? Noveris me donec libe-
retur nichil gustaturum: sed neque is-
tos. Sic locutus intrat ecclesiam:
deum omnipotentem suis suorumque ami-
cis gemitibus interpellat: ut iniuste
te addictum dignetur eripere de ma-
nu prevaricatoris et iniqui. Et eo
die cum nocte sequenti in ieiunio
et oratione persisterunt: prolatum est ad
regem quod fiet: et magis induratum
est cor eius unde emolliri debue-
rat. Init fugam. veritus homo
carnalis ne si prope remaneret o-
rationis non posset sustinere virtutem:
quasi vero vel absconditum non in-
veniat vel non perveniat ad re-
motum. Tu metas miser penas
orationibus sanctorum? Non est oratio iac-
ta sagitta: ut fugias a facie
arcus. Quo ibis a spiritu dei qui e-
am portat: et quo a facie eius
fugies? Denique fugientem insecu-
ta: invenit latitantem. Eris quo-
que cecus et non videbis: ut melius
videas et intelligas quod durum est
tibi contra stimulum calcitrare.

Denique senti vel nunc quia sagitte
te potentis acute pervenerunt ad
te: que et si resilierunt a corde q-
saxeum est sed non ab oculis: in-
tima per fenestras saltem oculorum
perveniat usque ad cor: et vexa-
tio det intellectum tentati. Cerne-
erat saulum denuo ad manus
trahi et duci ad ananiam. ado-
uem scilicet lupum: ut refundat
predam. Refudit et recepit visum
quod malachias usque adeo omni-
cet. ut sit misertus et luporum. ¶ D-
ligenter ex his adiute tacor ni-
quibus habitatio malachie: qu-
les principes. et quales ipsi. Qu-
non et is fratres fuit deaconum: et lo-
tius strenuorum. Et ideo dedit
ei dominus virtutem malachie super ser-
pentes et scorpiones: alligan-
reges eorum in compedibus: et nob-
les eorum in manicas ferreis. A-

Denique audi quod sequatur. Mo-
nachi bethoresis monasterii
cesserant possessiones. ignorat
beneficio ex tunc et deinceps ...
lentissime semper se habuit ad-
sus eum et suos: in omnibus ...
tus ei: ubique insidias detrahe-
actibus eius. At non impune ho-
Erat illi unicus filius. qui imita-
tor patris audens aliquid et ipse
malachiam: eodem anno mortu-
est. mortuus autem sic. Visum est
lachie debere construi in beth-
oratorium lapideum: instar illorum
que in aliis regionibus extructa
conspexerat. Et cum repisset ia-

fundamenta: indigene quidem
omnes mirati sunt. quod in terra illa
necdum eiusmodi edificia inve
nirentur. Verum ille nequam sicut
erat presumptuosus et insolens non
miratus est: sed indignatus.
Et qui indignatus
re: et indignatione concepit dolo
rem: et peperit iniquitatem. Et factus
susurro in populis. nunc secrete
detrahens. nunc blasphemans pa
lam: notans levitatem et novita
tem: horrens sumptus inchoati operis
recepit. Istiusmodi venatus ser
monibus sollicitans et inducens
multos ad prohibendum: sequimini
me inquit: et quod non nisi per nos
fieri debet. contra nos fieri non si
namus. Itaque cum pluribus quos
suadere valuit descendit ad locum:
receptum convenit hominem dei: prin
cipium ipse dux verbi qui erat prin
cipium mali. O bone vir quid ti
bi visum est nostris hanc inducere
regionibus novitatem? Scoti su
mus non galli. Que nam levitas
hec? Quid opus erat opere tam
superfluo tam superbo? Unde tibi pau
peri et inopi sumptus ad perficien
dum? Quis perfectum videbit? Quid
illud presumptionis inchoare? quod
non queas non dico perficere. sed nec
videre perfectum? Quamquam amentis ma
gis est quam presumentis conari quod
modum excedit: vincit vires:
superat facultates. Cessa cessa:
Desine a vesania hac. Alioquin
nos non sinimus: non sustinemus.
Hoc dixit prodens quod vellet: non

quod posset considerans. Nam de quibus
presumebat et secum adduxerat:
viso viro mutati sunt. et iam non
ibant cum eo. Ad quem vir sanctus
tota libertate utens. miser inquit
quod opus inchoatum vides quod et in
vides sine dubio perficietur: perfectum
videbunt multi. Tu vero qui non
vis non videbis: et quia non vis
morieris. attendito tibi ne in
peccato tuo moriaris. Ita et ille et
mortuus est et opus completum est:
sed ille non vidit. quia ut prefatum sumus
anno eodem mortuus est. Interim
preaudito mox quod de filio vir
sanctus predixisset: sanctus verbum eius
vivum et efficax esse. interficeat aut
filium meum. Et instigante diabo
lo tanto furore exarsit in illum.
ut coram duce et maioribus vl
de falsitatis et mendacium argu
ere non vereretur hominem. qui vera
cissimus esset veritatis discipulus et
amator: et convicium intulit in
sanum eum appellans. Et malachi
as quidem doctus non reddere ma
ledictum pro maledicto obmutuit:
et non aperuit os suum dum consis
teret peccator adversus eum. Sed non dominus
oblitus sermonis sui quod dixerat:
michi vindictam et ego retribu
am. Eadem die domum reversus ho
luit lingue effrenis temeritatem:
ipso ultore quo instigatore laxa
verat. Arreptum in ignem proiciat de
mon: sed mox manibus assistenti
um extractus: adustus tamen cor
poris parte. et mente captus. Et dum

insaniret, vocatus malachias
venit: repertusque maledicum
spiritum miseram torquentem, hor-
rendis vocibus et motibus terrentem
omnia: ac toto corpore agitatum vix
posse teneri a pluribus. Et orans
pro inimico vir totius perfectionis: ex-
auditus est sed ex parte. Nam illico
quidem sancto orante: ille aperuit
oculos et sensum recepit. Relic-
tus est autem ei spiritus domini malus
qui eum colaphizaret: ut disceret non
blasphemare. Credimus eum vi-
vere usque adhuc: et usque ad hec
tempora luere penam grande quod pecca-
vit in sanctum: certis temporibus tamen ferunt
eum lunaticum esse. Porro predicte
possessiones cum iam pro sua incredibili-
tate et instabilitate eas tenere non
valuit: in pace ad locum cui ex-
ciderant redierunt. Nec tenuit
malachias post multum demum.

De vexatione patris obtentu.
Ed iam ad opus edificii quod
malachias aggressus est sermo
recurrat. Et quidem non erat
malachie non dico unde perficeret
sed unde faceret quippiam: erat autem
cor eius habens fiduciam in domino.
Dominus vero providit ei: ut et si
non sperantii in pecunie thezau-
ris pecunia non deesset. Quis enim
alius fecit ut thezaurus eo loci re-
poneretur: repositus non inveniretur
usque ad tempus et opus malachie.
Invenit dei famulus in dei mar-
supio: quod defuit suo. Merito qui-
dem. Quid enim iustius, ut cui pro

deo non erat proprium, cum deo inveni-
ret consortium: et marsupium unum es-
set amborum. Fideli denique homini
totus mundus divitiarum est. Et quid
ille nisi grande quoddam marsupi-
um dei. Denique ait: Meus est orbis
terre et plenitudo eius. Inde est
quod malachias repertos argente-
os multos non reposuit: sed expo-
suit. Nam totum munus dei in o-
pus iubet expendi. Non suas ne-
suorum considerat necessitates: sed
iactat cogitatum suum in domino: ad-
quirere utique recurrendum non dubi-
tat quotiens necessitas postularet. quod te-
Nec dubium dei opus esse: quod pro-
o revelante malachias providit.
Contulerat primum cum fratribus de
opere illo: et multi pro inopia mi-
nus libenter assentiebant. Inde anxi-
us dubiusque quid ageret: cepit in-
ter orandum vehementer inquire-
re quidnam forte voluntas dei. Et die
quadam de via regrediens cum in-
loco appropiaret prospexit emi-
nus: et ecce oratorium apparuit
magnum lapideum et pulcherrimum
valde. Et intuens diligenter situm
formam et compositionem cum fidu-
cia arripuit opus: prius quidem
indicata visione senioribus fratribus
paucis tamen. Sane totum quod atten-
te notavit de loco et modo et qua-
litate, tanta diligentia observa-
vit. ut peracto opere factum viso si-
millimum appareret: ac si et ipse
cum moyse dominum audierit: vide
ut omnia facias secundum exemplar

ubi ostensũ est in mõte. Eodẽ
visionis grãe id quoq; qd̕ in sa
ballino situ est anteq̃ fieret post̃
sũ est illi: nõ modo oratoriũ. s;
et mõsteriũ totũ. Transeunte il
lo p̃ q̃ndã ciuitatẽ. et multitu
dine magna concurrẽte ad eũ:
q̃sin vidit iuuenẽ int̃ alios
videndi se curiosũ. Ascenderat la
pidẽ: et stãs sup̃ sũmos articu
los extẽso collo. oculis et aĩo ĩ
tendens in eũ: quendã illi de
nouo zacheũ exhibebat. Nec
latuit malachiã. sed q̃dem spũ
reuelante: vidit illũ venisse ĩ spũ
et virtute zachei. Dissimulauit tñ
hn: maturius qz p̃tõisgt. Ceterũ
in hospitio nocte ipa narrauit
fr̃ibus q̃ eo illũ vidisset: et
qd̕ p̃uidisset de illo. Die at̃ ter
na en ille cũ quodã viro nobi
li dño suo. Qui aperiens votũ
et desideriũ iuuenis: rogabat
ut a se commendatũ tẽpore dig
naret. et habere de cetero int̃ su
os. Et malachias agnoscens
eũ: nõ est opus inq̃t ut quẽ iã
deus commendauit homo com
mendet. Apphensũ q̃s manu su
a: tradit abbati cognato. et il
le fr̃ibz. Ipse vero iuuenis ad
huc ni fallor viuens p̃mus con
ũsus lacus suriensis mõsterij:
testimoniũ habet ab oĩbus q
sc̃e conuiset int̃ fr̃es s̃cdm ordi
nẽ cisterciensem. Et cognoue
runt discipuli etiã in hoc mala
chiã pphetie spm̃ habuisse: nõ

solũ aũt: sed in eo qd̕ subiunctu
rũ sunt. Cum sacramenta offer
ret et appropiasset ei diacon9
facturus aliq̃d p officio suo: in
tuitus eũ sacerdos ingemuit. q̃
sensisset penes illũ latere qd̕ nõ
conueniret. Facto sacrificio secre
to p̃cunctatus de consciẽtia sua:
confessus est et nõ negauit illu
sũ sibi p sompniũ nocte ipa. Cui
iniungens penitẽciã. non debu
eras inq̃t hodie ministrasse. s;
verũ inde te subtrahe sacris. et
deferre honorẽ tantis tanq̃ di
uinis misterijs: ut hac humilita
te purgatus dignius exin minist
res. Item alia vice sacrificante
illo et orante hora sacrificij. ea
q̃dem sanctitate et puritate cordis
q̃ solitus erat: astanti dyacono
visa est columba intrare p fenes
trã in claritate magna. Ea
sacerdos p̃fundit totus: ea sub
obscurior basilica tota reful
get. Columba vero aliq̃ diu cir
cũuolitans: tandẽ residet sup̃
crucẽ an̄ faciẽ sacerdotis. Ob
stupuit dyacon9 et pauens. tũ
p luminis tũ p volucris nouita
te. q̃ illa sit rara auis in terra:
cecidit sup̃ faciẽ suã: et vix p
palpitans sese erigere ausus ẽ
vel cum officij sui necitas postu
lauit. Post missã seorsum con
uentus a malachia: sub p̃cepto
vite iubetur nullatenus secretũ
p̃dere qd̕ vidisset. quo ad viueret
ipse. Aliquãdo cũ ardinacha eet

cum quodam tempore suo de nocte consurgens cepit in oratoriis sanctorum que in cimiterio sunt patrum more sui orando lustrare. Et ecce unum de altaribus subito ardere conspicatur. Ambo enim viderunt visionem hanc magnam: et abominati sunt. Et malachias intelligens signum esse magni meriti illius vel illorum quorum sub altari illo corpora requiescerent: currens et se mediis immergens flammis expansis brachiis sacrum amplexatus est altare. Quid ibi fecerit quidve senserit nemo qui sciat: sed quod amplius solito celesti igne succensus ex illo igne exierit: scire eum qui cum eo tunc erat reor neminem esse qui nesciat. ¶ Hec dicta sunt pauca quidem de pluribus: sed multa pro tempore. Non enim signorum tempora hec: secundum illud. Signa nostra non vidimus iam non est propheta.

Unde satis apparet malachias meus quantus in meritis fuit: qui tam multus in signis extitit et in raritate tanta. Quod enim antiquorum genere miraculorum malachias non claruit? Si bene advertimus pauca ipsa que dicta sunt: non prophetia defuit illi. non revelatio. non ultio impiorum. non gratia sanitatum. non mutatio mentium: non denique mortuorum suscitatio.

Per omnia benedictus deus. qui sic amavit et ornavit eum. qui et magnificavit eum in conspectu regum: et dedit illi coronam glorie. Amor probatur in meritis. ornatur in signis. magnificatio in ultione inimicorum: glorificatio in premiorum retributione. ¶ Habes in malachia meo diligens lector quod mireris et quod imiteris: nunc iam quod tibi ex hiis sperandum sit studiosus attende. Nam finis horum ¶ preciosa mors est.

Percunctatus aliquando malachias quonam in loco si optio detur extremum agere vellet diem: de hoc siquidem fratres querebant inter se. Et dum quisque sibi diligeret quisque pronunciaret non respondit: instantibus illis. si hinc migrandum, nusquam libentius quam unde una cum nostro apostolo resurgere possim. Dicebat autem sanctum patricium. Si peregrinari oportet et ita permittit deus: claravallem delegi. Requisitus de item tempore: diem prodit solempnem omnium defunctorum. Si simpliciter voto putatur: impletum est. Si prophetia: ne iota preteriit. Sicut audivimus sic vidimus de loco prius et de die. ¶ Dicamus breviter quo ordine istud quave occasione pervenerit.

Egre satis ferebat hibernia usque adhuc pallio caruisse: quippe emulatrix sacramentorum suorum ne uno quolibet genere suo vellet omnino fraudari. Et recordatus sibi a papa innocentio fuisse promissum: inde magis cepit tristari quod dum ille adhuc superfuit non fuit missum pro eo. Et nactus occasionem quod papa eugenius

summam regiminis teneret. et eo tempore
usque in Ferniam appropiasse nun-
ciaretur: opportunitatem requirendi
se invenisse gavisus est. Presume-
bat autem de illo utique viro tali et
de tali assumpta professione: ma-
gis vero quod sue clarevallis specia-
lis filius extitisset: nec timere a-
pud illum se ullam sustinere difficul-
tatem. Itaque convocantur episcopi. consilium
cogitur. tractatur triduo que tempori im-
minent: die quarta aperit consi-
lium de pallio requirendo: placet sed
si per alium requiratur. Tamen quia bre-
vior via et ob hoc tolerabilior pe-
regrinatio videtur: non fuit qui e-
ius obviare presumeret consilio et vo-
luntati. Et malachias soluto consi-
lio arripuit iter. Prosequuntur eum qui
convenerant fratres usque ad litus: non
multi tamen. ipso nimirum prohibente.
Ad quem unus illorum catholicus nomine
flebili voce et vultu. Heu tu ab-
is inquit: et in quanta pene cotidi-
ana vexatione me deseris non igno-
ras: nec fers opem miserie mee.
Si ego dignus qui patiar: fratres
quid peccaverunt qui vix die noc-
te ve ullam a tam laboriosa cura
et custodia mei feriatam habent? Si-
bi flebat eum. His verbis et lacrimis si-
cussa sunt: et amplexatus est eum blan-
diendo. Impresso quoque pectori eius signo
crucis: certus esto inquit te eius-
modi nil passurum donec redeam. E-
rat autem epilepticus et videbat fre-
quenter: ita ut interdum non semel

sed sepius pateretur in die. Hoc iam
per sex annos morbo horrido labo-
rabat: sed ad verbum malachie per-
fecte convaluit. Ab illa hora nil
tale perpessus est. nil tale ut confi-
dimus deinceps perpessurus: quia ma-
lachias deinceps rediturus non est.
In ipso ascensu navis accedunt
duo ex his qui illi familiarius ad-
herebant: audentes et petentes aliquid
ab eo. Quibus ille. Quid vultis?
Non dicimus inquiunt: nisi spondeas
as te daturum. Spondet. Et illi.
Volumus certo nobis promittas ex
tua dignatione in hybernia inco-
lumem reversurum: et ceteros omnes.
Cum ille parumper deliberans penitens
primo cepit quod se obligasset: quod ex-
iret non veniens. Angustie undi-
que: dum nil occurreret ab alterutro
tutum periculo. voti videlicet et promis-
si. Visum est tandem id eligendum es-
posita quod in presentiarum plus urgeret:
reliquum superne committendum dis-
positioni. Annuit tristis quidem:
sed magis illos noluit contristari.
Et ridens eis ut voluerunt: as-
cendit navem. Et cum iam fere me-
dium iter equoreum peregisset: subi-
to contrariis ventis navem repellit:
et reducit in terram hibernie. Des-
cendens quoque de navi in ipso portu
in quadam sua ecclesia prandebat:
et letus gratias egit divine consilio pro-
videntie: quo factum est ut iam fecit
satis pro sua promissione. Mane vero
iterans navem. ipsa die prospero
cursu transfretavit: et venit in

scotiam. Die tertia pervenit ad locum qui viride stagnum dicitur: quem fecerat praeparari ut ibi statueret abbatiam. Et relicto illic de filiis suis fratribus nostris monachorum conventum et abbatem: nam secum ad hoc propositum eos adduxerat: valedicens eis profectus est. Et cum transiret occurrit ei rex david: a quo susceptus cum gaudio retentus est per aliquot dies. multaque operatus placita deo: inchoatum repetit iter. Et pertransiens scotiam in ipso introitu anglie divertit ad ecclesiam ghisburnensem ubi habitant viri religiosi canonicam ducentes vitam ab antiquo: familiares ei pro sua religiositate et honestate. Ubi ad eum mulier adducta est patiens morbum quem cancrum vulgo appellant: ipso horrendum visu: et sanavit eam. Nam ubi aqua cui benedixit aspersa sunt ulcerum loca: dolorem non sensit. Die vero sequenti vix ulcera apparebant. Abiens inde ad mare venit: sed negatur transitus. Causa ni fallor fuit orta simultas quaedam inter summum pontificem et regem anglie: quod rex nescio quid mali suspicaretur de bono homine illo si transiret. Nam neque alios episcopos transire sinebat. Quod quidem impedimentum et si fuit contrarium malachie voluntati: sed non voto. Dolebat differri a desiderio suo: nesciens magis per hoc impletum iri. Nam si in continenti transisset: oportebat eum transire claramvallem ut summum pontificem sequeretur. Iam enim abierat: et erat rome aut prope romam. Nunc vero iter recedente dilatione factum est ut tardius transiret et ad locum et horam sanctissimi sui obitus opportune occurreret. Qui a nobis susceptus: tametsi veniens ab occidente veniens et visitavit nos oriens ex alto. O quantum nostre claraevallis irradians sol ille claritatis adauxit: quam iocundius ad eius introitum dies festus nobis illuxit. Hec est dies quam fecit dominus. Exultatum est et letatum in ea. Ego celer et saliens tremulus ac debilis ego mox ipse occurri. Quam letus in oscula ruit: quam letus brachiis missam celitus michi amplexatus sum gratiam. Quam alacri vultu et animo mi pater introduxi te in domum matris mee: et in cubiculum genitricis mee. Quam festivos deinde duxi tecum dies sed paucos. Quid vero ille vicissim nobis. Nempe hilarem. nempe affabilem: peregrinus noster omnibus se prebebat. Quam omnibus incredibiliter gratum. Quam bonum et quam iocundum agebat hospitem apud eos quos nimirum videre venerat a finibus terre: non auditurus salomonem sed exhibiturus. Denique audivimus sapientiam eius: tenuimus presentiam eius et tenemus. Iam quatuor aut quinque dies huius nostre solempnitatis defluxerant: cum ecce die so

solempni beati Luce euangeliste missa in conuentu sua illa sua deuocione celebrata febre correptus lecto decubuit: et nos cum illo omnes. Extrema gaudii nostri meror occupat: moderatior tamen quod lenior tenuis febris esse uidetur. Uideres discurrere fratres: dandi auidos uel accipiendi. Cui non dulce uidere illum? cui non dulcius ministrare illi? Utrumque suaue: utrumque salutare. Et humanitatis erat prebere obsequium: et profectus uicissim sibi cum gratia reportaret. Assunt omnes: omnes solliciti erant circa frequens ministerium: medicamenta perquirere, ad bibendum fomenta urgere, sepius ad gustandum. Ad quos ille. Sinite inquit hec: sed caritate uestra quicquid iniungitis. Sciebat omnino tempus sue migrationis. Cumque fratres qui cum eo uenerant fidentius instarent, dicentes non oportere diffidere de uita: nec enim signa mortis in eo aliqua apparere: Oportet inquit hoc anno Malachiam exire de corpore. Et infert. Ecce appropinquat dies: quem ut optime nostis optaui semper ipsum fore diem resolutionis mee. Scio cui credidi et certus sum. Quia non fraudabor de reliquo desiderio meo: quia partem iam teneo. Qui me sua misericordia perduxit ad locum quem petii: terminum quem uolui non negabit. Quod ad hoc corpusculum attinet hic requies mea: quod ad animam dominus prouidebit: qui saluos facit sperantes in se. Nec paruum spei repositum mihi in die illa: quo mortuis ac uiuis tanta beneficia impenduntur. Nec longe aberat dies ipsa: cum talia loqueretur. Interea iubet se sacro oleo ungi. Et exeunte conuentu fratrum ut solempnius fieret: non sustinuit ut ad se ascenderent: ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario in domo superiori. Ungitur: et suscepto uiatico fratrum se orationibus et fratres commendans deo ad lectum reuertitur. Alto de solario descendebat pedibus suis: et rursum nichilominus suis pedibus ascendebat: et dicebat mortem esse in ianuis. Quis hunc hominem crederet moriturum? Solus ipse et deus id scire poterant. Non uultus pallidior: non macilentior uidebatur. Non rugata frons non reconditi oculi, non nares extenuate, non labia contracta, non adusti dentes: non cute exinanita, non collum exesum et gracile: non curui humeri in corpore reliquo. Hec erat gratia corporis, et hec gloria uultus eius: que non euacuatur nec in morte quidem. Qualis quoad uixit, talis et mortuus apparebat uiuenti similior.

Currimus usque huc. sed modo heremus: quia Malachias cursum consummauit. Stat ille: et nos pariter cum eo. Alioquin quis libenter curreret ad mortem? Presertim tuam pater sancte quis referre pos

siu. qs velit audire. At tm di
leximus nos in vita: in morte
nō separabimur. Fres nō reliq
mus in morte: quē in vita p
secuti sumus. Ab ultiori scocia
usqȝ huc cucurrit ille ad mor
tē. eamus et nos moriamur cū
eo. Oportet oportet dicere: qm
eterne nunc fuit. Adest oim sac
torum clara ubiqȝ celebritas: sȝ
iuxta veterem sētenciā musica
in luctu īportuna narratione.
Assumus cantamus vl' inuiti. flen
do cantamus: et cantando flemus.
Malachias et si nō cantat: t
nō plorat tn. Quid enī ploret.
q appropinquat ad gaudium.
Nobis q reliquimur relinquit
luctus: solus malachias festū
facit. Qd enī non potest cor
pore facit mente: sicut scriptū
est. Cogitacio hoīs cōfitebit
tibi: et reliquie cogitacionis die
festū agent tibi. Deficiente illi
corporis īstrumento. silete orga
no oris. officio vocis cessante:
reliquū est vt mentis iubilo so
lēpnizet. Quid ni solēpnizet
sabbatum. q sctorū ducit ad solēpni
tatē. Exhibet illis qd mox si
bi debebitur: adhuc modicū et
ipse vnus ex ipsis. Sub noctis
crepusculo cū iam vtriusqȝ di
ei a nobis expleta celebritas
foret: malachias appropiq
ueat nō crepusculo sȝ aurore.
An nō illi aurore. cui nox p
cessit dies aut appropinquat.
Ita febre inualescente cepit cer
timus ardens p oīne corpus eru
pere sudor: ut quodamodo tā
siens p ignē et aquā educeret
in refrigerium. Iā desperatur de
vita eius. iā quisqȝ iudiciū
suū repĥendit: iā nulli du
biū malachie sentenciam p
ualere. Vocati assumus: et ille
oculos leuans in circūstantes.
desiderio desideraui inquit hoc pas
cha manducare apud vos. Gra
cias ago superne pietati: non
sum fraudatus a desiderio meo.
Vides hoīem securū in morte:
et necdū mortuū iā certū de
vita. Nec mirū videns adesse
noctē quā expectabat. et ipsi
dies esse sibi. quasi de nocte triū
phans videtur insultare tenebris
et quodāmō loqui. Iā non dicā
forsitan tenebre cōculcabunt
me: qa hec nox illuminacio me
a in delicijs meis. Et blande
cōsolans nos. habete inquit curā
mei: ego vrī si licuerit nō obliuis
car. Licebit aut. Credidi in deū
et oīa possibilia credenti. Amaui
deū. amaui vos: et caritas
nūquā excidit. Et suspiciens ī ce
lum: deus inquit serua eos ī noīe
tuo. Nō solū aut: sȝ et oēs q
p verbū meū ac misterium me
ū tuo se mancipauere seruicio.
Deinde īponens manus singulis
et bndicens oibus pausatū ire
iubet: qa nondū venit hora
eius. Imus redimus circa mediū

noctis: nam ea hora lux lucet in tenebris nunciatur. Impletur domus: adest congregatio tota: abbates quoque multi qui convenerant. Psalmis et hymnis et canticis spiritualibus prosequimur amicum repatriantem. Anno etatis sue quinquagesimo quarto loco et tempore quo preelegit et predixit: Malachias episcopus et legatus sancte apostolice sedis velut e manibus nostris assumptus ab angelis feliciter obdormivit in domino. Et vere obdormivit: vultus placidus placidi exitus indicium fuit. Et quidem omnium oculi fixi in eum: nemo tamen quando exiit advertere potuisset. Mortuus vivere vivens mortuus putabatur: adeo nil intercidit quod alterutrum discerneret. Eadem vivacitas vultus serenitas eadem: qualis apparere solet in dormiente. Diceres mortem nil horum tulisse: magis auxisse plurimum. Non est mutatus: sed ipse mutavit omnes. Mirum in modum luctus et gemitus omnium subito quievit. Mutatur in gaudium meror: planctus excluditur. Effertur, resultant in celum voces: infertur oratorio abbatum humeris. Vincit fides. triumphat affectus. res in suum devenit statum. cuncta geruntur ex ordine: cuncta ex ratione procedunt. Et revera quid rationis habet immoderatius plangere Malachiam: quasi non sit preciosa mors eius: quasi non sit magis somnus quam mors. quasi non mortis portus: et porta vite.

Malachias amicus meus dormivit: et ego lugeam? Luctus iste sine usu, non ratione tuetur. Si dominus dedit dilecto suo somnum. et tale somnum in quo hereditas domini filii mercesfructus ventris: quid horum videtur fletum indicere? Ego fleam illum qui fletum evasit? Ille tripudiat ille triumphat. ille introductus est in gaudium domini sui: et ego plangam eum? Cupio mihi hec: non illi invideo.

Interim parantur exequie: offertur pro eo sacrificium: consummantur ex more omnia cum summa devotione. Stabat eminus puer cui emortuum pendebat a latere brachium magis illi impedimento quam usui. Quo comperto: innuimus ut accederet. Et apprehensam aridam manum applicavi ad manum episcopi: et vivificavit eam. Nempe vivebat in mortuo gratia sanitatum: et manus eius fuit mortue manui quod mortuo homini Heliseus. Puer ille de longe venerat: et manum quam pendentem attulerat sanam in patriam reportavit. Iam omnibus rite peractis. in ipso oratorio sancte Dei genitricis Marie in quo sibi bene complacuit Malachias traditur sepulture: anno ab incarnatione domini millesimo centesimo quadragesimo octavo quarto nonas novembris. Tuum est Ihesu bone depositum quod nobis creditum est: tuus thezaurus qui reconditus penes nos. Servamus il

lum resignandum in tempore quo re
poscendum censueris: tamen ut
absque contubernalibus suis non
egrediatur: sed quem habuimus
hospitem habeamus ducem. teneat
et tecum ipso pariter regnaturum. in
secula seculorum amen.

Nobilis signis. moribus
suavis. meritis sanctus
inclitus triumphis: ho
die carnis pondere levatus
migrat antistes. Nec vacat
viro malachie nomen ange
lum sonans. angelorum signat si
milem esse puritate vite gloria
parem. Angelus nam nimirum
suorum redditur votis. sonatur
choris. preminet meritis. coequa
tur summis. multo quidem. So
brius victu[?] institutis perhennis
fides doctrina animarum lucra.
meritis pare certum[?] premiserint
apostolorum. Ope virtutem animo vir
tute tenuit horum presul et le
gatus: at pro hoc iure eorum ho
norem vendicant sibi. Signa
si queras quas referre queat. hoc
tamen dico manifestat satis mor
tua surgens quintus in hac par
te glorie fuit. Xpisto regnanti
sit ne ulla nostri cura putamus
quos amavit prius pauperes
fovit humiles spiritu humilis ipse.
Absit ab illo fonte pietatis
forte levata segnius manare.
absit ut spernat miseros viros[?]
orphanos patrem. O malachi
a claritatis tua clarior tu
corporis thesauro. postulat sup
plex te tuente servum pace plena.
Gloria patri filioque eius gloria
tibi spiritus amborum una sit tri
nitati. quia tres sunt unum una ma
iestas. Amen.

Incipit prologus in vita humilis
sancti francisci.

Apparuit gratia dei salvatoris nostri diebus istis novissimis in servo suo Francisco omnibus vere humilibus et sancte paupertatis amicis, qui super affluentem in eo dei misericordiam venerantes, ipsius erudiuntur exemplo impietatem et secularia desideria funditus abnegare, Christo conformiter vivere et ad beatam spem desiderio indefesso sitire. In ipsum namque ut vere pauperculum et contritum tanta deus excessus benignitatis condescensione respexit, quod non solum de mundialis conversationis pulvere suscitavit egenum, verum etiam evangelice perfectionis professorem, ducem et preconem effectum in lucem dedit credentium, ut testimonium perhibendo de lumine viam lucis et pacis ad corda fidelium domino prepararet. Hic etenim quasi stella matutina de medio nebule claris vite micans et doctrine fulgoribus sedentes in tenebris et umbra mortis irradiatione prefulgida direxit in lucem, et tamquam arcus refulgens inter nebulas glorie signum in se domini federis representans pacem et salutem evangelizavit hominibus, existens et ipse angelus vere pacis. Secundum imitatoriam quoque similitudinem precursoris destinatus a deo, ut viam parans in deserto altissime paupertatis tam exemplo quam verbo penitentiam predicaret. Primum superne gratie preveniens donis, dehinc virtutis invicte adauctus meritis, prophetali quoque repletus spiritu necnon et angelico deputatus officio, incendioque seraphico totus ignitus, ut vir ierarchicus curru igneo sursum vectus, sicut ex ipsius vite decursu luculenter apparet, rationabiliter comprobatur venisse in spiritu et virtute Helye. Ideoque alterius amici sponsi apostoli et evangeliste Iohannis vaticinatione veridica sub similitudine angeli ascendentis ab ortu solis signumque dei vivi habentis astruitur non inmerito designatus. Sub apertione namque sexti sigilli vidi, ait Iohannes in Apocalypsi, alterum angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei vivi. Hunc dei nuntium amabilem Christo, imitabilem nobis et admirabilem mundo servum dei fuisse Franciscum indubitata fide colligimus, si culmen in eo eximie sanctitatis advertimus, qua inter homines vivens imitator fuit puritatis angelice, qua et positus est perfectis Christi sectatoribus in exemplum. Ad quod

quidem fideliter sentiendum et pie, non solum induit officium quod habuit vocandi ad fletum et planctum, calvitium et cingulum sacci, signandique thau super frontes virorum gementium et dolentium, signo penitentialis crucis et habitu cruci conformis, verum etiam irrefragabili veritatis testimonio confirmat signaculum similitudinis Dei viventis, Christi videlicet crucifixi, quod in corpore ipsius fuit impressum non per nature virtutem vel ingenium artis, sed potius per admirandam potentiam spiritus Dei vivi.

Huius tam venerabilis viri vitam omni imitatione dignissimam describendam indignum et insufficientem me sentiens, id nullatenus attemptassem, nisi me fratrum fervens incitasset affectus, generalis quoque capituli concors induxisset instantia, et ea quam ad sanctum patrem habere teneor devotio compulisset, utpote qui per ipsius invocationem et merita in puerili etate, sicut recenti memoria teneo, a mortis faucibus erutus, si preconia laudis eius tacuero, timeo sceleris argui ut ingratus. Et hec penes me causa precipua huic assumendi laborem, ut ego qui vitam corporis et anime a Deo michi conservatam recognosco per ipsum, et virtutem eius in meipso expertus agnovi, vite illius virtutes, actus et verba quasi fragmenta quedam, partim neglecta partimque dispersa, quamquam plene non possem, utcumque colligerem, ne morientibus his qui cum famulo Dei convixerant deperirent.

Ut igitur vite ipsius veritas ad posteros transmittenda certius michi constaret et clarius, adiens locum originis, conversationis et transitus viri sancti, cum familiaribus eius adhuc supervivientibus super his collocutionem habui diligentem, et maxime cum quibusdam qui sanctitatis eius et conscii fuerunt et sectatores precipui, quibus propter agnitam veritatem probatamque virtutem fides est indubitabilis adhibenda. In descriptione autem eorum que per servum suum Deus dignanter effecit, curiosum sibi ornatum negligendum esse putavi, cum legentis devotio plus simplici quam phalerato sermone proficiat. Nec semper historiam secundum ordinem temporis texui propter confusionem vitandam, sed potius ordinem servare studui magis apte iuncture, secundum quod eodem patrata tempore diversis materiis vel diversis patrata temporibus eidem materie congruere videbantur.

Initium autem vite ipsius, progressus et consummatio

quidē eū distincta capl'is descri
bitur superius annotatis. ¶ A
gitur enī primo de cōuersatiōe
ipsi' in habitu secl'ari. ¶ Se
cūdo de pfecta cōuersione ei'
ad deū. et de reparatiōe triū
ecclesiarū. ¶ Tercio de institutī
one religionis. et de approbati
one regule. ¶ Quarto de profes
ordinis sub manu ipius. et cō
firmatiōe regule p ipūs appro
bate. ¶ Quinto de austeritate vi
te. et quō create pbebāt ei so
laciū. ¶ Sexto de humilitate et
obia. et de condescensionib' di
nis sibi fcīs ad nutū. ¶ Sep
timo de amore paupertatis. et
mira suppletione defectuū.
¶ Octauo de pietatis affectu. et
quō ratiōe cuncta afficī vide
batur ad ipm. ¶ Nono de fer
uore caritatis. et desiderio mar
tirij. ¶ Decimo de studio. et vir
tute oronis. ¶ Vndecīo de in
telligencia scripturarū. et spū
pphetie. ¶ Duodecīo de efficatia
p̄dicandi. et gra sanitatū.
¶ Terciodecīo de stigmatib' sa
cris. ¶ Quartodecīo de paciā ip
sius. et transitu mortis. ¶ Quinto
decīo de canonizatiōe. et transla
cione ipius. ¶ Postremo de
miraculis post transitū eius se
lice ostensis aliq̄ subnectuntur.
Incipit vita sci francisci
De cōuersione ipsius in habitu se
culari.

Vir erat in
ciuitate
assisij fra
ciscus nōi
ne. cui' me
moria in
bndictiōe
est. pro eo
qd deus ipm in bndictionib'
dulcedis benigne pueniens. et de
piculis vite piculis clementer e
ripuit. et celestis gratie donis
affluenter impleuit. Etenī cum
inter vanos filios hoīum filios
iuuenili etate nutrit' in va
nis. et post aliqualem literarū
notitiā lucratiuis mercatio
nū deputat' negocijs. supno
sibi assistēte presidio nec inter
lasciuos iuuenes quāuis effu
sus ad gaudia post carnis pe
tulanciā abijt. nec inter cupi
dos mercatores quamq̄ intentus
ad lucra sperauit in pecunie
thesauris. Inerat namq̄ iuue
nis francisci precordijs diuinitus
indita quedā ad paupes mi
seratio liberalis. que secū ab in
fantia crescens. tanta cor ipi'
benignitate repleuerat. ut iā
euāgelij nō surdus auditor
omni pponeret se petenti tribuere.
maxime si diuinū allegaret
amorē. Cū autē semel nego
tiationis intentus tumultib'
pauperē quēdā pro amore
dei petentē elemosinā pret
morē solitū vacuū repulisset

lisset. Statim ad cor reversus cucur-
rit post ipsum. et elemosina de-
menter illi impensa. promisit do-
mino deo quod numquam ex tunc dum ad-
esset possibilitas petentibus
pro amore dei se negaret. Quod
usque ad mortem indefessa pie-
tate observans. copiosa in de-
um dilectionis et gratie incremen-
ta promeruit. Aiebat enim post-
hoc cum iam perfecte christum in-
duerat. quod etiam existens in habi-
tu seculari voces divini expres-
sivas amoris audire vix um-
quam sine cordis immutatione va-
lebat. Porro mansuetudinis le-
nitas cum elegantia morum. pa-
tientia et tractabilitas supra
humanum modum. munificentie
largitas ultra suppetentiam fa-
cultatum. quibus bone indolis
adolescens certis florere conspicie-
batur inditiis. quedam videban-
tur esse preludia. quod copiosior
super eum foret in posterum divine
benedictionis habundantia dif-
fundenda. Quidam sane vir
de assisio valde simplex ut cre-
ditur eruditus a deo. cum aliquando per
civitatem eunti obviaret francis-
co. deponebat pallium. sterne-
bat ipsius pedibus vestimen-
tum. asserens franciscum omni fo-
re reverentia dignum. utpote
qui esset in primo magna
facturus. et ob hoc ab universi-
tate fidelium magnifice hono-
randus. Ignorabat autem ad-
huc franciscus circa se consilium
dei. pro eo quod tum iussione patris
ad exteriora distractus. quam cor-
ruptione naturalis originis
ad inferiora depressus. nondum di-
dicerat contemplari celestia. nec
assueverat degustare divina.
Et quia spirituali auditui dat in-
tellectum inflicta vexatio. facta est
super manus eum domini et immuta-
tio dextere excelsi. diutinis lan-
guoribus ipsius corpus affligens
ut aptaret animam ad sancti
spiritus unctionem. Cumque resump-
tis corporis viribus sibi vestimen-
ta decentia more solito prepa-
rasset. obvium habuit militem
quendam generosum quidem. sed
pauperem et male vestitum.
Cuius paupertatem pio miseratus
affectu. illum protinus se exuto ves-
tivit. ut simul in uno gemi-
num impleret pietatis officium.
quo et nobilis militis vere-
cundiam tegeret. et pauperis homi-
nis penuriam relevaret. Noc-
te vero sequenti cum se sopori de-
disset. palatium speciosum et
magnum cum militaribus armis
crucis christi signaculo insigni-
tis clementia sibi divina mon-
stravit. ut misericordiam pro sum-
mi regis amore pauperi ex-
hibitam militi ostenderet incom-
parabili compensandam esse mer-
cede. Unde et cum quereret cuius es-
sent illa omnia. sua fore mili-
tumque suorum superna fuit asser-

tione responsū. Euigilās ita
q̄ mane cū nondū habēt
exercitatū aīm ad diuīa ꝑ
scrutāda misteria. nesciret
q̄ per uisibiliū spēs transi
re ad cōtuendā īuisibiliū
veritatē. magne fore ꝓspe
ritatis indiciū estimabat
insolitā visionē. Disposuit
itaq̄ diuine adhuc dispositio
nis ignar⁹ in apuliā ad q̄n
dā liberalē comitē se cōfer
re. in ipsius sperās obseq̄o
decus adipisci milicie. ut os
tensa sibi visio ꝓtendebat.
Cūq̄ paulopost iter aggres
sus iuisset usq̄ ad ꝓximā
ciuitatē. audiuit in nocte
dn̄m familiari sibi allocuti
one dicētem. Francisce. quis
potest melius facē tibi dn̄s
aut seru⁹. diues aut paup̄.
Cui cū franciscus respondis
set. q̄ tam dn̄s q̄m diues me
lius facē potest. ītulit statī.
Cur ergo relinq̄s pro seruo
dn̄m. et pro paupe hōie di
uitē deū. Et franciscus. Q̄d
me vis dn̄e facē. Et dn̄s
ad eū. Reuertē in terrā tu
ā. quia visio quā vidisti
spūalem ꝑfigurat effectū.
non hūana sed diuiā in te
dispositione cōplendū. Ma
ne itaq̄ fc̄o cū festinatione
reuītitur v̄sus assisiū. securus
et gaudēs et iā exemplar o
bediētie fc̄us expectabat dn̄i

voluntatē. Ex tūc a publice
negociationis tumultu se sub
trahēs. supnā deuote ꝑcaba
tur clemenciā. ut quid sibi
foret agendū ostendē digna
ret. Cū autē ex frequēti o
rōnis usu desiderij flāma
celestis in eo vehemēter suc
cresceret. et iā pro amore su
p̄ne patrie terrena ōnia de
spiceret quasi nichil. thezau
rū se sentiebat repperisse ab
sconditū. ac velut prudēs
negociator margaritā in
uentā cogitabat venditis
ōnib⁹ cōparare. Adhuc tn̄
q̄liter id ageret ignorabat. n̄
quia ipsi⁹ suggerebat spūi
q̄ spūalis mercatio a mū
di contēptu sumat initiū.
xp̄ique milicia sit a suipsi⁹
victoria īchoanda. Quadā
itaq̄ die cū tamē equitaret
per planiciē que subiacet
ciuitati assisij. leprosū quē
dā habuit obuiū. cui⁹ ino
pinat⁹ occurs⁹ ei nō puū i
cussit horrorē. Recurrēs āt
ad ꝑfectionis mēte iā concep
te ꝓpositū. et recolēs q̄ se
ipm̄ oporteret primū deuīce
re si vellet effici xp̄i miles.
ad deosculandū eū equo lap
sus occurrit. Cui cū manū
quasi aliq̄d accepturus lepro
sus ꝓtenderet. pecuniā cū os
culo deportauit. Statim e
quū ascendēs. et se circūquaq̄

cõuertēs. cũ temp⁹ pateret vn
diq; liber leprosũ illũ nu
sq̃ vidit. Admiratiõe itaq;
replet⁹ et gaudio laudes ce
pit dño decantare deuote. p
ponēs ex hoc semp ad maio
ra cõscendē. Solitaria pinde
loca q̄rebat amica merorib⁹
in q̄bus dũ gemitib⁹ ienarra
bilib⁹ incessant intenderet p
longatā precũ instantiā a do
mino meruit exaudiri. Dũ e
nĩ vna dierũ sic seq̄stratus
oraret. et pre nimietate fer
uoris totus eēt absorpt⁹ in
deũ. apparuit ei xp̄us ihũs
veluti cruci cõfixus. Ad cui⁹
cõspctũ liquefcā est aīa
eius. et mēoria passionis xp̄i
visceribus cordis ipsius adeo im
pressa medullit⁹. ut ab illa
hora cũ xp̄i crucifixio veni
ret in mentē vix posset a la
crimis et gemitib⁹ exterius
contiñe. sicut ipe postmodũ
familiarit⁹ retulit cũ appro
pinq̃ret ad finē. Intellexit
per hoc nempe vir dei illud
euāgelicũ sibi dici. Si vis
venire post me abnega te
metipm. et tolle crucē tuā
et seq̄re me. Induit ex tũc
spm paupertatis hũilitatis
sensũ et affcm intime pie
tatis. Nā cũ prius leprosorũ
nõ solũ consortiũ verũ etiā
lõginquũ contuitũ veheme
ter horreret. iam pp̄ter xp̄m

crucifixũ qui iuxta verbũ
ppheticũ contēptibilis ut
leprosus apparuit. ut semet
ipm plene contēpneret. hũi
litatis et hũanitatis obseq̄
a leprosis benefica pietate
prestabat. Visitabat enĩ fre
quēter domos ipsorũ. libera
liter eis elemosinas eroga
bat. et cũ multo cõpassiõis
affectu man⁹ osculabatur et
ora eorũ. Pauperibus mendicā
tibus non solũ sua. vũ etiā
seipm cupiebat ipendē. aliqñ dis
vestimēta exuēs. aliqñ dis
suens. aliqñ scindēs. ad lar
giendũ eis cũ pre manib⁹
alia nõ habet. Sacerdotibus
quoq; pauperibus reuerenter
subueniebat et pie. pcipue
in ornamētis altaris quo et
cultus diui pticeps fieret. et
cultorũ inopie supplemēta
prebet. Cũ aũt religiosa de
uotione tũc tpis limina visi
taret apli petri. cõspecta mul
titudie pauperũ ante fores
ecclie. ptim pietatis duct⁹ dul
cedine. parti paupertatis allec
tus amore. vni ex eis magis
egenti ppias largit⁹ est ves
tes. et semicinct⁹ coteris illi⁹
diem illũ in medio pauperũ
cũ insolita spũs iocũditate
trãsegit. ut et secularē gloriā
sperneret. et ad pfectionē euā
gelicã gradatiũ cõscendendo
pueniret. Mortificationi ut

nis invigilabat atterius. ut
xp̄m cruce̅ quā interius fe
rebat in corde. exterius circu̅
ferret etiā in corpe. Agebat
aut̄ hec o̅nia vir dei francis
cus. nondu̅ habitu vel con
uictu sequestratus a mundo.

De pfecta conversione eius ad
deu̅. et de reparatione triu̅ ec
clesiaru̅.

Quoniā aute̅ seru' altis
simi doctore̅ non habe
bat aliquē in hijs nisi xp̄s
tu̅. addidit adhuc ipsius cle
mētia eū in gratie visitare
dulcedie. Du̅ eni̅ die q̄dā e
gressus ad meditandu̅ in a
gro deābularet iuxta ecclesiā
sc̄i damiani. que minabat̄
pre nimia vetustate ruinā.
et in eā instigāte se spu̅ cau
sa oronis itrasset. pstratus
an̄ ymaginē crucifixi non
modica fuit in orādo spus
consolatione replet'. Cu̅q; la
crimosis oculis itendēt in
dn̄icam cruce̅. voce̅ de ipsa
cruce dilapsā ad eū corpore
is audiuit aurib' ter dicen
te̅. Francisce vade et repara
domu̅ meā. que ut cernis
tota destr(ui)tur. Tremefact'
franciscus cu̅ esset in ecclia
solus stupet ad tā mirāde
vocis auditu̅. cordisq; pcipi
ens diui virtute̅ eloquij. e
mētis alienat' excessu. In se
tande̅ reuers' ad obediēdu̅

se parat totu̅. se recolligit ad
mandatu̅ de materiali ecclia
reparāda. licet pricipalior i
tēcio verbi ad eam referret.
quā xp̄us suo sanguie acq
siuit. sicut eū sp̄us s̄cus edo
cuit. et ipse postmodu̅ frīb;
reuelauit. Surgens pinde
signo crucis se muniēs. et as
sūptis pānis venalib' ad ci
uitatē que fulginiu̅ dicit̄ fes
tin' accessit. ibiq; vēditis que
portarat equu̅ eciā cui tūc inse
derat felix mercator assūpto
precio dereliquit. Rediēs assi
siu̅. ecclesiam de cui' reparati
one mandatu̅ acceperat reue
rēter intrauit. Et inuēto il
lic sacerdoti pauperculo reue
rentiā decente̅ exhibuit. ad
reparatione̅ ecclie et paupm
usu̅ pecuniā obtulit. et ut se
cu̅ se morari pateretur ad tp̄s
hu̅iliter requisiuit. Acqeuit sa
cerdos de mora ipsius. sed ti
more parentu̅ pecuniā no̅
recepit. Quā verus pecunia
ru̅ conteptor in q̄ndā fenes
trā piciens. abiectā velut pul
uere̅ vilipēdit. Morā aut̄ fa
miete seruo dei cu̅ sacerdote p̄
dicto. cu̅ hoc itellexisset pat̄
ipsius pturbat' aīmo cucur
rit ad locu̅. At ipe quia nou'
xp̄i erat athleta cu̅ audiret
psequētiu̅ minas et eoru̅ p̄
sentiret aduentu̅. dare locu̅
ire volēs in quadā occulta

fovea, in qua diebus aliquibus latitando rogabat dominum incessanter lacrimarum ymbre perfusus, ut liberaret de manibus persequentium animam suam, et pia que inspiraverat vota benigno favore compleret. Igitur excessiva completus quadam leticia, cepit de pusillanimitatis ignavia semetipsum arguere, relictaque fovea et abiecto pavore versus civitatem assisii viam aggressus est. Quem cum cives cernerent facie squalidum et mente mutatum, ac per hoc alienatum putarent a sensu, luto platearum et lapidibus impetebant, et tamquam insano et dementi clamosis vocibus insultabant. Famulus autem domini nulla fractus aut mutatus iniuria, ut surdus in omnibus pertransibat. Cumque clamorem huiusmodi pater audisset, statim accurrens non ad liberandum eum, sed potius ad perdendum, omni miseratione substracta protractum domi primo verbis, deinde verberibus et vinculis angit. Ipse autem ad exequendum quod ceperat promptior ex hoc et validior reddebatur, recolens illud evangelii verbum. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Post modicum vero tempus patre a patria discedente, mater eius factum mariti non approbans, et inflexibilem filii constanciam emolliri posse non sperans, a vinculis ipsum absolutum abire permisit. At ipse gratias omnipotenti domino referens, ad locum in quo prius fuerat est reversus. Rediens autem pater et eum non inveniens domi, conviciis illatis uxori, fremens cucurrit ad locum, ut si eum revocare non posset, saltem de provincia effugaret. Franciscus vero confortatus a deo, obviam ultro se obtulit patri furenti, libera voce clamans se pro nichilo ducere vincula et verbera eius, insuper et contestans se pro christi nomine gaudenter mala omnia subiturum. Videns itaque pater quod eum revocare non posset, ad extorquendam pecuniam se convertit. Quam tandem inventam in fenestrula, aliquantulum mitigatus est ipsius furor avaricie siti utcumque per haustum pecunie temperata. Temptabat deinde pater carnis filium gratie pecunia nudatum ducere coram episcopo civitatis, ut in ipsius manibus facultatibus renunciaret paternis, et omnia que habebat redderet. Ad quod faciendum se promptum exhibuit verus paupertatis amator. Veniensque coram episcopo nec moras patitur nec cunctatur de aliquo, nec verba exspectavit n[ec]

faciat. sed continuo depositis omni
bus vestimentis restituit ea
patri. Inventus est autem tunc vir
dei silicium habens ad carnem sub
vestibus delicatis. Insuper ex
admirando fervore spiritu ebrius
reiciens etiam femoralibus totus
coram omnibus denudatur. dicens
ad patrem. Usque nunc vocavi te
patrem in terris. amodo secure
dicere possum pater noster qui es in
celis. apud quem omnem thezau
rum reposui. et omnem spei fidu
ciam collocavi. Hoc cernens episcopus
et admirans tam excedentem
in viro dei fervorem. protinus ex
surrexit. et inter brachia sua
illum cum fletu recolligens ut e
rat vir pius et bonus pallio
quo erat amictus operuit. pre
cepit suis ut aliquid sibi da
retur ad membra corporis conte
genda. Oblatus est autem ei
mantellus pauper et vilis cu
iusdam agricole servientis episcopi.
Quem ipse gratanter suscipiens
cum tegumento quod sibi occurrit
ad modum crucis manu propria
consignavit operimentum for
mans ex eo crucifixi hominis et
pauperis seminudi. Sic ergo
servus regis altissimi nudus
relictus est. ut nudum seque
retur crucifixum dominum quem ama
bat. sic utique cruce munitus
ubi animam suam ligno salutis
committeret per quod de mundi
naufragio salvus exiret. So

lutus exinde mundi contemptor
a vinculis mundanarum cupidi
num civitate relicta securus et
liber secretum solitudinis petiit.
ut solus et silens superne audi
ret allocutionis archanum.
Dumque per silvam quandam iter
faciens laudes domino lingua fran
corum vir dei franciscus decan
taret cum iubilo. latrones su
per eum ex abditis irruerunt. Qui
bus ferali animo quis esset inter
rogantibus vir dei confidentia
plenus prophetica voce respon
dit. preco sum inquiens magni
regis. At illi percucientes eum in
defossum locum plenum nivibus
proiecerunt dicentes. Iace rustice
preco dei. Ipse vero illis recedenti
bus exiliit de fovea mag
noque exhilaratus gaudio. al
tiori cepit voce per nemora
laudes creatori omnium persona
re. Et veniens ad quoddam monachorum ce
nobium elemosinam peciit ut
mendicus. et recepit ut incog
nitus et despectus. Inde vero pro
grediens devenit eugubium.
ubi a quodam amico pristino
agnitus et susceptus. paupere
tunicula ut christi pauperculus
contectus est. Exinde totius hu
militatis amator se transtu
lit ad leprosos. eratque cum eis
diligentissime serviens omnibus
propter deum. lavabat ipsorum pe
des. ligabat ulcera. educebat
plagarum putredinem. et sani

cui abstergebat. Osculabat(ur)
etiā ex miranda devotione
ulcerosas plagas ipsorū. e
uāgelicus mox futur⁹ medi
cus. Propter qd̄ tantū est a do
mīo consecutus virtutē. ut ī
spūalibus et corpalibꝫ mor
bis mirabiliter expurgan
dis mirabilē efficaciā obti
nēt. Referā unū de multis
qd̄ accidit viro dei fama p⁹
modū latius clarescēte. Cū
enī quidā de comitatu spo
letano os pariter et maxillā
morbus quidā horribilis de
pascendo corroderet. nec subve
niri posset eidē aliquo me
dicine remedio. contigit ut ī
propter sanctorū expostenda
merita aplōrū visitatis limi
nibus de peregrinatiōe rediēs
servo dei occurrerēt. Cūqꝫ pre
devotiōe vellet ipius oscula
ri vestigia. vir humilis hoc nō
ferēs. osculari volenti pedes
osculū oris dedit. Dū aūt le
prosorū serv⁹ franciscus mira
bili pietate illā plagā hor
ribilē ore sacro contingēt. omni
fugato morbo subito eger il
le sanitatē recuperavit op
tatā. Nescio quid horū magis
sit merito admirandū. an humi
litatis profunditas in osculo
tā benigno. an virtutis pre
claritas in miraculo tā stupen
do. Fundatus iā in xp̄i humili
tate franciscus ad memoriā

reducit obedientiā sibi e cru
ce iniūctā de sancti damiani
ecclīa reparāda. et tamqꝫ ver⁹
obediēs assisiū redijt. ut sol
litē mendicando voci divine pa
rēt. Depositaqꝫ omni verecundi
a propter amorē pauperis cruci
fixi mendicabat apud eos ī
ter quos habūdare solebat
debile corpus attritū ieiunī
is oneribus lapidū supponē
do. Predictā igit̄ ecclīā iuvāte
se dn̄o et devotione civiū as
sistente refecit. ne post laborē
corpus torperet ignavia. trās
tulit se ad reparandā eccli
am quādā beati petri longi
us a civitate distantē. ob de
votionē specialem quā ad a
postolorū principē sincere fidei
puritate gerebat. Hac tandē
ecclīa consūmata pervenit ad
locū qui porciuncula dicit̄ ī
quo ecclīa beatissime virginis
dei genitricis fabricata extite
rat. sed deserta tūc a nemine
curabatur. Quā cū vir dei de
votā sic conspicēt. ob devotiōē
ferventē quā habebat ad
dn̄am mūdi cepit illic assi
due pro ipius reparatiōne
morari. Sentiēs aūt iuxta
nomē ipsius ecclīe quo ab a
ntiquo scā maria de āgelis
vocabat. angelicarū ibi vi
sitationū frequentiā. pe cam
sivit ibidē propter reverentiā ā
gelorū. amoreqꝫ precipuū ma

ris christi. Hunc locum vir sanctus a-
mavit pre ceteris mundi locis.
hic enim humiliter cepit. hic vir-
tuose profecit. hic feliciter consu-
mavit. Hunc in morte fratribus
tamquam virgini carissimum com-
mendavit. De hoc quidam fra-
ter deo devotus ante conversio-
nem suam visionem viderat rela-
tione condignam. Innumeros cer-
nebat homines cecitate percussos
flexis in humum genibus
circa locum istum stare. Qui omnes extensis mani-
bus in altum lacrimabiliter
clamabant ad deum misericordiam
postulantes et lumen. Et ecce in-
gens de celo splendor adveniens
se per omnes diffundens. qui lu-
men unicuique tribuit. et salu-
tem desideratam concessit. Hic est
locus in quo fratrum minorum
ordo a sancto francisco per divine
revelationis instinctum incho-
atus est. Divine namque providen-
tie nutu qua christi servus dirige-
batur in omnibus tres materia-
les erexit ecclesias antequam ordinem
inchoans evangelium predicaret
ut non solum a sensibilibus ad
intelligibilia a minoribus ad
maiora ordinato progressu con-
scenderet. verum etiam quid esset factu-
rus in posterum sensibili fo-
ris opere misterialiter presigna-
ret. Nam instar reparate tripli-
cis fabrice ipsius sancti viri du-
catu secundum datam ab eo formam

regulam et doctrinam christi trifor-
miter renovanda erat ecclesia. ter-
naque triumphatura militia
salvandorum. sicut et nunc cer-
nimus esse completum.

De institutione religionis et de approbatione regule.

In ecclesia igitur virginis matris
dei moram faciente servo ipsius
francisco et apud eam que conce-
pit verbum plenum gratie et veri-
tatis continuis insistente gemi-
tibus ut fieri dignaretur advo-
cata ipsius. meritis matris mi-
sericordie concepit ipse ac peperit
spiritum evangelice veritatis. Dum
enim die quodam missam de a-
postolis devotus audiret. perlec-
tum est evangelium illud in quo
christus discipulis ad predicandum
mittendis formam tribuit e-
vangelicam in vivendo. ne videlicet
possideant aurum vel argen-
tum. nec in zonis pecuniam
nec peram in via. neque duas
tunicas habeant. nec calcia-
menta deferant neque virgam.
Quod audiens et intelligens ac
memorie commendans apostolice
paupertatis amicus. indicibili
mox perfusus letitia. hoc est in-
quit quod cupio. hoc quod totis
precordiis concupisco. Solvit pro-
inde calciamenta de pedibus. de-
ponit baculum peram et pecu-
niam execratus. unaque contentus
tunicula. reiecta corrigia.
pro cingulo funem sumit. c

nē sollicitudinē cordis appo
nēs q̄liter audita pficiat. et
applicare rcitudinis regule per
ōnia se coaptet. Cepit ex hoc
vir dei dīno instinctu euāgeli
ce pfc̄ionis emulator existe.
et ad peītenciā ceteros īuita
re. Erāt aūt ipsius colloq̄a
non īania nec risu digna.
sed v̄tute sp̄us sc̄i plena. cordis
medullas cordis penetrācia
vt in vehementē stuporem
audiētes cōuerterēt. In ōni p̄
dicacioē sua pacē ānūcians
dicendo dn̄s det vobis pacē
ipsim in sermoīs exordio salu
tabat. Hāc quippe salutaci
onē dn̄o reuelāte didicerat.
sicut ip̄e postmodū testaba
t̄. Vn̄ fc̄m est iuxta sermo
nē ꝓpheticū et ip̄e sp̄u ꝓpha
rū afflatus ānūciaret pacē
p̄dicaret salutē. ac salutaribꝫ
monitis federaret plimos v̄e
paci. qui discordes a xp̄o exti
terāt. a salute lōginqui. In
notescēte itaqꝫ apud mltos
viri dei tam doctrine simpli
cis v̄itate q̄ vite. ceperūt ip̄i
us exēplo viri quidā ad peni
tenciā aīari. et eidē relictis ō
nibꝫ habitu vitaqꝫ cōiungi. q̄r
p̄mus extitit venabilis vir
bnardus. qui vocacioīs dīne
ꝑticeps fc̄us p̄ris beati p̄mo
genit᷑ esse ꝓmeruit tā prio
ritate tp̄is q̄ p̄uilegio sc̄i
tatis. Hic enī serui xp̄i sc̄ita
te cōperta ip̄ius exēplo dis
ponēs pfecte cōtēp̄ne mun
dū. ab eodē q̄lit' id pficeret con
siliū req̄siuit. Quo audito.
dei famulus pro p̄me ꝓlis
cōceptu sc̄i sp̄us cōsolacione
repletus. a deo est inq̄t hoc ↄ
siliū req̄rendū. Intrauerūt
ꝓin ecclesiam sc̄i nicolai ma
ne iā facto et oꝛone p̄missa
cultor trinitatis sc̄us fcāns
cus ter euāgelioꝝ libꝛū ap
uit. t'no a deo exposcēs testi
monio sc̄i bernardi ꝓpositū
confirmari. In p̄ma libri ap
cione illud occurrit. Si vis
pfectus esse vade vende ōnia
que habes. et da pauperibus.
In sc̄da. nichil tuleritis in vi
a. In tercia v̄o. Qui vult ve
nire post me abneget semꝫ
ip̄m et tollat crucē suā et
sequat' me. Hec est ait vir s
sc̄us vita et regula nr̄a ōm
ūqꝫ qui nr̄e voluerit socie
ti cōiungi. Vade igit' si vis esse
pfc̄us. et pfice que audisti.
Nō multo post vocātis eodē
sp̄u quiqꝫ viris filioꝝ sanc
cta senarius nūs cōpletus
est. Int' quos terciū sortitus
est locū sc̄us p̄r egidius vir
vtiqꝫ deo plen᷒. et celebri me
moria dign᷒. Hic enī post
modū virtutū sublimiū ex
ercitacione p̄clarus sicut
famlꝰ dn̄i de ipso p̄dixit q̄
q̄ esset ydeota et simplex

ad excelse contemplationis sublimatus est verticem. Nam per multiplices in curricula temporum sursum actionibus incessanter intentus a deo crebris in deum rapiebatur excessibus. et quemadmodum ego ipse oculata fide conspexi. vir magis cesceret inter homines vitam angelicam agere quam humanam. Illo quoque tempore cuidam sacerdoti civitatis assisii nomine silvestro honeste conversationis viro quedam a domino fuit ostensa visio non tacenda. Cum enim modum et viam francisci fratrumque suorum humano spiritu abhorreret, ne periclitaretur pro temeritate iudicii respectu fuit superne gratie visitatus. Videbat namque in sompnio totam assisii civitatem a dracone magno circumdari. pre cuius magnitudine nimia tota regio videbatur exterminio subiacere. Contuebatur post hec crucem quandam auream ex ore procedentem francisci. cuius summitas celos tangebat. cuiusque brachia protensa in latum usque in mundi fines videbantur extendi. Ad cuius aspectum perfulgidum draco ille teter et horridus penitus fugabatur. Hoc dum sibi tercio monstraretur. divinum estimans oraculum. viro dei et fratribus eius per ordinem enarravit. ac non multo post tempore mundum relinquens vestigiis christi

sic perseveranter adhesit. quod vita ipsius in ordine autenticam reddidit eam quam in seculo habuerat visionem. Ex huius visionis auditu vir dei in gloria non est elatus humana. sed bonitatem dei in suis beneficiis recognoscens. fortius animatus est ad hostis antiqui fugandam versutiam et crucis christi gloriam predicandam. Quadam autem die dum in quodam solitario loco annos suos in amaritudine recogitans deploraret. sancti spiritus in eum superveniente leticia certificatus est de remissione plenaria omnium delictorum. Raptus deinde supra se ac in quodam mirandum lumine totus absorptus. dilatato mentis sinu que circa se et filios suos futura erant luculenter aspexit. Post hec reversus ad fratres. confortamini ait carissimi et gaudete in domino. nec quia pauci estis efficiamini tristes. neque vos terreat mea vel vestra simplicitas. quoniam sicut michi a domino in veritate ostensum est in magnam multitudinem faciet vos crescere deus. suoque benedictionis gratia multipliciter dilatabit. Eodem quoque tempore quodam alio bono viro religionem intrante. ad septenarium numerum viri dei soboles pervenit. Tunc pius pater omnes ad se filios convocavit. et plura eis de regno dei. de con

temptu mundi. de abnegatione pro-
prie voluntatis. corporisque casti-
gatione, pronuntians propositum su-
um dimittendo illos in quatuor
partes orbis aperuit. Iam enim
sterilis et paupercula simpli-
citas sancti patris pepererat septem.
et desiderabat universitatem fi-
delium ad penitentie lamenta
vocatam christo domino parturire. Ite in-
quit dulcis pater ad filios annun-
tiantes hominibus pacem. predica-
te penitentiam in remissionem
peccatorum. Estote in tribulatio-
nibus patientes. in orationibus vi-
giles. in laboribus strenui. in
sermonibus modesti. in mori-
bus graves. et in beneficiis gra-
ti. quia pro hiis omnibus regnum
vobis paratur eternum. At illi
coram servo dei humiliter se proster-
nentes in terram cum gaudio spiritus sus-
cipiebant sancte obedientie manda-
tum. Ipse dicebat unicuique sin-
gillatim. Iacta cogitatum tuum in
domino. et ipse te enutriet. Hoc
verbum dicere solitus erat. quo-
tienscumque fratrem ad obedientiam
dirigebat. Tunc et ipse sciens
se datum aliis in exemplum ut
prius faceret quam doceret. cum uno so-
ciorum versus unam orbis partem
perrexit. reliquos sex ad modum
crucis tribus aliis mundi par-
tibus deputatis. Modico autem
elapso post tempore benignus pater
mitte prolis exoptans presentiam.
cum in unum eos per se convoca-
re non posset. per eum orabat hoc
fieri qui dispersiones congregat
israelis. Sicque factum est ut abs-
que humana convocatione omnes ex
insperato post modicum temporis
iuxta eius desiderium divina
operante clementia non sine ip-
sorum admiratione pariter conve-
nirent. Illis quoque diebus quatuor
viris sibi adherentibus viris ho-
nestis ad duodenarium numerum
excreverunt. Cernens autem ser-
vulus christi paulatim crescere
numerum fratrum. scripsit sibi et
fratribus suis simplicibus verbis
formulam vite. in qua sancti e-
vangelii observantia pro funda-
mento indissolubili colloca-
ta. pauca quedam alia inseruit.
que ad uniformem vivendi
modum necessaria videbantur. Con-
siderans autem per summum ponti-
ficem approbari que scripserat.
disposuit cum illo simplicium
cetu apostolice sedis adire presen-
tiam. de sola confisus directione
divina. Cuius desiderium deus ex
alto respiciens sociorum animos
simplicitatis sue consideratione per-
territos. ostensa viro dei visione
huiusmodi confortavit. Videbat sibi
quidem et quod per quandam viam in-
cederet. iuxta quam stabat ar-
bor celsitudinis magne. ad quam
cum appropinquasset et sub ea
stans ipsius altitudinem mira-
retur. subito tantum divina virtute
levabatur in altum. ut cacumen

contingeret arboris, eiusque sum-
ma facillime curvaret ad yma.
Huius visionis presagium vir Dei
plenius intelligens referri ad con-
descensionem apostolice dignitatis
exhilaratus est spiritu, fratribusque su-
is in Domino confortatis iter cum e-
is aggressus est. Cum autem ad
Romanam curiam pervenisset et
introductus esset ante conspectum
summi pontificis exposuit propo-
situm suum petens humiliter et in-
stanter supradictam vivendi re-
gulam approbari. Videns autem
Christi vicarius dominus Innocentius ter-
tius vir utique sapientia clarus
admirandam in viro Dei simpli-
cis animi puritatem, propositi con-
stantiam, ignitumque voluntatis
sancte fervorem, inclinatus est ani-
mo ut pio supplicanti preberet
assensum. Distulit tamen perficere
quod Christi postulabat pauperculus,
pro eo quod aliquibus de car-
dinalibus novum aliquid et supra
vires humanas arduum videbatur.
Aderat autem inter cardinales vir
venerandus dominus Iohannes de
sancto Paulo episcopus Sabinensis omnis
sanctitatis amator et adiutor
pauperum Christi. Qui divino spiritu
inflammatus summo pontifici
dixit et fratribus suis: Si peti-
tionem pauperis huius tamquam ni-
mis arduam novamque repelli-
mus, cum petat confirmari sibi
formam evangelice vite, caven-
dum est nobis ne in Christi evan-
gelium offendamus. Nam si quis
intra evangelice perfectionis obser-
vantiam et votum ipsius dicat
contineri aliquid novum aut irra-
tionabile vel impossibile ad ser-
vandum, contra Christum evangelii
auctorem blasphemare convincitur.
Quibus propositis successor apostoli
Petri conversus ad pauperem
Christi dixit: Ora fili ad Christum ut
suam nobis per te voluntatem os-
tendat, qua certius cognita
tuis piis desideriis securius an-
nuamus. Omnipotentis autem Dei
famulus totum se convertens ad ora-
tionem precibus devotis obtinuit
quod exterius ipse proferret et quod
intus papa sentiret. Nam cum
parabolam de divite rege cum muli-
ere formosa et paupere contra-
hente gratanter et de prole sus-
cepta proferente gerentis regis
ymaginem, ac per hoc educan-
da de mensa ipsius, sicut a Deo
acceperat retulisset, ex illius in-
terpretatione subiunxit: Non est
formidandum quod fame pereant
eterni regis filii et heredes, qui
ad ymaginem regis Christi per spiritus
sancti virtutem de paupere matre
nati et ipsi per spiritum paupertatis
sunt in religione paupercula
generandi. Si enim rex celorum
imitatoribus suis regnum promit-
tit eternum, quanto magis illa sub-
ministrabit que communiter largitur
bonis et malis. Hanc ergo pa-
rabolam et intellectum ipsius Christi

vicarius cum diligenter audisset miratus est valde et indubitanter Christum locutum in homine recognovit. Sed et visionem quam tunc temporis e celo perceperat in hoc viro fore complendam spiritu divino suggerente firmavit. Videbat namque in somnis ut retulit lateranensem basilicam fore proximam iam ruine quam quidam homo pauperculus modicus et despectus proprio dorso summisso ne caderet sustentabat. Vere inquit hic ille est qui opere et doctrina Christi sustentabit ecclesiam. Inde papa a devotione repletus petitioni eius se per omnia inclinavit ac Christi famulum speciali semper amore dilexit. Unde postulata concessit et adhuc concedere plura promisit. Approbavit regulam. Dedit de penitentia predicanda mandatum et laycis fratribus omnibus qui servum dei fuerant comitati fecit coronas parvulas fieri ut verbum dei libere predicarent.

De profectu ordinis sub manu ipsius. et confirmatione regule prius approbate.

Fretus ergo Franciscus superna gratia et auctoritate papali cum fiducia multa versus vallem spoletanam iter arripuit ut evangelium Christi faceret et doceret. Dum autem in via conferret cum sociis qualiter regulam quam susceperant sincere servarent. qualiter in omni sanctitate ac iustitia coram deo incederent. qualiter in seipsis proficerent et essent aliis in exemplum, hora diutius collatione protracta pertransiit. Et cum lassati essent ex diuturnitate laboris esurientes in quodam loco solitudinis substiterunt. Sane cum omnis via deesset qua posset sibi de victu necessario provideri. statim affuit providentia dei. Nam subito apparuit homo afferens panem in manu. quem pauperculis dedit subitoque disparuit incognitus unde venerit vel quo iret. Cognoscentes autem per hoc pauperes fratres signum sibi in comitatu viri dei adesse presidium. magis dono liberalitatis divine quam cibo carnis corpore sunt refecti. Insuper divina consolatione repleti statuerunt firmiter et irrevocabiliter confirmaverunt nullius inedie aut tribulationis impulsu a sancte paupertatis resilire promisso. Ergo in vallem spoletanam cum sancto proposito redeuntes. tractare ceperunt utrum inter homines conversari deberent. an ad loca solitaria se conferre. Sed Christi servus Franciscus non de sua vel suorum confidens industria per orationis instantiam divine super hoc voluntatis beneplacitum requisivit. Superne

gratie revelationis illustratus oraculo intellexerat se ad hoc missum a domino ut christo lucraretur animas quas dyabolus conabatur auferre. Ideoque magis omnibus quod sibi soli vivere pelegit illius promotus exemplo qui unus pro omnibus mori dignatus est. Recollegit itaque se vir dei cum ceteris sociis in quodam tugurio derelicto iuxta civitatem assisii in quo secundum sancte paupertatis formam in labore multo et inopia vivebant magis lacrimarum quam deliciarum panibus refici satagentes. Vacabant enim ibidem divinis precibus incessanter mentaliter potius quam vocaliter studio intendentes orationis devote pro eo quod nondum ecclesiasticos libros habebant in quibus possent horas canonicas decantare. Loco tamen illorum librum crucis christi continuatis aspectibus diebus ac noctibus revolvebant exemplo patris et eloquio eruditi qui iugiter faciebat eis de cruce christi sermonem. Rogantibus autem fratribus ut eos doceret orare, dixit. Cum orabitis dicite pater noster. et adoramus te christe ad omnes ecclesias tuas que sunt in toto mundo et benedicimus tibi. quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Docuit insuper eos deum laudare in omnibus et ex omnibus creaturis honorare cum precipua reverentia sacerdotes. fidei quoque veritatem secundum quod sancta romana tenet et docet ecclesia et firmiter credere et simpliciter confiteri. Servabant illi sancti patris documenta per omnia. et ad omnes ecclesias et cruces quas elonginquo videre poterant iuxta datam sibi formam orantes se humiliter prosternebant. Commorantibus autem fratribus moram in loco prefato vir sanctus die quadam sabbati civitatem intravit assisii predicaturus mane diei dominice ut moris erat in ecclesia cathedrali. Cumque in quodam tugurio sito in orto canonicorum vir dei devotus in oratione more solito pernoctaret corporaliter absentatus a filiis. ecce fere media noctis hora quibusdam ex fratribus quiescentibus quibusdam perseverantibus in orando. currus igneus mirandi splendoris per ostium domus intrans huc atque illuc per domiculum ter se convertit super quem globus lucidus residebat qui solis habens aspectum noctem clarere fecit. Obstupefacti sunt vigilantes. excitati simul et exterriti dormientes. et non minus senserunt cordis claritatem quam corporis. dum ex virtute mirandi luminis alterius alteri conscientia nuda fuit. Intellexerunt namque concorditer omnes intuentibus invicem mutuis in cordibus singulorum sanctum patrem absentem

corpe. p̄ntem spū tali t̄nsfigura
tū effigie. supnis irradiatū
fulgorib; et ardorib; inflam
matū. sup naturali v̄tute i
curru splendēte simul et igne
o sibi demōstrari a dn̄o ut tā
q̄ veri isrlite post illū incede
rēt qui virorū spūaliū ut al
ter helyas f̄c̄us fuat, a cū curr⁹
et auriga. Credendū sane q̄ il
le horū simpliciū aperuit o
culos ad p̄ces francisci ut vide
rēt magnalia dei. qui oculos
q̄ndā aperuerat pueri ad vi
dendū montē plenū equorū
et igneorū curruū in circui
tu helizei. Regressus aūt vir
s̄c̄us ad fr̄es cepit cōsciencias
ipsorū secreta rimari. cōforta
re ipōs de visione illa mirabi
li. et de p̄fectu ordīs multa fu
tura p̄dicē. Cūq; patefacēt
plima que sensū t̄nscēdebat
hūanū. v̄e cognouerūt fr̄es
sup seruū suū franciscū spm
dn̄i in tanta plenitudīe q̄e
uisse. q̄ post ipius doctrinā
et vitā erat eis p̄ficisci tutis
simū. Post hec pusilli gregis
pastor franciscus ad s̄c̄am ma
riā de porciūcula duodenari
ū illū fructū supna gr̄a p
ceūte deduxit. ut ubi meritis
m̄ris dei minorū sūpserat or
do inicīū. ipsius illic sūsciperet
auxilijs īcrementū. Ubi quo
q; f̄c̄us euāgelicus p̄co ciuita
tes circuibat et castra nō in

doctis hūane sapiēcie verbis.
in v̄tute spūs ānunciās reg
nū dei. videbat intuētibus ho
mo altius seculi. q̄ppe qui mē
te ac facie sp̄ in celū intēdens
oēs sursū trahe conacet. Ce
pit ex hoc xp̄i vinea germi
re germē odoris dn̄i. et p̄du
tis ex se florib; suauitatis ho
noris et honestatis vbēs fru
ctus afferre. Nā predicacōi
ipius feruore succēsi q̄ plim
s̄c̄dm formā a dei viro accep
tā nouis se penitēcie legib;
vinciebāt. quorū viuendi
modū idē xp̄i famul; ordi
frm de penitēcia noīari de
creuit. Nimirū sicut in celū
tendētib; penitēcie viā omib;
cōstat esse cōem. sic et hic sta
tus clericos et laicos virgines
et cōiugatos in vtroq; sexu ad
mittētes. q̄nti sit apud deū
meriti ex plurib; per aliquos
ipsorū patratis miraculis in
notescit. Conuitebant̄ etiam
virgies ad p̄petuū celibatū.
inter q̄s virgo deo carissima cla
ra ipsarū plātula p̄ma tanq̄
flos vernās et candidus odorē
dedit. et tanq̄ stella p̄fulgida
radiauit. Hec nūc glorificata
in celis. ab ecc̄ia digne ve
neratur in t̄ris. que filia fuit
in xp̄o s̄c̄i patris francisci pau
peruli. et m̄r pauperum dn̄arum.
Multi etiā non solū deuocio
ne compuncti. sed et p̄fectionis

ti desiderio inflammati. omnium mundanorum vanitate contempta Francisci vestigia sequebantur. Qui cotidianis succrescentes profectibus usque ad fines orbis terre celeriter pervenerunt. Faciebat namque sancta paupertas quam solam deferebant pro sumptibus ipsos ad omnem obedientiam promptos. robustos ad labores. ad itinera expeditos. Et quia nichil terrenum habebant. nichil amabant nichil timebant amittere. securi erant ubique nullo pavore suspensi. nulla cura distracti. tamquam qui absque mentis turbatione vivebant. et sine sollicitudine diem crastinum et serotinum hospitium expectabant. Multa quidem eis in diversis partibus orbis inferebantur convicia. tamquam personis despicabilibus et ignotis. Verum amor evangelii Christi adeo ipsos pacientes effecerat. ut quererent potius ibi esse ubi persecutionem paterentur in corpore. quam ubi cognita sanctitate ipsorum mundano possent gloriari favore. Ipsa quoque rerum penuria superhabundans eis videbatur libertas. dum iuxta consilium sapientis pro magno ipsis minimum complacebat. Sane cum ad infidelium partes aliqui ex fratribus pervenissent contigit ut quidam sarracenus pietate commotus pecuniam eis offerret pro victu. Illis autem recusantibus accipere admiratus est homo cernens quod inopes essent. Intellecto tandem quod amore dei pauperes effecti pecuniam possidere nolebant. tanta est eis affectione coniunctus. ut offerret se ad ministrandum necessaria omnia quamdiu facultatum sibi aliquid superesset. O inestimabilis preciositas paupertatis. cuius miranda virtute mens feritatis barbarice in tantam est miserationis immutata dulcedinem. Horrendum proinde ac nepharium scelus ut hanc margaritam nobilem vir christianus conculcet. quam tanta veneratione extulit sarracenus.

Eo tempore religiosus quidam de ordine cruciferorum Moricus nomine in hospitali quodam prope Assisium languore tam gravi tamque prolixo laborabat ut iam morti foret adiudicatus a medicis. viro dei supplex factus per nuncium postulabat instanter. ut pro se ad dominum intercedere dignaretur. Cui beatus pater benigne assentiens oratione premissa panis micas accepit. et cum oleo accepto de lampade que coram virginis ardebat altari commiscens quoddam electuarium per manus fratrum infirmanti transmisit dicens. Medicinam hanc fratri nostro deferte morico quem ipsa Christi virtus non solum plene sanitati restituet. verum etiam robustum bellatorem effectum aciei nostre

perseverantibus adiunget. Statim autem ut antidotum illud sancti spiritus adinventione confectum eger homo gustavit sanus exurgens tantum mentis et corporis a deo vigorem obtinuit ut paulo post viri sancti religionem ingressus et unica tantum operiretur tunicula. sub qua longo tempore loricam portabat ad carnem. et crudis duntaxat ac variis herbis videlicet leguminibus fructibusque contentus. per plura temporum lustra nec panem gustaret nec vinum. fortis tamen et incolumis perseverans. Crescentibus quoque virtutum meritis in pusillis christi odor opinionis bone circumquaque diffusus. ad presentiam sancti patris videndam plurimos e diversis mundi partibus attrahebat. Inter quos quidam secularium cantionum curiosus inventor qui ab imperatore propter hoc fuerat coronatus. et inde rex versuum dictus. virum dei contemptorem mundi alium adire proposuit. Cumque apud castrum sancti severini eum predicantem repperisset in monasterio quodam facta manu domini super se vidit eundem crucis christi predicatorem franciscum duobus transversis ensibus valde fulgentibus in modum crucis signatum. quorum unus a capite ad pedes alius a manu in manum per pectus transversaliter tendebat. Non noverat facie servum christi. sed tanto monstratus miraculo mox agnovit. Subito stupefactus ad visum incepit meliora proponere. Tandem vero verborum ipsius compunctus virtute tamquam si esset gladio spiritus ex ore eius procedente transfixus secularibus pompis omnino contemptis beato patri per professionem cohesit. Propter quod videns ipsum vir sanctus ab inquietudine seculi ad christi pacem perfecte conversum fratrem pacificum appellavit. Hic postmodum in omni sanctitate proficiens antequam fieret minister in francia sicque primus ibidem ministerii gessit officium. meruit iterato videre magnum thau in fronte francisci. quod colorum varietate distinctum faciem ipsius miro venustabat ornatu. Hoc quippe signum vir sanctus magno venerabatur affectu. frequenti commendabat eloquio. et in eis quas dirigebat literulis manu propria subscribebat tamquam si omne studium ipsius foret signare thau iuxta dictum propheticum super frontes virorum gementium et dolentium ad christum ihesum veraciter conversorum. Processu quoque temporis multiplicatis iam fratribus cepit eos pastor sollicitus in loco sancte marie de porciuncula ad generale capitulum convocare. ut in funiculo distributionis divine in terra paupertatis eorum unicuique

+ aliquando

tribuēt obediētie portionē. V
bi licet oīm nat̄iorū esset pe
nuria fr̄m multitudo ult̄ quī
q̄ milia cōueniēt aliqn̄ tn̄
diuina opitulāte clemētia et
uictus sufficiētia suberat et
salus comitabat̄ corpea. et ī
spūalis iocūditas affluebat.
Capl̄is vō prouīcialib; q̄a cor
palem p̄ntiam exhibē non
poterat. per sollicitā curā re
giminis īstantiā precis et effi
catiā bñdictionis spū p̄ns e
rat. q̄uis aliqn̄ mira dei fa
ciēte virtute uisibilit̄ appa
ret. Dū eni egregius p̄dica
tor qui et nūc p̄clarus xp̄i
cōfessor ātonius de titulo
crucis ih̄s nazarenus rex
iudeorū in arelatēsi capl̄o
frīb; p̄dicaret. quidā fr̄ p
bate v̄tutis monaldus noīe
ad ostiū capl̄i diuina cōmoni
tione respiciēs vidit corporis
oculis btm̄ frāciscū in aere
subleuatū extēsis velut in
cruce manib; bñdicētē fra
tres. Tanta vō et tā insolita fra
tres oēs cōsolacōe spūs ī reple
tos se fuisse senserūt. vt de ve
ra sc̄i p̄ris p̄ntia certū eis ī
bēt. licet postmodū id non
solū per euidētia signa. v̄ū
eciā per eiusdē sc̄i p̄ris v̄ba
exteriori fuit attestatione cōp
tū. Credendū sane q̄ op; dei
virtus que ābrosiū sacerū a
antistitē tumulacōni glorio
si cōcessit intesse martini u
piū pōtificē pio veneraret̄
officio. eadē seruū suū fran
ciscū p̄dicationi p̄ntauit ve
racis sui p̄conis ātonii ut
approbaret veritatis eloq̄a p̄a
pue crucis xp̄i. cui⁹ erat ī ba
iulus et minister. Cū autē di
latato iā ordine. viuēdi for
mā p dñm īnocentiū appro
batā disponēt p successorē
ipsius honoriū imppetuum
roborari. hmōi fuit a deo re
uelatione cōmonitus. Videba
t̄ quidē sibi de t̄ra micas pa
nis subtilissimas collegisse. mul
tis q̄ famelicas fr̄ibus ipsum
circūstantib; debē tribuere.
Cūq; micas tā tenues dist
buē formidaret. ne forte int̄
man⁹ ciderēt. vox ei desuper
ait. frāncisce vnā de micis oī
bus hostiā facito et manducā
re volētib; tribue. Quo cū
egisset. quicūq; illud nō deuo
te recipiebāt. aut receptū cō
tēpnebāt domū mox lepra ī
fecti notabiles appaebāt. Re
citat mane vir sc̄s hec oīa
sociis dolēs se nō pcipere mis
teriū visionis. Sequēti vō
die cū vigil in orōne psisteret
huiuscemodi vocē de celo di
lapsam audiuit. frāncisce u
mice p̄terite noctis verba e
uāgelii sūt. hostia regula.
lepra iniquitas. Voles igit̄ cō

firmandam regulam ex verbis evangelii aggregatam compulsus est traditam ad compendiosiorem formam iuxta quod dictabat visio monstrata redigere. In montem quendam cum duobus sociis spiritu sancto ducente conscendit. ubi pane tantum contentus et aqua ieiunans conscribi eam fecit secundum quod oranti sibi divinus spiritus suggerebat. Quam cum de monte descendens servandam suo vicario commisisset. et ille paucis elapsis diebus assereret per incuriam perditam. iterato vir sanctus ad locum solitudinis rediit. eamque instar prioris ac si ex ore dei verba susciperet illico reparavit. et per supradictum dominum papam honorium octavo pontificatus illius anno sicut optaverat obtinuit confirmari. Ad cuius observantiam fratres ferventer inducens dicebat se nichil ibi posuisse secundum industriam propriam. sed omnia sic scribi fecisse. sicut sibi fuerant divinitus revelata. Quod ut certius constaret testimonio dei paucis admodum evolutis diebus impressa sunt ei stigmata domini ihesu digito dei vivi tamquam bulla summi pontificis christi ad confirmationem omnimodam regule. et commendationem auctoris. sicut post suarum enarrationem virtutum suo loco inferius describetur.

De austeritate vite. et quomodo creature prebebant ei solacium.

Cum igitur cerneret vir dei franciscus suo exemplo ad ferventer crucem christi baiulandam spiritu plurimos animari. animabatur et ipse tamquam bonus dux exercitus christi ad palmam victorie pervenire per verticem invicte virtutis. Attendens enim illud apostoli verbum. qui autem sunt christi carnem suam crucifixerunt cum viciis et concupiscentiis. ut crucis armaturam suo ferret in corpore. tanta disciplinae rigiditate sensuales appetitus arcebat. ut vix necessaria sumeret sustentationi nature. Difficile namque fore dicebat necessitati corporis satisfacere. et pronitati sensuum non parere. Propter quod cocta cibaria sanitatis tempore vix admittebat et raro. Admissa vero aut conficiebat cinere. aut condimenti saporem admixtione aque ut plurimum reddebat insipidum. De potu vini quid dicam. cum et de aqua dum sitis estuaret ardore vix ad sufficientiam biberet. Novos adinveniebat abstinentie potioris et cotidie exercitatione crescebat. licet iam perfectionis culmen attingeret. tamquam semper incipiens aliquos innovabat afflictionis carnis puniendo libidinem. Egrediens autem exterius propter verbum ewangelii conformabat se suscipientibus ipsum in qualitate ciborum. tum tamen ad intus re

gressus districte servaret rigidam abstinentie puritatem. Sicque seipsum austerum sibi tyranno primo subiectum evangelio Christi per omnia reddens non solum abstinendo verum etiam manducando prebebat edificationis exemplum. Nuda humus ut frequentius lectus erat lassato corpusculo. et sepius sedens ligno vel lapide ad caput posito dormiebat. Unica paupere contectus tunicula. in nuditate domino serviebat et frigore. Interrogatus aliquando quomodo vestitu tam tenui se posset ab hyemalis algoris asperitate tueri. In spiritus fervore respondit. Si superne patrie flamma per desiderium contigerimus intus. frigus illud exterius facile portaremus. Vestis horrebat mollitiem. asperitatem amabat. asserens propter hoc Iohannem baptistam ore domino fuisse laudatum. Si quam vero indutam sibi tunicam lenitatem sentiret. cordulis eam contexebat intus. quia non in casulis pauperum sed in palaciis principum iuxta veritatis verbum vestimentorum dicebat reperiendam esse mollitiem. Experientia enim certa didicerant demones asperitate terreri. delicosis autem et mollibus ad temptandum fortius animari. Unde cum nocte quadam propter infirmitatem capitis et oculorum preter solitum morem cervical de pluma positum haberet ad caput. demon in illud ingressus ipsum usque ad horam matutinalem inquietatum multimode a sancte orationis studio perturbavit. donec vocato socio pulvinar cum demonio fecit extra cellulam longius exportari. Egressus autem cum pulvinari frater de cella membrorum omnium vires amisit et usum. quousque ad vocem sancti patris hoc cognoscentis in spiritu vigor pristinus cordis et corporis sibi fuit plenarie restitutus.

Rigidus in disciplina super custodiam suam stabat. curam permaximam gerens de utriusque hominis puritate servanda. Quapropter circa conversionis sue primordia tempore hyemali in foveam glacie plenam seipsum plerumque mergebat. ut et domesticum sibi hostem perfecte subigeret. et candidum vestimentum pudoris a voluptatis incendio preservaret. Tolerabilius viro spirituali fore incomparabiliter asserebat magnum sustinere frigus in carne quam ardorem carnalis libidinis vel modicum sentire in mente. Cum autem apud heremum de Sarthiano nocte quadam orationi vacaret in cellula vocavit eum hostis antiquus tercio dicens. Francisce Francisce Francisce. Cui cum quereret quid respondisset. fallaciter ille subiunxit. Nullus est in mundo peccator cui si conversus fuit non indulgeat deus. Sed

quicu(m)q(ue) semetip(su)m p(ro)pria du
ra nequiu(er)it mi(sericor)diam no(n) i(n)
ueniet i(n) et(er)nu(m). Sancti uir d(e)i
p(er) reuelatione(m) cognouit hos
tis fallacia(m) quo i(n)cisus fuit e
u(m) ad tepida(m) vo(cac)i(o)ne(m). V(er)a(m) hoc
seque(n)s i(n)dicauit eue(n)tus.
Co(n)tinuo en(im) post hoc ad in
sufflac(i)one(m) illi(us) cui(us) alitus i(n)
p(ri)mas arde(n)s fuit. (con)fusus ip(s)i(u)m
te(m)ptac(i)o carnis app(re)hendit.
Qua(m) ut p(er)sensit castitatis a
mator deposita ueste acerba ce
pit se v(er)berare fortissime. Ergo
inq(ui)t f(rate)r asine sic decet te ma
ne(re) sic subire flagellu(m). Tunica
religioni deseruit. s(an)c(t)itatis sig
naculu(m) p(re)fert. furari ea(m) libidi
noso no(n) licet. si quo vis p(er)ge(re) p(er)
ge. Insup(er) et mira(n)do feruore
sp(irit)us a(n)i(m)atus ap(er)ta cella fo
ras exiuit in ortu(m). et i(n) mag
na(m) demerge(n)s niue(m) corpus
culu(m) ia(m) nudatu(m). septe(m) ex e
a plenis manibus cepit con
pinge(re) massas. q(ua)s sibi p(ro)po
ne(n)s suo sic exteriori ho(min)i loq(ue)
bat(ur). Ecce hic inq(ui)t maior t(ua)
uxor tua est. q(ua)tuor iste duo fi
lij et due filie. reliq(ue) due ser
uus et a(n)cilla. quos ad serui
endu(m) habe(re) oportet. Festina
igit(ur) o(mn)es indue(re) q(uonia)m frigore
moriu(n)tur. Si v(er)o multiplex
eoru(m) sollicitudo molestat v(er)o
ni d(omi)no. sollicite seruiu(n)t. Illico
te(m)ptator victus abcessit. et
uir s(an)c(t)us in cella(m) cu(m) victori

a rediyt. q(ui)a du(m) penaliter al
sit foris. ardore(m) sic intrius ex
tinxit libidinis. ut deinceps m
le aliq(uo)d minime sentiret. Qui
da(m) aut(em) f(rate)r qui tu(n)c orac(i)o(n)i va
cabat hec o(mn)ia luna clarius
i(n)tendente p(ro)spexit. Co(m)p(er)to v(er)o
dei q(uo)d hic illa nocte vidiss(et) ei s(an)c(t)us
ei te(m)ptac(i)o(n)is p(ro)cessu(m). p(re)cepit
ut q(ua)ndiu ip(s)e viu(er)et nulli viue(n)ti
re(uelare)t q(ue) viderat p(ro)palaret. Non so
lu(m) aut(em) mortificari debe(re) doce
bat vicia carnis et eius in
ce(n)tiua frenari. v(er)u(m) eciam ex(ter)io
res sensus p(er) quos mors in
trat ad a(n)i(m)am su(m)ma vigila(n)
cia custodiri. Mulieru(m) fami
liaritates colloq(ui)a et aspec(tus)
q(ui) multis occasio su(n)t ruine
sollicitu(s) vitare iubebat. asse
re(n)s p(er) h(uius)mo(d)i debile(m) frangi. et
forte(m) sepe sp(irit)u(m) infirmari. Na(m)
ru(m) cogitac(i)one(m) euade(re) co(n)uer
sante(m) cu(m) eis nisi p(ro)batissim(um)
viru(m) tam facile dixit q(uam) in
ta scriptura(m) in igne a(m)bula
re. et no(n) co(m)buri pla(n)tis. Su(m)
de ipse adeo a(u)erterat oculos
suos ne h(uius)mo(d)i vanitate v(i)
de(re)t. q(uod) sicut aliq(ua)n(do) dixit socio
q(ua)si nulla(m) recognoscebat in
facie. Non en(im) securu(m) esse pu
tabat earu(m) formaru(m) intus
sub hauri(r)e ymagines q(ue) p(ossu)nt
aut edomite carnis resusci
tare igniculu(m). aut pudice
mentis maculare nitore(m). Asse
rebat eciam friuolu(m) esse col

loquiũ n̄sicerũ. excepta sola c̄
fessiõe vel ĩstructione breuis
sima. iuxta q̄d et saluti expe
dit et c̄gruit honestati. Que
sũt n̄ch̄ religioso cũ mulie̋
tractãda negocia. nisi cũ sac̄
tũ p̄uiam vel melioris vite
c̄siliũ religiosa petitiõe depos
c̄it. Ex nimia securitate mi
n⁹ cauet hostis et diabolus
si de suo capillũ potest habe̋
in hõie. cito excresc̄e facit in
trabẽ. Ociũ aũt oĩm mala
rũ cogitacionũ sentinã doce
bat fugiendũ. exẽplo
demõstrans rebellẽ carnẽ ⁊
pigrã disciplis c̄tinuis ⁊ fruc
tuosis laboribz ẽẽ domandã.
Vñ corp⁹ suũ frẽm azinũ ap
pellabat. tãq̄ laboriosis suppo
nẽdũ oneribz crebris cedẽdũ
flagellis. et vili pabulo sustẽ
tandũ. Si quẽ v̄o cernebat o
ciosũ et vagũ aliorũ velle c̄
mãducare labores frẽm musc̄
cã noĩandũ censebat. eo q̄ ta
lis nichil boni faciẽs sed bõ
nã inficiẽs. vilẽ et abhoĩa
bilẽ se õnibz reddat. Pater
qd̄ dixit aliqñ. volo frẽs me
os laborare et exercitari ne c̄o
cio dediti p̄ illicita corde ꝗ̄ li
gua vagentᵣ. Euãgelicũ si
lenciũ volebat frib3 obseruã
dũ. ut videlicet ab oĩ
ocioso v̄bo oĩni tp̄e abstinerẽt
sollicite tãq̄ reddituri in die
iudicii de h̄mõi ratione. Se

et si q̄ inuenisset frẽm verbis
assuetũ inanibz acrit̄ argu
ebat. Taciturnitatẽ modestã ⁊
puri cordis affirmãs custo
diã et nõ modicã ẽẽ virtutẽ
p̄ eo q̄ mors et vita fore dicã
t̄ in manibz lingue nõ tam
rõe gustus q̄ rõe loq̄le. Li
cet aũt p̄ viribz ad vitã au
sterã frẽs induxẽt. nõ tñ ei
placebat districtiõis seueri
tas. q̄ pietatis nõ induit vis
cera. nec ẽ discrecõis sale c̄
dita. Cũ enĩ quadã nocte
vn⁹ ex fr̃ibus p̄ nimietate
abstinẽcie admodũ fame
cruciatus nullã possit h̃re
quietẽ. intelligẽt q̄ piu̇s pas
tor oui sue imĩnẽ periculum
vocauit frẽm apposuit pa
nẽ. et ut rubore ibi tollẽt
cepit ipse prior c̄medẽ. eũq3
ad mãducandũ dulciter ĩ
uitãs. Deposuit fr̃ verecũ
diã sũpsit cibũ gauisus q̄
plurimũ q̄ p̄ circũspectam
c̄descrẽtionẽ pastoris et cor
pis euasisset dispendiũ. et
nõ modicũ accepisset edifi
cacõis exemplũ. Mane fc̃o
fr̃ibus c̄uocatis in vnũ. vic
ei referens qd̄ accidẽrat noc
te p̄uida c̄monicõe s̄bnix
it. Sit nobis frẽs nõ cibus
sed caritas in exemplũ. Do
cuit insup̄ eos discrecionẽ
sequi ut aurigã virtutũ
nõ eã quã caro suadet. sed

quam edocuit Christus, cuius sancti-
ssimam vitam expressum constat
perfectionis esse exemplar. Et quoniam
agnum sine macula crucifixum
non est possibile homini car-
nis infirmitate circumdato sic
perfecte sequi, quin aliquas contra-
hat sordes, ideo documento suo
firmabat eos quod perfectioni vite
invigilantes cotidianis debent se
lacrimarum emendare fluentibus.
Licet enim adeptus iam esset cor-
dis et corporis puritatem mira-
bilem, non cessabat tamen carnem la-
crimarum ymbribus iugiter ocu-
los expiare mentales, corporeorum
luminum non ponderando iactu-
ram. Cum autem ex continuo fletu in-
firmitatem oculorum incurrisset
gravissimam, suadente sibi me-
dico quod abstineret a lacrimis si
corporei visus cecitatem vellet
effugere, vir sanctus respondit: Non est,
frater medice, ob amorem luminis
quod habemus commune cum muscis vi-
sitacio lucis eterne repellenda
vel modicum, quia non spiritus propter
carnem, sed caro propter spiritum bene-
ficium lucis accepit. Malebat
siquidem corporalis visus lumen
amittere quam lacrimas quibus oculi
mundantur interiores ut deum videre
valeant, repressa devocione spiritus
impedire. Cum autem semel dare-
tur consilium a medicis et instanter
suaderetur a fratribus ut patere-
tur sibi pro remedio subveniri
cauterio, humiliter vir dei assen-
sit, quia salutiferum hoc simul
et asperum esse cernebat. Vo-
catus itaque cyrurgicus venit
instrumentum ferreum igni sub-
mittens ad faciendum cauterium.
At Christi servus corpus iam horrore
concussum confortans, sicut amicum
cepit ignem alloqui dicens: Mi fra-
ter ignis, pre ceteris rebus emulandi de-
coris virtuosum, pulchrum et uti-
lem te creavit Altissimus. Esto
michi in hac hora propicius, es-
to curialis. Precor magnum
dominum qui te creavit ut tuum in
me calorem temperet ut suaviter u-
rentem valeam sustinere. Oratione
finita contra ignem candescens
ferreum instrumentum signum
crucis edidit, ac deinceps intre-
pidus persistebat. Profundatum
est crepitans ferrum in tenera
carne, et ab aure usque ad super-
cilium cauterium protractum. Quan-
tum dolorem incusserit ignis ille, vir
ipse sanctus expressit. Laudate in-
quit fratres Altissimum, quia vere
dico vobis, nec ignis ardorem
sensi, nec carnis ullum dolorem.
Et conversus ad medicum: Si non
est, inquit, caro bene decocta, imprime
iterum. Expertus medicus in tam va-
lida carne virtute spiritus tam po-
tente miratus est, et divini hor-
tatus miraculum extulit dicens: Dico
vobis, fratres, vidi mirabilia ho-
die. Quia enim ad tantam perve-
nerat puritatem ut caro spiritui
et spiritus deo armonia mira

bili accederent. Divina enim ordinatione fiebat ut creatura factori suo deserviens voluntati et imperio eius mirabiliter subiaceret. Alio enim tempore apud heremum sancti Urbani servo dei egritudine gravissima laborante, cum ipse nature defectum sentiens vini poculum postulasset, nichil quod de vino sibi dari posset inveniretur, adesse iussit aquam afferri et allatam signo crucis edito benedixit. Mox vinum effectum est optimum quod fuit aqua pura. et quod deserti loci paupertas non potuit, viri sancti puritas impetravit. Ad cuius gustum protinus tanta facilitate convaluit, ut saporis novitas et innovatio sanitatis gustabile et gustantem supernaturaliter innovantes, perfectam in ipso expoliationem veteris hominis et indutionem novi duplici attestatione firmaret. Non solum creatura servo dei serviebat ad nutum, sed et creatoris ubique providentia condescendebat ad placitum. Cum enim tempore quodam ex mixtarum infirmitatum concursu aggravato corpore ad iocunditatem spiritus excitandam, aliquid audiendi soni armonici desiderium habuisset, nec id honestatis decentia per ministerium pateretur fieri humanum, affuit angelorum obsequium ad viri sancti placitum adimplendum. Nocte etenim quadam vigilante ipso et meditante de domino, repente insonuit cithara quedam armonie mirabilis et suavissime melodie. Non videbatur aliquis, sed transitum et reditum citharedi ipsa hinc inde auditus volubilitas innuebat. Spiritu in deum directo tanta fuit in illo dulci sono carminis suavitate perfusus, ut aliud se putaret seculum commutasse. Hoc et fratres sibi familiares non latuit, qui per certa frequenter conspiciebant indicia eum tam excessivis et crebris consolationibus a domino visitari ut nec ipsas omnino occultare valeret. Alio quoque tempore viro dei predicationis causa inter Lombardiam et Marchiam Trivisinam iter agente cum fratre socio iuxta Padum tenebrose noctis supervenit obscuritas. Cumque via esset exposita periculis magnis et multis propter tenebras fluvium et paludes, dixit socius ad virum sanctum. Ora pater ut de instantibus periculis liberemur. Cui vir dei cum fiducia multa respondit. Potens est deus si placet sue dulcedini tenebrarum effugata caligine beneficium nobis impendere luminis. Vix sermonem compleverat, et ecce tanta luce cepit circa eos superna radiare virtute, ut nocte alias existente obscura ipsi luce clara viderent non solum viam verum etiam plurima circumquaque. Cuius luminis ductu corporaliter directi et

spiritualiter confortati usque ad locum hospitii per non modicum vie spacium cum divinis hymnis et laudibus incolumes pervenerunt. Perpende quam mirande fuit vir iste mundicie quanteque virtutis ad cuius nutum suum ignis ardorem contemperat, aqua saporem commutat, angelica prebet melodia solacium et lux divina ducatum, ut sic sanctificatis sancti viri sensibus omnis probetur mundi machina deservire.

De humilitate et obediencia et de condescensionibus divinis sibi factis ad nutum.

Omnium virtutum custos et decor humilitas copiosa virum dei ubertate repleverat. In sua quidem reputatione michil erat nisi peccator cum in veritate speculum esset et splendor omnimode sanctitatis. Super hanc studuit edificare seipsum ut sapiens architectus fundamentum iaciens quod a Christo didicerat. Dicebat propter hoc filium dei de altitudine sinus paterni ad nostra despicabilia descendisse, ut tam exemplo quam verbo dominus et magister humilitatem doceret. Propter quod studebat tamquam Christi discipulus in oculis suis et aliorum vilescere a summo dictum esse magistro commemorans: Quod altum est apud homines abhominatio est apud deum. Sed et verbum hoc dicere solitus erat: Quantum homo est in oculis dei tantum est et non plus. Stultum reputans mundanis extolli favoribus, gaudebat de opprobriis et de laudibus tristabatur. Malebat quidem de se vituperium audire quam laudem, sciens quod hec ad se emendandum inducerent, illa impelleret ad cadendum. Et ideo sepe cum populi merita in eo sanctitatis extollerent, precipiebat alicui fratri ut in contrarium verba ipsum vilificantia suis auribus inculcando proferret. Cumque frater ille licet invitus eum rusticum et mercenarium, imperitum et inutilem diceret, exhilaratus tam mente quam facie respondebat: Benedicat tibi dominus fili carissime, quia tu verissima loqueris et talia filium Petri Bernardonis decet audire. Ut autem se ceteris despicabilem redderet, non pepercit rubori quin ipso in predicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus. Accidit semel ut infirmitate pregravatus rigorem abstinentie pro recuperanda sanitate modicum relaxasset. Viribus autem corporis utcumque resumptis verus sui contemptor ad proprie carnis accensus opprobrium: non est inquit conveniens ut populus abstinentem me credat et ego e contrario in occulto carnaliter reficiar. Surrexit propterea sancte humilitatis spiritu inflatus et in platea civitatis Assisii populo convocato solempniter cum fratribus multis quos secum adduxerant maiorem in

trouit' eciam. firmeqȝ ad col
lū ligato nudū cū femorali
bȝ solis in oculis oīm se tra
hi precepit usqȝ ad lapidē inq̄
malefactores puniēdi ꝯsueue
rāt collocari. Sup quē ꝯscen
dens licet q̄rtenarius eēt et
debilis acerbi frigoris tpe cū
mixto rigore cū ꝑdicauit au
diētibȝ qȝ cūctis asseruit se nō
tanq̄ spūalē honorandū fore
q̄ssimo tm̄ carnalē et gluto
nē ab ōnibȝ ꝯtēpnendū. Igit'
q̄ ꝯuenerāt tā ingētī viso spec
taculo admirati sūt. et q̄a ip
sius austeritatē iā nouerāt
deuoto corde ꝯpuncti hūilitatē
hmōi magis admirabilē q̄ imi
tabilē ꝓclamabāt. Licet aūt
id magis videat' portentū fu
isse. istar ꝓphalis vaticinij q̄
exemplū. tn̄ verē documētū ex
stitit hūilitatis ꝑfecte. quo cus
ti sectator istruit' transitorie lau
dis ꝑconiū debē contēpnēe. tu
mētis quoqȝ iactancie ꝯp̄mie
fastū. et fraudulēte simulati
onis mendaciū ꝯfutare. Mul
ta q̄dem in huc modū sepi9
faciebat. ut exterius tēpm vas
ꝑditū fiet. et sāctimonie spm̄
intus possidet. Studebat bo
na dn̄i sui archano pectoris
condē nolēs parē gl'e qd pos
set occasio eē tunc. Nā sepe
nū bāsimaret a pluribȝ verbū
huiusmodi ꝓferebat. Filios
et filias adhuc habē possem

nolite laudare securū. Nemo
laudādus cui9 incertus est exi
tus. Ista q̄dem laudātibȝ. ad
se aūt sic. latroni si tm̄ ꝯtu
lisset altissim9. gratior te foret
frācisce. Dicebat fr̄ibus sepe.
De oīm eo qd prior potest ne
mo sibi debet in quo applausu
blandiri. Prior aūt ieiunare
potest. orare. plangere. carnē qȝ
ꝓpriā macerare. hoc solū non
potest. dn̄o scilicet suo eē fide
lis. In hoc itaqȝ gloriandū si
suā dn̄o gloriā reddim9. si fi
delit' seruiētes ipi q̄cq̄d donat
ascribim9. Ut aūt pluribȝ mo
dis negociator hic euāgelic9
lucraretur ac totū p̄ns tēpus
ꝯflaret in meritū. nō tm̄ preees
se voluit q̄ subeē. nec tm̄ preci
pe q̄ parē. Idcirco generali cedēs
officio gardianū petijt. cui9
voluntati p oīa subiaceret. Tā
enī vberē asserebat sc̄e obediē
cie fructū. ut eis q̄ iugo ipius
colla submitterent. nil tpis si
ne lucro transiret. Vñ et fr̄i cū
quo erat solitus ire sp obiam
ꝓmittē ꝯsueuerat. et seruare.
Dixit aliq̄n socijs. Int' alia q̄
dignāter pietas michi diuina
ꝯcessit hanc gratiā ꝯtulit ꝗ ita
diligēter nouicio vni9 hore
obedirē si michi gardianus
daret' sicut discretissio et an
tiquissimo fr̄i. Subditus itaqȝ p
latū suū non hoiem ꝯsidera
re debet. sed illū p cui9 amorē

1210

est subiectus. Quanto enim contempti
bilior presidet tanto magis humili
tas obedientis placet. Cum vero
vice quadam quereretur ab eo quis esset
vere obediens, iudicandus, corporis
mortui similitudinem pro exemplo propo
suit. Tolle inquit corpus exanime
et ubi placuit pone. Videbis
non repugnare motum, non mur
murare situm, non reclamare di
missum. Et si statuatur in cathedra
non alta sed yma respiciet. Si
collocetur in purpura duplo pal
lescet. Hic autem verus obediens est
qui cur moveatur non diiudicat.
ubi locetur non curat. ut transmu
tetur non instat. evectus ad offici
um solitam tenet humilitatem. plus ho
noratus plus reputat se indig
num. Dixit aliquando socio suo. Non
michi videor frater minor nisi fuero
in statu quem tibi describam/descripsero.
Ecce prelatus existens fratrum vado
ad capitulum predico et commoneo
fratres. et in fine dicatur contra me.
Non convenis nobis quia illiteratus
es. eligimus ydiota et simplex.
Tandem eicior cum opprobriis vili
pensus ab omnibus. Dico tibi nisi
eodem vultu eadem mentis leticia
et eodem sanctitatis proposito hec ver
ba audiero frater minor nequaquam sum.
Et addebat. In prelatione casus
in laude precipicium. in humilitate
subditi anime lucrum est. Cur ergo
periculis plus quam lucris attendimus
cum acceperimus tempus ad lucrum?
Hac igitur de causa humilitatis

forma franciscus fratres suos vo
luit vocari minores. et prelatos
sui ordinis dici ministros. ut et ver
bis uteretur evangelii quod obser
vare promiserat. et ex ipso nomine
discerent discipuli eius quod ad dis
cendam humilitatem ad scolas humi
lis Christi venissent. Magister siquidem
humilitatis Christus Ihesus ut infor
maret discipulos ad humilitatem
perfectam dixit. Quicumque voluerit
inter vos maior fieri sit vester
minister. Et quicumque voluerit inter
vos primus esse. erit vester servus. Cum
autem requireret ab eo dominus hostien
sis ordinis minorum fratrum protector
et promotor precipuus qui post
modum iuxta quod idem vir sanctus
predixerat ad summi pontificatus
sublimatus honorem gregorius
nonus est dictus. utrum sibi pla
ceret quod fratres sui promoverentur ad
ecclesiasticas dignitates. respondit
Domine minores ideo vocati sunt
fratres mei. ut maiores fieri non
presumant. Si vultis ait ut fruc
tum faciant in ecclesia dei tenete il
los et conservate in statu voca
tionis eorum. et ad prelationes
ecclesiasticas nullatenus ascendere per
mittatis. Et quoniam humilitatem
tam in se quam in subditis omni
bus preferebat honoribus amator
humilium deus altioribus ipsum dig
num iudicabat fastigiis secundum
quod uni fratri viro virtutis et devo
tionis precipue visio celitus ostensa
monstravit. Cum enim esset in co

mitatu viri dei et una cum ipso in quadam ecclesia deserta ferventi orasset affectu, in extasi factus vidit inter multas in celo sedes unam ceteris digniorem preciosis ornatam lapidibus et omni gloria refulgentem. Miratus intra se precelsi refulgentiam throni, anxia cepit cogitatione perquirere quis ad illam deberet assumi. Audivit inter hec vocem dicentem sibi: Sedes ista unius de ruentibus fuit et nunc humili servatur Francisco. Reversus demum frater ad se ab orationis excessu, virum beatum exterius procedentem solito fuit more secutus. Cumque incederent per viam de deo invicem loquentes, frater ille visionis sue non immemor sollerter ab eo quesivit quid de seipso sentiret. Ad quem humilis Christi servus: Videor, ait, mihi maximus peccatorum. Cum tamen frater diceret ex adverso quod hoc non posset sana conscientia dicere nec sentire, subiunxit: Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sane quod multo quam ego deo gratior esset. Confirmatus fuit frater ex tam admirabilis humilitatis auditu de veritate visionis ostense, evangelio sacro testante cognoscens quod ad excellentiam glorie de qua superbus eicitur humilis exaltetur. Alio quoque tempore cum in deserta quadam oraret ecclesia in provincia Masse apud montem Casalem, intellexerit per spiritum sacras ibidem remansisse reliquias. Quas cum longo iam tempore defraudatas honorificentia debita non sine merore conspiceret, precepit fratribus ut eas cum reverentia deferrent ad locum. Sed cum poscente causa discessisset ab eis, mandati patris immemores filii obedientie meritum neglexerunt. Die vero quadam cum sacra celebrare vellent misteria, superiori altaris operimento summoto, ossa pulcherrima et redolentia nimis sine admiratione non reperierunt intuentes reliquias, quas non hominis manus sed dei virtus attulerat. Reversus paulo post vir deo devotus diligenter cepit exquirere si quod de reliquiis mandaverat esset impletum. Verum neglecte obedientie culpam fratres confitentes humiliter cum pena veniam meruerunt. Et ait vir sanctus: Benedictus dominus deus meus qui per semetipsum implevit quod vos facere debuistis. Considera diligenter divine providentie curam circa pulverem nostrum et humilis Francisci excellentem in oculis dei pende virtutem. Nam cuius iussis non paruit homo, votis obedivit deus. Quodam tempore veniens Ymolam civitatis episcopum adiit humiliter, quod proposuit ut cum ipsius beneplacito posset populum ad predicationem vocare. Cui episcopus dure respondens: Sufficit, inquit, frater, quod ego predicem populo meo. Inclinavit caput verus humilis et foras egressus post modicam horam regreditur intro. A quo cum episcopus quasi turbatus requireret

quid in tanto pete̅ vellet. humili tm̅
corde q̅ voce tradit. Quē si p̄r
filiū vno pepulerit hostio alio
sibi reiterandū est. Humilitate
victus ep̅us alacri vultu am
plexatus est eū dicēs. Tu et ō
nes fr̄es tui de cetero in ep̅a
tu meo generali licēcia p̄dicetis
q̄a illud humilitas s̄ca ꝯmeruit.
¶ Cōtigit ip̄m aliqn̄ aretiū de
uenire cū tota ciuitas itestino
bello quassata ꝓpinquū sui ter
minabat exadiū. Hospitatus
vō in suburbio vidit sup̄ ciui
tatē exultātes demones ac ꝑ
turbatos ciues ad cedem mu
tuā succedentes. Vt aūt sedici
osas illas effugaret aereas po
testas frēm siluestrū colūbine
simplicitatis virū q̄si p̄conē
p̄misit . dicēs. Vade an̄ por
tā ciuitatis et ex p̄te dei oīpo
tētis demonib; in virtute obe
diētie p̄cipe ut exeāt festinā
ter. Accelerat ver᷒ obediēs ius
sa p̄ris p̄fice. et p̄ocupās in
laudib; facie d̄ni an̄ portā ci
uitatis cepit clamare valenter.
Ex p̄te ōnipotētis dei et ius
su serui eius francisci ꝓcul hīc
discedite demones vniuersi. Re
dit ad pacē ꝯtinuo ciuitas et
ciuilitatis in se iura ciues ō
nes cū magna trāquillitate
reformāt. Expulsa q̄ppe demo
nū furibūda sup̄bia q̄ ciui
tatē illā velut obsidione val
lauat. superueniēs sapiā pau
p̄is videlicet francisci humilitas
pacē reddidit. vrbēq; saluauit.
Humilis enī obtinē ardua ꝓme
rēte virtute sup̄ sp̄us illos re
belles atq; ꝯteruos tā potesta
tiuū fuerat assecutus imperiū
ut et ip̄oꝝ feroces ꝯteruias
p̄meret et importunas violēcias
ꝓpulsaret. Fugiūt quidē sup̄
bi demones excelsas virtutes hu
miliū nisi cū interdū ad humilita
tis custodiā diuina eos demēcia
colaphizari p̄mittit. sicut et
paulus ap̄lus de seipso scribit.
et franciscus experimēto ꝓbauit.
Rogatus enī a d̄no leone car
dinali s̄cē crucis ut secū aliq̄
tulū moraret in vrbe amenitate
humiliter ob ipsius reuerēciā et
amorē. Prima igit nocte cum
post orōnē vellet q̄escere super
uenerūt demōes in xp̄i milite
atrociter insurgētes. Quē cum
diu verberassent ac dure admo
dum q̄si semiuiuū reliquerunt.
Discedentib; illis socius voca
tus aduenit. Cui cū vir dei in
narrasset euentū. subiungens
ait. Credo fr̄ q̄ demones qui
nichil p̄nt nisi q̄ntū ꝓuidentia
superna disposuit. ideo me ca
nūc tam ferociter irruerunt
q̄a nō bonā speciē p̄fert man
sio mea in curia magnatorum.
Fr̄es mei q̄ in locis pauperculis
ꝯmorant audiētes me cū car
dinalib; eē suspicabūtur forte
sitū implicari mūdanis affectibus

n honoribz et delicys habūdāē.
Ideo melius iudico eū q̄ poni
tur in exēplū. fugē curias et
humiliter īter humiles in locis c
uersari humilibus ut sustinētes
penitentiā fortes efficiāt. filia sus
tinendo. Venitūt ergo mane et
humili excusacione deposita vale
facit cardinali. Abhorrebat
nempe vir sanctus superbiā oīm ma
lorū originē et inobediam ipsi
pessimā prolē. sed nō minus
humilitatē pnie acceptabat. Ac
quodam fr̄e qui cōtra legē obie a
liqd fecerat disciplina iusticie
exigēdus. Videns aūt vir dei
fr̄em illū p signa euidencia va
lere ēē cōpunctū ad indulgen
dū ei amore fuit humilitatis i
ductus. Ne tn̄ facilitas venie
incentiuū eēt alys deliquendi.
iussit ablatū frī caputiū in
mediū flāmarū pcia ut oēs
aduerterēt qūta qualiqz vindicta
offensa sit inobie pcellenda.
Cūqz p morā caputiū fuisset
in medio ignis precepit ipm
flāmis detrahi. reddiqz frī hu
militer penitēti. Mirabile dictu
extrahit caputiū de medio flā
marū nullū habens adustionis
vestigiū. Sicqz fcīm est ut hoc
uno deus miraculo et scī viri v
tutē et humilitatē pnie cōmen
daret. Digne itaqz sectāda est
sanctissima humilitas q̄ tā mirā e
nā in terris dignitatē obtinu

it. ut deū inclinaret ad votū
et hoīs īmutaret affectū. deo
nū pterruitatē suo iussu pro
pesset. et flāmarū voracita
tē solo nutu refrenaret. Reue
ra hec est q̄ possessores suos
exaltās dū omnibz reuerēciā
exhibet ab oībz promeretur
honorē.

De amore paupertatis et mira suppletione defectuū

Inter cetera carismatū do
na q̄ a largo datore xpo
franciscus obtinuit pro gratia
quadam speciali promeruit in di
uicias simplicitatis exercēse p
altissime paupertatis amorem.
Hanc filio dei vir sanctus familia
rem attendēs et iā quasi toto or
be repulsā caritate sic studu
it desponsare ppetua qz nō so
lū prem matremqz reliqt. vm
etiā q̄ habe potuit vniusa
dispersit. Nemo tā auri cupidus
paupertatis. nec thezauri cus
todiendi sollicitior vllus q̄ is
te huius euāgelice margarite.
In hoc sp̄aliter eius offendebat
aspectus si quem videret in fratribus
quod paupertati nō p oīa cōsona
ret. Reuera ipse a principio re
ligionis usqz ad mortē tunica
cordula femoralibz diues his
cōtentus fuit. Crebro ihū paup
tatē et matris frequenter cū lacri
mis reuocabat ad mentē. in
hac virtutū asserēs esse regi
nā. qa in rege regū et in regi
na matre ipius tā pfulgenter

effulsit. Nã et fribus in ccla
ui quentibus q̃ vtus magis a
micũ redderet xp̃o q̃si secretũ
sui cordis aperiẽs rñdebat .
Paupertatẽ nouitis frẽs speci͡a
lẽ ẽe viã salutis tq̃ humilitatis
fomentũ pfc̃ionis cõ radicem.
cui⁹ est fructus multiplex sed oc
cultus. Hic enĩ est euangelici
agri absconditus thezaur⁹ pro q̃
emẽdo vẽdenda sũt omnia. et q̃
vendi nõ pñt. illius cpatio
ne spernenda. Ad cui⁹ inquit cul
mẽ qui capit attingẽ non so
lũ mũdane prudẽcie v̄ mencã
lr̃arũ pericie renũcciãe quo
dãmodo debet. ut tali expropria
tus possessione ĩtroeat in po
tẽcias dñi et nudũ se offerat
brachys crucifixi. Nequaq̃m eĩ
sclo pfc̃e renũciat q̃ p̃prij sen
sus loculos ĩtra cordis archa
na reseruat. Sepe vero de pau
ptate sermonẽ faciẽs ĩgere
bat fribus euãgelicũ illud.
Vulpes foueas habẽt et vo
lucres celi nidos. filius aũt
hoĩnis nõ habet ubi caput
suũ reclinet. Propter qd̃ dice
bat fribus ut pauperũ more
pauperculas casas erigẽrent. q̃s
nõ inhabitarẽt ut proprias. s̃
sicut pegrini et aduene alie
ne. leges nãq̃ pegrinorũ ẽe
dicebat. sub alieno colligi tec
to sitire ad patriã pacifice p
trãsire. Mãdabat dirui aliq̃n
do domos erectas aut frẽs ex

ĩn amoueri. si aliq̃d in eis p͡a
pet qd̃ rõne appropriacionis t̃
sumptuositatis cõtrariũ ẽẽt euã
gelice paupertati. Hãc sui dice
bat ordis fũdamentũ cui sub
strato p̃mario sic õnis structu
ra religionis ĩnitit̃ ut ip̃ius
firmitate firmet̃ et euersione
funditus euertatur. Docebat
p̃in sicut reuelacõe didicerat
sacre religionis ĩgressũ ab il
lo fore ĩchoandũ euãgelico v̄
bo. Si vis pfc̃us esse vẽde om
q̃ habes et da pauperibus. Ideoq̃
nõ nisi expropriatos et nichil
penitus retinẽtes admittebat
ad ordinẽ. tũ propter verbũ sc̃i e
uãgelij. tũ eciã ne forẽt in sca
dalũ loculi reseruati. Unde in
marchia ãnchonitana cuidã
petẽti ad ordinẽ recipi verus
pauperũ patriarcha rñdit. Si
vis xp̃i pauperibus iungi mũ
dũ. Omnia
pauperibus tua distribue. Quo
audito precit homo et diui
amore carnali. sua suis reliq̃t
nil q̃ pauperibus. Verũ cũ her
illo referẽte vir scũs audisset
dura eũ increpacõe feriens
dixit. Vade viã tuã fr̃ musca
q̃m nondũ existi de domo et
cognacõe tua. Consanguineis
tuis tua dedisti. et defraudasti
pauperes. dign⁹ nõ es pauperibus
scũs. Incepisti a carne. ruinosũ
fundamẽtũ spũali fabrice col
locasti. Rediit aĩalis hõ ad su
os et repetijt sua q̃ pauperibus

relinquere nolens virtutis propositum deliquit. Alio quoque tempore in loco sancte Marie de Porciuncula tanta erat inopia quod non possent hospitantibus fratribus supervenientibus secundum necessitatis exigentiam provideri. Adiit virum dei vicarius suus allegans penuriam fratrum et petens ut intrantium novitiorum res aliquas reservare liceret. Ad quas expendendas recurrere possent fratres tempore oportuno. Ad quem vir sanctus superni consilii non ignarus. Absit inquit a nobis frater karissime ut propter quemvis hominem impie agamus in regulam. Malo te altare gloriose virginis nudare cum necessitas id requirit quam contra paupertatis votum et observantiam evangelii aliquid vel modicum attemptare. Gratius enim habebit virgo beata sancti evangelii perfecte servato consilio suum altare detegi quam altari vestito filii sui promissum consilium pretermitti. Transiens autem quodam tempore vir dei cum socio per Apuliam iuxta Barum invenit in via bursam magnam quasi plena esset denariis tumescentem quam usitato vocabulo fundam appellant. Monetur a socio pauper Christi et instanter inducitur ut bursa tollatur e terra et pecunia pauperibus erogetur. Renuit ergo vir dei commentum affirmans fore diaboli in bursa inventa et fratrem non suadere rem meriti sed peccati aliena scilicet surripere ac donare. Recedunt de loco festinant iter perficere ceptum. Sed nondum quiescit frater vana pietate delusus virum dei molestans quasi qui de relevanda pauperum penuria non curaret. Acquievit tandem vir mitis redire ad locum non ut fratris voluntatem perficeret sed ut detegeret diabolicam fraudem. Reversus ergo ad fundam cum fratre et iuvene quodam qui erat in via oratione premissa iubet socio illam levare. Tremefactus frater obstupuit diabolicum iam presentiens monstrum. Propter obedientiam tamen sancti mandati dubietatem abigens cordis manum extendit ad bursam. Et ecce serpens non modicus de bursa exiliens simulque cum ipso subito evanescens diabolicam deceptionem fratri monstravit. Hostilis itaque versutie deprehensa fallacia dixit vir sanctus ad socium. Pecunia servis dei o frater nichil aliud est quam diabolus et coluber venenosus. Accidit post hec quoddam mirabile viro sancto dum se ad civitatem Senensem causa exigente transferret. Tres quidem mulieres paupercule statura etate ac facie per omnia similes in quadam eum magna planitie inter Campilium et Sanctum Quiricum occurrerunt novum salutationis munusculum offerentes. Bene veniat inquiunt domina paupertas. Quo audito verus paupertatis amator indicibili repletus est gaudio utpote qui nichil in se salutandum hominibus tam libenter habet quam quod ille decreverant. Subito disparentibus illis considerantes fratres socii tam admirabilem in eis similitudinem

salutacionis occursus et dispa
rente novitate. misticum aliquid de
signari circa virum sanctum non irro
nabiliter perpenderunt. Sane per illas
tres ut videbatur mulieres pauper
culas sic uniformi facie occurren
tes sic salutantes insolite sic subi
to disparentes evangelice perfectionis
formositas quantum ad castitatem sci
licet obedientiam et paupertatem
satis convenienter ostendit in viro
dei pariformia perfecte fulsisse. licet
gloriari prelegerit in privilegio pau
pertatis. quam modo matrem modo
sponsam modo dominam nominare so
lebat. In hac ceteros cupiebat
excedere. qui ex ipsa didicerat infe
riorem se omnibus reputare. Si quando igitur
pauperiorem se quempiam secundum exteri
orem habitum cerneret semetipsum pro
tinus arguens excitabat ad simile
tamquam si emulus paupertate conten
dens vinci se timeret in illo. Accidit
enim ut pauperculum quendam obvium
haberet in via. Cuius tamen nuditatem
aspiceret compunctus corde lamentabi
li voce dixit ad socium. Magnam vere
cundiam intulit nobis huius inopia
quia nos pro magnis divitiis paupe
rtatem eligimus. et ecce magis relu
cet in isto. Propter sancte paupertatis a
morem omnipotentis dei famulus eleo
sinis ostiatim quesitis utebatur mul
to libentius quam oblatis. Si quando enim
invitatus a magnis personis men
sis esset profusioribus honorandus pri
us per propinquas vicinorum domos
panum fragmenta petebat ac de

inde sic ditatus inopia distribuebat.
Et cum aliquando id fecisset invitatus
a domino hostiensi qui pauperem christi
precipuo complexabatur affectu conque
rente episcopo quod suo derogasset hono
ri utpote qui in eius comestu
ri hospicio pro eleemosinis isset. servus
dei respondit. Magnum mihi domine vobis
honorem exhibui dum maiorem
dominum honoravi. Siquidem beneplaci
tum est domino in paupertate et ea ma
xime que voluntaria pro christo men
dicitatis est. Hanc dignitatem regalem
quam pro nobis dominus ihesus ege
nus factus assumpsit ut sua nos di
taret inopia. ac vere pauperes spiritu
regni celorum reges institueret et he
redes nolo relinquere pro feodo divi
ciarum falsarum nobis ad horam con
cesso. Nonnumquam fratres ad petendum
hortans his verbis utebatur huiusmodi. Ite
inquit quoniam hac novissima hora fratres
minores commendati sunt mundo. ut
electi in eis impleant unde a iudice
commendentur illud audientes suavis
simum verbum. Quamdiu fecistis uni
ex hiis fratribus meis minimis
michi fecistis. Iocundum propterea dice
bat sub fratrum minorum titulo men
dicare. quem in retribucione iustorum
evangelice veritatis magister ore suo
tam signanter expressit. In festis quoque
precipuis ubi oportunitas aderat
mendicare solitus erat dicens in
sanctis pauperibus prophetiam illud im
pleri. Panem angelorum manduca
vit homo. Illum sane panem ange
licum esse dicebat. quem pro dei peti

tum amore et bonis suggerentibus
angelis, propter ipsius caritatem largi-
tum sibi paupertatis colligit ostiatim.
Unde cum semel die sancto pasche mo-
raretur in heremitorio quodam a con-
abitatione hominum remoto quod
commode mendicare non posset, memor
illius qui discipulis euntibus in emaus
ipso die in specie peregrini apparu-
it, ab ipsis fratribus elemosinam pe-
tiit ut peregrinus et pauper. Quam cum ac-
cepisset, humiliter sacris eos infor-
mauit eloquiis quod transeuntes per mun-
di desertum tamquam peregrini et aduene
uerique hebrei pascha domini hoc est
transitum ex hoc mundo ad patrem in
paupertate spiritus continue celebrarent.
Et quoniam in petendis eleosinis non
questus agebatur cupiditate sed spiritus li-
bertate pater pauperum deus specialem de
ipso curam gerere uidebatur. Accidit ei
semel ut infirmitate grauatus domini
seruus in loco notone reduceretur
assisium per solempnes nuntios ad hoc
assignatos pro illius deuotione transmis-
sos. Qui Christi famulum deducentes
in uillam quandam deuenerunt pau-
perculam nomine satherianum. ubi cum
fames et hora cibum expeterent eun-
tes et nichil inuenientes uenale
uacui redierunt. Ad quos uir sanctus.
Ideo nichil inuenistis. quia plus in
muscis uestris quam in deo confidistis. Mus-
cas nempe denarios uocauit. Sed
reuertimini ait per domos quas circuistis
et amorem dei offerentes pro precio humi-
liter eleosinam postulate. Nec fal-
sa id estimatione uerecundum pute-

tis aut uile. quoniam uniuersa in eleosi-
nam post peccatum dignis et indignis
eleosinarius ille magnus largiflua
pietate concessit. Deposuerunt erubescen-
tiam milites et elemosinam sponte
petentes plura pro dei amore quam dena-
riis emerunt. Siquidem diuino nutu
corde compuncti pauperes incole non so-
lum sua sed et seipsos liberaliter obtu-
lerunt. Sicque factum est ut inopiam
quam pecunia releuare non poterat,
transacta paupertas opulenta suppleret.
Tempore quo infirmus iacebat in here-
mitorio iuxta reate medicus quidam
oportuno eum frequentabat officio. Cum
autem Christi pauper impotens esset ad re-
pendendam mercedem labori condignam
liberalissimus deus ne ipsum sine pre-
senti remuneratione dimitteret, pium eius
obsequium hoc uno beneficio uite pau-
peris compensauit. Huius enim medi-
ci domus quam tunc temporis ex omni lucro suo
de nouo construxerat, parietum pa-
tula scissione a summo usque deorsum
adeo de proximo minabatur ruinam quod non
uidebatur per humane artis industri-
am possibile ipsius casui obuiari. Ip-
se uero de sancti uiri meritis plene confi-
dens cum magne fidei deuotione peti-
uit a sociis eius aliquid sibi concedi quod
idem uir dei manibus contrectasset. Cum
igitur modicum de capillis suis multa
precum obtentum instantia posuisset
de sero intra muri scissuram. mane
consurgens totam inuenit capturam il-
lam soliditate conclusam. ut nec reliqui-
as ibi positas posset extrahere nec
scissure prioris uestigium aliquod inue-

nie. factumque est ut quod ruinoso corpusculo servi Dei sedule ministraverat civitatis domus proprie periculo praecaveret. Alio quoque tempore vir Dei ad quandam heremum transferre se volens ut ibi liberius contemplationi vacaret, quia debilis erat, cuiusdam viri pauperis vectabatur asello. Cumque diebus estivis famulum Christi sequendo vir ille montana conscenderet, asperioris et longioris vie itinere fatigatus, nimioque sitis ardore deficiens, instanter cepit clamare post sanctum: En morior inquit siti, nisi poculi alicuius beneficio continuo refocillar. Absque mora vir Dei prosiluit de asino et fixis in terra genibus palmas tetendit in celum, orare non cessans donec se intellexerit exauditum. Oratione finita tandem: Festina, inquit viro, ad petram et illic aquam vivam invenies, quam tibi hac hora misericorditer Christus de lapide bibendam produxit. Stupenda Dei dignatio que servis suis tam facile se inclinat. Bibit sitiens homo aquam de petra orantis virtute, et poculum hausit de saxo durissimo. Aque decursus ibidem ante non fuit, nec ut est diligenter conquisitum deinceps potuit inveniri. Qualiter autem per merita sui pauperis Christus multiplicaverit cibos in mari, cum suo loco sit inferius annotandum, hoc tamen commemorasse sufficiat, quod de modica elemosina sibi collata nautas a famis et mortis periculo per dies plurimos liberavit, ut ex hoc liquido possit adverti quod omnipotentis Dei famulus sicut in eductione aque de petra conformis extitit Moysi, sic in multiplicatione victualium Helyzeo. Procul igitur a pauperibus Christi diffidentia omnis abscedat. Si enim paupertas Francisci adeo copiose sufficiens fuit ut subvenientium sibi defectus tam mira virtute suppleret, quod nec cibus nec potus nec domus deesset, cum pecunie et artis nature facultas defecerat, multo magis illa merebitur que usitato divine providentie ordine communiter conceditur. Si inquam petre siccitas ad pauperis vocem habundans poculum sitienti propinavit pauperculo, nil iam inter omnia suum denegabat obsequium hys qui pro auctore omnium omnia relinquit.

De pietatis affectu. Et quomodo irrationabilia videbantur ad ipsum affici.

Pietas vero que secundum apostolum ad omnia valet, adeo cor Francisci repleverat ac penetraverat viscera, ut totum videretur virum Dei in suum dominium vendicasse. Hec est que ipsum per devotionem sursum agebat in Deum, per compassionem transformabat in Christum, per condescentionem inclinabat ad proximum, et per universalem conciliationem ad singula refigurabat ad innocentie statum. Cumque per hanc pie moveretur ad omnia, specialiter tamen animas Christi Ihesu sanguine pretioso redemptas cernens inquinari aliqua sorde peccati, tanta miserationis teneritudine deplorabat ut eas tamquam mater in Christo cotidie parturiret. Et hec penes ipsum precipua venerandi Dei verbi ministros causa, quod semen fratri suo defuncto Christo videlicet per peccatorum conversionem pro ipsorum

sionem. et pia sollicitudine sustentent
et sollicita pietate gubernent. Isti
usmodi miserationis officium pre
misericordiarum omni sacrificio affirma
bat acceptius maxime si studio fiunt
perfecte caritatis impensum. ut ad id la
borent magis exemplo quam verbo. ma
gis lacrimosa prece. quam loquaci sermo
ne. Plangendum prorsus dicebat predica
torem tamquam vera pietate privatum. sive
qui in predicatione non animarum querit
salutem sed propriam laudem. sive qui pra
vitate destruit vite quod edificat
veritate doctrine. Preferendum huic
dicebat fratrem simplicem et elin
guem qui bono exemplo alios provoca
ret ad bonum. Illud quoque verbum do
nec sterilis peperit plurimos taliter
exponebat. Sterilis inquit est frater
pauperculus qui generandi in ecclesia
filios non habet officium. hic pariet
in iudicio plurimos. quia quos
nunc privatis orationibus convertit ad
Christum sue glorie tunc iudex ascribet.
Que multos habet filios infirma
bitur. quia predicator vanus et loquax
qui multis nunc quasi sua virtute ge
nitis gaudet. agnoscet tunc se nil
proprii habere in eis. Cum igitur animarum sa
lutem viscerosa pietate appeteret. et
fervida emulatione zelaret dice
bat suavissimis se repleri odoribus
et quasi unguento precioso liniri. cum sanctorum
fratrum per orbem distantium odori
fera fama multos audiret ad viam
veritatis induci. Ex talium auditu ex
ultabat in spiritu benedictionibus omni ac
ceptione dignissimis. fratres illos cumu

lulabat qui verbo vel opere ad Christi
amorem inducerent peccatores. Sic e
tiam qui religionem sacram iniquis vi
olarent operibus. maledictionis eius gra
vissimam incurrebant sententiam. A te
inquit sanctissime domine et a tota celesti
curia et a me parvulo tuo sint ma
ledicti qui suo malo exemplo confundunt
et destruunt. quod per sanctos fratres ordinis
huius edificasti et edificare non ces
sas. Tanta frequenter afficiebatur
mesticia super scandalo pusillorum
ut deficere se putaret nisi divine fu
isset clemencie consolatione suffultus.
Cum autem semel malis exemplis tur
batus anxio spiritu misericordem patrem
precaretur pro filiis. responsum huiusmodi re
portavit a domino. Cur tu pauper ho
muncio conturbaris? An ego te super
religionem meam sic pastorem insti
tui. ut me principalem nescias esse
protectorem? Hominem simplicem ad hoc
te constitui. ut que in te fecero non huma
ne industrie sed superne gratie ascri
bantur. Ego vocavi servabo et pas
cam. et aliis excidentibus alios subroga
bo. ita ut si nati non fuerint faciam
illos nasci. Et quantiscumque fuerit impul
sibus pauperc[u]la hec concussa religio sal
va semper meo munere permanebit. De
tractionis quoque vicium inimicum fon
ti pietatis et gratie tamquam serpentinum ab
horrebat morsum. et atrocissimam
pestem et piissimo deo abhominabilem
fore firmabat. pro eo quod detractor ani
marum sanguine pascatur quas gladio
lingue necat. Audiens semel fratrem
quendam denigrare famam alterius co

15920

uersa ad uicariu͂ suu͂ dixit. Sur
ge surge discute dilige͂ter. et si
accusatu͂ fr͂em inocente͂ reperis
accusante͂ dura correc͂ione cunctis
redde notabile͂. Nonnu͂q͂ vero eu͂
q͂ fr͂em suu͂ fame glo͂a spoliaret
iudicabat habitu spoliandu͂. nec
ad deu͂ oculos posse leuar͂e. nisi p͂ͦ
qͦd abstulerat redd͂e ꝓ posse cura
ret. Ta͂to maior est aiebat detrac
tor͂ impietas q͂ latronu͂. q͂nto lex xp͂i
q͂ in obseruancia pietatis impletur
magis cura͂ru͂ q͂ corp͂m nos astri
git optare salute͂. Afflictis quoq͂
q͂liter cu͂q͂ corporali molestia mi
ra ꝯpassionis teneritudi͂e ꝯdes
cende͂s si quid penurie si q͂d de
fect͂ in aliquo cerne͂et p͂ij cordis
dulcedi͂e redigebat in xp͂m. Sa
ne clementia͂ habebat i͂genita͂
qua͂ supinfusa xp͂i pietas dupli
cabat. Itaq͂ liq͂scebat a͂im͂ eius
ad paupes et i͂firmos et quib͂
no͂ poterat manu͂ exhibebat af
fc͂m. Contigit semel ut pauperi
cuida͂ eleosinam i͂portune pete͂
ti vn͂ e fr͂ibus duri͂ r͂nderet. Qd͂
audie͂s paup͂m pius amator s
fr͂i p͂cepit ut ad illi͂ pauperis pede͂s
se nudatu͂ ꝓsterne͂et. ꝑclamaret
culpabile͂. oro͂nis suffragiu͂ pos
tulare͂t et venia͂. Qd͂ cu͂ ille fecisset
hu͂militer et dulciter p͂r adicit. Du͂
p͂rem paupere͂ vides o fr͂ speclm
tibi ꝓponit dn͂i et paup͂is m͂ris e͂.
In i͂firmis silr͂ i͂firmitates q͂s as
sumpsit ꝯsidera. Cu͂q͂ in pauperibus
cunctis et ip͂e xp͂ianissim͂ pauper

p͂ effigie͂ xp͂i ꝯspiceret. si q͂ eciam neces
sario vite sibi collata fuissent eis occur
rentib͂ no͂ solu͂ liberalit͂ ꝯferebat
ve͂mencia͂ ac si illoru͂ ꝓpria ee͂nt in
dicabat ee͂ reddenda. Accidit sem
ut eide͂ redeunti de senis pauper q͂
da͂ occurreret. cu͂ occasio͂e infirmi
tatis sup͂ habitu͂ palliolo quoda͂
ee͂t amict͂. cui͂ miseria oculo cle
menti ꝯspectu. oportet inq͂t ad som
ut reddam͂ mantellu͂ paupculo
isti. na͂ ip͂si͂ est. Mutuo ip͂m accepi͂
donec pauperiore͂ inuenire ꝯtingeret.
Socij autem pij p͂ris necessitatem ꝯsi
derantes p͂tinacit͂ obsidebat ne p͂ui
dere͂t alij se neglc͂o. At ille ꝓ furto m͂
ait reputo a magno eleosinario
i͂putandu͂ si hoc qͦd fero no͂ dedero
magis egenti. Proinde de o͂nib͂ q͂ sibi
dabant͂ ad necessitatem corporis rele
uanda͂ solitus e͂at a da͂tibus lice͂
cia͂ pete͂. ut licite posset si magis
egen͂ occurreret erogare. Nulli p͂
sus rei parcebat. nec mantellis nec
tunicis nec libris nec eciam parame
tis altaris. q͂n o͂ia hec du͂ posset
ut pietatis i͂pleret officiu͂ indigenti
b͂ largiret͂. Plures cu͂ oneratis ob
uiaret in via pauperib͂ i͂becilles
humeros illoru͂ onerib͂ supponebat.
Co͂sideratio͂e quoq͂ p͂me originis
o͂ni habu͂dancior͂ pietate repletus
creaturas q͂ntu͂ libet p͂uas fr͂is vel
sororis appellabat no͂ib͂. ꝓ eo q͂
sciebat eas vnu͂ secu͂ habe͂ p͂ncipiu͂.
Illas tn͂ viscerosi͂ amplexabatur
q͂ xp͂i mansuetudine͂ pia͂ silitu
dine naturali p͂tendunt. et scripture

significatione figurat. Redemit frequenter agnos qui ducebantur ad mortem, illius memor agni mitissimi qui ad occisionem duci voluit pro peccatoribus redimendis. Hospitanto quodam vice servo dei apud monasterium sancti Verecundi de episcopatu Eugubii, ovicula quedam agniculum peperit illa nocte. Aderat sus ferocissima, que vite innocentis non parcens rapaci eum morsu necavit. Hoc audito pius pater mira commotus est compassione et agni sine macula recordatus lamentabatur pro morte agniculi coram omnibus dicens: Heu mi frater agnicule, animal innocens, Christum hominibus representans. Maledicta sit impia que te interfecit, nullus ex ea comedat homo vel bestia. Mirabile dictu, statim infirmari cepit porca malefica, et tribus diebus corporea penam exsolvens ultricem tandem pertulit necem. Proiecta autem in vallum monasterii ibique longo tempore iacens in modum tabule desiccata nulli fuit esca famelico. Advertat igitur humana impietas qualis pena sit ferienda finaliter, si tam horrenda morte punita est ferocitas bestialis. Perpendat et fidelis devotio quam in servo dei pietas admirande virtutis et copiose dulcedinis, ut ei applauderent suo modo etiam natura brutorum. Iter enim faciens iuxta civitatem Senensem invenit magnum in pascuis ovium gregem. Quas cum benigne ut erat solitus salutasset, relicto pastu cucurrerunt omnes ad eum, levantesque capita sua erectis in eum luminibus intendebant. Tantu quidem ei fecerunt applausum, ut et pastores mirarentur et fratres cernentes circa ipsum tam ovium agnos quam ipsos arietes sic mirabiliter exultantes. Alio quoque tempore apud sanctam Mariam de Portiuncula quidam viro dei fuit ovis oblata, quam propter innocentie ac simplicitatis amorem, quam ovis natura pretendit, gratanter suscepit. Monebat vir pius oviculam ut in laudibus divinis intenderet et ab omni fratrum offensa caveret. Ovis autem quasi viri dei pietatem adverteret, informationem ipsius sollicite observabat. Nam audiens fratres in choro cantare et ipsa etiam ingrediens sine alicuius informatione flectebat genua, voce balatus emittens ante altare virginis matris agni, ac si eam salutare gestiret. Insuper et cum elevaretur sacratissimum corpus Christi inter missarum solempnia, flexis curvabat poplitibus, tamquam si reverens pecus de irreverentia indevotos argueret et Christi devotos ad sacramenti reverentiam invitaret. Tempore quodam agniculum in urbe secum habuerat ob reverentiam illius mitissimi agni, quem nobili matrone domine Iacobe de Septem soliis in suo recessu conservandum commisit. Agnus vero quasi in spiritualibus eruditus a sancto domine adherebat eunti et revertenti sociabilitate inseparabili. Si matutinali hora domina tardaret exurgere, agnus consurgens impellebat eam cornibus et balatibus excitabat, gesti-

bus ad horas matutinas et nutibus ut ad eum accederet. Propter quod agnus fratris a sancto discipulus devotionis tanti magistri effectus, ut mirabilis et amabilis a domina servabatur. Alio quoque tempore apud Grecium vivus viro Dei oblatus fuit lepusculus, qui liber in terra positus cum posset quo vellet effugere, vocante se patre benigno, in sinum illius impetuoso cursu saltavit. Quem ipse pio cordis affectu circumfovens videbatur ei compati quasi mater, dulciterque allocutione commonitum ne se iterum capi permitteret, liberum abire permisit. Cumque pluries in terra positus ut abscederet, semper in sinum patris rediret, tamquam si sensu quodam occulto cordis ipsius perciperet pietatem, tandem iussu patris a fratribus delatus est ad locum solitudinis tutiorem. Modo quoque consimili in insula lacus Perusini cuniculus quidam captus et viro Dei oblatus, cum ceteros fugeret, manibus et sinui se domestica securitate commisit. Propter lacum Reatinum eidem ad heremum de Grecio properanti piscator unam ex devotione fluvialem obtulit avem. Quam cum libenter susceptam apertis invitaret manibus ad recessum, nec illa vellet abire, erectis in caelum oculis diu in oratione permansit, et quasi aliunde post longam horam ad se reversus, dulciter iterato mandavit aviculae ut Dominum laudatura recederet. Suscepta itaque cum benedictione licentia, gestu corporis quoddam praetendens gaudium avolavit. In eodem lacu similiter oblatus fuit ei piscis magnus et vivus, quem more solito fratrem nomine vocans in aqua reposuit iuxta navem. Piscis vero coram viro Dei ludebat in aqua, et quasi amore ipsius allectus nullatenus recessit a navi nisi prius ab eodem cum benedictione licentia sibi data. Alio tempore ambulans cum quodam fratre per paludes Venetiarum, invenit maximam avium multitudinem residentium et cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad socium: Sorores aves laudant creatorem suum; nos itaque in medium earum euntes laudes et horas canonicas Domino decantemus. Cumque intrassent medium earum, non sunt aves motae de loco. Et quia propter garritum ipsarum in dicendis horis se mutuo audire non poterant, conversus vir sanctus dixit ad aves: Sorores aves, cessate a cantu donec laudes Deo debitas persolvamus. At illae continuo tacuerunt, et tamdiu in silentio persistentes, quousque dictis horis spatiose et laudibus persolutis a sancto Dei licentiam receperunt. Dante autem eis viro Dei licentiam, statim cantum more solito resumpserunt. Apud Sanctam Mariam de Portiuncula iuxta cellam viri Dei super ficum cicada residens et decantans, cum servum Dei, qui etiam in parvis rebus magnificentiam creatoris admirari didicerat, ad divinas laudes cantu suo frequentius excitaret, ab eodem quadam die vocata, velut edocta caelitus, super manum eius volavit ipsius. Cui cum diceret: Canta soror mea cicada et Dominum creatorem tuo iubilo lauda, sine

mora obediens canere cepit nec destitit donec iussu patris ad locum proprium revolavit. Mansit autem per octo dies ibidem quolibet die veniendo cantando et recedendo eius iussa perficiens. Tandem vir dei ait ad socios. Demus iam sorori nostre cicade licentiam. Satis enim nos suo cantu letificavit ad laudes dei octo dierum spatio excitavit. Et statim ab eo licentiata recessit nec ultra ibidem apparuit ac si mandatum ipsius non auderet aliquatenus preterire. Eidem senis infirmo fasianus quidam de novo captus a nobili quodam transmissus est vivus. Qui continuo ut virum sanctum audivit et vidit tanta illi amicabilitate cohesit ut nullo modo pateretur ab ipso seiungi. Nam pluribus vicibus extra locum fratrum in vinea positus ut abiret si vellet rapido semper cursu redibat ad patrem tamquam si ab eo semper fuisset tempore enutritus. Deinde cuidam tollatur viro qui ex devotione servum dei visitare solebat velut sibi molestum foret a pii patris absentia conspectu escam renuit omnino. Reportatus tandem ad famulum dei statim ut conspexit eundem quibusdam hilaritatis pretensis gestibus avide manducavit. Cum ad heremum venisset alverne propter quadragesimam celebrandam in honore michaelis archangeli diversi generis aves circa ipsius cellulam volitantes concentu sonoro et letantibus gestibus quasi de eius adventu gaudentes patrem pium invitare ac allicere videbantur ad moram. Quo viso dixit ad socium. Cerno frater voluntatis esse divine quod hic aliquamdiu moremur tantum sorores avicule de nostra videntur presentia consolari. Cum igitur contraheret ibi moram falco ibidem nidificans magno se illi amicitie federe copulavit. Nam per horam nocturno tempore in qua vir sanctus ad divina officia surgere solitus erat cantu suo preveniebat et sono. Quod famulo dei gratissimum erat eo quod tanta sollicitudo quam circa eum gerebat omnem ab ipso desidie torporem excuteret. Cum vero servus christi infirmitate plus solito gravaretur parcebat falco nec tam tempestivas indicebat vigilias. Siquidem velut instructus a deo circa diluculum sue vocis campanam levi tactu pulsabat. Divinum certe videtur fuisse presagium tam in exultatione multimodi generis avium quam in cantu falconis cum dei laudator et cultor pennis contemplationis subvectus tunc foret illic apparitione seraphica sublimandus. Moram eo faciente tempore quodam in heremitorio grecii locum illum indigene malis multiplicibus vexabantur. Nam et luporum rapacium multitudo non solum bruta sed et homines consumebat et grando annua tempestate blada et vineas devastabat. Cum igitur sic afflictis preco sancti evangelii predicaret dixit ad eos. Ad honorem et laudem omnipotentis dei fide iubeo vobis quod pestilentia hec omnis abcedet et respiciens vos dominus multiplicabit in temporalibus bonis. Sed michi credentes misereamini vestri ut vera confessione premissa dignos faciatis

224

paupertatis fructus. Iam in hoc communico vobis quod si beneficiis ingrati ad vomitum conversi fueritis innovabitur plaga, duplicabitur pena, et maior in vos ira deseviet. Ab illa igitur hora predicationi ad exhortationem ipsius acquiescentibus illis cessaverunt clades, pertransiere pericula, nec molestie quamque luporum intulere vel grandines. Immo quod maius est, si quando vicinorum arva grando pervaderet, istorum terminis appropinquans terminabatur ibidem aut in partem aliam divertebat. Servavit grando, servaverunt et lupi pactionem servi Dei, nec contra pietatis legem in homines ad pietatem conversos attemptaverunt amplius desevire, quamdiu iuxta condictum contra piissimas Dei leges impie non egerunt. Pie igitur sentiendum de pietate viri beati, que tam mire dulcedinis et virtutis fuit, ut domaret ferocia, domesticaret silvestria, mansueta doceret, et brutorum naturam homini iam lapso rebellem ad sui obsequium inclinaret. Vere hec est que cunctas sibi creaturas confederans valet ad omnia, promissionem habens vite que nunc est et future.

De fervore caritatis et desiderio martirii

Caritatem ferventem qua sponsi amicus Franciscus ardebat, quis enarrare sufficiat? Totus namque quasi quidam carbo ignitus divini amoris in Deum excitabatur, afficiebatur, inflammabatur, quasi plectrum vocis extrinsece corda cordis interior tangeretur. Talem pro elemosinis censum offerre nobilem prodigalitatem dicebat, et eos qui minus ipsum quam denarium amabant esse stultissimos reputabat, eo quod solius divini amoris impreciabile precium ad regnum celorum sufficiat comparandum, et eius qui nos multum amavit multum sit amor amandus. Ut autem ex omnibus excitaretur ad amorem divinum, exultabat in cunctis operibus manuum Domini et per iocunditatis spectacula in vivificam consurgebat rationem et causam. Contuebatur in pulchris pulcherrimum et per impressa rebus vestigia prosequebatur ubique dilectum, de omnibus sibi scalam faciens per quam conscenderet ad apprehendendum eum qui est desiderabilis totus. Inaudite namque devotionis affectu fontalem illam bonitatem in creaturis singulis tamquam in rivulis degustabat, et quasi celestem concentum perciperet in consonantia virtutum et actuum eis datorum a Deo, ipsas ad laudem Domini more prophete David dulciter hortabatur. Cristus Ihesus crucifixus intra sue mentis ubera ut mirre fasciculus iugiter morabatur, in quem optabat per excessivi amoris incendium totaliter transformari. Ob prerogativam peculiaris devotionis ad ipsum ab epyphanie festo usque ad continuos quadraginta dies, eo scilicet tempore quo Christus latuit in deserto, ad solitudinis locum declinans et cella reclusus quanta poterat artitudine cibi et potus, ieiuniis, orationibus et laudibus Dei sine intermissione vacabat. Tanto fervido quidem in Christum

ferebat affctu. sed et dilctus illi tam
familiarē rependebat amorē. ut
videtur ipsi famulo dei q̄si iugē
p̄ oculis ipsius saluatoris sentie p̄n
cia̅. sicut aliq̄n socijs familiarit'
reuelauit. Flagrabat ergo sacra
mentū dn̄ica corporis feruore oīm
medullarū. stupore admirās p̄
maxio illā carissimā dignationē
et dignissimā caritatē. Sepe cōi
cabat et tā deuote ut alios deuo
tos efficeret. dū ad imaculati agni
degustationē suauie q̄si sp̄u ebri⁹
accederet in mētis ut plurimū rapie
bat excessū. Matrē dn̄i ih̄u idici
bili cōplectebat amore. eo q̄ dn̄m
maiestatis fratrē nobis effecerit. et
p eā sum⁹ miām cōsecuti. In ipsa p⁹
xp̄m p̄cipue fidens eā sui ac suoz
aduocatā cōstituit. et ad honorē ip
si⁹ a festo ap̄loz petri et pauli us
q ad festū assūptionis deuotissie
ieiunabat. Angelicis sp̄itib; arden
tis igne mirifico ad excedendū
in deū et electoz aīas inflāmandas
iseparabilis erat amoris vinculo co
pulatus. et ob deuotionē ipsorū a
ab assūptione virgīs gloriose q̄
dragīta dieb; ieiunās orōni iugi
ter īsistebat. Bto aūt michaeli
archāgelo eo q̄ aīarū repñtan
darū habet officiū. speciali erat
amore deuotꝰ ꝓpter feruidū q̄
habebat zelū ad salutē oīm sal
uandorū. Ex recordatōe s̄corū o
oīm tāq̄ lapidū ignitorū in deifi
cū recalescebat īcendiū. ap̄los o
oēs et p̄cipue petrū et paulū ꝓp

ter feruidā caritatē quā habuerāt
ad xp̄m sūma deuotione cōplectēs.
ob quorū reuerētiā et amorē q̄
dragesime sp̄ealis ieiunij dn̄o
dedicabat. Nō habebat aliud xp̄i
paup nisi duo minuta corp⁹ sci
licet et aīam q̄ posset liberali ca
ritate largiri. Sed hec p amorē
xp̄i sic offerebat cōtinue. ut q̄si oī
tp̄e p rigorē ieiunij corp⁹. et p ar
dorē desiderij sp̄m imolaret. exti⁹
in atrio sacrificās holocaustū. et
in tēplo intius cōcremās timia
ma. Sic aūt eū caritatis excessi
ua deuotio sursū in dīna ferebat
ut eiusdē affectuosa benignitas ad
nature cōsortes et grē dilataretur.
Quē enī creaturis ceteris germa
nū pietas cordis effecerat. mirū
nō est si creatoris isignitū ymagi
ne et sanguine redēptū auctorē g
maniorē xp̄i caritas faciebat. Nō
se xp̄i reputabat amicū nisi aīas
foueret q̄s ille redemit. Saluti aīa
rū nichil p̄ferendū esse dicebat.
eo maxie p̄bans q̄ vnigenitus
dei p aīabus dignat⁹ fuit in cru
ce pendē. Hinc sibi in orōne luc
tamē. in p̄dicatione discursꝰ. et i
exēplis dandis excessus. Vn̄ quo
ciēs austeritas nimia rep̄hendēr
ē in ipo. r̄ndebat se datū alijs i
exemplū. Licet enī inocens eius
caro q̄ iam se spōte subdebat sp̄ui
nullo ꝓpter offensas egēt flagel
lo. tñ exēpli causa renouabat il
li penas et onera. custodiēs ꝓpt
alios vias duras. Dicebat enī.

Si linguis hominum loquor et angelorum caritatem autem non habeam in me ipso et proximis virtutum exempla non monstrem, parum prosum, immo nichil. Ferventi quoque caritatis incendio gloriosum sanctorum martirum emulabatur triumphum, in quibus nec amoris flamma extingui nec fortitudo potuit infirmari. Desiderabat propterea et ipse illa perfecta caritate succensus que foras mittit timorem per martirii flammam hostiam domino se offerre viventem, ut et vicem Christo pro nobis morienti rependeret et ad divinum amorem ceteros provocaret. Sexto namque conversionis sue anno desiderio martirii flagrans ad predicandam fidem christianam et penitentiam Sarracenis et aliis infidelibus ad partes Sirie transfretare disposuit. Cumque navem quandam ut illuc tenderet conscendisset, ventis contrariis flantibus compulsus est in Sclavonie partibus applicare. Cumque igitur moram aliquamdiu contraxisset ibidem nec invenire posset navem tunc temporis transfretantem, fraudatum se a suo desiderio sentiens, nautas quosdam Anchonam tendentes ut amore dei eum secum ducerent exoravit. Verum illis propter expensarum defectum pertinaciter recusantibus, vir dei plurimum de domini bonitate confisus navem cum socio latenter ascendit. Affuit quidam a deo ut creditur pro paupere suo missus, qui secum ferens necessaria victus, quendam timentem deum de navi ad se vocatum sic allocutus est: Hec omnia pro pauperibus fratribus in navi latitantibus conserva fideliter ac necessitatis tempore amicabiliter subministra. Sicque factum est ut, cum per dies plurimos propter vim ventorum per dies plurimos nusquam applicare valentibus omnia ipsorum consumerentur cibaria et sola pauperis Francisco collata desuper elemosina superesset. Que cum esset permodica tantum, divina virtute suscepit augmentum ut diebus pluribus in mari propter tempestatem continuam contrahentibus moram usque ad portum Anchone omnium necessitatibus plenarie subveniret. Videntes igitur naute per servum dei multa se mortis evasisse discrimina, tamquam qui maris horrenda pericula senserant et miranda opera domini viderant in profundo, deo gratias egerunt omnipotenti deo qui semper in suis amicis et servis mirabilem et amabilem se ostendit. Cum autem relicto mari terram perambulare cepisset, iactato in ea salutis semine, fructuosos portabat manipulos. Verumtamen martirii fructus adeo cor eius allexerat ut preciosam pro Christo mortem super omnia virtutum merita preoptaret, versus Marrochium iter arripuit, ut Miramamolino et genti eius Christi evangelium predicaret, si quo modo ad concupitam palmam valeret attingere. Tanto namque desiderio ferebatur, ut, quamvis esset imbecillis corpore, peregrinationis socium precurreret comitem, et ad exequendum propositum festinus spiritu ebrius advolaret. Sed cum iam usque in Hispaniam processisset, divina dispositione que ipsum reservabat ad alia, contra suum propositum ei supervenit infirmitas que impedi-

quod incipiebat adimplere nequivit. Sen-
ciens ergo vir dei quod necessaria erat adhuc sim-
plici quam genuerat ipsius in carne
vita, quamvis mortem sibi lucrum esse re-
putaret. Rediit ad pascendum oves
sue sollicitudini commendatas. Sed cum ca-
ritatis ardore spiritum ipsius ad mar-
tirium urgente. tercia adhuc vice pro
fide trinitatis effusione sui sangui-
nis dilatanda versus infideles proficisci
temptavit. Terciodecimo namque conversio-
nis sue anno ad partes sirie pergens
multis se periculis constanter exposuit
ut soldani babilonie posset adire
presenciam. Inter christianos enim ac sar-
racenos tunc guerra tam implaca-
bilis erat exercituum castris hinc inde
in campo cominus et adverso locatis ut per
via mutuum transitus sine mortis
discrimine non pateret. Exierat siqui-
dem a soldano edictum crudele ut qui-
cumque caput alicuius christiani afferret
bizantium aureum pro mercede reciperet.
At intrepidus christi miles franciscus
sperans in proximo sui adipisci pos-
se propositum. diffinivit iter arripere
mortis pavore non territus sed desi-
derio provocatus. Oratione namque premissa
confortatus a domino confidenter illud prophe-
ticum decantabat. Nam et si ambulavero in
medio umbre mortis non timebo
mala quoniam tu mecum es. Assumpto i-
socio fratre illuminato nomine. viro utique
luminis et virtutis. cum iter cepisset obvi-
as habuit oviculas duas. Quibus
visis exhilaratus vir sanctus dixit ad
socium. Confide frater in domino nam in no-
bis evangelium illud impletur. Ecce
ego mitto vos sicut oves in medi-
o luporum. Cum autem processissent ulterius
occurrerunt eis satellites sarracenorum
qui tamquam lupi celeriter accurrentes ad oves
servos dei feraliter comprehensos. crude-
liter et contemptibiliter pertractaverunt affi-
cientes conviciis. affligentes verberibus
et vinculis astringentes. Tandem afflic-
tos multipliciter et attritos ad solda-
num divina disponente providencia iuxta
viri dei desiderium perduxerunt. Cum igitur
princeps ille perquireret a quibus et ad
quid et qualiter missi essent et quomodo ad-
venissent. intrepido corde respondit
christi servus franciscus non ab homine sed a
deo altissimo se fuisse transmissum. ut ei
et populo suo viam salutis ostenderet et
annunciaret evangelium veritatis.
Tanta vero mentis constancia tan-
ta virtute animi. tantoque fervore
spiritus predicto soldano predicavit de-
um trinum et unum et salvatorem omnium
ihesum christum. ut evangelicum illud in
ipso claresceret veraciter esse completum.
Ego dabo vobis os et sapienciam cui
non poterunt resistere et contradicere
omnes adversarii vestri. Nam et soldanus
admirandum in viro dei fervorem
spiritus conspiciens et virtutem libenter ip-
sum audiebat. et ad moram contrahen-
dam cum eo instancius invitabat. Christi
vero servus superno illustratus oraculo
si vis converti tu cum populo tuo ad christum
ob ipsius amorem vobiscum libentissime com-
morabor. Quod si hesitas propter fidem
christi legem machometi dimittere. iube
ignem accendi permaximum. et ego
cum sacerdotibus tuis ignem ingrediar

ut vel sic agnoscas quae fides certior
et sanctior non immerito tenenda sit. Ad
quem Soldanus: Non credo quod aliquis de
sacerdotibus meis se vellet igni pro
fide sua defensanda exponere vel
genus aliquod subire tormenti. Viderat
enim statim quemdam de presbyteris suis vi
rum authenticum et longaevum hoc au
dito verbo de suis conspectibus aufugisse.
Ad quem vir sanctus: Si michi velis
promittere pro te et populo tuo quod ad Christi
cultum si igne illesus exiero veniatis
ignem solus intrabo. Et si combustus fu
ero imputetur peccatis meis. Si autem divi
na me protexerit virtus Christum Dei vir
tutem et sapientiam verum Deum et Dominum
salvatorem omnium agnoscatis. Sol
danus autem optionem hanc accipere se
non audere respondit, quia seditionem
populi formidabat. Obtulit tamen
ei multa munera preciosa, que vir Dei non
mundanarum rerum sed salutis animarum
avidus sprevit omnia quasi lutum. Soldanus
videns virum sanctum tam perfectum rerum mun
dialium contemptorem, admiratione permo
tus maiorem erga ipsum devotionem con
cepit. Et quamvis ad fidem christianam tran
sire nollet vel forsitan non auderet, ro
gavit tamen devote famulum Christi ut pro
dona susciperet pro salute ipsius christianis
pauperibus vel ecclesiis eroganda. Ipse vero
quia pondus fugiebat pecunie et in animo
Soldani vere pietatis non videbat radi
cem, nullatenus acquievit. Videns etiam se
non proficere in conversione gentis illius
nec assequi posse propositum, ad partes fide
lium divina revelatione premonitus re
meavit. Sic itaque Dei ordinante
clementia et sancti viri promerente virtute
misericorditer et mirabiliter factum est
quod Christi amicus mortem pro ipso vivus to
tis exquireret et tamen nullatenus inveni
ret, ut et merito non careret optati mar
tirii et insigniendus servaretur in pos
terum privilegio singulari. Sic utique
factum est ut ignis ille divinus adhuc
perfectius ipsius estuaret in corde, ut
post patentius evaporaret in carne.
O vere beatum virum cuius caro etsi tiranni
non secatur ferro, non privatur tamen agni simili
tudine. O inquam vere ac ple
ne beatum cuius animam etsi gladius per
secutoris non abstulit, palmam tamen
martirii non amisit. **De studio et
virtute orationis sancti Francisci.**

Sentiens Christi servus Franciscus cor
pore se peregrinari a Domino cum iam
per Christi amorem ad terrena foris desideria penitus
insensibilis factus esset, ne
foret absque consolatione dilecti sine inter
missione orans spiritum Deo presentem
exhibere nitebatur. Erat quidem orando con
templanti solacium, qui supernarum civium
mansionum angelorum circuitus iam factus
fervente desiderio querebat dilectum a quo
solus eum carnis paries disiungebat.
Erat et operanti presidium, dum in omni
bus que agebat de sua diffidens industria
et de superna pietate confidens pre
cura totum in Domino cogita
tum iactabat. Nam ambulans et sedens
intus et foris laborans et vacans ora
tioni adeo erat intentus ut illi videretur
non solum quidquid erat in eo cordis et
corporis verum etiam operis et temporis dedicasse.
Solitus erat nullam visitationem

spiritus cum negligentia preteriret. Siquidem cum offerebatur, sequebatur eam, et quamdiu dominus concedebat, dulcedine perfruebatur oblata. Cum autem in itinere divini spiritus aliquos sentiret afflatus, sociis precedentibus gradum figebat, et novam inspirationem ad fruitionem convertens gratiam non recipiebat in vacuum. Suspendebatur multotiens tanto contemplationis excessu, ut supra semetipsum raptus et ultra humanum sensum aliquid sentiens, quid circa se exterius ageretur ignoraret. Transiens namque semel per burgum sancti sepulchri, castrum utique populosum, pro debilitate corporis subvectus asello, obvias habuit turbas in eum pre devotione ruentes. Tractus autem et detentus ab eis, compressus quoque ac multipliciter attrectatus, insensibilis videbatur ad omnia, et velut exanime corpus de hiis que fiebant circa ipsum nichil penitus advertebat. Unde cum iam diu transito castro turbisque relictis pervenisset ad quoddam domicilium leprosorum, contemplator celestium aliunde rediens sollicite requisivit quando appropinquarent ad burgum. Mens quidem ipsius in celestibus fixa splendoribus varietates non senserat locorum et temporum nec occurrentium personarum. Quod ipsi accidisse frequentius sociorum eius experientia multiplex comprobavit. Et quia in oratione perceperat sancti spiritus desideratam presentiam tanto se familiarius se offerre precantibus quanto plus invenit elongatos a strepitu mundanorum, ideo loca solitaria querens ad solitudines et ecclesias derelictas oraturus nocte pergebat. Ubi demonium

pugnas horribiles sustinuit frequenter, qui eum sensibiliter confligentes nitebantur ipsum ab orationis studio perturbare. Ipse vero armis munitus celestibus quanto vehementius impetebatur ab hostibus, tanto fortior in virtute et ferventior reddebatur in prece, fidenter dicens ad Christum: Sub umbra alarum tuarum protege me a facie impiorum qui me afflixerunt. Ad demones autem: Facite in me quicquid valetis, maligni spiritus et fallaces. Non enim potestis nisi quantum vos manus superna relaxat, et ego ad perferendum omnia que illa infligenda decreverit cum omni iocunditate paratus assisto. Quam mentis constantiam superbi demones non ferentes abscedebant confusi. Vir autem dei solus remanens et pacatus nemora replebat gemitibus, loca spargebat lacrimis, pectora manu tundebat, et quasi occultius secretarium nactus confabulabatur cum domino suo. Ibi respondebat iudici, ibi supplicabat patri, ibi colloquebatur amico, ibi quoque a fratribus ipsum pie observantibus aliquotiens auditus est clamorosis gemitibus apud divinam pro peccatoribus interpellare clementiam, deplorare etiam alta voce quasi coram positam dominicam passionem. Ibi visus est nocte orans manibus ad modum crucis protensis toto corpore sublevatus a terra et nubecula quadam fulgente circumdatus, ut illustrationis mirabilis intra mentem mira circa corpus illustratio testis esset. Ibi etiam sicut certis est comprobatum indiciis incerta sibi et occulta divine sapientie pandebantur. quamvis

illa nō vulgaret extrāeis. nisi q̄ꝫ zelꝰ cū
xp̄i vrgebat caritas et proximorū
vtilitas exigebat. Dicebat enī. P le-
ui mercede re̅ impciabilē ɔtingit
amitti. et illū q̄ dedit ad non dan-
dū iterū facile ꝓuocari. Cū a p̄-
uatis redibat orōnibꝫ quibꝫ pene
in virū alterū mutabat. sūope
studebat ɔformare se ceteris. ne forte
q̄ foris ostēderet aura fauoris intꝰ a
mercede vacuaret. Cū in publico sb̄i-
to afficeretur visitatꝰ a dño. sp̄ ali-
quid obiciebat astantibꝫ. ne sponsi
familiares attactꝰ foris secretꝰ vul-
garetur. Excreatioēs gemitꝰ du-
ctos āhelitꝰ extrīsecos nutꝰ orans
int̄ fr̄es deuitabat ōino. siue q̄a
diligebat secretū. siue q̄a ad inte-
riora reintrans totus ferebatur in dm̄.
Sepe talia familiaribꝫ dixit. Cū
seruꝰ dei orās visitatur dīnitꝰ dicere
debet. Istā ɔsolationē michi p̄ccato-
ri et indigno misisti de celo dñe. et
ego illā tue ɔmitto custodie. quia
thezauri tui me sentio esse latro-
nē. Cū aūt ab orōne reuertitur sic
debet se paupculū et pctōrem ostē-
dē. ac si nullā sit nouā gr̄am ɔse-
cutus. Orāte aūt viro dei in loco
de porciuncula ɔtigit assisinatem
ep̄m venire ad eū ut erat solitꝰ
visitandū. Qui mox ut locū fuit
ingressus ad cellā in q̄ xp̄i seruꝰ o-
rabat plꝰ debito fidēter accessit. Pul-
soq̄ ostiolo intraturū se ingerens dū
caput imisit sc̄m q̄ orante ɔspex-
it. repētino tremore ɔcussꝰ obri-
gescentibꝫ mēbris eciā loq̄lam a-
misit. Subito q̄ voluntate dīna p̄
vim foras ꝓpulsus retrogrado pe-
de ꝓcul abductꝰ est. Stupefactus
ep̄us ad fr̄es festinauit ut potuit
deoq̄ sibi restituēte loq̄lam p̄mo
verbo ɔfessus ē culpā. Contigit
tpe quodā abbatē mōsterii sc̄i
iustini de ep̄atu perusii obuiare
famulo xp̄i. Quo viso abbas deuotꝰ
celerit̄ de equo descēdit. ut et viro
dei reuerēciā faceret et de salute aīe
aliq̄ cū eo ɔferret. Tandē habita
collatiōe suaui abbas abscedēs o-
rari p se humilit̄ peciit. Cui vir deo
carꝰ r̄ndit. Orabo libēter. Parū ita-
q̄ discedēte abbate dixit fideli so-
cius ad sociū. Expecta fr̄ modicū.
q̄a debitū volo soluere q̄d ꝓmisi. O-
rante aūt illo subito abbas insolitū
calorē et dulcedinē hactenꝰ inex-
ꝑtam sensit in sp̄u ita q̄ in exces-
su mētis effectus totus a seipso in de-
ū deficeret. Parua morula substitit et
in se reuersus v̄tutē orōnis sc̄i fran-
cisci ɔgnouit. Maiori ꝑīn arm or-
dinē sp̄ amore flagrauit. multꝰ
q̄ fr̄m ꝓ miraculo retulit. Solitꝰ
erat vir sc̄us horas canonicas non
minꝰ timorate deo psoluere q̄ deuote.
Nā licet oculorū stomachi splenis
epatis egritudine laboraret. nolebat
tū muro vel parieti inherere dū psalle-
ret. sed horas sp̄ erectꝰ et sine capucio
nō girouagis oculis nō cū aliq̄ sin-
copa psoluebat. Si qñ eet in iti-
nere ɔstitutꝰ figebat tūc tpis gressū
hmoi ɔsuetudinē reuerēdā et sa-
crā ꝑpter pluuiarū inundaciam

nō omittens. Dicebat enī. Si quie
te comedit corp⁹ cibū suū futurū cū
ipō vermiū escā: cū q̄nta pace et
tranquillitate accipe debet cōia cibū vi
te. Grauit͛ enī deū se putabat offē
de. si q̄n oratiōni deditus vanis fantas
matibꝫ incursus vagaret͛. Cū aliquid
tale accidit, nō p̄cebat confessioni quī
illud ꝓtin⁹ expiaret. Hoc studiū sic
in vsū cōuerterat ut rarissime muscas
huiusmodi pateret͛. Fecerat in q̄dragesima
quadā vasculū vnū ut minutias tē
poris ne ōino exciderent occuparet. Qđ
cū dicen tercia in memoriā veniens
paululū ipsi⁹ animū distraxisset, mo
tus feruore spūs vasculū cōbussit
dicens. Sacrificabo illud dn̄o cui⁹ sa
crificiū īpediuit. Psalmos cū tanta
mentis et spūs attencōe dicebat q̄si
deū p̄sentem haberet. et cū nomē dn̄i
in ipsis occurreret, p̄ suauitatis dul
cedīe labia sua lingere videbant͛. Ip
sū quoqꝫ dn̄i nomē nō solū cogita
tū vīnerā p̄latū et scriptū reuen
cia volēs honorifice p̄cipue frībꝫ
p̄suasit aliq̄n. ut oēs scedulas scrip
tas ubicūqꝫ reptas colligerent. mū
doqꝫ loco reponerent. ne forte sacrū
illud nomē ibi scriptū cōtingeret cō
culcari. Nomē aūt ihū cū exprime
ret vel audiret, iubilo quodā reple
tus intꝰ. totus videbat͛ extꝰ al
teratꝰ. ac si mellifluus sapor gustū
vel armonicus sonus ipsi⁹ īmutas
set auditū. Cōtigit aūt āno tercio
an obitū suū ut memoriā na
tiuitatis pueri ihū ad deuocionē
excitandā apud castrū grecij dis

ponerēt agere cū q̄nta maiori solēpni
tate valeret. Ne v° hoc nouitati pos
set ascribi. a sūmo pōtifice petita
et obtenta licencia fecit p̄parari p̄se
piū. apportari fenū. bouē et azinū
ad locū adduci. Aduocantur fr̄es. ad
ueniūt p̄pli. p̄sonat silua voces et
venerabilis illa nox luminibꝫ copio
sis et claris laudibꝫqꝫ sonoris et cō
sonis et splendens efficit͛ et solēpnis.
Stabat vir dei corā p̄sepio pietate
repletus. respsus lacrimis et gau
dio supfusus. Celebrantur missarū
solēpnia sup p̄sepe. leuita xp̄i fran
cisco sacrū euangeliū decantante.
Predicat p̄plo circūstanti de
natiuitate paupis regis. quē cū
noīare vellet puerū de bethleem
p̄ amoris teneritudīe nūcupabat.
Miles aūt quidā v̄tuosus et verax
q̄ ppter xp̄i amorē seculari relicta
milicia viro dei magna fuit fami
liaritate cōiunctus dn̄s iohēs de gre
cio se vidisse asseruit puerulū q̄
dā valde formosū in illo p̄sepio
dormientē. quē b̄tus p̄r franciscus
ābobus amplexans brachijs excitare
videbat͛ a sōpno. Hāc quidē deuoti
militis visionē non solū videntis
sc̄itas credibilē facit. sed et designata
cōprobat. et miracula subsecuta cō
firmant. Nā exēplū francisci cōsidera
tū a mūdo. excitatiuū est cordiū
in fide xp̄i torpenciū. et fenū pre
sepij reseruatū a p̄plo mirabiliter
sanatiuū brutorū animaliū langwenciū
et aliarū repulsiuū pestiū diuersa
rū. glorificante deo p̄ oīa seruū suū

sueque orationis efficaciam evidentibus miraculorum prodigiis demonstrante.

De intelligentia scripturarum et spiritu prophetie.

Ad tantam mentis serenitatem indefessum orationis studium cum continua exercitatione virtutum virum dei perduxerat. ut quamvis non habuisset sacrarum litterarum peritiam per doctrinam. eterne tamen lucis irradiatus fulgoribus scripturarum profunda miro intellectus scrutaretur acumine. Penetrabat enim ab omni labe purum ingenium misteriorum abscondita et ubi magistralis scientia foris stat. affectus introibat amantis. Legebat quandoque in libris sacris et quod animo semel iniecerat tenaciter imprimebat memorie. quia non frustra mentalis attentionis percipiebat auditu quod continue devotionis ruminabat affectu. Querentibus aliquando fratribus utrum sibi placeret quod litterati iam recepti ad ordinem intenderent studio sacre scripture. respondit. Michi placet quidem. dum tamen exemplo Christi qui magis orasse legitur quam legisse. orationis studium non omittant. nec tantum studeant ut sciant qualiter debeant loqui. sed ut audita faciant. et cum fecerint aliis facienda proponant. Volo inquit fratres meos discipulos evangelicos esse. sic quod in notitia veritatis proficere quod in simplicitatis puritate concrescant. ut simplicitatem columbinam a prudentia serpentina non separent. quas magister eximius ore suo benedicto coniunxit. Interrogatus semel a quodam religioso viro theologie sacre doctore de quibusdam questionibus difficilibus intellectu. tanta claritate doctrine divine sapientie patefaciebat archana. ut vehementer stuperet vir ille peritus et cum admiratione referret. Vere theologia sancti patris istius puritate ac contemplatione quasi avis in altum subvecta est aquila volans. nostra vero scientia ventre gradiens super terram. Licet enim esset imperitus sermone. scientia tamen plenus enodabat dubia questionum et abscondita producebat in lucem. Nec absonum si vir sanctus scripturarum a deo intellectum acceperat. cum per imitationem Christi perfectam veritatem ipsarum scriptam gestaret in opere. et per sancti spiritus unctionem plenariam doctorem earum apud se haberet in corde. Adeo enim in ipso claruit spiritus prophetie. ut et provideret futura et cordium contueretur occulta. absentia quoque velut presentia cerneret. et se presentem absentibus mirabiliter exhiberet. Tempore namque quo damiatam christianorum obsidebat exercitus aderat vir dei non armis sed fide munitus. Cum igitur die belli christiani pararent ad pugnam hoc audito Christi servus vehementer ingemuit. dixitque socio suo. Si belli fuerit attemptatus congressus ostendit michi dominus non prospere cedere christianis. Verum si hoc dixero fatuus reputabor. Si tacuero conscientiam non evadam. Quid ergo tibi videtur. Respondit socius eius dicens. Frater pro minimo tibi sit ut ab hominibus iudiceris. quia non modo incipis fatuus

repulsam. Exonera conscientiam tuam et de-
um magis time quam homines. Quo au-
dito exiliens Christi precepto salutaribus
monitis christianos aggreditur, prohi-
bet bellum, denunciat casum. Fit veri-
tas in fabulam. Induraverunt cor
suum et noluerunt credere. Itur com-
mittitur et bellatur. Totaque in fugam
vertitur militia christiana. Fine belli
opprobrium referentes non triumphum.
Tanta vero strage christianorum imminu-
tus est numerus ut circa sex milia fue-
rint inter mortuos et captivos. In
quo evidenter innotuit quod spernenda
non erat sapientia pauperis. Cum anima vi-
ri iusti enunciet aliquando vera quam
septem circumspectores sedentes in ex-
celso ad speculandum. Alio quoque
tempore cum post reversionem ipsius de ul-
tra mare Celanum predicaturus ac-
cederet, miles quidam supplici eum
devotione cum instantia magna
invitavit ad prandium. Venit itaque
ad militis domum. Omnisque familia
pauperum hospitum exultavit in-
gressu. Antequam vero cibum sumerent
iuxta solitum morem vir mente de-
votus offerens deo preces et laudes
oculis stabat elevatis in celum.
Oratione completa benignum hospi-
tem familiariter advocatum in parte
sic allocutus est. Ecce frater hospes tu-
is victus precibus ut manducarem do-
mum tuam intravi. Meis nunc cito
monitis acquiesce, quoniam non hic sed
alibi manducabis. Confitere nunc
peccata tua vere penitens dolore contritus
ne in te remaneat aliquid quod

veridica confessione non pandas. Red-
det tibi dominus hodie vicem, quoniam tanta
devotione suos pauperes suscepisti.
Acquievit continue vir ille sermonibus
sancti. Socio quoque ipsius universa in confessi-
one peccata detegens disposuit domum
suam et ad mortem suscipiendam se quan-
tum valuit preparavit. Intraverunt tan-
dem ad mensam et incipientibus aliis man-
ducare hospes subito spiritum exalavit
iuxta verbum hominis dei repentina
morte sublatus. Sicque factum est hos-
pitalitatis merito promerente ut iuxta
verbum veritatis prophetam recipiens
mercedem prophete acciperet. Dum per sancti viri
prenunciationem propheticam miles ille
devotus sibi contra mortis subitati-
onem providit. Quatinus armis penitentie premu-
nitus perpetuam dampnationem evaderet
et in eterna tabernacula introiret.
Tempore quo vir sanctus Reate iacebat
infirmus prebendarius quidam nomine
Gedeon lubricus et mundanus infir-
mitate gravi correptus et lectulo
decubans cum ad eum fuisset delatus
lacrimose rogabat cum similiter as-
tantibus ut ab ipso crucis signaculo
signaretur. Ad quem ille. Cum vixeris
olim secundum desideria carnis non ve-
ritus iudicia dei quomodo te cruce sig-
nabo? Verumtamen propter devotas interce-
dentium preces signo te crucis sig-
no in nomine domini. Tu tamen scito te gra-
viora passurum si ad vomitum re-
dieris liberatus. Propter peccatum enim
ingratitudinis semper peiora prioribus in-
feruntur. Signo itaque crucis super e-
um facto statim qui contractus iacebat

sanus surrexit, et in laudem prorumpens, ego inquit sum liberatus. Insonuerunt autem ossa renum eius audientibus multis velut cum manu ligna sicca franguntur. Paucis autem interlapsis temporibus dei oblitus corpus impudicitie reddidit. Cum sero quodam cenasset in domo cuiusdam canonici, nocteque illa dormiret ibidem, subito super omnes corruit tectum domus. Ceteris autem evadentibus mortem, solus miser ille interceptus atque interemptus est. Iusto igitur dei iudicio fiunt novissima hominis illius peiora prioribus propter ingratitudinis vitium deique contemptum, cum de accepta venia gratum esse oporteat, et duplo displiceat flagitium iteratum. Alio quoque tempore mulier quedam nobilis deo devota venit ad sanctum ut suum explicaret dolorem ac remedium postularet. Habebat quidem virum valde crudelem, quem adversarium patiebatur in servitio christi. Quod ideo petebat a sancto quatenus oraret pro illo, ut sua deus cor ipsius dignaretur emollire clementia. Ipse vero hoc audiens ait illi: Vade cum pace, et indubitanter exspectans de viro tuo consolationem tibi de proximo affuturam. Et adiecit: Dices ex parte dei et mea, quod nunc est tempus clementie, postmodum equitatis. Benedictione accepta revertitur mulier, invenit virum, denuntiat verbum. Cecidit super eum spiritus sanctus, et novum factum de veteri sic faciat cum omni mansuetudine respondere: Domina, serviamus domino et salvemus animas nostras. Suadente igitur sancta uxore pluribus annis celibem vitam agentes eodem die ambo ad dominum migraverunt. Miranda certe in viro dei spiritus prophetie virtus, que et membris arentibus restituebat vigorem, et duris imprimebat cordibus pietatem. Quapropter non minus eius quidem spiritus sit stupenda limpiditas, quod sic futurorum prognoscebat eventus, ut etiam conscientiarum scrutaretur archana, quasi alter heliseus duplicem helye spiritum assecutus. Nam cum semel viro cuidam sibi familiari quedam sibi ventura finaliter predixisset, et vir ille peritus de quo supra mentio facta est, quod de scriptis cum eo conferebat aliquando, his auditis ab eodem sancto patre dubitando perquireret an hec ipse dixisset, quasi illius veri relatione cognoverit, non solum se illa dixisse asseruit, verum etiam querenti alienum eventum proprium exitum prophetando predixit. Quod ut certius cordi eius imprimeret, quoddam secretum conscientie illius scrupulum quod nulli viventi vir prefatus expresserat, et mirabiliter revelando explicavit et salubriter consulendo reseravit. Ad quorum omnium firmitatem accidit quod vir ille religiosus finaliter christi famulus ei predixerat sic finaliter consummavit. Eo quoque tempore quo rediebat de ultra mare sanctus habens fratrem leonardum de assisio comitem, contigit eum fatigatum et lassum parumper asellum conscendere. Subsequens autem socius et ipse non modicum fessus cepit dicere intra se humanum aliquid passus: Non de pari ludebant parentes huius et mei. Ecce ipse equitat et ego pedester asinum eius duco. Hec

illo cogitatione compunctus de asino descen-
dit vir sanctus et ait. Non convenit fra-
ter ut ego equitem tu venias pedes
quia nobilior et potentior in seculo
me fuisti. Obstupuit illico frater et ru-
bore suffusus deprehensum se recog-
noscens procidit ad pedes ipsius et la-
crimis irrigatus nudum exposuit co-
gitatum veniamque poposcit. Frater qui-
dam deo devotus et famulo Christi frequens
quadam cogitatione versabat in pec-
tore. signa fore gratia dignum quem
vir sanctus familiari complecteretur affec-
tu. quem vero tamquam extraneum reputa-
ret extra numerum electorum reputandum a
deo. Cum igitur cogitationis huiusmodi cre-
brius vexaretur impulsu viri fami-
liaritatem vehementer optaret. nec
tamen cordis sui secretum revelaret ali-
cui. advocatum eum ad se dulciter pater pi-
us sic allocutus est. Nulla te turbet co-
gitatio fili. quoniam te carissimum habens
inter praecipue michi caros. libenter
tibi munus meae familiaritatis et
dilectionis impendo. Miratus est frater
et factus quoque devotior ex devoto. non
solum in amore crevit hominis sancti. verum
etiam per spiritus sancti gratiae munus donis
est maioribus cumulatus. Cum autem
in monte maneret alvernae cella inclu-
sus vir dei e sociis magno desiderio
cupiebat habere de verbis domini ali-
quid scriptum manu ipsius breviter
annotatum. Gravem enim quae vexabat
temptationem non carnis sed spiritus ex
hoc credebat evadere. vel certe levius
tolerare. Tali desiderio languens anxi-
abatur intrinsecus quia verecundia vic-
tus

reverendo patri intendere non audebat.
Sed cui homo non dixerat spiritus reve-
lavit. Portari sibi namque iussit a
fratre praedicto atramentum et cartam
laudesque domini iuxta fratris desiderium
propria manu scripsit. et ultimo be-
nedictionem ipsius dicens. Accipe tibi
cartulam istam. et usque ad diem mor-
tis tuae custodias diligenter. Accepit
frater donum illud optatum. et statim omnis
illa temptatio effugatur. Servatur
littera. et cum in posterum miranda ef-
fecerit. virtutum francisci testimonium fu-
it. Frater quidam erat quantum a foris vi-
debatur sanctitate praeclarus conversatione
insignis tamen admodum singularis.
Omni tempore orationi vacans. tanta distric-
tione silentium observabat. quod consue-
verat non verbis sed nutibus confite-
ri. Accidit autem sanctum patrem venire
ad locum. videre fratrem et de ipso cum a-
liis fratribus habere sermonem. Com-
mendantibus autem omnibus et magnifi-
cantibus illum respondit vir dei. Sinite o
fratres ne in eo diabolica figmenta
laudetis. In veritate sciatis quod diabo-
lica temptatio est et deceptio fraudu-
lenta. Dure acceperunt hoc fratres
tamquam impossibile iudicantes quod tot per-
fectionis indiciis fraudis se commenta
fucarent. Verum non post multos dies
eo religionem egresso. evidenter ap-
paruit quanta luculenta interioris
contuitus vir dei cordis eius secre-
ta perspexerit. Multorum quoque per hunc
modum. quae stare videbantur rui-
nam. sed et plurium perversorum conver-
sionem ad Christum. immobili veritate

presentians appropinquasse videbatur ad eterne lucis speculum contemplandum, cuius fulgore mirabili absentia corporaliter tamquam si essent presentia mentis eius cernebat obtutus. Quodam namque tempore vicario suo capitulum tenente, ipse vero in cella orans sequester erat et medius inter fratres et deum. Cum igitur unus ex ipsis defensionis quodam contectus pallio non se subderet disciplinae, videns hoc vir sanctus in spiritu vocavit quendam de fratribus et dixit ad eum. Vidi frater diabolum super illius fratris inobedientis dorsum collum eius tenentem astrictum, qui tali sessore subactus obedientie freno spreto instinctus eius sequebatur habenas. Et cum rogaverim deum pro fratre subito demon confusus abscessit. Vade igitur dic fratri ut obedientie sancte iugo collum sine mora submittat. Monitus per internuntium frater statimque conversus ad deum ad pedes vicarii humiliter se prostravit. Alio quoque tempore contigit duos fratres ad heremitorium Grecii de remotis venire ut virum dei cernerent et benedictionem multo desideratam iam tempore reportarent. Venientes autem et non invenientes quia de publico iam ad cellam redierat desolati abibant. Et ecce recedentibus illis cum de ipsorum adventu vel recessu nichil secundum humanum sensum percipere potuisset, preter solitum morem egressus e cella clamavit post eos et ipsos iuxta quod optaverant signo crucis facto in Christi nomine benedixit. Duo fratres venerunt aliquando de terra laborum, quorum antiquior nonnulla intulit scandala iuniori. Cum autem pervenisset ad patrem quesivit ille a iuniore qualiter erga ipsum se frater socius habuisset in via. Quo respondente: Utique satis bene, subiunxit: Cave frater ne sub humilitatis specie mentiaris. Scio enim scio, sed expecta modicum et videbis. Miratus est per plurimum frater quomodo tam absentia per spiritum cognovisset. Igitur non post multos dies ille qui contempta religione foras egreditur, qui scandalum fecerat fratri et a patre non petierat veniam nec correctionis debitum receperat disciplinam. Simulque duo in una illius claruere ruina, equitas scilicet divine iustitie et perspicacitas spiritus prophetie. Qualiter autem absentibus se presentem exhibuit divina favente virtute evidenter ex supradictis innotescit, si revocetur ad memoriam qualiter absens in curru igneo fratribus transfiguratus apparuit et quomodo se in Arelatensi capitulo in crucis effigie presentavit. Quod factum esse divina dispositione credendum est, ut ex presentie corporalis apparitione mirabili patenter claresceret quam presens et pervius spiritus eius luci sapientie foret eterne, que omnibus mobilibus mobilior est et ubique attingens propter suam munditiam per nationes in animas sanctas se transfert et dei amicos et prophetas constituit. Simplicibus enim et pusillis sua pandere solet mysteria doctor excelsus, sicut prius apparuit in David prophetarum eximio et post in apostolorum principe Petro et tandem in paup

nulo christi francisco. Hij enim cum essent lit-
teratura simplices. facti sunt sancti
spiritus eruditione illustres. Is quidem
pastor ut gregem pasceret synagoge
de egypto eductum. iste piscator ut sa-
genam repleret ecclesie multiformitate
credentium. hic autem negotiator ut
margaritam emeret euangelice vite ven-
ditis et dispersis omnibus propter christum.

De efficacia predicandi. et gratia sanitatum

Fidelis vere
famulus et minister christi fran-
ciscus ut cuncta fideliter et perfecte page-
ret. illis potissime virtutum exercitiis
intendebat que sacro dictante spiritu
deo suo magis placere cognoverat.
Circa quod contigit illum in magnam
dubitationis anxiosam agoniam inci-
dere. quam multis diebus ab oratione redi-
ens terminandam fratribus sibi familia-
ribus proponebat. Quid inquit fratres
consulitis quid laudatis. an ut orationi
vacem? an ut predicando discurram?
Siquidem ego parvulus simplex et
imperitus sermone. maiorem orandi
accepi gratiam quam loquendi. Videtur
etiam in oratione lucrum et cumulatio
gratiarum. in predicatione distribu-
tio quedam donorum celitus accepto-
rum. In oratione etiam purificatio inte-
riorum affectuum. et unitio ad unum et
summum bonum cum vigoratione virtu-
tis. In predicatione spiritualium pulveri-
zatio pedum. distractio circa multa
et relaxatio discipline. Tandem in o-
ratione deum alloquimur et audimus
et quasi angelicam vitam agentes in-
ter angelos conversamur. In predicati-
one multa oportet condescensione uti
ad homines et humane inter eos viven-
do humana cogitare videre dicere et
audire. Sed unum est in contrarium quod
videtur preponderare his omnibus apud
deum. quod videlicet unigenitus dei filius
qui est sapientia summa propter animarum sa-
lutem de sinu patris descendit ut su-
o mundum informans exemplo verbum
salutis hominibus loqueretur. quos sacri
sanguinis et pretio redimeret et emun-
daret lavacro et poculo susten-
taret. nichil sibi omnino reservans
quod non in salutem nostram liberaliter
erogaret. Et quia nos debemus omnia
facere secundum exemplar eorum que videmus
in christo tamquam in monte sublimi.
videtur deo magis placitum quod inter-
missa quiete foras egrediatur ad la-
borem. Cumque per multos dies verba hu-
iusmodi ruminaret cum fratribus cer-
titudinaliter nequibat percipere quid
horum sibi foret ut christo verius acceptum
eligendum. Cum enim miranda nosset
per spiritum prophetie. hanc per se ipsum questio-
nem dissolvere non valebat. Aliq̄t
deo melius providente ut predicationis
meritum per supernum manifestaret
oraculum. et servi christi humilitas ser-
varetur. Non erubescebat a minoribus
parva querere verus minor. qui magna
didicerat a magistro supremo. Studio
namque precipuo solitus erat exquirere
qua via qualiterque modo deo posset secundum
ipsius beneplacitum perfectius deservire.
Hec summa eius philosophia hoc summum
eius desiderium extitit quo ad vixit
ut quereret a sapientibus et simpli-

abus perfectus et impressus pluribus grandevis qualiter ad perfectionis culmen virtuosius pervenire valeret. Assumens itaque duos ex fratribus misit ad fratrem Silvestrum qui crucem egredientem viderat de ore ipsius. et tunc in monte super Assisium iugiter orationi vacabat. ut divinum super dubitatione huiusmodi responsum perquireret. quod sibi ex parte domini demandaret. Hoc ipsum mandavit sancte virgini Clare ut per aliquam puriorem et simpliciorem de virginibus sub ipsius disciplina degentibus et ipsa cum sororibus aliis orans super hoc exquireret domini voluntatem. Concordaverunt autem mirabiliter in idipsum super hoc spiritu revelante venerabilis sacerdos et virgo deo dicata beneplacitum esse divinum. quod Christi preco ad predicandum exiret. Revertentibus itaque fratribus et dei voluntatem quod acceperant indicantibus voluntatem. exurgens continuo succinxit se nullaque prorsus interposita mora iter aggressus est. Ibat autem cum tanto fervore ut divinum exequeretur imperium. tamque celeriter percurrebat ac si facta manu domini super eum novam induisset e celo virtutem. Cum igitur appropinquaret Bevanio ad quemdam locum devenit in quo diversi generis avium magna multitudo convenerat. Quas cum sanctus dei vidisset alacriter cucurrit ad locum et eas velut rationis participes salutavit. Omnibus vero expectantibus et convenientibus ad eum. ita ut que in arbustis erant inclinatis capitibus cum appropinquaret ad eas insolito modo in ipsum intenderent usque ad eas accessit et omnes ut verbum dei audirent sollicite admonuit dicens. Fratres mei volucres multum debetis laudare creatorem vestrum qui plumis vos induit et pennas tribuit alas ad volandum. puritatem concessit aeris et sine vestra sollicitudine vos gubernat. Cum autem eis hec et his similia loqueretur aviculae modo mirabili gestientes ceperunt extendere colla. protendere alas. aperire rostra. et in illum attente respicere. Ipse vero cum spiritus fervore mirando per medium ipsarum transiens tunica contingebat easdem nec tamen de loco aliqua mota est. donec signo crucis facto et licentia data cum benedictione viri dei omnes insimul avolaverunt. Hec omnia contuebantur socii expectantes in via. Ad quos reversus vir simplex et purus pro eo quod non hactenus avibus predicaverat cepit se de negligentia inculpare. Exinde predicando per loca vicina procedens venit ad castrum quoddam nomine Almanum. Ubi congregato populo et indicto silentio propter hirundines nidificantes in eodem loco magnis garritibus perstrepentes audiri vix poterat. Quas vir dei omnibus audientibus allocutus est dicens. Sorores mee hirundines iam tempus est ut loquar et ego. quia vos usque modo satis dixistis. Audite verbum dei tenentes silentium donec sermo domini compleatur. At ille tamquam intellectus capaces subito conticuerunt nec fuerunt mote de loco donec fuit omnis predicatio consummata. Omnes igitur qui viderunt stupore repleti glorificaverunt deum. Huius mira

ubi fama circumquaque diffusa multos ad sui reverentiam et fidei devotionem accendit. In civitate namque Parisiensi scolaris quidam indolis bone cum sociis aliis studio diligenter insistens dum importuna garrulitate cuiusdam infestaretur yrundinis, dicere cepit ad socios: Hyrundo una de illis est que virum Dei Franciscum predicantem aliquando donec silentium eis imponeret molestabant. Et conversus ad hyrundinem fiducialiter ait: In nomine servi Dei Francisci precipio tibi ut ad me veniens continuo conticescas. At illa Francisci nomine audito quasi viri Dei disciplinis edocta et statim conticuit et ipsius manibus tamquam tute custodie se commisit. Stupefactus scolaris statim eam libertati restituit et eius garritum amplius non audivit. Alio quoque tempore cum famulus Dei Gaiete semel in maris litore predicaret, turbis pre devotione irruentibus ut eum contingerent, horrens Christi servus tantum populorum applausum, in unam herentem litori naviculam prosilivit solus. Illa vero tamquam si rationabili intrinsecus motore moveretur, sine aliquo remige, cernentibus et mirantibus cunctis, se longius a terra pertraxit. Cum autem aliquanto spatio in maris altitudinem recessisset, stetit inter fluctus immobilis quamdiu vir sanctus turbis exspectantibus in litore predicavit. Cumque audito sermone et viso miraculo ac benedictione accepta multitudo recederet, ne ipsum amplius molestaret, navicula proprio ductu ad terram reversa est. Quis ergo tam obstinate mentis esset et impie, qui predicationem Francisci contempneret, cuius miranda fiebat virtute ut non creatura rationis disciplinam susciperet, verum etiam inanimata corpora ipsi predicanti servirent? Aderat equidem servo suo Francisco ad quecumque pergeret is qui eum unxerat et miserat spiritus Domini et ipse Dei virtus et sapientia Christus, ut sane doctrine verbis afflueret et magne potentie miraculis choruscaret. Erat enim verbum eius velut ignis ardens penetrans intima cordis omniumque mentes admiratione replebat, cum non humane inventionis ornatum pretenderet sed divine revelationis afflatum redoleret. Nam cum semel predicaturus coram papa et cardinalibus ad suggestionem domini Hostiensis sermonem quendam studiose compositum commendasset memorie stetissetque in medio ut edificationis verba proponeret, sic oblivioni tradidit omnia, ut effari aliquid omnino nesciret. Verum cum hoc vera humilitate narrasset, conferens se ad sancti Spiritus gratiam invocandam, tam efficacibus subito cepit verbis affluere tamque potenti virtute illorum mentes virorum sublimium ad compunctionem inflectere, ut aperte claresceret quod non ipse sed spiritus Domini loquebatur. Et quoniam sibi primo suaserat quod aliis suadebat sermone, reprehensorem non timens veritatem fidentissime predicabat. Nesciebat aliquorum culpas palpare sed pungere, nec vitam fovere peccantium sed aspera increpatione ferire. Eadem mentis constantia magnis loquebatur et

pris. eadem quoque spiritus iocunditate pau-
cis loquebatur et multis. Omnis enim
omnibus quasi servus operabatur virum no-
vum mundo celitus datum et cernere
et audire. Ipse vero per diversas regio-
nes progrediens euangelizabat ar-
denter domino cooperante et sermonem
confirmante sequentibus signis. In vir-
tute namque nominis eius veritatis pre-
co franciscus eiciebat demonia. sa-
nabat infirmos. et quod maius est
sui sermonis efficacia obstina-
torum mentes ad penitentiam mollie-
bat. simul quoque sanitatem corporibus
reddebat et cordibus. sicut aliqua com-
probant operum eius exempla que in-
ferius annotanda. In civi-
tate tuscanella a milite quodam
hospicio devote susceptus filium eius
unicum a nativitate contractum ad mili-
tum ipsius instantiam manu allevans
sic subito incolumem reddidit. ut
videntibus cunctis pariter consolidarentur
omnia corporis membra. et puer sanus
effectus et fortis confestim exurgeret
ambulans et exiliens et laudans deum.
Civitate narniensi cum paraliticum
quemdam membrorum omnium destitutum
officio signo crucis a capite usque
ad pedes ad instantiam signasset epi-
scopi perfecte restituit sanitati. In epi-
scopatu reatino puer quidam sic turgi-
dus a quatuor annis ut nullo modo
propria crura cernere posset. a matre
cum lacrimis presentatus eidem statim ut
vir sanctus tetigit eum manibus sacris
incolumis est effectus. Apud civita-
tem ortensem puer unus ita conglome-
ratus ut caput pedibus portaret ap-
plicatum et haberet ossa nonnulla con-
fracta signo crucis ad parentum lacri-
mabiles preces ab eodem suscepto si-
gno confestim erectus et illico liberatus.
Mulier quedam civitatis engu-
bii ambas contractas manus et ari-
das habens manus adeo ut nichil
operari per illas valeret. signo crucis
ab eodem in nomine domini sibi facto. per-
fectam obtinuit sospitatem. quod statim
rediens domum cibos in ministerium e-
ius et pauperum quasi altera socrus si-
monis propriis manibus preparet.
Puelle cuidam in castro meva-
nii oculorum private luminibus cum in-
trinitatis nomine sputo suo ter ipsi
oculos linivisset. lumen concupitum
restituit. Mulier quedam civitatis
narnii oculorum cecitate percussa
signum crucis ab eodem suscipiens lu-
men recuperavit optatum. Bononi-
e puer quidam unum oculorum macula ha-
bens obtectum ut nichil penitus vide-
re posset nec aliquo adiuvari reme-
dio. post signum crucis a capite usque
ad pedes per servum domini sibi factum vi-
sum recuperavit tam limpidum. ut post-
modum ordinem fratrum minorum ingres-
sus se longe clarius videre assereret de
oculo prius infirmo quam de oculo sem-
per sano. In castro sancti gemini ser-
vus dei a quodam devoto viro sus-
ceptus hospicio cuius uxor a demo-
nio vexabatur post orationem factam
in virtute obedientie imperavit demoni
ut exiret. eiusque potentia divina
subito effugavit. ut vere clare-

ret quod obviente sancte virtuti preminentia demonum non obsisteret. In civitate de Castello quidam furibundus et nequissimus spiritus quandam obsidens mulierem a viro sancto accepto mandato indignabundus discessit liberam obsessam prius feminam derelinquens. Frater quidam infirmitate tam horribili gravabatur ut magis esse vexatio demonis quam naturalis infirmitas a pluribus firmaretur. Nam totus sepe allidebatur et volutabatur spumans, membris corporis nunc contractis nunc extensis nunc plicatis nunc tortis nunc rigidis effectis et duris. Quandoque totus extensus et rigidus pedibus equatis capiti levabatur in altum horribiliter illico relapsurus. Huic sic miserabiliter et irremediabiliter egrotanti plenus misericordia Christi servus compassus buccellam sibi panis de quo edebat transmisit. Tantam vero gustatus panis contulit egro virtutem ut deinceps huius infirmitatis molestiam non sentiret. In comitatu Aretii cum diebus pluribus mulier quedam laborasset in partu essetque iam proxima morti nullum desperanti de vita supererat remedium nisi dei. Cum autem equo vectus propter corporis infirmitatem Christi famulus per partes illas transitum habuisset contigit animal reduci per villam in qua mulier torquebatur. Homines vero loci viso equo cui vir sanctus insederat extraxerunt frenum ut supponerent mulieri. Ad cuius contactum mirificum remoto periculo mulier illico peperit cum salute. Vir quidam de castro plebis religiosus ac timens deum cordam apud se quam cinctus fuerat sanctus pater habebat. Cumque virorum ac mulierum multitudo in castro illo variis infirmitatibus laboraret, ibat per infirmantium domos et intinctam cordam in aqua dabat bibere patientibus sicque per hunc modum plurimi sanabantur. Sed et de panibus a viro dei contactis gustantes egroti divina operante virtute consequebantur celeriter remedia sanitatum. Cum hiis et aliis multis miraculorum prodigiis preco Christi predicans choruscaret attendebatur hiis que dicebantur ab eo ac si angelus domini loqueretur. Excellens namque in ipso prerogativa virtutum prophetie spiritus, efficacia miraculorum, oraculum de predicando celitus datum, obedientia creaturarum ratione carentium, vehemens immutatio cordium ad verborum ipsius auditum, eruditio eius a spiritu sancto preter humanam doctrinam, predicandi auctoritas a summo pontifice non sine revelatione concessa, insuper et regula in qua forma predicandi exprimitur ab eodem Christi vicario confirmata. Summi quoque regis signacula per modum sigilli corpori eius impressa tamquam testimonia decem toti seculo indubitanter affirmant Christi preconem Franciscum et venerandum officio et doctrina autenticum et admirabilem sanctitate et per hoc tamquam vere dei nuncium Christi evangelium predicasse.

De stigmatibus sacris.

Mos erat angelico viro Francisco numquam ociari a bono quin potius instar

spirituum supernorum in scala iacob, qui
ascendebat in deum aut descendebat
ad proximum. Nam tempus sibi concessum
ad meritum dividere sic prudenter di-
dicerat, ut aliud proximorum lucris
laboriosis impenderet, aliud contempla-
tionis tranquillis excessibus dedicaret.
Unde cum secundum exigentiam locorum et temporum
aliene condescendisset procurande salu-
ti, inquietationibus derelictis turbarum
solitudinis secreta petebat, locumque
quietis quo liberius domino vacans exter-
geret si quid pulveris sibi ex conversati-
one hominum adhesisset. Biennio itaque
antequam spiritum redderet celo, divina pro-
videntia duce post labores multi-
modos perductus est in locum excel-
sum seorsum qui dicitur mons Aluer-
ne. Cum igitur iuxta solitum morem qua-
dragesimam ibidem ad honorem sancti
archangeli michaelis ieiunare
cepisset, superne contemplationis dul-
cedine habundantius solito super-
fusus ac celestium desideriorum ar-
dentiori flamma succensus, supernarum
cepit immissionum cumulatius do-
na sentire. Ferebatur quidem in al-
tum non ut curiosus maiestatis per-
scrutator opprimendus a gloria, sed
tanquam servus fidelis et prudens investi-
gans beneplacitum dei, cui se confor-
mare omnimode summo preoptabat
ardore. Immissum est igitur per divinum
oraculum quod in apertione libri evan-
gelici revelaretur ei a christo quid deo
in ipso et de ipso magis foret accep-
tum. Oratione itaque cum multa devotio-
ne premissa sacrum evangeliorum librum

de altari sumptum in sancte trinitatis nomi-
ne aperiri fecit per socium virum utique
deo devotum et sanctum. Sane cum in tri-
na libri apertione domini passio sem-
per occurreret, intellexit vir deo plenus
quod sicut christum fuerat imitatus in ac-
tibus vite, sic conformis ei esse deberet in
afflictionibus et doloribus passionis
antequam ex hoc mundo transiret. Et li-
cet propter multam austeritatem vi-
te preterite crucisque dominice baiula-
tionem continuam imbecillis esset in
corpore, nequaquam est territus, sed ad
martirii sustinentiam vigorosius animatur.
Excreverat quidem in eo insuperabile
amoris incendium boni iesu in lam-
pades ignis atque flammarum, ut aque
multe caritatem eius tam validam ex-
tinguere non valerent. Cum igitur seraph-
icis desideriorum ardoribus sursum age-
retur in deum et compassiva dulcedi-
ne in eum transformaretur qui ex cari-
tate nimia voluit crucifigi, quodam
mane circa festum exaltationis
sancte crucis dum oraret in latere mon-
tis, vidit seraph unum sex alas ha-
bentem tam ignitas quam splendidas de
celorum sublimitate descendere. Cumque vo-
latu celerrimo pervenisset ad aeris
locum viro dei propinquum, apparuit inter
alas effigies hominis crucifixi in mo-
dum crucis manus et pedes extensos
habentis et cruci affixos. Due ale
super caput ipsius elevabantur, due
ad volandum extendebantur, due vero
totum velabant corpus. Hoc videns vir
vehementer obstupuit, mixtumque
merore gaudium cor eius incurre-

Letabatur quidem in gratioso aspectu quo a
Christo cernebat se conspici sub specie se-
raphim, sed crucis affixio compassivi do-
loris gladio ipsius pertransibat animam.
Admirabatur quamplurimum in tam inscru-
tabilis visionis aspectu, sciens quod pas-
sionis infirmitas cum immortalitate
spiritus seraphici nullatenus conveniret. In-
tellexit tandem ex hoc domino revelante,
quod ideo huiusmodi visio sic divina providen-
tia suis fuerat presentata conspectibus, ut ama-
tor Christi prenosset se non per martiri-
um carnis sed per incendium mentis to-
tum in Christi crucifixi similitudinem trans-
formandum. Disparens igitur visio mi-
rabilem in corde ipsius reliquit ardo-
rem, sed et in carne non minus mira-
bilem signorum impressit effigiem. Statim
namque in manibus eius et pedibus
apparere ceperunt signa clavorum, quem-
admodum paulo ante in effigie illa
viri crucifixi conspexerat. Manus e-
nim et pedes in ipso medio clavis
confixe videbantur, clavorum capitibus
in interiori parte manuum et superi-
ori pedum apparentibus et eorum acu-
minibus existentibus ex adverso. Erantque
clavorum capita in manibus et pe-
dibus rotunda et nigra, ipsa vero acu-
mina oblonga retorta et quasi reper-
cussa, que de ipsa carne surgentia car-
nem reliquam excedebant. Dextrum quoque
latus quasi lancea transfixum rubra
cicatrice obductum erat, quod sepe
sanguinem sacrum effundens tunicam
et femoralia respergebat. Cernens
autem Christi servus quod stigmata carni
tam luculenter impressa socios fami-

liares latere non posset, timens ni-
hilominus publicare domini sacramen-
tum, in magno positus fuit dubi-
tationis agone, utrum videlicet
quod viderat diceret vel taceret. Vocavit
propterea aliquos ex fratribus et generalibus
verbis loquens dubium coram eis pro-
posuit consilium requisivit. Quidam
vero ex fratribus gratia illuminatus et nomine
intelligens quod aliqua miranda vidisset
pro eo quod videbatur admodum stupe-
factus, dixit ad virum sanctum: Frater, non solum
propter te, verum etiam propter alios sacra-
menta tibi ostendi aliquando divina.
Timendum propterea iure videtur, ne si
quod pluribus profuturum accepisti ce-
laveris, pro talento abscondito repre-
hensibilis iudiceris. Ad cuius verbum
motus vir sanctus licet alias dicere so-
litus esset: Secretum meum michi, tunc
cum multo timore seriem retulit visio-
nis prefate, addens quod is qui sibi appa-
ruerat aliqua dixerat que numquam dum
viveret alicui hominum aperiret. Creden-
dum sane tam archana illa fuisse sa-
cri illius seraph in cruce mira-
biliter apparentis eloquia, quod forte non
licet hominibus ea loqui. Postquam er-
go verus Christi amor in eandem ima-
ginem transformavit amantem, qua-
draginta dierum numero iuxta quod de-
creverat in solitudine consummato,
superveniente quoque sollempnitate
archangeli Michaelis, descendit
angelicus vir Franciscus de monte
secum ferens crucifixi effigiem non in
tabulis lapideis vel ligneis ma-
nu figuratam artificis, sed in car-

nervis membris descriptum digito Dei
vivi. Et quoniam sacramentum regis ab
scondere bonum est, ideo secreti rega
lis vir conscius signacula illa sacra
pro viribus occultabat. Verum quia Dei est
ad gloriam suam magna revelare que fa
cit, Dominus ipse qui signacula illa secre
te impresserat, miracula quedam aper
te per ipsa monstravit, ut illorum oc
culta et mira vis stigmatum mani
festa pateret claritate signorum. In pro
vincia namque Reatina pestis invaluerat
valde gravis que boves et oves omnes
sic consumebat crudeliter quod nullum po
terat remedium adhiberi. Vir autem qui
dam timens Deum nocte fuit per visionem
commonitus ut ad heremitorium fratrum fes
tinanter accederet et loturam manuum
ac pedum famuli Dei Francisci qui tunc
temporis morabatur ibidem acceptam super
animalia cuncta respergeret. Mane itaque
surgens venit ad locum loturamque hu
iusmodi per socios sancti viri latenter obten
tam oves et boves languentes ex e
a respersit. Mirabile dictu. Stati
m ut aspersio animalia languida et in
terra iacentia contingebat paululum at
tingebat, pristino recuperato vigore
surgebant continuo et tamquam nil ma
li sensissent ad pascua festinabant.
Sicque factum est ut per virtutem miram
quandam aque illius que sacras plagas con
tigerat omnis prorsus plaga cessaret
pestilensque morbus a gregibus fu
garetur. Circa prefatum montem Alver
ne antequam vir sanctus ibi contraheret moram,
nube ex ipso monte surgente gran
dinis violenta tempestas fructus

terre consuetudinarie devastabat. Sed
post illam apparitionem felicem non
sine incolarum admiratione grando
cessavit, ut celestis illius visionis
excellentiam et stigmatum ibidem im
pressorum virtutem serenata preter morem
ipsa celi facies declararet. Contigit
quoque eum tempore hiemali propter debi
litatem corporis et asperitatem viarum
hominis unius pauperis subvectum asello
sub rupis cuiusdam prominentis per
noctare crepidine, ut nivis et noc
tis supervenientium quoquomodo declina
ret incommoda quibus impeditus ad hos
pitii locum non valuerat pervenire.
Cum autem vir sanctus hominem illum que
losum submurmurantem gemitibus
huc inde seipsum iactare sensisset, ut
qui tenui operimento contectus quiescere
pre frigoris acerbitate nequibat, divi
ni amoris fervore succensus ma
nu illum protensa palpavit. Mirabi
le certe. Repente ad illius sacre ma
nus contactum que seraphici caloris ge
bat incendium omni fugato frigore
tantus in virum intus et extra calor
advenit ac si quedam in eum vis flam
mea ex fornacis inspiratione proces
sisset. Nam illico et mente confortatus
et corpore suavius inter saxa et nives
usque mane dormivit quam umquam in
proprio loco pausaverat sicut ipse post
modum asserebat. Certis itaque co
nstat indiciis sacra illa signacula operan
tis impressa virtute fuisse qui opera
tione seraphica purgat illuminat et
inflammat cum ipsa foris expur
gando a peste salutem et serenitatem

et amore corporibus effigiata mira conferrent. Sicut et post mortem eiusdem moribus est demonstratum prodigiis suo loco positis annotandis. Ipse vero licet thesaurum inventum in agro tanta diligentia studeret abscondere, latere tamen non potuit quin aliqui stigmata manuum viderent ac pedum, quamquam manus quasi fere portaret contectas, et pedibus ex tunc incederet calciatis. Viderunt enim dum viveret fratres quam plurimi, qui licet essent propter sanctitatem precipuam viri per omnia fide digni, tamen ad omne dubium amovendum sic esse ac se vidisse tactis sacrosanctis iuramento firmaverunt. Viderunt etiam ex familiaritate quam cum viro sancto habebant aliqui cardinales, laudes sacrorum stigmatum prosis et hymnis ac antiphonis quas ad ipsius ediderunt honorem veraciter inserentes, qui tam verbo quam scripto perhibuerunt testimonium veritati. Summus etiam pontifex dominus Alexander cum populo predicaret coram multis fratribus et me ipso affirmavit se dum sanctus viveret stigmata illa sacra suis oculis conspexisse. Viderunt in morte plus quam quinquaginta fratres, virgoque devotissima Clara cum ceteris sororibus suis et seculares innumeri, ex quibus quemadmodum suo loco dicetur quam plurimi et osculati sunt ex devotionis affectu et contrectaverunt manibus ad testimonii firmitatem. Vulnus autem lateris tam sollicite occultavit, ut illud nemo posset nisi furtim conspicere dum viveret. Unde et frater qui ei sedule ministrare solitus erat, cum pia eum cautela ut ad excutiendum extraxisset tunicam induxisset, attente respiciens vidit plagam, tunc etiam tres velociter contactu digitos applicans tam visu quam tactu vulneris quantitatem agnovit. Consimili cautela vidit etiam frater ille qui tunc temporis erat vicarius eius. Frater vero socius mire simplicitatis, dum infirmitatis tempore languentes scapulas contrectaret, manu per capucium missa et casualiter vulneri sacro illapsa, magnum ei dolorem inflixit. Unde portabat ex tunc femoralia sic facta ut usque ad ascellas pertingerent ad vulnus lateris contegendum. Fratres quoque qui illa lavabant vel tunicam excutiebant pro tempore, quia inveniebant ea sanguine rubricata, indubitanter per evidens signum in cognitionem sacri vulneris pervenerunt, quod postmodum in morte revelata facie et ipsi cum aliis pluribus contemplati sunt et venerati sunt. Eya nunc strenuissime miles Christi, ipsius fer arma invictissimi ducis quibus munitus insignitus omnes adversarios superabis. Fer vexillum regis altissimi, ad cuius intuitum omnes pugnatores divini exercitus animentur. Fer nichilominus sigillum summi pontificis Christi, quo verba et facta tua tamquam irreprehensibilia et autentica merito ab omnibus acceptentur. Iam enim propter stigmata domini Iesu que in corpore tuo portas nemo tibi debet esse molestus, quin potius quilibet Christi servus omni esse tenetur affectione devotus. Iam per hec signa certissima

246

non duobus aut tribus testibus ad sufficientiam sed quasi plurimis ad superhabundantiam comprobata testimonia dei in te et per te credibilia facta nimis omnem tollunt infidelibus excusationis velamen. dum credentes in fide stabiliunt spei fiducia sursum agunt et igne caritatis accendunt. Iam vere impleta est prima visio quam vidisti. videlicet quod dux in militia christi futurus armis deberes caelestibus signoque crucis insignibus decorari. Iam in principio tuae conversionis crucifixi visio compassivi doloris gladio mentaliter te transfigens. sed quia audivisti vocem de cruce tamquam de throno christi sublimi et secreto propitiatorio procedentis iuxta quod tuo sacro firmasti eloquio vera indubitanter fuisse creduntur. Iam in tuae conversationis progressu et crucem quam vidit frater silvester ex ore tuo mirabiliter procedentem. et gladios in crucis modum tua viscera transfigentes quos sacer vidit pacificus. teque secundum crucis figuram in aere sublevatum. cum de crucis titulo sanctus praedicabat anthonius vir expertus angelicus vir monaldus non fantastica visione sed revelatione caelica fuisse conspecta vere creditur et firmatur. Iam denique circa finem quod simul tibi ostenditur et sublimis similitudo seraph et humilis effigies crucifixi interius te incendens et exterius te consignans tamquam alterum angelum ascendentem ab ortu solis. qui signum in te habeas dei vivi et praedictis dat firmitatem fidei. et ab eis accipit testimonium veritatis. Ecce iam nunc septem apparitionibus crucis christi in te et circa te secundum ordinem temporum mirabiliter exhibitis et monstratis quasi sex gradibus ad istam septimam in qua finaliter requiesceres pervenisti. christi namque crux in tuae conversionis primordio tibi proposita quam assumpta et dehinc in conversationis progressu per vitam probatissimam baiulata. in te ipso continue et in exemplum aliis demonstrata tanta certitudinis claritate ostendit evangelicae perfectionis apicem te finaliter conclusisse. ut demonstrationem hanc christianae sapientiae in tuae carnis pulvere exaratam nullus vere devotus abiciat. nullus vere fidelis impugnet. nullus vere humilis parvipendat. cum sit vere divinitus expressa et omni acceptione condigna.

De pacientia ... et transitu mortis.

Christo igitur iam cruci confixus franciscus tam carne quam spiritu non solum seraphico amore ardebat in deum. verum etiam sitiebat cum christo crucifixo multitudinem salvandorum. Faciebat proinde quoniam propter excrescentes in pedibus clavos ambulare non poterat. corpus emortuum per civitates et castella circumvehi. ut ad crucem christi ferendam ceteros animaret. Fratribus quoque dicebat. Incipiamus fratres servire domino deo nostro. quia usque nunc parum profecimus. Flagrabat etiam desiderio magno ad humilitatis redire primordia. ut leprosis sicut a principio ministraret. corpus quoque iam prae labore collapsum revocaret ad pristinam servitutem. Proponebat christo duce se

sacrariū ingētia et tabescentibꝫ
mēbris spū fortis et feruid⁹ no
uo sperabat certamīe de hoste
triūphū. Neq; enī languor vel
desidia locū habēt ubi amoris sti
mulus sp̄ ad maiora purget. Tā
ta aūt in eo carnis ad spm̄ erat
cōcordia. tāta obīe ꝓmptitudo. q̄
cū ille ad ōnem niteretur sātatem
ꝑtingē. ipsa nō solū non repug
naret. sed et p̄currere conaret. Ut
aūt viro dei cumulus meritorū ac
cresceret. q̄ omīa vē in paciā ɔsū
mant. cepit īfirmitatibꝫ mltīo
dis laborare grauiss. vt vix in eo
membrū aliqd̄ remaneret absq;
ingētia passionis dolore. Adhuc
p̄ varias et diuturnas ac ɔti
nuas egritudīes deduct⁹ est. ut ɔ
sūptis iā carnibꝫ q̄si sola cutis os
sibꝫ adheret. Cūq; diris āgeret
corpis doloribꝫ illas suas angus
tias nō penarū censebat noīe.
sed sororū. Cū aūt semel grauī⁹
solito dolorū vexetur aculeis q̄
dā frē simplex dixit ad eū. Frē o
ra dn̄m ut mitius tecū agat. ma
nū enī suā plus debito sup te g̃
uare videt. Quo audito vir sc̄us
cū eiulatu exclamās ait. Nisi nos
sem in te simplicē puritatē. tuū
exnūc abhorrerē ɔsorciū. q̄ au
sus fuis circa me diuina iudicia
rephensibilia iudicare. Et licet
totus eēt attrit⁹ grauis ꝓlixita
te lāguoris ꝓruens se in terram
ossa debilia duro casu collisit. Et
deosculās humū. grās tibi inq̄t

ago dn̄e deus de ōnibꝫ his doloribꝫ
meis. teq; mi dn̄e rogo ut centu
plū si tibi placuit addas. q̄a hoc
erit michi acceptissimū ut affli
gēs me dolore nō parcas. cū tue s
sc̄e voluntatis adimpletio sit m̄ cō
solacio superplena. Videbat̄ ꝓīn
fr̄ibus q̄ quasi altm̄ iob videnti
cui cū languor cresceret carnis cres
cebat simł̄ et vigor mētis. Ipse
aūt obitū suū longe an̄ p̄sciuit
dieq; trāsitus īminēte dixit fr̄ibꝫ
sui corpis tabn̄acłm deponēdū
in ꝓximo q̄admodū sibi fuerat
reuelatū a x̄po. Cū itaq; p̄ bien
niū ab īpressione sacroꝝ stig
matū āno videlicet a sua ɔuer
sione vicesīo mlťis fuisset āgus
tanciū infirmitatū ꝓbatus tū
sionibꝫ q̄si q̄dratus. tāq̄ lap̄ ī supne
ihrłm edificio collocādus. et tāq̄m
ductile opus sub mltiplicis tribu
lacionis malleo ad pfc̄iōnē ad
ductus. ad sc̄am mariā de porti
ūcula se portari poposcit. q̄ten⁹
ubi acceperat spm̄ grē. ibi redderet
spm̄ vite. Quo cū fuisset pduct⁹
ut v̄itatis exēplo mōstraret q̄
nichil erat illi cōe cū mūdo in
illa īfirmitate tā graui q̄ ōni
lāguori ɔclusit sup nudam hu
mū se totū nudatū in sp̄s fer
uore ꝓstrauit. q̄ten⁹ hora illa
extrema in q̄ poterat adhͨ hos
tis irasci nud⁹ luctaret̄ cū nu
do. Decubās sic in tra sacciā ves
te deposita faciē solito more le
uauit ī celū et ītendēs illi glīe

totus manu sinistra dextri lateris
vulnus ne videretur obtexit. Et ait
ad fratres. Ego quod meum est feci. quod
vestrum est christus edoceat. Illacrimanti-
bus autem sociis sancti qui miro fuerant com-
passionis zelo perculsi unus ex eis quem
vir dei gardianum suum esse dicebat
votum ipsius divina inspiratione cognoscens
festinus surrexit et acceptam tunicam cor-
da et femoralibus tunicam paupercu-
lo obtulit dicens. Hec tibi tanquam pau-
peri commodo et tu illa suscipias o-
bedientie sancte mandato. Gaudet ex
hoc vir sanctus et iubilat pre letitia
cordis. quia fidem tenuisse domine pau-
pertati usque in finem se vidit. palmas-
que levans ad celum christum suum mag-
nificat pro eo quod exoneratus ab omnibus
liber vadit ad ipsum. Fecerat enim hec
omnia paupertatis zelo ut nec habi-
tum quidem vellet habere nisi ab ali-
o commodatum. voluit per omnia certe
christo crucifixo esse conformis. qui pau-
per et dolens et nudus in cruce pe-
pendit. Propter quod et in principio
conversionis sue nudus remansit coram
antistite. et in consumatione vite
nudus voluit de mundo exire. Fra-
tribus quoque sibi assistentibus in obedientia cari-
tatis iniunxit. ut cum viderent eum iam
esse defunctum per tam longum spacium
nudum super humum iacere permitte-
rent. quantum unius miliarii tractum sua-
viter quis perficere posset. O vere christi-
anissimum virum qui et vivens christo
viventi et moriens morienti et mor-
tuus mortuo perfectus esse studuit y-
mitatione conformis. et expressa

promeruit similitudine decorari. Hora
denique sui transitus appropinquante fecit
omnes fratres existentes in loco ad se vo-
cari. et eos consolatoriis verbis pro su-
a morte demulcens paterno affectu
ad divinum est hortatus amorem.
De patientia et paupertate et sancte ro-
mane ecclesie fide servandis sermo-
nem protraxit ceteris institutis sanc-
tum evangelium anteponens. Circumseden-
tibus vero omnibus fratribus extendit super
eos manus in modum crucis bra-
chiis cancellatis pro eo quod hoc sig-
num semper amabat. et omnibus fratribus tam
presentibus quam absentibus in crucifixi
virtute ac nomine benedixit. Insuper
et adiecit. Valete filii omnes in timo-
re domini. et permanete in eo semper. Et
quia futura temptatio et tribulatio
appropinquat. felices qui perseverabunt
in his que ceperunt. Ego vero ad deum
propero. cuius gratie vos omnes commen-
do. Suavi huiusmodi admonitione com-
pleta iussit vir deo carissimus evan-
geliorum sibi codicem apportari. et
evangelium secundum iohannem quod inci-
pit ab eo loco. Ante diem festum pasce
sibi legi poposcit. Ipse vero prout po-
tuit in huius psalmi vocem erupit.
voce mea ad dominum clamavi vo-
ce mea ad dominum deprecatus sum. et
ad finem usque complevit. Me inquit ex-
pectant iusti donec retribuas mihi.
Tandem cunctis in eum completis mis-
teriis anima illa sanctissima carne so-
luta et in abissum divine claritatis
absorpta beatus vir obdormivit
in domino. Unus autem ex fratribus et dis-

discipulis eius vidit animam illam beatam sub specie stellae praefulgidae a candida subvectam nubecula super aquas multas in caelum recto tramite sursum ferri, tamquam sublimis sanctitatis candore praeclaram, et caelestis sapientiae simul et gratiae ubertate repletam, quibus vir sanctus promeruit locum introire lucis et pacis, ubi cum Christo sine fine quiescit. Minister quoque fratrum in terra laboris tunc existens Augustinus, vir utique sanctus et iustus, qui in hora ultima positus cum diu iam prius amisisset loquelam, audientibus qui astabant subito clamavit et dixit: Exspecta me, pater, exspecta, ecce iam venio tecum. Quaerentibus fratribus et admirantibus multum cui sic loqueretur, audacter respondit: Nonne videtis patrem nostrum Franciscum qui vadit ad caelum? Et statim sancta ipsius anima migrans a carne patrem est secuta sanctissimum. Episcopus Assisinas ad oratorium sancti Michaelis in monte Gargano tunc temporis peregrinationis causa processerat, cui beatus Franciscus apparens nocte transitus sui dixit: Ecce relinquo mundum et vado ad caelum. Mane ergo surgens episcopus sociis narravit quod viderat, et Assisium rediens cum sollicitudine perquisisset, certitudinaliter comperit quod ea hora qua sibi per visionem innotuit beatus pater ex hoc mundo migravit. Alaudae aves lucis amicae et crepusculorum tenebras horrescentes hora transitus sancti viri, cum iam noctis esset secutura crepusculum, venerunt in multitudine magna supra tectum domus et diu cum insolita quadam iubilatione rotantes, gloriosum sancti, qui eas ad divinam laudem invitare solitus erat, tam iocundum quam evidens testimonium perhibebant.

De magnificatione et translatione ipsius

Franciscus igitur servus et amicus altissimi, ordinis minorum fratrum institutor et dux, paupertatis professor, paenitentiae forma, veritatis praeco, sanctitatis speculum et totius evangelicae perfectionis exemplar, superna praeveniente gratia ordinato progressu ab infimis pervenit ad summa. Hunc virum mirabilem utpote paupertate praedivitem, humilitate sublimem, mortificatione vividum, simplicitate prudentem, omnique morum honestate conspicuum, quem in vita Dominus mirabiliter effecerat clarum, in morte fecit incomparabiliter clariorem. Beato namque viro migrante a saeculo spiritus ille sacer domum aeternitatis ingrediens fontisque vitae haustu plenario gloriosus effectus, expressa quaedam in corpore futurae gloriae signa reliquit, ut caro illa sanctissima, quae crucifixa cum vitiis in novam iam creaturam transierat, et passionis Christi effigiem privilegii singularitate praeferret, et novitate miraculi resurrectionis speciem praemonstraret. Cernebantur quidem in membris illis felicibus clavi ex eius carne virtute divina mirifice fabrefacti, sicque carni eidem innati, quod dum a parte qualibet premerentur, protinus quasi nervi continui et duri ad partem oppositam resultabant. Inventa quoque fuit patentius in ipsius corpore non inflicta

humanitatis necnon et plaga vulneris lateralis instar vulnerati lateris salvatoris. quod redemptionis et regenerationis humane in ipso redemptore nostro protulit sacramentum. Erat autem similitudo clavorum nigra quasi ferrum. vulnus autem lateris rubeum et ad orbicularitatem quandam carnis contractione reductum rosa quedam pulcherrima. Caro ipsius reliqua que prius tam ex infirmitate quam ex natura ad nigredinem declinabat candore nimio renitescens illius secunde stole pulchritudinem pretendebat. Membra ipsius adeo mollia et tractabilia se prebebant palpantibus ut conversa viderentur in teneritudinem puerilis etatis. et quibusdam cernerentur evidentibus signis innocentie decorata. Cum igitur in candidissima carne clavi nigrescerent plaga vero lateris ut vernans roseus flos rubesceret mirandum non est si tam formosa et miraculosa varietas iocunditatem et admirationem intuentibus ingerebat. Lacrimabantur filii pro subtractione tam amabilis patris. sed et non modica perfundebantur leticia dum deosculabantur in eo signacula summi regis. Miraculi novitas planctum vertebat in iubilum. et intellectuales rapiebat indaginem in stuporem. Erat quippe tam insolitum tamque insigne spectaculum intuentibus omnibus et firmamentum fidei et incitamentum amoris. audientibus vero admirationis materia et excitativo desiderii ad videndum. Audito siquidem transitu patris beati fama diffusa miraculi accelerans populus confluebat ad locum ut id cerneret oculis carnis quod a ratione omne dubium repelleret et affectioni gaudium cumularet. Admissi sunt itaque Assisinates cives quamplurimi ad stigmata illa sacra conspicanda oculis et labiis osculanda. Unus autem ex eis miles quidam litteratus et prudens Hieronimus nomine vir utique famosus et celebris cum de hiis sacris signis dubitasset et esset incredulus quasi Thomas ferventius et audacius coram fratribus et aliis civibus movebat clavos et manibus propriis manus pedes et latus contrectabat. ut dum veraciter illa signa vulnerum Christi palpando contingeret de sui omniumque cordibus omne dubietatis vulnus amputaret. Propter quod et ipse inter alios huius veritatis tam certitudinaliter agnite testis constans postmodum effectus est. et tactis sacrosanctis iuramento firmavit. Fratres autem et filii qui vocati fuerant ad transitum patris cum omni multitudine populorum noctem illam in qua Christi almus confessor decessit sic divinis laudibus excubiis dedicaverunt ut non defunctorum exequie sed angelorum excubie viderentur. Mane vero facto turbe que convenerant acceptis arborum ramis et cereorum multiplicatis luminibus cum hymnis et canticis sacrum corpus ad civitatem Assisii detulerunt. Transeuntes quoque per ecclesiam sancti Damiani in qua virgo illa nobilis Clara nunc gloriosa in celis tunc inclusa cum virginibus morabatur

ubiq͡ aliquantulũ subsistẽtes sacr
corp⁹ insignitus celestib; isigni
ũ videndũ et osculandũ sacris
illis virginib; optulerũt. Pueni
ẽtes deniq͡ ad ciuitatẽ cũ iubilo
ꝓpositũ thezaurũ quẽ portabãt
in ecc̃a sc̃i georgij cũ oĩ reuerẽn
cia cõdiderũt. In eo siquidẽ loco
puerulꝰ lr̃as didicit. ibiq͡ post-
modũ p̃mitꝰ p̃dicauit. postremo
ibidẽ locũ primũ q̃etis accepit.
Trãsijt aũt venerabilis p̃r ex h⁹
mũdi naufragio ãno dñice in-
carnac̃ois mͦ ccͦ xxviͦ q̃rto nõas
octobris die sabbati in sero sepl'
tus in die dñico. Cepit aũt vir
beatꝰ cõtinuo dĩne faciei suppra
diãte respl̃dere magnis et mltis
choruscãre miraclis ut sblimitas
sc̃itatis eius q̃ ipso viuẽte in car-
ne ad morũ directionẽ p exẽpla
p̃fc̃e iusticie innotuerat mũdo
illa iã regnãte cũ xp̃o ad oẽm
fidei firmitatẽ p miracula dĩne
potencie cõprobaret̃ e celo. Cũq͡
in diũsis orbis ptib; gl'osa eius
miracula largiq͡ p ipm̃ ĩpetra
ta bñficia plimos ad xp̃i deuo
cionẽ accẽderent et ad ipius sc̃ã
uestigia imitãda inuitaret̃. acclamãtib;
cũ linguis sermonũ q̃ opm̃ ad
aures sũmi põtificis dñi grego
rij noni q̃ p seruũ suũ franciscũ
deus opabat̃ magnalia p̃ue
nerũt. Sane cũ idẽ pastor ecc̃e
nõ solũ ex miraculis auditus p⁹
mortẽ. ṽmetiã expimẽtis ĩ vi
ta ipsiꝰ oclis visis ⁊ manib; cõ

trectatis sc̃itatẽ eius mirabilẽ r
plena fide certificatus agnosc̃et. ac
p hoc in celis glorificatũ a dño nl'
latenꝰ dubitaret. ut xp̃o cuiꝰ erat
vicariꝰ cõcordit̃ agẽt. hũc in terris
reddẽ celebrẽ tp̃i oĩi venerac̃oẽ dig-
nissimũ pia cõsideraciõe disposuit.
Ad oẽm certitudinẽ faciendã or-
bi terrarũ de glorificac̃oẽ viri sc̃is-
simi iuenta miracula et cõscrip
ta et testib; ydoneis approbata ex-
aminari fecit p illos q̃ minꝰ int̃
cardinales fauorabiles negocio t
videbant̃. Quib; diligẽter discus
sis et ab oĩbus approbatis de fra
trũ suorũ et oĩm p̃latorũ q̃ tũc
erãt in curia cõcordi cõsilio et asse
su canonizandũ decreuit. Veniẽs
itaq͡ p̃sonalit̃ ad ciuitatẽ assisij
ãno dñice incarnac̃ois mͦ ccͦ vice-
simo octauo xvij kl'as augusti die
dñico cũ magis q̃ longũ foret e
narrarẽ solẽpnijs btm̃ p̃rem ca
thalogo sc̃õr ascripsit. Anno vͦ
dñi mͦ ccͦ xxx cõuenientib; fr̃ib; ad
capl'm gñale assisij celebratũ ad
basilicã in honorẽ ipsiꝰ cõstructã
corpꝰ illud dño dedicatũ octauo
kl' iunij t̃nslatũ est. Dũ aũt ille
sacer t̃nsportaret̃ thesaurꝰ bulla
regis altissimi cõsignatꝰ miracu
la plima ille cuiꝰ effigiẽ preferẽ
bat opari dignatꝰ est. ut p odorẽ
ipius salutiferũ affc̃us traherẽtur
fideliũ ad currẽdũ post xp̃m. Certe
ceria cõdignũ ut q̃ deus in vita si
bi placentẽ et dilẽm effcm̃ in pa
disũ p cõtẽplacionis gr̃am t̃nsu-

lerat ut enoch et ad celū ī curru
igneo p caritatis zelū rapuerat ut
helyā eius iā vernātis īter flores
illos eternos plātacionis eterne os
sa illa felicia de loco suo pullula
cōe mirifice redolent. Porro sicut
vir iste vīts miraclis virtutū sig
nis in vita claruerat. sic et a die
transitus sui usqʒ in pñs p diūsas
mūdi ptes p̄claris miraculoꝝ
pdigiis diuina se potencia glorificā
te choruscat. Nā cecis et surdis
mutis et claudis ydropicis ⁊ pa
raliticis. demoniacis et leprosis. naufra
gis et captiuis ipsius meritis re
media cōferūtur. omnibʒ qʒ morbis
necessitatibʒ et periclis subuenitur.
Sed et multis mortuis p ipm̄ ī
mirifice suscitatis īnotescit fideli
bʒ magnificens scm̄ suū magnificē
cia virtutis altissimi. Cui ē honor ⁊
glīa p infinita scla scloꝝ. amen

Incipiunt quedā de miraclis
ipsius post mortē ostensis.
Et primo de virtutibʒ sacroꝝ
stigmatū

Ad omnipotentis dei hono
rē et glīam bti pris
francisci pꝰ glorifi
cacionē ipsius ī ce
lis aliq̄ ex appro
batis miraculis cōscripturꝰ ab il
lo p̄prie censui sumendū fore
initiū in quo crucis ihu virtus
ostenditur et glīa īnouatur. Nouꝰ
ergo hō franciscus nouo et stupē
do miraclo claruit cū singulari
priuilegio retroactis sclis nō con
cesso insignitꝰ apparuit sacris vi
delicet stigmatibʒ decoratꝰ et fi
guratus in corpe mortis huiꝰ cor
pi crucifixi. De quo q̄cq̄d huāna
lingua dixerit minꝰ erit a laude
cōdigna. Totū quidē viri dei studi
ū tā publicū q̄ p̄uatū circa cru
cē dnī versabatur. Et ut crucis
signaclo cordi eius a p̄ncipio sue
cōuersionis īpresso corpus cōsig
naret exterius in ipa se cruce reclu
dēs habitū pnie suscepit crucis y
maginē presentē. quatenꝰ sicut mēs
eius ītus dnm crucifixū indue
rat. sic et corpus eius īdueret ar
ma crucis. et in quo signo deus
p̄tates aereas debellarat. in eo
dē suus exercitus dno militaret.
Sed et a p̄ncipio tpis quo cruci
fixo militare cepat diūsa circa e
ū p̄fulsere crucis misteria. sicut vi
de ipsius cōsiderāti decursū clariꝰ
īnotescit. q̄liter apparitōe crucis
dñice septiformi tā cogitatu q̄
affectu et actu totus fuit in cru
cifixi effigiē p ipsius extaticū trā
sformatus amorē. Digne igitur
summi regis clemencia suus ama
toribʒ ultra oēm estimacionē hoīm
cōdescendēs sue crucis vexillū ipī
corpi defēndū impssit. ut q̄ mi
rando fuit crucis amore p̄uent
mirando etiā fieret crucis honore
mirificus. Ad huiꝰ stupendi mira
culi irrefragabilē firmitatē nō
solū videnciū et palpanciū testi
monia p oēm modū credibilia
ūmetiā apparicōes mirabiles

et virtutes post ipsius obitum coruscantes ad omne mentis effugiendum nubilum suffragantur. Felicis namque recordationis dominus Gregorius papa nonus de quo vir sanctus prophetando praedixerat quod ad dignitatem foret apostolicam sublimandus, antequam cathalogo sanctorum ascriberet signiferum crucis quemdam dubitationis in corde gerebat de vulnere laterali. Nocte vero quadam sicut ipse felix antistes referebat cum lacrimis beatus Franciscus quadam facie severitatis praetensa visione in somnis apparuit et hesitationem cordis ipsius redarguens elevavit brachium dextrum detexit vulnus et phialam ab ipso poposcit ut saturantem reciperet sanguinem qui ex latere defluebat. Obtulit in visione summus pontifex phialam postulatam quae usque ad summum sanguine profluente de latere videbatur impleri. Ex tunc ad illud sacrum miraculum tanta coepit devotione affici et aemulatione fervere ut nullo modo pati posset quod aliquis praefulgida illa signa superba praesumptionis impugnatione fuscaret quin eum severa increpatione feriret. Frater quidam ordine minor officio praedicator virtutis et famae praerogativa praepollens cum firmiter erat de sacris stigmatibus persuasus dum humano sensu miraculi huius apud se rationem perquireret dubitationis coepit cuiusdam scrupulo titillari. Cum ergo per dies plurimos sensualitate sumente vigorem luctum huiusmodi pateretur nocte dormienti sanctus Franciscus pedibus lutulentis apparuit humiliter durus et patienter iratus. Et quae sunt, ait, ista in te conflictationum certamina quae dubitationum sordes? Vide manus meas et pedes meos. Cumque ille videret manus confixas, lutulentorum pedum stigmata non videbat. Remove, inquit, lutum a pedibus meis et cognosce loca clavorum. Quos cum ille apprehendisset devote lutum videbatur sibi abstergere loca quoque clavorum manibus contrectare. Continuo ut evigilat lacrimis irrigatus et priores aut quodammodo lutulentos cum lacrimarum profluvio quoque publica confessione detersit.

In urbe Roma matrona quaedam morum claritate ac parentum gloria nobilis sanctum Franciscum in suum elegerat advocatum ipsius habens depictam ymaginem in secreto cubiculo ubi Patrem in abscondito exorabat. Die vero quadam cum orationi vacaret considerans ymaginem sancti sacra illa signa stigmatum non habentem dolere coepit non modicum et mirari. Sed non mirum si in pictura non erat quod pictor omiserat. Cumque per plures dies quae causa foret defectus huiusmodi mente sollicita pertractaret ecce subito die quadam apparuerunt signa illa mirifica in pictura sicut in aliis sancti ymaginibus ipsius pingi solent. Tremefacta illa filiam suam Deo devotam protinus advocavit requirens si absque stigmatibus usque tunc ymago fuisset. Affirmat illa et iurat sic olim sine stigmatibus extitisse et nunc vere cum stigmatibus

apparere. Verumque mens humana semper
ipsam frequenter impellit ut cadat
et in dubium revocat veritatem stimulat
iterum cor mulieris dubitatio nova
ne forte sic fuisset ymago a
principio consignata. At dei virtus ne
primum contempneretur miraculum ad
didit et secundum. Continuo namque dis
parentibus signis illis nudata privi
legiis ymago remansit. ut per se
quens signum fieret probatio precedentis.
In cathalonia quoque apud ylar
dam accidit virum quendam nomine iohannem
beato francisco devotum quodam sero
per quandam incedere viam in qua pro infe
renda morte latitabant insidie
non quidem ipsi qui inimicitias non
habebat. sed alteri cuidam qui videba
tur similis eius et tunc erat in comi
tatu ipsius. Exurgens autem quidam
de insidiis cum hostem suum hunc esse
putaret tam letaliter eum plagis plu
ribus gladiavit. ut nulla prorsus su
peresset spes recipiende salutis. Si
quidem primo inflicta percussio hu
merum cum brachio pene totum abs
ciderat et ictus alius sub ma
milla tantam reliquerat aperturam
ut flatus inde procedens sex candelas
simul iunctas extingueret. Cum ergo
iudicio medicorum ipsius impossibi
lis esset curatio pro eo quod putrescen
tibus plagis ex eis fetor tam intolera
bilis exalaret ut etiam ipsa eius
uxor vehementer horreret. nullisque
iam humanis iuvari posset reme
diis convertit se ad beatum patrem francis
cum prout poterat devo

tione poscendum. quem et inter ipsos
ictus una cum beata virgine fidentissi
me invocarat. Et ecce misero in lecto
calamitatis solitario decubanti cum
francisci nomen vigilans et eiulans
frequentius replicaret astitit quidam
in habitu fratrum minorum per fenestram
ut ei videbatur ingressus. Qui vo
cans eum ex nomine dixit. Quia fiduciam
habuisti in me ecce dominus liberabit
te. A quo cum eger quis esset inquireret
franciscum ille se esse respondit. Et statim
appropians vulnerum illius ligatu
ras resolvit et cum unguento per omnes
plagas ut videbatur perunxit. Sta
tim autem ut sensit illarum sacrarum virtu
tem manuum stigmatum salvatoris virtu
te sanare valencium suavem contactu
expulsa putredine restituta carne
et vulneribus solidatis restitutus est
integre pristine sanitati. Quo facto
beatus pater abcessit. Et ipse senciens se
sanatum. et in vocem divine laudis
et beati francisci letanter erumpens voca
vit uxorem. At illa celeriter accurrens
et stare iam videns quem sepeliendum
credebat in crastino cum esset stu
pore vehementer perterrita viciniam
totam clamore replevit. Accurrentes
autem sui cum illum nitentes tamquam frene
ticum in lecto reponere et ille econtra
renitens assereret et ostenderet se sana
tum tanto sunt stupore attoniti ut
quasi sine mente omnes effecti fantasticum
esse crederent quod videbat. Nam quem
paulo ante conspexerant plagis atro
cissimis laniatum et totum iam mar
cidum plena cernebant incolumitate

convocandum. Ad quos ille quasi fratribus fuisset sermo: Nolite timere, inquit, nolite credere iam quod cernitis, quia sanctus Franciscus modo a loco recessit et illarum sacrarum manuum tactu me integre ab omni plaga curavit. Crebrescente tandem huius fama miraculi accelerant populus omnis. Et videntes in tam aperto prodigio stigmatum beati Francisci virtutem admiratione simul et gaudio replebantur, Christi quoque signiferum magnis laudum preconiis extollebant. Digne quidem beatus pater carne iam mortuus et vivens cum Christo mira sue apparitione mirabili et manuum sacrarum palpatione hominem vulneratum letaliter vero sanitati concessit, cum illius in se stigmata tulerit, qui misericorditer moriens et mirabiliter surgens vulneratum genus humanum et semivivum virtute plagarum suarum sanavit.

Apud Potentiam, Apulie civitatem, erat quidam clericus Rogerus nomine, vir honorabilis et ecclesie maioris canonicus. Hic cum infirmitate quassatus die quadam ecclesiam oraturus intrasset, in qua erat ymago beati Francisci depicta gloriosa stigmata representans, cepit de illis sublimitate miraculi tamquam de re omnino insolita et impossibili dubitare. Subito ergo dum mente plagatus intus cogitaret inania, in palma sinistre manus sub chirotheca fuit se sensit esse percussum, sonitum audiens percussure velut cum spiculum prosilit de balista. Moxque tam vulnere saucius quam sonitu stupefactus chirothecam de manu traxit, ut visu dinosceret quod tactu preceperat et auditu. Cumque nulla fuisset prius in palma, conspexit in medio manus plagam quasi sagitte percussione inflictam, ex qua tantus prodibat ardoris ut videretur ex illo deficere. Mirabile dictu, nullum in chirotheca vestigium apparebat, ut latentis plage cordi latenter inflicte pena vulneris responderet. Clamat ergo per duos dies et rugit dolore gravissimo stimulatus et incredulitatis cordis velamen explicat universis. Credere se fatetur sacra stigmata in sancto fuisse Francisco et iurat contestans omnis dubitationis abscessisse fantasmata. Orat suppliciter sanctum Dei per sacra sibi stigmata subveniri, multas cordis preces multo impinguat profluvio lacrimarum. Mirum certe! Incredulitate proiecta sanationem mentis sanatio sequitur corporalis. Omnis quiescit dolor, frigescit ardor, nullum remanet vestigium percussure. Sicque factum est ut latentis mentis infirmitas per patentis carnis cauterium superna providente clementia curaretur, mentemque sanata et ipsa caro pariter sanaretur. Fit homo humilis Deo, devotus sancto et fratrum ordini perpetua familiaritate subiectus. Huius rei causa solempne miraculum iuramentis firmatum fuit et litteris sigilli episcopi munimine roboratis ipsius ad nos notitia delata pervenit. De sacris ergo stigmatibus nulli sit ambiguitati locus, nullus in hoc, quia Deus bonus est, neque sit oculus

q̄si tymor doni largitas sempit̄ne
bonitati nō ꝯgruat. Si enī in illo
amore seraphico. mixta mēbra
capiti coherēnt xp̄o et in bello ꝯ
sili armatura ĩuenirent ꝯdig
na et in regno ad silem forēt glo
riā sbuehenda nullꝰ hoc sane
mētis nisi ad glām dicēt p̄tinē.

De mortuis suscitatis.

IN castro mōtis marani iuxta be
neuentū mlier q̄dam sc̄o frans
co peculiari deuotōe cohēns viā
vniūse carnis ĩtrauit. Cōueniē
tibꝫ aūt clericis nocte ad exeq̄as
et vigilias cū psalterijs decātan
das subito cūctis cernētibꝫ erexit
se mlier sup lc̄m et vnū de astā
tibꝫ sacerdotē patrinū videlicet
suū vocauit dicēs. Volo ꝯfiteri
pr̄ audi pc̄ūm meū. Ego eī mor
tua ducto erā carceri mācipāda.
q̄m pc̄ūm qd̄ tibi pandā necdū
ꝯfessa fuerā. Sꝫ orāte inq̄t pro
me sc̄o francisco cui dū viuerē
deuota mēte seruiui redire nūc
ad corpꝰ indultū est michi ut
illo reuelato pc̄to sempiternā pro
merear vitā. Et ecce vobis vidē
tibꝫ postq̄ȝ illud detexero ad pro
missā requiē ꝑperabo. Tremē
ter ergo sacerdoti tremēti ꝯfessa
post absolutionē receptā q̄ete se
in lc̄o collegit et in dn̄o feliciter
obdormiuit. In castro pomar
co in mōtanis apulie posito pr̄i
et mr̄i vnica erat filia in tenera
etate tenere p̄dilc̄a. Qua ĩfirmita
te graui ad morte p̄ducta parentes

eius successionē aliā nō sp̄antes
se in illa q̄si mortuos reputabāt.
Cōuenientibꝫ ergo ꝯsāguineis et
amicis ad flebile nimis funꝰ iace
bat mr̄ infelix ĩeffabilibꝫ ꝯpleta
doloribꝫ et absorpta sup̄ma tris
ticia de his q̄ fiebāt nichil penitꝰ
aduertebat. Interī sc̄us fransc⁹ v
no tm̄ suo comitatus apparens
desolatā visitare dignatus ē feiām
quā sibi senserat ēē deuotā. et p̄p̄
eā affatis alloq̄is noli flere inq̄t
nā lucerne tue lumē qd̄ deploras
extinctū mea tibi ē intercessione
reddendū. Surrexit ꝯtinuo mlier
et q̄ sibi dixerat sc̄us ōnibꝫ mani
festās nō p̄misit extinctū corpꝰ
efferri. sed cū magna fide sc̄a fra
cisci nomē inuocās mortuā filiā
apphendēs viuā et ĩcolumē cū
ctis videntibꝫ et admirātibꝫ alleua
uit. Cū fr̄es de nocera peterēt
qd̄dā plaustrū a quodā viro pe
tro noīe quo aliq̄ntulū indige
bāt. stulte rn̄dit eis ꝓ petito sub
sidio irrogādo ꝯuiciū. et ꝓ eleo
sinis postulata frā
na ad honorē sc̄i postulata frā
cisci in nomē ipius blasphemā
ā iaculādo. Penituit hoiem stati
insipiē sue diuo sup eū irruēte p̄a
uore ne forte vlcio dm̄ sequeret
sicut et fuit p̄tinꝰ subsecuta. Na
ĩfirmatus ꝯtinuo p̄mogenitꝰ exalauit
pro elapso spacio sp̄m et infelix
volutabat p humū pr̄ infelix
et sc̄m dei franciscū ĩuocare nō
cessās cū lacrimis exclamauit.
Ego sū qui peccaui ego q̄ iniq̄

locutus sum me in persona propria fla
gellare debuisti. Redde sancte iam pe
nitenti quod abstulisti impie blasphe
manti. Tibi me reddo tuis semper exe
quiis me expono. nam et devotum sa
crificium laudis semper offeram in tui honore nominis
semper offeram Christo. Mira res. Ad hec ver
ba surrexit puer et planctum pro
hibens se morientem eductum de cor
pore per beatum franciscum deductum asse
ruit et reductum. Cuiusdam urbis
Rome notarii puerulus vix septen
nis matrem ad ecclesiam sancti marci
euntem puerili more sequi deside
rans dum remanere domi compelleretur
a matre per fenestram palatii proiecit
se et ultima quassatione collisus con
tinuo expiravit. Mater vero que nondum
longe discesserat ad sonitum corruen
tis precipitium pignoris suspicata
celeriter rediit. filiumque reperiens tam
miserabili casu repente subtractum.
protinus sibi manus iniecit ultrices ac
dolorosis clamoribus totam excitavit
viciniam ad lamentum. Frater vero quidam
nomine Raho de ordine minorum illuc se
ad predicandum conferens appropinquavit ad
puerum et fide plenus ait ad patrem.
Credens ne sanctum dei franciscum posse fi
lium tuum a mortuis suscitare propter
amorem quem semper ad Christum habuit
pro reddenda vita hominibus crucifixum.
Quo respondente se firmiter credere et
fideliter confiteri servumque sancti in perpetu
um se esse futurum si tantum a deo mu
nus per ipsius merita recipere mereretur.
Prostravit se frater ille cum fratre socio in
oratione ceteros qui aderant excitans ad

orandum. Quo facto cepit puer aliquan
tulum oscitare. Et apertis oculis brachi
isque levatis seipsum erexit. et stati
m coram omnibus ambulavit incolumis per
mirandam sancti virtutem vite simul red
ditus et saluti. In civitate capue
dum puer quidam circa ripam vulture
ni fluminis cum pluribus luderet incautus
cecidit in profundum. Quem fluminis impe
tus celeriter vorans sub sabulo mor
tuum sepelivit. Proclamantibus autem pu
eris qui cum eo luserant circa flumen ipsius
ad locum illum multitudo convenit. Cumque uni
versus populus suppliciter et devote beati
francisci merita invocaret ut devoto
rum sibi parentum fidem aspiciens puerulum a
mortis periculo dignaretur eripere
natator quidam procul astans clamo
ribus auditis accessit. Et post diuti
nam inquisitionem invocato tandem beati
francisci subsidio locum invenit in quo
limus in modum sepulchri pueri ca
daver obtexerat. Quem effodiens et
extra deportans dolens defunctum inspex
it. Licet autem populus qui astabat vide
ret iuvenem mortuum nichilominus
tamen flens et eiulans proclamabat. Sancte
francisce redde puerum patri suo. Sed
et iudei qui venerant naturali pietate
commoti dicebant. Sancte francisce redde
puerum patri suo. Subito puer leta
ntibus et mirantibus cunctis exurgens
incolumis duci se ad ecclesiam beati fran
cisci suppliciter postulavit. ut gratias
illi devotus exsolveret. cuius se noverat
virtute mirabiliter suscitatum. In ci
vitate suessa in vico qui ad colump
nas dicitur repente quedam corruens

domus una absorbuit iuvenem et subito interemit. Viri autem et mulieres ruine sonitu excitati undique accurrentes elevaverunt hinc inde ligna et lapides et misere matri mortuum filium reddiderunt. Illa vero amarissimis repleta singultibus sicut poterat dolorosis vocibus exclamabat: Sancte Francisce, sancte Francisce, redde michi filium meum. Non solum autem illa sed et omnes qui aderant beati patris presidium flagitabant. Sed cum non esset neque vox neque sensus, cadaver posuerunt in lectulo ad sepeliendum ipsum diem crastinum expectantes. Mater vero fiduciam habens in domino per merita sancti eius votum emisit, nova se sindone beati Francisci operturam altare si filium suum sibi revocaret ad vitam. Et ecce circa mediam noctis horam cepit iuvenis oscitare et calescentibus membris vivus exurgens et sanus in laudis verba prorupit. Sed clerum qui convenerat et populum universum excitavit ad laudes et gratias deo et beato Francisco cum mentis leticia persolvendas. Iuvenis quidam Gerlandinus nomine de Ragusia oriundus vindemiarum tempore ad vineas exiens cum in vase vinario ut utres impleret sub torculari se mitteret, repente pergrandes lapides motis lignorum struibus caput ipsius letali percussione quassarunt. Festinavit continuo pater ad filium et desperans obrutum non adiuvit sed eum sub onere sicut corruit sic reliquit. Accurrerunt expeditius vinitores magni clamoris voce lugubrem audientes

miseroque cum patre pueri dolore conpleti extraxerunt iuvenem iam mortuum a ruina. Pater vero ipsius Iesu pedibus provolutus humiliter precabatur ut filium suum unicum per sancti Francisci merita cuius tunc imminebat solempnitas sibi reddere dignaretur. Ingeminabat preces, vovebat officia pietatis et sancti viri corpus se visitaturum cum filio si suscitaret a mortuis promittebat. Mirum certe. Continuo puer qui toto fuerat corpore confractus restitutus vite et integre sospitati gaudens coram omnibus surrexit et plangentes obiurgans et sancti Francisci suffragiis vite se redditum asseverans. Quendam alium mortuum in Alemannia suscitavit, de quo dominus papa Gregorius tempore translationis sancti fratres omnes qui ad translationem et capitulum convenerant per apostolicas litteras certos reddidit et gaudentes. Miraculi huius seriem quia ignoravi non scripsi, credens papale testimonium omnis assertionis excedere instrumentum.

De his quos a mortis periculo liberavit.

In confinibus urbis vir quidam nobilis Rodulphus nomine cum deo devota uxore fratres minores suo receperat hospitio tam hospitalitatis gratia quam beati Francisci reverentia et amore. Nocte vero illa in summitate turris dormiens custos castri cum iaceret super struem lignorum in ipsa muri positione, compagine ipsorum soluta in tectum palacii corruit et exinde super terram. Excitata est ad sonitum

cursus tota familia et custodis intel-
lecta ruina dominus castri et domina cum
filiis accurrerunt. Is vero qui ex alto
corruerat absorptus fuerat tam profundo
sopore, ut nec ad casum evigilaret
iterate ruine, nec ad strepitum accurren-
tis familie cum clamore. Trahen-
tium tandem et impellentium manibus ex-
citatus conqueri cepit quod dulci fuisset
quiete privatus, inter brachia sancti francisci
requiem suavem asserens se dormisse.
Cum vero de casu proprio doceretur ab aliis
et in ymo se videret qui in alto iacu-
erat, stupens esse factum quod fieri non
perceperat, penitentiam se facturum ob re-
verentiam dei et beati francisci coram omnibus
repromisit. In castro popphis
quod in campania positum est sacerdos
quidam thomas nomine accessit ad re-
parandum ecclesie molendinum. Deambu-
lans autem incaute secus extrema ca-
nalis quo gurges profundis copi-
oso defluebat influxu subito casu ca-
villoso ligno intrusus est cuius impul-
su voluitur molendinum. Cum igitur
conversus iaceret in ligno et super os
ipsius qui supinus erat aquarum im-
petus inundaret corde tamen qui lin-
gua non poterat sanctum franciscum flebi-
liter invocabat. Per magnum vero spacium
sic illo iacente ac de vita ipsius iam
penitus sociis desperatis in contrariam
partem molam cum violentia revolve-
runt. et sic excussus sacerdos palpitans
volutabat in aqua meatu. Et ecce
frater quidam minor indutus tunica can-
dida et fune succinctus cum magna
suavitate arreptum per brachium ext-
flumine eduxit dicens. Ego sum francis-
cus quem invocasti. Ille vero sic liberatus
nimis obstupuit. volens quoque pedis ip-
sius deosculari vestigia huc atque il-
luc anxius discurrebat querens a soci-
is. ubi est ille? Quo abiit sanctus? Qua
via discessit? Viri autem illi tremefacti
proni ceciderunt in terram sublimis dei
gloriosa extollentes magnalia et virtu-
osa merita humilis servi eius. Iu-
venes quidam de burgo celani pro
metendis herbis exierant ad campestria
quedam in quibus vetus latebat pu-
teus herbis in summo ore virentibus
obumbratus. qui quasi per passus quatuor
aquarum altitudinem continebat. Se-
gregatim igitur per campum discurrentibus
pueris unus ex improviso decidit in
puteum. Absorbente autem profunda fo-
vea corpus spiritus mentis sursum recur-
rebat ad beati francisci suffragium cla-
mans in ipso lapsu fideliter et fiducialiter.
Sancte francisce adiuva me. Ceteri huc
et illuc se vertentes dum puer alius
non compareret clamore circuitu et la-
crimis requirebant eundem. Comperto
tandem quod in puteum cecidisset festinan-
ter cum gemitu redierunt ad burgum
indicantes eventum expostulantes auxi-
lium. Redeuntibus autem illis cum multa
hominum turba demissus unus per funem
in puteum puerum respexit in aque
superficie residentem nichil passum pe-
nitus lesionis. Extractus vero de pu-
teo puer dixit omnibus qui astabant. Cum
subito cecidi beati francisci patrocinium in-
vocavi. qui corruenti michi statim pre-
sentialiter affuit et manum porrigens

leniter apprehendit nec umquam deseruit donec una vobiscum de puteo me eduxit.

In ecclesia beati Francisci apud Assisium dum presente romana curia predicaret dominus episcopus Hostiensis qui et postmodum summus pontifex extitit Alexander quidam lapis ponderosus et magnus incaute super pulpitum excelsum et lapideum derelictus per nimietatem pressure impulsus super caput cuiusdam mulieris cecidit. Estimantes ergo circumstantes penitus ipsam iam mortuam et caput eius totaliter conquassatum cooperuerunt eam pallio quo erat amicta ut sermone finito educeretur extra ecclesiam lugubre funus. Ipsa vero se beato Francisco ante cuius iacebat altare fideliter commendavit. Et ecce predicatione finita mulier coram omnibus adeo surrexit incolumis ut nullum in ea lesionis vestigium appareret. Sed et quod est amplius admirandum cum per longa tempora usque ad horam illam dolorem capitis quasi continuum habuisset plene fuit ex tunc ab omni morbi molestia liberata sicut ipsa postmodum testabatur.

Apud Cornetum cum in loco fratrum ad fusionem campane viri quidam convenissent devoti, puerulus quidam octennis Bartholomeus nomine exenium quoddam fratribus pro laborantibus apportavit. Et ecce subito ventus vehemens concussa domo ostium porte grave quidem et magnum super ipsum puerulum ita valido prostravit impulsu ut quem tam ingens pondus oppresserat letali crederetur collisione conquassatus. Sic enim totaliter iacebat tumulatus sub pondere ut nichil eius appareret. Accurrerunt omnes qui aderant beati Francisci virtuosam dexteram invocantes. Sed et pater ipsius qui rigescentibus membris se movere non poterat pre dolore votis et voce sancto Francisco filium offerebat. Levatum est denique funeste pondus desuper puerum. et ecce quem credebant mortuum quasi suscitatus a sompno letus apparuit nullam in se prorsus perferens lesionem. Igitur cum quatuordecim esset annorum factus est frater minor vir postea litteratus et famosus in ordine predicator.

Homines de Lentino lapidem pergrandem absciderunt de monte qui supponendus erat altari cuiusdam ecclesie beati Francisci iam in proximo consecrande. Cum autem fere quadraginta homines lapidem illum supponere vehiculo niterentur repetitis sepe viribus super quendam hominem lapis cecidit et in modum sepulchri obtexit. Sed cum mente confusi quid facerent ignorarent maior pars hominum desperata discessit. Porro viri decem qui remanserant lugubri voce sanctum invocantes Franciscum ne in suo servicio sic horrende mori hominem pateretur resumpto tandem corde tanta facilitate lapidem amoverunt ut nullus dubitaret virtutem affuisse Francisci. Surrexit homo incolumis in omnibus membris insuper et lumen recuperavit limpidum oculorum quod prius habuerat obscuratum. ut sic omnibus daret intelligi quam in rebus desperatis beati Francisci merita valide sint virtutis.

Simile quoddam accidit apud sanctum Severinum in Marchia de Anchona. Dum enim lapis pergrandis de Constantinopoli apportatus

ad basilicam beati francisci maiorum uiribus
traheretur rapido lapsu est super quem-
dam trahentium deuolutus. Cuius ille
non solum crederetur defunctus. sed etiam
totaliter comminutus. assistente sibi beato
francisco et lapidem subleuante absque
omni lesione sanus et incolumis lapi-
dis predicto pondere prosiliuit. Barto-
lomeus gaietanus ciuis cum ad construc-
tionem cuiusdam ecclesie beati francisci non
modicum sudaret. cadente trabe quadam
infirmiter posita eius collo opprimente
percussus fuit grauiter conquassatus. Ipse
uero mortem sibi sentiens imminentem
ut erat uir fidelis et pius a quodam
fratre uiaticum postulauit. Quod frater ille
tam celeriter afferre non ualens quia mo-
ri subito credebat beati augustini uer-
bum protulit dicens ei. Crede et mandu-
casti. Sequenti uero nocte beatus franciscus
cum undecim fratribus illi apparuit et in-
ter ubera portans agniculum ad lec-
tum eius accessit uocauitque illum ex
nomine dicens. Bartholomee noli ti-
mere. quia non preualebit aduersum te
inimicus qui te in meo seruitio uolu-
it impedire. Hic est agnus quem tibi da-
ri petebas quem et propter bonum desi-
derium suscepisti. cuius etiam uirtute conse-
quaris utriusque hominis sospitatem. Et sic
per uulnera manum ducens ad opus quod re-
liquerat eum redire precepit. Qui ualde ma-
ne consurgens et hiis qui semiuiuum eum re-
liquerant incolumis et letus apparens
admirationem intulit et stuporem. Sic
et ipsorum mentes ad beati patris reuerenti-
am et amorem tam exemplo sui quam signi mi-
raculo excitauit. Quidam de castro

ceperani nomine nicolaus in manus i-
nimicorum incidit crudelium die quadam.
Qui crudelitate ferali uulneribus eum
super uulnera congerentes usque adeo super
miserum seuierunt donec uel extinc-
tum crederent uel protinus extinguendum.
Clamauerat autem nicolaus predictus
cum primos ictus exciperet alta uoce.
Sancte francisce succurre michi. sancte fran-
cisce adiuua me. Hanc uocem a remo-
tis audierunt quam plurimi licet auxili-
um ferre non possent. Deportatus tan-
dem domum totus suo sanguine uolu-
tatus fiducialiter asserebat se mor-
tem ex illis uulneribus non uisurum. nec
etiam se tunc sentire dolores quoniam sanctus
franciscus sibi succurrerat. et ut penitentiam
ageret a domino impetrarat. Quod et sequens
confirmauit euentus. Nam lotus a san-
guine continuo contra humanam spem ex-
titit liberatus. Filius cuiusdam
nobilis in castro sancti geminiani
ualido languore detentus omnique ulterius
desperatus salute ad extremum usque
perductus est. Riuus etenim sanguinis e-
manabat ab oculis eius sicut ex
uena brachii assolet ebullire. Ceteris
quoque propinque mortis indiciis ueris in
reliquo corpore apparentibus iudicaba-
tur pro mortuo. Sed et propter debilitatem spiritus
et uirtutis sensus et motus usu priua-
tus uisus est penitus emigrasse. Con-
gregatis autem ex more ad planctum
parentibus et amicis ac de sola agentibus
sepultura pater ipsius fiduciam habens in
domino grato gressu ad ecclesiam cucur-
rit beati francisci que in eodem erat castro
constructa et cingulo suspenso ad guttur

cum omni humilitate se prostravit in
terram. Sicque vota vovens et multi
plicans preces suspiriis et gemiti
bus meruit apud Christum sanctum Francis
cum habere pronum. Reversus itaque sta
tim pater ad filium et sanitati restitutum
inveniens luctum in gaudium commuta
vit. Simile quoddam miraculum operatus
est dominus circa puellam quamdam in ca
thalonia de villa nomine tamarit.
Et circa aliam de anchona que cum es
sent per nimietatem egritudinis in ul
timo spiritu constitute beatus franciscus fi
deliter a parentibus invocatus perfecte con
tinuo restituit sanitati. Clericus
quidam de vico albo nomine matheus
veneno bibito mortifero in tan
tum fuit gravatus quod loqui aliquo modo
non valens solum finalem exitum expec
tabat. Sacerdos quidam ut sibi confite
retur admonuit et verbum unum ab
eo extorquere non valuit. Ipse vero in
corde suo humiliter Christum orabat ut
per beati francisci merita a mortis eum
faucibus eripere dignaretur. Mox ut
confortatus a domino beati francisci nomen
fideli devotione deprompsit testibus qui
aderant veneno evomito liberatori
suo gratias egit. De naufragis libe
In magno maris positi ratis.
quidam naute cum per miliaria decem a
portu barulitano distarent ingra
vescente nimium tempestate iam de vita
dubii anchoras summiserunt. Verum t
spiritu procellarum mari ferventius intumes
cente fractis funibus et relictis ancho
ris incerto et inequali cursu per equo
ra vagabantur. Tandem nutu divino
mari placato ad resumendas ancho
ras quarum funes supernis enata
bant toto se conamine paraverunt. Cum
que id propriis viribus non valerent
plurimorum sanctorum invocato subsidio nec
tus quoque iam sudoribus deficientes nec u
nam per totam diem resumere potuerunt.
Aderat autem nauta quidam perfectus
nomine sed moribus imperfectus qui cum irri
sione quadam dixit ad socios. Ecce vos
sanctorum omnium invocastis auxilium et vi
detis nullus est qui succurrat. Invoce
mus istum franciscum qui novellus est sanctus
si quo in mare se mergat et ancho
ras perditas reddat. Consenserunt ce
teri non irrisioni sed veraciter suasio
ni perfecti et ipsius obiurgantes irrisio
nem verbum firmaverunt cum sancto spon
taneum votum datumque in momento si
ne aliquo adminiculo nataverunt an
chore super aquas quasi ferri natura ver
sa foret in lignea levitate. Pe
regrinus quidam invalido corpore ad
febris peracute sintomata quibus fu
erat ante oppressus. navi quadam venie
bat de ultra marinas partes venie
bat. Ferebatur autem et ipse ad beatum
franciscum precipuo devotionis affectu et
eum sibi apud celestem regem elegerat
advocatum. Cum igitur necdum perfecte li
ber a morbo sitis angustiaretur ardo
ribus deficiente iam aqua cepit alta vo
ce clamare. Ite fiducialiter haurite mi
hi poculum quia beatus franciscus vas
meum aqua replevit. Mirum certe
Invenerunt vas aqua repletum quod prius va
cuum derelictum. Alio vero die cum
tempestate suborta operiretur navis fluc

…ubus et procellis quaterentur periculosis in tantum ut iam naufragium timerent, cepit idem infirmus subito clamore vociferari per navem: Surgite omnes, inquit, et beato Francisco venienti occurrite. Ecce ad salvandum nos adest. Sicque cum voce magna et lacrimis in faciem procidens adoravit. Statim ad suam visionem omnem sospitatem resumpsit infirmus, et maris fuit tranquillitas subsecuta. Frater Jacobus Reatinus cum in navicula per flumen quoddam cum aliis fratribus pertransiret, sociis primo super ripam positis postremo se ad exitum praeparabat. Sed modico illo ligno per infortunium revoluto, rectore vacante, frater devolutus est in profundum. Invocabant fratres extra positi affectuosis precibus beatum Franciscum et ut filio suo succurreret lacrimosis gemitibus supplicabant. Submersus etiam frater de ventre gurgitis nimis immensi, cum ore non posset, corde clamabat ut poterat implorans pii patris subsidium. Et ecce auxiliante sibi beati patris praesentia per profundum sicut per aridam ambulabat et demersam naviculam capiens cum ea pervenit ad litus. Mirabile dictu. Vestimenta eius madidata non sunt nec aquae gutta proximavit ad tunicam. Frater Bonaventura nomine cum duobus viris per lacum quendam navigans, confracta ex parte navicula propter aquae influentis impetum demersus est cum navi et sociis in profundum. Cum autem de lacu miseriae misericordiae patrem Franciscum invocaret cum multa fiducia, subito aqua plena navicula et cum eis sancto praebente ducatum salubriter pervenit ad portum. Sic et quidam frater de Esculo submersus in flumine sancti Francisci meritis exstitit liberatus. Sic et in lacu Reatino cum quidam viri et mulieres in consimili essent periculo constituti, ad invocationem nominis sancti Francisci de aquarum instanti periculoso naufragio salubriter evaserunt. Quidam nautae Anconitani in procellosa tempestate iactati submersionis periculum iam videbant. Cumque sic desperati de vita sanctum Franciscum suppliciter invocarent, lumen in navi magnum apparuit et cum ipso lumine tranquillitas concessa divinitus, ac si vir sanctus sua miranda virtute ventis imperare posset et mari. Omnibus autem miraculorum prodigiis beatus hic pater in mari claruit et clarescit, quotiens ibidem opem tulerit desperatis illatenus credo possibile per singula enarrare. Nec mirum si iam regnanti in caelis collatum est imperium super aquas, cui et in hac mortalitate degenti omnis corporea creatura ad suam resignata originem mirabiliter serviebat.

De liberatis a periculis et carceribus.

In Romania Graecum cuiusdam domini servientem contigit de furto fallaciter accusari, quem dominus terrae in arto carcere mandavit includi et graviter vinculari. Domina vero domus miserta servi, quem indubitanter credebat a culpa sibi imposita innocentem, pro liberatione ipsius apud virum precibus insistebat devotis. Viro non acquiescente viri sui duritia obstinata, recurrit domina supplex ad sanctum Franciscum et eius pietati voto commen-

26a

dauit insontem. Protinus affuit mise-
rorum adiutor et virum in carcere po-
situm misericorditer visitauit. Sol-
uit vincula. carcerem fregit. innocen-
tem manibus apprehensum foras eduxit
et ait. Ego sum ille cui domina tua
te commisit deuote. Cumque ille timore
magno corriperetur et per descensum al-
tissime rupis voraginem circuiret
subito liberatoris sui virtute inveni-
ens se in plano rediit ad dominam
suam. relatoque per ordinem miraculi
veritate deuotam dominam ad christi a-
morem et reuerentiam serui eius fran-
cisci feruencius inflammauit. In
massa sancti petri cuidam militi de-
bebat pecunie quantitatem paupercu-
lus quidam. Cumque pre inopia facul-
tas non suppeteret persoluendi captus
debitor a milite repetente misereri
sibi orabat suppliciter dilacionem que-
rens amore beati francisci. Spreuit
superbus miles preces oblatas et sancti
amorem velud inane quid inaniter vili-
pendit. Nam ceruicose respondens tali
te loco recludam. et tali retrudam
carcere quod nec franciscus nec aliquis
te poterit adiuuare. Temptauit quod
dixit. Carcerem adinuenit obscu-
rum in quo hominem vinculatum conjecit.
Paulo post affuit sanctus franciscus et
fracto carcere ruptisque compedibus
hominem illesum reduxit ad propria.
Sic fortitudo francisci militem spolia-
ta superbum. captiuum qui se subiecerat
liberauit a malo. militisque proter-
uiam mirando miraculo in man-
suetudinem commutauit. Alber-

tus de aretio cum in vinculis arctissi-
mis teneretur pro debitis ab eo iniuste
petitis suam innocenciam sancto fran-
cisco humiliter commendauit. Ordinem
quidem fratrum minorum plurimum dilige-
bat et sanctum franciscum inter sanctos specia-
li venerabatur affectu. Dixerat autem cre-
ditor suus voce blasphema quod
nec franciscus nec deus posset eum
de suis manibus liberare. Factum est
itaque in vigilia sancti francisci cum vic-
tus ille nichil comedisset sed ob
sancti amorem victum suum cuidam tribu-
isset egeno nocte veniente appar-
uit ei vigilanti sanctus franciscus. Ad cu-
ius ingressum vincula de pedibus et ca-
thene de manibus ceciderunt. Spon-
te aperta sunt ostia. prosilierunt tabu-
le de solario et liber abscessit ho-
mo ad propria rediens. Impleuit ex-
tunc votum ieiunans vigiliam beati
francisci. et cereo quem annuatim conse-
uit offerre in crescentis deuocio-
nis indicium annuatim vnam vnciam
superaddens. Residente in sede beati pe-
tri domino gregorio nono quidam pe-
trus nomine de ciuitate alisia de here-
si accusatus rome captus est et de
mandato eiusdem pontificis ad custo-
diendum traditus episcopo tiburtino. Qui
sub pena episcopatus accipiens compedi-
bus alligauit obscuroque ipsum carcere
ne posset effugere fecit includi pa-
nem ei prebens in pondere et potum in
mensura. Cepit autem homo ille be-
atum franciscum ad sui miserendum mul-
tis precibus et fletibus inuocare eo quod
dixerat solempnitatis iam adesse eius

vigiliam. Et quoniam fidei puritate commendabilis abdicauerat heretice prauitatis errorem totiusque cordis deuotione adheserat fidelissimo Christi seruo Francisco, intercedentibus ipsius meritis a Domino meruit exaudiri. Instante enim iam nocte sue festiuitatis circa crepusculum beatus Franciscus in carcerem misericorditer descendit et illum suo nomine uocans ut cito surgeret imperauit. Qui timore perterritus quisnam esset interrogans beatum Franciscum adesse audiuit. Cuiusque uirtute presentie uiri sancti uincula pedum suorum confracta conspexit decidisse et tabulas carceris clauis exsilientibus aperiri et apertum iter sibi ad egrediendum preberi. Solutus tamen et obstupefactus fugere nesciebat, sed ad ianuam clamans custodes omnes perterruit. Qui cum eum liberatum a uinculis episcopo nuntiassent, post intellectum ordinem rei ad carcerem pontifex deuotus accessisset et manifeste Dei uirtutem agnoscens ibidem Dominum adorauit. Vincula quoque coram domino papa et cardinalibus delata fuerunt, qui uidentes quod factum fuerat admirati plurimum benedixerunt Deum. Guidolotus de sancto Geminiano falso accusatus fuit quod ueneno interemerat quendam uirum et quod eodem genere mortis filium eiusdem uiri et uniuersam familiam eius proposuerat enecare. Captus a potestate terre grauissimus uinculis aggrauatus in turri quadam reclusus est. Ipse uero fiduciam habens in Domino propter suam innocentiam quam sciebat causam commisit beato Francisco patrocinio defendendam. Excogitante igitur potestate qualiter criminis obiecti confessionem eliceret per tormenta, quibusque penis confessum faceret interire, nocte illa cum mane ad cruciatus deberet adduci sancti Francisci presentia extitit uisitatus. Et ex immenso luminis fulgore usque mane circumdatus repletusque gaudio et fiducia multa securitatem euasionis accepit. Aduenerunt mane tortores et eductum de carcere eculeo suspenderunt aggrauantes super eum multa pondera ferri. Depositus est pluries et iterum eleuatus ut pena pene succedente citius ad confessionem criminis arceretur. Sed spiritu innocentie letabatur in uultu, nullam mesticiam pretendens in penis. Deinde accensus est ignis sub ipso non modicus nec capillus est lesus cum tamen capite dependeret ad terram. Tandem bulliente oleo superfusus uirtute patroni cui se commiserat defensandum hec omnia superauit et sic dimissus liber saluus abcessit.

Comitissa quedam in Slauonia sicut nobilitate illustris sic et emula probitatis erga sanctum Franciscum deuotione flagrabat, erga fratres uero sedula pietate. Tempore partus duris preuenta doloribus tanta fuit angustiis molestata ut plus futurus ortus prolis uideretur matris occasus. Non uidebatur infantem eniti posse ad uitam nisi expiraret e uita, nec tam nisu parere sed perire. Subuenit cordi eius sancti Francisci fama uirtutis et glorie, excitatur fides, inflammatur deuotio. Conuertit se ad auxilium efficax, ad fidum

amicum, ad devotorum solacium, refu-
gium afflictorum. Sancte Francisce, inquit, tue
pietati supplicans omnia ossa me-
a et mente voveo quod explicare non
possum. Mira celeritas pietatis. Fi-
nis dicendi finis fuit dolendi, parturi-
endi meta pariendi principium. Statim
enim omni cessante pressura partum edidit
cum salute. Non fuit immemor voti,
non propositi refuga. Ecclesiam quandam
pulchram construi fecit et constructam
ad sancti honorem fratribus assignavit.

In partibus romanis mulier quedam
beatrix nomine vicina partui cum per di-
es quatuor fetum in ventre portaret ex-
tinctum, miserabilis infelix agitabatur an-
gustiis et exitialibus doloribus urge-
batur. Mortuus fetus matrem cogebat
ad mortem, et nondum in lucem edi-
tum abortivum publicum matris periculum
pariebat. Temptabatur medicorum auxi-
lium, sed omne humanum remedium labo-
rabat in vanum. Sic de primis bene-
dictionis copiosius aliquid redundarat
in miseram, ut sepulchrum suum concep-
tus sepulchrum certe primum expecta-
ret. Fratribus tandem minoribus per inter-
nuntios tota se devotione committens,
supplicat aliquid de sancti Francisci reliqui-
is fide plena poposcit. Contigit nu-
tu divino aliquantulum inveniri de cor-
da qua fuerat sanctus quandoque precinctus. Mox
ut super dolentem posita corda fuit,
omnis facillime solutus est dolor, mor-
tuus cum mortuus fetus emissus, pristina
sanitas restituta. Cuiusdam de ca-
turo nobilis viri uxor iuliana no-
mine pro filiorum morte annos trahebat

lugubres et continuo infelices deplo-
rabat eventus, pro eo quod omnes quos cum
pressura portaverat filios modico
interiecto tempore cum vehementiori dolore
sepulture tradiderat. Cum ergo quatuor
mensium conceptum haberet in utero, et
magis quam propter eventus preteritos de
concepte plus sollicitaretur obitu quam
ortu, beatum patrem franciscum pro vita no-
dum nati fetus fideliter precabatur.
Ecce autem nocte quadam dormienti in som-
nis sibi mulier quedam apparebat in ma-
nibus formosum puerulum gestans et
manibus illiusque letissime offerebat ei-
dem. Cum vero illa recipere recusaret, quem
statim formidabat amittere, mulier
illa subiunxit. Secure suscipias quia
quem tuo merori compatiens sanctus mit-
tit franciscus vita vivet et sospitate
gaudebit. Statim evigilans mulier in-
tellexit sibi per ostensam visionem rel
tus beati francisci sibi adesse suffragium
et ex tunc habundantiori completa leti-
cia pro suscipienda prole iucunda promissi-
onem multiplicavit preces vota promissio-
Impletum est denique tempus pariendi
et pepit femina masculum, qui iuvenili
lis robore florens etatis tempore per vita-
lis a mira fomentum suscipere vite
incitamentum parentibus prebuit ad pri-
et sanctum eius devotionis affectus. Si-
mile quiddam huic in tiburtina ci-
vitate beatus pater effecit. Cum enim mulier quedam
filias plurimas peperisset desiderio plus
fatigata virilis apud sanctum franciscum
preces ingeminavit et vota. Concepit
eius meritis mulier illa et geminos ei
parere dedit qui pro uno fuerat exorata.

Apud viterbium partui propinquans mulier
morti propinquior censebatur visceralibus
tormentata doloribus et tota calamito-
sa infortuniis mulierum. Cuiusque nature suc-
cumbente virtute omnis defecerat artis indus-
tria invocato beato francisco nomine liberata
confestim mulier partum salubriter termina-
vit. Sed assecuta quod voluit et obli-
ta beneficii quod acceperat honori non de-
ferens die natalis ipsius ad opera ser-
vilia manus extendit. Et ecce subito
dexterum brachium ad laborem extensum in-
flexibile remansit et aridum. Quod cum
studeret ad se revocare cum altero brachio
consili et illud exaruit. Timore igitur
divino correpta mulier redintegravit vo-
tum usumque membrorum quem propter ingrati-
tudinem amiserat et contemptum per mi-
sericordis et humilis sancti merita cui se
iterato devovit tempore promeruit.

Mulier quedam de partibus reatinis cum per
septem dies partus discrimina sustineret
et iam in nigredinem versa desperata
esset ab omnibus votum fecit beato francisco
et eius cepit moriens auxilium invo-
care. Emisso autem voto celerius obdor-
mivit viditque in sompnis beatum fran-
ciscum se dulciter alloquentem ac requi-
rentem utrum faciem ipsius agnosceret
et an antiphonam illam virginis gloriose
salve regina misericordie sciret ad honorem
eius virginis recitare. Qua respondente
se habere notitiam de utroque. Incipe ait
sanctus antiphonam sacram et antequam comple-
as paries cum salute. Ad hanc vocem e-
vigilavit mulier et cum timore cepit
dicere salve regina misericordie. Cumque illos
misericordes oculos invocaret fructum
tum quem commemorat et uteri virginalis con-
tinuo tantis liberata pressuris infantem
peperit speciosum gratias agens regine
misericordie que per beatum franciscum merita ipsius
dignata fuerat misereri.

De cecis illuminatis.

In conventu fratrum minorum
Itri de neapoli cum quidam frater ro-
bertus nomine cecus annis pluribus
extitisset crevit in oculis eius caro
superflua motum et visum impediens
palpebrarum. Cum igitur fratres forenses
ad diversas mundi partes tendentes i-
bidem plurimi convenissent beatus pater
franciscus speculum obediencie sancte ut eos
miraculi novitate hortaretur ad
iter predictum fratrem ipsis presentibus tali
modo curavit. Iacebat nocte quadam
frater robertus predictus eger ad mortem
iam quasi sibi fuerat anima commendata. Tunc
ecce astitit ei beatus pater cum tribus fratribus
omni sanctitate perfectis videlicet sancto anto-
nio. fratre augustino. et fratre iacobo de
assisio. qui sicut eum fuerant perfecte secuti
dum viverent. ita et ipsum alacriter co-
mitabantur post mortem. Accipiens cul-
tellum sanctus franciscus carnem superflu-
am resecavit lumen restituit pristi-
num. et a mortis faucibus eum reduxit.
Dixitque illi. fili roberte gratia quam
tecum facta signum est fratribus ad remo-
tas nationes euntibus quod ego prece-
dam eos et ipsorum dirigam gressus.
Vadant inquit gaudenter et iniunctam
obedientiam alacri animo exequantur

Apud thebas in romania muli-
er ceca vigiliam sancti francisci in pane
tantum et aqua ieiunans ad ecclesiam fratrum
minorum summo mane festivitatis

a viro suo producta est. Que dum missa
celebraretur in elevatione corporis christi o-
culos aperuit clare vidit devotissi-
me adoravit. In ipsa vero adoratione
voce magna proclamans gratias inquit
deo et sancto eius quia video corpus christi.
Omnibus qui aderant in vocem exultatio-
nis conversis post sacrorum expletio-
nem reversa est mulier in domum suam
cum gaudio spiritus et lumine oculorum.
Exultabat quidem mulier non solum quod
a lucis corporee recuperat aspectum
verumetiam quia sacramentum illud mi-
sticum quod est lumen animarum verum et
vivum respexit primario per beati Francis-
ci merita fidei suffragante virtute me-
ruerat intueri. In campania puer
quidam quatuordecim annorum de castro
pophis subita vexatus angustia si-
nistrum oculum amisit ex toto. Passi-
onis acerbitas sic de loco suo protu-
lit oculum quod per octo dies extenso nervo
relaxato longitudine digiti unius
ad maxillas dependens pene aridus
est effectus. Sed cum sola superesset abscisi-
o et a medentibus penitus foret despera-
tus pater eius ad auxilium beati Francisci
tota se mente convertit. Non defuit il-
le indefessus miserorum adiutor precibus
supplicantis. Nam oculum aridum mira-
bili virtute in locum suum pristinum ac vi-
gorem restituit et lucis optate ra-
diis illustravit. In eadem provincia
apud castrum magni ponderis lig-
num ex alto ruit et cuiusdam sacer-
dotis caput gravissime quassans si-
nistrum oculum excecavit. Qui humi de-
iectus cepit alta voce sanctum Franciscum

luctuose clamare dicens. Succurre pater
sanctissime ut ad festum tuum ire valeam
sicut fratribus tuis ire promisi. Erat enim
vigilia sancti Francisci. Qui statim exur-
gens sospite liberatus in vocem prorumpens
laudis et gaudii. et circumstantes omnes
qui eius miserie condolebant in stuporem
convertit et iubilum. Ivit ad festum nar-
rans omnibus quam in se expertus fuerat cle-
mentiam et virtutem. Vir quidam in
monte gargano dum in vinea sua la-
borans lignum quoddam ferro succideret pro-
prium percussit oculum et sic divisit per
medium ut quasi dimidia pars ipsius ex-
terius dependeret. Cumque in tanto desperato pe-
riculo desperaret sibi posse per hominem
subveniri ieiunaturum se in festo sancti
Francisci si ei succurreret repromisit.
Statim in loco debito viri oculum sanctus
dei restituit sicque divisum reiunxit et
lumine pristino decoravit ut nulli le-
sionis vestigia remanerent. Filius
cuiusdam nobilis viri a nativitate ce-
cus meritis sancti Francisci lumen accepit
optatum. Qui nomen ab eventu sorti-
tus illuminatus vocatus est. Assumpsit pe-
ca cum in etate esset ordinem beati Fran-
ci accepti beneficii non ingratus tamque
proficeret in lumine gratie et virtutis ut ve-
re lucis filius videretur. Tandem beati patris
promerentibus meritis sanctum initium fine san-
ctiori conclusit. In zancato quod est cas-
trum iuxta anagniam miles quidam ge-
rardus nomine oculorum lumen ex toto
perdiderat. Accidit autem ut duo fratres
minores ab exteris partibus venientes
ad domum ipsius hospitaturi diverte-
rent. Suscepti itaque devote propter re-

uenerandā sci francisci a familia tota et
tū dni benignitate tractati gr̄as agē
tes deo et hospiti ad locū frēm deuene
runt. Nocte uero quadā beatus francisc⁹
uni frēm illorū in sompnis apparuit di
cens. Surge festina cū socio ad do
mū hospitis nr̄i. q̄ xp̄m et me sus
cepit ī uobis. uolo enī ei beneficia re
pendere pietatis. Cecus quidem effectus
ē suis exigentibꝫ culpis. quas p̄ uiali
parente quoq; penitē non studuit confessione purgare. Dis
parente quoq; pr̄e fr̄ festin⁹ surrexit
ut mandatū cū socio celerit̄ ad
implet. Venientes q; ad hospitis do
mū cuncta q̄ uiderat alt̄ p ordinē
narrauerūt eidē. Stupuit uir ille
nō modicū. et uniusa q̄ dicebāt
uera ēē confirmās compunctus ad la
crimas confessus ē libēs. Tandē cor
lit̄ inouato. ext̄iore cōtinuo recu
parauit aspectū. Huius miraculi fama
circūq; diffusa nō solū ad reuerē
nā sci. uenerā. ad confessionē humilē
plurimos incitauit. De liberatis a di
uersis morbis.

Apud castrū pleibis iuuenis quidam mē
dicus surdus erat et mutus a na
tiuitate sua. Qui linguā adeo cur
tam habebat ac tenuē q̄ multotienes
inspecta a pluribꝫ p̄cisa penitus
uideretur. Vir quidā. marcus noīne
ipsm p̄pter deū suscepit hospitio.
Qui cū sibi beneficia sentiēs cepit
cū ipso assidu⁹ morari. Sero quo
dā cū predictus uir cenaret cū con
iuge astante puero corā eis dixit.
uxori. hoc ego maximū miraculum
reputarē si beatus franciscus huic a
uditū redderet et loquelam. Et adie
cit. Voueo deo q̄ si hoc scūs francisc⁹
dignabit̄ operari p̄pter amorē suū
huic puero expēsas cōferā donec
uiuat. Mirū certe. Subito lingua
creuit. et locut⁹ ē dicēs. Gl̄a deo et
sco francisco q̄ michi loquelam p̄buit
et auditū. Frater iacobꝫ de yseo
cū puerul⁹ eēt in domo p̄enti rup
turā incurrit corporis ualde grauē.
Superno uō afflat⁹ sp̄u licet esset
iuuenis et infirm⁹ ordinē sci fra
cisci deuot⁹ intrauit. nulli tn̄ q̄ ur
gebat̄ infirmitate detexit. Factū ē
aūt cū corp⁹ bti francisci transferre
t̄ ad locū ubi p̄ciosus sancto2 os
siū eius nūc thezaur⁹ ē conditus
affuit et tūc diuis fr̄ translationis
gaudijs. ut glorificati iā p̄ris sacra
tissimo corpori honorē debitū exhi
beret. Et appropinquans tube in q̄
ossa sacra fuerāt collocata p̄ de
uotione sp̄us sacrū tumulū con
plexat⁹ subito miro mō ad loca
debita p̄tibꝫ reuocatis sanū se
sensit. suritorium deposuit. et ex
tūc ab oī dolore p̄etuo liber fuit.
Ab infirmitate quoq; consili fr̄ bartho
lome⁹ de engubio. fr̄ angel⁹ de
tuderto. nicola⁹ sacerdos de sula
no. iohēs de fora. uir quidā de pisis.
et ali⁹ de castro cisterne. petr⁹ quoq; de
sicilia. et hō quidā de castro spel
li iuxta assisiū. et q̄ plures alij p
dei miām et bti francisci merita
extiterūt mirabilit̄ liberati.

In martiana mulier quedam mentis
alienationem per quinquennium passa
visu et auditu privata est. Indumen-
ta dilaniabat dentibus. ignis et aque
periculum non timebat. et caduca mor-
bi ad summum incurrebat horribilem
passionem. Nocte vero quadam cum disponente
sibi divina misericordia misereri salutaris
fulgore lucis superillustrata vidit
divinitus beatum franciscum super solium se-
dere sublime ante quem prostrata sani-
tatem suppliciter exposcebat. Illo vero
nondum favente precibus firmavit
mulier votum promittens pro dei amore
ac sua petentibus donec haberet eleemo-
sinam non negare. Illico sanctus pactum
recognovit quod olim cum domino simi-
le fecerat. et signans eam crucis
signaculo integram sibi restituit sa-
nitatem. Consimili passione puellam
quandam de nursia et filium cuius-
dam nobilis viri et alios quosdam re-
latione veridica compertum est sanctum dei fran-
ciscum misericorditer liberasse. Petrus
de fulgino ad visitanda limina
beati michaelis quodam tempore proficiscens
dum minus reverenter peregrinationem
peregit fontis cuiusdam aquam degus-
tans a demonibus est invasus. Et ex-
inde per tres annos obsessus discerpebatur
in corpore pessima loquens et hor-
renda pretendens. Habens tamen aliquando
lucida intervalla beati viri virtutem quam
efficacem audierat ad effugandas a-
ereas potestates humiliter requisivit. Et
ad sepulchrum pii patris accedens mox
ut illud contigit manu a demonibus
crudeliter eum discerpentibus mirifice

liberatus fuit. Similiter etiam misericordia mulie-
ri cuidam de narnio habenti demo-
nium misericordia francisci subvenit. et alio-
rum multorum quos alligavit
pluribus quarum vexationum genera et
curationum modos longum es-
set per singula enarrare. Vir quidam
nomine bonus homo de civitate fani pa-
raliticus et leprosus ad ecclesiam beati fran-
cisci a parentibus deportatus utriusque
morbi plenam consecutus est sanitatem.
Sed et alius iuvenis quidam atto no-
mine de sancto severino totus leprosus
voto emisso et ad sepulchrum sancti
delatus meritis ipsius lepra munda-
tus est. Habuit quidem sanctus super hunc morbum
curandum precellentem virtutem pro eo
quod humilitatis et pietatis amore le-
prosorum obsequiis semetipsum humiliter
deputaverat. Nobilis quedam mulier
rogata nomine in episcopatu sorano
per xxiii annos fluxu fuit sanguinis
fatigata. Sed et a quamplurimis medicis
quamplurima mala perpessa. Sed nimia
quidem languoris asperitate videbatur
mulier expirare. Sed et si quando fluxus
cohiberi stringebatur tumescebat cor-
pore toto. Audiens autem quendam puerum in ro-
mano sermone canentem miracula que
deus per beatum franciscum fuerat operatus nimio
nimio dolore commota tota prorupit in
lacrimas. sicque intra se fide accensa di-
cere cepit. O beate pater francisce qui tantis co-
ruscas miraculis si me dignaretur ab
hac egritudine liberare. magna tibi
accresceret gloria. quia adhuc tamen nun-
quam non fecisti. Quid plura. Huius dictis
sensit se beati francisci meritis liberatam.
Filium quoque ipsius marium nomine

brachium habebat contractum sanitati sub-
itus voto ad ipsum emisso sana-
tus fuit. Fecit etiam quandam de Sicilia
per septennium fluxu sanguinis fatiga-
tam beatus Christi signifer sanam fecit.
In urbe romana praxedis quedam
nomine religiositate famosa que a te-
nella etate propter eterni sponsi a-
morem arto se carcere per xl fere annos
abdiderat, apud beatum franciscum gra-
tiam promeruit specialem. Hec cum die qua-
dam pro rebus opportunis solarium sue cel-
lule ascendisset. et impulsione fan-
tastica corruens confractum habet pe-
dem cum crure et humerum a positione
debita sequestratum. apparuit ei be-
nignissimus pater vestimentis glorie can-
didatus dulcibusque affatibus alloqui ce-
pit eandem. Surge inquit filia bene-
dicta surge ne timeas. Et apprehen-
sa manu ipsius allevans eam dispa-
ruit. Ipsa vero per cellulam suam hinc at-
que illinc se convertens putabat se vi-
sum vidisse usque ad clamorem ipsius ap-
portato iam lumine perfecte se sentiens per
servum dei franciscum esse sanatam. cunc-
ta que acciderant per ordinem enarravit.

De non servantibus festum et inhoran-
In pictavie partibus villa que **tibus sanctum.**
Symo dicitur sacerdos quidam reginal-
dus nomine beato francisco devotus festum
ipsius parochianis suis indixerat
sollempniter celebrandum. Unus autem de
populo ignorans sancti virtutem sui parvipen-
dit sacerdotis mandatum. Egressus
autem foras in agrum ut ligna scin-
deret. cum se preparasset ad opus vocem audi-
vit huiusmodi ter dicentem. Festum est o-
perari non licet. Quem cum nec imperio sa-
cerdotis nec superne vocis oraculo ser-
vilis temeritas frenaret. addidit
divina virtus ad gloriam sancti sui sine
mora miraculum et flagellum. Mox enim
ut furcam una manu iam tenens al-
teram cum ferreo instrumento levavit
ad opus sic divina virtute utraque ma-
nus utrique instrumento cohesit ut ad
neutrius dimissionem digitos ali-
quatenus relaxare valeret. Ex quo stupe-
factus nimis et quid ageret nesciens ad
ecclesiam multis undique ad videndum
prodigium concurrentibus properavit. Vir con-
trite compunctus ante altare quoddam
ex assistentibus sacerdote monente pluribus
quippe ad festum vocati convenerant sacer-
dotes beato francisco humiliter se devovit
sicut ter audierat vocem. vota vo-
vens quod scilicet festum ipsius coleret. quod ad
illam in qua tunc erat ecclesiam in festo
veniret. et quod sancti corpus personaliter vi-
sitaret. Mirum certe relatu. Primo e-
misso voto unus de digitis solutus est
liber. ad secundam emissionem solutus
est alius. sed tertio facto voto relaxa-
tus est tertius et postmodum tota ma-
nus necnon et altera subsequenter pluribus
qui iam advenerant sancti clementiam devo-
tissime implorantibus. Sic homo perfecte
redditus libertati per seipsum instru-
menta deposuit cunctis laudantibus
deum virtutemque sancti mirificam. qui tam
mirabiliter percutere potuit et sanare.
Ipsa vero instrumenta usque hodie co-
ram altari ad honorem sancti francisci fa-
bricato ibidem in memoriam facti depen-
dent. Plura quoque illic et in locis

viciniis patrata miracula et sanctum
in celis ostendunt eximium et festum ip
sius in terris venerabiliter extollendum
In civitate quoque cenomanensi dum
in sollempnitate sancti francisci mulier qui
dam manus ad colum extenderet et digi
tis apprehenderet fusum obrigescentibus
manibus reperiunt digiti magnis et
ardoribus cruciari. Igitur pena docente
sanctum recognoscens virtutem corde compunc
ta cucurrit ad fratres. Cumque pro salute
ipsius devoti filii sancti patris clementiam
precarentur incolumis effecta est statim. nec
aliquid lesionis remansit in manibus
ad sancti memoriam combusture. Simili e
tiam modo in campania maiori muli
er quedam et in villa oleti alia mulier
et in castro pilleri tercia dum beati pa
tris festum celebrare contempnerent preva
ricantes. primum mirabiliter sunt puni
te. sed postmodum penitentes per sanctum fran
ciscum mirabiliter sunt liberate.
Miles quidam in provincia masse
beati francisci operibus et miraculorum
signis impudentissime detrahebat. In
ferebat multa opprobria peregrinis
ad ipsius memoriam venientibus et con
tra fratres publice garriebat insani
a. Cum enim semel sancti dei gloriam im
pugnaret addidit super peccata sua
blasphemiam detestandam. Si verum
est inquit quod franciscus sit sanctus gladio
cadat hodie corpus meum. Si vero
sanctus non est evadam incolumis. Non
distulit ira dei condignum inferre sup
plicium. cum facta fuisset eius oratio in
peccatum. Mora enim modica intercedente dum
blasphemus nepoti suo inferret in

iuriam accepit ille gladium patrui
visceribus cruentavit. Eodem die mor
tuus est sceleratus inferni mancipi
um et filius tenebrarum. ut ceteri dis
cerent miracula francisci opera non blas
phematoriis verbis impetere sed de
votis laudibus honorare. Iudex
quidam alexander dum a beati francisci
devotione quos poterat venenata lin
gua retraheret divino iudicio lin
gua privatus per sex annos obmutuit. Qui
tum in eo quo peccaverat torqueretur
alta penitudine revocatus dolebat
se contra sancti miracula oblatrasse. Ita
que non perstitit misericordis indig
natio sancti. sed penitentem ac se humiliter
invocantem restituta loquela recepit
ad gratiam. Et tunc linguam blasphe
mam consecravit laudibus sancti devotio
nem simul et disciplinam recepit
per flagellum. De quibusdam aliis mi
raculis diversis generis.
In castro galiani valvensis
diocesis mulier erat quedam ma
nome que christo ihesu et sancto francisco fa
mulatu devoto subiecta. Una die
rum estivo tempore exiit ut manibus
... Cum igi
tur conteret nancium victum
fervente nimium estu sitis defice
pisset ardoribus omni privata beneficio
o potuit pro eo quod in monte arido sola
esset quasi exanimis humi prostrata
patronum suum sanctum franciscum invoca
bat pro meritis affectu. Dum aliter
se vacaret mulier in affectuosa
li pre labore siti et estu fatigata
quam plurimum paululum obdormivit
Et ecce sanctus franciscus adveniens

eā vocāis ex noīe. Surge inq̄ et
bibe aquā q̄ dīno munīe tibi et
pluribꝫ exhibet. Ad huiꝰ vocis au
ditū surrexit mlier a sōpno non
modicū ꝯfortata. et accipiēs silicē
q̄ iuxta se erat. radiat̄ꝰ euulsit a t̄
ra. effodiēs q̄ꝫ ligno puulo acuīnq̄ꝫ
viuentē recepit aquā. que cū p̄mo
videret̄ puula stilla sbito dīna v̄
tute creuit in fontē. Bibit itaq̄ꝫ mli
er et sanata. oclos lauit q̄s cū lō
gū p̄ius habet̄ egritudīe obūbra
tos noua exiuit sensit luce p̄fusos
festinauit ad domū mlier tā stu
pendū miraclm ad glām sā frā
cisci denūciās vniūsis. Concurrit
vndiq̄ꝫ mlti ad miracli famā. ex
periēcia magr̄a discentes mirabile il
lius aq̄ virtutē. Dū ad ipīus ꝯtac
tū ꝯfessione p̄missa a varijs mor
borū cladibꝫ p̄limi liberant̄. Pse
uerat usq̄ꝫ hodie fons ibi p̄spicuꝰ
et in hōre bī̄ frācisci ibidē orato
riū est ꝯstructū. In hispania apᵈ
sām facundū viri cuiusdā cerasū
arefactā ad virorē frondiū florū
et fructuū ꝯtra spem mirabiliter
renouauit. Incolas q̄ꝫ terre apud
villesios a vermiū peste corrodē
ciū vineas cuncas mirac̄loso suf
fragio liberauit. Sacerdotis cuiusdā
iuxta palentiā horreū q̄ddā q̄d ꝯ
suetudinibꝫ frumētarijs repleri quolibꝫ
anno solitū fuerat sibi fideliť ꝯmē
datū penitꝰ expurgauit. Terrā
q̄ꝫ cuiusdā dn̄i de petra mala in
regno apulie sibi supplicāt ꝯmen
datā ab odiosa peste brucorꝫ peniꝰ

seruauit idempnē. cū tn̄ in circuitu
omia cēent p̄edcā pestilēcia deuora
ta. Uir q̄dam martinꝰ noīe cū lō
ge a castro suo boues minasset ad
pascua. crus vniꝰ bouis casu q̄dā
sic fuit desp̄ate ꝯfractū ut nichil
eēt sibi de remedio aliquo cogitā
dū. Dū aūt p̄ excoriatōe eēt solli
citꝰ et īstrumentū cū quo id facēt
nō habet̄ domū reūsus bīo frā
cisco curā bouis reliq̄t. ip̄iusq̄ꝫ fide
li sū custodie fiduciaľť ꝯmēdauit
ne an̄ suū reditū deuoraret̄ a lu
pis. Sūmo itaq̄ꝫ mane ad bouē
in silua relictū cū excoriatore reū
sus pascentē ip̄m ita reīuenit ī
columē q̄ nequaq̄ꝫ fractū crus
ab alio discernebat. Grās egit
bono pastori q̄ diligentē de boue
suo curā habuit et medelā dona
uit. Succurrē nouit huilis sāis
oībꝫ īuocantibꝫ ip̄m. nec cōtēptu
cuiq̄ꝫ puas nccītates hoīm dedig
nat̄. Nā viro cuidā de amitino iu
mentū restituit furto sublatū.
Mulieri cuidā de intīncto catinū
nouū in mltas ptes casu diuisū
ītegre reparauit. Viro eciā cuidā
de mōte vlim ī marchia ꝯsolida
uit vomerē in frusta ꝯfractū. In
sabinēsi diocesi vetula q̄dam oc
togenaria ēēt cuiꝰ filia moriēs
lactētem īfantulū reliquit. Cū ẽ
aūt paupcula plena eēt īopia ꝛ
vacua lacte nllaq̄ꝫ eēt mlier q̄ si
tienti puulo lactis stillicidiū īunta
q̄d exigebat nccītas erogaret̄ quo
se v̄teret vetula penitꝰ ignorabat.

Debilitato vero infantulo nocte quadam omni humano destituto subsidio ad beati patris Francisci auxilium implorandum lacrimarum ymbre perfusa tota se mente convertit. Affuit statim innocentis amator etatis. Ego inquiens sum Franciscus o mulier quem tu tantis lacrimis invocasti. Pone ait mammas tuas in ore puerculi quoniam habundanter tibi dominus lac dabit. Implevit anus sancti mandatum et statim octogenarie mamme lactis copiam effuderunt. Innotuit omnibus mirabile sancti donum multis tam viris quam mulieribus accelerantibus ad videndum. Et quia quod detestabantur oculi lingua impugnare non poterat, excitabantur omnes ad laudandum deum in sancti sui virtute mirabili et amabili pietate.

Apud Spoletum vir et uxor unicum habentes filium cotidie illum velut hereditarium opprobrium deplorabant. Brachiis siquidem collo connexis manibusque genibus pectori et pedibus natis alligatis non hominis proles sed monstrum quoddam potius videbatur. Vehementiori mulier ex hoc afflicta dolore crebris gemitibus clamabat ad Christum sanctum Franciscum auxilium invocando ut infelici sibi et in tali opprobrio constitute succurrere dignaretur. Nocte ergo quadam cum pre huiusmodi tristitia tristis eam sompnus arriperet, apparuit ei sanctus Franciscus piis eam affatibus mulcens insuper et suadens quod ad locum propinquum suo nomini dedicatum deferret puerum ut ex aqua putei illius in nomine domini superfusus plenam reciperet sanitatem. Negligente autem illa sancti adimplere mandatum sanctus replicavit idipsum. Tertio quoque apparens mulierem cum puero usque ad ianuam dicti loci previum ducatum perduxit. Supervenientes autem nobiles quedam matrone devotionis causa ad locum predictum, eis a muliere prefata diligenter exposita visione una cum ipsa puerum presentarunt fratribus. Et haurientes aquam de puteo earum nobilior propriis manibus lavit infantem. Statim puer omnibus membris ad sua loca productis sanus apparuit et magnitudo miraculi in omnibus admirationem induxit.

In castro thore hostiensis diocesis vir quidam crus sic ex toto perdiderat ut nullo modo progredi vel movere se posset. Positus itaque in angustia vehementi et auxilio desperatus humano cepit nocte quadam ac si presentem cerneret beatum Franciscum talem coram eo assumere materiam querelandi. Adiuva me sancte Francisce recolens meum servitium et devotionem tibi impensam. Nam in asino meo te portavi, sanctos pedes tuos et sanctas manus osculatus sum. Semper devotus semper benivolus extiti et ecce morior doloris huius durissimo cruciatu. His pulsatus querelis statim affuit beneficiorum memor devotionisque et vigilanti viro cum uno fratre apparuit. Ad invocationem eius venisse se dixit et tulisse remedia sanitatis. Tetigit locum doloris cum baculo parvulo qui figuram thau in se habebat et fracto mox apostemate perfectam tribuit sanitatem. Et quod mirabilius est sanctum signum thau impressum

locū sanati vlceris ad miraculi me-
moriā dereliquit. Hoc signo sc̄us fra-
tribus suas ꝯsignabat lr̄as quoci-
ens caritatis causa scriptū aliqđ di-
rigebat. Sz ecce dū p diu̾sa miracla
gloſi p̄ris francisci meis narracōib
varietate distracta decurrit p̄meñ
te ipo crucis glōso signifero in sig
nū salutis thau nō sine diuina di
rectione puenit ut ex hoc possim9
aduertere. q' sicut crux militanti p9
xp̄m fuit ꝯsūmitas nuti ad salu
tē. sic et triūphanti cū xp̄o facta ē
firmitas testiony ad honorem.
Hoc quippe crucis misteriū magnū
et mirū in quo carismata gr̄arū
et mūta virtutū. et thezauri sapiē
et sciē tā alta ꝓfunditate velāt̄
ut a mūdi sapiētib3 et prudētib3
sit occultū. tā plene fuit huic xp̄i
puulo reuelatū. ut oīs vita ip̄i9
nō nisi crucis vestigia seq̄ret. nō
nisi crucis dulcedinē saperet. non
nisi crucis glām p̄dicaret. Vñ nā
q' in sue ꝯūsionis principio ⁊ dicē
cū ap̄lo potuit. Michi aūt absit
glāri nisi in cruce dn̄i nr̄i ihu x̄.
Nō min9 vē etiā in ꝯūsacionis
pgressu adde valuit. Quicūq3 hāc
regulā secuti fuerit pax sup illos
et mīa. Verissime aūt in ꝯsūma
cione potuit sibi inferre. Stigmata
dn̄i nr̄i ihu xp̄i in corpe meo
porto. Sed et illud nos cotidie de
sideram9 ab ipo audire. Gr̄a dn̄i
nr̄i ihu xp̄i cū spū nr̄o frēs. amē
Gloriare igit̄ iā secure in cru
cis glā xp̄i signifer gloriose

q̄m a cruce incipiēs sc̄dm crucis
regulā ꝓcessisti. et tandē in cru
ce ꝑficiēs p crucis testimoniū q̄nte
glīe sis in celo cunctis fidelib3 īno
tescis. Secure iā te sequātur q̄ ꝑ
exeūt ex egipto. q̄a p baculū cru
cis xp̄i mari diuiso deserta trāsi
būt in terrā promissā viuenciū ter
rā iordane mortalitatis trāsmis
so p ipius crucis mirandā pote
ciā ingressuri. Quo nos īcrodu
cat ver9 ppli doctor et saluator xp̄s
ihs crucifix9 p merita serui sui frā
cisci ad laudē et glām vni9 dei ⁊
trini. q̄ viuit et regnat i. s. s. a.

Testamentū bt̄i p̄ris francisci.

Dominu9 dedit michi frī
francisco ita incipe facē
p̄niam. q̄a cū ēēm ī
pctīs nimis videbat̄
michi amarū vidē leprosos. Et
ipe dn̄s ꝯduxit me īter illos et
feci mīam cū illis. et recedente
me ab ipis id qđ videbat̄ m a
marū ꝯūsū fuit michi ī dul
cedinē aīe ⁊ corpis. Et postea pa
rū steti et exiui de sclō. et dn̄s de
dit m̄ talē fidē in eccl̄ijs ut ita sī
plicit̄ adorarē et dicerē. Adoram9
te sc̄issime dn̄e ihu xp̄e hic ⁊ ad
oēs ecclīas tuas q̄ sūt in toto mū
do et bn̄dicim9 tibi. q̄a p crucē tu
ā sc̄ām redemisti mūdū. Poste
a dedit m̄ dn̄s et dat tantā fidē
in sacerdotib3 q̄ viuūt sc̄dm for
mā sc̄e romane eccl̄ie ꝓpt̄ ordīē
ipoꝝ q' si facerent m̄ ꝑsecucionē
volo recurrē ad ipos. Et si habē

tantam sapientiam quantam Salomon habu-
it et invenirem pauperculos sacerdotes
huius seculi in parochiis quibus morantur
nolo predicare ultra ipsorum voluntatem.
Et ipsos et omnes alios volo timere a-
mare et honorare sicut meos dominos
Et nolo in ipsis considerare peccatum quia
filium dei discerno in ipsis et domini mei sunt.
Et propter hoc facio quia nichil corpora-
liter video in hoc seculo de ipso altis-
simo filio dei nisi sanctissimum corpus et
sanctissimum sanguinem quod ipsi recipi-
unt et ipsi soli administrant. Et hec
sanctissima misteria volo super omnia
honorare et venerari et in locis
preciosis collocare. Sanctissima nomina
et verba eius scripta ubicumque invene-
ro in locis illicitis volo colligere et
rogo quod colligantur et in loco hones-
to collocentur. Et omnes theologos et qui
ministrant sanctissima verba divina debe-
mus honorare et venerari sicut qui
ministrant nobis spiritum et vitam. Et
postquam dominus dedit mihi de fratribus nemo
ostendebat mihi quid deberem facere. Sed ipse
altissimus revelavit mihi quod ego debe-
rem vivere secundum formam sancti evangelii
Et ego paucis verbis feci simpliciter
scribi. et dominus papa confirmavit mihi.
Et illi qui veniebant ad recipiendum
vitam omnia que habere poterant dabant
pauperibus. et erant contenti una tunica
intus et foris repeciata de saccis et a-
liis peciis qui volebant cum cingulo et
brachiis. et nolebamus plus habere.
Officium dicebamus clerici secundum ali-
os clericos. laici dicebant pater noster. Et sa-
tis libenter manebamus in ecclesiis. et

eramus ydiote et subditi aliis omnibus.
Et ego manibus laboravi et volo
laborare. Et omnes alii fratres firmiter
volo quod laborent de laborerio quod per-
tinet ad honestatem. Et qui nesciunt
discant. et non propter cupiditatem reci-
piendi pretium laboris. sed propter exemplum
et ad repellendam ociositatem. Et quan-
do non datur nobis pretium laboris recur-
ramus ad mensam domini petendo elemosi-
nam ostiatim. Salutationem mihi domi-
nus revelavit ut diceremus dominus det tibi
pacem. In habitaculis et in ecclesiis in
quibus manere debemus sive sint fac-
ta sive facienda precipio quod firmiter ca-
veant sibi fratres ut ecclesias ha-
bitacula paupercula et omnia alia que pro
ipsis construuntur quia penitus non reci-
piant ea. nisi essent sicut decet sanctam
paupertatem quam in regula promisimus
semper ibi hospitantes sicut advene et
peregrini. Precipio firmiter per obedienciam
fratribus universis quod ubicumque sunt non
audeant petere aliquam litteram in curia ro-
mana per se nec per interpositam personam
nec pro ecclesia nec pro alio loco. nec sub
specie predicationis neque pro persecucione
suorum corporum. Sed ubicumque fuerint non
recepti fugiant ad aliam terram ad fa-
ciendam penitentiam cum benedictione dei.
Et firmiter volo obedire ministro gene-
rali huius fraternitatis. et alio guardi-
ano quem sibi placuerit mihi dare. Et
ita volo esse captivus in manibus suis
ut non possim ire vel facere ultra obedienciam
et voluntatem suam quia dominus meus est.
Et quamvis sim simplex et infirmus tamen volo
semper habere clericum qui mihi faciat of-

ficium sicut in regula continetur. Et omnes
alii fratres teneantur ita obedire guar-
dianis suis et facere officium secundum re-
gulam. Et qui inventi essent quod non face-
rent officium secundum regulam et vellent a-
lio modo variare aut non essent catho-
lici. Omnes fratres ubicumque sunt per obedientiam
quod ubicumque invenerint aliquem ipsorum
proximiori custodi illius loci ubi ipsum
invenerint representare debeant. Et cus-
tos firmiter teneatur per obedientiam ipsum
firmiter custodire sicut hominem in vin-
culis die noctuque. ita quod non possit
eripi de manibus suis donec propria
sua persona representet eum in manibus
sui ministri. Et minister firmiter tene-
atur per obedientiam mittere per tales fratres qui
die noctuque custodiant ipsum sicut
hominem in vinculis donec representent
ipsum coram domino hostiensi qui est dominus
protector et corrector totius fraternitatis.
Et non dicant fratres hec est alia regu-
la. quia hec est recordatio admonitio
exhortatio et meum testamentum quod e-
go frater franciscus parvulus vester facio vobis
fratribus benedictis propter hoc ut regulam quam
deo promisimus melius catholice ob-
servemus. Et generalis minister et omnes
alii ministri et custodes per obedientiam te-
neantur in istis verbis non addere vel de-
mere. Et semper hoc scriptum habeant secum
iuxta regulam. et in omnibus capitulis que
faciunt quando legunt regulam legant et is-
ta verba. Et omnibus fratribus meis clericis
et laicis precipio per obedientiam ut non mit-
tant glosas in regula dicendo ita vo-
luit intelligi. Et sicut dominus dedit mihi
simpliciter et pure dicere et scribere
regulam. et ista verba. ita simpliciter
et pure intelligatis sine glosa. et
cum sancta operatione observetis us-
que in finem. Et quicumque hoc observa-
verit. in celo repleatur benedictione al-
tissimi patris. in terra repleatur benedic-
tione dilecti filii sui cum sanctissimo spiritu pa-
raclito. et omnibus virtutibus celorum et om-
nibus sanctis. Et ego frater franciscus parvulus vester
et servus quantumcumque possum confirmo
vobis intus et foris istam sanctissimam
benedictionem. amen.

Explicit vita sancti patris nostri francisci

Exemplum de confessione.

Duas quasdam sorores cuius-
dam monasterii antiquus hostis ag-
gressus est. quas noviciores et imbe-
cilliores conversatio reddebat temp-
tare compulit primum ut confessionem
veram nequaquam ab ore promerent.
Erat enim consuetudinis monaste-
rii regula ut ter in die per confessi-
onem unaqueque earum mentem purga-
ret. Que diu cum ab omni congrega-
tione obiurgarentur et nequa-
quam correptio earum in eis proficeret
divina ultione ambe percusse meri-
tas luere diu cepere penas. Cumque mater
monasterii sepe anxia quereret que
pene foret occasio [illegible] vitare
valerent exprimere. hortatur itera-
to ut inter summas horas per confes-
sionem facinus pandant. Cumque ob-
durate nichil remedii capere vel-
lent. inter flagella clamare cepe-
runt. Sustinete paululum sustine-
te. nec prius exspectantes urgete.
Cumque alie inquirerent a quibus

expectare rogaret. nō aspiratis
īquiūt turmas ethiopū aduē
tātiū q̄ nos rape et abduce fes
tināt. Cuiꝫ tribile dictū q̄ ade
rant mirarētur audiūt frago
rē sup̄ celluile tegumēta p̄sonā
tē. ostiūqꝫ celluile vi patefcm ita
ut nigrescētes umbras cernēnt
et voces crebro clamātes eas p̄
noīa audiebāt. ut vix q̄ aderāt
signo crucis armate ad psalle
di officiū valent assiste. tāti do
loris atqꝫ metoris euētu mater
urget ut p̄ cōfessionē sua patefa
ciāt uiia. et sic sacri corpis pti
patione roborarētur. At illa au
dita sacri corpis mētione gatri
re ac fremē dentibꝫ ceperūt et stri
dentes dicē ceas. ceas. Et iterū su
p̄ioratū vocē repete. Sustinete et
paululū sustinete. Inter quas vo
ces extremū alitū dimiserunt.
Quas cū in collegio sororū nequa
q̄ sepeliri inē monasterij ratū
duxisset segregatī humādas ac
in extremo sepeliēdas esse prece
pit. Sup̄ quarū tumlos globus
igneus in modū clipei ītra trie
niū crebro apparuit. Presertī q̄
dragesime diebꝫ usqꝫ in aduen
tū scā pasche vel etiā vigilia na
talis dñi feruētior apparebat. si
mulqꝫ voces tumultuātis tur
be p̄sonabant. Inter q̄s due ulu
lantes erūpebant. sicut ī tormē
tis resonare solēt. Ve m̄ ve m̄ ve
m̄. Cernēs itaqꝫ inē monasterij
iustā sētentiā a iusto iudice sup̄
iustas aīas esse. illā manifestius
dāpnatarū est egressa corpere
sniam. Accedēs qꝫ ad tumulū expi
mento queret si cadauera ꝯsūs
putredīe corrupta in sepulchro re
manerēt. Iamqꝫ mēses sex et quo
defūcta corpa condita fuerāt trā
ierant. repperit intus sepulchrū
igne exustū nec quidq̄ terre re
siduū supfuisse cadauerū preter
fauillā vestiū. Mansitqꝫ p̄ tien
niū illate sentētie seueritas. ut
terror dāpnatarū timorē soda
liū prebet remanentiū.

Incipiūt actus sanctorū socio
rū scī francisci prout ab eisdē suc
cessoribꝫ reuelatū.

Ad laudem domini nostri Ihesu Christi et sanctissimi patris nostri Francisci hec scripta sunt quedam notabilia de beato Francisco et sociis eius et quidam actus eorum mirabiles, que in antiquis legendis eorum pretermissa fuerunt, que etiam sunt valde utilia et devota. Primo ergo sciendum est quod beatus pater noster Franciscus in omnibus suis actibus fuit Christo conformis. Nam sicut benedictus deus in principio sue predicationis assumpsit duodecim apostolos omnia relinquentes, ita beatus Franciscus habuit duodecim electos socios paupertatem altissimam eligentes. Et sicut unus de duodecim laqueo se suspendit, ita unus de duodecim sociis predictis frater Iohannes de Capella nomine laqueo se suspendit. Et sicut sancti apostoli fuerunt toti mundo admirabiles et pleni spiritu sancto, ita isti sanctissimi socii sancti Francisci fuerunt homines sanctitatis, quod a temporibus apostolorum mundus non habuit homines tam mirabiles. Nam quidam eorum raptus fuit ad tertium celum, ut frater Egidius. Quidam fuit tactus ab angelo calculo ignito sicut Ysaias, videlicet frater Philippus Longus. Quidam loquebatur cum deo ut amicus cum amico quasi alter Moyses, videlicet frater Silvester purissimus. Quidam volabat ad divine sapientie lumina ut aquila quasi Euangelista, videlicet beatus Bernardus humillimus, qui profundissimas scripturas declarabat. Quidam fuit sanctificatus a deo et canonizatus in celum dum adhuc viveret in hoc mundo quasi sanctificatus in utero, scilicet frater Rufinus nobilis de Assisio, vir Christo fidelissimus. Et sic omnes speciali prerogativa fulserunt, sicut infra apparebit. Quorum primus et primogenitus tam prioritate temporis quam privilegio sanctitatis fuit frater Bernardus de Assisio, qui conversus est hoc modo.

De perfecta conversione fratris Bernardi ad predicationem Francisci.

Cum beatus Franciscus adhuc esset in habitu seculari, tamen totus despectus et a spe sui desperatus et propter penitentiam totus deformis et squalidus, ita ut a multis putaretur insanus, cum tamen esset divino sale conditus et spiritus sancti tranquillitate fundatus et firmatus, per magnum tempus sic eundo per Assisium luto et lapidibus tam a suis quam ab extraneis iniuriis afficiebatur iniuriis. Ipse vero patientissime ut surdus et mutus

humillimus

in omnibus pertransibat facie hilari. Dominus autem bernardus de assisio qui erat de nobilioribus et sapientioribus et ditioribus civitatis, cuius consiliis omnes assentiebant et acquiescebant: considerans sapienter tam perfectum tam altum mundi contemptum in sancto francisco, et tantam constantiam in iniuriis. et tantam longanimitatem in tolerando, ita quod quasi per duos annos sic despectus ab omnibus semper constantior videbatur. dixit in corde suo. nullo modo posset esse quod iste franciscus non habeat gratiam dei. et inspiratus a deo invitavit franciscum ut manducaret cum eo de sero. Cui sanctus franciscus humiliter assentiens manducavit cum eo. Dominus autem bernardus posuit in corde suo velle explorare sanctitatem francisci. unde invitavit eum ut illa nocte in domo sua quiesceret. et sancto francisco humiliter annuente. dominus bernardus parari fecit lectum in sua camera propria. in qua iugiter lampas ardebat. Sanctus franciscus statim ut intravit cameram ut absconderet divinam gratiam quam habebat. statim proiecit se in lectum ostendens se velle dormire. Dominus bernardus posuit in corde suo illum latenter observare de nocte. Unde usus est tali cautela quod cum aliquantulum in suo lecto quievisset. finxit se alte dormire et profundissime stertere. Sanctus autem franciscus secretorum dei fidelis absconditor cum estimaret dominum bernardum profunde dormire. in profundo noctis silentio surgit de lecto et elevata facie in celum et elevatis etiam manibus et oculis ad deum totus intentus et ferventer iugiter devotissime orans dicebat. Deus meus et omnia. Et hec verba cum tantis lacrimis ingemiscebat ad deum. et cum tanta morositate devote eadem frequentabat. dicebat deus meus et omnia. Hoc autem dicebat beatus franciscus admirans divine maiestatis excellentiam que pereunti mundo condescendere dignabatur. et per ipsum sanctum franciscum pauperculum de salutis disponebat remedio providere. Spiritu enim prophetico illustratus, providendo magnalia que per ipsum et suum ordinem deus erat facturus. et considerans insufficientiam suam et parvitatem virtutis considerans. invocabat dominum. ut quod ipse non poterat deus ipse perficeret. sine quo nichil potest humana fragilitas. propterea dicebat. deus meus et omnia. Dominus autem bernardus lampade ibidem lucente cuncta videns. et predicta verba diligenter intelligens. et sancti devotionem vigili observatione perpendens.

tibus a spiritu sancto in medullis
cordis intrinsecus. Statim mane
facto advocavit sanctum franciscum
et ait. Frater francisce ego pe
nitus disposui relinquere mun
dum. et sequi te ad quecumque i
mandaveris. Sanctus autem fran
ciscus hoc audiens exultavit
in spiritu. et cum gaudio magno
ait. Domine bernarde istud est
operis tam arduum quod de hoc domi
ni ihesu christi consilium requirendum
est. et ut ipse dignetur beneplaci
tum suum ostendere. qualiter istud per
ficere valeamus? Et ideo pergamus
simul ad episcopatum ubi est unus
bonus sacerdos. et faciamus di
ci missam. Qua audita orabi
mus ibidem usque ad terciam. In o
ratione autem nostra petemus a do
mino nostro ihesu. ut dignetur no
bis ostendere in trina apertione
missalis viam sibi beneplaci
tam. quam debemus eligere. Dominus autem
bernardus dixit. Placet quod di
citis. Iverunt igitur ad episco
patum. et audita missa et oratio
ne usque ad terciam protelata. sump
sit sacerdos predictus missale
ad rogatum sancti francisci et
domini bernardi. et signo crucis
se muniens aperuit eum in no
mine domini nostri ihesu christi. In qua a
pertione primo occurrit: si vis
perfectus esse. vade et vende omni
a etc. sicut continetur in nova le
genda. Et hiis visis dixit sanc
tus franciscus domino bernardo.

Ecce consilium quod habemus. va
de et perfice que audisti. Et sit
benedictus dominus noster ihesus christus
qui dignatus est nobis viam
suam evangelicam demonstrare.
Statim dominus bernardus cuncta
bona sua distraxit. que e
rant magni valoris. et omnia
pauperibus cum magno gau
dio tribuebat. portans ple
num pecunia gremium. et vi
duis et orphanis peregrinan
tibus et servientibus affluenter
et liberalissime dispergebat.
sancto francisco ad omnia supradic
ta ipsum sociante et fideliter
iuvante. Dominus autem silvester
dum dispergi videret hec omnia
avaricia ductus dixit sancto fran
cisco. Tu de quibusdam lapidibus
quos a me emisti pro eccle
siis reparandis non plene sol
visti. Sanctus autem franciscus ad
miratus eius avariciam. et no
lens cum ipso contendere ut verus
evangelii observator omni pe
tenti se tribuit. misit manum
in sinum bernardi et plenam
pecunia misit in sinum domini sil
vestri et ait. Si adhuc plus
petet. plus adhuc dare. Il
le autem contentus recessit. Post
hec dominus silvester cum rediisset
domum. et de sero cogitasset que
fecisset de die. redarguens a
variciam suam et recogitans
fervorem domini bernardi et sanc
titatem sancti francisci. in prima sequen

et tercia nocte ostensa fuit sibi crux aurea procedens ex ore francisci. cuius summitas celos tangebat. et brachia protensa in latera usque ad mundi fines videbantur extendi. Poster quod tactus a domino cuncta sua bona distraxit et pauperibus dedit. et factus est postmodum frater minor tante sanctitatis et gracie. quod loquebatur cum deo. sicut amicus cum amico. sicut sanctus franciscus pluries est expertus. ut infra patebit. Dominus autem bernardus omnibus dispensis pro domino et cum ipso pauper euangelicus factus tantam graciam a domino promeruit. quod sepe rapiebatur ad dominum. Et sanctus franciscus predicabat eum omni reverencia dignum. et dicebat quod ipse ordinem istum fundauerat. pro eo quod euangelicam paupertatem omnia pauperibus distribuendo ipse primus inceperat nichil sibi penitus reseruans. sed nudum se offerens brachiis crucifixi. qui est benedictus in secula. Amen.

De humilitate et obediencia sancti francisci et fratris bernardi. C ii

Devotissimus crucifixi servus christi franciscus propter penitencie rigorem et continuum fletum factus erat quasi cecus ita ut parum videret. Quodam itaque tempore recessit a loco ubi erat. et perrexit ad locum ubi morabatur frater bernardus ut loqueretur cum ipso de divinis. Et cum peruenisset ad locum frater bernardus stabat in silua in contemplacione divina totus tractus et vnitus ad deum. Tunc sanctus franciscus accessit in siluam. et vocauit fratrem bernardum dicens. Veni loquere isti ceco. Frater autem bernardus cum esset homo magne contemplacionis et tunc esset suspensus ad deum non respondit sancto francisco. nec venit ad eum. Ipse autem frater bernardus habebat in loquendo de deo singularem graciam. sicut sanctus franciscus multociens expertus fuerat. et propterea cum eo loqui cupiebat. Idcirco sancto in intervallo iterum secundo et tercio vocauit eundem verba repetendo. scilicet veni loquere isti ceco. et in omnibus frater bernardus non audiuit. ita quod nec iuit. nec locutus fuit beato francisco. Propter quod sanctus franciscus recessit aliquantulum desolatus mirans et conquerens in seipso quare frater bernardus ter ab eo vocatus ire ad eum noluerat. Sancto autem francisco sic cogitante et recedente dum iret per viam dixit ad socium suum. Expecta me aliquantulum. Et dum daret se oracioni in quodam loco solitario. et cum divina responsio facta est ad eum dicens. Et unde tu pauper homuncio turbaris? Numquid

homo debet dimittē deū su
u ꝓpter aliquā creaturam.
Frater aūt bernard⁹ qn̄ tu
vombas cū stabat cōuictus
mētū. et ideo nō poterat ad
te venīe nec eā respondē.
Et ideo ne mireris si nō potu
it tibi loqui. quia ita extra
se erat. q̄ de verbis tuis nich
il penitus adiuit. Hoc intel
ligēs s̄c̄us frāciscus statī con
tinuo regressu ad frēm ber
nardū reuititur. ut se ibi de
cogitacōe ꝑstina humiliter ac
cusaret. Frater aūt bernard⁹
vē sanct⁹ statī occurit bto
francisco et ꝓiecit se ad pedes
eius. Et humilitas s̄c̄i francisci
et fris bnardi caritas et re
uerencia obuiauerūt sibi. Et
recitata reprehensione diuina
quā habuit s̄c̄us franciscus.
precepit frī bernārdo q̄ q̄cq̄ sibi
preciperet per obedienciā face
ret. Ille aūt timēs ne sibi a
liquid excessiuū imponeret. ut
solebat. pie volēs obedienciā
declinaē dixit. Parat⁹ sū pa
ter obedienciā vestram facere.
dūmodo vos michi eā obe
dienciā in hys que dixero p
mittatis. Respondit s̄c̄us fr̄
francis̄cus. Assentio. Frater vero
bnardus dixit. Dicatis frater
quid me vultis facē. S̄c̄us
franciscus ait. Per s̄c̄am obe
dienciā precipio tibi ut ad
puniendam ꝑsumptionem et
audaciā cordis mei me iacē
tē in terra calces pede tuo in
gutture meo calcando. et ali
o pede sup os meū posito. ita
q̄ pedibus tuis me in guttē
et ore sic calcantibus. trāseas
me ter ex vna pte ad aliā. et
sic trāseūdo michi īppera di
cas. Iace inq̄t rustice fili pe
tri bernardonis. et alias plu
res et maiores iniurias ıır co
gitabis dicēdo. Vn̄ tibi tāta su
pbia cū sis vilissīa creatuā.
Qd̄ audiēs frater bnardus
quia durū fuit sibi hoc fa
cē. tamē ꝓpter obedienciā in
cōntū potuit curialiter adī
pleuit. Et hoc fc̄o. dixit s̄c̄us
franciscus. Iam modo p̄cipe fra
ter quid vis. qd̄ faciā. quia ꝓ
misi tibi obedienciā. Frater
vero bnardus ait. Per s̄c̄am
obedienciā tibi p̄cipio. q̄ qn̄
cunq̄ sum⁹ sil̄. de meis defecti
bus me corrigas et acriter rē
phendas. Quo audito. s̄c̄us
franciscus obstupuit valde. q̄
frater bernārdus fuit valde de
uotus et tāte s̄c̄itatis. q̄ s̄c̄us
franciscus habebat eū ī mag
na reuerēcia. Ex tūc s̄c̄s fra
ciscus cauebat cū eo loq̄ diu
cius. ne ꝓpter dictā obediēn
ciam cōtingeret ad s̄c̄am aīaz
et tam diuinā aliqua cor
rectione īpetere. Sed qn̄ cu
piebat frēm bernārdū vidē
vel de deo loquentē audire.

ab ipso se expediebat breuiter
et succincte. Et erat hoc vi
dere mirabile quomodo scilicet in
patre reuerendo et in primogeni
to suo fratre bernardo certa pug
na certabat. Primo obuiauit
sibi obediencia et caritas. pa
ciencia et humilitas utriusque.
Ad laudem domini nostri ihesu christi. qui
est benedictus in secula. Amen

De fratre bernardo quomodo angelus
transtulit eum per fluuium. C. iij

In principio ordinis cum erant
pauci fratres. et adhuc non es
sent apta loca. sanctus franciscus
iuit ad visitandum sanctum iaco
bum ducens secum aliquos soci
os. quorum unus erat frater bern
ardus. Cum autem irent pariter i
uenerunt in quandam terram in
firmum unum. Cui compaciens
sanctus franciscus. dixit fratri ber
nardo. Volo fili quod remaneas
ad seruiendum isti infirmo etc.
Qui statim flexis genibus et ca
pite inclinato suscepit reue
rentissime obedienciam sancti patris.
Sanctus autem franciscus relicto
fratre bernardo cum dicto infirmo
iuit ad sanctum iacobum cum aliis
sociis. et cum starent et orarent
in sancto iacobo. fuit ei reuelatum
a domino in ipsa ecclesia. quod ipse cape
ret loca per mundum. eo quod deberet
ordo eius in magna multitu
dine dilatari. Unde ex tunc ex di
uino imperio cepit loca cape
re ubiquaque. Rediens autem sanctus
franciscus per viam primam. i
uenit fratrem bernardum et infir
mum sibi commissum perfecte sa
natum. Unde sequenti anno conces
sit franciscus quod frater bernardus i
ret ad sanctum iacobum. interim sanc
tus franciscus rediit in valle
spoletanam. Et dum staret in
quodam loco deserto ipse et fra
ter masseus et frater helyas et qui
dam alii. Et stante quadam die fra
ncisco in silua ad orandum. so
cii vero eius habebant eum in
magna reuerencia timebant
orationem eius aliqualiter impe
dire. Inter magnalia que
sibi deus in orationibus facie
bat. accidit quod quidam iuue
nis valde pulcher amictus
vestibus quasi ad ambulandum pa
ratus. venit ad portam et pul
sauit tam festinanter et diu quod
erat insolitum. Accedens autem
frater masseus ad portam. ait il
li iuueni. Fili nondum tre[illegible]
te ad portam fratrum fuisse. q
a nescis moderate pulsare.
Et respondit. Quomodo debet fieri.
Cui dixit frater masseus. Pulsa
ter. et raro unam pulsationem ad
post aliam. Postea expecta in
spacium unius pater noster. Et si in
hoc interuallo non venit ite
rum pulsa. Iuuenis autem res
pondit. Ego habeo magnam
festinanciam. ideo sic pulso.
Nam habeo facere longum iter.
Veni autem huc ut loquerer fra

frāncisco. sed ipse stat modo in
cōtemplatione in silua ideo nolo
eū impedire. sed vade mitte
michi frēm helyā. audiui eī
q̄ est valde sapiēs. ideo volo
sibi facere unā questionē. Fra
ter aūt masseus cū dixisset
frī helye ut iret ad illū. tulit
moleste et noluit ire superbi
ens et irascēs. Frē vero masse9
nesciebat q̄d faceret. quia si di
ceret q̄ ille nō poterat ire.
mēciebatur. Si vero dixisset q̄
erat turbat9. timebat ne ha
beret malū exemplū. Et q̄a il
le interī tardabat venire. il
le iuuenis itm̄ pulsauit ut
prius. Tandē vero rediit fra
ter masseus ad portā. et ait
iuueni. Tu nō seruasti doct
nā meam in pulsando. Ille
aūt iuuenis erat āgel9 dn̄i.
qui anticipās responsionem
frīs massei. dixit. Frē helyas
non vult venire ad me. sed va
de ad frēm frāciscū. et dicas
q̄ ego veni ad loquendū cū e
o. q̄a vere ipm̄ impedire no
lo. dicas q̄ ad me mittat fra
trē helyā. Tūc frē masse9 iuit
ad frēm frāciscū stantē et o
rantē in silua facie eleuata
ad celū. et dixit ei totā amba
siatā dicti iuuenis. et respō
sionē frīs helye. Tūc scūs frā
ciscus nec se mutādo de loco
nec faciē declinando dixit. Va
de et dicas frī helye q̄ per o

bedientiā vadat ad eū. Fra
ter vō helyas iuit ita turba
tus ad portā. q̄ in aperiendo
ostiū cū impetu fecit validū
strepitū et rumorē. dicens
iuueni. Quid vis tu. Ille āt
iuuenis ait. Caue carissime
quia videris turbat9. Cū ira
īpediat aīm ne possit cernere
verū. Tūc frater helyas dix
it. Dicas q̄d vis. Et ille. Que
ro a te inq̄ utrū obseruato
ribus scī euangelij liceat de
ōnibus que apponuntur pro
ut xp̄us tradidit mānducare.
Et quero utrū alicui hōi
liceat obseruatoribus scī euā
gelij cōtraria euāgelice lib
tati īponere. Frē helyas superbe
respondit dicēs. Bene scio is
tud. sed nolo tibi dicere. vade p
factis tuis. Iuuenis rn̄dit.
Ego melius scio rn̄dere ad
istā questionē q̄m tu. Frē vō
helyas indignat9 clausit os
tiū cū impetu et recessit. Et
cū cogitaret īter seipm̄ de
dc̄a questione hesitabat nec
enodare sciebat. Ipse vō cū es
set vicarius ordīs presūpsit
ultra euāgeliū et regulā or
dinare et cōstitutionē iā fe
cerat. q̄ nullus frē in ordine
carnes mānducaret. ita q̄ dic
ta q̄stio erat cōtra eū totaliter.
Vn̄ cū nesciret declarare seip
sū considerās predcā iuuenis
modestiā. et q̄ eum dixerat.

questionem illam melius scio eno
dare. rediit ad portam aperiens
ostium ut ab ipso iuuene dic
tam questionem peteret sibi eno
dari. Sed aperta porta nullus
apparuit. nec circumquaque dis
currendo conspectus potuit reperiri.
Ille autem erat angelus domini. et
propterea ipsum non expectando re
cessit. quia superba mens non
fuit digna angelicum habere
colloquium. Quibus peractis sanctus
franciscus cui omnia fuerant re
uelata rediens de silua acriter
redarguit cum clamore vali
do fratrem helyam dicens. Ma
le facis frater helya superbe.
qui repellis sanctos angelos.
qui veniunt ad nos visitan
dos et instruendos. Dico autem
tibi quod vehementer timeo. quod tu
a superbia extra ordinem istum faci
as te vitam tuam finire. Et ita
sibi in posterum accidit. sicut
sanctus franciscus spiritu prophetico
ante dixit. In eadem autem die et
hora qua ille angelus a fratre
predicto recessit. apparuit in e
adem specie fratri bernardo redeunti
de sancto iacobo stanti ultra quod
dam flumen magnum quod trans
ire non poterat. et salutans
fratrem bernardum ydiomate pro
prio dixit. Deus det tibi pacem
o bone frater. Et frater bernardus ad
mirans de pulchritudine eius
et de lingua sibi nota et de
salutatione pacifica. et de fa

cie leta. Et interrogauit eum.
Unde te habeo o bone iuuenis.
Et ille respondit. Venio de tali
loco ubi moratur sanctus francis
cus. et iui ad loquendum cum
eo. sed non potui. quia stabat
in silua ad contemplandum diui
na. et stabant cum eo in loco il
lo frater masseus. frater egidius. et
frater helyas. Et frater masseus
docuit me sonare ad portam
vestram. Frater autem helyas quia
de questione quam feci sibi me
audire contempsit. quando postea
penituit et voluit me au
dire et videre non potuit. Et
hiis dictis ait angelus fratri
bernardo. Quare carissime dif
fers ultra flumen transire.
Respondit. Quia periculum ti
meo propter profunditatem aque
quam video. Et ait angelus.
Transeamus simul non dubitan
tes. et apprehensa manu eius
in ictu oculi fratrem bernardum
in alteram partem fluminis in
columem posuit. Cernens hoc
frater bernardus quod ille esset an
gelus domini. cum magna deuo
tione et reuerentia et gaudi
o dixit. O angele benedicte di
cas michi quod est nomen
tuum. Qui respondit. Quid queris
nomen meum quod est admira
bile. Et hoc dicto dispar
uit. et reliquit fratrem bernar
dum valde consolatum. ita quod
totam viam illam ambulauit.

Hec vero fr̄ bnardus diē et ho
rā notauit. q̄ angelus sibi
apparuit. Et postq̄ puenit ad
locū ubi s̄cus frāciscus cū dic
tis socijs suis morabat̄ ōnia
certissime per ordinē recitauit. Un
āgelus ipsis etiā illo die et ho
ra apparuit. Ad laudē dn̄i am.

De fratre bernardo quomodo i
uit bononiā. c iiij

Quoniā btūs p̄r noster
franciscus cū sociis q̄ ipse de cru
ce et ad crucē fuerat vocat̄
a dn̄o. ideo ipse et alij socij p̄
mi vitē sic videbātur. et erāt
hōies crucifixi crucē in ha
bitu et victu et in ōnibus e
orū actibus baiulātes. cupi
entes obprobria xpi q̄m vana
mūdi et deceptoria blādimē
ta. Preter qd̄ letabātur de iniu
rijs. et de honoribs tristabāt̄.
Et ibāt per mūdū tamq̄m
pegrini et aduene nichil se
cū pret̄ xpm̄ portātes. Preter
qd̄ quocūq; ibāt quia vere
vitis palmites viui erāt. fru
ctus maximos faciebāt. Un
semel in p̄ncipio ordis acci
dit q̄ s̄cus frāciscus misit fra
trē bernardū bononiā. ut ibi
fructificaret dn̄o s̄cdm gra
tiā a dn̄o sibi datā. Frater at̄
bnardus cruce se muniens
xpi. et obediēcie signatus ꝯ
tute bononiā adijt. Quē cū
viderēt pueri in insolito ha
bitu et despecto multas illi
iniurias irrogare ceperūt. q̄r
fr̄ bernardus vere s̄cus non so
lū pacienter. imēmo letissime
sustinebat. Nā ut xpi q̄ fac
tus est abiectio plebis et ob
pbriū hoīm vere eēt discipls
in platea dc̄e ciuitatis se stu
diose posuit. ubi melius il
luderetur ab ōnibus. Un cū se
deret ibi cōgregati sūt multi
pueri et alij hōies circa eū.
et quidā trahebāt capuciū
retro. quidā an̄. quidā veo
puluem. alij vero lapides iac
tabāt in eū. quidā insup ip
sū hinc īn granuc̄ impige
bāt. Ad cūcta veo opprobria
frater bnardus gaudens et
paciēs pmanebat. in nullo
penitus renitēs aut murmu
rās. ymo qd̄ maius est ad
silia opprobria sustinēda p
plures dies in dicta plate
a studiose redibat. et q̄ntuscū
q; iniurijs afficeretur ab illis
semp tn̄ imptubatū cum
leta facies ostendebat. Et q̄a
paciā opus pfcm̄ habet. et
approbat. ideo quidā iudex
attendēs et diligēter exami
nās tam v'tuosam cōstanci
ā. tot diebz ī nullo penit' ptuba
tus. dixit in corde suo. Impos
sibile est q iste nō sit sanctus
homo. Et accedēs ad fratrē
bnardū dixit. Q's es tu. Ad
quid venisti huc. Frater vo

berñdus misit manū suā
in sinū. et ptulit regulā e
uangeliū sci francisci. quā
in corde portabat et in ope.
Iste vo iudex cū ipsius regu
le statū altissimū plegisset.
obstupuit vehement cū es
set homo itelliges. et vertēs
se ad socios cū maria admi
racōe dixit. Iste est altior sta
tus quē vnq̄ audiuerī. pp
tea iste homo cū socijs suis
est de sanctioribz hui⁹ mūdi.
Vn̄ magnū pctm facit qui
sibi iniurias irrogat. qa nō
iniurijs sed maximis honori
bus est extollēdus cū vē sit
amicus altissimi. Et ait illi.
Carissīe. si locū vobis aptū
aliq̄s exhibet. ubi comode r
dno seruietis. vellētis acci
pe. Ego pro salute aīe mee
libētissime vobis dare. Fra
ter bnardus rndit. O dne
carissime credo q hoc vobis
inspirauit dns ihesus xp̄s
et ideo oblacionē vestrā ad
honorē xp̄i libēter accipio.
Tūc dnus iudex frēm bern
dū ducēs ad domū suā cum
gaudio et caritate magna
suscepit. et postea locū pmis
sū sibi exhibuit. et ad suas ex
pēsas totū pfic et deuote co
pleuit. Et fcus est defensor r
pr papius fris bnardi. et so
cior ei⁹. Fr vero bnard⁹ pter
sctam cōuersationē eius cepit ho

norari ab ōnibus in tantū
q bros putabat qui illū tā
gē poterāt vel vidē. Frater
vero bnardus sicut vē humil
et xpi discipls timēs ne hor
qui sibi exhibebat ibidē im
pediret qetem aīmi sui et
salutē recessit. et ad scm fran
ciscū rediens dixit. locus cap
tus est bononie. Vn̄ mittas
pr fres qui morētur ibidē.
quia ego āplius lucrū nō
facio. īmo pter magnū ho
norē qui michi exhibetur
ibidē plus timeo perdē q
lucrari. Btus aūt franciscus
audiēs cuncta per ordinē q
dns per frēm bernardū fuat
opatus. gaudēs et exultās
in spū. cepit laudare altis
simū qui pauperculos crux
discipulos sic in salutē po
puli dilatabat. Et ex tūc
sumēs de socijs misit eos
lōbardiā. et crescēte deuoci
ne fideliū ceperūt loca plu
rima circūquaqz. Ab. l. d. m.
l. x. q. z. b. in scla. A de mor
graciosa fris bernardi. C. v.
TAnte sctitatis erat fra
ter bernardus. q sāctus fr
ciscus dū viuet magno illū
reuerebatur affectu. frequēt
commendabat elogio. et in sui
a absencia magnis pconijs
extollebat. Accidit aūt ut i
dū sctus franciscus quādā di
e orōni deuote insisteret. fuit

sibi reuelatũ q̄ fr̄ bernardus
dn̄o pmittente a multis et a
cutissimis ĩpugnabat̃ demo
nibꝫ. Iter dũ sc̃us franciscus ꝯ
passiua mente de filio tam di
lecto ꝓsiaret. per multos dies
lacrimis orãs recōmendabat
dn̄o ihu xp̄o fratrẽ bnardũ.
vt de tot insidijs illi dare vic
toriã dignaret̃. Et dũ in ora
cione esset sc̃us franciscus per
uigil sedulus et attẽtus. Ver
be facta est ad eũ diuina respō
sio dicẽs. Francisce ne timeas.
quia ōnes tẽptaciones quibꝫ
fr̄ berndus ĩpetitur. date sũt
illi ad exerciciũ et coronam.
Et in fine de ōnibꝫ ĩpugnãti
bus palmã et victoriã cum
gaudio reportabit. et ipe fr̄
bnardus est vnꝰ de cōmensa
libus regni dei. De qua responsi
one sc̃us franciscus gauisus
est gaudio magno valde. gra
cias ĩmensas referẽs dn̄o ihe
su xp̄o. Et tũc de illo nō du
bitauit et nō timebat. sed sp̄
maiori gaudio et ãpliori di
lectione afficiebat̃ ad eũ. Q̃
dilãonem nō solũ in vita. s̄
eciã in morte sibi ostendit.
Nã in morte sc̃i francisci tãq̄
patriarcha iacob astãtibus fili
is et deuote lacrimãtibꝫ pro
recessu tã amabilis p̄ris. dix
it sc̃us franciscus. Vbi est pri
mogenitꝰ meus. Veni ut be
nedicat tibi aĩa mea p̄usq̄

moriat̃. Tũc frater berndus
dixit fr̄i helye secreto qui erat
tũc vicarius ordis. P̄r vade
ad dexterã sc̃i francisci ut bn̄
dicat te. Cũ aũt fr̄ helyas se
posuisset ad dextera eius. et
sc̃us franciscus pre lacrimis se
cicẽs manũ dexterã sup ca
put helye posuisset. dixit.
Istud nō est caput p̄mogeni
ti mei fr̄is berndi. Tũc frater
berndus accessit ad sinistrã
eius. Sc̃us aũt franciscus cã
cellatis brachijs cōmutãdo
sinistrã posuit sup caput
helye. dexterã vero sup caput
fr̄is berndi. dicẽs. Bndicat te
p̄r dn̄i mei ihu xp̄i in ōi bn̄
dictiōe sp̄uali in celestibꝫ in
xp̄o. sicut p̄mo electus es in
ordīe isto ad dandũ exẽplũ
euãgelicũ ad imitandũ xp̄s
tũ in euãgelica paupertate.
quia nō solũ tua liberaliter
obtulisti. et pro xp̄i amore e
tiã integre dispsisti. vmeciã
temetip̄m in odorẽ suauita
tis sacrificiũ obtulisti. Bene
dictus ergo sis a dn̄o ihu
xp̄o. et a me paupculo seruo
eius bndictionibꝫ sempiternis
ĩgrediẽs et egrediẽs. vigi
lãs et dormiẽs. viuẽs et mo
riẽs. Qui bndixerit tibi bn̄
dictionibꝫ repleat̃. et q̄ ma
ledixit tibi nō erit ĩmunis.
Esto dn̄s frm̄ tuorũ. et tuo
ĩperio cuncti subiaceant. et

quoscūqȝ volūis tempe ad or
dinē istū recepti sūt. et quos
cūqȝ volūis emittē emittā
tur. Et nllꝰ frm habeat po
testatē sup te. et quocūqȝ vo
lūis possis libē pergē vel
morari. Cū aūt ille tā bn
dictus filius appropinq̄sset
ad mortē. quia frēs pꝰ mor
tē sci frācisci ipm paterno
venerabant affcū ex diūsis
ptibus cōuenerūt ad eū. in
ter quos affuit ille ierarchi
tus et diuinꝰ frē egidiꝰ. Qui
cū vidisset frēm bernrdū cū
magno gaudio dixit. Sur
sū corda frē bernrde. Frē aūt
bnardus dixit vni frm secre
te ut pararet locū ɔtēplanoī
aptū. ubi frē egidius posset
celestia ɔtēplari. Cū aūt ve
nisset frē bernrdus ad illā ex
tremā horā migrādi fecit
se erigi. et astātibꝫ fribus dix
it. Fratres mei nolo vobis
dicē multa verba. sed cōsiderā
re debetis. qꝫ statū quē ego t
habeo et vos habetis. et is
tū quē ego habeo estis ha
bituri. Inuenio etiā in aīma
mea qꝫ pro mille mūdis eq
libus isti nollē non seruiē
dn̄o ihu xpo. Et de ōni offē
sa quā feci accuso me salua
tori nr̄o ihu xpo et vobis t.
Rogo vos frēs mei kmi. ut
diligatis vos inuicē. Et post
hec verba et alia salubria

hortamēta cū reclinasset se
in loco suo. est facies eiꝰ sple
dida nimis et leta nō sine a
miratiōe oīm. qui astabāt
et in ipa leticia aīa illa se
lix cū victoria sibi a xpo an
pmissa ad gaudia trāsiuit
angelorū. Ad. l. d. n. i. x. q. e
b. m. s. a.

De gracia contemplacionis fris bernardi. C vi

Quantā graciā altissi
mꝰ exhibebat euāgeli
cis paupibus. qui volūtari
e pro xpo ōnia reliquerūt.
apparuit in pdicto frē ber
nrdo qui postqꝫ scm patrē assūp
sit habitū. frequētissime men
eius rapiebat ad deū. Unde
accidit semel qꝫ dū in eccia
ad audiendū missā assiste
et tota mēte esset ad diui
suspēsus fuit ita absorpt
in deū. qꝫ cū eleuaret corp
xpi nichil aduitit. nec alij
genuflectētibꝫ genuflexit. s
insensibilis pmansit nec
it capuciū sed irreuerent
luminibus pmanebat. et s
insensibilis pmansit a ma
usqꝫ post nonā. Post nonā
vero rediens ad se viuebat
cū admiratiua voce clamans
do. o frēs. o frēs o frēs nullꝰ
est in cōtrata ista tā magnꝰ
et nobilis. cui si pmitteretur
vnū palaciū plenū auro q
cēt sibi leue portare saccū
nū vilissimo fimo plenum

ad thezaurū tam nobilē ꝓme
rendū. Ad istū vero celestē the
saurū dei amatoribꝫ reserua
tū fuit. Frater bernūdus ita e
leuatus mēte a deo qꝫ ꝑ qui
decī annos sp ibat tū mente
qm̄ facie erectus in celū. et ꝓ
ter nimiā eleuationē intel
lcūs ad supcelestia lumīa. et
nimiā absorptionē affcūs
ad diuīa carismata in illis
qndecī annis nūqꝫ in men
sa famē sibi abstulit corpalē.
De ōmibꝫ tū que sibi appone
bātur aliqntulū comedebat
et dicebat qꝫ de hijs que ho
mo gustat nō dicit̄ abstinē
quia vera abstinēcia ē ꝑug
nāe cōtra illa que sapiunt.
Ad tantū etiā intelligētie li
piditatē ꝑuenerat qꝫ mag
ni clerici veniebāt ad eū. et
enodabat tenebras qstionū
in quocūqꝫ passu biblie req̄
rebatur. Quia etiā mens eius
a terrenis penitus absoluta
quasi hyrūdo volabat ad sū
ma. et aliqn̄ per viginti dies.
et aliqn̄ per triginta solus ꝑ
moncīū cacumīa ꝑuolabt
solūmodo celestia cōtēplando.
Propter qđ dicebat sc̄us frē egi
dius qꝫ nō erat datū omibꝫ
hoc donū a deo qđ erat datū
frī bnardo de qnta valle ut
se volādo pasceret ut hyrūdo.
Et ꝓptēa excellentē gratiā a
dño sibi datā sc̄us franciscus
libenter loqbatur cū eo diebꝫ
et noctibꝫ. Unde aliqn̄ īuen
ti sūt ambo per totā noctē
simul fuisse raptos ad dñm
in silua scilicet ubi cōuene
rāt ad colloquendū de dño
ihu xpo. qđ ē bndictus ī scla. a.

Qualiter frater masseus fuit ꝓbatus a bto francisco C vij.

Beatus franciscus volēs
humilitate ꝓbare fra
trē masseū ut multa
plura dona que illi ꝑstabat
altissimus de virtute cresceret ī
virtutē. Cū esset ipē sc̄us prē
in solitario loco cū illis pri
mis socijs ve sc̄is inter quos e
tiā frater masseus morabā
t. Dixit sc̄us franciscus ōmibꝫ
cōgregatis. O frē massee ōēs
isti socij tui habēt grām con
tēplandi et orādi. tu vo habes
gratiā verbi dei ad satisfaciē
dū ꝑsonis. Propterea ego volo ut
ad hoc isti possint cōtēplatio
ni et orōni vacare. tu facies
portā elemosinā et coqnam.
Qn̄ vero alij frēs manducāt
tu extra porte ostiū mādūca
bis. ita qꝫ anteqm̄ venientes
pulsāt ad portā satisfacias il
lis de aliq̄bus bonis verbis.
ita qꝫ nō oporteat aliquē ex
ire nisi te. Et hoc facias in
meritū obediētie salutaris.
Qui stati inclinato capite et
tracto capucio humiliter obedi
uit. et per plēs dies fecit por

tā elemosinā et coquinā. So
cij vero eius sicut hoīes il
luiati a deo reperiūt sentiē in
cordibꝫ eorū multū pugnā
eo q̄ frater masseus eēt mag
ne pfectionis et orōnis. sicut
et ipsi. et ampliꝰ. tn̄ et erat
totū illi īpositū loci pondꝰ
ꝓpter qđ rogauerūt scm̄ pa
trē cordialiter q̄ dc̄a officia
īter eos distribuē dignaret
quia nullo modo cōsciēcia po
terat sustinē eorū. q̄ dictꝰ
frē tot oneribꝫ subiaceret. Nā
ꝓptea senciebāt se in orōni
bus rudos et in cōsciencia
dissipatos. nisi frē masseus
a dc̄is oneribꝫ alleuiaret.
Btūs aūt franciscus hec au
diens acquieuit caritatiuis
eorū consiliis. et frēm mas
seū vocans dixit. Frē massee
isti socij tui volūt partē de
officiis que īposui tibi ha
bē. et ideo volo q̄ dc̄a officia
diuidātur. Et humiliter pa
cienterq; rn̄dit. Pater q̄cquid
michi in partē vel totū in
ponitis totū a deo existimo
factū esse. Tūc scūs franciscꝰ
videns caritatē illorū et frīs
massei humilitatē fecit pdi
cationē mirabilē de scīssima
humilitate exhortando ipsos
q̄ quanto maiora dona conferret
nobis altissimꝰ tanto debet
quis esse humilior quia absq;
humilitate nulla virtus ē ac

ceptabilis corā deo. Et hiis
dictis officia cū caritate dis
tribuit. et oēs cū spūs scī
ti gaudio bn̄dixit. Ad. l. d. n.
i. x. q. z. b. m. s. a. Qualiter frē mas
seus humilitate beati francisci inuesti
gauit. C viii

Cum scūs franciscus in loco
de porciūcula moraret cū frē
masseo hoīe scō qui gracia
v̄bi dei et magna discretiōe
pollebat. ꝓpter que valde di
ligebat a scō francisco. Et quā
dā die dū rediret scūs franci
cus de silua ubi steterat ad
orandū et iā esset in exitu
silue. frē masseus obuiauit illi
volēs humilitatē pris expiri.
dixit scō francisco. Unde tibi.
vn̄ tibi vn̄ tibi quia totꝰ mū
dus venie videt post te. et oēs
querūt te vidē? te audiē. tibi
obedire? Tu nō es pulcher
mo. tu nō es sciene aut sapi
tie magne. tu nō es nobilis.
Un̄ ergo tibi? q̄ totus mūdus
veniat post te? Btūs aūt fran
ciscus hec audiēs totus exu
latus in spū erigēs faciē in
celū stetit per magnū spaciū
mente directā in deū. et ad se
rediēs genuflectēs et laudans
et grās agens deo in magno
feruore spūs vertit se ad fra
trē masseū et ait. Vis scīe vn̄
michi. vis scīe vn̄ michi. vis
scīe vn̄ michi. et bn̄ scire vt to
tus mūdus veniat post me

hoc michi est ab illis oculis
sanctissimis dei. qui in omni loco
contemplantur bonos et malos. Nam
illi benedicti et sanctissimi oculi non vi
derunt inter omnes malos maio
rem et viliorem peccatorem et insi
pientiorem quam me. et ideo ad fa
ciendum hoc mirabile opus quod
intendit facere in terra viliorem
creaturam non vidit, propterea me
elegit. Quia stulta mundi ele
git deus ut confundat sapien
tes. et ignobilia et contemptibilia
et infirma mundi elegit deus ut
confundat nobiles et magna
tes et fortes. ut sublimitas vir
tutis sit ex deo et non ex creatura.
ut non glorietur in conspectu eius om
nis caro. sed qui gloriatur in do
mino glorietur. ut soli deo sit honor
et gloria in eternum. Tunc frater
masseus ad tam humilem res
ponsionem tanto fervore prolatum
obstupuit. et vere cognovit
quod sanctus pater in vera humilitate
fundatus erat. Ad. 1. d. n. 1. x.
q. 3. b. i. f. 21. Quomodo sanctus franciscus
intellexit archana cordis fratris
Semel sanctus massei. re
franciscus cum fratre masse
o in itinere positus. quem propter
gratiam verbi et discretionem pre
cipuam et adiutorium quod sibi pre
stabat in raptu satisfaciendo
concurrentibus et abscondendo sanctum
ne impediretur ab illis libentis
sime ducebat pro socio. Cum
quadam die simul incederent. frater
masseus sanctum franciscum per a
liquod spatium in itinere precedebat.
sed dum ad quoddam trivium pervenis
sent. per quod poterant pergere vel
senas vel florentiam. vel areti
um. Qui cum pervenisset dixit ad
eum frater masseus. Pater quam vi
am tenere debemus? Respondit sanctus
franciscus. Viam illam tenebimus
quam voluit dominus. Respondit frater
masseus. Et quomodo poterimus sci
re voluntatem domini? Respondit
sanctus franciscus. Ad signum quod in
te ostendam. Unde in merito sancte
obedientie mando tibi ut in
isto trivio in loco scilicet ubi
tenes pedes. te sicut pueri fa
ciunt circumvolvas in giro. et
non desinas donec te prohibuero.
Ille vero tamquam verus obediens
tam diu se circumvolvit ibidem quod
vertigine capitis que ex tali
circumvolutione oritur cecidit.
Sed cum sanctus franciscus non prohi
beret eum. et ille vellet fideliter o
bedire surrexit et resumpsit pri
orem girum. Et dum frater masseus
fortiter volveret. ait sanctus fran
ciscus. Sta fortiter. ne te move
as. Qui statim fixus stetit. Et ait
sanctus franciscus. Versus quam par
tem tenes faciem? Respondit frater
masseus. Versus senas. Tunc
ait sanctus franciscus. Ipsa est via
per quam vult dominus ut eamus.
Dum autem iret per viam frater mas
seus vehementer de talibus mira
batur scilicet quod sic eum pueriliter

fecit etiã corã secularibz tusc-
sinbz circũuolui. tñ ꝓpter re-
uerentiã non audebat aliquid
sc̃o pr̃i dic̃e. Cũ aũt appropi-
q̃ssent senis et scĩ pr̃is aduẽ-
tũ sensisset ꝓles ciuitatis ve-
nerũt obuiã sc̃o. et tã ipsũ
q̃ sociũ pensiles portauerũt
ita q̃ terrã minime pedibz te-
tigerũt usq; ad episcopatũ
senensiũ. In illa vero hora a-
liqui senenses pugnabãt ad
inuic̃ ita q̃ erãt iam duo ho-
mines interempti. Sc̃us fran-
ciscus tñ diuinc̃ ꝑdicauit illis
hoĩbus et tam sc̃e. q̃ ões re-
duxit ad pacẽ et ad magnã
cõcordiã. Ꝓpter qđ opus tam
admirabile et mirandũ ep̃us
inuitauit scm̃ franciscũ et rece-
pit eũ die illo cũ magna gl̃-
ia et honore. De mane aũt
sequẽtis diei sc̃us franciscus
vere humilis qui in suis opibz
non nisi gloriã dei req̇rebat.
surrexit tẽpestiue cũ socio. et
ep̃o insalutato recessit. Ꝓpter
qđ frater masseus ibat intra
se murmurando per viã. et di-
cebat. Qđ est hoc qđ fecit is-
te bonꝰ homo. Me fecit sicut
puerũ circũuolui. et ep̃o qui
ip̃m tm̃ honorauit nec vnũ
bonũ verbũ dixit nec gr̃as
retulit. et videbat sibi q̃ hec
õnia fecisset indiscrete. Tan-
dem nutu diuino rediens ad
cor suũ et se durissime argu-

ens dixit. Fr̃ massee tu es ual-
de sup̃bus. qui op̃a diuina
diiudicas. et es dignꝰ infer-
no qui deo cũ tua sup̃ba dis-
cretiõe rebellas. Nã in ista
via tã sc̃a opera fc̃a sũt per
frẽm franciscũ. q̃ si fecisset an-
gelus dei mirabilius non
fuisset. Vñ si ipe precepisset ti-
bi q̃ tu ꝓiceres lapides obedie-
debes. Nã omnia que in via
ista patrata sũt ex ordina-
tiõe ꝓcessere diuina. sicut ap-
paret in fine optime subse-
cuto. Nã nisi illos pugnan-
tes reduxisset ad pacẽ. non
solũ multorũ corpa sicut iã
incepat gladius deuorasset
sed qđ esset peius multoꝝ aĩ-
mas ĩfernale baratrũ pro-
curãte dyabolo sorbuisset. Et si-
ꝓptea tu es stultissimꝰ et su-
ꝑbus. q̃ murmuras de hiis que
sũt manifeste a voluntate di-
uina. Hec aũt cũ fr̃ masseus
aliquantulũ añ sanctũ fran-
ciscũ precederet in corde suo dice-
bat. Sc̃us aũt franciscus diui-
no sp̃u illustratus. cui omnia
occulta nuda sũt et aperta
clamauit post tergũ fratrem
massei. et cordis eius secre-
ta patefaciẽs dixit. Que ñ
nũc cogitas te teneas q̃a il-
la sũt bona et vtilia et tibi
a deo inspirata. Murmura-
tio vero p̃ma quã faciebas
tum est et mala et sup̃ba.

et a diabolo tibi in aīa sema
ta. Qđ audiēs frater masse
us et stupēs manifeste ꝑpē
dit q̄ sc̄us frāciscus archa
na cordis sui scīebat. et ī su
per certitudīaliter cōprehē
dit q̄ scm̄ p̄rem in ōmibus
suis actibꝫ sp̄us diuīe sapi
ēcie dirigebat. A. l. d. n. i. x.
q. z. b. in sc̄la. a. Quō dn̄s ih̄s
xp̄us fuit locutus fratri mas
seo. x. caplm̄.
Illi sc̄i socij bt̄i
p̄ris frācisci paupes quidē
rebꝫ diuites aūt deo non q̄
rebant in auro diuites fieri
vel argēto. sollicitissīe. parra
bāt ditari scīs v̄tutibus q̄bꝫ
ad veras et eternas diuicias
puenit. Vn̄ accidit quodam
die q̄ frater masseus vn̄ de
clās socius sc̄i patris cū de cō
tinuo socij loq̄rent vn̄ eorū
dixit. Ex erat quidā amicus
dei qui magnā actiue vite
et contēplatiue grām possi
debat. et cū hijs habebat pro
fundissimā hūilitatis abis
sū. qua se maximū existia
bat p̄ctorem. que hūilitas
illū sāctificabat et cōfirmabi
et crescē in d̄nis bonis facie
bat. et q̄d melius est nūq̄
eū a dn̄o cadē ꝑmittebat.
Que miranda ut frater mas
seus audiuit et aduerteret
illū esse thesaurū vite eter
ne salutis tanto exarsit a
more ad habendā dc̄e hūi
litatis virtutē dei ā̄pleʒu dig
nissimā q̄ in feruore mag
no ad celū eleuās faciem et
voto se strinxit firmissimo.
nūq̄ velle in isto mūdo leta
ri donec hūilitatē illā p̄cla
rissimā virtutē in aīa sua
sentiet adesse. Et hoc voto in
sc̄o ꝑposito sc̄o stabat cōtinue
in cella reclusus. et corā deo
gemitibꝫ ienarrabilibus se
mactabat. quia videbat sibi
se esse hoīem penit̄ dignū
inferno. nisi ad illā sanctis
simā hūilitatē pueniret q̄
ille amicus dei quē audierat
plenū virtutibꝫ inferiorē se
ōnibꝫ reputabat. ꝑmo se pe
nitus dignū estimabat īfer
no. Et dū sic tristis fr̄ masse'
per dies plimos ꝑmansisset
in fame et siti et mētis lacri
mis se mactādo accidit q̄ qua
dā die itrauit sil ua. et eū
do per ipsā pre dc̄o deside
rio vehemēti emittebat luct'
clamores et lacrimosa suspi
ria postulādo dictā virtutē
a dn̄o sibi dari. Et qa dn̄s sa
nat cōtritos corde. et exaudit
voces hūiliū. facta est sibi v
vox de celo bis clamās. Frat
massee. fr̄ massee. Qui p sp̄i
ritū scm̄ cognoscēs respōdit.
Dn̄e mi. Et dn̄s ad eū. Quid
vis dare q̄d vis dare ad hanc
graciā possidendā. Et fr̄ mas
seus r̄ndit. Dn̄e mi oculos

incipitis mei. Et dñs ad eũ. E-
go volo q̃ oculos et graciam
habeas. Frẽ aũt masseus re-
mãsit in tãta gracia optate
hũilitatis et licẽcie dei q̃ cõti
nue erat in iubilo. et sepe qñ
orabat faciebat quẽdã iubi
lũ vniformẽ. et voce obtusa
q̃si columba v v v ac facie hila
ri et iocũda contẽplacioni in
cũbat. et sup hoc hũillimus
factus se cũctis hoĩbus repu
tabat. Interogabat ipm̃ frat̃
iacobus de fallezone sc̃e me
morie q̃re versũ non muta
ret in iubilo. Qui respondit
cũ magna leticia. Quia cũ i
vna re ĩuenit oẽ bonũ. non
oportet q̃ variet versũ. Ao l. d

Quomodo sctũs franciscus fra
trẽ masseũ leuauit in aere cũ
flatu. et quõ sctũs petrus et sctũs
paulus apparuerũt sc̃o francisco in

Mira- ecclia sci petri. xl.
bi- lis dei seruus xp̃i dis
cipl̃s sctũs franciscus ut xp̃o
se in õnibz cõformaret sicut
saluator misit discipl̃os suos
in oẽm ciuitatẽ et locũ quo
erat ipe venturus. Ita postq̃
sctũs franciscus aliquos socios
habuit ad duodenariũ num̃
cõgregatos binos p mũdũ
ad p̃dicandũ dispersit. Et
vt exemplũ alijs in se mõ
straret de vera obediẽcia ipe
prior exẽplo xp̃i bñdicti incipi
ebat facẽ q̃ docẽ. Vñ cũ quo

dã tpe cũ ceteris socijs ptes
orbis varias assignasset. ipe
electo sibi frẽ masseo pro soc̃
o v̄sus p̃uinciã francie iter
arripuit. Cũ vero iret p̃ue
peruenerũt ad habitacionem
quasdã fideliũ. vñ pro ne
cessitate corporis oportebat p̃ut
dicit regula eos mendicare.
ita q̃ franciscus iuit p vnã
contratã. frẽ vero masseus p
aliã. Sctũs vero franciscus. et
erat despectus et puulus. et
p̃pterea inter ignotos q̃si despi
ciebatur ab õnibz. quia hũine
nebat ab õibz. quia hũine
insipiẽcie oculus nõ illa q̃
insipiẽcie oculus nõ illa q̃ forens
itus. sed solũ illa que cõsci
ciunt. Ideo ipe sctũs quosdam
bolos panis vilis et frustra p
cula cõquisiuit. Sed frẽ mas
seo qui erat pulcher homo
magnus dati fuerũt pul
ores. Cũ aũt ambo extra
rã in quodã loco ubi ab
simul sumẽnt cõuenissent
nõ inueniebat locũ nisi so
lã terrã ubi locaret clemo
sinas cõquisitas. q̃a regio il
la erat oĩno nuda lapidi
Tandẽ nuto diuino p̃uenerũt
ad quẽdã fontẽ. in cui ma
gine collocatus erat lapis
pulcher et latus. de quo val
de gauisi fuerũt. et sup la
pidẽ illũ acq̃sita panis
fragmẽta posuerũt. Cũ v
dixisset aũt sctũs franciscus
frusta panis fr̃is massei c

sent pulchriora et plura quam sunt. exultans in spiritu pro desiderio paupertatis ait. O frater massee non sumus digni de tam magno thesauro. et hoc elevando voces pluries replicabat. Respondit frater masseus. Pater carissime quomodo potest dici thesaurus ubi est tanta penuria. quod nec est ibi toualia nec cultellus nec incisoria nec scutella nec domus nec mensa nec famulus nec ancilla. Respondit sanctus franciscus. Et hoc ego reputo magnum thesaurum ubi nichil de hiis est que parat humana industria. sed quicquid adest totum a providentia ministratur divina. sicut manifeste apparet in pane acquisito et lapide tam pulchro et in fonte tam limpido. Unde volo ut rogemus deum quod thesaurum sancte paupertatis tam nobilem qui habet administratorem deum faciat nos toto corde diligere. et de illis frustulis fonte cibo et potu gaudenter et cum laudibus divinis sumpto surrexerunt ut versus franciam pergerent. Et cum pervenissent ad quandam ecclesiam dixit sanctus franciscus socio. Intremus ut hic missam domini audiamus. Sed cum sacerdos abesset sanctus franciscus abscondit se post altare illius ecclesie ad orandum. et ibidem recepit visitationis divine tam excessivum

fervorem cuius animam ad paupertatis concupiscentiam totaliter inflammantem quod videbatur ex facie et oris hyatu quasi flammas emittere. et egrediens ad socium sic ignitus ore vehementer dicebat. A a a frater massee prebe michi teipsum. et hoc fecit ter. Frater autem masseus stupens de tam vehementi fervore cum tertia vice sanctus franciscus dixisset prebe michi te totum. misit se totum inter brachia sancti patris. Tunc sanctus franciscus cum hiatu magno et spiritus sancti fervore ac clamore valido reboando a a a a levavit fratrem masseum cum ipso flatu in aere a terra ad tantum spatium quantum posset esse unius longe haste mensura. Quod videns frater masseus stupuit valde de tam mirando sancti patris fervore. et retulit postea sociis quod in illo sancti patris francisci impulsu tantam dulcedinem et sancti spiritus consolationem persensit quod nunquam in vita sua consolationem maiorem meminit se habuisse. Post hec dixit sanctus franciscus. Carissime eamus ad sanctum petrum et ad sanctum paulum. ut rogemus eos. ut ipsi nos doceant et iuvent possidere thesaurum inenarrabilem sanctissime paupertatis. Et addit sanctus franciscus fratri masseo dicens. Carissime et dulcissime mi frater. thesaurus beatifice

paupertatis est tam dignissimus et
tam divinus quod nos digni non su-
mus illum in vasis nostris tam vilis-
simis possidere. Cum hec sit illa vir-
tus celestis per quam terrena et
transitoria cuncta calcantur et per
quam omnes obices tolluntur e me-
dio ut libere domino eterno mens
humana iungatur. Hec est que ad-
huc in terris positam facit in
celis cum angelis conversari. Hec
est que Christum in cruce associa-
vit, cum Christo in tumulo abscon-
debatur, et cum Christo resurrexit et
ascendit in celum. Quia dotem a-
gilitatis super celum volandi a-
nimabus ipsam amantibus etiam in
hac vita concedit cum vere humili-
tatis et caritatis arma custo-
diat. Ideo rogemus sanctissimos
apostolos Ihesu Christi quod ipsi qui fue-
runt amatores huius evangeli-
ce margarite hanc gratiam no-
bis acquirant a domino Ihesu Christo
ut ipse qui fuit sancte pauperta-
tis observator et doctor dig-
netur per sanctissimam suam misericordiam
nobis concedere ut mereamur
esse veri observatores et humi-
les discipuli preciosissime et a-
mantissime paupertatis. Cum per-
venissent igitur Romam intra-
verunt ecclesiam principis aposto-
lorum beatissimi Petri. Et post-
quam intraverunt sanctus Franciscus
perrexit ad unum angulum ipsius
ecclesie et frater Masseus ad alium
ad rogandum deum et sanctos eius

apostolos ut ad possidendum sanc-
te paupertatis thesaurum ipsos
instruerent et iuvarent. Et hoc
cum devotione magna et mul-
tis lacrimis postulabat. Cum-
que orationi humiliter insistent
ecce beatus Petrus et beatus Pau-
lus apparuerunt cum magna
claritate beato Francisco amplexan-
tes illum et osculantes atque dicen-
tes. Frater Francisce quia tu hoc pe-
tis et desideras quod Christus et sanc-
ti apostoli servaverunt, ideo notifi-
camus tibi ex parte sua quod tuum de-
siderium est adimpletum. Et dominus
Ihesus Christus misit nos ad te
ut annunciemus tibi quod oratio tua
exaudita est. et thesaurus
sanctissime paupertatis tibi et te
sequentibus est concessus. Et tibi
ex parte dicimus quod quicumque hoc
desiderium perfecte tuo exemplo se-
quitur. de regno beatitudinis se-
curi. et tu et omnes te sequen-
tes erunt a domino benedicti. Statim
autem Franciscus surgens ab ora-
tione obviavit socio et interroga-
vit si aliquid habebat a domino.
Qui respondit quod nichil habebat. Qui
Sanctus autem Franciscus dixit quod
sanctus Petrus et beatus Paulus
sibi apparuerant et hec verba
consolatoria ut predictum est reve-
laverant. Ex quo uterque tanto
gaudio sunt repleti quod obliti
sunt ire in Franciam sicut pro-
posuerant primitus, ad vallem
spoletanam cum festinatione re-

dierūt. ubi debebat hec vita te
lestis et angelicam īchoari. Ad
l. d. n. i. xpi. q. c. b. i. f. a. De locu
tione dei facta per fratrem leo
nē ad sanctū franciscū tempōe
matutinarū. C. xv.

Cum btūs pr̄ nr̄ fran
ciscus in pn̄cipio or
dinis staret in quo
dā locello cū frē leone. ubi li
bros ad dicendū officiū non
habebāt. qn̄ ad matutinū t
venerūt dixit sc̄us franciscus
ad sociū. Carissīe nos breui
arū nō habem⁹ ubi possu⁹
dicē matutinū. sed ut tēpus
ad laudē dei expendam⁹. sicut
te docuero ita dicas. et caue
ne aliter verba mutes. Ego e
nī dicā. O fr̄ francisce tu fecisti
tot pccā in sc̄lo q̄ es dignus
inferno. Et tu fr̄ leo r̄ndeas
verū est q̄ infernū pfundis
simū meruisti. Fr̄ vero leo
purissim⁹ cū columbina sim
plicitate r̄ndit. libent̄ pat̄.
Incipe in nōie dn̄i. Et sc̄us
franciscus īcepit dicē. O fr̄ at̄
francisce tu fecisti tot pccā in
sc̄lo q̄ dign⁹ es īferno. Et fr̄
leo r̄ndit. Deus faciet p te
tot bona. q̄ in padisū eri⁹ te
nedōus. Sc̄us franciscus dix
it. Nō ita dicas fr̄ leo. sed qn̄
ego dicā. o fr̄ francisce tu fecis
ti tot iniq̄ opa cōtra deū q̄ es
dign⁹ maledici. tu ita r̄nde
as. Int̄ maledictos dign⁹ es
cōputari. Et fr̄ leo dixit liben
ter pr̄. Et sc̄us franciscus cum
multis lacrimis et suspiriis et
tonsionibz pectoris et valido
clamore dicebat. O dn̄e deus
celi et terre ego cōtra te tot i
niqua cōmisi opa q̄ dignus sū
penitus maledici. Fr̄ leo res
pondit. O fr̄ francisce deus te t
faciet talē. q̄ int̄ bndictos eis
singularit̄ bndcūs. Et sc̄us
franciscus admirās q̄ ille sp̄ c
trariū r̄ndebat. eū corripiē
do dicebat. Quare fr̄ leo nō
r̄ndes sicut ego te doceo. Per
scām obedientiā tibi p̄cipio
q̄ scd̄m verba quibz te info
mabo r̄ndeas. Ego dicā sic.
O fr̄ francisce captiuelle. putas
ne miserebit̄ tui deus cū tot
pccā cōtra prēm miarū t de
ū totius cōsolationis cōmise
ris? q̄ dign⁹ es nō miam in
uenie. Et fr̄ leo pecorine r̄n
deas. Nullo modo dignus es
miam īuenie. Et fr̄ leo r̄n
dit. Dicas pr̄ āmodo quia e
go dicā quēadmodū precē
pisti. Et sc̄us franciscus leta fa
cie in celū manibz erectis i
deū ac flexis genibz cū fletu
magno dicebat. O fr̄ francis
ce pctōr magne o fr̄ captiuel
le putas ne miserebit̄ tui
deus. cū tot pccā cōtra prēz
miarū et deū totius cōsola
tionis cōmiseris? q̄ non es
dign⁹ miam īuenire. Et fr̄

leo respondit. Deus pater tuus infi-
nita est misericordia maior quam sit
peccatum tuum faciat tibi magnam
misericordiam. et insuper addat tibi
multiplicem graciam. Sanctus autem
franciscus dulciter iratus et pa-
cienter turbatus dixit fratri leo-
ni. Quare frater leo contra obedi-
enciam presumpsisti. et iam tociens
contraria propositis respondisti.
Cui frater leo respondit reverenter
et multum humiliter sancto patri.
Deus scit pater karissime quod ego
proposui semper sicut preceperas
respondere. sed deus me facit loqui
secundum suum beneplacitum. et non
secundum meum propositum. De quo sanctus
franciscus admirans dixit fratri
leoni. Rogo te karissime quod hac
vice dicas tunc me accusando
sicut prius quod misericordiam non sum
dignus. et semper ista fratri leo-
ni imponebat cum multis lacri-
mis. Respondit frater leo. Dicas pater
quia hac vice sicut volueris respon-
debo. Et sanctus franciscus cum la-
crimis clamans dixit. O frater
francisce captivelle putas ne
miserebitur tui deus. Respondit le-
o. Ita pater. miserebitur tui deus
immo magnam graciam recipies
a deo salutari tuo. et exalta-
bit te. et glorificabit te ine-
ternum. quia omnis qui se humili-
at exaltabitur. et non possum a-
liud dicere quia deus loquitur
per os meum. Et in hac humili
contencione et compunctionibus la-
crimis ac eciam consolacione divi-
na usque ad auroram vigiles per-
manserunt. A. l. d. n. i. c. q. z. b. i.
s. A. De magisterio sancti francisci ad
fratrem leonem quod in sola cruce sit
perfecta leticia. xiii capitulum

Quodam tempore hiemali
cum sanctus franciscus veniret
de perusio cum fratre leone ad sanc-
tam mariam de angelis. et frigus
ipsum acerrime cruciabat. voca-
vit fratrem leonem. qui antea ipsum
aliquantulum precedebat dicens.
O frater leo quamvis fratres minores
in omni terra dent magnum ex-
emplum sanctitatis et bone edi-
ficacionis. tamen scribe illud et
diligenter nota quia non est ibi
perfecta leticia. Et cum aliquantu-
lum ambulasset vocavit eum i-
terum dicens. O frater leo quamvis fra-
ter minor illuminet cecos. curvos
extendat demones pellat. sur-
dis auditum. claudis gressum.
mutisque restituat verbum. et
quod plus est quatriduanum resus-
citet mortuum. Et rursum cla-
mans dicebat. O frater leo si fra-
ter minor sciret omnium gencium
linguas et omnes sciencias et scrip-
turas. ita ut sciret eciam prophe-
tare et revelare non solum fu-
tura. sed eciam consciencias alio-
rum. scribe quia ibi non est perfecta le-
ticia. Et adhuc ipsis ambula-
tibus iterum clamabat. O frater leo
pecorelle dei quamvis frater minor lo-
quatur lingua angelica et sa-

ret stellarū cursus et virtu
tes herbarū. et essent ei reue
lati oēs thesauri terrarū. et
cognosceret virtutes auiū et
piscium et animaliū hoīm et oī
ū arborū et radicū lapidū
et aquarū. scribe q̄a ibi nō
est pfc̄a letitia. Durauit ei
iste modus dicendi bn̄ per
duo miliaria. Fr̄ aūt leo de
hijs ōnibȝ vehementer ām
ratus dixit. Pr̄ rogo te ex pte
dei ꝙ dicas michi ubi est p
fc̄a letitia. Cui sc̄us franciscus
r̄ndit. Qn̄ ibim⁹ ad sc̄am
mariā de āgelis ita balnea
ti et ad portā loci sonabi⁹ et por
tarius veniet iratus dicēs.
Qui estis vos. Et nos dicē⁹ sum⁹
duo de fr̄ibus vr̄is. Et econtrā
ille dicet. īmo estis duo ri
baldi qui itis circueundo mū
dū elemosinas rapiēdo. et nō
aperiet nobis. sed faciet nos
stare ad niuē et aquā ī fri
gore et fame usqȝ ad noctē.
tūc si nos tot īiurias et re
pulsas sine turbatiōe et mu
rmuratiōe tolerauerim⁹ pati
ēter. et cogitauim⁹ hūiliter
et caritatiue ꝙ ille portarius
veraciter nos cognouisset. et
ꝙ deus linguā eius excitat
cōtra nos: O fr̄ leo scribe q̄a
ibi est pfc̄a letitia. Et si nos
pseuerauim⁹ pulsando et ille
portarius tūc importunos tur
batus exeat et durissime nos

afficiat alapis dicēs. Recedi
te hinc pultrones vilissi
mi. et ite ad hospitale. Qui
enī estis vos penitus ignoro.
Hic enī nō manducabitis.
Et si nos hec gaudēter por
tabim⁹ et iniuriati cū amore
pceperim⁹ toto corde: O fr̄ le
o scribe quia ibi est perfc̄a
letitia. Et si nos vndiqȝ sic
afflictos fame ījgente. frigo
re affligēte. nocte insup ap
ppinqūnte. pulsabim⁹ clama
bim⁹ et fletu īstabim⁹ ut a
periat nobis. et demū ille
dixerit. isti sūt hoīes pmaf
simi et pterui ego pacabo
vos. et exiens cū vno bacu
lo nodoso capiēs nos p capu
ciū ad terrā sup lutū et ni
ues piciet et taliter nos v̄be
rauit cū fuste p̄dicto ꝙ vn
diqȝ nos plagis īplebit. Si
tot mala si tot īiurias si tot
verba cū gaudio tolerem⁹ co
gitātes ꝙ penas xp̄i bene
dicti nos tolerare debem⁹.
o fr̄ leo scribe q̄a ibi est pfc̄a
letitia. quia audi cōclusiōez.
Fr̄ leo īter ōnia carismata
sc̄i sp̄us que amicis suis xp̄s
cōcessit est vincere semetipm
et libēter ppter xp̄m et cari
tatē dei obprobria sustinere.
Nā in ōnibȝ mirabilibȝ su
pradictis nos gloriari nō pos
sum⁹. q̄a nō sūt nr̄a s̄ dei.
Quid enī habes qd̄ non ac

nō

cepisti. Si enim accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Sed in cruce afflictionibus et tribulationibus possumus gloriari quia nostrum est illud. Et ideo dixit apostolus. Michi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Ihesu Christi. Cui sit laus et gloria etc.

Quomodo sanctus Franciscus apparuit fratri Leoni. xiiij.

Gloriose innocentie que corpus decorat et animam ad gratiam introducit et gloriam amator Franciscus propter magnam puritatem et columbinam innocentiam quam in fratre Leone cernebat ipsum frequentius ducebat pro socio et ad secreta sua tam diebus quam noctibus sepius admittebat. Quapropter inter omnes socios sancti patris qui plus de secretis eius et mirabilibus sciuerit fuit frater Leo predictus. Nam ipse frequenter vidit eum leuatum in aere. Item etiam audiuit eum frequenter cum Christo et beata virgine et angelis colloquentem. Ipse insuper vidit lucem igneam de celo super sanctum Franciscum descendentem et vocem de ipsa luce audiuit cum eo loquentem. Ipse etiam cum quadam die pariter incederent vidit ante faciem sancti patris crucem pulcherrimam precedentem et Christum in illa pendentem. et videbat quod illa crux mirabilis stabat cum sancto Francisco stante. et cum ambulante pariter ambulabat. et quocumque sanctus Franciscus pergebat illa ante faciem patris pergebat et precedebat. Et erat crux illa tanti splendoris quod non solum faciem sancti Francisci illuminabat sed et decorabat aerem circumquaque. Et hec omnia frater Leo clara luce cernebat. Huic fratri Leoni non solum in vita fecit consolationes mirabiles. sed etiam post mortem sanctus Franciscus apparuit sibi dicens. O frater Leo recordaris quod quando eram in mundo predicebam famem magnam in vniuerso orbe venturam. et dicebam me scire quendam paupercuculum hominem pro cuius amore deus parcebat et donec ille paupercuculus viueret famis pestilentiam non mittebat? Respondit frater Leo. Bene recordor pater sanctissime. Et ait sanctus Franciscus. Ego eram ille paupercuculus homo pro cuius amore deus famem in homines non mittebat. sed propter humilitatem nolebam me pandere. Nunc autem scias pro certo frater Leo quod postquam recessi de mundo venit terribilis fames in terra ita quod ex fame multi homines morientur. Et ita factum est. Nam forte infra sex menses post hec verba inualuit magna fames ubique in tantum quod homines non solum radices herbarum sed cortices arborum manducabant. Unde per famem periit maxima multitudo hominum. Claret igitur ex predictis fratris

leonis innocentia. et sancti patris fran
cisci divina armatura. et eiusdem
infallibilis prophetia. A. l. d. z.

Quomodo frater vidit leo sanctum franciscum e
levatum a terra. xv.

Cum beatus pater noster francis
cus inciperet sentire no
va et divina carismata in illa
sancta anima sua frequenter in aere
non solum mentaliter. sed corpora
liter a terra levabatur. Fiebat
enim mira dei dispensatio circa
ipsum in elevationibus supra
dictis. scilicet quando divine gratie do
na cumulatius sentiebat. tan
to altius elevabatur a terra.
sicut oculata fide plures eius
socii conspexerunt. et specialiter
frater leo. quem propter suam columbi
nam immo angelicam innocentiam
frequentius sanctus franciscus
ad orationis clandestina studia
permittebat. Unde ipse frater leo se
pe videre meruit ipsum sanctum pa
trem in aere sublevatum plus
et minus secundum gradus super
norum sensuum. quibus de virtute in
virtutem proficiendo sursum agebatur
in deum. Aliquando enim dictus frater leo
sanctum franciscum vidit elevatum
a terra in tantum quod tangere pe
des eius potuit. Aliquando vero vi
dere meruit eundem patrem sanctissi
mum elevatum usque ad mediam
arborem. Aliquando in tanta
altitudine sursum elevatum quod
vix illum visus valebat attin
gere. Quando vero pedes beati francis
ci tangere potuit amplexabatur
illos et osculando cum devotis
simis lacrimis orabat di
cens. Deus propitius esto michi
peccatori. et per merita huius sanctissi
mi viri fac me tuam sanctissimam
misericordiam invenire. Cum vero tantum
elevatum aspiceret quod ipsum tan
gere non valeret. sed sub sancto fran
cisco devote prosternens orationem
prime similem faciebat. Hec autem
elevationes sancti patris fuerunt in
loco alverne. et in aliis locis quam
plurimis. Huic fratri leoni solum
modo sanctus franciscus sua stig
mata committebat tangenda.
et novis peciolis remutan
da. qua inter clavos illos mi
rabiles et carnem reliquam
ad tenendum sanguinem et mi
tigandum dolorem die quolibet
ebdomade renovabat. excep
to die iovis de sero et per to
tum diem veneris. in quo nullum
volebat apponi remedium. ut
amore christi eo die crucifixi
in doloribus crucis vere crucifix
us cum christo penderet. Aliquando vero
manus illas tam venerandis stig
matibus insignitas cordi fratris
leonis sanctus franciscus studi
osius apponebat. ex qua ap
positione tantam devotionem frater
leo sentiebat in corde. quod quasi
expirabat frequentibus singul
tibus in stupore salubri immu
tatus. A. l. d. z.

De visione quam
vidit frater leo. xvi.

Frater leo habuit hanc
visionem. Videbat namque
in sompnis et ecce iudicium pa
rabat. et angeli canebant tubis
et gens congregabatur in quo
dam prato magno. Et ecce du
e scale posite fuerunt una ex
parte una prati. et alia ex alte
ra. una erat rubea. et altera
alba. et ambe attingebant a terra
usque ad celum. Apparuit autem
christus in summitate rubee quasi
iratus et offensus. et beatus
franciscus prope eum inferius. et
descendens aliquantulum clama
bat fortissime ad fratres suos di
cens. Venite fratres venite ascen
dite ad dominum qui vocat vos.
confidite ne timeatis. Fratres
autem multi conveniebant ad iu
dicium confisi de clamore patris
currebant et incipiebant ascen
dere scalam rubeam valenter. Cum
autem ascenderent. alius cade
bat de tercio gradu. alius de
quarto. alius de decimo. alii de
dimidietate scale. et alii qui
de summitate. Sanctus vero fran
ciscus videns motus compassi
one ad tantam ruinam. roga
bat christum iudicem pro filiis su
is. Christus vero ostendebat ma
nus et latus beato francisco in qui
bus videbantur renovari pla
ge eius. de quibus exire stillabat
sanguis recentissimus. et dice
bat. Ecce ista fecerunt michi
fratres tui. Dum sanctus franciscus per
severaret postulans misericordiam pro
fratribus post breve momentum in
terim aliquantulum descendebat
per scalam rubeam. et clamabat
fortissime ut prius ad fratres dicens.
Currite ad scalam albam curri
te ascendite ibi suscipiemini. per
eam intrabitis. Currentibus au
tem fratribus ad scalam albam ex ammo
nitione paterna. ecce virgo be
ata mater christi apparuit in summita
te scale. et recipiebat eos. et
ingrediebantur regnum sine
labore. Ad l. d. n. 7

Quomodo domina iacoba de septem soliis vi
sitavit fratrem egidium. xvii.

Cum sanctus frater egidius pe
rusii habitaret domina
iacoba de septem soliis
nobilis romana et devotissi
ma fratrum venit videre eum. post
ea supervenit frater guardianus
de ordine minorum valde spiri
tualis ut aliquod bonum verbum a
eodem audiret. Predictus igitur ta
lis fratribus astantibus. dixit ho
verbum vulgare. Inter illud
quod homo potest venire ad il
lud quod homo vult. Frater
guardianus ut poneret in ver
bis fratrem egidium dixit. Miror
frater egidi quomodo dicis quod homo
inter illud quod potest venire
ad illud quod vult. cum homo
nichil possit ex se. et hoc pos
sum multiplici ratione probare.
Primo quia posse supponit
esse. unde talis est operatio rei

qualis est esse eius. sicut ignis
calefacit quia est calidus. sed
homo ex se est nichil. unde a
postolus. qui putat se aliquid esse
cum nichil sit ipse se seducit. quod
autem nichil est nichil potest.
igitur homo nichil potest. Se
cundo probo sic quod homo nichil sit
quia si homo aliquid potest aut hoc
est ratione anime tantum. certum est quod ratione
anime nichil potest. quia anima ex
uta corpore non potest mereri
nec demereri. Ratione etiam corporis
tantum nichil potest. quia corpus
sine anima est privatum vita et
forma. et ideo nichil potest
agere. quia omnis actus est forma.
Ratione similiter coniuncti homo nich
il potest. quia si aliquid posset homo
esset ratione anime que esset forma
eius. sed sicut iam dictum est si a
nima exuta corpore nichil potest
mixto vero minus coniuncta corpori
nam corpus quod corrumpitur aggra
vat animam. Et de hoc pono ti
bi exemplum fratris egidii. Si azi
nus non potest ambulare sine
onere mixto minus cum onere. et i
deo propter hoc exemplum videtur
quod anima minus possit operari ag
gravata corpore quam exuta. sed ex
uta nichil potest. ergo nec
coniuncta. Et multa alia argume
nta posita quam predictum numero duode
cim fecit contra dictum fratris egidii
ut poneret eum in verbis. de qui
bus argumentis fuerunt omnes
qui aderant admirati. Frater vero

egidius respondit. Male dixisti
frater guardiane. dimitto culpam
tuam de omnibus. Frater guardianus
subridens dixit culpam suam. Et
postea frater egidius videns quod non
diceret ex corde ait. Nichil va
let ista culpa frater guardiane
et quando culpa nichil valet. non
remanet quod homo recipiet.
Et hiis dictis ait item. Da mi
chi frater guardiane cantica me
am. Et traxit frater egidius de
manica sua citharam quam so
lent facere pueri. et incipiens
a prima corda per verba ren
tata. et procedendo per singulas
cithare cordas adnullavit
et falsificavit omnes duodecim
rationes illius. Et incipiens dix
it. Ego non loquor de esse hominis
ante creationem frater guardiane
quia tunc verum est quod nichil est
et tunc nichil facere potest. Sed
loquor de esse hominis post cre
ationem. cui deus dedit liberum
arbitrium. per quod possit mereri
bonis consentiendo. et demereri
dissentiendo. ideo male dixisti
et fecisti michi fallaciam frater
guardiane quia apostolus pau
lus non loquitur ibi de nichi
lo substantie nec de nichilo po
tentie. sed de nichilo meritorii.
sicut dicit alibi. Si caritatem
non habuero nichil sum. Propterea
ego non fui locutus de anima so
luta aut de corpore mortuo. sed
de corpore vivo quod consentien

quod d

do quare potest operari. et rebellando quare operatur mala. quod nichil aliud est quam deficere a bono. Quod autem allegasti. corpus quod corrumpitur aggravat animam. non dicit ibi scriptura quod propter hoc auferat liberum arbitrium anime que possit operari bonum vel malum. Sed vult dicere quod impedit affectus et intellectus et etiam memoria anime circa corporalia occupate. Unde sequitur ibidem. Et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. quia tamen non permittunt animam libere querere que sursum sunt ubi christus est in dextera dei sedens. eo quod an[illegible] potenciarum anime propter occupationes multimodas et etiam corporis terreni molestias multiplices retardantur. et ideo male dixisti frater guardiane. Et similiter adnullavit omnes alias rationes. ita quod frater guardianus dixit ex corde iterum culpam suam et confessus est quod creatura aliquid poterat. Et ait frater egidius modo bene valet culpa tua. Et iterum ait. Vis ut ostendam tibi clarius quod creatura aliquid potest. Et ascendens super quandam archam clamavit voce terribili. O dampnate qui iaces in inferno. et ipsemet respondit voce lugubri in persona dampnati quodammodo horrendo et tremendo ita quod omnes exterruit. heu ve. heu heu clamas et eiulas. Et frater egidius. Dicas inquit nobis quare ivisti ad infernum. Et respondit. Quia mala que potui vitare non vitavi. et bona que potui operari dimisi. Et interrogans ipsum dicebat. Quid velles facere si permitteretur tibi tempus penitentie o dampnate [illegible] velles? Et respondit in persona eius. Totum mundum paulatim possem me conterere ut eternam penam evadere. quia illud haberet finem. sed mea dampnatio permanet in eternum. Et vertens se ad fratrem guardianum dicebat. Audis frater guardiane quod creatura aliquid potest. Post hec dixit fratri guardiano. Dicas michi utrum aque gutta cadens in mare imponat nomen suum mari. an mare gutte. Respondit. quod tamen substantia quam nomen gutte absorbetur. et induit nomen maris. Et hoc dicto frater egidius coram omnibus illic astantibus fuit raptus. Intellexit enim quod natura humana que respectu dei est quasi gutta que absorpta fuit in [illegible] mari magno primo in incarnatione divinitatis domini nostri i. x. q. e. b. i. s. a.

Quomodo frater egidius extraxit dubium a quodam magistro predicatorum. c. xviii.

Tempore quo vivebat frater egidius fuit quidam

magnus magister de ordine pre
dicatorum. qui per multos annos
passus est dubitationem mag
nam de virginitate matris christi
benedicti. Nam videbatur sibi im
possibile quod mater esset et virgo.
Verumptamen tamquam verus fidelis de
tali sua dubitacione dolebat.
et appetebat ab aliquo illu
minato homine de tali dubio illu
minari. Et ideo cum audisset quod
frater egidius erat homo mul
tum illuminatus a deo. ita quod fre
quenter raperetur in mentis
excessum. determinavit in corde
suo ad ipsum accedere confidens in domino
de dubio per talem hominem divi
nitus firmiter liberari. Cum ergo
venisset ad eum. frater egidius adven
tum et propositum et pugnam illius
presentiens in spiritu. antequam quod
ille sibi diceret obviavit ei
et dixit. Frater predicator. virgo
ante partum. et statim percussit e
baculo et ortum est pulcher
rimum lilium. Et secundo percuciens
dixit. O frater predicator. virgo
in partu. et ortum est secundum lilium.
Et tercio percuciendo similiter dix
it. O frater predicator virgo post
partum. et confestim ortum est ter
cium lilium. Et hoc facto frater egidius
aufugit. Ille autem predicator
illico liberatus est ab omni temp
tatione predicta viso tamen stu
pendo et novo miraculo. Et
cum didicisset illum fuisse fratrem
egidium. tantam devotionem co

cepit ad ipsum. quod tamen eum quasi de
vine sive mirabiliter extolle
bat. Ad laudem et cetera. Quomodo
frater iacobus de massa petivit
fratrem egidium qualiter se in raptu
haberet. capitulum xix.

Frater iacobus de mas
sa sanctus homo et raptus valde
devotus qui fuit cum sancta clara
et multis de sociis sancti francisci. cum
haberet graciam raptus volens
habere consilium a fratre egidio quo
interrogavit quid consuleret
sibi qualiter in data gracia se ha
beret. Qui respondit. Nec addas
nec minuas. et fuge multitu
dinem quantum potes. Dixit fra
ter iacobus. Quid est hoc dicere.
expone michi reverende pater.
Qui respondit. Cum mens est ap
ta introduci ad illa graciosissi
ma lumina bonitatis divine. non
debet addere per presumptionem
nec minuere per negligenciam.
et diligere solitudinem quantum
potest si vult quod graciam custodi
at et crescat. Ad laudem.

De revelacione facta in cordibus
fratris egidii et sancti lodowici re
gis francie. xx.

Cum sanctus lodowicus rex
francie decrevisset per [illegible]
peregrinari septennio audisset
quod fama veridica fratris egidii
mirabilem sanctitatem. posuit in
corde suo ipsum omnimode visita
re. Unde in ipsa sua visitacione
divertit perusium ubi audierat

fratrem Egidium commorari. Et veniens ad portam fratrum sicut peregrinus pauperculus et ignotus paucis comitibus sociatus requisivit instanter fratrem Egidium, nichil portario de sua conditione revelans. Portarius vero ivit ad fratrem Egidium dicens quod quidam peregrinus ipsum requireret ad portam. Statim vero frater Egidius vidit in spiritu quod ille erat rex Francie. Et quasi ebrius de cella egrediens cursu velocissimo ad portam accedens ruerunt ambo in amplexus mirabiles et oscula devotissima, ac si se amicitia antiquissima cognovissent. Et huius signis caritativi amoris ostensis nullum verbum alter ad alterum proferendo, sed in omnimodo silentio ab invicem discesserunt. Cum vero rex recederet, unus de sociis requisitus a fratribus quis ille esset qui cum fratre Egidio fuisset in tam caritativos amplexus, respondit quod erat Ludovicus rex Francie, qui peregrinatione perficiendo voluit videre fratrem Egidium. Et huius dominus ipse et socii regis velocissime recesserunt. Fratres autem dolentes quod frater Egidius nullum bonum verbum dixerat domino regi, dicebant multipliciter conquerendo: O frater Egidi, et quare tanto regi qui venit de Francia videre te et audire a te aliquod bonum, et nichil ei dicere voluisti? Respondit frater Egidius: Carissimi fratres, nolite mirari si nec ipse michi nec ego illi valuimus dicere quicquam, quia statim cum amplexati nos fuimus lux divine sapientie revelavit michi cor suum et sibi cor meum. Et in speculo eterno constituti quicquid ille cogitabat michi dicere vel ego sibi voluerim absque strepitu labiorum vel lingue cum plena consolatione audivimus melius quam si labiis loqueremur. Et si voluissemus ea que interius sentiebamus vocalibus sonis ministerio explicare, propter defectum lingue humane que non potest nisi cum enigmate [illegible] divina explicare [illegible], potius ad desolationem fuisset quam ad consolationem fuisset ipsa locutio. Et propterea satis quod ipse rex recessit mirabiliter consolatus. Ad laudem domini.

Incipiunt collationes sancti fratris Egidii que et aurea verba appellantur.

Gratia dei et virtutes sunt via et scala ascendendi in celum. Vitia vero et peccata sunt via et scala descendendi ad infernum. Vitia et peccata sunt tox[illegible]num. Virtutes et bona opera sunt tiriacam. Gratia attrahit gratiam, et unum vitium attrahit [illegible] ad aliud. Gratia non vult [illegible]dari. Vitium non vult [illegible]. Deus in humilitate requiescit. Patientia est signum eius.

nus cordis videt deum. Devocio manducat ipsum. Si amas amaberis. Si times timebis. Si servis. serviet tibi. Si bene te geris de aliis. alii bene gerent de te. Beatus ille qui amat et non desiderat tamen amari. Beatus ille qui timet et non desiderat tamen timeri. Beatus ille qui servit. et non desiderat tamen serviri. Beatus ille qui bene se gerit de aliis. et non desiderat ita bene se geri de aliis. Et quia hec magna sunt. ideo stulti ad ea non attingunt. Tria sunt magna valde utilia. que quicumque habet male cadere non posset. Primum est si omnem tribulacionem que tibi acciderit propter deum in pace sustineas. Secundum. si de omnibus que facis et recipis magis humiliaris. Tercium si fideliter diligis bona que non possunt videri oculis corporis. Omnia que magis vilipenduntur et relinquuntur ab hominibus mundanis. magis honorantur et recipiuntur a deo et sanctis. et ea que amplius diliguntur et amplectuntur et honorantur ab hominibus mundanis amplius odiuntur et relinquuntur et vilipenduntur a deo et sanctis. Omnia enim diligenda odit homo miser. et diligit odienda. Interrogavit semel frater Egidius quendam fratrem dicens. Habes tu bonam animam. Respondit frater ille. Frater mi nescio. Dixit ei frater Egidius. Sancta contricio. sancta humilitas. sancta caritas. sancta devocio. et sancta leticia faciunt animam sanctam et bonam.

De fide.

Omnia que possunt excogitari narrari videri vel palpari nichil sunt respectu eorum que nec excogitari nec videri nec palpari possunt. Omnes sapientes qui sunt qui fuerunt sunt et erunt. que locuti sunt vel loquentur de deo non dixerunt nec umquam dicent de deo in comparacione eius quod est nisi sicut est cuspis unius acus in comparacione celi et terre et omnium creaturarum. et plus quam milies minus. Tota enim sacra scriptura loquitur nobis tamquam sicut mater balbuciens cum filio suo parvulo. qui aliter non potest intelligere verba eius. Dicebat frater Egidius cuidam iudici seculari. Credis tu quod dona dei sunt magna. Respondit iudex. Credo. Cui dixit Egidius. Ostendo tibi quod hoc non credis. Et adiecit. Quantum valent omnes facultates tue. Respondit iudex. Valent forsitan mille libras. Dixit ei frater Egidius. Dares tu bene pro decem milibus libris. Respondit dare valde libenter. Dixit ei frater Egidius. Certum est quod terrena omnia nichil sunt respectu celestium. Cur igitur hec non das pro illis. Respondit iudex. Credis tu quod homo tantum operetur quantum credit. Respondit frater Egidius. Sancti et sancte bo

na q̄ potuerūt facē studue
rūt ope exercē. Et q̄ nō potu
erūt ope complē. cōpleuerūt
sūis desiderijs. et defc̄m opis i
suppleuit ipm̄ desideriū suū.
Si quis habet pfc̄e fidem ve
niet in talē statū in quo da
ret ei plena certitudo. Homi
q̄ certitudialit exspāt mag
nū et eternū bonū. q̄ mali
pt ei facē aliqd malū. Et hoī
q̄ exspāt eternū malū. qd
boni pt ei facē aliqd bonū.
Nusq̄ tn̄ debet aliqs despeāre
dū viuit de mīa dei. qa nl̄a ē
arbor ita spinosa et nodosa.
quā non pn̄t hoīes planā
et pulchrā facē. et cā ornāe.
Multo magis nō est q̄s ita
grauis pctōr in mūdo. q̄ nō
pt deus grā et v̄tutibȝ adorna
re. De dilc̄one dei et p̄ximi.

Dilectio dei et p̄ximi ma
ior est ōnibȝ v̄tutibȝ. Di
cebat fr̄ egidius cuidā frī spc
iali amico suo. Credis tu q̄ e
go diligā te. Rn̄dit fr̄ ille et
Credo. Dixit ei fr̄ egidi9. Non
credas tibi. qa solus creator
est ille q̄ vere diligit creatu
rā. et amor creature nichil ē
respc̄u amoris creatoris. L
Dixit quidā alius frī egidi
o. Ppheta dicit q̄ oīs amicus
fraudulenter incedit. Rn̄dit. I
deo sū tibi fraudulentus qa bo
nū tuū nō facio meū. Quāto
āplius enī bonū tuū facerē
meū. tāto min9 essē tibi frau
dulentus. Quāto enī āplius q̄s
letus fuerit de bono p̄ximi. tā
to erit magis pticeps boni il
lius. Si vis ergo ēē pticeps bo
ni oīm. gaude de bono oīm.
bonū alioꝝ facis tuū si tibi
placet. Et malū alioꝝ facis
tuā custodiā si tibi displicet.
Hec est via salutis ut sis letus
et gaudēs de bono p̄ximi et do
lēs de malo suo. Et credas bo/a
de alijs. de te mala. et honores
alios. et te despicias. Qui nō
vult alios honorare. nō hono
rabit. et q̄ nō vult cognoscē.
nō cognoscet. et q̄ nō volt fati
gari nō requiescet. Laboriosū
[illegible]tuosū sup oē laboriosū est stu
dē pietati et benignitati. Q
[illegible]
q̄ fit sine amore et deuotōe nō
est placitū deo nec scīs ei9. Et
si vs efficit hō paup. et ex di
uinis efficit diues. ergo diligē de
bet hō diligē et alia contēpnē.
Qd est magis q̄ scīre ēē grāti.
ne scīre se repfienc
neficiis dei. et scīre se rephen
de malis opēribus. In hac scola
velle studuisse ab īnitio mū
di. et studē usqȝ ad finē mū
di. si tn̄ vixissē ut vixit9 est
sc̄s. saluet in osideratōe et in
mēdatōe bn̄ficioꝝ dei. et in
cōsideratōe et rephensione
maleficioꝝ meoꝝ. tn̄ si de
fc̄m habere in rephensione
mei de maleficijs meis. nol
lē defc̄m habē in cōsideratō

one bn̄ficiorū dei. Vides qm ioculatores et mimi cōmedant miro modo eos q̄ dant eis vnum amictū vestimentū. Quo enim debemus facere dño deo nr̄o. Iste tu debes esse fidelis illi q̄ wlt te liberare ab omni malo. et tribuere tibi oē bonū. De humilitate.

Nemo pt̄ venire in cognitionē dei nisi p humilitatē. Via eundi sursū est ire deorsū. Et omnia pericula et oēs casus magni q̄ acciderūt in mūdo. nō nisi p elevationē capitis acciderūt. sicut patet in illo q̄ fuit creatus in celo. et in adā et in phariseo euangelico. et in multis aliis. Et magna bona q̄ facta sūt. ꝓpter flexionē capitis euenerūt. ut patet ī btā virgīe et in publicano et in sc̄o latrone. et in multis aliis. nō possemus nos habere vnā molē grauē. q̄ faceret nos sp capita īclinare. Dixit ei q̄dam fr̄. Quō possemus nos fugere istā supbiā. Et ille. Laua inde tibi manus. vbi posueris os. ibi tene pedes. Si cōsideres bn̄ficia dei debes īclinare capud tuū. et si cōsideres pcc̄a tua debes caput tuū similit̄ īclinare. Ve aūt illi q̄ querit de sua malicia honorari. Vn̄ signum humilitatis in hoīe ē cognoscere se eē sp cōtrariū bono suo. Ramus etiā humilitatis reputo reddere aliena. et nō sibi appropriare ea. hoc est oīa bona attribuere deo cui⁹ sūt. sibi attribuere mala sua. Btūs ille q̄ ita vilē se reputat corā hoībus sicut vilē se esse inuenit corā deo. Btūs ille q̄ ambulat fideliṫ ad iudiciū et obviam altius. hoc enī fecerūt apli etiā postq̄ spū scō fuerūt repleti. Qui vult pacē et tranquillitatē habere. debet oēm hoiem superiorē se reputare. Btūs ille qui nō vult videri in suis v̄bis et moribus nisi in illa cōpositiōe in q̄ diuina grā cōposuit eū. Btūs q̄ scit cōseruare et abscondere reuelatōes dei. q̄a nichil occultū qd̄ nō reuelet deus qñ sibi placet. Si q̄s esset sanctior hō de mūdo. et reputaret se maiorē pctōrem de mūdo. ī hoc esset humilitas. Humilitas nescit loq̄. et paciā nō audet loq̄. Humilitas videt michi eē sicut fulgur. sicut eī fulgur facit pcussiōes terribiles et p⁹ modū nichil pt̄ inueniri ex eo. sic humilitas dissipat oē malū. et est inimica oīs pc̄ī. Facit hoiem nichil se reputare. P humilitatē inuenit hō grām corā deo. et pacē cū proximo. Sicut rex q̄s magn⁹ si vellz mittere filiā suā ad aliquē locū. nō poneret eā sup equū indomitū supbū et calcitrosū. sed sup equū māsuetū

Btūs ille q̄ iudicat seipm. q̄a nō veniet ad iudiciū.

et suauit ābulantē. Sic deꝰ
nō ponit grām̄ suā in sup
bis. sed in hūilibꝫ et māsue
tis. De tīore dei.

Timor dn̄i scīs oēm malū ti
morē expellit. et custodit
illa bona q̄ non p̄nt lingua
exp̄mi, nec etiā cogitari. q̄a
timorē dn̄i habē maximū
donū dei est. nec oībus datū
est. Qui nō timet ondit se
nō habē qd̄ pdit. Timor dn̄i
regit et gubernat hoiem. ꝛ
facit eū venīe in grām̄. Si
q̄s habet grām dei. timor di
cōseruat eā. Et si nō habet
facit ad eā puenie. Oēs cre
ature rōnabiles q̄ ceciderūt
nūq̄ cecidisset si hec dona
habuissent. Hoc sām donū
nō est nisi scōrū et sāctarū.
Et q̄nto aliq̄s magis ē glo
sus nō est minꝰ hūilis et ti
moratus. et virtus in q̄ hoi
nes minꝰ se exercēt nō est
minor aliis. Homo q̄ offendit
in tm̄ deū suū q̄ dignꝰ ē mor
te. tū q̄ seruitute potest cōte
pnicam eiꝰ ire. Bīus q̄ se
cognoscat v̄aciter in carcē ēe
in hoc mūdo. et sp̄ dn̄m suū
offendisse. Multū valde de
bet hō timē a sup̄bia ne p̄
cipitet eū. A teipso et a simi
li tuo time sp̄ et caue. Nō est
p̄fcā seruitus hoi dn̄i est in
hoc mūdo īter īimicos. In
imicus vr̄ est caro vr̄a et ip

sa cū demonibꝫ sp̄ est aduersa
aīe. Maiorē ergo timorē de
bet hō habē ne malicia su
a p̄pria deuīcat eū. q̄ de ali
a re de mūdo. Impossibile ē
enī q̄ hō potest ad grām ꝛ
dei ascendē vel in ea p̄seuēa
re sine scō dei timore et scō
pauore. Qui nō habet timo
rē dei. signū habet peundi.
Timor dn̄i facit hūiliter o
bedie. et caput usq̄ ad ter
rā flectē sub iugo obediēcie
scē. Et q̄nto q̄uis maiorē di
timorē habet. tāto plus orat.
Cui aūt dat grām scē orō
nis. nō p̄uū est donū. Opa
hois q̄ntūcūq̄ uideāt mag
na nichil sūt scd̄m hois. s̄
scd̄m estiacionē estiacionē
et bn̄placitū dei. Et ideo sp̄ ē
nobis timendū. Aureū aplis

Qui paciēter sustinet tri
bulacōes p̄pter deū. ille
veniet ad magnā grām ꝛ
ēet dn̄s huiꝰ mūdi. et tene
pedē iā in alio mūdo. Quia
q̄ hō facit siue bonū siū ma
lū sibimetipi facit. Nō ergo
debes scādalizari si aliq̄s tibi
facit iniuriā. sed debes cōpati
pcō eius. Sustinē debes pa
ciēter iniurias a p̄ximo tibi
fr̄ib p̄pter deū. et p̄pter p̄i
mū. et p̄pter teipm. Q̄ntū tribu
q̄s patiꝰ est sustinē tribu
lationes et iniurias p̄pter de
ū. tm̄ est maior apud deū

De tiore dei

Aureū m̄

et nō āplius. Et q̄nto q̄s est
terribilis a tribulatiōe et do
lore sustinēdo ꝓpter deū tan
to maior est apud deū et non
cognoscat q̄d sit deus. Et si q̄s
dicit tibi malū adiuua illū
Et si q̄s dicit tibi bonū red
de illud deo. Adiuuare aūt de
bes eū. ut si dicat tibi mala.
tu de tempore dicas deteriora. Si
vis facere ptem tuā bonā fac
ptem tuā malā. Hoc est. fac
tū et dūm alterius lauda. et tu
ū inculpa. Et si vis facere p
tē tuā malā. factū tuum tuū
emenda. et ptē alterius vitu
pera. Qm̄ igit̄ tecū aliq̄s c̄
tendit. si vis vincere ptē. Nā
in fine qm̄ te credideris vicis
se inuenies te ꝑdidisse. Via
ergo saluationis est via p
dicionis. Nō sumus boni por
tatores tribulationū. quia
nō sumus boni secuntores spi
alium consolationū. Qui eī si
delis laboraret in se et ꝓ se
et sup se fugauit oīa sustine
ret. Iniuriā nulli faciat. Et
si q̄s facit tibi iniuriā paciē
ter sustine eā amore dei et ꝓ
remissiōe pctōꝝ tuorū. Ne
offendas primū. sed trahas
eū ad deū. Multū enī melius
est vnā grauē iniuriā susti
nere sine murmure aliq̄ ꝓpter
dei amorē q̄ pascere centum
paupes. et q̄ ieiunare usq;
celū stellatū longo tēpore

Nō prodest homī despicē scrip
su et tribulatōes suo corpi
facere in ieiuniis vigiliis dis
ciplis et orōnibus. et nō posse
vnā iniuriā sustinē a ꝓxio
de q̄ suscipiet maius preciū q̄
de suis q̄ portat ꝓpria volūta
te. Sustinē tribulatōes sn̄
murmure magis purgat pec
cata hoim. q̄ effusio lacrima
rū. Btūs ille q̄ sp habet an
oculos suos pctm̄ suū et bn̄
ficia dei. q̄a libēter sustinet et
paciēter tribulatōes et an
gustias. vn̄ debet recipere c̄
solatoēs magnas. Btūs ille
q̄ nō petit nec desiderat aliq̄
consolatione sub celo ab aliq̄ cre
atura. Nō expectet hō premi
ū a deo si humilis et q̄etus ē. so
lūmodo dn̄i bn̄ficit ei in omībz.
Qui sp bn̄ habet corā oculis
suis pctm̄ sua in nulla tribu
latōe deficiet. Omē bonū q̄d
habes debes recognoscere a deo
et oē malū a pctō tuo. Si a
liq̄s hō fecisset et faceret oīa bo
na q̄ fecerūt et faciūt et fa
ciēnt oēs hoīes de mūdo. tn̄ si
bn̄ se inspiciat. inuenit se sp cō
trariū bono suo. Dixit ei q̄
dā frē. Quid faciemus si veni
ūt in tpe nr̄o multe tribula
tōes. Rn̄dit. Si pluet dn̄s
saxa et lapides de celo. nō no
cent si essemus tales hoīes q̄
les eē debemus. Si hō eēt talis
q̄lis eē debet. malū cederet sibi

in bonū. Sicut enī habenti
malā volūtatē ipm̄ bonū ꝯ
uītit in malū. ita habēti bo
nā volūtatē oē malū ꝯuer
tit sibi in bonū. Qm̄ eī mag
na bona et magna mala sūt
ītus in hoīe. q̄ uideri nō pnt.
Ad īfirmitatē magnā et la
borē magnū et famā mag
nā et īiurias magnas aliu
ī fins nutriūt pessimi demo
nes. Si uis saluari. nō petas
tibi fieri iusticiā ab aliq̄ crea
tura. Viri scī bona faciūt. et
mala paciūtur. Si ꝯgnoscis
te offendisse creatorē tuū et
bonū oīm. ꝯgnosce q̄a dig
nū est ut te oīa psequāt̄ et vi
dicēt īiuriā quā fecisti deo
tuo. Ab ōnibꝫ creaturis debes
libēter sustinē molestias tibi
fcās. q̄a cōtra aliq̄ nō habes
iusticiā. cū sis dign⁹ puniri
ab ōnibꝫ. Magna v̄tus hoīm
est vincē semetipm̄. Si vin
cis temetipm̄ vincis īimicos
tuos oēs et pueies ad oē bo
nū. Magna v̄tus eēt si q̄s p
mitteret se vinci ab ōnibꝫ hoī
bꝫ. q̄a talis hō eēt dn̄s h⁹ mū
di. Si vis saluari conaē ut
desperes ab oī ꝯsolacōe quā
pt tibi aliq̄ mortalis creatu
dare. q̄a maiores et frequen
ores sūt ꝯfusis ex ꝯsolacōibꝫ
q̄ ex tribulacōibꝫ accedētes.
Nobilis est natu equ⁹. q̄a li
cet sit in velocissio cursu tn̄

is q̄ eū equitat pt eū auertē
ab vna via et dirigē in ali
ā p velle suo. Sic debet hō
in īpetu ire sue pmittē se
regi ab alio q̄ corrigit eū. vt
ad solā memoriā dei debet
hō desideraē. q̄ntū est p se ꝗ
alapas et colophos ut hoīes
eū trahent p capillos. Mur
muraūit q̄s corā eo religios
quidā de q̄dam obia gravi
sibi data. Cui dixit fr̄ egidi⁹
Amice mi. q̄nto pl⁹ murmuras
tāto pl⁹ te oneras. Et q̄nto
humilius et deuocius submise
ris capud tuū iugo obie sc̄e
tāto suaui⁹ et leui⁹ tibi erit.
Cū nō vis vituparari ī h⁹ mū
do et vis honorari. in alio mū
do et vis benedici. sed vis ꝗesce
nō vis laboraē et vis ꝗescē
deceptus es. q̄a p vituperia
venit ad honores. p male
dictionē habet benedcōe p
laborē requies.
Qui nō vult dare de eo q̄d di
ligit. nō pt de eo habē quod
vult. Nō mireris si p̄xim⁹ ali
q̄n te offendit. q̄a martha q̄
sc̄a erat volunt̄ pmoie dīm
sit erat volunt̄ pmoie dīm
cōtra sororē suā carnalem.
Tn̄ iniuste murmurabat mar
tha de maria. q̄a q̄nto pl⁹ m
mēbra amiserat quo ad usū
maria q̄ martha. tāto pl⁹
laborabat q̄ martha. Amis
serat enī loq̄lam visū audi
tū et gressū. Stude eē grato

fus et v'tuosus. et pugna cot
tidia. et sustine paciet' tribu
laciões et vecundias. Nõ est a
liud eni nisi ut vincas teipm
qa parvu est hoi attrahe aias
ad deu nisi vincant seipm. De

Ociosus hõ ocio vitando.

amittit huc mundu et
aliu. nõ fructificando sibi nec
aliis. Impossibile est v'tutes
acqri sine sollicitudie et labo
re. Si tu potes ee in tuto. nõ
te ponas in dubio. Ille est i
securo. q laborat p deo vl' celes
ti regno. Inuenis q labore re
cusat. regnu celoru recusat.
Si sollicitudo nõ pdest. neg
ligencia nõ obest. Sicut ociosi
tas mala est via ad infernu.
ita occupacio et qes sca e vi
a ad celu. Multu debet hõ ee
sollicitus ad custodienda g'
ciã datã sibi a deo. et tu ea fide
lit' laborae. qa sepe amittit
hõ fructus p frondibz et gra
na p paleis. Quibusda vero
dat deus fructus. et frondes si
ut eis carnas. Quibusda vero
dat vtrosq. et qdam caret v
troqz. Mai9 reputo bona crea
ta a deo s'seruae. q ea acqre.
Qui nouit acqrere. sed nescit
reponere nuq ditabit. Scire re
ponere. et nescire acqrere nõ
est magnu. Multi lucrantur
multu sed nuq fiunt diuites. q
a q lucrati sut nesciunt repo
ne. Et aliq paulati lucrantur
et diuites fiunt. qa q lucrantur
bn custodiunt. O qntu fluui9
tiber s'gregacione aquaru
habet si cotidie nõ deflueret
homo petit de deo donu sn mesura
z sn fine. et vult ei seruire cu
mesura et cu fine. Qui vult
sine modo et sine fine ama
ri et remunerari. debet sn mo
do et sine fine amare et seruı
re. Pter negligencia suam a
mittit hõ pfectionem sua. Lo
qbatr semel fr egidi9 cuida
volenti pgere roma dicens.
Cu ibis p via noli tibi at
trahe q videbis ne ipediant
te. et sicuto elige bona mone
ta a falsa. Multe eni astuci
e sut inimici et eius laqi va
rij et occulti. Btus q exstruc
tit corp9 suu amore altissi
mi. et de bono qd facit a celo
infius pmiu nõ reqrit. Si
qs eet pauperim9 valde. et i
diceret aliqs. fr accomodo ti
bi hanc re mea ut p tres di
es exstructes ea. et p hoc ha
bebis thezauru infinitum
nõne iste paup si s'staret si
bi hoc ee vm. studeret sollicite
re illa exstructre. Res mu
tuata nobis a deo est caro t
nra. Et qi tres dies sut totu
tepus vite nre. Si vis ergo
frui stude lucrari. Si eni nõ
laboras quo qesces. Si oes
agri et vinee hui9 mudi es
sent vni9 hois q nõ coleret e

os nec coli faceret. quẽ fructũ
inde papet? Alius vero hõ ha
bẽs pluã q̃titatẽ agrorũ ⁊
vinearũ. et ipsos bñ colet p
se et plibus alijs papit ĩde
fructus. Si q̃s vult face ma
lũ vix petit ↄsiliũ sup hoc.
et si vult face bonũ studet
q̃ multis ↄsiliũ pq̃rire. Pro
uerbiũ prouncũ est. Ad spem
vitini tui nõ ponas ollas ad
ignẽ. Nõ est hõ btus si bonã
habeat volũtatẽ nisi bonis
opibꝫ studeat eã sequi. quia
ad hoc deus dat hõini graci
ã ut sequatur eã. Dixit semel
frĩ egidio q̃dam hõ vagabũ
dus ut videbat frĩ egidio.
fac michi ↄsolacionẽ. Rndit
frẽ egidius. Stude te bñ hr̃e
et habebis ↄsolacionẽ. Nichil
q̃s enĩ pacicet in se locũ dõ
nõ inueniet locũ in creatu
ris dei. Q̃s est q̃ velit illud
face qđ esset melius nõ so
lũ aĩe sed etiã corpi in hoc
mũdo ergo nec bonũ aĩme
nec bonũ corpi face volum⁹?
Ego posse iurare veritatẽ q
qui alleuiat sibi iugũ dei
aggrauat sibi illud. et qui
illud sibi aggrauat ipm̃ si
bi alleuiat. Utinã hõies fa
cerent illud qđ esset melius
etiã eorũ corpibꝫ in hoc mũ
do. et q̃ ferit aliũ mundũ fe
rit et istũ. et de bonis q̃ tri
buit in alio mũdo potest ĩ

isto tribuere. Et corpus sentit
de bonis aĩe q̃a bonũ ⁊ ma
lũ aĩe redũdat in corpus
suũ. Tũc dixit ei q̃dam fr.
forte moriemi antq̃ bona
nr̃a ↄgnoscam⁹. Qui aut.
Pessipary ↄgnouerũt de ⁊
pellibꝫ. Cerdones de mla
pellibꝫ. Cerdones de mla
mẽtis. fabri de ferro. et sic de
alijs artibꝫ. Quo aũt hõ pt
scire artẽ in q̃ nunq̃m stu
det? Credis tu q magnu dñi
dñt magna dona stultis ⁊
dñt? Bo
minis hõibus nõ dãt? Bo
na opa sũt via ad oẽ bonũ
sicut mala opa sũt via ad
oẽ malũ. Beatus ille quẽ
nulla res a celo infimis edificat
sunt. et quẽ oĩa que uidebit
et audiet vel sciet edificabũt
et de õnibꝫ studet elicere utili

Utatẽ suã.

Ue hõini illi qui ponit
cor suũ et desideriũ suũ ⁊ va
res suas in rebus terrenis
ppter q̃s relinq̃t et pdit bo
na celestia et eterna. Aq̃la
q̃ volat alte. si habet alligatũ
tm̃ cuilibꝫ ale vnã de trabibꝫ
ecc̃ie sc̃i petri nõ volaret ita
alte. Multos vidim⁹ laborã
tes frãgendo saxa minãdo
mõtes et alia opa grauia
corpi facie do. sed p aĩa quis
ita laborat? Auarus filius gehe
talpe q̃ non credit aliũ the
zaurũ esse nec aliud bonũ
nisi minare terrã et ĩhabitare

te eam. tamen sunt alii thesauri quos
ignorat. Aves celi et bestie
terre et pisces aquarum quando
habent cibum sibi competentem con-
tenti sunt. Cum ergo homo contentus
non sit in rebus terrenis quin semper
suspiret ad alia. patet quod principaliter
ad ista non sunt facti
sed ad alia. Corpus enim factum
sunt propter animam. et mundus
iste propter alium mundum. Quidquid
iste talis corpus est quod homines ex
eo parte maiorem habet partem
deteriorem. Item dicebat quod non
placebant multum beato francis-
co formice propter nimiam solli-
citudinem quam habent congre-
gandi victualia sua. Sed a-
ves celi magis placebant ei
quia non congregant in horrea.
Caro nostra est sicut porcus
qui avide currit in lutum et de-
lectatur in luto. Caro nostra est
sicut scarabeo qui super stercus equi-
num volvi delectatur. Caro nostra
est pugil diaboli. Dixit ei qui-
dam frater. Quomodo possumus nos mu-
nire a vitiis corporis? Respondit frater
egidius. Qui vult transferre
magna saxa et trabes grandes
studet ea magis ingenio quam vi-
ribus transferre. et in hoc facto si-
militer est procedendum. Omne vi-
tium ledit castitatem. Est enim si-
cut speculum clarum quod per solum
anhelitum obscuratur. Impossibi-
le est enim hominem venire ad gra-
tiam dei dum ei placet in mensa

libus delicatis. Volve igitur et revol-
ve desuper et de subtus hic tamen
et non est aliud quam pugnare con-
tra carnem que vult te trahere
die ac nocte. Quam qui vincit
omnes inimicos suos vincit et de-
venit in omne bonum. Dicebat
autem. Inter omnes virtutes ego pre-
eligerem sanctam castitatem. Dix-
it quidam frater. Nonne maior vir-
tus est caritas quam castitas?
Respondit ei frater egidius. Quid est
castius castitate. Frequenter
cantando dicebat. O sancta castitas
qualis es qualis es? Tu es talis et
tanta qualem et quantam te sentiunt et
non cognoscunt. Dixit ei quidam
frater. Quid vocas tu castitatem?
Respondit. Castitatem voco omnes sen-
sus custodire gratia dei

Gratia magna in pace
custodiri non potest. quia sem-
per inveniuntur multa contraria. Quan-
to enim gratiosior erit. tanto plus
a dyabolo impugnatur. Non tamen
debet homo cessare. propter hoc sequi
gratiam suam. quia quanto gravior
fuit pugna. tanto si vincit ma-
ior erit corona. Nos ideo non
habemus multa impedimenta. qui-
a non sumus tales quales esse debe-
mus. Verumptamen si quis bene iret per
viam domini nec fatigationem ha-
bet nec tedium. Sed in via se-
culi fatigationem habet homo
et tedium usque ad mortem. Respon-
dit ei frater quidam. Tu videris di-
cere duo contraria sibimetipsis.

Rn̄dit ei fr̄ egidius. None
deones currunt pocius ad ho
minē h̄ntem bonā volunta
tē q̄ ad alios? Ecce ipedimē
tū. Et si q̄s venderet denguia ta
suā plus milies q̄ valet q̄n
fatigacionē sentiret? Ecce so
solutum est cōtrarietas. Dico
ergo q̄ q̄nto q̄s plenior fuit
v̄tutibꝫ tāto magis īfestat
a vicijs. et tāto magis ea de
bet habe odio. De oī vicio q̄
vires v̄tutē agreres. Et de eo
quocūq̄ vicio āplius tribu
laris. de eo magis ꝑmiū reci
pies si deuīcis. Quacūq̄ de
causa hō omittit ire ꝑ viā
dn̄i sui. ipa de causa amittit
ꝑmiū suū. Dixit ei quidā.
Teptor teptacioē pessima t
frequēter. et plies rogaui do
minū ut auferret eā a me
et nō aufert eā. Rn̄dit fr̄ e
gidius. Quāto aliq̄s rex mu
nit āplius milites suos ar
mis tāto vult ut forcius ꝑ
lietur. Si q̄s eciā vadit ad ꝑ
liū orōnis q̄si sine armis ꝛ
q̄a sentit se aridū et idcirco
tū deus videns fidelitatē eius
ponit in eo signū armorū
suorū. Sic est de teptacōibꝫ
aliq̄n sicut accidit de agrico
la q̄ videns siluā arborū et
vepriū in aliquo t̄ritorio su
o in quo vellet facere noua
le et grana seīnare. Sed mł
tis laboribꝫ et āgustijs et
sudoribꝫ fatigat̄ anq̄ recol
ligat in granū. Et q̄nq̄ eū
penitet q̄ laborē illū assūp
serit ꝓpter labores et āgus
tias q̄ sibi in ope illo emer
gūt. Primo nāq̄ siluā in
tueti stirpandā fructibꝫ ꝑ nō
dū videt granū. Scdō cū la
boribꝫ multis incidit arbores
et nōdū videt granū. Tercio
cū multo labore et q̄n euel
let radices arborū. et non
dū videt granū. Quarto ꝑsci
dit terrā et aptat. et nōdū
videt granū. Quinto arat ꝑte
rā. Sexto seīnat eā. Septio
purgat eā. Octauo metit.
Nono triturat. Et hec oīa
cū multo labore facit. Decio
reponit cū gaudio. q̄n non
recordat̄ tanti laboris ꝓpter
fructū multū quē habet ī
fine. Multos eciā labores b̄
lios plies istis quos oēs bi
dixerit ꝓpter gaudiū. quia
fructū bonū ꝑcepit. Itē dix
it ei quidā. Quid possē fac̄.
Si enī facio aliq̄ boni habe
o in vanā gloriā. Et si faci
o malū incido in tristicia et
q̄si in desꝑacionē. Rn̄dit fr̄
egidius. Bn̄ facis si doles de
pc̄tis tuis. tn̄ consulo tibi ut
doleas moderate. Sp̄ enī de
bes crede q̄ maior sit potēn
a dei in parcendo q̄ tua in pec
cando. Si d̄s facit miam alicui
magno pctori credis tu q̄ mi

nor piror relinquitur. Ceterum
propter temptacionem inanis glorie
non desistas facere bonum. Si enim
agricola volens iactare semen
in terram diceret inter se. Nolo se-
minare hoc anno. quia si semina-
vero forte venient volucres
celi et comedent ex semine illo
et propter hoc non seminaret. non
habet fructus ad comedendum.
Si autem seminat licet aliquid de
semine illo pereat. tamen maior
pars remanebit ei. Sic est ille
qui temptatur a vana gloria. et
pugnat contra eam. Quidam frater
dixit fratri egidio. legitur de sancto
bernardo quod semel dixit septem
psalmos penitenciales nec quicquam
aliud cogitavit nisi super hys
que dicebat. Respondit frater egidius
Magis reputo si castrum ali-
quod fortiter impugnatur. et cus-
tos castri custodit se viriliter
et valenter. Dicebat semel
quidam iudex scolaris fratri egidi-
o. Quomodo possemus nos scolares
ascendere ad statum gracie et virtu-
tes. Respondit frater egidius. Primo
debet homo dolere de peccatis suis. post-
ea pure confiteri. deinde facere
penitenciam sibi impositam. Postmodo
custodire se a peccatis omnibus
et omissionibus peccatorum. Tandem
debet se exercere in bonis o-
peribus. Benedictum sit illud
malum quod convertit hominem in
bonum. Et maledictum sit bonum
illud quod convertit hominem in ma-
lum. Libenter debet homo sustinere
mala in hoc mundo. quia de-
dit nobis exemplum de hoc
in semetipso dominus noster ihesus
christus. Beatus qui habet dolorem
de peccatis suis et plorat die
ac nocte. nec consolabitur in
hoc mundo donec perveniat
illuc ubi omnia cordis sui de-
sideria complebuntur. De gracia o-

Ratio est ianua et racionis.
complementum omnis boni.
Oratio illustrat animam. et per eam
cognoscitur bonum et malum.
Hanc orationem debet facere qui-
libet peccator ad deum ut det illi
cognoscere suam miseriam et sua
peccata et eius beneficia. Qui nescit
orare nescit deum. Omnes qui de-
bent salvari si habent usum orationis
de necessitate oportet ut in fi-
ne vite sue ad orationem se con-
vertant. Ponamus quod aliqua
mulier verecunda multum et sim-
plex habet unicum filium val-
de dilectum qui propter offensam ali-
quam captus esset a rege et ad
suspendium duceretur. nonne
hec mulier licet simplex et ve-
recunda solutis crinibus et nu-
dato pectore vociferando cla-
maret. et ad regem rogando
curreret pro liberando filio suo.
Amor filii et necessitas mulie-
rem verecundam et vix exeuntem domus
sue limitem exeuntem prius quasi
effrontem postea redderet et per
plateas inter homines eiulantem

et de simplici efficeret sapien
tē. Sic bn̄ sciret et vellet ora
re q̄ mala sua et pericula et
dāpna sua verant cognosceret.
Dixit ei fr̄ quidā. Multū de
bet hō dolē qui nō potest in
orōne deuotionis gr̄am īue
nire. Rn̄dit fr̄ egidius. Con
silio tibi qḋ plane serues fruc
tū tuū. Si enī habes aliq̄
tulū boni vini in vegete
et fex eēt sub vino velles
tu vegetē cōcutere et bonū cū
fece miscere? Nō esset hoc fa
ciendū. Et si mola molēdi
narij nō facit aliq̄n bonā
farinā. molēdinari⁹ nō cō
fringit eā statī cū malleo. s;
plane et paulatī reparat
eā. et sic facit bonā farinā.
Facias tu sic̄ et cogita te nō
latem⁹ dignū esse cōsolatio
nē aliq̄ in orōne recipere.
Nā si quis vixisset ab initio
mūdi usq; nūc et victur⁹
eēt usq; ad finē eius. et in
orōne dedixisset oculi eius
ōni die plenā papside la
crimarū. nō esset dign⁹ tūc
in fine mūdi ut deus vni
cā cōsolatione daret ei. Di
cebat ei fr̄ quidā aliqn̄do.
Quare plures teptationes
patit homo cū orat deū q̄
aliis tp̄ibus? Rn̄dit fr̄ egidi⁹.
Cū aliq̄s habet causā con
tra aliq̄ aduersariū suū in cu
ria p̄ncipis alicui⁹. si hō iste

vadit ad p̄ncipē illū ut p̄
ponat et faciat aliq̄ cōtra
aduersariū. aduersarius ille h̄
sciēs opponit se illi totis vi
ribus ne sententia det̄ pro isto.
Sic facit diabolus cōtra nos.
Ideo q; si steteris in colloquio
cū aliis videbis frequēter
te nō sentire bella teptatio
nū. s; si ad orōnē p̄cesseris ad
recreandā aīam tuā tūc se
ties cōtra te cōcitata iacula h̄
inimici. Nō debes tū p̄pter h̄
relinquere orōnem sed firmi
stare. q̄a hec est via ad sup
nā patriā. Et ille q̄ p̄pter
hoc orōnē relinquit est sicut
ille q̄ de p̄lio fugit. Dicebat
ei quidā. Multos video hr̄e
gr̄am deuotionis et lacrima
rū qui ad orōnē vadunt. ego
aūt vix possū in aliq̄ sen
tire. Rn̄dit ei fr̄ egidius. La
bora fideliter et humiliter. q̄a gr̄a
ā quā non dat tibi deus v
na vice. dare pt̄ tibi in alia
vice. et qḋ nō dat tibi ī vno
die vel in vna septimana vel
in vno mēse vel in vno anno
potest tibi in alio die vel in a
lia septimana in alio mense
vel alio anno dare. Pone labo
rē tuū et de⁹ ponet gr̄am
suā. sicut placebit sibi. Faber
q̄ fabricant cultellū multoq;
dat torsiones sup ferrū de q̄
facit cultellū antequā cultellū
pficiat. sed postremo ī vno

possione intellius pficitur.
Multũ debet homo sollicitus
esse de salute sua. Si enĩ totus
mũdus eẽt plenꝰ hoĩbus ca
q̃ usq3 ad nubes si possibile
esset et de hys õibz nõ debet
saluari nisi vnꝰ solus tñ q̃li
bz debet sequi grãm suã ut
eẽt ille vnꝰ. q̃a nõ amitte ẽ
corrigiã calciamẽti amitte
supnã patriã. Sed ve vobis
q̃a est q̃ det. sed nõ est q̃ ami
piat. Alio tpe q̃siuit q̃dã
a frẽ egidio. Quid facis frẽ e
gidi. Rñdit. Facio malũ. I
terũ dixit ille fri egidio. Nõ
malũ facis tu q̃ es frẽ minor.
Frẽ egidius dixit cuidã frat
minori astãti. Frẽ. quis pator
est vel deus dãe graciã suã
vel nos recipe. Rñdit ille. De
us pator est dare q̃ nos re
cipe. Dixit frẽ egidius. Facis
nos bñ. Rñdit frẽ. pmo facia
mus male. Et conuersus frẽ egi
dius ad illũ qui q̃sierat ab
eo q̃ faceret. ait. Ecce patet q̃
dixerã tibi vim. cũ dixeram
me facere malũ. Itẽ dicebat.
Multa bona opa cõmẽdant
in sacra scriptura. ut vestire
nudos pascẽ famelicos et a
lia multa. tñ loquẽs de orõe
deus dixit. Rã et pr̃ tales q̃rit q̃
adorãt eũ. bona opa ador
nãt aĩam. Sed oratio ẽ ni
mis magnũ q̃d. Itẽ dicebt.
Sãn religiosi sũt sicut q̃dã

lupi q̃ vix exeũt in publicũ
nisi p magna neccitate. et cũ
in publico nõ cõtrahũt nisi
nã morã. Dicebat frĩ egidi
o frẽ quidã familiaris eius.
Quare nõ eris aliq̃n ad se
culares volẽtes tibi loq̃. Rñ
dit frẽ egidius. Volo satisfa
cẽ cõprimo meo cũ bono aĩe
mee. Nõ credis q̃ ego darẽ
potius mille libras aliq̃n
si haberẽ eas. q̃ ego darem
me cõprimo meo. Rñdit frẽ.
Credo. Frẽ egidius dixit. Et
credis q̃ ego darẽ potius q̃
tuor milia librarũ q̃ darẽ
me aliq̃n cõprimo. Rñdit frẽ.
Credo. Frẽ egidius dixit. Dñs
dicit in euãgelio. Qui reliq̃
rit prẽm et mrẽm et frẽs et
sorores eãq̃ pp̃ter nomẽ me
ũ centuplũ accipiet in hoc
mũdo. Fuit aũt quidã roma
nꝰ q̃ intrauit ordinẽ nrũm
cuiꝰ facultates dicebãtur
vale sexagita milia librarũ
ergo aliq̃d magnũ est id q̃d
dat deus aliq̃bz in hoc mũ
do. ex quo valet cẽties sexa
gita mille libras. Sed nos
sumꝰ ceci et velati. Si vide
rimꝰ aliquẽ hoĩem gratio
sũ multũ et virtuosũ nõ
possemꝰ ferre pfcõnẽ eius.
Si q̃s eẽt vẽ spũalis vir
vellet uidẽ aliq̃d uel audi
re vl morã facẽ cũ aliquo
nisi p neccitate. sed sp opta

rex solitarius esse. Dicebat
item de seipso. Ego potius vel
lē ēē cecus q̄ ēē pulchrior
hō de mūdo vel ditior vel
sapiētior vł nobilior hō ī
mūdo. Dixit ei q̄dā. Quaꝛe
tu nō potius modo velles
ista q̄ ēē cecus. R̄ndit. q̄a ti
meo ne īpediret iter meū.
Btūs erit q̄ nec cogitabit
nec dicet nec faciet aliq̄d
rephensibile. Interrogauit
aūt fr̄ egidius quēdā diuēs.
Quid dicit sapiētes ēē cō
tēplatione. At ille dixit. Nes
cio. At ille. Vis ut dicā tibi
q̄d michi videt̄? Et ille dix
it. Volo. Dixit fr̄ egidi⁹. Gra
dus ɔtēplacōis michi vide
t̄ esse. ignis vnctio extasis
ɔtēplacio gustus req̄es et
gloria. Itē si īuenis gratiā
in orōne ora. etiā si nō īue
nis ibi grām ora. q̄a pilos
capraꝝ suscepit deus in ob
latione. Interdū plus dili
git rex pedē min⁹ laboran
tis pro eo. q̄m totā p̄sonā
alteri⁹ multū plus laborā
tis p̄ eo q̄a dn̄s respicit cor.
Qn̄ dn̄s dedit p̄dicatione
s̄cō petro dixit ei q̄ maiorē
p̄tē sp̄ sibi retineret diuēs. Et
tu aliq̄n ɔ̄sus ɔfirma fr̄es
tuos **de mutela spūali haben**
da

Si vis bn̄ vidē erue **da**
oculos tuos. Si vis bn̄
audiē esto surdus. Si vis
bn̄ loqui esto mutus. Si vis
bn̄ ambulaē absande tibi
pedes. Si vis bn̄ opari. mu
tila tibi man⁹. Si vis bn̄ a
maē. habe te odio. Si vis bn̄
viuē. mortifica te. Si vis ēē di
lucrāi. cito p̄de. Si vis ēē di
ues. esto paup̄. Si vis ēē
delicijs. affige te. Si vis ēē
securus. esto sp̄ in timoē. Si
vis exaltari. humilia te. Si vis
honorari. despice te. et hono
ra despicietes te. Si vis ha
bē bonū. sustine malū. Si
vis ēē in q̄ete. labora. Si
vis bn̄dici. desidera maledi
ci. O q̄ magna sapia est sa
ce hec sacē. Et q̄a hec mag
na sūt. nō oībus data sūt.
Si mille ānis viueret hō et
habet ext̄ ob suū satis ha
bet age int̄ in cor de sug
nec posset ad ɔplementū
p̄fcm p̄uenie. tm̄ habet
dē solū intus. Nullus debet
velle vidē aliq̄ vel audire
siue loq̄ de aliq̄ re nisi ulti
ad utilitatē suā. nec ultra
p̄cedē ullomodo. Qui non
vult ɔgnoscē. nō ɔgnoscet
Sed ve vobis q̄m illi q̄ ha
bēt dona dei nō ɔgnoscūt.
et q̄ nō habēt nō querūt.
Homo fingit deū qualem
vult. sed sp̄ ipē talis ē q̄lis
ipē est. **de sc̄a utili et inutili s**
dimiccōe dini

Qui vult **dimiccōe dini** m
sare satis īclinet m.

put satis. et operitur satis. et
trahat ventrem per terram. Et dominus
dicebit eum satis. Summa sapi-
entia est bona opera facere. et bene
custodire se. et iudicia dei bene
considerare. Dixit semel cuidam
volenti ire ad scolas causa dis-
cendi. Cur vis ire ad scolas?
Summa sapientie totius est ti-
mere et amare. hec duo suffici-
unt tibi. Tantum sapientiam habet
homo quantum boni operatur. et
non plus. Non sis nimis solli-
citus fore aliis utilis. sed esto
magis sollicitus ut sis utilis
tibi ipsi. Volumus aliquando multa
scire pro aliis. sed parum pro nobis.
Verbum dei non est dicentis nec
audientis. sed operantis illud. Et
Multi nescientes natare inter-
uenerunt in aquis ut adiuuarent
perientes in eis et cum perientibus
perierunt. Prius erat unum ma-
lum. postea sunt duo. Si bene pro-
curas salutem anime tue. bene pro-
curabis salutem omnium amicorum
tuorum. Si benefacis factum tuum
benefacis factum omnium beniuolen-
tium tibi. Predicator verbi dei
positus est a deo ut sit candela
speculum et vexillifer populo
dei. Beatus ille qui ita dirigit
alios per viam rectam ut ipse non
cesset ire per eam. Inuitat alios
ad currendum quod ipse currere non
desistat. Et sic est adiutor aliis
quod fiant diuites ut ipse ex hoc
non fiat pauper. Credo quod bonus

predicator magis loquitur sibi
quam aliis. Videtur michi quod qui
vult animas peccatorum trahere ma-
gis debet timere ne ipse male
trahatur ab eis quam sollicitus esse
ut trahat. Cuidam quidam frater.
Quomodo? Et ille. Auerto oculos
meos ne uideant vanitatem.
Et illi qui dicit non comprehen-
dunt. Et illi quod audiunt non in-
telligunt. Dixit ei quidam. Quid
est melius predicare an facere?
Respondit. Nos magis meretur
vadens ad sanctum iacobum vel ad
sanctum iacobum ostendens viam?
Video multa que non sunt mea et
multa audio que non intelligo
et multa loquor que non opere.
Ergo videtur quod per solum visum lo-
quelam et auditum non saluatur
homo.

De verbis bonis et malis.

Qui loquitur verba bona est
quasi os dei. Qui loquitur
verba mala est quasi os dyabo-
li. Cum serui dei congregantur
in aliquo loco ad loquendum
debent tractare de pulchritu-
dine virtutum. ut placeant eis vir-
tutes. quia si placent eis virtu-
tes exercentur in eis. Et si in
virtutibus exercentur. semper ab eis vir-
tutes amplius amarentur. Quanto homo
magis plenus est vitiis. tanto
magis necessarium est ei loqui de
virtutibus. Sicut enim ex frequenti
colloquio prauo de vitiis in-
dit quis in vitia faciliter. sic ex
colloquio sancto de virtutibus faciliter

induat et disponit ad vtu
tes. Sz quid dicem⁹ de bonō
possu⁹ bonū dicē. nec de ma
lo malū dicē possim⁹? Ñ
ergo dicem⁹ de bono nō pos
sum⁹ dicē qntū bonū sit. nc
de malo culpe et pene quā
tū malū sit. cū utrūqz incō
phensibile sit a nobis. Ego
nō reputo miorem ēē vtu
tē scire bn tacē. qȝ scie bn lo
qui. Et videt michi qȝ hō de
bet habē collū ad istar gru
is. ut qi p mltos nodos trā
iret verbū anqȝ egredetur
ex ore. de vtute pseuerācie

Quid pdest hōini orare
Qieiunia ac elemosinas
facē scipm affligē sentire qȝ
magna de celo. et nō pueni
re ad portū salutis? Ecce a
liqn aliq apparet nauis in
mari formosa magna ⁊ no
ua mlto thezauro plena. tn
si ipedimēto aliqn occurrē
te ad portū nō puenit. sed
miserabilit perit. ecce qd p
fuit oīs illa bonitas et pul
chritudo eius? Et itm qnqz
est in mari qdā nauis de
formis nō grandis vetusta
et despecta nō mlto thesau
ro plena et cū mlto labore
felicit puenit ad portū. e
uadēs picula maris. et her
sola cmendat. Simile acci
dit in hōibus huı⁹ mūdi.
Merito igit ōnibz est timē
dū. qmuis arbor sit nata. nō
tn statī est magna. et si mā
na. nō florida. et si floet. nō
statī pducit fructus. et si
statī pducit fructus. nō sūt stati
magni. et si magni. nō sta
tī sūt maturi. et si maturi
nō tn ad os hōis puenīūt
oēs. sed mlti decidūt ⁊ putre
fiūt. et a porcis et aliis bes
tiis deuorant. Dixit ei qdā.
Deus faciat te bn finie. Cui
michi pdesset si regnū celo
rū centū annis manducass
sē vel forte meditasse nisi
bn finirē? Duo magna h
nis puto deū amare. et a
petis auie. Qui habet hec
duo bona. habet oīa bona.

De religionibus.

Dicebat fr egidius de se
ipō loquēs. Mallē modicū
grē dei habē in religiōe qȝ
multū in sclo. qa pluria p
cula et miora adiutoria s
in sclo qȝ in religione. Sed
pctōr pl⁹ formidat bonū
suū qȝ malū suū. qa timet
pniam agē et religionē i
trare. plus qȝ in pctō ma
vl in sclo remanē. Quida
sclaris petijt csiliū a fre e
gidio utrū expediet ei reli
gione intrare an nō. Rndit
Si qs paupim⁹ sciet aliq
pciosū thezaurū absconditū
in aliquo agro cōi. nūqd ab
aliquo csilia queret utrū

ad thesaurũ ire debet. Quã
to magis ad mi[.]andũ tãtũ
thesaurũ debent oẽs hoĩes
cũ festinacoẽ ire? Hec ut il
le audiuit. vẽditis õmibus
bonis q̃ habuit statĩ religi
onẽ intrauit. Dicebat q̃
fr̃ egidius. Multi ĩgrediũtur re
ligionẽ. sed q̃ religioni cõue
niũt nõ opant. Et sũt hu
modi sicut agricola. q̃ si ar
ma rolãdi indueret. eciã tñc
is pugnaẽ nesciret. Nõ eñi
oẽs hoĩes equũ beyardi. sa
ret equitaẽ. nec insidẽtes
ei sibi sciret a casu cauere.
Nõ reputo magnũ terrã ali
cui⁹ regis ĩtrare. nec repu
to magnũ dona a rege acci
pe. sed reputo magnũ scire
sicut deceret in terra regis stare.
Curia magni regis est reli
gio. quã nõ reputo magnũ
itrare et aliq̃ dei dona in ea
recipe. sed scire sicut deceret ĩ
ea viue. Potius aũt velle ĩ
secularĩ statu existẽ et deuote
ac sollicite ad religioĩs ĩgres
sũ suspiraẽ. q̃ in religioẽ
existẽ et pũire. Gloriosa vir
go mr̃ dei nata fuit de pcc̃o
ribꝫ et pctõribꝫ. tñ est illud
qd̃ est. et nõ fuit de aliq̃ reli
gione. Debet religiosus cre
dẽ se nõ bñ sciẽ nec bñ viuẽ
posse nisi in religioẽ. Videt̃
michi q̃ religio fr̃m mĩoꝝ
ve fuit missa a deo in huĩc

mũdũ ad magnã utilitatẽ
hoĩm. sed ve nobis nisi sim⁹
tales q̃les eẽ debem⁹. Religio
fr̃m minorũ videt̃ michi eẽ
paupior et ditior tot⁹ mũ
di. Hoc videt̃ michi graue
religiosorũ viciũ. q̃a volũt
nimis alte ãbulaẽ. q̃a q̃nto
gradus altior. tãto lapsus g̃
uior. Dixit scũs franciscus q̃
p̃m sacerdotũ mai⁹ est q̃
tot⁹ mũdi. q̃ñtũ est ergo t
fr̃m mĩorũ et eciã sacerdo
tũ existentiũ? Credo q̃ p̃m
fr̃m mĩorũ mai⁹ est oĩm sa
cerdotũ aliorũ tot⁹ mũdi.
q̃a gradus altior est quẽ ds̃
seruauit. et illũ suis discipl̃is
tradidit. et q̃ oĩa sciuit p̃teri
ta p̃ncia et futa. et oĩa fecit.
Credendũ est vaciter q̃ altiorẽ
pfectiorẽ et meliorẽ oĩm sta
tuũ elegit. Ille est diues qui
imitat̃ diuitẽ. Ille est sapi
ẽs. q̃ imitat̃ sapientẽ. Ille ẽ
bon⁹. q̃ imitat̃ bonũ. Ille ẽ
pulcher. q̃ imitat̃ pulchrũ.
Ille nobilis. q̃ imitat̃ nobi
lẽ. videlicet dñm nr̃m ihm
xpm. De v̄tute obĩe et q̃busdã
aliis v̄tutibꝫ

Quãto magis restrictus est
religiosus sub iugo obediẽ
ciẽ. tãto maiorẽ reddet fruc
tũ. Et q̃nto magis religiosꝰ
est subiectus et obediẽs p̃la
to suo ꝓpter honorẽ dei tãto
magis est paup et mũdus

a peccato suo pre ceteris hominibus huius
mundi. Religiosus bene obediens
similis est militi bene armato seden-
ti super bonum equum qui transit se-
curus in hostes et nemo eum
offendere potest. Religiosus autem obe-
diens tamen murmurare similis est mili-
ti insidenti equo malo qui transi-
ens inter hostes cadens et ab i-
nimicis quamque capitur vulneratur
incarceratur vinculatur et quamque
occiditur. Religiosus qui in sua
propria voluntate vult vivere ad
infernum vult ire. Quamdiu bos
caput tenet sub iugo implet
horrea frumento. Bos autem
non tenens caput sub iugo sed
vagabundus discurrens in campo
magnus dominus sibi videtur sed per
eum horrea non implentur. Mag-
ni et sapientes ponunt caput
humiliter sub iugo obedientie. et stul-
ti caput de sub iugo extrahunt
et obedire nolunt. Mater quamque
nutrit filium et exaltat qui post-
quam magnus factus est matrem propter
superbiam suam non obedit sed eam
deridet et spernit. Maius reputo
obedire prelato homini propter
amorem dei quam ipsi creatori per
seipsum aliquid imperanti. Videtur
michi quod si aliquis esset in tantum
contemplatione quod loqueretur cum angelis et
vocaretur ab homine cui promisit
obedientiam obedire debet. Cum vero po-
nit caput sub iugo obedientie et post-
ea extrahit caput de sub iu-
go obedientie ut viam sequatur propri-

onis. hoc est signum latentis
superbie magne. Bona consue-
tudo est via ad omne bonum. et
mala consuetudo est via ad omne
malum. Si quis vixisset ab ini-
tio mundi usque modo et semper pas-
sus fuisset malum in vita su-
a. et modo iret ad omne bonum quod
quod noceret ei omne malum quod habuisset
passus esset. Et si quis habuisset mo-
bonum ab initio seculi usque modo
et tunc iret ad omne malum quod habu-
prodesset sibi omne bonum quod secularis-
ue? Dixit ei quidam secularis.
Vellem in hoc mundo diu vivere. Respondit.
et in omnibus habundare. et esses
Si vives mille annis premium
dominus totius mundi quod premium
accipies a carne tua cui ser-
vivisti? Sed in modico tempore
qui bene egerit et bene se custodi-
erit recipiet premium inestimabile et hono-
bile. Bona societas similis est
tyriace. et mala societas similis est
veneno. Arbores que stant iux-
ta viam interdum feriuntur no-
to a transeuntibus. et fructum suum
amittunt. sic noceret sive
in publico. Dixit quidam frater ut se-
gidio. Quid posse facere a deo-
tione aliquam suavitatem a deo.
Respondit. Inspiravit tibi deus
unquam bonam voluntatem? Qui
ait. Multotiens. Dixit ei plurimes vo-
frater egidius in hec verba alta voce vo-
ciferans. Quare non custodivisti illam bo-
nam? quare non custodivisti et duxisset te
nam voluntatem. et duxisset te

ad maius bonum? Alius dixit.
Quid faciam quia sum aridus et
indevotus? Respondit perseverare lo
quens. Noli orare deum ne offendas
minus ad altare. Quando dissipat
impetus aque inundantis alveum
et canalem aque molendini, mo
lendinarius studet paulatim re
parare que dissipata sunt. Et si fer
rum mole molendini non faciunt
bonam farinam, non frangit eas et
statim cum malleo magno, sed pau
latim reparat eas martello parvo
percutiendo donec reparetur. Reli
giosi vocati sunt a deo maxime
ad vacandum orationi humilitati
et fraterne caritati. Sed ve il
lis qui perdiderunt desiderium suum bo
num, et voluit ire nimis alte.
Cum semel retulisset frater egidius
cum multo fervore quibusdam fratri
bus amicis suis intimis quomodo an
no illo quo sanctus franciscus transi
vit ex hoc mundo ad presentem ce
lestem apparere dignatus fuerat
christus eidem fratri egidio vigilanti
visibiliter corporalis cum fulgore
mire claritatis mistis viribus
per dies quindecim in loco fratrum ceto
ne. Quidam ex fratribus dixit eidem
fratri egidio. Vellem quod in eodem lo
co ubi christus sic dignatus est compla
cuit apparere fieret una parva ec
clesia de formosis lapidibus et
politis. Cui respondit. O quam bene
dicis quia plures fratres sunt ecclesie in
locis ubi non ita magna fecit
sicut ibi. Dixit alius. Et quo

nomine multiplicabit ista eccle
sia? Respondit. Debet vocari nomine
festi penthecostes, id est etiam sancti
spiritus. Dixit alius. Credis tu
quod spiritus sanctus venit post tempora
apostolorum in aliquam personam eodem
modo quo venit in apostolos?
Qui ait. Si ego glorifico me
ipsum gloria mea nichil est. Cui
frater dixit. Tu dicis quod deus tunc
tibi abstulit fidem. Dic michi
si placet, si tu habes spem. Respon
dit. Qui non habet fidem, quomodo
habet spem? Dixit ei frater. Non
ne speras te habere vitam eter
nam? Respondit. Non credis tu quod
deus potest dare arram vite eterne
cui placet sibi? Et ait. Non lo
quamur modo plus de materia
ista. Credidit frater ille quod hec dix
it ne fratre tunc presente ibidem in
extasi raperetur. Dixit quoque
frater egidius quater se fuisse na
tum. Primo ait natus sum de
genitrice mea carnaliter.
Secundo in sacramento baptismi.
Tertio quando intravi istam reli
gionem. Quarto quando fecit michi
dominus graciam apparitionis sue.
Et ait illi predictus frater. Si irem
ad partes remotas et quereret
a me si cognoscerem te, possem
dicere sic? Triginta duo anni
sunt quod frater egidius fuit natus et
postquam fuit natus amisit fi
dem. Respondit. Sicut dixisti ita est.
Veruntamen non habebam fidem
ante ita bene sicut debebam ha

vocabitur d

et antequam fuit natus habuit fidem

be. tñ deus abstulit eã mi
hi. Et quãuis habet eã per
fcte sicut habenda est. deus
auferret eã sibi. Tñ talia p⁹
het habui q̃ meriu q̃ fun⁹
ligaret michi ad collũ. et t̃
herer p oẽs vicos istius ciui
tatis. Dixit q̃ alius. Si tu r
nõ habes fidẽ quid faces si
eẽs sacerdos et velles dicẽ
missã solẽpnẽ. quo tu dicẽs
credo in vnũ deũ? Rñdens le
ta facie et cantãs alta voce
dixit. Cognosco vnũ deũ pa
trẽ oĩpotentẽ. Videbat̃ fri e
gidio q̃ male fecerũt plati
ordĩs frm̃ minorũ. eo q̃ nõ
procurasset pro viribus cũ dñ̃o pa
pa nõ obtentu vane glẽ. sed
cõteplacione diui honoris du
ceret. et edificacõe primorum
canonizacionẽ frm̃ minorum
martirũ q̃ pro gloriosa cõfes
sione fidei fuerũt ap⁹ marro
chiũ interfci. Et si dñ̃s pa
pa voluisset eos canonizãe
bñ quidẽ. si autẽ. fr̃es hoc
procurãtes apud deũ eẽnt ex
cusati. Et addebat. Si exem
pla prm̃ nos precedenciũ nõ
habuissem⁹ forsitã in statu
priũe in quo sum⁹ nõ eem⁹
sed reddet vnicuiq̃ aurũ pro
auro scarletũ pro scarleto. ty
rannũ pro tyrannio. nec aliq̃s
vnã faciet deo et nõ aliã q̃
liter cũq̃. lamẽtabat̃ fr̃ egi
dius de cõfusõã ciuitatis de

bellatoẽ grãui dolẽs tñ de cru
delitate debellanciũ q̃ de pau
lo debellatorũ. et postq̃ dixit
q̃ de hijs fuit multũ cõdolen
dũ. addidit in hec verba. Vol
uit tñ deus q̃ hoĩes illi⁹ ciuita
tis penitẽnt et humiliarentur
quia sepe vicinos suos q̃bus
erãt potenciores satis inaniter
tractauerũt. Tũc dixit ei qui
dã religiosus. Si deus hec vo
luit nõ debem⁹ sicut tu dicis
eis cõpati. sed potius de illorũ
pena gaudẽ. q̃a oĩs homo de
bet cõformaẽ voluntatẽ suã vo
luntati diue. Rñdit. Ponam⁹
q̃ rex aliq̃s posuit edictũ q̃si
q̃ aliq̃s cõmiserit tale facin⁹ de
pitet̃ vel suspendat̃. et dato q̃
filius regis in crimĩe hũmodi
lapsus de mãdato regis tra
hat̃ ad mortẽ pdictũ. Credis
tu q̃ regi placet q̃ hoĩes ex
ultarẽt et dicẽnt. gaudeam⁹
q̃a dñ̃s rex ducit filiũ suũ ad
mortẽ? Non placet regi tale
gaudiũ sed displicẽt. Sic ẽ in
in isto negocio. Alia vice dix
it ei quidã. Si q̃s laudat me
de bono etiã qd̃ nõ habeo. iure
glorior vane. Rñdit. Si q̃s eẽt
pauperim⁹ totus plagatus et
pallidus vilissim⁹ et sordidis
et oĩno v
vestimẽtis ĩdutus et hoĩes veni
dissimulatus et hoĩes veni
rẽt ad eũ dicẽtes. valete dñ̃e
q̃a mirabiliter estis diues de
cor⁹ et pulcher et valde specio

osa vestimẽta et calciamenta
habetis. nõne stultus ẽet si in
his lauis ei placet. et se talẽ ar
bitraret esse q̃lem illi dicent
nũ sciret certissime re ĩ omo a
lit se habet.

de õnibꝫ religiosis

De õnibꝫ religiosis et re
ligionibꝫ q̃dã placent
deo et q̃dã displicẽt. Eorũ autẽ
q̃ placent sũt duo ordĩes. vn⁹
domi⁹ ordo amantiũ. alter pla
centiũ. In ordĩe aũt amãtiũ
et oẽs amãtes sũt serui magi
ni dei. et diligũt se in desiderio
adinicẽ ꝓpter deũ. Isti amãtes
q̃tuor hñt oculos. vn⁹ ocul⁹ sp̃
respicit q̃d sp̃ magis placeat
volũtati et beneplacito dñi dei.
Alius sp̃ respicit ꝑmiũ ad
dandũ ei sp̃ pacẽ et bonũ ex
eplũ. Aliorũ duorũ vn⁹ res
picit añ. ali⁹ retro. Ille q̃ añ est
respicit q̃d sibi ĩuenire debeat
de omi tp̃e q̃d facit. Qui retro
est speculatur si opus q̃d fa
cit placet dño deo. Et sic ocu
lus q̃ est añ respicit retro. et
q̃ est retro respicit añ. et isti
duo oculi sũt ĩdices opm. A
lius ordo dicit placentiũ. Et
placẽtes dicũtur oẽs illi q̃ se
custodiũt ne dicãt vel faciãt
aliq̃d tribulationẽ alti. Et si
alii faciãt eis tribulacõẽs ipi
sũt serui eorũ q̃ eos affligũt
de plena et bona volũtate
cordis. Et vadũt videlicet ad
iusticiã et nõ trãseũt termi
nos iusticie. rõnem ut faciãt
alicui. Isti duo ordĩes sũt in
beneplacito dñi dei. Isti aũt re
ligiosi q̃ sũt in discordiis et
morãtur in guerris et p̃lyis
et cõtencionibꝫ ꝓpter res terre
nas et nõ ꝓpter bonũ aĩe. Sed
ꝓpter securitatẽ se reputant
bonos. oẽs sũt in displicẽcia
dñi dei. Sed p̃nt de displicẽci
a redire ad placenciã ꝑ pñite
nciã et cõfessionẽ et cautelã. Sed
caueãt q̃a tãdiu p̃nt in ma
lo ꝑseuerare q̃ eis hostiũ mĩe
claudetur et ꝑcẽntur extra
saluationẽ. Et p̃lati magis
tri diuinitatis p̃dicatores et sa
cerdotes a deo sũt ordinati hac
rõne. ut faciãt aĩas trahere ad
saluationẽ. Et ut hoc feruẽti
us desiderent et appetũt q̃m vi
nũ vel aquã bibere cũ fortissi
me sitiũt et ut paciatur pe
nas ꝓ aĩabꝫ. Tales p̃dci ma
gistri p̃dicatores et sacerdo
tes oẽs sũt in beneplacito dñi
dei. Oẽs p̃dicti mgři p̃dicato
res et sacerdotes qui magis
sitiũt laudari et honorari
q̃ꝫ sitiãt aĩas trahere ad salua
tionẽ oẽs stant in displicẽci
a dei. Sed de displicẽcia p̃nt
redire ad placentiã si cõfiteã
tur et in hoc se custodiant.
Sed tñ p̃nt in hoc morari
q̃ claudetur eis hostiũ mĩe
et ꝑcẽntur extra saluacõẽs.
Oẽs gẽtes faciat nasci dñs de⁹

ꝓpter honorē suū. Et ꝓpt̄ hāc
rōnē ut debeāt eū diligē sup
oīa et primū ꝓpter deū sicut
seipsos. In tñ vna gēs diligit
aliā in ꝯtntū se amāt et hor
tant̄ ad saluationē. Omīs
gens q̄ nō amat et nō timet de
ū est in pc̄o mortali et ē da
ta in man⁹ ody et ꝑuerta ext̄
saluationē. Oīs gens q̄ gra
desat in sua reputacōe et re
putat se altā et bonā de hoc
qđ dei est nec recognosat a
deo qđ habet ipē puniētur
eā malis gratib; suis. Oīs
gens q̄ nō wlt portāe peni
tēciā et penā pro pc̄is datā
est in man⁹ pene. et ꝑuerta ꝫ
ext̄ saluationē in dāpnatio
nē. Oīs gens q̄ nō timet ⁊ pu
net d̄m dabit̄ in man⁹ mag
ni pauoris. et ꝑuert̄ ext̄ sal
uationē in dāpnationē. Gē
tes q̄mq̄ amāt res q̄ dnīm q̄ fe
cit eas. ꝓpter res puniētur i
tribulationib; et flagellis. Gē
tes q̄ nō diligūt bonū suū
id ꝫ salutē aīe sue habebūt
malū suū. id ꝫ dāpnationē
aīe sue. Oīs gens q̄ rōnem
dnī sui nec vult audiē nec
obseruāe ordiāta est ad pe
nā. Oīs gens q̄ deridet v̄bū
dei. ordinata est ad penā ire.
Sicut sol qn̄ oritur stelle a
mittūt lumē suū respc̄u so
lis. sic luna et sol pdunt lu
mē suū respc̄u vni⁹ aīe glo
siante. Excuso aūt me coram
deo et vobis q̄ nō sū ego qui
dico p̄dicta. quia p̄ me sufficē
deret in futurū. et ꝑuerteret i
dāpnacōe; ext̄ saluacōe;

Octo sūt lapides p̄ciosi q̄s
dedit dn̄s scīs heremitis v̄to fra
tribus v̄to diuīco scīs quoq; mo
nachis et oīb; scīs suis. Prim⁹
est dole de pc̄is et ea pure co
fiteri et penitēciā p̄ eis portāe
et caue de futuris. et eē obedi
entē. Scd̄us est. q̄a scā eādi
cati erāt ab oī spēcie mun
di et hoim. ita q̄ corda eorū
nullā radicē tp̄alitatis nec
carnalitatis inueniēna ubi se
tenēnt nisi ad solū deū q̄ re
da fecerāt nemo reutebant.
Tercius est q̄ oē bonū qđ ha
bebāt recognoscebāt a dn̄o
deo. et oē malū a suis pc̄is.
Qrtus est. q̄ quicq; eis mu
lū dicebāt vel faciebāt erāt
eis seruiētes de plena volu
tate et bona cordis. Quītus
q̄ amabāt rep̄hensiōes ⁊ nō
honores. et diligebāt vnita
tē in oī gente p̄ie. et erāt q̄
misericordes et pŷ. Sextus q̄
reputabāt se oīb; alijs in
feriores. et oēs alios meliores
se. Septim⁹ q̄ ipi seruiebāt
et nō expectabant seruiri. et
quicq; eos reputabāt viles
ipi cū eis se viles reputabāt.
Octau⁹ q̄ oīa b̄n̄ficia recog
nosciūt a deo. et ea sibi red

debant dicentes. Domine quod sumus
quia si abstuleris a nobis bona
tua que nobis fecisti erimus pe
iores omnibus que sunt in prouincijs.
Quia qui sibi bona que dei sunt
appropriat. deus eum expropriat.
Et qui nichil appropriat sed to
tum deo attribuit. huic deus bo
na sua que ipse facit appropriat

Explicant collationes egidii. C
de capitulo generali cui interfuit
beatus dominicus. xxi.

Erat in quodam capitulo generali quod
fidelissimus christi seruus fran
ciscus in planicie sancte marie
de angelis celebrauit. congrega
ti ultra quinque milia fratrum. Af
fuit etiam ibi beatus dominicus ca
put ordinis predicatorum cum sep
tem fratribus de ordine suo. Affuit
insuper ibi dominus cardinalis os
tiensis valde deuotus beato francis
co et fratribus eius. cui sanctus fran
ciscus predixerat quod debet fieri pa
pa. et ita factum est. Cum in curia
domini pape esset tunc perusii et
dictus cardinalis studiose as
sisium adiit. et omni die venie
bat ad videndum sanctum franciscum
et fratres. et quandoque cantabat mis
sam. quandoque sermonem faciebat eis
de. Cum autem veniret visitare il
lud sanctum collegium. et videret il
los in campo predicto turmatim
ad lx ad c et ad cc et ad ccc
sedere aut in collocutione diuina.
aut in orationibus et lacrimis.
aut in exercicijs caritatis. et cum

tanto silencio quod nullus erat ibi
rumor vel strepitus. admi
rans de tanta multitudine ut
castrorum acies ordinata cum
lacrimis et magna deuotione
dicebat. Vere castra dei hec sunt.
Non enim audiebat aliquis inter
eos fabulas dicere siue tru
fas. sed ubicumque congregabantur
vel orabant vel plorabant vel
de salute anime loquebantur. Et i
habebant in illo campo tecta
distincta per turmas de crati
ciis in circuitu et supra. Vn
de propter hoc fuit vocatum capitulum
de craticiis. Lecti vero erant vel
terra vel modicum de palea. cer
uicalia vero lapides siue lig
na. Propter quod erat tanta tan
ta deuotio quod et curia ibi propin
qua multi comites et barones
duces et milites. cardina
les etiam personaliter cum episcopis
et clericis. et nobiles cum po
pularibus concurrebant ut vi
derent tam sanctam congregationem
et humilem quam mundus num
quam habuit de tot sanctis hominibus
simul. ad videndum etiam ca
put ipsorum franciscum sanctissimum
qui tam pulchram predam mun
do rapuerat et tam deuotum
gregem ad beata christi pascua con
ducebat. Congregatis autem om
nibus surrexit sanctus pastor et
venerabilis dux sanctus franciscus
et in feruore spiritus sui illi be
ato gregi verbum vite proposuit

911

et voce altisona et iubali quam sibi divina unctio infundebat. Et istud thema proposuit. Magna promisimus, sed maiora promissa sunt. Servemus hec, suspiremus ad illa. Brevis voluptas sed perpetua pena. Modica passio, gloria infinita. Et super hec verba devotissime predicando hortabatur omnes ad obedientiam sancte matris ecclesie, ad suavitatem caritatis fraterne, ad orandum pro universo populo sancto dei, ad patientiam in adversis, ad mundiciam et castitatem angelicam, ad pacem et concordiam cum deo et hominibus, ad humilitatem et mansuetudinem cum omnibus, ad mundi contemptum, et ad fervorem et zelum evangelice paupertatis, ad sollicitudinem et vigilantiam orationis et divine laudis, ad iactandam totam curam et sollicitudinem anime et corporis in pastorem bonum et nutritorem animarum et corporum dominum Ihesum Christum benedictum. Et propter hec melius ad observandum, precipio vobis fratribus omnibus hic congregatis in merito obedientie salutaris, quod nullus vestrum curam aliquam vel sollicitudinem habeat de aliqua re comestibili vel potabili aut de aliquibus necessariis corporis, sed tantummodo intendatis orationi et laudi dei, omnem curam vestram proicientes in Christum, quoniam ipsi est specialis cura de vobis. Et ita fecerunt omnes hilari animo ad orandum currentes. Sanctus autem Dominicus qui adhuc erat presens admirabatur de mandato quod fecerat sanctus Franciscus et reputabat illum indiscrete precepisse co[...] quod hoc precepisset, et nichilominus in tam magna multitudine inconvenientia debere contingere. Sed dominus Ihesus Christus volens ostendere quod ipse curam gerit de tam magnis omnibus et suis pauperibus singularem, manifestavit inspirando. Factum est namque domini super Perusinos, Spoletanos, Fulginenses, Assisinatenses et alias circumadiacentes terras et veniebant cum asinis, mulis et curribus oneratis pane et vino, fabis et caseo et omnibus bonis quibus putabant illos pauperes indigere. Insuper portabant tobalias et vasa magna et parva et quodcumque utensilium opus erat [...]cent. Et beatum se reputabat qui devotius et affectuosius servire posset. Et in omnibus illi beati multitudini necessaria studiosissime providere. Vidisses autem tunc illorum sanctorum militum et nobiles devotissime servientes. Vidisses ibidem clericos devotos et fra[...]les more domicellorum undique discurrentes. Vidisses ibi iuvenes adolescentulorum floridam iuventutem cum tanta reverentia ministrantem ut non videretur parvis fratribus sed apostolis domini ministrare Ihesu Christi servire. Que omnia cum sanctus Dominicus cerneret et divi-

nā p̄udentiā v̄e cognosceret. et
humiliter redarguit semetip
sū de iudicio indiscretionis p̄
dicte q̄d fecerat genu flectēs
b̄to francisco dixit humiliter cul
pā suā. et ait. Vere deus habet
curā de istis sc̄is paupculis et
ego nesciebā. Vn̄ ex nunc ego
pmitto sc̄m euangeliū paup
tatē. et maledico oēs frēs ex
pte dei de ordīe meo q̄ in ipo
ordīe ap̄uū habē p̄sumpserit.
Fuit igit̄ sc̄us dn̄icus valde
edificatus de fide sc̄i francisci.
et obia et paupertate tā ordina
ti et tā magni collegii. et de
prudentia diuina. et copia habū
dātissima oībus rei. Nā sicut v̄e
sapiens et sc̄us dn̄i fidelissi
mus in oībus verbis suis ad
u̇tat q̸ sicut agri v̄gultum cres
cere faciat et lilia. et sicut pascat
celi volatilia. sic suis deuotis
pauperibus cuncta p̄bet necc̄aria.
In isto aūt capitlo fuit dictum
sc̄o francisco q̸ multi portabāt
loricas ad carnē et circulos
ferreos. p̄pter q̄d aliq̄ infirma
bātur. et aliq̄ moriebātur. et
multi īpediebātur orōe. Unde
ipse sicut discretissim⁹ p̄r p̄ce
pit oībus p obediam salutarē
q̸ quicūq̄ habent loricas et
circulos ipos in conspectu eius
deponēt. et inuente sūt bene
quingente lorice. et circuli fer
rei brachiorū et ventris in tā
ta quantitate q̸ fecerūt mag
nū aceruū. q̄ fecit cuncta relī
qui. Post hec sc̄us p̄r docens
et consolans vniu̸sos et istru
ens quō de p̄nti sc̄lo nequā
euaderent cū bndictione dei et
letitia leti spiritualit̄ cunctos co
solatos remisit in diu̸sas
mūdi p̄uincias. Ad l. d. n. i. x̄.

Q̄uo dn̄s reuelauit sc̄e clare et fratri siluestro q̸ sc̄us fran cisc⁹ debet p̄dicare. xxii.

Tempore quo sc̄us fran
ciscus in sue conuersionis
p̄ncipio cū iā plures
socios congregasset. positus fu
it in magne dubitationis a
gone. an saltem vacaret ora
ni continue. an aliqn̄ p̄dicati
oni intenderet. et cupiebat val
de scire quid amplius placet do
mino ihu xp̄o. et sc̄a humilitas
nō p̄mittebat sc̄m franciscū
de se ip̄o p̄sumere. ideo ad alioꝝ
refugiū se conuertit. quorū orō
nibus diuinū beneplacitū inue
niret. Vn̄ vocauit frēm mas
seū. et ait illi. Carissime vade
ad clarā et dicas ei ex parte
mea. q̸ ipa cū spūalibus socijs
suppliciter deū roget. ut īdi
cet michi an aliqn̄ predicē.
an vacem orōni continue. Va
de et ad frēm siluestrū q̄ mo
rat in monte subasij et dicas
ei silr̄. Iste fuit ille dn̄s silues
ter q̄ crucē aureā vidit p̄ce
dentē ex ore francisci in longū
usq̄ ad celos et in latū usq̄

ad mundi fines. que erant tante de
uotionis et gratie quod quicquid postu
labat statim exaudiebat a deo.
Singulariter spiritus sanctus fecerat
etiam eum dignum diuino colloqui
o. propterea sanctus franciscus magnam
deuotionem et fidem habebat in
eo. Morabatur ipse frater siluester
solus in loco predicto. Frater vero
masseus prout a sancto francisco fu
erat sibi impositum primo beate clare
et postea fratri siluestro amba
siatam predictam imposuit. Frater
autem siluester ad orandum perrex
it. et cum oraret statim habuit
diuinum responsum. et statim exiuit
ad fratrem masseum dicens. Hec ti
mandat tibi dominus. ut dicas fratri
francisco. quod ipsum non propter se so
lum vocauit dominus. sed ut fructum
faciat animarum. et multi per eum lu
crentur. Post hec frater masseus
redyt ad sanctam claram ut sciret
quid a domino impetrasset. Que respon
dit. quod tam ipsa quam sorores re
sponsum habuit a domino responsioni
fratris siluestri per omnia simile.
Redyt ergo frater masseus ad sanctum
franciscum. Quem sanctus in caritate
recipiens abluendo refectionem.
Sumpto vero cibo fratrem masseum
vocauit in siluam et nudato
capite cancellatisque manibus
genu flexit et interrogauit di
cens. Quid iubet dominus noster ihesus
christus ut faciam? Respondit frater mas
seus quod tam fratri siluestro quam so
rori clare et sorori vna fuit r

christi benedicti responsio. scilicet quod u
ult ut vadas ad predicandum qui
a non vocauit te propter te solum
sed etiam propter salutem aliorum. Et
tunc facta est manus domini super san
ctum franciscum. et in feruore spiritus to
tus ignitus virtute altissimi
dixit. Eamus in nomine domini. Et
assumpsit sibi in socios fratrem
masseum et fratrem angelum sanctos
viros. Et cum irent quasi fulgur
in impetu spiritus non attendentes
ad viam nec ad semitam venerunt
ad castrum quod dicitur cannarium.
predicauit ibi in tanto feruore
quod illi omnes de cannario mares
et mulieres volebant ire relicto
castro post eum. Sanctus vero franci
scus ait illis. Non festinetis et
ego ordinabo quod pro salute vestra
facere debeatis. Et ex tunc cogita
uit facere ordinem tertium ut sa
lute omnium vniuersaliter prouide
ret. et dimittens illos valde con
solatos et ad penitentiam dispo
sitos recessit inde. Et venit inter
cannarium et beuanium et transi
ens per territorium illud in eodem
feruore cum sociis candidus re
spexit quasdam arbores iuxta vi
am. in quibus residebat tanta mul
titudo auium diuersarum quod nunquam
in partibus illis fuit visa similis
multitudo. In campo insuper iux
ta predictas arbores multitudo
maxima diuersarum auium reside
bat. Quam multitudinem sanctus
franciscus prospiciens et admiratus

sto super se spiritu dixit sociis. Vo
bis hic me in via expectantibus
vado et predicabo sororibus meis
aviculis. Et intravit campum
ad aves que residebant in terra.
Et statim cum predicare incepit om
nes aves in arboribus residen
tes descenderunt ad eum. et simul
cum illis de campo immobiles per
manserunt. cum tamen sanctus Franciscus
iret inter eas plurimas tunica con
tingendo et nulla earum penitus
movebatur. sicut recitavit fra
ter Iacobus de Massa qui sanctus homo
fuit. et qui omnia supradicta ab ore
fratris Massei qui in illo miraculo
fuit socius sancti patris. Quibus avi
bus sanctus Franciscus ait. Multum te
nemini deo sorores mee aves et
debetis eum semper et ubique laudare
propter liberum quem habetis ubi
que volatum. propter vestitum dupli
catum et triplicatum. propter semen
vestrum a deo in archa noe reser
vatum. propter elementum aeris vo
bis deputatum. Vos non seminatis
neque metitis et deus vos pas
cit et dat flumina et fontes ad
potum. montes et colles et saxa
et abietes ad refugium. et ar
bores altas ad nidum. Et cum
nec filare nec nere sciatis pre
bet tamen vobis et filiis vestris ne
cessarium indumentum. Unde mul
tum diligit vos creator vester qui
vobis tot beneficia contulit. Qua
propter cavete vos mee avicu
le ne sitis ingrate. sed semper deum

laudare studete. Ad hec sanctissi
mi patris verba omnes ille aves
ceperunt aperire rostra. expan
dere alas. et extendere colla. et re
verenter usque ad terram flectere ca
pita. et suis cantibus et gestibus
demonstrare quod verba que dixe
rat sanctus pater eas multipliciter
delectabant. Sanctus vero pater similiter
cum hec aspiceret mirabiliter
in spiritu exultabat. et miraba
tur de tanta multitudine avium
et de varietate pulcherrima et
de ipsarum attencione. et fami
liaritate concordi. et propterea in
eis ipse laudabat mirabiliter
creatorem. et ipsas ad creatoris
laudem dulciter invitabat. Com
pleta vero predicacione et laudis
dei exhortacione fecit omnibus
avibus signum sancte crucis et eas
licencians de laude dei instanter
ammonuit. Tunc omnes ille aves
simul in altitudine se levave
runt et in aere simul fecerunt
magnum et mirabilem cantum.
Et completo cantu secundum crucem
a sancto patre factam se cruciformi
ter diviserunt. et in partes quatu
or direxerunt. et quelibet pars in
altum se cum cantu mirabili le
vando ad unam de quatuor parti
bus mundi se direxerunt. una
versus orientem. alia versus occi
dentem. tercia versus meridiem. quar
ta versus aquilonem. ostendentes quod
sicut eis erat predicatum a sanctis
simo patre et futuro sancte crucis

significaveram. sic se in ceteris modum diviserat. Cantando vero centiformiter per quatuor partes mundi volabant innuentes quod crucis signatio per patrem sanctissimum renovata per totum mundum per eius fratres erat portanda. qui nomine minorum nichil proprium possidentes in terra solius dei providentie committunt. et ideo tales per Christum aquile comparantur et appellantur cum dixit. Ubicumque fuerit corpus illic congregabuntur et aquile. Quia sancti qui sperant in domino assument pennas ut aquile volabunt et non deficient in eternum. Ad l. d. n. i. x. amen.

De temptatione fratris Rufini. et quomodo apparuit sibi Christus. xxiii.

Frater Rufinus de nobilioribus de Assisio socius beati Francisci cum quodam tempore veniret beato Francisco fuit a demone de predestinatione vexaretur in anima. nam suggerebat cordi eius hostis antiquus quod ipse non esset de predestinatis ad vitam et perderet quicquid in religionis servicio faceret. Propter hanc vexationem per multos dies in mente durante totus erat melancolicus et effectus tristis. Et hanc suam pugnam sancto Francisco dicere verecundabatur. nichilominus tamen orationes consuetas et abstinentias minime dimittebat. sed hostis antiquus volens sibi tristiciam super tristiciam addere quam graviter vulnerat servos dei. ad pugnam interiorem addidit etiam exterius inpugnationem. Unde apparens sibi in specie crucifixi dixit. O frater Rufine quare in orationibus et penitentia te affligis. cum tu non sis unus de predestinatis ad vitam. Et hoc credas michi quia ego scio quos elegerim. et non credas filio Petri Bernardonis si tibi contrarium dixerit. nec ipsum interroges de ista materia quia ipse vel alius hoc ignorat. sed ego qui sum dei filius bene scio. et ideo credas michi pro certo quod tu es de numero dampnandorum. Et ipse frater Franciscus tuus pater est etiam dampnandus. et quicumque sequitur eum decipitur. Frater vero Rufinus iam obtenebratus a principe tenebrarum. quod iam fidem et amorem in sanctum Franciscum perdiderat. et hec sibi dicere non curabat. Sed sancto patri quod [illegible] frater Rufinus non dixit spiritus domini revelavit. Unde ipse pater previdens in spiritu tantum dicti fratris periculum misit fratrem Masseum pro ipso ut ad eum omnino veniret. Nam frater Rufinus et sanctus Franciscus stabant in loco montis Subasii. ipse assi[illegible]sum. Frater Rufinus fratri Masseo respondit. Quid habeo ego facere cum fratre Francisco? Et tunc frater Masseus homo totus dei sapientia plenus tunc clare cognoscens malignum hostis fallaciam ait. O frater Rufine nescis tu quod sanctus Franciscus est sicut angelus dei. qui tot animas illuminavit in mundo? et a quo etiam nos tot divine gratie dona recepimus?

Unde ego volo quod tu omnino venias ad eum. quia clare video te a dyabolo deceptum. Statim autem frater rufinus venit ad sanctum franciscum. Et cum sanctus franciscus vidisset eum a longe cepit clamare. O frater rufine captivelle cui credidisti. et dixit sibi per ordinem temptacionem quam habuerat intus et extra. et sanctus pater docuit eum quod ille qui predicta sibi suggerebat erat diabolus et non christus. et ideo nullo modo eius suggestionibus assentiret. sed quando dicet tibi tu es dampnatus. Tu secure respondens. Aperi os quia faciam tibi stercus. Aperi labora et motete caco. Et hoc sit tibi signum quod ipse est diabolus. quia dicto hoc verbo statim fugiet. Adhuc enim recognoscere debes ipsum fuisse diabolum. quia cor tuum induravit ad omne bonum quod est proprium officium. Sed christus benedictus numquam cor hominis fidelis indurat ymo dicit. auferam tibi cor lapideum. et dabo tibi cor carneum. Frater vero rufinus cum sanctus franciscus sibi diceret per ordinem temptacionis seriem qua intus et extra vexatus extiterat cepit fortissime lacrimari. et adorans sanctum franciscum et culpam humiliter recognoscens de hoc quod ab ipso celaverat ac totus confortatus in domino per monita sancti patris totus fuit mutatus in melius. Sanctus autem franciscus dixit. Vade fili et confitearis et orationis consuetum studium non dimittas. et sciens pro certo quod hec temptacio erit tibi in magnam utilitatem et consolacionem sicut experieris in brevi. Frater autem rufinus rediit ad cellam suam ad orandum in silva. Et dum staret cum multis lacrimis ad orandum. ecce venit hostis in persona christi dicens. Frater rufine nonne dixi tibi quod tu filio petri bernardonis non crederes. quia es dampnatus et in orationibus et lacrimis non labores. Quid enim prodest tibi si dum vives affligeris et dum morieris es dampnatus. Et statim rufinus respondit. Aperi os quia faciam tibi stercus. Tunc diabolus indignatus recessit cum tanta tempestate et commotione lapidum montis subasii quod per magnum spacium fluxit lapidum horrenda multitudo ubi adhuc apparet lapidum horrenda ruina. Nam per vallem eandem montis saxa se invicem collidendo ignem plurimum emittebant. Unde ad tam terribilem strepitum sanctus franciscus et socii admirantes extra predictum locum ut novitatem illam aspicerent exierunt. Et frater rufinus tunc manifeste cognovit quod ipsum hostis deceperat. Unde secundo ad sanctum franciscum rediit. et prosternens se in terram iterum culpam suam dixit. Qui confortatus a sancto francisco totus pacificatus remansit. Et cum post hec staret cum multis lacrimis orans ecce christus

bñdc̃us sibi apparuit. et to
tã aiam diuino lãguescit amo
re dicẽs. Bñ fecisti fili q̃a cre
didisti frĩ francisco. q̃a ille q̃ te
ↄtristauerat fuit diabolꝰ. ego
aũt sũ xp̃us mgr̃ tuꝰ. et ut
de hoc te reddã certissimũ. hoc
sit tibi signũ q̃ donec ĩ mũ
do isto eris nũq̃ de cetero tristis
eris. Et bñdixit xp̃us fratrẽ
rufinũ et dimisit eũ in tã
to gaudio et dulcedĩe spũs q̃
et eleuacõe mẽtis q̃ die noc
tuq̃ absorptus erat in deum.
Et ↄfirmatus est ex tũc in tã
ta gr̃a et bñdictione et securi
tate salutis etne. q̃ totus est
in uirũ alterũ renouatꝰ. Ad tã
tã etiã mẽtis eleuationẽ et
oronis pseuerantiã ↄfirma
tus q̃ stetisset ↄtinue ista p
uulũ circulũ die noctuq̃ ↄtẽ
plari diuina. si eũ aliq̃s non ĩ
pediuisset. Vñ dicebat scũs
franciscus de eo q̃ fr̃ rufinꝰ e
rat dũ adhuc uiuet canoni
zatus in celo a dño ihu xp̃o
Et q̃ ipse nõ dubitaret in absẽ
cia sua dicẽ scĩm rufinũ adhuc
existentẽ in terra. Ad l.

De mirabili et humili obiã sanc
ti fr̃is rufini. xxxiij.

Erat fr̃ rufinꝰ propter assi
due ↄtẽplacionis studiũ ita ab
sorptus in deũ q̃ q̃si insensibi
lis factus valde raro sibi loq̃ba
tur. nec insup verbi dissemĩan
di erat p̃ditus gr̃a. Nã loquẽ
di audaciã et facundiã nõ ha
bebat. Scũs aũt franciscus una
die precepit frĩ rufino ut iret
assisiũ et p̃dicaret ppl̃o quidq̃
altissimꝰ inspiraret. Fr̃ uero ru
finꝰ r̃ndit. Pr̃ reuerende peto
et nõ mittas me ad hoc opꝰ
q̃a sicut bñ nosti ego gratiã
verbi nõ habeo. et sũ etiã sim
plex et ydiota. Scũs aũt
franciscus dixit. q̃a nõ statĩ obe
disti michi. ideo p̃ obiam p̃cipi
o tibi q̃ nudus solis brachꝭ
remanẽtibꝰ vadas assisiũ. et
intrãs aliquã ecclãm sic nu
dus ppl̃o p̃dicabis. Qui stati
sicut verꝰ obediẽs nudus p
rexit assisiũ. et facta reuerẽcia
in q̃dã ecclã ad p̃dicandũ
surrexit. Pueri aũt et hoĩes
ceperũt ridẽ et dicẽ. Ecce isti
tantã faciũt penitẽciam q̃ effi
ciuntur amẽtes. Interĩ scũs fran
ciscus cogitãs de p̃mpta obia
fr̃is rufini et de mãdato suo
tã duro cepit seipm̃ durissĩe
increpare dicẽs. Vñ tibi fili p
tri bernardonis vilis homũcio
p̃cipe frĩ rufino q̃ est de nobi
lioribꝰ assisij ciuibꝰ ut vadat
nudus ad p̃dicandũ ppl̃o.
Per deũ ego faciã q̃ tu in te ex
perieris q̃ in alio mandas q̃
tu nõ facis. Et hoc dicto ĩ fer
uore spũs sci nudauit se tu
nicam et nudus iuit assisium
ducẽs secũ frẽm leonẽ q̃ sua
et fr̃is rufini tunicam defere

tissie apportaret. Que cum assisi
nates nudatum cernerent velut
fatuum deridebant putantes eum
quod fratrem rufinum propter penitentiam
insanie. Beatus autem franciscus in
uenit fratrem rufinum predicantem. et
deuote dicebat. O carissimi fu
gite mundum. dimittite peccatum. et
reddite alienum. si vitare vul
tis infernum. Seruate autem man
data diligendo deum et proximum
si pergere vultis ad celum. Et a
gite penitentiam quoniam appropinquabit
regnum celorum. Et tunc sanctus fran
ciscus nudus ascendit ambonem
et predicauit tam stupenda de con
temptu mundi. de penitentia sancta. de
paupertate voluntaria. de deside
rio celestis regni. de nuditate
et opprobriis. et sanctissima passi
one ihesu christi crucifixi. quod cuncti
mares et mulieres qui ibi conuene
rant in magna copia ceperunt al
tissime flere. et incredibili de
uocione et compunctione misericordiam
altissimi ad sydera conclamabant
ita quod quasi omnes in nouum mentis
stuporem versi sunt. Et fuit in il
la die in assisio tantus planctus
in ipso assistente quod numquam in illa
ciuitate de passione domini nostri
ihesu christi fuit similis planctus au
ditus. Et sic edificato populo. et
christi omnibus consolatis in vocibus
altissimis benedicto nomine domini
nostri ihesu christi sanctus franciscus re
induit sanctum fratrem rufinum. et
sic simul reinduit et se. rein

duitus tamen glorificando et lau
dando deum quod semetipsos vicerant
et oues christi edificauerant. et quam
contempnendus sit mundus ostende
rant. ad locum portiuncule re
dierunt. et beatos se reputabant
qui possent eorum tan gere
fimbriam vestimenti. Ad lau

de fratre rufino quomodo libera
uit demoniacum. xxv.

Predictus autem frater rufinus pro
pter magnam cordis atten
tionem ad deum et angelicam men
tis quietem. quandoque ab aliquo
vocabatur cum tanta grauitate
et dulcedine et vocis morosi
tate ipsum vocantibus respondebat. quod
videbatur de alio mundo redire.
Vnde semel vocatus a sociis ut
iret pro pane. ille sicut vere diui
nus respondit. Valde libenter. Cum er
go panem per assisium mendicaret
et ecce ducebatur unus demonia
cus fortiter ligatus et a mul
tis associatus hominibus qui eum du
cebant ad sanctum franciscum ut eum
a demonio liberaret. Qui cum
a longe vidisset fratrem rufinum
cepit clamare et fugere tam for
titer quod fractis omnibus vinculis
de manibus omnium exiliuit. Illi
autem de tanta nouitate mirantes
coniurauerunt eum ut dice
ret cur modo ut plus solito torque
ret. Qui respondit quod ille frater pau
perculus sanctus rufinus qui incedit
cum pasta suis sanctis virtutibus et
humilibus orationibus me incendit.

dixit et cruciat. et propterea non pos-
sum plus in isto homine commorari.
His dictis statim exivit. Quod au-
diens frater Rufinus quia illi homines et
etiam infirmus sanatus mag-
nam illi reverentiam exhibebant,
dedit [illegible] laudem domino nostro Ihesu
Christo. exhortatus est illos ut in
hiis omnibus glorificarent dominum nos-
trum Ihesum Christum qui cum patre et spiritu
sancto vivit et regnat deus per omnia. Amen.

Quomodo frater Rufinus vidit
et tetigit plagam lateris sancti
patris Francisci. xxvi.

Beatus pater noster sanctus Francis-
cus illas sanctissimas plagas quas
sibi in manibus ac pedibus ac la-
tere Christus dei filius miraculose im-
presserat ita diligenter oculis omni-
um abscondebat quod vix aliquis po-
tuit illas dum viveret sanctus ad ple-
num aspicere. Nam ibat deinceps
calciatus. et de manibus non ni-
si digitorum cacumina sociis appa-
rebant. ita manus cum pedibus
abscondebat. Memorans illud quod
dictum est per angelum sancto Thobie.
Bonum est sacramentum regis
abscondere. Potissime vero plagam
lateris ita dum vixit semper obtexit
quod excepto fratre Rufino qui quadam
pia industria illam videre promeru-
it. Nullus alius dum viveret vi-
dere valebat. Frater autem Rufinus tripli-
ci testimonio de sacratissima pla-
ga lateris se et alios certissimos
reddidit. Primo quia cum aliquando
lavare deberet femoralia sancti
patris inveniebat illa ex parte dex-
teri lateris multiplicatur cruentata.
Propter quod certitudinaliter adverte-
bat quod ille erat sanguis qui de pla-
ga dexteri lateris defluebat. Re-
prehendebat sanctus Franciscus fratrem
Rufinum quando advertebat quod dicta fe-
moralia explicaret ut signum i
cerneret supradictum. Iterum autem fra-
ter Rufinus ut de hoc certius redde-
retur cum semel scalperet sanctum patrem
digitum manus in ipsam plagam im-
mersit. Propter quod sanctus Franciscus
fortiter angustiatus clamorem
magnum emisit dicens. Parcat
tibi deus o frater Rufine. et quare hoc
facere voluisti? Tercio cupiens
[v]idere frater illam venerabilem plagam cor-
poreis oculis cernere. cum quadam
caritativa cautela dixit sancto Fran-
cisco. Rogo te pater ut unam michi
maximam consolationem facias quod
tunicam tuam des michi. et meam
accipias in caritate paterna. Hoc
autem faciebat frater Rufinus ut cum
sanctus Franciscus se expoliaret, pla-
gam lateris quam aliquando manu
tetigerat. etiam oculis cerneret. Ita
factum est ut sanctus Franciscus ma-
tria fratris Rufini assentiens expo-
liavit se tunicam suam et tunicam
illius accepit. Et quia solam illam
habebat dum se exueret non sic
contegere potuit quin frater Rufinus
dictam plagam diligenter aspiceret.
Et sic de illa sancta plaga fuit
per tria dicta testimonia plenarie
confirmatus. Ad laudem etc.

Quomõ aĩa fr̃is rufini erat v
na de tribus animabus sancti
orib;. C.xxvij.

Sicut dñs nr̃ ih̃s xp̃s bene
dictus dicit in euãgelio. Cognos
co oues meas. et cognoscunt
me mee. Ita btũs pr̃ nr̃ fran
ciscus tãm bonꝰ pastor oĩa
merita et ỽtutes sociorũ suo
rũ dño reuelãte sciebat. In
sup defctũs et vicia. ꝓpter qđ õ
nibʒ nouerat de oportuno re
medio ꝓuidẽ. humiliando vide
licet supbos et hũiles exaltã
do. vitupando vicia et colẽdo
ỽtutes. sicut qlibet potest ad
uertere in mõstrandis reuela
cionibʒ q̃s habebat de illa sua
familia ꝑmitiua. Nã vt v
nũ de multis commemorẽ semel
scũs frãnciscus sedẽs in quodã
locello cũ socijs suis. se cũ illis
in diuinis exercebat. Fr̃ aũt ru
finꝰ vir utiq; sctãte ꝑspicuus
nõ erat tũc cũ illis in illo di
uino colloquio. q̃a nondũ de silua
exierat. in quã causa orõnis
ꝑrexerat. Et dũ scũs frãnciscꝰ
cũ predc̃is socijs in scĩs exhor
tacionibʒ et colloquijs diuinis pro
cederet. et ecce fr̃ rufinꝰ nobilis
ciuis assisij sed nobilior seruꝰ
dei virgo purissimꝰ et ex con
templacionis diuine prerogatiua
nobili sublimatus. odorifere in
sup conuersationis floribʒ corã
deo et hõĩbʒ adornatꝰ. egre
diebatur de silua ubi steterat
celestia contẽplari et meditari. et
trãsibat parũ a lõge a scõ fran
cisco. Quẽ cũ scũs frãnciscus a lõ
ge cerneret uertẽs se dixit ad
socios. Dicatis michi carissimi
q̃ est sanctior aĩa quã deus ha
bet in hoc mũdo. Qui humiliter
rñderũt q' estimarẽt ipm̃ sãc
tũ frãnciscũ hoc ꝑuilegio subli
ari. Ipse vero rñdit. Ego carissi
mi fr̃es sũ indignior et vilior
homo quẽ deus habet in mũ
do. Sed videtis vos illũ fr̃em r
ufinũ nũc exeuntẽ de silua.
Dñs reuelauit michi q' aĩa
eius est vna de sanctioribʒ aĩa
bus q̃s deus nũc habet ĩ mu
do. Et firmiter dico vobis q' ego
nõ dubitarẽ ipm̃ frm̃ rufinũ
vocarẽ sc̃m adhuc viuit in cor
pore. cũ aĩa eius sit in gr̃a cõ
firmata et sãctificata et canoni
zata in celo a dño ih̃u cristo.
Hec aũt dicebat scũs frãnciscus
in absencia dicti fr̃is. in q̃bus
ostendebat q' ipse scũs pr̃ sicut bo
nꝰ pastor oues suas nouerat
a q̃bus ỽtutibʒ et in q̃bus de
ficerẽt. qđ ostendit in fr̃e helia
cũ eũ reprehenderet de supbia. et
in fr̃e iohãne de capella. cũ il
li ꝓpter eius maliciã prediceret
de suspẽsione ꝓpria. et in fr̃e cuiꝰ
guttur tenebat diabolus cũ i
corrigeret illũ de ĩobediẽcia. Et
venientibʒ fr̃ibus de terra labo
ris cũ argueret vnũ illorum de i
pestilẽcia quã contra sociũ fe

cerat in via. sicut apparet in
fre bernardo et fre rufino pre
dicto et pluribus aliis de quibus deus
bto francisco tamquam bono pasto
ri magnaliter revelavit. Ad
laudem dni. Quomodo cristus
apparuit sancto fri iohanni de al
verna. et qualiter fuit raptus
in xpm amplexando. xxxviii.

Gloriosus qui fuit in conspectu
dei btissimus pr nr fra
ciscus apparet in dilectis filiis
quos in ordine suo spiritus sanctus
aggregavit. Inter quos singu
lariter effulsit sanctus fr iohes de
alverna. Hic namque cum iuveni
lem etatem gereret sed per sapientiam
cor senile. primo viam que custo
dit corporis et mentis mundiciam
totis visceribus apprehendere cepi
ebat. et volens mundum cum suis
amatoribus derelinquere. et florem
sue angelice puericie brachiis
crucifixi offerre. inspiratus a deo
ordinem sti francisci in quo au
dierat crucis xpi stigmata re
novari devotus intravit adhuc
puer. Cum autem uni sco fri pro
spiritualium disciplina fuisset commis
sus. qui a dicto fre verba divina
audierat cor eius ut cera li
quescens tante eius suavitate
gre intiori homine replebatur
quod exterior homo discurrere coac
tus aliquando per ecclesiam aliquando per
ortum aliquando per silvam cursim un
dique circuibat quemadmodum fla
ma interior impellebat. Succes

su vero temporis hunc angelicum virum
in diversis statibus ordinatus sur
sum actionibus gratia divina sublevavit.
Quandoque namque ad splendores cheru
bicos. quandoque ad ignem seraphicum
quandoque ad angelica gaudia hunc
mirabilem virum divina gratia ra
piebat. Et quod plus est quandoque ad
divina oscula et excessivos amo
ris amplexus non solum interius
gustibus sed etiam signis exterioribus
tamquam amicum intimum assume
bat. Unde accidit quodam tempore quod
bene per spacium trium annorum amo
ris xpi igne succensus recipie
bat consolationes mirabiles et
frequenter in tali ardore rapi
ebatur ad deum. Sed quia deus spe
ciale curam de suis fidelibus geri
nunc eos consolando prosperis nunc
exercendo adversis. ipsi fri iohanni
subtractus est ille radius et
status ignitus. et remansit to
tus quasi sine amore et sine lu
mine et in merore permaxi
mo. Inter quod cum anima ipsius dilatabat
non sentiret presenciam anxiabat
et cruciabatur. per silvam merens
et anxius querebat amicum qui se
modicum dispensative absentare
voluerat. sed nullo modo nullo loco
ihu xpi dulcissimos amplexus
et suavissima sermo btissima oscula
sicut consueverat invenire valebat. Et
hanc tribulationem per dies plu
rimos sustinuit lacrimans et
ululans et suspirans. Cum autem am
bularet die quadam per silvam in

qua ipsemet semitā fecerat ad
pgendū. et sic afflictus et deso
latus incedet adhēns uni fago
facie lacrimosa in celū erecta t.
Et ecce ille q̄ sanat ɔtritos cor
de et alligat ɔtriciones eorum
dns ihus apparuit in eadem se
mita nichil tn̄ loquēdo nec di
cedo. Quē cū fr̄ iohes ɔgnouis
set statī ɔiecit se ad pedes eius
et gemitib; ienarrabilib; exo
rabat et hūilie supplicabat.
ut sibi succurrē dignaretur.
Quia sine te ingens saluator
dulcissīe in tenebris sū et mēo
re. Sine te agne mitissīe ma
neo in āgustiis et terroē. Sin
te fili dei altissime maneo in
ɔfusione et rubore. Nā sine te
sū bonis expoliat⁹. sine te sū te
nebris obcecatus. q̄a tu es lux
vera mentiū. Sine te sū pdit⁹
et dāpnatus. q̄a tu es vita aīa
rū et vita vitarū. Sine te sū
sterilis et aridus. q̄a tu es ihs
nr̄a redēptio amor et desideriū
panis reficiēs et vinū letificās
choros āgelorū et corda s̄cōz.
Illuīa me igit̄ mgr̄ gl'osissīe
et pastor pijssīe. q̄a sū tua oui
cula q̄uis indigna. Et q̄a de
sideriū qd̄ differt̄ ad maiorē
accendit amorē xp̄us bn̄dc̄us
adhuc ipm̄ recessit incedēs p se
mitā suprādictā nichil penitus
sibi loquēs. Fr̄ vō iohes videns
q xp̄s bn̄dictus recedebat et e
ū non exaudiebat surgēs ite
rū cū s̄cā importūitate cucurrit
ad xp̄m. et ad pedes eius hūilit̄
se ɔsternēs lacrimis deuotissīs
exorabat dicēs. O ihu dulcissīe
miserē mei q̄m tribulor. Exau
di me in mltitudine mīe tue
in veritate salutis tue. et redde
michi leticiā salutaris tui. q̄a
plena est t̄ra mīa tua. Tu sas
dn̄e q̄m vehemēter tribulor.
Rogo igit̄ q aīe mee obteneb̄r
te occurras velocit̄. Et ipm̄ sal
uator recessit nichil loquēs ei
et in nllo ɔsolās ipm̄ vadēs p
semitā antedictā. faciēs sicut
mr̄ cū puerulo ut desideriū ei⁹
āplius iflāmaret. q̄ cū filio lac
tēti subtraxit se. et ille lactantē
flendo q̄sierit. et post fletū mr̄
illū amplectēs et osculās rece
pit. in maiori dulcedine ignes
cit. Vn̄ fr̄ iohes tercio ihm̄ x
p̄m bn̄dc̄m insecut⁹ lacrimā
do vehemēter pgebat sicut lac
tēs post mr̄em et puulus p⁹
p̄rem et hūilis discipls post
mḡrm misericordē. Et cū pue
nisset ad eū. xp̄s bn̄dc̄us faciē
suā graciosā ad ipm̄ ɔuertit.
et expādit venābiles man⁹ su
as ad modū sacerdotis cū se v̄
tit ad pp̄lm. Tūc fr̄ iohes vid̄
radios lucis mirābiles de sc̄is
sissīo pectore xp̄i bn̄dicti egre
diētes nō solū totā siluā illuū
nātes. sed eciā cor eius et aīaʒ
intinus replētes dīnis splēdori
bs. Vn̄ statī fr̄ iohes exhortus

a spiritu sancto procident se ad pedes eius.
Cristus benedictus pedes illos sacratis
simos sibi clementer exhibuit.
super quos tot lacrimas spersit quod
quasi altera magdalena videbatur
rogans quod ad peccata sua non respi
ceret. sed per suam sacratissimam passionem
et aspersionem sanguinis gloriosi
animam illius resuscitare in divi
ni amoris gratia dignaretur. Cum
hoc ingens sit tuum mandatum
ut te toto corde totisque visceribus
diligam. quod quidem mandatum si
ne tuo adiutorio nullus valet
perficere. Adiuua igitur me aman
tissime ihesu christe ut totis visceri
bus amem te. Dum autem frater iohannes
sic instanter oraret ad pedes dul
cissimi ihesu iacens tantam ibi re
cepit gratiam quod totus extitit re
novatus pacificatus et consolatus
et sentiens tante gratie donum. ce
pit immensas gratias deo agere et pe
des eius humiliter osculari eri
gendo se ut salvatorem cum gra
tiarum actione respiceret. Cristus
benedictus manus suas sacratissimas
eidem exhibuit et expandit ad os
culandum. In ipsa vero ceptione
manuum frater iohannes se erigens ac
cessit et amplexatus est ihesum et
deosculans frater iohannes sacratissimum
pectus christi tantum sensit odorem
divinum. quod si omnia mundi aroma
ta congregarentur in unum respec
tu illius divini odoris fetor putri
dus putaretur. Insuper de ipso pec
tore salvatoris egrediebantur

radii superdivini illuminantes men
tem intus et extra omnia arcana
quasi. Et in istis complexu odore et
luminibus in ipso beato pectore ihesu
christi frater iohannes fuit raptus et conso
latus totaliter et mirabiliter illus
tratus. Nam ex tunc quasi de sacro divi
ni pectoris fonte potaverat. dono
sapientie et gratie verbi dei reple
tus verba miranda et signa
turalia frequentius eructabat. Et
quasi de ventre eius fluebant flumi
na aque vive quas potaverat
de abisso pectoris domini nostri ihesu
christi. ideo mentes audientium inni
tabat et fructus mirabiles fa
ciebat. Ille enim odore et splendore
quem ipse ibi persenserat per plures
menses in ipsius anima perdura
bat. Et quod plus est in dicta se
mita silue ubi divini pedes p
tererant et per amplum spacium cir
cumquaque eundem odorem et splendorem
per multa tempora sentiebat. Rediens
autem ad se frater iohannes post raptum
predictum christus benedictus dispa
ruit. Et ipse postmodum semper
consolatus et illuminatus reman
sit. Ad laudem. Quo frater iohannes cele
brando missam pro defunctis vidit ani
mas de purgatorio liberari. 29.

Cum frater iohannes quondam die
celebraret missam pro defunctis cum
tanto affectu caritatis et compassio
nis pietatis optulit illud altissi
mum sacramentum cum efficaci
a super omnia suffragia deficiunt
nie defunctorum quod liquefiebat to

tris in dulcedine panis et melli
flua dilectione superna. Cum igitur in
ipsa missa sic devote corpus christi le
vavit sanctissimum in altum offerens
illud deo patri ut amore illius qui
pro animabus salvandis et liberan
dis voluit in cruce pendere animas
illas ab ipso creatas et redemptas
misericorditer de miserie liberaret.
vidit infinitas animas de purga
torio liberari et egredi quasi multitu
dinem sintillarum de ignita forna
ce procedentium. et vidit illas ad
celestem patriam advolare ob meri
ta christi qui in cruce pro humana sa
lute pependit. et qui in illa sacra
tissima hostia cotidie offertur pro vi
vis et mortuis. Ad laudem. Quo
frater iohannes vidit beatum francis
cum cum multis sanctis fratribus in gloria
fulgentes. cxx.

Tempore quo frater iacobus de
fallerone homo sanctus in loco de
mollianii infirmabatur ad mortem.
frater iohannes de alverna qui ipsum tam
quam patrem intime diligebat orabat
pro ipso mente devota et precordia
li affectu. Et dum sic attente oraret
factus in extasi. in aere vidit exer
citum angelorum cum multis aliis sanc
tis tanta claritate fulgebat quod to
ta contrata in circuitu mirabili
ter splendebat. Inter quos ange
los et sanctos vidit dominum fratrem iaco
bum pro quo orabat speciosissimum
et vestibus candidis renitentem.
Vidit etiam ibi sanctum franciscum patrem
nostrum stigmatibus sacris insigni

tum et gloria inenarrabili refulgen
tem. Recognovit etiam ibi fratrem lu
cidum sanctum et fratrem matheum an
tiquum de monte rubiano. et quam
plures alios sanctos fratres quos num
quam in hac vita noverat cum mul
tis. qui omnes singulari gloria et cla
ritate fulgebant. Et dum hec cer
neret revelatum fuit sibi de ipsius
salvatione salute fratris iacobi
infirmi. et quod in ipsa infirmitate
debebat ex hac vita transire ad
deum. sed non statim ire ad celum. quia
indigebat aliquantulum purgari.
Frater iohannes propter salutem et gloriam
dicti fratris in tantum gaudebat quod
in dulcedine spiritus ipsum fratrem ia
cobum frequenter vocabat dicens.
intra cordis archana. Frater iacobe
mi serve christi fidelissime. Frater iacobe
pater mi dulcissime. Frater iacobe socie
angelorum. Frater iacobe consors sanctorum.
Et sic certificatus de morte fratris
iacobi et de salute anime ipsius. i
vit ad visitandum eum ad locum
molliani. et invenit eum ita gravatum
tum quod vix poterat sibi loqui. Cui frater
iohannes annunciavit quod moreretur et
transiret et gaudens transiret ad
vitam. Ipse autem frater iacobus iam de sa
lute sua certus totus exhilaratus
tum mente quam facie ipsum fratrem io
hannem cum leticia et pulcherrimo
risu et visu iocundo suscepit eo
quod sibi tam iocunda nova portaverat
venerat. seque sibi intime recommenda
vit. Frater vero iohannes rogavit quod sibi
post mortem loqui dignaretur.

Qd fr iacobz pmisit si pmitteret
hec benignitas saluatoris. Et
hiis dicis appropinquante hora t
exitus fr iacobz cepit deuote di
cere. O in pace. O in idipsm. O re
mia. O requiem. Et post hec cu
iocunda facie et leta migrauit
ad dnm. Fr iohes expectauit p
missionem fris iacobi in die qua si
bi dixerat locuturu. Et cu expta
ret apparuit ei xpus cu comi
tiua mirabili angeloru et alio
ru scor. Et recordatus fr iohes
de fre iacobo recomendauit e
u xpo. Die vo sequenti orante
fre iohe in silua apparuit sibi
fr iacobz comitantibz angelis tot
gloriosus et letus. Et dixit. No
apparui tibi die qua pmisi. qui
a indigebam aliquantulu purga
ri. et qm tu me recomendasti
xpo fuisti exaudit. et eade ho
ra fui liberat. Et hiis dcis dis
paruit. et fr iohes remansit ual
de consolatus. Ad laudem. xxxi.

Qmo fr iohes de aluina fuit rap

Frater iohes de aluerna tus.
na cu consolationes transito
rias huius mundi penitus abne
gasset. in solo deo erat sollicitus
consolari. Unde qm ueniebant so
lempnitates dni nri ihu xpi
bndicti nouas consolationes et
mirandas reuelationes diuina si
bi gra infundebat. Unde accidit
qd appropinquante natiuitate
dni saluatoris cu ipe consolatio
nem de xpi bndicti humanitate
expectaret qua no
certitudinalis expectaret qd no
luit spirit vult ipe dona p loco
et tpe dispensare. no attendens
ad propositu hois currentis vel
volentis sed ad sapientiam dni mi
serentis. ipi fri iohi no consolatio
nem quam expectabat de xpi huma
nitate. sed xpi caritate tam fer
uentissimu amorem exhibuit qd
videbat sibi qd aia sua rapet
de corpe. Nam centies plus qm
esset in fornace cor eius ardebat
et aia. Propter quem ardorem anu
abat et anhelabat et uehemen
ter affectus alte clamabat. qia p
nimio amoris feruore et exces
siuo impetu spus sci a clamore
no poterat se continere. Hora vero
illa in qua tantu sentiebat ardo
rem amoris. spes salutis sic forti
ter eu roborabat qd no credebat
si tunc mortuus fuisset p purga
toriu transire. Et iste amor dimi
liter in spolate durauit per di
midiu annu. Ardor vo ptz qd
p vnu annu durauit. ita qd p ali
qm horam videbat spus exalare.
Post illud tps visitationes et con
solationes innumeras habuit. sicut
ego corpe sepius oculata fide p
speri et plures alij ppenderunt. Na
ex nimietate tanti feruoris a
moris visitationes occultare no
poterat. Fuit aut raptus noc
me vidente. In quadam insup noc
fuit eleuat in deu tam admirā
do lumine qd vidit oia creata i cre
atore. tam celestia qm terrestria

et omnia suis gradibus ordinate distincta. Quomodo scilicet chori sanctorum spirituum circa deum, et paradisus terrestris et beata Christi humanitas et habitatores infernorum. Sic se designavit et videbat et sentiebat quod omnia representabant creatorem. Postea elevavit eum deus super omnem creaturam ita quod fuit absorpta et assumpta anima eius in abissum divinitatis et claritatis et sepulta in pelago eternitatis et infinitatis in tantum quod nichil creatum nil formatum nil finitum nil cogitabile quod cor humanum possit cogitare vel lingua narrare sentiebat. Et erat absorpta ipsa anima in illo pelago et abysso divinitatis sine forma claritatis ita quod erat dilatata sicut gutta vini in latitudine maris que sicut nichil invenit in se nisi mare. Sic anima nichil videbat nisi deum in omnibus et super omnia et infra omnia et circa omnia. Et ibi sensit tres personas in uno deo et unum deum in tribus personis. Et sensit caritatem illam eternam que fecit dei filium incarnari pro nobis patris qua incarnatus est. Et per istam viam incarnationis et passionis filii dei ipsa meditando et baiulando et lacrimando ad lumina indicibilia dei pervenit. Et dixit nullam viam aliam esse qua possit anima ad deum introire nisi per Christum qui est via veritas et vita. Fuerunt etiam ostensa in eadem visione quecumque sancti fuerunt per Christum a casu primi

hominis usque ad ingressum Christi in vitam eternam, qui est caput et princeps omnium electorum, qui ab initio mundi fuerunt et sunt et erunt usque ad finem sicut annuntiatum est per sanctos prophetas. Ad laudem.

Quomodo frater Iohannes vidit Christum gloriosum in hostia.

Idem frater Iohannis capitulum xxxij.

Vidit quoddam mirabile et celebri memoria dignum sicut retulerunt illi qui fuerunt presentes. Cum enim staret frater Iohannes predictus in loco Molliani de Firma custodia et provincia Marchie, prima die post octavam sancti Laurentii scilicet infra octavam assumptionis beate virginis surrexit circa matutinalem horam. Et cum magna unctione gratie qua erat preventus a domino dixit matutinum cum fratribus. Dictis vero matutinis perrexit in ortum. Qua tam immense dulcedinis et suavitatis habundantiam sentiebat quod pre magnitudine gratie quam gustu mentali habebat in illo verbo divino scilicet hoc est corpus meum quod emittebat clamores. Et in corde dicebat: Hoc est corpus meum. In quo verbo illuminatus a spiritu sancto apertis mentalibus oculis vidit Christum benedictum cum beata virgine et multitudine angelorum et sanctorum. Et intelligebat illud apostolicum dictum quomodo scilicet omnes sumus unum corpus in Christo, singuli autem alterius membra. Et illud: Ut possit comprehendere cum omnibus sanctis que sit longitudo latitudo sublimitas et profundum. Stare etiam supereminentem

tē caritatē xpi qđ totū est in is
to altissīo et sācissimo sacramēto
qđ ɔficit' cū dicit' hoc est corp⁹
meū. Et sīn aurora ītrauit et
etiam in feruore spūs anxiādo
putāns a nullo sentiri. cū tn̄ qui
dā frē staret in choro q̄ hoc audi
ebat. Et cū sic anxiādo p̄ multi
tudīe grē se ɔtinē nō posset mīe
unū clamorē emisit. Cū igit'
ad altarē accessisset ad celebran
dū q̄a debebat cātare missā ā
pliata est sibi grā. et creuit a
mor ille predc̄us. et datus qui
dā sensus de deo īeffabilis quē
sius v̄bis nullo modo poterat ex
plicarē. Et timēs ne cresceret tm̄
sensus ille et feruor mirabilis
q̄ oporteret dimittē missā. nesci
ebat quā ptem eligeret. utrū vi
delicet pcedēt vel expiraret. Tn̄
q̄a q̄nq3 simile senserat ⁊ dn̄s
tm̄ temperauerat q̄ ob hoc non di
miserat missā. utrūq3 ɔfidebat
posse pcedē. nichilom⁹ tn̄ time
bat ut eueniet qđ euenit. quia
tales īfusiones diuīe nō sūt ī
hoīs ptate. Cū igit' pcessiss3
usq3 ad p̄fatione bte virginis
creuit illuīatio illa et grosa su
auitas q̄ veniēs ad p̄dīe q̄ pa
tebat. vix tantā suauitatem et
dulcedinē poterat sustinē. Puē
to aūt ad hoc. hoc est corp⁹ me
ū. ingeminās hoc est. hoc ē. hoc
est multū frequēter ultius p
cedē nō valebat. Nā sentiebat
pntiam dīnā et multitudinē

angelorū et scōꝝ ita q̄ q̄si ɔsi
ciebat p̄ magnitudīe eorū que
sentiebat in aīa. Vn̄ guardia
n⁹ sumitrēs anxiatus stabat
iuxta eū et frībus ceteris accē
sis post eū expātantib3 et timē
tib3 ceteris frībus cū aliys hoībus
et mulierib3 multis cū quib3 erāt
aliq̄ maiores de pūīcia. q̄ oēs
timētes et expātantes mulierū
more plangebāt. Ipē v̄o frē io
hānes q̄si alienatus bīssima
et suauissīa stabat letitia nō
pcedēs in ɔplenda ɔfectione
sācissima. q̄a sentiebat dn̄m ih̄m
xpm q̄ non ītrabat hostiā. vel
potius hostia nō trāsubstanciaba
tur in xp̄m donec ad hoc est ad
iūgeret corpus meū. Et nō va
lēs ferre tantā maiestatē bn̄ m
pitis id est xpi ostenso sibi padi
so corpis xpi multa clamauit
dicēs corp⁹ meū. Et stati eius
nuit forma panis et apparuit
sibi dn̄s ihūs xpus dei filius
bn̄dc̄us īcarnatus et glorifica
tus et ondit ei hūilitatē q̄ fecit
eū incarnari. et facit eū venīe
cotidie in manu sacerdotis. Et
talis hūilitas tenebat fratrē
iohem in tanta dulcedīe et ā
miratione et īeffabili suauita
te q̄ nō poterat ɔplē verba ɔ
fectiōis. Est enī tā miranda
hūilitas et dignatio saluato
ris dei nri circa nos ut ipē frē
iohēs dixit q̄ corde nō potest
sustinere nec v̄bis explicari.

ter hoc nõ poterat proferre. Et propter
hoc ea͡q dicto hoc est corp⁹ meu͂
mox mirabilit͛ conuissus post se
retro recidit. sed a guardiano q
stabat iuxta eu͂ ne caderet in ter
ra͂ sustentatus est. et concurrentibz
alijs ta͂ fratribus q͂ alijs hominibus
et mulieribz tam͂ mortuu͂ i sacri
stiam deportabat͛. Erat corp⁹ eius
frigescens sicut corp⁹ hoĩs mor
tui. et digiti manuu͂ erant con
tracti ta͂ fortiter q͂ vix valebant
distendi vel moueri. et sic iace
bat q͂si extasimus a mane usqȝ
ad tercia͂. Erat enĩ in estate. Cu͂
a vero ego q͂ ad hoc p͂ns fui, de
siderabã valde scire q͂ causa eu͂
operata fuerat clemencia saluatoris
q͂si statim q͂m fuerat ad se reuersus
accessi ad eu͂ rogans p caritate ut
ut p̃dicta michi dicere dignaret.
Ipse vero q͂ plurimu͂ de me co͂
fidebat totu͂ hoc p gratia͂ dei t
michi p ordine͂ enarrauit. Et
insup dixit q͂ continuo cor suu͂ e
rat liquefactu͂ ad modu͂ cere val
de dissipatus. Et caro sua vide
batur sibi q͂ eet sine ossibz totali
ter. q͂a nec mẽbra nec man⁹
poterat q͂si leuare ad faciẽ d͞u
crucẽ faceret sup hostia͂. Ad des
q͂ ante q͂ fieret sacerdos fuit sibi os
tensu͂ q͂ debebat sic deficere i
missa. Sed q͂a multas missas
legerat et nõ euenerat qd͂ fue
rat sibi an͂ predictu͂. putabat
se in hoc fuisse deceptu͂. Sed
fere q͂nquaginta diebz an͂ assump

tione͂ b͞te virginis in q͂ hoc ha
buit, iteru͂ fuit sibi ostensu͂ q͂
hoc debebat sibi contingere circa
p̃dictum assumptionis festu͂ sed e
rat oblitus istius p̃missionis
diẽ et hora͂. Ad laude͂. Qualiter
quidã tirann⁹ videns vnu͂ de so
cijs s͞ci francisci eleuatu͂ i aere us
q͂ ad culme͂ palacij conuersus fuit
et fc͂us fr͛ minor. xxxiij.

Hoc fuit signu͂ euidentissi
mu͂ q͂ ordo s͞ci francisci fuit fun
dat⁹ a deo. q͂a statim du͂ multipli
cari cepit q͂si usqȝ ad fines terre
puenit. Vn͂ s͞cus franciscus stu
dens se x͞po in õnibz conformare
mittebat fr͞es suos binos ad p̃
dicandu͂ p vniu͂sas prouincias.
Et ta͂ mira d͞ns p eos fecit q͂
q͂si in o͂em terra͂ exiuit son⁹ e
oru͂. et in fines orbis terre ver
ba eoru͂. Vn͂ audiuit semel q͂ du
o de illis nouellis s͞ci p͞ris dis
cipulis ad ignotas ptes pgẽ
tes puenerũt ad qd͂da͂ castru͂
pessimis ho͂ibz plenu͂. In q͂
eciã erat quida͂ tirãnus mag
nus multu͂ crudelis et ip͂ius
q͂si caput et dux o͂im illoru͂
pessimoru͂ predonu͂. Erat ta͂
nobilis gen͛e. sed moribz pes
sim⁹ et ignobilis. Ad qd͂ cas
tru͂ du͂ ducti duo fr͞es afflicti
fame et frigore et labore q͂si
agni int͛ lupos de sero simpli
cit͛ puenissent rogauerũt p
intermiũu͂ illu͂ tirãnu͂ d͞nm
castri q͂ ip͂os reciperet in hospi

no illa nocte amore dñi ihesu
xpi. Quos ille a deo ĩspiratus ğ
tãter suscepit et multã ɔpassio
nẽ illis et curialitatẽ exhibuit.
Nã fecit illis fieri ignẽ mag
nũ. et parare mensã more no
biliũ. Discũbentib; vo fr̃ibus et
alijs õnib;. vnꝰ eorũ frm̃ q̃ erat
sacerdos habẽs graciã loquẽdi
de deo singularẽ. vidit ꝙ nllus
eorũ discũbentiũ de deo aliq̃ vl'
de salute aĩe tractaret vl' loqret
sed solũ de ꝑdationib; vl' occasi
onib; et alijs mltis q̃ hinc ĩde
tractauerãt. et gaudebãt de re
b; pessimis et de ĩpietatib; q̃s
usq; quaq; ɔmiserãt. Pñ refec
one finita corpali accipiẽs fr̃at
hospitẽ suũ et ceťos celesti cibo
reficerẽ. dixit dño. Dñe magnã
curialitatẽ et caritatẽ nobis ex
hibuistis. ideo multũ essemꝰ in
grati si nõ vobis aliq̃ bona se
cũdũ deũ rependẽ studẽmꝰ. P
teã rogamꝰ ꝙ faciatis totam fa
miliã ɔgregari. ut ꝓ bñficijs
corpalib; a vobis receptis spũa
lia rependamꝰ. Quorũ rogacõi
b; assentiẽs dñus dñs fecit oẽs
ɔgregari corã fr̃ibus. Et fr̃ ille
ĩcepit de glã ꝑadisi loq̃. quõ ibi
est leticia sempitna ibi societas
ãgelorũ. ibi securitas btõr. Ibi
glã infinita. ibi copia celestiũ
thezaurorum ibi vita ꝑpetua ibi lux
ĩenarrabilis. pax ĩpturbabilis
sanitas ĩcorruptibilis. ibi dei ꝑñ
cia. et oẽ bonũ et nllm malũ.

Et homo ꝓpter pcc̃m sua et mi
seriã suã pdit tot et tãta bona
et acq̃rit infernũ. ubi dolor ẽ et
tristicia sẽpiterna. societas demo
nũ serpentũ et draconũ. ubi ť
miseria ĩfinita. et vita sine vi
ta. tenebre palpabiles. et insaci
ꝑñcia. ubi turbacio et ira. sepit
nus ignis et glacies vermes et
tabies fames et sitis. ubi mors
sine morte. gemitus et lacme.
stridor dentiũ. et crũtas tormẽ
torũ. ubi oẽ malũ. et careñcia õ
nis boni. Et ideo ɔphendi oẽs
vos ꝙ ad tãta mala currit's fes
tinãter. Nã nichil boni opis t
sermonis in vos apparet. Pñ ɔ
sulo et admoneo vos carissimi
ꝙ ꝓ vilib; reb; mũdi et volup
tatib; carnis q̃ oĩa trãseũt ve
lut vmbra nolite ꝑdere illa su
ma et ĩeternũ duratiã celesti
a bona. Nec sic currẽ festinetis
ad tã magna et acerba tormẽ
ta. Et hijs dc̃is in vtute spũs
sci a fr̃e predc̃o dñs castri tact
intrinsecus et corde ɔpũctus ꝓ
dit a pedes fr̃is. et ipe cũ õnib;
alijs cepit amarissie flere. ro
gãs et petẽs a fr̃e ut ipm in
viã salutis dirigeť. Et ɔfessiõe
cũ lacrimis multis et intia ɔ
pũctione fr̃i facta. dixit ei fr̃. ꝙ
oporteret eũ in redẽptione pcc̃o
rũ suorũ pegrinari ꝓ sanctis
carceri in oracõib; vigilare et ĩ
sistẽ largissimis eleosinis et a
lijs opib; pietatis. Dns vo il

le tradit. Pr carissime ego nunquam is
tā ꝓuinā cecini. pr̄ nr̄ nec a
lias orōnes scio dicē. et ideo aliā
pruinam īuestigatis? Ille vō scūs fr̄
ait. Carissime ego volo iube fidē
ꝓ te. et ex caritate dei ꝓ ptīs tu
is intercedē ad dūm ihm xpm ut
aīa tua nō pereat. Et nūc ad
p̄ns nolo q aliā pruinam facias
nisi q hoc sero tuis ꝓprijs mani
bus portes michi de paleis tu
is ubi ego et socius meus qesca
mus. Qui cū gaudio paleas por
tauit. et lcm̄ diligēter parauit ī
una camera ubi lumē ardebāt.
Et videns ꝑsatus dns q scē ille
tā sca et vtuosa verba ꝓtulerat
cepit q eēt homo scūs. et po
suit in corde suo explorarē dili
gēter quid faceret illa nocte. Et
vidit q dūs scē de sero posuit se
in lcm. Sed cū putaret oēs ꝑsū
de dormire surrexit in tēpeste n
noctis silētio et ꝑ fideiussiōe sua
expandēs manus ad dūm. et orās
ꝓ illo īdulgenciā ꝓ illius ptīs
postulabat. Et ecce in ipa orōe
eleuatus est in aere scē usqz ad
culmē palacij. Et ibi in aere fe
cit tā magnū lamentū et fle
tū ꝓ ptīs dcī dñi īdulgenciā
postulādo q vix vmqam fuit visus
homo q̄ patres suos seu ꝯsāgui
neos seu amicos defunctos tā cordi
aliter fleret sicut ille scē ꝓ ptīs il
lius. Et fuit illa nocte ter eleua
tus in aere sp̄ cū pio lamēto et
lacrimis ꝯpassiuis. Et ille dns
latēter obseruās omia q̄ dcā vi
debat et audiebat caritatiuū la
mentū et ꝯpassiuos lacrimarū
singultus. Dn̄ statī de mane ad
pedes ꝓcidit dcī scīs et cū lacri
mis ꝯpunctionis rogabat ut ip
sū in viā salutis dirigeret. parū
ipm esse firmit ad omia q iube
retur. Frē scō igit̄ ꝯsulēte vendi
dit cuncta q habuit et restituēda
restituit. et cetā pauperibus scdm
euāgeliū cūcta distribuit. Et se
metipm dño offerēs ordinē fra
trū minor itrauit. et cū lauda
bili ꝑseuerācia ꝓpositū seruās
in scā ꝯūsatione vitā finiuit.
Ceteri etiā antiquatū iniquita
tū satellites illius et sodales ꝯ
puncti corde vitā in melius muta
uerūt. Sic fructificauit scā il
lorū simplicitas scēm nō de dcīs
auerroys vel de aristotile. sz de
penis inferni. et glīa paradisi cū
breuitate sermonis sicut ī scā
regula dicit. Ad laudē.

Qualiter scūs franciscus nomē magisterij abhorrebat. ze.

Humilis xpī imitator fran
ciscus sciēs soli xpo nomē ma
gisterij ꝯuenire p quē oīa sūt sc
opa. dicebat q libēter vellet sa
re sup omia. sed nollet eē mgr
vel mgri noīe īsigniri ne ex
tali noīe ꝯtra verbū xpi in
euāgelio ꝓhibētis ut nulli vo
cētur mgri facē videtur. qa me
lius est eē humilem cū pauper
cula sua sciā. q si eēt possibile

fac̃ magnalia et p̃sumẽ cõ
tm̃ gloriosi mgr̃i documẽta. Nã
nomẽ magisterij nẽini cõuenit
nisi xp̃o bñdc̃o cui᷒ pfc̃a sũt o
pera. Et ideo fuit ab ip̃o man
datũ ut nlls sup terrã mgr̃ i
vocari p̃sumat. qr̃ vn᷒ et solus
et ver᷒ absq3 defc̃u in celis ma
gister est xp̃us bñdc̃us q̃ est de᷒
et homo lux et vita cõditor mũ
di laudabilis et glo̊sus ĩ sc̃la.

**Q̃ oꝛonibus et lacrimis hũi
liũ et simpliciũ fratrũ cõuertũ
tur aĩe q̃ videnĩ cõuerti ꝑpter
sc̃iam et p̃dicatione aliorũ. et
est v̓ba bĩ francisci. 31.**

Noluit p̃r s̃cissimus fran
ciscus fr̃es suos ẽe cupidos sc̃ia
et libris. sed volebat et p̃dica
bat eis ut studẽnt fũdari sup
sc̃am hũilitatẽ et imitari pu
rã simplicitatẽ sc̃am oꝛonem
et dñam nr̃am paupertatẽ. in
quib3 edificauerũt se sc̃i p̃mi
fr̃es. Et hãc solã dicebat ẽe se
curã viã ad salutẽ ꝑpriã et ali
orũ edificationẽ. qm̃ xp̃us ad
cui᷒ imitationẽ positi sumus
hãc solã nobis õndit et docuit
v̓bo pariter et exẽplo. Ipẽ enĩ p̃r
btũs franciscus futurã ꝑspiciẽs
cognoscebat p spm̃ sc̃m et mlto
ciẽs fr̃ibus dicebat q̃ mlti fr̃es
sub occasione edificãdi alios di
mittẽnt vocationẽ suã videlicet
sc̃am hũilitatẽ et purã sĩplici
tatẽ oꝛonẽ atq3 deuotionẽ atq3
dñam nr̃am paupertatẽ. et cõ

tingit illis q̃ vbi magis putabũt
ĩbui et illũĩari cognitione dei
p intellc̃m scripture. inde omisso
valitᵉ remanebũt frigidi ꝛ va
cui. Et sic ad p̃stinã vocationẽ
redire nõ poterũt. q̃a tẽpus vi
uẽdi scd̃m vocationẽ suã in va
no et falso studio amiserũt. Et
timeo q̃ illud qd̃ videbãtur ha
bẽe auferret ab eis. q̃a illud qd̃
datũ erat eis id est vocationẽ
suã tenẽ et imitari p̃citus neg
lexerũt. Et dicebat. Sũt mlti
fr̃es q̃ totũ studiũ suũ et totã
sollicitudinẽ suã ponũt in scĩ
encijs ext̃ viã hũilitatis et sc̃e
oꝛonis mẽte et corpe euãgli
co. Qui cũ ꝑplis p̃dicauerint et
nouerĩt aliquos inde edificari vł
ad pñiam cõuerti inflãtur et ex
tollũt se de lucro alieno tm̃ suo.
cũ tñ magis in cõdẽpnationẽ
et p̃iudiciũ suũ p̃dicauerĩt.
et nichil ibi scd̃m veritatẽ o
pati fuerĩt. nisi tm̃ ĩstrumẽta
illorũ p quos deus v̓e hmõi
fructus acq̃siuit. Nã quos cre
dũt p sc̃iam et p̃dicationẽ edi
ficarĩ et ad pñiam cõuerti. dn̄s
oꝛonib3 et lacrĩmis fr̃oꝝ paupe
rũ et hũiliũ et simpliciũ fra
trũ edificat et cõuertit. licet ip
si sc̃i fr̃es plurimũ hoc igno
rẽt. Sic enĩ est volũtas dei ut
illud v̓eiat. ne in valeãt sup
bire. Isti sũt fr̃es mei milites
tabule rotũde. q̃ latitãt in de
sertis et remotis locis ut dili

ffenus vacet orationi et devotioni
et meditationi sue et aliorum pau-
perum orantes. viventes simpliciter et humi-
liter conversantes. Quorum sanctitas a
deo cognoscitur et aliquando fratribus et
hominibus est ignota. Horum anime
cum angelis domino presentabuntur. Tunc
dominus ostendet illis fructum et merce-
dem laborum suorum videlicet multas
animas que suis exemplis orationibus et la-
crimis sunt salvate. Et dicet illis
Filii mei dilecti. ecce tot et tales ani-
me sunt orationibus vestris lacrimis et ex-
emplis salvate. et quia super pauca
fuistis fideles super multa vos consti-
tuam. Alii enim predicaverunt sermo-
nibus sapientie et scientie. et ego meri-
tis vestris fructum salutis operatus sum.
Ideo suscipite mercedem laborum vestrorum
et fructum meritorum vestrorum quod est
regnum eternum quod per humilitatis et
simplicitatis vere atque orationum et
lacrimarum vestrarum violentiam ra-
puistis. Sicque isti portantes ma-
nipulos suos id est fructum et me-
ritum sancte humilitatis et simplicita-
tis sue intrabunt in gaudium eter-
num letantes et exultantes. Illi vero
qui non curaverunt nisi scire et ali-
is viam salutis ostendere nichil operan-
tes pro se coram tribunal Christi stabunt
nudi et vacui solum confusionis
verecundie et doloris manipulos
deferentes. Tunc veritas sancte humili-
tatis et simplicitatis sancteque oratio-
nis paupertatisque vocatio nostra
exaltabitur et glorificabitur et magni-
ficabitur. Cui veritati ipsi ista

ti vero scientie detraxerunt vita et ser-
monibus sapientie sue dicentes ipsam
veritatem esse falsitatem. et tamquam ce-
cos qui ambulaverunt et amave-
runt crudeliter persequentes. Tunc
error et falsitas opinionum sua-
rum per quas ambulaverunt. quas verita-
tem esse predicaverunt. per quas in ceci-
tatis foveas multos precipitave-
runt. in dolore confusione et verecun-
dia terminabitur. Et ipsi cum suis
tenebrosis opinionibus in tene-
bras exteriores cum tenebrarum spiri-
tibus demergentur. Unde sepe dice-
bat pater franciscus super illo verbo.
donec sterilis peperit plurimos et
que multos habebat filios infir-
mata est. Sterilis est bonus re-
ligiosus simplex humilis et pau-
per despectus vilis et abiectus. qui
sanctis orationibus et virtutibus cotidie
alios edificat et parturit gemi-
tibus dolorosis. Hoc verbum dicebat
sepissime coram ministris et aliis
fratribus marie in capitulo genera-
li. Ad lau. Quomodo beatus franciscus et
quare maledixit ministro bononie
qui maledictus moriebatur. 36.

Quidam frater minor scilicet frater Io-
hannes de sthypacia tempore beati fran-
cisci bononiensis erat minister
et valde litteratus. qui absque licentia
beati francisci ordinavit studium bo-
noniense. Beato autem francisco ab-
senti fuit nuntiatum tale studium
ordinatum fore bononie. Beatus
autem franciscus immediate ivit
bononiam et dure reprehendit il-

lu̅ mĩstrũ dicẽs. Tu vis destruẽ
ordinẽ meũ. desiderabã enĩ fr̃es
magis orãe q̃ legẽ. Recedẽs vero
de bononia s̃cũs franciscus p̃dc̃us
mĩster ordinauit studiũ fieri p̃
us. Vñ turbatus btũs franciscus
maledixit ei dura maledictione.
Qui stati post maledictionẽ ce
pit infirmari. Qui frẽm misit
rogando btm̃ franciscũ ut retrac
taret maledictionẽ. R̃ndit btũs
franciscus. Illã maledictionẽ q̃
illi maledixi ↄfirmauit ĩ celo
dñs ihũs xp̃us et maledc̃us ẽ.
Infirmꝰ itaq; miser iacebat su
p lc̃m. et ip̃o in lc̃o iacẽte descẽ
dit ex alto q̃dam gutta sulphu
rea sup caput eius penetrãs
ip̃m totũ et lc̃m in quo iacebat.
Et cũ maximo fetore ille miser ex
pirauit. et diabolus accepit aĩ
mã illius. De discretione btĩ fra

Dicebat btũs cisci. xxxvii

franciscus seruꝰ dei in ↄme
dendo dormiẽdo et alijs necessi
tatibꝫ cũ discretione debet suo
corpi satisfacẽ. ut suũ corpꝰ nõ
valeat murmurãe. dicẽs nõ pos
sũ stare erectus. nec orõni ĩsis
tere. nec in tribulationibꝫ me
is letari. p eo q̃ michi nõ satis
facis. Quo loquẽte s̃co francisco
cũ socijs de deo. xp̃us apparuit
in medio eorũ. xxxviii.

Sanctissimꝰ pr̃ nr̃ s̃cũs fran
ciscus q̃ totũ cogitatũ suũ in
xp̃o iactauerat. et totũ studiũ et
suũ desideriũ orandi et loquẽ
di et ↄuersandi modũ ad eius
bñplacitũ in se et in alijs socijs
suis ordinauẽ. qñ volebat loqui
de deo ad loquẽdũ de deo in aliq̃
loco ↄgregati sũt. Accidit semel
in p̃ncipio sue ↄuersionis cũ ad
huc pauci ẽent q̃ sedẽte p̃re p̃i
o cũ filijs tñ btĩs. in feruore sp̃us
p̃cepit vni eorũ ut in noĩe dñi
os suũ aperiret et loq̃ret de deo q̃
q̃d ei diuinꝰ sp̃us suggerebat.
Cũ aũt ille sine mora obediẽ
ter inciperet et stupẽda docente
ter ĩciperet et stupẽda docente
sp̃u s̃co eructaret. ei s̃cũs pr̃ im
posuit silentiũ. et alteri p̃ce
pit ut os suũ in noĩne dñi a
periret. et illo obediẽte et dei
magnalia p dei gr̃am diffun
dẽte s̃cũs franciscus huic s̃cdo si
cut p̃mo imposuit silentiũ. Et
tertio ĩposuit ut ad laudẽ dñi
ihũ xp̃i absq; p̃meditatiõe e
ructaret. et tertius p̃morũ ex
ẽplo humilem obiam adĩplen
do tã miranda et archana de
diuinis et occultis p̃dicebat ĩ
luce q̃ nulli dubiũ erat qñ p
ip̃m et p alios sp̃us s̃cũs loq̃
bat. Cũ igit̃ sic singillatĩ balsa
illa sanctorũ simpliciũ balsa
mũ diuine gr̃e funderent ad im
perũ s̃cĩ pr̃is loquẽdo saliter
melliflue de diuinis. et ecce ĩ me
dio eorũ dñs ihũs xp̃s apparu
it in specie speciosissimi iuue
nis cũ tanta dulcedĩe gr̃e dilu
bñdicẽs. q̃ tñ s̃cũs pr̃ q̃ ceteri
oẽs fuerũt rapti et iacebãt q̃

si mortui de mūdo isto penitus
nichil sentiētes. Cū vero ad se
ipsos rediret dixit pr̄ s̄cūs. Fr̄es
mei dilc̄issimi gr̄as agite dn̄o i
ihū xp̄o cui placuit p̄ ora sipli
cū thesauros dissēinare celestes.
Nā ip̄e est q̄ aperit os īfantiū
et mutorū. et linguas simplici
ū facit sapiētissimas et disertas.

Quō bt̄a virgo maria apparuit quidam infirmo fratri ad mor

In marchia tc. xxxix.
erat quidā fr̄ tā admirande sā
ctitatis et grē ut totus videretur di
uin⁹ et sepe rapiebat ad deū.
Veniebāt diūsi generis aues et
sup caput eius et scapulas et
sup man⁹ et brachia ipius resi
debāt et ibidē cātus mirabiles
faciebāt. Hic sp̄ solitarius ma
nēs rarissime loq̄bat et nō die
bꝫ neqꝫ noctibꝫ ab orōne cessa
bat et diuina ɔtēplacōe. Hic lau
dabiliter cursū ūtuose vite cō
sumans venit ad finē. Et dū i
firmatus eēt ad mortē ita q̄
nichil sumere in cibū valebat.
a btīssima ūgine regina mīe
extitit mirabiliter visitatus et
cōsolatus. Vn̄ quadā die appa
ruit ip̄a gloriosa et btīssima r
mīr xp̄i cū magna multitudīe
āgelorū et s̄carū virginū. Q̄
cū ille vidisset ɔsolatus et ex
hilaratus valde rogauit instā
ter ut duceretur de tenebroso er
gastulo carnis. R̄ndit btā vir
go et dixit. Noli timere fili q̄m

adīplebit̄ petitio tua. Erāt āt
cū btīssima mr̄e maria tres ū
gines q̄libet earū portās vnam
pixidē electuarij miri odoris et in
effabilis suauitatis. et accipiēs
btīssima mr̄ vnā de illis de isto
celesti electuario qd̄ in ip̄a pixi
de erat aliquātulū dedit fr̄i infir
mo. Qui cū gustasset tantā dul
cedinē sensit q̄ videbat̄ sibi q̄
aīa descēdere vellet a corpe. Et di
cebat. Nō plus o bn̄dicta et sua
uissima mr̄ nō plus q̄m tantā
suauitatē sustinere nō valeo. Il
la piissima ip̄m exhortās et t
frequēter de ip̄o electuario sibi
porrigēs totā pixidē euacuauit.
Et cū accepisset s̄c̄dam īfirm⁹
ait. O btīssima mr̄ si aīa mea
est q̄si liq̄facta ad odorē et sua
uitatē p̄mi electuarij: q̄mō pote
ro sustinere s̄c̄dam. Rogo te sup
oēs bn̄dicta ut michi āplius
exhibere nolis. Et dixit btīssima
virgo. Modicū fili de isto secūdo
gusta. Et cū aliq̄ntulū sibi de
disset dixit. Ammodo tantū ha
bes qd̄ tibi sufficere potest. Sꝫ cō
fortare fili q̄a cito reuertar ad te.
et ad regnū filij mei ad qd̄ tm̄
āhelasti et sp̄ optasti ītroducā
te. Et valefaciēs ei ab oculis e⁹
elapsa est. Ip̄e aūt remāsit in
tāta dulcedīe sp̄us q̄ p plures
dies sine cibo corpali extitit t
mirabilit̄ vigoratus et saciat⁹.
Et in vltīa die vite sue existēs
cū fr̄ibus et loquēs cū eis cū

magna leticia et mentis et cor-
poris migrauit ad dominum. De quo-
dam iuuene temptato fratre qui per
mirabilem visionem fuit liberatus. xl.

Quidam iuuenis valde no-
bilis et delicatus venit ad
ordinem sancti Francisci, qui indutus ha-
bitu fratrum post aliquos dies dia-
bolo instigante cepit habere in tan-
tam abhominationem habitum quem
gerebat quod videbatur portare sac-
cum vilissimum. Et propterea horrebat
manicas, abhominabatur capuci-
um, et ipsam longitudinem tunice
et eius asperitatem tamquam importabi-
lem sarcinam estimabat. Unde factum est
quod crescente religionis fastidio
deliberauit penitus relinquere habitum
et redire ad vomitum seculi. Consue-
tudo autem eius cui dominus iuuenis a prin-
cipio commissus fuerat docuerat eum quod
quando transiret ante altare coniectus in
quo seruabatur sanctissimum corpus
Christi cum magna reuerencia geni-
bus flexis discooperto capite et can-
cellatis manibus inclinaret. Cu-
tus autem iuuenis hec semper sollici-
te seruabat. Accidit autem illa noc-
te qua deliberauerat dimittere habi-
tum et redire ad seculum quod oportebat
eum ante altare transire, ubi ex pie-
tate consuetudinis studio more so-
lito genu flexit, et statim fuit r-
aptus in spiritu. Et ostensa est si-
bi visio mirabilis. Nam vidit qua-
si multitudinem infinitam coram e-
o processionaliter transeuntem. Omnes
vero qui in illa processione bine-
rant bini incedebant vestiti orna-
tissimis et preciosis vestibus. Fa-
cies autem eorum et manus et quicquid e-
apparebat de corpore sole splen-
didius radiabat. Et ibant cum can-
tu et iubilo angelorum solempnissime
et dulcissime decantando. Inter quos
duo nobiliores ceteris incedebant tan-
ta claritate vallati quod mirandum et
stuporem aspicientibus ingerebant.
Quasi circa finem processionis post-
Vidit etiam quemdam tanta gloria de-
coratum quod videbatur nouus miles
ab omnibus singulariter honoratus.
Dominus autem iuuenis hec videns
mirabatur et nesciebat quid esset.
quod nec interrogare audebat tamen se-
quentibus. nec poterat nimia dul-
cedine stupefactus. Sed cum processio
pertransisset et ipse adhuc videret ex-
tremos resumens audaciam ac-
currit ad illos et interrogans dixit:
O carissimi rogo vos quod dica-
tis michi quod sunt isti tam admirabi-
les qui continent hec reuerenda pro-
cessio? Illi vero conuertentes ad eum
splendidissimas facies dixerunt. quia
Nos sumus omnes fratres minores. qui
venimus de gloria paradisi. Et ille tunc
sic interrogans. Qui sunt illi duo
qui tam excellenter inter alios cum
lant? Responderunt: Illi ceteris clariores
sunt sanctus Franciscus et sanctus Antho-
nius. Ille autem ultimus tam hono-
ratus est quidam sanctus frater no-
uiter mortuus quem quia valenter
contra temptationes pugnauit
et usque in finem perseuerauit in sco

pposito ad gloriã regni eterni cũ
glã et triũpho pduxim9 non so
lũ comitãtibz sanctis ãgelis. sz e
tiã letantibz sãis. Ista vo vestimẽ
ta dyaspera q̃ nos tã decora por
tam9 data sũt nobis pter aspe
ras tunicas. qs in religione pacie
ter portauim9. Et gloriosa clari
tas quã tu vides data est nobis
a deo pter humilem pñiam quã
fecim9 et pter strictam pauptatẽ
et obiam et castitatẽ mũdissimã
quã usqz in finẽ hilari mente
seruauim9. Vñ fili nõ duciũ sit
tibi sacrũ religionis tã feruẽtu
osũ deferre. Quia si in sacro bñ
feruenti amore dñi nri ihu xpi
mũdũ spnendo carnẽ mortifi
cando. et ctra diabolũ fortiter di
micando viriliter te habueris nobiscũ
simili veste et claritate fulge
bis. Et hys dcis iuuenis ad se
redyt et cfortat9 ex visione ctra
temptationẽ abiecit. culpã guar
diano et fribus recognouit. asperitatẽ
pñie et idumẽti ut de
licias de cetero cupiuit. et sic mu
tatus in melius in sua cuersa
tione vitã finiuit. Ad lau. Quo
ãgelus dñi fuit locut9 fri iohã
ni de pẽna cũ adhuc eet puer
in habitu sclari. xli.
Frater iohes de pẽna cũ
adhuc eẽt puer in ha
bitu sclari q̃dam iuue vn9 pu
er pulcherrim9 de nocte voca
uit eũ dicẽs. O iohes vadas ad
scm stephanũ qa ibi pdicabit
vn9 de fribus meis. cui9 doctrinis
crede et hiis attẽde cũ ego mise
ri eũ. Tu aũt habes facẽ mag
nã viã. et postea venies ad me.
Quu statĩ surrexisset et mirabilẽ
sensit mutationẽ in aĩa sua. et
vadẽs ad locũ noĩatũ ĩuenit
ibi frem philippũ q̃ pdicauit
nõ in doctis humane sapĩe vbis
sed in v̈tute spũs ãnũcians reg
nũ dei. Finita vo pdicacõe iuit
iste puer pdcus ad eũ et dixit
ei. Pr̃ si placet vobis me recipe
ad ordinẽ vellẽ libẽter pñiam
agẽ et dño ihu xpo seruiẽ. Ille
vo fr̃ cũ esset sãus et homo il
luĩatus et cspiciẽs in iuuene
mirabilem ĩnocenciã et prõp
titudinẽ voluntatis dixit ad eũ.
Facias q venias tali die ad ci
uitatẽ ratheũ ad me. et ego fa
ciã te recipi. Iuuenis vo ut erat
purissim9 cogitauit in corde
suo dicẽs. Hec est via magna
quã debeo facẽ. ut reuelatũ ẽ
michi. et postea ire ad celum.
Iuit ergo et statĩ recept9 ẽ ad
ordinẽ. et credidit ire ad deũ.
Minister aũt dixit in caplo.
Quicũqz fr̃ vellet ire in puĩa
am puĩcie ob meritũ sce obie
ego mitterẽ eũ. Fr̃ aũt iohes
ut audiuit hec desiderauit ire
illuc cogitãs in corde suo q for
te illa erat via magna quã
debebat facẽ. et cfidẽs in fra
tre philippo q̃ fecerat eũ reci
pi. rogauit eũ ut acquiceret si

bi istã gratiã q̄ posset ire in p̄
uĩnciã p̄uĩne ad morãdũ. Fr̃es
aũt tũc tp̄is optabãt ad p̄uĩ
cias extneas ire. ut eẽnt pere
grini et aduene in hoc sc̃lo. ⁊
ciues et domestici dei in celo ⁊c.
Fr̃ aũt philippus uidẽs puita
tẽ et sc̃am intẽtionẽ eius cõ
suiuit sibi licẽtiã eundi in dic
tã p̄uĩnciam. Fr̃ vero iohẽs cre
debat q̄ illa uia cõpleta pergẽt
ad celũ. Stetit aũt in dc̃a pro
uĩncia vigīti q̄nq̃ ãnis in exẽ
plari vita et maxĩa sc̃itate ⁊
õni die sperabat sibi ĩpleri p̄
missũ. Cũ aũt in õni morũ
honestate et culmĩe sc̃itatis
excresc̃et. et eẽt carus et dilc̃us
in illa tota p̄uĩncia cũ fr̃ibz q̄
sc̃laribꝫ desideriũ tñ suũ ñ cernẽt
nullo mõ adipletũ. quadã die
orãs et flens corã dño eo q̄ ĩ
colatus eius ut sibi videbat
eẽt nimiũ p̄lõgatus. Et ecce
apparuit sibi xp̄us ih̃s. ad cu
ius cõspc̃m liq̄facta est aĩa ei⁹
Et dixit ei dñs ihesus xp̄s. Fili
pete a me qđ vis. Qui r̃ndit
Dñe mi ego nichil volo ñ te sed
hoc solũ rogo ut ĩdulgeas mic
hi õnia pc̃cã mea. et des michi
gratiã iterũ te vidẽ q̃n fuerit
michi maior nc̃citas. Et dñs
ad eũ. Exaudita est inq̃t orõ
tua. Et sub oculis eius elaps⁹
est. et ip̃e remãsit totaliter ĩ
dño cõfortatus. Tandẽ fr̃es de
marchia fecerũt cũ generãli
mĩstro ut reũteret in marchiã
Qui cũ vidisset obiam cogita
uit in corde suo dicẽs. Hec ẽ via
lõga qua cõpleta pergã ad dñm.
Reũsus est aũt ad p̄uĩnciam ⁊
de die in diẽ expc̃auit p̄missi
onẽ sibi fc̃am debẽ cõpleri. sed
adhuc eius via p̄longata est.
Nã stetit ibi p trigīta ãnos p⁹
reũsionẽ suã in marchiã. ⁊ in
multis locis fuit gardian⁹. et opa
tus est p eũ dñs multa mira
cula. et habuit spm̃ p̄phetie. Nã
quodã tp̄e dũ ip̃e in loco non
esset. vn⁹ nouicius su⁹ fuit tẽp
tatus a diabolo ut apostotaret
ab ordĩe. Cõsensit aũt tẽptato
ri sub tali cõdicione. ut cũ frater
iohẽs reũteret ad locũ ip̃e stã
tĩ exiret. Cũ aũt fr̃ iohẽs fuit
reũsus statĩ vocauit ad se dic
tũ nouiciũ dicẽs. Veni fili q̃a
volo q̄ cõfitearis. Et dixit fr̃ iohẽs
Audi me p̄us fili. Et tũc dixit
sibi totã tẽptacionẽ suã. et dix
it. q̃a expc̃asti me et noluisti re
cedẽ sine bñdictione mea. deus
faciat hãc gratiã ut nũq̃ de isto
ordine exeas. sed cũ bñdictione
dñi morieris. Et tũc dc̃us noui
cius cõfirmatus est in bona vo
luntate et effc̃us est sc̃us fr̃. Et õ
nia p̄dicta retulit michi fr̃ ĩ
hugolino ip̃e fr̃ iohẽs. Erat aũt
ip̃e fr̃ iohẽs sp̄ tranquillo aĩo et q̄
etus et raro loq̄batur. Erat et
magne deuotionis et orõnis ⁊
singularis post matutinũ nũ

q̄n recitebat ad cellā. Dū aūt q̄
dā nocte post matutinū eēt in
orone deuota apparuit āgelus
dn̄i et dixit ei. Fr̄ iohes ꝯpleta
est via tua quā tam lōgo tpe
fuisti ꝑsolatus. Vn̄ annūcio
tibi ex pte dei ut petas q̄mcūq̄
grām cupis. Insup ut eligas ti
bi vnū diē naturalē in purga
torio. vel septē dies afflictionis
in hoc mūdo. Qui cū elegisset
septē dies afflictiōis sbito īfir
matus est īfirmitate mltiplici.
Nā nūc febribꝫ nūc doloribus
nūc podagra. nūc torsionibus
ꝑhorū nūc angustijs viscerū. et
mltis alijs lāguoribꝫ torq̄bat.
Sed qđ peius ōnibꝫ erat. q̄ dā
malign⁹ spūs an faciē suā sta
bat. q̄ tenebat magnā cartam
scriptā cū ōnibꝫ suis pctīs et cul
pis et defectibꝫ. Et dicebat. Pt
ista ōnia q̄ cogitasti et dixisti et
fecisti dāpnatus es. Et ipe fr̄ et
īfirm⁹ oblitus est oīm bonoꝝ
q̄ vnq̄ fecerat. nec recordabat
se vnq̄ eē uel fuisse in ordīe.
sed ita estimabat se eē dāpnatū
sicut ille spūs malign⁹ dicebat.
Vn̄ q̄n interrogabat ab aliquo
quō se habet. rn̄dit. male quia
sū dāpnatus. Fr̄es aūt de loco
miserūt ꝓ fr̄e matheo de mō
te rubiano q̄ fuit scūs homo et
fr̄em iohem ītime diligebat. q̄
venit ad eū septiā die sue tribu
lacōis. et salutās eū dixit. Quō
est tibi carissie fr̄. Rn̄dit. Male
q̄a sū dāpnatus. Et dixit frat
matheus. Quō hoc dicis. Non
recordaris tu q frequēter mic
hi ꝯfessus fuisti. et ego ītegre te
absolui. et q mltis ānis in isto
scō ordine deo seruiuisti. et q di
uīa mīa excedit ōnia mundi
pctā. et q xp̄us saluator soluit
ꝓ nobis preciū infinitū. ita
secure ꝯfidas q tu saluatus eis
et nō dāpnatus. Et tūc q̄a cō
pletus erat t'min⁹ septē dierū
recessit tēptacio et venit bene
dictio. et cū leticia magna dix
it fr̄i matheo q iret pausatū.
Et post hoc dn̄s ihūs xp̄s ap
paruit sibi cū maxīo splēdore
et suauitate odoris. sic ꝓmiserat
ita se appare in tpe oportuno.
Et ipe totus letus certificatus
et ꝯsolatus iūctis mābus q̄
uas agēs migrauit a corpe et
trāsiuit ad dn̄m.

Quō soldan⁹ de babilonia fuit ꝯuersus ad fidē. et baptizatus ꝑ fr̄es a bto frācisco missos. xiii.

Beatissim⁹ pr̄ nr̄ frāciscus
zelo dei et feruore martirij in
tatus cū duodecī scīssimis so
cijs ultra mare trāsiuit ꝓponēs
recto tramite pergē ad soldanū.
Cū ergo puenisset ad q̄sdā pa
ganorū ptes. in q̄bus tā crude
les hoīes custodiebāt itinera
q nlls xp̄ianus illac trāsiēs po
terat mortē euadē. Deo dispone
te mortē quidē euaserūt. tamē
capti et mltiplicater afflicti et

ligati crudelissime ducti sunt ad sol
danum. In cuius aspectu sanctus franci
scus a spiritu sancto doctus tam diuina de
sancta fide catholica predicauit. et
hanc se optulit approbare. Quod
cernens soldanus magnam in ipso
deuotionem concepit. tam pro constancia
fidei quam pro contemptu mundi quia nichil
recipe ab ipso voluit cum esset pau
perrimus. quam etiam pro feruore mar
tirii. Et ex tunc eum libentissime au
diebat. et rogauit quod ad ipsum
crebrius accederet. Et insuper sancto francisco et
sociis suis liberaliter concessit. quod quo
cumque vellent possent libenter
predicare. Et dedit illis quoddam
signaculum. quo viso a nemine le
debantur. Habita igitur hac libera
li licencia sanctus franciscus illos e
lectos socios binos tunc in trans
misit in diuersis partibus paganorum.
Inter quos elegit ipse cum socio su
o partem vnam. Qui cum ad quoddam
hospicium peruenisset ubi erat
sibi pro quiete necessarium commorari.
inuenit ibi quandam mulierem spe
ciosam quidem quantum ad faciem. sed
mente turpissimam. que sanctum fran
ciscum de actu nequissimo requisi
uit. ait ad illam. Accepto quod di
cis. Eamus igitur ad lectum et pare
mus. Sanctus vero franciscus ait.
Venias mecum et ego ostendam
tibi lectum pulcherrimum. Et duxe
it illam ad maximum ignem. qui
tunc in illa domo fiebat. et in fer
uore spiritus in lare se expoliauit
illo ignito nudum tamquam in lecto lo

cauit. Et vocauit illam dicebat. Ex
polia te et festina fruitura hoc lecto
splendido et florido. quia hic oportet
tet te esse si obediens vis michi. Il
le autem ignis sanctum franciscum nich
il lesit. sed super larem illum ardentem
ignitum quasi super flores sane hy
lari decumbebat. Illa vero mulier
tam admiranda cernens et stupens
non solum a stercore peccati. sed etiam a
tenebris infidelitatis conuersa est
ad dominum ihesum xpistum. et effecta est
tante munditie sanctitatis et gracie. quod in
tam mirande sanctitatis et gratie
nitatibus meritis suis patris mul
tas animas domino in illis partibus acqui
siuit. Videns autem sanctus franciscus
quod fructum ibidem facere non valebat
domino sibi reuelante disposuit con
gregatis sociis redire ad partes fi
delium. Et rediens ad soldanum de
suo reditu proposito indicauit.
Soldanus vero dixit sancto francisco.
Ego libenter ad fidem xpisti conuerter
sed timeo modo facere. quia isti me
et te cum tuis sociis statim occide
rent si sentirent. cum tu possis adhuc
multum proficere. et ego quedam mag
na negocia pro salute anime mee
habeo expedire. Nollem libenter
mortem meam et tuam ita inopina
tam inducere. Sed indica michi
modum quo saluer. et ego sum pa
ratus in omnibus obedire. Dixit igitur
sanctus franciscus. Domine ego quidem nunc
recedam. sed postquam ad partes meas
rediero et ad celum domino vocante trans
iero post mortem meam secundum dis
positionem diuinam mittam tibi fratres

duos de fratribus meis. a quibus bap
tismum accipies et salvus eris. sicut
michi revelavit dominus ihesus christus.
Tu autem interim ab omni negotio te
dissolve. ut cum gratia dei venerit invenir
at te fide et devotione paratum. Cui
soldanus gratanter assentiens fideliter
obedivit. Sanctus autem franciscus va
lefaciens ei rediit ad partes fidelium
cum illo sociorum suorum veniendo col
legio. Post aliquos vero annos predictus
soldanus infirmatus est et expectans
sancti francisci promissum qui iam ad vi
tam beatam migraverat. posuit ex
ploratores in portarum exitibus. ut
quando duo fratres in sancti francisci habitu
apparerent. ipsos ad eum festine trans
ducerent. In illo autem tempore apparuit
beatus franciscus duobus suis fratribus
et precepit illis ut sine mora per
gerent ad soldanum. et eius salutem
sicut ei promiserat sollicite procura
rent. Qui profecti sunt devote man
dati. et mare transeuntes ad domi
num soldanum per exploratores adduc
ti sunt. Quos ut vidit soldanus ga
visus est gaudio magno dicens.
Nunc scio vere quia misit dominus servos
suos. quia sicut sanctus franciscus pro
misit domino revelante. ita michi
servavit pro salute mea sollicite
transmittendo. Recipiens igitur solda
nus a duobus fratribus fidei documenta et
sanctum baptisma in ipsa infirmita
te regeneratus in domino migravit
ad gaudia sempiterna. et salva
ta est anima eius meritis sancti francis
ci. De leproso blasphemo quem
sanctus franciscus sanavit in cor
pore et anima. ca.

Cum viveret in hoc miserabili et flebili
seculo beatus pater noster franciscus illumi
natus a spiritu sancto semper studebat to
tis viribus imitari domini nostri ihesu
christi vestigia. Unde sicut christus pe
regrinus dignatus est se fieri peregri
num. ita beatus franciscus se et suum
ordinem vere peregrinum et etiam in
regula scribi fecit. ut tamquam peregri
ni et advene in hoc seculo domino ser
virent. Sicut insuper christus venit
non solum servire leprosis illos sa
nando et mundando in corpore. sed
etiam illis pro morte sanctificando et
mundando in anima. Ita beatus francis
cus cupiens ei conformari leprosis
affectuosissime serviebat ministran
do cibaria lavando membra putri
da. mundando vestimenta. et insu
per tuendo frequenter in oscula. Ordi
navit etiam quod fratres sui ordinis per
diversa loca ob amorem christi qui ut
leprosus voluit reputari pro no
bis. ubicumque leprosi essent illis
sollicite servirent. Fratres autem in mul
tis locis sicut obediencie filii hoc
promiserunt. et promptissime faciebant.
Accidit autem semel quod in quodam
loco ubi serviebant leprosis erat
quidam leprosus tam pestilens et im
paciens et protervus. quod nulli dubi
um erat ipsum per malignum spiritum
agitari. Sicut enim spiritus dei agit
animam ad cuncta salubria. ita spiritus
malignus ad omnia scelera. Nam dic
tus leprosus sibi servientes non

solum horrendis improperiis impete-
bat et sagittabat iniuriis. Sed quod
peius est flagellis et plagis in-
multimodis vulnerabat. Et super
hoc quod erat horrendum et pessimum
Christum benedictum Mariam sanctissimam
et sanctos alios blasphemabat.
Unde quamvis de iniuriis percussionibus et pla-
gis fratres illi studerent pro posse pa-
tientie meritum cumulare. tamen nul-
lo modo dei blasphemias ipsorum
conscientia poterat sustinere. ne tanti
sceleris participes viderentur. Qua-
propter decreverunt dictum leprosum
derelinquere. ne forte blasphema-
toris dei et vasis diaboli nutri-
tores invenirentur. Sed hoc quod
decreverant facere noluerunt nisi
prius sancto Francisco qui in alio loco
morabatur omnia per ordinem indi-
cassent. Quibus auditis. sanctus Fran-
ciscus ad dictum leprosum accessit.
et ingressus ad eum dixit. Deus
det tibi pacem frater carissime. Cui il-
le. Et qualis michi pax est. Ymmo
deus accepit michi pacem. quia to-
tus inquit sum marcidus. Et sanctus
Franciscus ait. Carissime habe pa-
tientiam. quia mala que hic corporibus
inferuntur ad anime salutem proveniunt
si equanimiter tolerantur. Et ille re-
spondit. Quomodo tolerare patienter. cum
pena mea die noctuque perseveret.
Nam non solum ab infirmitate com-
buror et crucior. sed etiam a fratribus
quos michi servitutos dedisti ve-
hementer affligor. quorum nullus est
qui serviat ut oportet. Sanctus Fran-
ciscus cognoscens per spiritum sanctum quod
ille a maligno spiritu vexabatur
ivit et pro ipso devote deum exora-
vit. et facta oratione rediit ad infir-
mum dicens. Carissime volo servi-
re tibi. ex quo tu non es contentus de
aliis. Et respondit. Placet michi.
Sed quid poteris plus ceteris. Et
sanctus Franciscus ait. Quicquid tu
petis faciam. Et ille inquit. Volo quod la-
ves me. quia totus feteo in tantum
quod meipsum ferre non valeo. Sanctus
autem Franciscus statim fecit calefie-
ri aquam cum multis odoriferis her-
bis. et expolians illum cepit suis
manibus lavare leprosum. Et alius
frater aquam superius infundebat. Et si-
cut sanabat corpus exterius. ita
animam mundabat interius. Unde cum ille
prorsus sanari inciperet statim ex com-
punctione intima cepit amarissime
lacrimari. Et sicut lavabat corpus
aqua et mundabat lepra. ita bap-
tizabat lacrimis conscientiam et mun-
dabat ab omni iniquitate. Cum vero
totus esset lotus et sanatus exteri-
perfecte fuit unctus et sanatus in-
terius. Et ideo in tantam compunctio-
nem prorupit et lacrimas quod altissima vo-
ce plorabat. et dicebat se dignum
inferno. propter iniurias illatas fra-
tribus. et pro plagis et flagellis quas fe-
cerat in eosdem. et propter impatientiam
et blasphemiam contra deum. Unde quin-
decim dies planctus ille sibi dura-
vit. quod ab intimis cordis et superbi-
et continue nichil aliud quam miseri-
cordiam invocabat dei. et cum hac compunc-

one et lacrimis p̄cā sua omnia ꝯfes-
sus est sacerdoti. Btūs aūt franc̄s
videns tm̄ notū miraculū gr̄as a-
gens deo recessit illic. et ad ptes
multū remotas accessit. ne si dic-
tū miraculū fieret notū ppl̄o omnes
ad ipm̄ ꝯcurrerent. qd̄ ipe s̄cus pp-
ter humilitatē toto posse vitabat.
Studebat enī tamq̄ fidelis seruꝰ et
prudens deo gloriā et honorē red-
de. et sibi inter hoīes verecūdiā ⁊ ig-
nominiā pcurare. Dc̄us vo leprosꝰ
post miraculosā sanitatē ⁊ ꝯpunc-
tionē ꝑhabitā infirmatꝰ est et
armatus ecc̄iasticis sacramētis
post pauca dies suos finiuit ī
dn̄o. Sc̄o vo francisco in silua qua-
dā orāte. apparuit dc̄us leprosꝰ
defunctus speciosior sole in aere sub-
leuatus dicēs. Recognoscis me?
Cui s̄cus franciscus. Qs inqd̄ es
tu? Et ille. Ego inqt sū leprosus
quē xp̄us bndc̄us te pmerēte
sanauit. et hodie vado ad reg-
nū celorū. De quo deo et tibi gr̄as
ago. Bndc̄a sit aīa et corpꝰ tuū.
et bndc̄a sint vba tua et opa. q̄
a p te multe aīe saluabūt ī mū-
do. Et scias q̄ nō est dies ī mū-
do in quo oēs s̄ci angeli et s̄ce et
s̄ci dei oēs nō referāt magnas
deo gr̄as de s̄cis fructibꝰ. q̄ p te et
tuū ordinē vndiqꝫ patrant p or-
bē. Et ppterea ꝯfortare. et gr̄as red-
de deo. et sta cū bndictione dei. Et
hys dc̄is. ille pexit ad dn̄m. Et
s̄cus franciscus remāsit valde ꝯ-
solatus. Ad lau. De ꝯuersione latro-
num p beatū franciscū. qui intraue-
rūt ordinē. et s̄cissime s̄t ꝯuersa.

Beatus p̄r nr̄ francisc᷒ cū ti. ee.
pies pduce ad salutē mū-
dū. p diuersas pruīcias circuibat.
et quocūqꝫ ibat q̄a diuino spū du-
cebat. nouā familiā dn̄o acqre-
bat. Vn̄ sicut vas elcm̄ a dn̄o ⁊
balsamū grē infundendo perexit
in slauoniā in marchiā in a-
puleā in sarracenā et in multis
pruincys alys. vbiqꝫ multiplicādo
seruos dn̄i nr̄i ihū xp̄i. Vn̄ cū
transiret p montē casalē castrū. qd̄
est in districtu burgi s̄ci sepulcri
recepit ibi nobilē iuuenē de bur-
go pdicto. Qui cū venisset ad s̄c-
tū franciscū. dixit ei. Pr̄ ego vellē
libētissīe fr̄ vr̄ fieri. S̄cus vo fran-
ciscus r̄ndit. Fili tu es iuuenis ⁊
delicatus et nobilis. forte paup-
tatē et aspitatē nr̄am nō pote-
ris sustinē. Ille vo ait. Pr̄. nōne
vos estis hoīes sicut ego? Ergo ⁊
cū adiutorio dn̄i nr̄i ihū xp̄i ⁊
potero sustinē. Que rn̄sio mul-
tū placuit s̄co francisco. et statī re-
cepit eū. et bndixit. et frēm an-
gelū vocauit. Qui ita graciose
se habuit. q paulo post s̄cus fran-
ciscus eūdē in mōte predc̄o ca-
sali īstituit gardianū. In illis
aūt diebꝫ erāt tres famosi latro-
nes. q̄ vndiqꝫ multa malefica p-
petrabāt. Hy q̄dam die ad lo-
cū predc̄m venerūt rogantes
frēm angelū gardianū ut eis
de comestibilibꝫ pruidēt. Gardi-

cius vero ille rigida reprehensione
eos redarguens dixit. Vos fures
et seuissimi homicide non solum
non erubescitis labores aliorum de-
predari, sed insuper presumitis ut ef-
frontes elemosinas seruis dei ex-
hibitas deuorare, cum non sitis dig-
ni quod vos terra sustineat, quia nul-
lum hominem reueremini, et deum qui
vos creauit contempnitis. Ite ergo
pro factis vestris et huc amplius non
accedatis. Illi vero turbati valde
cum indignatione maxima recesse-
runt. Et ecce eodem die sanctus franciscus
ad locum rediit portans de questu
quam cum socio petierat unam tascam
panis et barillum vini. Cui cum
frater angelus qualiter illos repulerat
retulisset, sanctus franciscus dure re-
darguit ipsum dicens quod impie ges-
serit, quia peccatores melius redu-
cuntur cum dulcedine pietatis quam
cum increpatione crudeli. Nam ma-
gister noster christus cuius euangelium
seruare promisimus non inquit est o-
pus valentibus medicus sed male
habentibus. Et non veni vocare ius-
tos sed peccatores. Et ideo frequenter
cum peccatoribus manducabat. Nunc i-
gitur contra caritatem et contra exem-
plum christi benedicti fecisti. Per sanctam
obedientiam precipio tibi quod statim ca-
pias istam totam tascam panum et
vini vasculum quod acquisieram et sol-
licite per montes et valles discurrens la-
trones queras donec inuenias. Et
panes istos omnes et dictum vinum
ex parte mea presentabis eisdem. Et

post hec genuflectens coram eis de crude-
litate dices humiliter culpam tu-
am. Et roga illos ex parte mea quod
amplius non malefaciant, sed deum
timeant et proximos non offendant.
Et si hoc fecerint ego promitto e-
is de necessariis pro ipsorum corpori-
bus continue prouidere. Et cum hoc illis fr.
dixisset humiliter et reuerenter re-
tatis. Interim autem sanctus franciscus pro
illis orabat ad dominum ut corda e-
orum ad penitentiam emolliret. Unde
factum est quod cum illi elemosinas illas
a sancto francisco transmissas come-
derent, incontinenter conferre ceperunt et di-
cere. Heu nos miseros et infelices
quos durus infernalis cruciatus ex-
pectat, qui pergimus non solum depredando
proximos et homines vulnerando
sed etiam occidendo, et tamen de tam hor-
rendis sceleribus nullo dei timore
aut compunctione conscientie nostre stimu-
lamur. Et ecce iste sanctus frater qui ve-
nit ad nos propter aliqua verba
valde iuste propter nequitiam mali-
tie nostre irrogata se coram nobis humi-
liter accusauit, et insuper cum pa-
ne et vino attulit beneficium cari-
tatis, et insuper sancti patris tam libera-
le promissum retulit nobis de ne-
cessariis exhibendis. Vere isti sunt
qui celestem patriam promerentur. Nos
vero filii perditionis eterne, qui flam-
mas vltrices nobis cotidie nostris
nefandis sceleribus cumulamus.
Nescio utrum de peccatis facino-
ribus et commissis flagitiis possi-
mus a deo misericordiam inuenire. Uno

uero eorum predam uel filia ducente.
reliqui uero duo dixerunt. Quid
ergo nobis faciendum est? Et il
le: Eamus inquit ad sanctum Franciscum. et
si ipse nobis confidentiam tribuat quod
possimus de nostris magnis peccatis in
uenire misericordiam a domino. quicquid ipse
mandauerit faciamus. ut possimus
animas nostras de infernali baratro li
berare. In quo consilio tres illi concor
diter consenserunt. et uenerunt festi
nantes ad sanctum Franciscum dicentes: Pa
ter propter multa scelera nostra mala que
fecimus non confidimus misericordiam inueni
re. sed si tu confidis quod deus nos ad su
am misericordiam recipiat. ecce parati sumus
tecum penitentiam facere. Quos sanctus Fran
ciscus benigne et caritatiue reci
piens. exemplis eos multiplicibus ex
hortando certos de misericordia dei inuenien
da reddidit. et insuper se illis ac
quisiturum a domino ihesu christo misericordiam re
promisit. ostendens etiam illos quod di
uine misericordie inmensurabilis magni
tudo cuncta etiam si essent infini
ta peccata nostra precellit. Et quod testan
te euangelio et sancto paulo apostolo
christus benedictus uenit in hunc
mundum pro peccatoribus redimendis.
Propter que salubria hortamenta tres
dicti latrones abrenunciauerunt
mundo. et recepti a sancto patre. sibi
in habitu et animo adheserunt. Duo
autem illorum parum uiuentes post con
uersionem laudabilem de presenti se
culo domino uocante migrauerunt.
Tertius uero superstes considerans in mul
tis et magnis peccatis se fuisse quod se

cerat. tali penitentie se subegit. quod per quin
decim annos exceptis continuis quadra
gesimis quas sicut alii faciebat.
continue ter in septimana panem et
aquam tantummodo manducabat. Et
contentus tantummodo una tunicula in
cedebat discalciatus continue. et post
matutinum numquam dormiebat. Insu
per infra illud uero tempus annorum quin
decim sanctus Franciscus transiuit ex hoc
mundo ad patrem. Cum autem dictus frater
haberet districtionem penitentie annos plu
rimos continue tenuisset. et ecce in
quadam nocte post matutinum tan
ta temptatio sompnolentie superuenit.
quod nullis argumentis sompno poterat
resistere. nec ut consueuerat uigilare.
Qui cum reluctari nequiret. nec ualeret
orare. temptationi succumbens iuit ad
lectum ut dormiret. Statim autem ut po
suit caput in lecto. fuit deductus
in spiritu in montem excelsum ualde
in quo erat profundissima ripa et
hinc in saxa prerupta et diuer
si scopuli inequaliter prominentes.
Ille uero a quo ducebatur impulit eum
dictum fratrem de cacumine dicte ripe.
qui inpreceps ruendo per saxa et colli
siones de rupibus in rupibus susti
nendo. quando ad fundum ripe peruenit
omnia uidebatur sua membra dirup
ta et ossa confracta. Qui dum iace
ret sic male collisus a suo duc
tore uocatur ut surgeret. quia mag
num adhuc iter illum facere oportebat.
Cui frater respondit. Dux homo et in
discretus uideris. quod tu uideas me
usque ad mortem contritum usquequaque

tū dicas q̄ surgā. Qui accedēs et
tangēs eū. statī ab ōni mēbro᷑
collisione pfecte sanauit. Et tūc
ōndit ei magnā planitiē acutis
lapidibꝫ et spinis et tribulis et
lutosis labiunculis plenā. Unde
illū discalciatū oportebat īcede.
et ad finē illius planiciei acce
dē. ubi erat q̄dam fornax igni
ta q̄ alōge videbat᷑ in quā ille
debebat īntrare. Cū aūt plani
ciē illā cū tanta et nimia āgus
tia ptrāsisset et ad fornacē illā
puenisset. dixit āgelus ad eū
Ingredere fornacē istā. q̄a sic ꝫ
necessariū est fieri. Et ille rn̄
dit. Heu q̄̄ durus ductor es tu.
q̄a tu videas me p̄ istā āgusti
osā planiciē tam penalit᷑ tri
bulatū q̄ maxīa quiete īdige
ā. et dicas īntra fornacē. Cū āt
aspicēt cōtra fornacē. ecce vidit
vndiq̄ dēones cū furcis q̄ dis
ferentē intrare in fornacē cū
ipsis furcis subito īpulerunt.
Qui cū ipsm ignē intrasset. ī
uenit ibi quēdā suū cōpatrē. q̄
totus ardebat. et exclamās dix
it. O īfelix cōpater quō huc ve
nisti? Qui ait. Procede aliq̄ᵗulū
in hoc igne. et īuenies vxorē
meā cōmatrē tuā. q̄ tibi causā
dāpnacōis narrabit. Cū igi
aliq̄ntulū pcessisset p igne. ec
ce apparuit cōmater ignita to
talit᷑ sedēs in q̄dā mensula fru
menti cōstituta. Et ille ait. O me
īfelix et misera! et q̄re in tale

suppliciū corruisti? Que rn̄dit.
Quia tpe magne famis quā ꝫ
buis fn̄ascuis futurā predixerāt
cū ego et vir meus vēderem? fru
mēta mēsurā falsificauim? Et
ptea in ista mēsura āgustata
cōbutor. Et hijs dcīs angelus ex
pulit eū ext̄ ignē dicēs. prepa
ra te ad iter. q̄a adhuc horribi
le oportet te ptrāsire. Cui ille
dicebat. O durissīe ductor qui
nulla cōpassione moueris. vides
q̄ sū quasi totus cōbustus. et di
cis. veni adhuc ad horribile pi
culū. Angelus vero tetigit eū. et
pfecte sanauit eū. et duxit il
lū ad quēdā pontē q̄ trāsua
dari nō poterat. absq̄ ingēti
piculo. q̄a erat nimis extrem?
et excessiue politus. Sub po
te vero fluuī? horribilis deflue
bat serpētibꝫ et draconibꝫ scor
pionibꝫ et bufonibꝫ et horrē
dis fetoribꝫ plenus. Dixit aūt
āgelus. Trāsi pontē istū. quia
penit? cōuenit te trāsire. Ille āt
rn̄dit. Et quō potero ptrāsire.
q̄n cadā in tm̄ piculosū fluuiū.
Rn̄dit angls. Veni post me ꝫ
ponas pedē tuū ubi videris po
ni pedē meū et bn̄ trāsibis. Et
incedēs post angl'm pedē suū po
nēdo ubi p̄cedens ponebat pue
nit usq̄ ad mediū pōtis cū sa
lute. Cū vero eēt in mediū po
tis āgl'us volādo recessit. et asce
dit in altū ad q̄dā habitacu
lū valde mirabile in altissimo

collocatum. Et ille notavit quo angelus advolavit. Sed cum ipse primo
fuisset absque duce in ponte et talia
animalia terribilia fluminis iam capi-
ta elevarent ad devorandum illum
si caderet, stabat in tanto terrore quod
nullo modo sciebat quid faceret, quia
non poterat nec retro nec ante pro-
cedere. Unde in tanta tribulatione positus
inclinavit se et amplexatus est pontem
et videns quod non erat ibi refugium si-
bi nisi dei, cepit ex intimis cordis
invocare dominum ihesum christum ut per su-
am sanctissimam misericordiam sibi succurrere
dignaretur. Et facta oratione visum est
illi quod mitteret alas. de quo valde
gavisus expectavit donec cresce-
rent, sperans ultra flumen ad locum quo
volaverat angelus transvolare. Sed
cum nimis festinasset volare, quia
ale non bene creverant, a volatu de-
ficiens cecidit super pontem, et omnes
penne insuper ceciderunt. Qui terri-
tus valde iterum pontem amplectens
christi misericordiam lacrimabiliter imploravit.
Et iterum visum est sibi ut mitteret a-
las. sed sicut prius ante perfectionem a-
larum ad volandum festinans secundo
cecidit super pontem, et penne ut prius
ceciderunt. Qui attendens quod propter
festinantiam volare non poterat, sic
dixit in corde suo. Si alas tertio
misero, tamen diu expectabo quod non de-
ficiam a volatu amplius. Et visum est
sibi quod inter primam et secundam et ter-
tiam missionem alarum per annos cen-
tum quinquaginta et amplius expectasset.
Cum autem videretur sibi quod alas op-

time complevisset. hac tertia vice
levavit se valenter in altum. et us-
que ad predictum habitaculum quo
volaverat angelus advolavit. Cum
vero ad illius admirabilis habita-
tionis ianuam pervenisset. dixit
illi portarius. Quis es tu qui ve-
nisti huc? Qui respondit. Ego sum fra-
ter minor. Et ille. Expecta inquit ut ad-
ducam sanctum franciscum si te recognos-
cit. Cum autem ille iret pro sancto fran-
cisco iste incepit muros illius ci-
vitatis mirabilis respicere. Et ecce
muri illi erant tanta claritate per-
spicui quod cuncta que intus fiebant. et
choros sanctorum mirabiles qui intus
erant clare cernebat. Et cum res-
piceret ecce beatus franciscus et frater
bernardus et frater egidius. Et post
sanctum franciscum tanta multitudo sanctorum
et sanctarum dei, que secute fuerant illius
vestigia. quod quasi innumerabilis vide-
batur. Et cum sanctus franciscus venis-
set ad eum. dixit portario. Permit-
tas eum ingredi. quia de fratribus meis
est. Et tunc sanctus franciscus duxit
eum intus multa mirabilia illi os-
tendendo. Statim vero quo illuc ingres-
sus est tantam consolationem et dul-
cedinem sensit. quod oblitus est omnium
tribulationum que ante precesserant.
ac si numquam in mundo fuisset. Post
hec dixit sanctus franciscus. Opor-
tet te fili redire in mundum et sep-
tem diebus morari. in quibus te prepa-
ra omni preparatione qua vales quia
post septem dies ego ad te veni-
am. et tunc mecum venies ad locum

istum mirabilem beatorum. Sanctus vero
franciscus clamide clamide to-
to stolis pulcherrimis decorato.
et quinque stigmata eius erant si-
cut quinque splendidissime stelle. que tan-
ta luce fulgebant quod videbatur
totam civitatem illam radiis illustra-
re. Frater vero bernardus habebat in ca-
pite coronam stellarum pulcherri-
mam. Frater vero egidius erat etiam totus
mirando lumine decoratus. et multos
alios sanctos fratres minores ibidem cum
sancto francisco gloriosos. quos numquam in
hac vita viderat recognovit. I-
scitatus ergo dominus frater quinus cum
tedio ad mundum rediit. Et cum re-
disset fratres pulsaverunt ad primam
et non plus temporis fluxerat nisi a
post matutinum ad eiusdem noctis
auroram. quinus sibi videtur stetis-
se per plures annos. Ipse autem frater pre-
dictam visionem et terminum die-
rum gardiano suo per ordinem reci-
tavit. et statim febricitare cepit.
In septimo vero die veniens sanctus fran-
ciscus cum gloriosa comitiva sancto-
rum sociorum animam illius fratris in vi-
sione predicta angelo deducente per-
gratam duxit ad gaudia beatorum.

Miraculum de stigmatibus sanctis

Laude xlv capitulum.

digna quanta fuerunt illa
stigmata miranda sancti patris ap-
paret ex quodam notabili mira-
culo in quodam conventu fratrum predi-
catorum evidenter ostenso. Erat enim
in illo predicto conventu quidam frater
predicator qui beatum franciscum ita cor-
dialiter oderat quod nec in pictura
videre nec verbo audire nec corde
credere poterat fuisse sacris stigma-
tibus insignitum. Unde cum dictus frater conven-
tualis ultra montes in conventu pre-
dicto consisteret. in cuius refectorio depic-
tus erat sanctus franciscus cum sacris
stigmatibus. infidelitate motus et o-
dio. accessit occulte et cum cultello sa-
cra stigmata de pictura sancti patris i-
ta abrasit. quod penitus nichil pare-
bat. Sequenti autem die cum idem frater se-
deret in mensa respexit in sancti francis-
ci ymaginem. et vidit sibi stigma-
ta in locis unde abraserat recentio-
ra quam prima. et indignatus cogitavit
quod non perfecte primitus abrasisset. et
observans horam quando nullus aderet
quia qui male agit odit lucem. acces-
sit et secundo abrasit stigmata san-
cta tamen quod non destruxerit cementum
picture substratum. Tercia vero die
cum idem frater sederet in mensa respexit
ad ymaginem sancti francisci. Et ecce
vidit illa sacra stigmata tam pul-
chra et nova quod numquam apparuerant
ita recentia. Tunc idem frater obtenebra-
tus nequicia et perfidia incitatus et
peccato suo addidit tercium et dixit
in corde suo. Per deum ego totaliter
stigmata illa delebo quod numquam de-
cetero apparebunt. Et sicut solebat
observans tempus in quo oculi
hominum non vident. et oblitus quod oculis
dei cuncta nuda sunt et aperta. et im-
petu furioso tulit cultellum. et ef-
fodit de pictura signa stigmatum
colorem effodiens et cementum. Stati[m]

vero tunc perficeret effodere incepit sanguis vivus de ipsis effossionibus emanare et frontem et manus et tunicam domini fratris sanguis impetuose prosiliens cruentavit. Ille vero territus quasi mortuus cecidit. Sanguis ille fluebat per multum de illis sacris stigmatibus ab illo misero effossis. Interim fratres predicti conventus ad illum iacentem quasi exanimem convenerunt, et advertentes de illo maliciam plurimum doluerunt. Videntes insuper quod sanguis ille defluebat continue obturaverunt illa foramina cum peciis et bombice. nec poterant sanguinis fluxum restringere. Quapropter timentes ne illud seculares perpenderent. et exinde scandalum et vituperium sustinerent. cogitaverunt devote ad sanctum Franciscum recurrere. et prior cum omnibus de conventu se expoliantes, ante ymaginem sancti Francisci se disciplinantes. et cum lacrimis exhortantes rogaverunt beatum Franciscum quod offensam domini fratris misericorditer dimitteret. et sanguinis illius fluxum dignaretur restringere. Et statim propter humilitatem illorum fuit oratio exaudita. sanguis amplius non defluxit. et stigmata sancta ab omnibus reverenda in sua pulchritudine remanserunt. Frater autem predictus ex tunc factus est devotissimus sancti Francisci. et ut testati sunt fratres de loco Alverne. ille frater ad montem Alverne causa devotionis accessit. et de bombice illa cruenta secum detulit. et fratribus illis dedit. Venit insuper causa devotionis ad sanctam Mariam de Angelis. et omnia loca sancti Francisci devotissime visitavit cum reverentia magna et lacrimis. Nam ubicumque de factis vel rebus sancti Francisci poterat invenire. in tantum devotus lacrimis erumpebat. quod faciebat etiam alios lacrimari. Ipse etiam omnia predicta miracula coram multis fratribus minoribus in Alverna et Assisio recitavit. sociis tamen suis absentibus. ne forte predicta in opprobrium sui ordinis recitaret. Fratribus etiam dominus factus meritis sancti Francisci ita ad fratres eius benivolus. quod sicut antea illos videre non poterat. ita post in caritate dei firmatus ipsos fraterni amoris venerabatur affectu.

De gravi infirmitate oculorum sancti Francisci. et qualiter Christus sibi promisit vitam eternam propter ipsam infirmitatem. Et de miraculo vinee sacerdotis ubi morabatur sanctus Franciscus. xlvi.

Cum sanctus Franciscus graviter pateretur in oculis. dominus Hogolinus cardinalis protector ordinis qui ipsum intime diligebat. misit sibi nuntium dicendo. quod iret Reate. ubi erant optimi medici oculorum. Beatus autem Franciscus recepta littera domini cardinalis. primo ivit ad sanctum Damianum ubi stabat sancta Clara devotissima Christi sponsa. Proposuerat enim antequam recederet consolationem facere sancte Clare. et postea ire Reate. Cum igitur sanctus Franciscus ivisset ad sanctum Damianum. prima nocte sequenti tam graviter est in

oculis infirmatus quod lucem videre non poterat. Unde beata clara fecit sibi de cratinis cellulam ubi sanctus franciscus remotius moraretur. Et stetit ibi quinquaginta diebus in tanto dolore oculorum et vexatione multiplicium murium a demone excitata. quod die noctuque quiescere non valebat. Tunc sanctus franciscus flagellum domini recognoscens incepit deo gratias agere. et illum toto corde et ore laudare. et ex intimis clamabat precordiis. quod illis infirmitatibus et angustiis dignus erat etiam multo maioribus. Et cum hoc rogasset dixit. Domine ihesu christe pastor bone. qui pro nobis indignis dignissimam animam in duris angustiis posuisti. concede michi ovicule tue gratiam et virtutem. ut in nulla tribulatione angustia vel dolore a te recedam. Et cum hec dixisset. facta est ad eum vox domini de celo dicens. Francisce responde michi. Si tota terra esset aurum et omnia maria et flumina et fontes essent balsamum. et omnes montes et colles et lapides essent lapides preciosi. et tu invenires alium thesaurum nobiliorem hiis omnibus. quanto est nobilius aurum quam terra. et balsamum quam aqua. et lapides preciosi quam montes et saxa. et esset tibi pro ista infirmitate datus iste thesaurus tam maior. nonne debes multum gaudere. Respondit sanctus franciscus. Domine non sum dignus tanto thesauro precioso. Et dominus ad eum.

Gaude nunc inquit frater francisce. quia ille est thesaurus vite eterne. quem tibi reposui. et ex nunc illo investio. et ista infirmitas et afflictio est arra illius beati thesauri. Tunc sanctus franciscus valde letus effectus vocavit socium suum dicens. Eamus reate ad dominum cardinalem. et consolans primo sanctam claram verbis mellifluis et divinis. Ac eidem vale humile ut consueverat faciens versus reate iter arripuit. Cum autem appropinquasset reate. tanta multitudo populi ad ipsum confluebat. quod propter hoc noluit intrare civitatem. sed divertit ad quandam ecclesiam distantem forte per duo miliaria a reate. Cives vero scientes eum ad dictam ecclesiam commorari. ad ipsum cum tanta multitudine concurrebant. quod vinea sacerdotis illius ecclesie. cum esset tempus vindemiarum tota dissipabatur et insuper vorabatur. Quod dampnum sacerdos considerans dolebat valde. et penitebat quod sanctum franciscum in ipsam ecclesiam intrare permiserat. Quod sanctus franciscus per spiritum sanctum intelligens fecit sacerdotem vocari. et dixit ei. Pater carissime quot salmas vini vinea ista probet quando melius tibi fructificat. Qui respondit duodecim. Dixit sanctus franciscus. Rogo te pater quod pacienter te sustineas me in hac tua ecclesia morari propter quietem quam ibi reperio. et permitte quod omnes de vineis tuis accipiant amo-

te dei et mei pauperculi. et ego
promitto tibi ex parte domini mei Ihesu
Christi benedicti quod recolliges vigin-
ti salmas hoc anno. Hoc autem fa-
ciebat sanctus Franciscus propter mag-
nam salutem animarum quam dominus opera-
batur ibidem. Nam multos cernebat
de advenientibus divino inebriatos
amore et oblitos mundi ad celes-
tia desideria commutatos. propterea bi-
lius indumbat materialem vineam
dissipari. quam vineam domini sabaoth
fieri sterilem vino celesti. Confisus
igitur sacerdos de promissione sancti vi-
neam advenientibus libere dereliquit.
Mirabile certe quod vinea fuit to-
taliter dissipata et ab advenientibus
devorata. ita quod vix aliqui botru-
li remanserunt. Adveniente autem vi-
demie tempore sacerdos de sancti promis-
sione confidens. et illa paucula recol-
ligens et in consueto torculari re-
ponens. secundum promissum sancti Francis-
ci viginti salmas optimi vini
recollegit. In quo miraculo ma-
nifeste ostenditur. quod sicut meritis sancti
Francisci vinea exterminata vinis
uberius habundabat. ita populus
christianus per doctrinam sancti Francisci de
sterilitate peccati in fructibus uberes
pernime redundabat. Ad laudem.

De mirabili ieiunio quadragesimali
sancti Francisci. xlvii.

Verissimus servus dei sanctus Fran-
ciscus quia in quibusdam fuit quasi al-
ter christus datus mundo. ideo deus
pater tam felicem hominem in multis
christo suo filio fecit esse conformem. si-
cut apparuit in sociorum fratrum suorum
collegio. in crucis stigmatum mi-
rando misterio. et sancte quadragesime
continuato ieiunio. Nam cum esset
in territorio perusino iuxta lacum
fuit in die carnisprivii apud quen-
dam devotum hominem hospitatus
quem sanctus Franciscus amore Christi ro-
gavit. ut ipsum in quandam insu-
lam ipsius laci. in qua hominum nullus
adhuc habitabat transportaret
in nocte scilicet an die cineris
ita quod nullus adverteret. Ille vero
hospes ob magnam devotionem
quam habebat in ipso studiose
adimplevit. Unde surrexit in noc-
te et paravit naviculam. et in die
cinerum sanctum Franciscum portavit
ad insulam prelibatam. Sanctus vero
Franciscus nichil pro victu porta-
vit nisi duos parvos paniculos.
Depositus autem in dicta insula.
rogavit portitorem suum ut nulli
hoc panderet. et quod se nisi in die
Iovis sancto requireret. Portitore
vero suo recedente de insula sanctus Fran-
ciscus ibi solus remansit. Et cum nul-
la habitatio ibi esset. non inveniens
ubi caput suum reclinare posset:
in quadam densa sepe ubi vepres
quasi tugurium fecerant subintravit:
et stetit ibidem immobilis per totam
quadragesimam nil comedens aut
bibens. Predictus autem hospes be-
atum Franciscum in die Iovis sancto
sicut ei dixerat requisivit. et inve-
nit quod de dictis duobus panibus pre-
ter dimidietatem unius nichil

amplius commederat. Illam vero dimi-
dietatem sanctus Franciscus creditur te-
tigisse, ut Christo benedicto gloriam
ieiunii quadragenarii reserva-
ret, et cum illo modico panis va-
ne glorie venenum expelleret. I-
ta quod ieiunavit exemplo Christi qua-
draginta diebus et quadraginta noc-
tibus. In illo autem loco ubi sanctus Fran-
ciscus primam tam mirabilem cele-
bravit, facta sunt meritis ipsius mul-
ta miracula, propter quod omnia cepe-
runt homines in illa insula ex tunc
habitationes construere. et processu elap-
so tempore factum est castrum magnum et
bonum. et etiam locus fratrum qui di-
citur insula. Adhuc autem homines il-
lius castri magnam reverentiam ex-
hibent illi loco ubi sanctus Franciscus
predictam quadragesimam celebravit.
Ad lau.

**Qualiter frater Conradus conver-
tit quendam iuvenem. et liberavit eum
de purgatorio post mortem eius.** xlviij

Mirabilis zelator e-
vangelice regule beati patris
nostri Francisci sanctus Conradus de Offi-
da fuit tam religiose vite et tanti
meriti apud deum, quod tam in vita
ipsius quam etiam in morte dominus Ihesus
Christus multipliciter ipsum honora-
vit. Nam cum quodam venit ad locum Offide, fratres
rogaverunt eum quod amore carita-
tis cuidam iuvenculo fratri predica-
ret, qui tam inordinate et pueriliter
se agebat quod tam senes quam iuvenes
de illa familia plurimum conturba-
bat, et de horis canonicis et de
aliis regularibus disciplinis aut pa-
rum aut nichil curabat. Unde frater Con-
radus illi compatiens iuvenculo et
etiam predictis fratribus propter illum mul-
tipliciter tribulatis, ad preces illorum
humiliter inclinatus vocavit illum se-
orsum in visceribus caritatis et dixit
sibi verba tam efficacia et divina quod
statim factum est manus domini super eum. Im-
mutatus est in alterum virum, ita obe-
diens factus est de puero senex, ita pacificus et
quietus et ad omnia opera virtuosa stu-
diosus, quod sicut per ipsum tota fami-
lia turbabatur, ita postea omnes propter il-
lam plenam conversionem quam in virtu-
tibus fecerat exultabant et dilectio-
ne ad eum quasi ad angelum ferebantur.
Post hanc vero conversionem paucis
diebus elapsis infirmatus est et mi-
gravit a seculo. de quo fratres plu-
rimum doluerunt. Post mortem vero
illius cum frater Conradus qui converterat
eum staret in oratione de nocte an-
te altare dei devotus, et ecce venit
anima dicti fratris fratrem Conradum tamquam
patrem devote salutabat. Qui ait:
Quis es tu? Respondit: Ego sum anima iu-
venis nuper defuncti. Cui ille: O fi-
li carissime quid est de te? Respondit: Ca-
rissime pater, gratia dei et doctrine vestre
bene est michi quia non sum dampnatus.
Sed tamen propter aliquas meas culpas quas purgatas non
habui et nondum bene purgatorii r-
magnas sustineo purgatorii
penas. Sed rogo te pater quod sicut
tua pietate dum viverem michi
subvenisti, ita nunc michi in me-

is cruciatibus dignetis succurrere ut dicas pro me aliquod pater noster. quia oratio tua est valde acceptabilis deo. Frater vero conradus assentiens dixit semel pater noster cum requiem eternam. Quo dicto dixit anima illa. O pater carissime quantum michi profuit. rogo quod iterum dicas michi. Et cum dixisset iterum anima illa replicavit dicens. Pater sancte quando oras tota allevior. et rogo quod orare non cesses. Frater vero conradus sentiens quod anima illa suis orationibus iuvabatur dixit sibi centum pater noster. Quibus completis anima illa dixit. Pater carissime ex parte domini mei ihesu christi gratias ago tibi. ut ipse tibi de hac caritate mercedem eternam tribuat. quia per orationem tuam ego sum ab omnibus penis liberata. et pergo nunc ad celestia regna. Et hiis dictis perrexit ad dominum. Frater vero conradus ut letificaret fratres. totum recitavit fratribus per ordinem quod in nocte processerant. de quo ipse et alii erant plurimum consolati. Ad laudem dei.

De fratre petro de monticulo quando sibi apparuit et fuit locutus sanctus michael. c. xlix.

Frater petrus de monticulo vir sanctus cum quadragesimam sancti michaelis inter alias devotissime ieiunasset et ultima die ieiunii se in ecclesia ad meditandum inclusisset. fuit a quodam fratre studiose ad ipsum observandum sub altari latente auditus loqui cum sancto michaele archangelo. Et dicebat sanctus michael archangelus. Frater petre tu pro me fideliter laborasti. et te multipliciter afflixisti. ecce ego veni ad te consolandum. unde petas quamcumque volueris gratiam. et ego tibi illam a domino impetrabo. Respondebat frater petrus. Sanctissime princeps milicie celestis et fidelissime zelator honoris dei et protector piissime animarum hanc gratiam a te peto ut remissionem michi impetres omnium peccatorum. Respondit sanctus michael dicens. Pete aliam gratiam. quia hanc tibi facillime acquiram. Frater autem petrus aliam non petebat. Archangelus autem conclusit. Et ego propter fidem et devotionem quam habes in me. hanc tibi gratiam quam postulas et multas alias procurabo. Finito vero colloquio quod per magnum spacium noctis duravit. archangelus recessit. et frater petrus remansit intime consolatus. Ad laudem.

Quando beata virgo maria apparuit sancto fratri conrado. l.

Alio quoque tempore dum frater petrus predictus et sanctus frater conradus de offida moraretur in loco forani. sanctus frater conradus accessit in silvam ad meditandum divina. Frater vero petrus clanculo perrexit post illum ut videret quod illi accideret. Frater vero conradus incepit beatissimam virginem devotissimis precibus et lacrimis exorare. ut sibi hanc gratiam a suo benedicto filio impetraret. ut de illa dulcedine quam sanctus symeon in die purificationis persensit cum christum salvatorem benedictum gestaret in ulnis aliquantulum sentire valeret. Qui ab

illa misericordissima dña exaudi
ꝯmeruit. Et ecce regina glīe cū
illo suo b̄ndicto filio et cū tāta
luminis claritate q nō solū tene
bras effugabat. sed etiā cūcta
lumīa supabat. appropinquans
ad s̄cm fratrē conradū puerū
illū speciosissimū pre filiꝰ hoī
nū posuit in vlnis eius. Quē
deuotissīe accipiēs et labia labi
is īprimēs. et pectus pectori as
tringens. totus liq̄fiebat in oscu
lis et āplexibꝫ caritatis. Fr̄ vero
petrꝰ hec oīa clare cernebat. et
insup ꝯsolacionē mirabilē sen
tiebat. q̄ latēter manebat ī sil
ua. Bīa vero virgo cū suo pue
ro b̄ndc̄o recessit. Fr̄ vero petrꝰ
repedauit festināter ad locū.
Frater vero conradus cū redisset to
tus festinꝰ et gaudēs. dicebat ei
fr̄ petrꝰ. O celibetose. multā cō
solacionē hodie habuisti. Dice
bat fr̄ conradus. Quid est qd̄ di
cis fr̄ petre. q̄d scis tu qd̄ ego ha
beo? Rn̄dit fr̄ petrꝰ. Bn̄ scio celi
betose bn̄ scio q̄liter vgo b̄tissīa
te cū suo b̄ndicto filio visitauit.
Qd̄ audiēs s̄cus fr̄ conradus q̄
sicut vere humilis optabat secretū
esse. rogauit fr̄em petrū ut hꝰ
nemini diceret. Erat aūt tātus a
mor īter hos duos q q̄si cor v
nū et aīa vna videbatur. Ad lau

Qualit̄ s̄cus franciscus ꝯuertit du
os nobiles de marchia dū pre
dicaret bononie. saluet fratrē pe
grinū et fr̄em richerium. li.

Quodā tpe dū iret s̄cus fra
cis(cus) p mūdū et ad ciui
tatē bononie puenisset et ad
uentū eius ꝑplus cognouisset.
factus est cōcursus oīm ad s̄cm fr̄
s̄cm ita q vix poterat ire p terri
cisū. Oēs enī ipm tq̄m nouū florē
mūdi et angelū dn̄i cupiebāt
vidē. ita q ad plateā ciuitatis cū
magna pena potuit puenire.
Cōgregato igit̄ ꝑplo magno hoī
nū et mulierū et multor scolari
ū surgēs s̄cus franciscus in me
dio. tm̄ miranda et stupēda dicen
do. tm̄ q nō ho
te spū s̄cō predicauit. q nō videba
sed angelus videbat. Nā videbā
tur illa v̄ba ēē eius celestia q̄si
sagitte potētis de arcu sapiēcie
diuine. ꝓcedē. q̄ corda hoīm oīm
tā valde penetrabat. q magna
mā multitudinem hoīm et mulie
rū a statu pctī ad pnīe lamē
tū ꝯuertit. Int̄ quos erāt isti
duo studētes de nobilioribꝫ de
marchia anconitana saluet
pegrinꝰ q̄ erat de domo fellcōni
et richerius de muccia. Isti itē
alia p sacra verba s̄ci p̄ris tan
ītrinsecus venerūt ad s̄cm fr̄a
ciscū dicētes se penitꝰ velle reli
gre mūdū. et fr̄em ipius habitu
sumē. S̄cus aūt franciscus ipor
feruorē ꝯsiderans agnouit per
spm̄ s̄cm ipsos missos a dn̄o. et
insup itellexit cui et q̄li cōuet
Vn
fatione q̄libet eorū se subderet. Tu
cū gaudio eos recipiēs dixit. Tu
pegrine teneas viā humilitatis.

et in richeri seruias fratribus. et
ita factum est. Nam frater peregrinus numquam
voluit ire ut clericus. sed sicut
laicus mansit. cum esset bonus lega-
tus et in decretalibus eruditus.
Propter quam humilitatem peruenit ad
maximam perfectionem virtutum. et
specialiter ad gratiam compunctionis
et amoris domini ihesu christi. Nam christi
amore accensus et desiderio mar-
tirij inflammatus perrexit ihero-
solimam ad visitandum loca sanc-
tissima saluatoris. portans secum vo-
lumen euangeliorum. et cum legeret
loca sancta ubi deus et homo per-
rexerat et eadem pedibus tangeret
et oculis cerneret. se ibidem ad ora-
dum dominum inclinabat. et amplexa-
bat brachijs fidei illa loca sanctis-
sima. et labijs osculabatur amo-
ris. et lacrimis deuotissimis ri-
gabat. ita quod cunctos cernentes ad
deuotionem maximam prouocabat.
Ordinante vero diuina dispensatione
reuersus est in ytaliam. et tamquam vere
peregrinus mundi et ciuis regni ce-
lestis suos nobiles consanguine-
os raríssime visitabat. Confortá-
bat eos ad mundi contemptum et so-
brie loquens ad diuinum eos inuita-
bat amorem. et expedite et festi-
nanter recedebat ab eis dicens quod
dominus ihesus qui nobilitat animam non
inuenitur inter cognatos et notos.
De hoc fratre peregrino habuit di-
cere frater bernardus sanctissimi patris nostri
francisci primogenitus. bernardus v-
num verbum valde mirabile. scilicet

quod ipse frater peregrinus erat unus
de perfectioribus fratribus huius mun-
di. Fuit siquidem vere peregrinus
nam amor christi quem in corde suo
semper habebat. non permittebat eum
in aliqua re creata quiescere. nec af-
fectum eius figere in aliquo temporali.
sed semper ad patriam tendere. et ad pri-
am aspirare. et de virtute in virtu-
tem ascendere. donec in amatum tran-
sformaret amantem. Tandem plenus
virtutibus ad christum quem toto corde
dilexit. cum multis miraculis ante
mortem et post mortem in pace qui-
euit. Ad lau. Qualiter sanctus francis-
cus liberauit fratrem richerium a max-

Erat ima temptatione. In.

Erat autem richerius dictus frater pe-
regrini consocius in terris et nunc
concivis in celis per viam activam am-
bulans dum viueret. et deo ac proximis
fidelissime seruiens fratribus est fami-
liarissimus et carissimus sancto francis-
co. ita quod multa a sancto francisco didi-
cit. et ipso docente clare intellexit
de multis dubijs veritatem. et nego-
cijs agendis cognouit diuinam volun-
tatem. et secundum beneplacitum dicti patris
fratribus seruiebat. Et frater iste minis-
ter in marchia de anchona. Et
propter zelum dei quem in corde suo semper
ardebat. cum magna pace et dis-
cretione regebat prouinciam. se-
quens christi exemplum. qui voluit pri-
us facere quam docere. Post aliquod vero
tempus permisit sibi diuina dispensa-
tio luteum anime temptationem maxi-
mam unde nimium anxius et tribu-

latus affligebat se in abstinentiis
et disciplinis et lacrimis et oro
nibꝫ. sed a teptacione liberari nō
potuit. et mstonens ducebat ad
maximā desperationē. Qā ꝓpter
īmanitatē credebat se derelictū a
deo. In vltīa vō desolacōe ac de
speracōe positus cogitauit ī cor
de suo dicēs. Surgā et ibo ad pa
trē meū frāciscū. et si ipē ondē
rit michi familiaritatē. credo ꝙ
deus ꝓpicius erit michi. si nautē.
signū est ꝙ sū a deo derelictus. et
arripiēs iter iuit ad sēm frācis
cū. Sēūs aūt frāciscus iacebat
in palacio assisinatis epī ꝯuissi
me īfirm⁹. et cogitāti sibi de dño
fuit sibi reuelatus a dño ordo
teptacionis et aduētus et ꝓpo
sitū dcī fřis. et statī vocauit socios
suos scilicet frēm masseū et fra
trē leonē dixit. Ite velociter in
occursū filij mei fřis richerij. et
ex pte mea ipm āplexātes dica
te illi. ꝙ īter oēs frēs qui sūt ī
mūdo eū singulariť diligo. Illi
vō sicut vere obediētes filij statī
exierūt in occursū fřis richerij
et īueniētes illū sicut dixerat
sēūs frāciscus āplexātes et reci
tātes amabilia vba pris. ita ꝙ
illius aīam ꝯsolacionibꝫ reple
uerūt. ꝙ totus fuit q̄si liq̄factus
ex gaudio. Quātā vero tūc ostē
dit leticiā. q̄ntoq3 gestiuit gau
dio et q̄ntas deo laudes et grās
referebat. q̄a deus ꝓsperū fecit
iter suū vix possit explicari ser
mone. O bone ihū qui nūq̄ de
linq̄s sperātes in te. sed sp facis
cū teptacione ꝓuentū. ut possi
m⁹ sustinē. Quid plura. Venit ad
locū ubi iacebat āgelicus et di
uinissim⁹ vir frāciscus. Et cū eēt
grauiť infirm⁹ surrexit et iuit
in occursū illi⁹. et āplexatus eū
dulcissime dixit. Fili mi frē riche
ri īter frēs oēs qui sūt in toto
mūdo diligo te. Et īprimēs ei sig
nū crucis in frōte et ipm amā
tissīe osculās in eodē loco dixit.
Fili mi hec teptacio data tibi fu
it ad maximū tuū lucrū. si nō
vis āplius istud lucrū nō habeas.
Mirabile dictu. statī illa teptaci
o diabolum recessit. ac si in vita
sua nūq̄ sensisset. et remāsit in
dño totaliť ꝯsolatus. Ad lau.

Quō sēūs frācisc⁹ et socij eius sil' cū scā clara fuerūt rapti in loco sancte marie de angelis. Ca.

Nam frāciscus seru⁹ Im
dei altissimi dū staret assi
sij viuēte adhuc spōsa xpī clara.
cū frequēter illā suis sacris ex
hortacionibꝫ visitaret. illa roga
uit plies btm̄ frāciscū. ꝙ faceret ei
hāc ꝯsolatione ut saltem semel
insimul māducarēt. Sēūs aūt frā
ciscus sp illud facē renuebat. Un
accidit ꝙ socij sēī pris sēe clare de
sideriū ꝓpendētes bto frācisco dix
erūt. Pr̄ nobis videť ꝙ rigor iste
nō sit scdm caritatē diuinā. videl3
ꝙ clarā virginē tam sanctā et deo
dilectā nō exaudis. et q̄ p̄sertī

ad tuam predicationem pompas seculi de-
reliquit. Propter quod necdum semel sumere
cibum tecum potuit. Sed si cum tanta instan-
tia maiorem gratiam postulasset, plan-
tule tue facere debuisses. Respondit sanctus
Franciscus: Videtur vobis quod de hoc de-
siderio illam exaudiam? Cui socii dixe-
runt: Ita pater. Nam digna est ut hanc
consolationem sibi adimpleas. Respondit
sanctus Franciscus: Ex quo vobis pla-
cet, etiam michi videtur. Sed ut plenius
consoletur, volo quod hoc fiat in sancta Mari-
a de Angelis. Ipsa enim diu stetit in
sancto Damiano reclusa, unde letifica-
bitur aliquantulum revidendo locum sancte
Marie, ubi fuit tonsa et facta sponsa
domini nostri Ihesu Christi. Et ibi comedemus
simul in nomine domini. Ordinata est i-
gitur dies ut egrederetur cum socia et
comitantibus eandem sociis sancti patris ve-
nit benedicta Clara ad sanctam Mariam
de Angelis. Et beatissima dei matre reve-
renter et humiliter adorata, et loco
circumquaque ex devotione lustrato, hora
facta est comedendi. Humilis autem et di-
vinus Franciscus fecit mensam sicut
sepe consueverat in plana terra pa-
rari. Et sedit ipse et beatissima Clara
et unus de sociis sancti Francisci cum socia
sancte Clare, et omnes alii eius socii in men-
sa illa humili sunt locati. Pro primo
autem ferculo incepit loqui Franciscus
de deo tam suaviter et sancte et tam altis-
sime et divine, quod ipse sanctus Franciscus
et sancta Clara et socia et omnes alii qui e-
rant in mensa illa paupercula fue-
runt rapti. Tanta habundantia gratie
altissimi supervenit. Ipsis autem

sedentibus sic raptis et oculis et mani-
bus in celum erectis, hominibus de Assisi-
o et de Betonio et undique per circuitum
videbatur quod sancta Maria de Angelis et
totus locus et silva que erat adhuc
iuxta locum omnia comburebantur, et unus
magnus ignis omnia predicta occu-
pabat, id est ecclesiam locum et silvam.
Propter quod Assisinates ut loco succur-
rerent cum magna festinatione cucur-
rerunt, credentes firmiter quod omnia combure-
rentur ab igne. Cum vero venerunt
ad locum, viderunt cuncta illesa penitus
et intacta. Intrantes autem domum inve-
nerunt beatum Franciscum cum beata Clara
et cum omnibus sociis contuitu raptos
ad deum, et circa mensam illam humi-
limam omnes sedentes virtute indutos
ex alto. Et tunc certitudinaliter adver-
terunt quod ille erat ignis divinus qui
ob devotionem tam sanctorum et sanctarum
dictum locum divini amoris copiosis
consolationibus inflammabat. Unde re-
cesserunt valde consolati et edificati.
Sanctus autem Franciscus et beata Clara
et ceteri refecti tam copiosa consolatione
divina de alio cibo parum aut modi-
cum curaverunt. Tunc suscepto tam bene-
dicto cibo beata Clara rediit ad sanctum Da-
mianum. Unde videntes eam sorores fu-
erunt valde gavise, quia timuerunt
ne sanctus Franciscus vellet eam mittere
ad aliud monasterium gubernandum,
sicut miserat sanctam Agnetem
germanam eius Florentiam pro abba-
tissa. Nam illo tempore mittebat sanctus Fran-
ciscus ad monasteria ceterorum regi-
mina. Et aliquando dixit Clare: Para

te sicut oportebit ire quocu͂qȝ mi-
sero. Et illa sicut filia obie͂ dice-
bat. Parata su͂ p̄r quocu͂qȝ mise-
ris obedie͂. Pter hoc fuerūt soro-
res ꝯtu͂ise q̄n eā tehabuerūt. ꝛ
b̄ta clara ex tūc remāsit valde
in dn̄o ꝯsolata. Ad. **Q͂uo s̄ca clara
fuit portata in nocte natiuita-
tis dn̄i ad ecc̄am m. b. frācisci. lin**

Cum deuotissima spōsa xp̄i
clara re et clara noīe grā-
uit͛ infirmata corpe apud s̄cm
damianū morā trahebat ad sol-
uēdas horas canōicas cū alijs ad
ecc̄iam ire nō poterat. Adueniēte
v͂o solēpnitate natiuitatis dn̄i nr̄i
ihu xp̄i b͂ndicti. ad cui⁹ matutinas
solebāt sorores cane͂de. et in mis-
sa natiuitatis co͂icare. De nocte be-
ata clara ōnib;ꝫ ad solēpnitatē ꝛ
eūtibus sola remāsit in loco īfir-
mitate ꝯtrita cū non pua deso-
latione. eo q̄ nō poterat interesse ad
tā deuota solēpnia. Sed dn̄s ih̄s
xp̄us volēs tāc suā sponsā fi-
delissimā ꝯsolari. fecit eā in ecc̄le-
siā s̄ci francisci tā in matutinis q̄
in missa et in ōni solēpnitate ꝛ
festiua sp̄u p̄ncipaliter īteresse. i-
ta q̄ tā cantū fr̄m q̄ organa us-
qȝ ad finē misse luculēter audi-
uit. et q̄d plus est sacramēta co͂i-
onē accepit. et plena ꝯsolatione
remāsit. Cū aūt sorores ꝯpleto
officio in s̄co damiano ad s̄cam
clarā redissent dixerūt. O dn̄a
clara m̄r n̄ra q̄ magnā ꝯsola-
tionē habuim⁹ in ista natiuitate

saluatoris dn̄i. Utinā potuisses ꝛ
fuisse nobiscū. Illa vero r̄ndit. Grās
ago dn̄o meo ihu xp̄o b͂ndicto so-
rores mee et filie carissime. q̄a ad
oīa solēpnia hui⁹ noctis et ad ui-
ora ad maiora et deuotiora q̄ vos eram
ta ꝯsolata. Nā dn̄o meo ihu xp̄o
faciēte. et b̄tissimo p̄re meo frā-
cisco procurāte īterfui in ecc̄ia pa-
tris mei. et corpalib;ꝫ auribȝ au-
diui et mētalibȝ cantos cantib;ꝫ q̄
organa. et ibi insup sacrā co͂io-
nē suscepi. Vn̄ de tanta grā mihi
i s̄cta gaudete. et ih̄m xp̄m b͂n
dictū toto corde laudate. q̄a ꝛ cū
īfirma iacui. et nescio quō utrū
in corpe an ext̄ corp⁹ in solēpni-
tate tota ut p̄dixi in ecc̄ia s̄ci
frācisci fui. Ad. **Q͂uo b̄ta clara
cruce͂ miraculose panib;ꝫ īpressit. lo.**

Sancta clara deuotis͛. et pa-
ssiā crucis discipla et pa-
osa plātula b̄ti frācisci erat tāte
s̄titatis. q̄ nō solū ep̄i et cardīa-
les. sed eciā s̄um⁹ pontifex eam
vide͂ et audire͂ affectuosius cupie-
bat. et sepe psonaliter visitabit.
Etenī quadā vice papa ad s̄cte
clare mōsteriū accessit. ut ab ea
q̄ erat sacrariū sp̄us s̄ci audiret
celestia et dīna colloq̄a. Uterqȝ ig
diu de salute aīe et dīna laude
tractātes. interī fecit s̄ca clara
panē p̄ sororib;ꝫ in mēsis ōnib;ꝫ
sperg̈i. cupiēs panes illos reser-
uare a xp̄i vicario b͂ndictos. Unde
finita collacione s̄cissima s̄ca cla-
ra genuflectēs cū magna reue-

verenda rogavit summum pontificem ut
panes in mensis appositos benedicere
dignaretur. Papa vero respondit. Soror
clara fidelissima ego volo quod tu bene-
dicas panes istos. et facias super e-
os crucem christi benedictam. cui te totam
in medullatum sacrificium optulisti.
Illa vero respondit. Sanctissime pater parcas
michi. quia in hoc reprehendenda essem
nimis. ut coram vicario christi ego que
una vilis sum mulier(c)ula facere ta-
lem benedictionem presumerem. Et papa
respondit. Ad hoc ut presumptioni non im-
putetur. sed insuper habeas in meri-
tum. precipio tibi per sanctam obedientiam quod tu
super istos panes facias signum cru-
cis. et benedicas eos in nomine domini.
Illa vero tamquam obediens filia super panes il-
los crucem faciens devotissime benedixit.
Mirabile certe quod statim in omnibus pa-
nibus apparuit signum crucis pul-
cherrimum de quo plures fuerunt
cum magna devotione comesti. et
plures propter miraculo in posterum re-
servati. Papa insuper de virtuosa cru-
ce a sponsa christi facta admirans. pri-
mo gratias deo egit. et postea beatam
claram consolabiliter benedixit. Moraba-
tur in dicto monasterio soror ortula-
na mater sancte clare. et soror agnes e-
iusdem germana. omnes spiritu sancto ple-
ne. cum multis aliis sanctis monialibus
et sponsis christi. ad quas sanctus francis-
cus infirmos plurimos transmitte-
bat signo crucis signandos. quos to-
to corde volebant et quotiens signaba-
tur remedium transportabant. Ad

Qualiter sanctus anthonius predica-
uit piscibus. xvi

Ostendere volens dominus ihesus christus bo-
nitatis quanta esset fidelissi-
mi servi eius anthonii sanctitas. et
quam devote eius audienda predicatio
ac sana doctrina per irrationabilia a-
nimalia saltem per pisces redargu-
it infidelium et insipientium hereticorum
stultitiam. sicut per asinam redargu-
it insipientiam balaam. Nam cum esset
beatus anthonius arimini ubi here-
ticorum multitudo et magna copia com-
morabatur. volens illos ad lucem vere
fidei. et in viam reducere veritatis per
dies multos ipsis de scripturis catho-
licis predicabat. Illi vero facti per obstina-
tionem lapidei ipsius sanctis eloquiis
non solum non acquiescere sed insuper
prebere contempserunt auditum. Sanctus
vero anthonius domino inspirante acces-
sit quadam die ad os fluminis iux-
ta mare. et stans in ripa que ma-
ri appropinquat et flumini incepit
modo predicationis. pisces maris et
et fluminis audite verbum domini ex
quo infideles heretici contempnunt.
Et ecce statim accessit ad sanctum anto-
nium tanta magnorum et parvorum
piscium multitudo. quod numquam similis
in illis partibus fuit visa. et omnes te-
nebant caput aliquantulum extra
aquam. Videsses ibi pisces mag-
nos pacifice adherere minoribus
et minores sub aliis maiorum pa-
cifice permanere. Videsses ibi diversas
piscium species quaslibet ad sibi similes
recurrere. et quasi quedam campum
colorum varietate mirabili de-

coratum ad se sancte ordinate. Vidisses ibi turmas piscium grandium quasi castrorum acies ordinatas locari ad praedicationem audiendam propere. Vidisses ibi pisces mediocres locari in mediocri parte, et quasi doctos a domino absque aliqua turbulentia in suis locis consistere. Vidisses ibi piscium parvulorum multitudinem copiosam tamquam peregrinos usque quaque ad indulgentiam properare, et ad sanctum patrem tamquam sub tutore propinquiores accedere. Itaque in ista praedicatione celestis ordinata: primo pisces minores, secundo mediocres, et tertio ubi aqua erat profundior pisces maximi sub Anthonio assistebant. His igitur taliter ordinatis coepit Anthonius solempniter praedicare dicens: Fratres mei pisces, multum tenemini pro vestro modulo referre gratias creatori, qui in vestrum habitaculum dedit elementum tam nobile, ita ut aquas dulces et salsas prout expedit habeatis. Refugia insuper vobis multiplicia contulit, ut evitetis incommoda tempestatis. Exhibuit insuper vobis elementum diafanum et limpidum et vias quibus incedatis, et escas quas sumatis ut vivere possitis. Escas quoque necessarias vobis praeparat creator benignus, et in profundis abissis vos in creatione mundi cum benedictione multiplicationis praeceptum habuistis a domino. Vos in diluvio ceteris animalibus pereuntibus absque lesione reservati fuistis. Vos alis ornati et virtute robo-

rati undique prout libet discurritis. Vobis datum fuit ex imperio domini Ionam prophetam reservare, et post tertium diem illum absque lesione in terram reponere. Vos censum pro domino Ihesu Christo cum tamquam pauper non haberet unde solveret staterem optulistis. Vos in cibum regis eterni domini nostri Ihesu Christi vendicati ante resurrectionem et post resurrectionem singulariter multum electi fuistis. Propter que omnia multum tenemini laudare et benedicere deum, qui tot bona singularia prae ceteris animalibus recepistis. Ad haec verba et consilia hortamenta aliqui pisces voces emittebant, aliqui aperiebant ora, et omnes capita inclinabant, signis quibus poterant collaudantes altissimum. Ad hanc reverentiam piscium exhilaratus in spiritu sanctus Anthonius voce altissima clamabat dicens: Benedictus deus eternus, quia magis honorant deum pisces aquatici quam homines heretici, et melius audiunt verbum irrationabiles quam homines infideles. Quanto magis autem Anthonius praedicabat, tanto magis piscium multitudo crescebat, et nullus de locis quos ceperant recedebat. Ad quod miraculum concurrentes populus civitatis, concurrentes etiam heretici civitatis supradicte, et videntes tam insolitum et mirandum negotium quod bruta sancto Anthonio praebebant auditum, compuncti corde omnes circa sanctum Anthonium ut praedicationem illis faceret consederunt. Tunc sanctus Anthonius aperiens os suum tam mirabiliter de fide catholica

p̃dicauit. q̄ oēs hereticos ibidē existē
tes cuerterit. et fideles roborati ī fi
de cū gaudio et bn̄dictione ꝯmi
sit. Presides eciā licenciati ab eo cuncti
letātes et gaudētes cū miracl̄is
tirautibꝫ applausiuis in varias
puīncias abierūt. Post hec p mul
tos dies sc̄us anthonius ariminī p
dicādo fecit magnū fructū in cō
uersione hereticoꝝ et deuocione
fideliū. Ad laudē. Qualiter sc̄us antho
nius in vna lingua fuit intellectus
ab hominibꝫ diūsarū linguarū.

Uas admirabile sp̄us sc̄i
sc̄us anthonius de padua
vnus de electis fr̄is francisci discipulis
quē sc̄us franciscus suū ep̄m ap
pellabat. cū predicaret in ꝯsilio
corā papa et cardinalibꝫ. ubi e
rant greci et latini. francigene et
teutonici. sclaui et āglici. et mul
ti alij diūsarū nacionū et ydeo
matū variorū. sp̄u sc̄o afflatus
lingua ap̄lica inflāmatus. eruc
tans mellifluū verbū oēs illos
tā diūsarū linguarū hoīes in
deo ꝯgregatos luculētissime et
clare audiētes reddidit tanta
admiracione suspēsos et deuoci
one. ut videtur renouatū illud
antiquū ap̄loꝝ mirabile ad
mirancium et dicenciū. Nōne is
te hyspanus est. et quō nos oēs
audiuimus p eū linguā nr̄am
in q̄ nati sumus greci et latini et
francigene et ceteri. Papa eciā
stupens ad tā ꝓfunda de scrip
turis dīuinis a sc̄o anthonio pla

ta dixit. Vere iste archa testamē
ti est. et dīuinarū armariū scrip
turarū. Tales milites habuit
dux nr̄ sc̄us franciscus. q̄ non so
lū xp̄i gregē. sed eciā xp̄i vica
riū posset cū venerabili suo colle
gio pinguedine sp̄us sc̄i saciā
re. et ꝯtra hostiles īsidias ar
mis munire celestibꝫ. Ad laudē.
Quō xp̄us et bt̄a virgo et sc̄us
iohes euāgelista et sc̄s iohes
baptista cū multitudine āgeloꝝ lo
q̄bant cū sc̄o francisco.

Puer quidā puritate colū
bina et āgelica innocencia decorat⁹
viuēte sc̄o francisco receptus ē ad
ordinē. Cū aūt staret in quodā
locello ubi fr̄es in tempore lāis ꝓpter
penuriā q̄escebant. et ad locellū
illū sc̄us franciscus venisset. et de
sero dicto ꝯpletorio ad lcm̄ q̄si an
alios accessisset. ut postea alijs
dormientibꝫ ut sepe ꝯsueuerat sur
geret. ille puer posuit in corde suo
sollicite explorare quo iret sc̄us. et
quid de nocte faceret cū surgebat.
Et ne sompnus eū deciperet collo
cauit se in lectū iuxta scm̄ franciscū
et ligauit cordulā suā cū corda
illius ut sentiret cū sc̄us surgeret.
ita q̄ sc̄us franciscus de tali ligamī
nichil aduertit. Cū aūt oēs pfū
de dormirent sc̄us franciscus sur
rexit. et cordā suā sentiēs detine
ri exsoluit illā a corda pueri. ita
caute q̄ puer nullo modo psensit
et abijt in quēdā collē ubi iuxta
locū erat silua pulcherrima ad o

orandum solus. Puer vero cum se suscita-
tasset et invenisset cordam sancti Francis-
ci a cordula sua dissolutam, statim
surrexit ut sanctum patrem sicut proposu-
erat exploraret. Cum autem invenisset
ostium apertum per quod intrabatur in
silvam, advertens quod illuc sanctus Francis-
cus exisset, statim post eum in silvam
intravit et processit usque ad dictum collis
marine. ubi sanctus Franciscus fixerat
se ad orandum. Cumque puer staret a-
liquantulum a longe cepit audire mul-
torum colloquia. Et appropinquans
ut clarius que loquebantur perciperet, et
ecce vidit lucem mirabilem que beatum
Franciscum undique circumdabat. et in
ipsa luce Christum et beatam virginem et
beatum Iohannem baptistam et evangelis-
tam et maximam multitudinem ange-
lorum loquentes cum sancto Francisco. Que
omnia puer aspiciens et tremebun-
dus hec audiens factus in extasi.
in via per quam reditur erat sanctus
quasi mortuus cecidit. Completa vero
collocutione tam mirabili et tam sa-
cra sanctus Franciscus redibat ad lo-
cum. et in ipso reditu cum adhuc nox
esset cum pedibus invenit dictum pue-
rum iacentem in semita. Cui sanctus pater
compatiens. et propriis brachiis levans
sicut bonus pastor oviculam propriam
ad lectulum reportavit. Et sciens pos-
tea ab eodem puero visionem predic-
tam quam viderat, precepit ut nulli
dum ipse sanctus viveret indicaret. Puer
vero tenuit. et magna dei gratia et de-
votione sancti Francisci crevit. et va-
lens homo in ordine vitam bonam fini-
vit. Et ipse post mortem sancti Francisci
dictam visionem revelavit. Ad lau.

Quomodo beatus Franciscus liberavit turtures et fecit eis nidos. lix.

Puer quidam in civitate Sene-
nsi tempore beati Francisci cepit in
aucupio magnam turturum quantita-
tem. et omnes illas vivas ut venderet
asportavit. Sanctus autem Franciscus ut
semper erat pietate plenus et saltem ad
mansueta animalia mirabiliter compassi-
vus, turtures illas aspiciens compas-
sione motus ait. O bone iuvenis
rogo te quod ipsas michi tradas. ut
aves tam innocentes quibus in scrip-
tura assimilantur anime caste humiles
et fideles non veniant in manus
crudelium occisorum. Ille autem statim
inspiratus a deo omnes illas turtures
tradidit beato Francisco. Quas cum pi-
us pater suscepisset in gremio cepit
eas dulciter alloqui dicens. O so-
rores mee turtures simplices inno-
centes et caste. quare permisistis vos
capi? Sed ego volo vos eripere de
morte. et facere vobis nidos ut fruc-
tificetis et mandatum creatoris q
multiplicamini compleatis. Et abiit et
sanctus Franciscus et fecit nidos omnibus
illis turturibus. Ille vero nidos co-
lentes a beato Francisco compositos pul-
lificabant coram fratribus et crescebant
et tantam familiaritatem sancto Fran-
cisco et ceteris fratribus ostendebant quod
videbantur quasi galline semper a fratribus
enutrite. et numquam recesserunt do-
nec sanctus Franciscus dedit illis licen-
tiam cum benedictione. Puero autem

illi q̄ tuctures dederat dixit s̄c̄us
franciscus. Fili tu adhuc eris fra
ter in isto ordīe. et servies gra
ose dn̄o ihu xp̄o. et ita fuit fcīm.
Nā sicut ei s̄c̄us franciscus p̄dixe
rat frāt̄ est postea fr̄ minor. et vi
tā duxit in ordine usq̄ in finē
moribȝ exēplarē et multū lau
dabilē. ita q̄ s̄c̄us nō solū illis
carnalis vite p̄ntis solacia ꝓcu
rauit. sed etiā illi iuueni eterne
vite gaudia ꝓcurauit. Ad lau.

De lupo reducto p. b. franciscū ad
magnā mansuetudinē. lx

HEccidit quodā mirabile ꝛ
celebri mēoria dignū in ciuita
te eugubij dū adhuc viueret s̄c̄s
p̄r nr̄ franciscus. Erat nāq̄ i ter
ritorio ciuitatis eugubij quidā
lupus terribilis et magnitudīe
corpis et ferocissim⁹ rabie famē
q̄ non solū aīalia destruebat. s̄
etiā hoīes et feīnas devorabat.
ita q̄ oēs ciues in tāta peste et
terrore tenebat. q̄ oēs ibāt mu
niti cū egrediebātur de terra.
ac si deberēt ad bella funesta ꝓ
cedē. nec tn̄ sic armati valebāt
dn̄i lupi mortales dētes ꝓ ifor
tuniū obviabat. Vn̄ tātus ter
ror oēs īuasit. q̄ vix aliq̄s extra
portā ciuitatis audebat exire.
Volēs aūt deus notificaē sāta
tē sci̅ francisci ciuibȝ sup̄dictis. cū
s̄c̄us franciscus moraret ibidē. cōpa
ciens illis s̄c̄us francisc⁹ disposuit
exire obviā dc̄o lupo. Ciues hoc
sentiētes dicebāt fr̄i francisco. ne
ac truculētā rabiē euadē q̄n easdē

exeas portā. q̄a lupus qui iā mul
tos devorauit hoīes perimit te oc
cidet. S̄c̄us aūt franciscus sperans
in dn̄o ihu xp̄o. q̄ vniuse carnis
spiritibȝ dn̄atur. nō clipeo ꝓtect⁹
aut galea. sed signo crucis se mu
niēs exiuit portā cū socio totā
fiduciā habēs in dn̄o. q̄ credentes ī
eo faciat sine lesione aliq̄ sup ba
siliscū et aspidē ambulaē. et cō
culcare nō solū lupū sed leonem
et insup draconē. Et sic fidelissī
xp̄i miles nō loricam sumitatis vl
gladio nō arcū baiulās vel ar
ma bellum. sed scuto sacissime fi
dei et crucis signaculo se muni
ens iter alijs dubiū ipse intrepe
constāter incepit. et exe multis cer
nētibȝ de locis in q̄bus ad spectā
dū ascenderāt lupus ille terribilis
contra s̄cm̄ franciscū aperto totaliter
ore cucurrit. Cōtra quē s̄c̄us fran
ciscus opposuit signū crucis et
tā a se q̄ a socio virtute dīna lu
pū compescuit. ac cursū retinuit.
et os crudelis apertū conclusit. et
demū aduocās illū. ait. Veni huc
fr̄ lupe. et ex pte xp̄i tibi p̄cipio
q̄ nec michi nec alteri noceas.
Mirabile dictu q̄ statī facta cru
ce clausit os illud terribile. ꝛ facto
mādato statī se ad pedes sci̅ de
lupo iā factus agn⁹ capite īclīa
to ꝓsternauit. Sic aūt iacēti dix
it s̄c̄us francisc⁹. Fr̄ lupe tu facis
multa dāpna in ptibus istis. et
horrenda maleficia ꝓpetrasti.
creaturas dei sine mīa destruē

do. Non solū autē irrōnabilia destruis. sed qđ detestacionis audacie est occidis et deuoras hoīes ad ymaginē dei fc̄os. Vn̄ tu es dign⁹ horrēda morte mori tanq̄ predo et pessim⁹ homicida. Propter qđ oēs ꝯtra te clamāt et murmurāt. et est tibi tota ciuitas inimica. Sed fr̄ lupe ego volo īter te et istos facē pacē. ita q̄ a te ipsi āplius nō ledant. et tibi oēm offensā p̄teritā dimittētes nec canes nec hoīes te āplius p̄sequātur. Et lupus gestibꝫ corporis et mouda et auriū et capitis inclinatione mōstrabat illa q̄ sc̄us dicebat ōimodo acceptare. Et ait iterū sc̄us franciscus. Fr̄ lupe ex q̄ tibi placet facē pacē istā. ego promitto q̄ faciā tibi dari expēsas ꝯtinuas donec vixeris p̄ hoīes ciuitatis istius. ita q̄ nūq̄ in famē āplius patieris. q̄a ego scio q̄ q̄cq̄d mali facis propter rabiē tue famis facis. Sed fr̄ mi lupe ex quo ego acq̄ram tibi talē graciā. volo q̄ tu ꝓmittas michi. q̄ nūq̄ hoīes aliq̄ uel aliqđ animal ledas. nec eciā dampnū aliqđ ciuitas rebꝫ īferre p̄sumas. Promittas michi istud. Et lupus signū euidēs inclinato capite fecit. q̄ ꝓmittebat facē illa que īponebant a sc̄o. Et sc̄s franciscus ait. Fr̄ lupe ego volo q̄ tu des michi fidem. ut possim ꝯfidēter credē qđ ꝓmittis. Et cū extēdisset sc̄us francisc⁹ manū ꝓ recipiēda fide. lupus eciā leuauit pedē anteriorē dextrū. et blāde posuit sup̄ manū sc̄i francisci. signo quo poterat fidē dando. Tūc sc̄us franciscus ait. Fr̄ lupe p̄cipio tibi in noīe ihu xp̄i q̄ iam modo vadas mecū nichil dubitās. ut eam⁹ ad faciendā pacem istā in noīe dn̄i. Et lupus obediens statī ibat cū sc̄o francisco tanq̄ agn⁹ māsuetissim⁹. Qđ videntes illi de ciuitate repertūt vehemēter ādmirati. et nouitas hec statī p̄ totā ciuitatē insonuit. ita q̄ oēs tā masculi tā mulieres tā senes q̄ iuuenes tā nobiles q̄ mates. tā populares q̄ nobiles ad plateā ciuitatis simul ꝯuenerūt. ubi sc̄us simul morabatur cū lupo. Cōgregata vō multitudine ꝓpli surgēs b̄tus franciscus fecit sermonē illis mirabilē. dicens inter alia. q̄uo propter p̄cca tales et pestilēcie ꝓmittūtur. et q̄uo sit periculosior flāma vorax gehenne q̄ habet īeternū deuorare q̄ rabies lupi. q̄ non potest occidē nisi corp⁹. Et q̄ sit pauendū in hyatū infernalē demergi. q̄n tantā multitudinē vnū p̄uulū aīal in tāto pauore et periculo detinebat. Reuertimini igitur carissimi ad dn̄m et facite penitēciā ꝯdignā. et a lupo liberabit vos dn̄s in p̄nti. et in futuro ab igne barathri deuorātis. Et his dc̄is ait. Audite carissimi. Fr̄ lupus q̄ hic corā vobis astat ꝓmisit michi et de ꝓmissione fidē exhibuit facere pa

te vobiscum. et numquam vos in aliquo
ledet. si tamen promittitis sibi omni die
expensas necessarias exhibere. et pro ip-
so lupo fideiubeo. quod pactum pacis
firmiter observabit. Tunc omnes illi
congregati cum clamore valido pro-
miserunt nutrire continue. Et sanctus
franciscus coram omnibus lupo dixit
Et tu frater lupe promittis servare
pactum istis saltem quod nec animal nec
personam aliquam ledas? Et lupus se
ingeniculans cum inclinatione capi-
tis et gestibus corporis et cauda mon-
stravit. Et sanctus franciscus ait. Frater
lupe ego volo sicut tu de hoc mihi
dedisti fidem cum extra portam essemus
ita hic coram toto populo des michi
fidem quod ista servabis. et me in fi-
deiussione pro te factam minime deli-
quas. Tunc lupus levato pede
dextro dedit fidem in manu sancti fran-
cisci fideiussoris sui coram cunctis
astantibus. Et factum est tanta admira-
cio et gaudium omnium tam pro devotio-
ne sancti quam pro novitate miraculi
quam insuper pro pace lupi et populi. ut
omnes clamarent ad sidera laudan-
tes et benedicentes dominum ihesum christum
qui misit eos ad sanctum franciscum et
eos meritis illius de ore fere pes-
sime liberavit. et de tam horren-
da peste in pace posuit et quie-
te. Ex illo ergo die populus lupo
et lupus populo pactum per sanctum fran-
ciscum ordinatum servavit. et lupus
per duos annos vivens et per civita-
tem ostiatim victum querens neminem
ledens. nec ipse lesus fuit ab ali-
quo animali enutritus. et quod
mirum est numquam latrabat canis
contra ipsum. Tandem frater lupus mor-
tuus est. de cuius absentia cives
plurimum doluerunt. quia dum lu-
pi pacificam et benignam pacienciam
circumquaque per civitatem pergebat sancti
francisci virtutem et sanctitatem miri-
ficam in memoriam revocabat. Ad

Ut mors beati francisci fuit revelata domine
iacobe de septem soliis. et ipsi beato francisco cer-
titudo salutis eterne. lxi.

Quando beatus franciscus ali-
quot diebus ante mortem in
palatio episcopi assisinatis decumbebat
infirmus cum aliquibus suis sociis et
frequenter dei laudes et devotione
cantabat. et si ipse propter infirmita-
tem non posset imponebat sepe soci-
is ut cantarent. Assisinates autem
timentes ne tantum thesaurum con-
tingeret extra assisium possideri. facie-
bant a militibus armatis die noctu-
que dictum palacium sollicite custodiri.
Uno autem sancto ibidem in infirmita-
te per dies plurimos decumbente. qui-
dam de sociis dixit ei. Pater tu scis
quod isti de civitate habent in te mag-
nam fidem et te reputant sanctum
hominem. et ideo possunt cogitare si
in te sanctitas esset ut ab hominibus
dicitur. debes cogitare de morte dum
ita graviter infirmaris et magis
plangere quam cantare. Nam iste can-
tus laudum quem hic facimus au-
ditur a multis. quia palacium istud
propter te custoditur a magna mul-
titudine virorum armatorum. ita et

forte q̄ habet ipsi malū exem-
plū. Vn̄ credo q̄ bn̄ facerem⁹ si
recederem⁹ hinc et redirem⁹ oēs
ad sanctā mariā de angelis. q̄a
nō stam⁹ bn̄ hic īter psonas se-
culares. Rn̄dit sc̄us franciscus et
hec sibi dixerit. Carissime tu scis q̄a
iā sūt duo āni dū starem⁹ ful-
ginij. q̄ dn̄s reuelauit tibi t'mi-
nū vite mee. reuelauit insup
michi q̄ ad paucos dies saluet
in ista īfirmitate. dc̄us termin⁹
finiet. et in ipa reuelacōe fecit
me deus certū de remissiōe oīm
pc̄orū. et de btitudie padisi. us-
q̄ ad reuelacionē illā ego fleui
de morte et de pc̄is meis. sed p⁹-
q̄ fc̄a fuit michi ista reuelacio
tanto repletus sū gaudio q̄ ampli⁹
plorare nō possū. sed sp̄ in leticia
maneo. Ppt̄ea ego canto et canta-
bo dn̄o qui bona gr̄e tribuit m̄.
et certū me fecit de bonis gl̄e et
padisi. De recessu vō de isto loco
bene assentio. sed pareus vos et
ad me deferendū. q̄a ego pp̄ter
īfirmitatē ambulare neq̄o. Fr̄es
vō predcī ipm in brachijs detu-
lerūt. et cū comitiua pgebant
usq̄ ad scām mariā de āgelis
Cū aūt puenisset ad hospitale
qd̄ est in itine interrogauit scūs
franciscus si adhuc ibi eēnt. q̄a
ipe caligātibus oculis ex pnia et
fletu pterito plene vide nō pote-
rat. Cū didicisset ergo q̄ ad hospi-
tale eēt. fecit se poni in terrā et
dixit. Vertatis me v̄sus assisiū

et stās in via facie ad ciuitate v̄-
sa. bn̄dixit illā multis bn̄dictio-
nibz dicēs. Bn̄dicta tu a dn̄o. q̄a
p te multe aīe saluabūtur. et in
te multi serui altissimi inhabita-
būt. et de te multi eligētur ad et̄
regnū eternū. Et hys dc̄s fecit
se portari ut pus. Cū aūt venis-
sent ad scām mariā et deposuis-
sent eū in infirmaria. vocauit vnū
de socijs et dixit illi. Carissime dn̄s
reuelauit michi. q̄ de ista īfir-
mitate usq̄ ad talē diem mori-
ar. et scis q̄ dn̄a iacoba de sep-
tē solijs deuota ordinis michi
carissima si mortē meā sciret et
nō interesset valde īconsolabilit̄
tristaret̄. Ne igit̄ turbet̄ signi-
ficem⁹ sibi q̄ si vult me videre
viuū statī veniat assisiū. Res-
pōdit ille. Vn̄ dicas pr̄ quia p-
ter magnā deuocionē quā ad
te habet eēt valde inconueniēs
q̄ ipa nō esset in morte tua. Por-
Dixit igit̄ btus franciscus. Por-
ta michi pennā et cartā et scri-
be sibi sicut ego dicā tibi. Et ille
incepit scribe. Dn̄e iacobe serue
altissimi. fr̄ franciscus paupculus
xp̄i salutē et societatē sp̄s scī in
xp̄o. Scias carissima q̄ michi xp̄us re-
nedictus p suā graciā vite mee
terminū futurū in pximo re-
uelauit. quapropter si vis me in-
uenire viuū visis lr̄is ad scām ma-
riā de angelis venire festina. Na
si usq̄ ad talē diē non veneris. me
viuū inuenire nō poteris. et pm

cinereum pannum cilicinum in quo cor-
pus meum involuas et ceram pro se-
pultura. Rogo etiam quod portes mi-
chi de illis comestibilibus que michi consuevis-
ti dare quando infirmabar rome. ¶
Dum hec vero scriberentur ostensum
est in spiritu sancto francisco quod domina
iacoba veniebat ad eum. et secum o-
mnia predicta portabat. Unde dixit
statim scribenti. Non scribas amplius. quia
non oportet. et literam ipsam repo-
nas. Et mirati sunt universi quare
literam non permittebat compleri. Et ec-
ce facto medio temporis intervallo do-
mina iacoba sonabat ad portam.
Ad quam cum ivisset portarius inve-
nit dictam dominam iacobam nobilis-
simam romanam cum duobus filiis se-
natoribus et militum magna comi-
tiva. que veniebat ad sanctum francis-
cum. et portabat secum omnia illa que
sanctus franciscus scribebat in litera.
Revelaverat enim deus ipsi domine
iacobe dum oraret rome tam mor-
tem sancti francisci futuram in proximo
quam res illas quas postulabat in litera.
Portavit insuper tantam copiam
cere quod non solum ad sepulturam sed
etiam in missis et super corpus eius
per multos dies omnibus copiosissime
ministravit. Cum vero dicta domina in-
travit ad sanctum franciscum adhuc
viventem maximam consolationem
ex visione mutua perceperunt.
Videns autem illa ad illos pedes
divinis caracteribus consignatos tan-
tam ibi accepit gratiam et consolati-
onem et copiam lacrimarum quod si-
cut maria magdalena pedes
christi lacrimis lavit. et devotissime
amplexando et geminando oscula
circumquaque. quasi alterius christi pedi-
bus fidelia labia imprimebat. ita
quod fratres a pedibus sancti eam non po-
terant evellere. Tandem vero ducta se-
orsum et interrogata quomodo sic venis-
set. ordinate retulit. quod cum rome o-
raret in nocte audivit vocem
de celo dicentem. Si vis sanctum francis-
cum invenire viventem. statim absque
mora vadas assisium. et porta il-
la tecum que infirmanti dare solebas.
et que erunt etiam necessaria sepulture.
Domina vero iacoba stetit donec
sanctus migravit. et ad corpus eius
mirabilem honorem exhibuit. Et
post tempus ob devotionem sancti as-
sisium venit. et ibidem in sancta penitentia
et virtuosa conversatione dies suos
finiens. fecit se apud ecclesiam s-
ancti francisci sepeliri. Ad laudem.

Quomodo locus sancte marie de angelis fuit obsessus a demonibus. nullus tamen poterat fratrum intrare. lxii

Cum sanctus franciscus in loco
porciuncule orationi vacaret
vidit totum locum tamquam a magno exer-
citu circumdatum obsessum a demoni-
bus. nullus tamen intrare locum valebat
eo quod fratres illi tante sanctitatis existe-
rent. quod ad quem intraret aditum
non habebant. Interim vero quidam
frater qui illic morabatur per iram et im-
patientiam viciose commotus accusa-
tiones et vindictas super quendam
fratrem socium fabricabat. Propter quod

ostio v̄tutis abiecto et apta neq̄-
ae ianua viā intrādi diabolo p̄-
buit. Et stati vidente s̄co frāns-
co vn⁹ illoꝝ demonū intrauit
locū. et dn̄m frēm tāl' victū vic-
tor aggreditur. Pius aūt p̄r et
pastor q̄ sup curā sui gregis fi-
delissie vigilabat aduertens īpas-
se lupū ad vnā de suis ouiculis
deuorandā. et sciēs in sp̄u ouē
in tāto p̄iculo positā. fecit frēm
p̄dictū cursu celerrimo aduoca-
ri. Et cū ille obedienter cucurris-
set ad pastorē sollicitū. p̄cepit ei
b̄tus p̄r ut stati detegeret fabrica-
tū venenū qđ ꝯtra p̄ximū in
corde seruabat. ꝓpter qđ erat tra-
ditus in man⁹ īimici. Jlle v̄o
territus vulu⁹ detexit culpā re-
cognouit. et veniā cū penite-
cia h̄uilit' req̄siuit. Quo facto
absolut⁹ a culpa et īposita pe-
nitēcia. stati corā s̄co p̄re diabol⁹
aufugit. Ouis vero erepta de
faucib; bestie crudelēte s̄co ꝓte-
gente pastore deo et b̄to frāns-
co ḡras retulit. et deīceps sollici-
tus cū funesta vitare p̄icula in
bona s̄titate vitā finiuit. Ad

Quis sit v̄e frater mīor. et a b̄to
frāncisco recept⁹. lxm.

Referebat quidā frater
q̄ visitauit ꝓuinciā anglica-
nā et audiuit a mīstro illius
ꝓuincie viro magne religiosita-
tis et s̄titatis. q̄ f̄r quidā assue-
tus in raptu. p̄ diē naturalem
stetisset in raptu cū totus p̄fu-
sus lacrimis. Quid vides miser-
ait. Fr̄ iste morit'. Et dixit ad eū.
O f̄r precipio tibi p̄ obedienciā
q̄ redeas a raptu tuo. Qui stati
reuersus est. et fecit sibi dari ad
mādu candū. et post comestio-
nē ait ad eū. Jniungo tibi p̄ obe-
dienciā. ut dicas causā tui flet⁹
cū nūq̄ alias viderim⁹ tibi acci-
disse. ꝑmo videt' ēe ꝯtra natura
raptus. Cū igit' nō posset ꝯpa-
nē q̄n oporteret reuelare. dixit q̄
viderat dn̄m ihm xp̄m super
thronū excelsū celesti milicia ac-
cīdatū ad iudiciū sacie̅dū. Et
cū vidisse non solū seculares sed
clericos et religiosos multos diu-
sarū religionū dāpnari. tandē
quidā adduct' est in habitu fra-
trū mīorū multū delicate indu-
tus et cū habitu valde polito.
Qui req̄situs de statu suo ꝯdi-
one. ꝓtestatus est se ēe frēm mi-
norē. Tūc iudex dixit frī frācisco.
Audis q̄d iste dicit? Tu v̄o quid
dicis? Qui r̄ndens ait. Absit dn̄e.
fr̄es eni mei vilib; pānis et in-
curiosis induūtur. Et stati ille
miser a demonib; in infernū ē
ꝓiectus. Et ecce alter venit m̄g'
nis et multis ꝑsonis secularib;
circūdatus et honoratus. Et cū
req̄situs dicet se frēm minorē
dixit iudex frī francisco ut supra.
Qui r̄ndens ait. Dn̄e fr̄es mei hono-
ronem et ꝓfectū seculares hono-
et sēlariū negociationū sollici-
tudines vitāt et fugiūt. Cū si

cut et primo factum est. Et ecce alter
tum magnis librorum et sumptuosorum
et superfluorum sarcinulis oneratus
de quo factum est sicut de primo et se-
cundo. Et ecce alter totus sollicitus
et distractus in mensurandis et eri-
gendis magnis edificiis. quem si-
cut precedentes negavit sanctus Fran-
ciscus ipsum esse de ordine suo. Tan-
dem venit quidam habitu et aspectu
valde despectus. Et requisitus quis
esset confessus est se esse magnum pecca-
torem et omni bono indignum petens
veniam. Quem amplexatus beatus Fran-
ciscus introduxit secum in gloriam
dicens. Domine iste est vere frater minor. Igitur
cui frater ille suo ministro causa mei
fletus fuit. Ad.

**De humili responsi-
one beatorum Francisci et Dominici quando fu-
erunt simul interrogati utrum vellent
fratres suos prelatos esse. lxiiii.**

In urbe romana cum illa duo cla-
ra lumina orbis videlicet beatus Fran-
ciscus et beatus Dominicus essent simul
coram domino ostiensi qui fuit postea
summus pontifex. atque vicissim eruc-
tuarent de deo melliflua. dixit illis
tandem dominus ostiensis. In ecclesia primi-
tiva pastores et prelati erant pau-
peres homines. caritate non cupiditate
fervententes. cur igitur non facimus de
vestris fratribus episcopos et prelatos qui do-
cumento et exemplo omnibus aliis pre-
valent? Fit inter sanctos responsio
humilis et devota contentio non quidem
preripientibus sed dicentibus sibi invicem
ac cogentibus ad responsa. Sed tan-
dem vicit humilitas sanctum Franciscum ut
prius non responderet. Vicit etiam Dominicum
ut prius respondendo humiliter obediret.
Respondens autem beatus Dominicus dixit.
Domine gradu bono sublimati sunt
fratres mei. si hoc recognoscere vo-
lunt. et numquam permittam pro posse meo
ut aliud assequantur speciem dig-
nitatis. Tunc inclinavit se beatus Fran-
ciscus coram dicto domino et dixit. Domine
minores ideo vocati sunt fratres mei
ut maiores fieri non presumant. Et
re eorum vocatio docet ipsos in pla-
no subsistere. et humilitatis vestigia
Christi imitari. ut per hoc tandem in re-
spectione sanctorum plus aliis exaltentur.
Si enim vultis ut faciant fructum in
ecclesia dei tenete eos et conservate
in statu vocationis eorum. atque ipsos
si ad alta conscendunt ad plana re-
ducite violenter. et ad prelationem
ascendere aliquando non permittatis ullo
modo. Hec fuerunt sanctorum responsa.
Quibus finitis de utriusque verbis
edificatus est valde dominus ostiensis
et immensas gratias deo egit. Disce-
dentibus autem duobus rogabat beatus
Dominicus beatum Franciscum ut dignare-
tur ei dare cordam qua cingebatur
recusavit beatus Franciscus ex humi-
litate. sicut ille ex caritate posce-
bat. Vicit tamen felix postulantis de-
votio. et cordam sancti Francisci per violen-
ciam caritatis acceptam ipse beatus
Dominicus sub inferiori tunica cinxit
et ex tunc devote portavit. Tan-
dem alter posuit manus suas inter
manus alterius se mutua recommen-
datione dulcissime recommendantes.

Dixit quod sanctus Dominicus beato Francisco: Vellem unam religionem tuam fieri et meam, et nos in ecclesia vivere pari forma. Demum cum se ab invicem separarent, dixit beatus Dominicus pluribus qui astabant: In veritate dico vobis quod hunc sanctum virum Franciscum omnes religiosi sequi deberent, quia tanta est eius sanctitatis perfectio. Ad laudem.

Quod pro fundamento humilitatis voluit beatus Franciscus omnes fratres suos servire leprosis. lxv.

Beatus Franciscus a principio sue conversionis deo cooperante velut sapiens edificator seipsum super firmam petram fundavit, id est super maximam humilitatem et paupertatem filii dei, appellans religionem suam fratrum minorum propter maximam humilitatem. Unde in principio religionis voluit quod fratres manerent in hospitalibus leprosorum ad serviendum eis, ibique sue humilitatis facerent fundamentum. Nam quando veniebant ad ordinem nobiles vel ignobiles, inter alia que nunciabantur eis dicebat quod oportebat eos humiliter servire leprosis et manere in domibus eorum, sicut in prima regula continetur: nihil sub celo habere volentes nisi sanctam paupertatem, per quam a domino nutriuntur in hoc seculo cibis corporalibus et spiritualibus et in futuro celestem consequentur hereditatem. Sicque ipsum pro se et pro aliis fundavit super maximam humilitatem et paupertatem, quia cum esset magnus prelatus in ecclesia dei noluit et elegit esse abiectus non solum in ecclesia sed etiam inter fratres suos, licet hec abiectio in opinione et desiderio ipsius esset maxima exaltatio eius in conspectu dei et hominum.

Quam periculosum sit nimis cito per obedientiam precipere et precepto obedientie non obedire. lxvi.

Beatus itaque pater noster Franciscus preceptum per obedientiam fulmen esse censebat, nec primo fulminandum esse iaculum quod debet esse extremum. Ad ensem inquit cito manus mittenda non est. Eum autem qui precepto obedientie non festinanter obediret, nec deum timere nec hominem dicebat nec deum timere nec hominem revereri, dum saltem non habet causam necessariam retardandi. Nil verius. Nam auctoritas imperandi in istis, nam auctoritas imperandi in temerario preceptore quid est aliud quam gladius in manu furiosi? Et quid vero desperatius est quam religiosus neglector obedientie et contemptor?

Quomodo beatus Franciscus respondit et humiliter cuidam doctori de ordine predicatorum interroganti eum de verbo sacre scripture. lxvii.

Manente beato Francisco apud Senas venit ad eum quidam de ordine predicatorum doctor sacre theologie, vir utique humilis et spiritualis valde. Cumque cum beato Francisco aliquantulum de verbis domini simul contulisset, interrogavit eum dictus magister de illo verbo Ezechielis: Si non annunciaveris impio impietatem suam, animam eius de manu tua requiram. Dixit enim: Multos ego bone pater cognosco esse in mortali peccato quibus non annuncio impietatem eorum.

numquid de manu mea anime ipsorum
requirentur? Cui frater franciscus humi
liter dixit se esse ydeotam. et ideo r(ogo)
magis expediret sibi doceri ab eo
omnia que super scripture sententiam respondere.
Tunc ille humilis magister adiecit. Frater
licet ab aliquibus sapientibus huius
verbi expositionem audiverim. tamen
libenter super hoc tuum reciperem in
tellectum. Dixit igitur beatus franciscus.
Si verbum debet generaliter intelli
gi ego taliter accipio ipsum. quod servus
dei sic debet vita et sanctitate in se
ipso ardere vel fulgere. ut luce exem
pli et lingua sancte conversationis omnes
impios reprehendat. Sic inquam splen
dor vite eius et odor fame ipsius
annunciabit omnibus iniquitates eorum.
Plurimum itaque doctor edificatus
recedens dixit sociis beati francisci.
Fratres theologia huius viri puritate
te et contemplatione subnixa est aqui
la volans. nostra vero scientia ventre gra
ditur super terram. Qualiter beatus
franciscus punivit seipsum co
medendo cum leproso quia fecerat
illi verecundiam. lxviij.

Reversus autem beatus franciscus
ad ecclesiam sancte marie de portiuncu
la invenit ibi fratrem iacobum sim
plicem cum quodam leproso valde ul
ceroso. Sibi enim recommendaverat be
atus franciscus ipsum leprosum et om
nes alios. quia erat quasi medicus
eorum. et libenter vulnera eorum tan
gebat et curabat. Nam tunc fratres
morabantur in hospitalibus lepro
sorum. Dixit igitur beatus franciscus
fratri iacobo quasi arguendo eum. Tu non
debes ita ducere fratres christianos. quia
non est honestum nec pro te nec pro
ipsis. Licet enim vellet quod eis serviret
tamen nolebat quod extra hospitale
duceret illos. qui erant multum pla
gati. quia homines consueverunt tales
multum abhorrere. et ipse frater iacobus
erat ita simplex quod ibat cum eis de
hospitali usque ad ecclesiam sancte
marie sicut iuisset cum fratribus. Ip
sos autem leprosos vocabat beatus
franciscus fratres christianos. Et hys
dictis frater franciscus statim reprehendit
se. et credens illum leprosum fuisse
verecundatum propter reprehensionem
quam fecerat fratri iacobo. et ideo
volens satisfacere deo et leproso. dix
it culpam suam fratri petro cathanij
qui tunc erat generalis minister et ait.
Volo ut confirmes penitentiam michi
quam elegi facere pro tali defectu. et
michi nullatenus contradicas. Et
respondit. Frater fac quod tibi placet. Nam
frater petrus tantum verecundabatur et
timebat eum. quod non presumebat con
tradicere sibi. licet sepe inde affligere
tur. Tunc dixit beatus franciscus.
Hec sit penitentia mea ut comedam
semel in una scutella cum fratre
christiano. Cum igitur sederet ad mensam
beatus franciscus cum leproso et ali
is fratribus apposita est una scut
tella inter beatum franciscum et lep
rosum. Ipse enim leprosus erat totus
vulneratus et abhominabilis et
integre digitos habebat contrac
tos et sanguinolentos. cum quibus

ampiebat volū de scutella. ita
q̄ qn̄ ponebat digitos illos in
scutella defluebat in eam sā-
guis et sanies digitorū. Et vi-
dēs hoc fr̄ petrus et alij fr̄es ꝯ-
tristati sūt valde. sed nichil au-
debāt dicē ꝓpter timorē et re-
ūenciā sc̄i p̄ris. Ad de paupertate
seruanda i lib̄ laās edificijs et utēsilibꝫ
Docebat fr̄es p̄r sc̄tissim̄
in libris testimoniū dn̄i
querē nō preciū. edificationē
nō pulchritudinē. paucos ha-
beri volebat et in cōi. eosqꝫ ad
fr̄m indigenciā nc̄itatē esse ꝑ-
patos. In stratis et lectis ita ha-
būdabat copiosa paupertas ut
q̄ sup paleas habebat pānicu-
los semisanos ꝓ thalamo re-
putaret. Docebat insup fr̄es su-
os habitacula paupercula facere
et cellulas ligneas nō lapideas
easqꝫ vili scemate ꝯstrui et edi-
ficari volebat. Et nō solū domoꝝ
iactancīā. verū eciā utēsilia mḻ-
ta vel exq̄sita plimū ꝑhorrebat
nichil in mensis vel in vasis
q̄d mūdanū videtur amabat. ut
oīa clamarēt. oīa pegrinationē
et exiliū decantarent. De statua sili
statue nabugodonosor vestita cū
sacco que locuta fuit b̄to francis-
co. et dixit ei de quīqꝫ statibꝫ ordi-
nis. lxx.
Semel cū sc̄us
francisc᷒ deuote oraret altis-
simū in loco sc̄e marie de āgelis
et ecce apparuit oculis corporalibꝫ
ꝑsonaliter visio valde mirabilis
Nā apparuit cōi ipsm̄ q̄dā statua
magna nimis silis statue quā
nabugodonosor rex in sōpno ha-
buit. Que habebat caput aureū
et faciē pulchrimā. pectus aūt
et brachia de argēto. ventrē et
femora de ere. tibias de ferro. pe-
des vero ex pte ferreos et ex pte
fictiles. et erat vestita sacco. de q̄
sacco multū erubescē videbat.
Btūs vo frāciscus respiciēs sta-
tuā mirabat̄ vehemēter de ill̄
q̄si inenarrabili pulchritudīe et de
eius mira magnitudīe. et in-
sup de erubescēcia quā videba-
tur habē de sacco vili quo erat
induta. Et dū sic miraret̄ et i-
tēte aspicēet caput eius pulch-
rimū et speciosissimā faciē sta-
tua illa locuta est sc̄o frācisco
dicēs. Quare miraris? Deus
hoc exēplū misit ad te. ut in
me discercs q̄ circa tuū ordinē
sūt ventura. Primus status.
Caput igit̄ aureū q̄d in me
vides et facies tā decora est ꝑn-
cipiū tui ordis positū in altitu-
dīe euāgelice ꝑfc̄ōnis. Et sicut
dicit̄ ipius auri substācia est cūctis
metallis p̄ciosior et facies cūc-
tis alijs p̄ciosior et locus capi-
tis cūctis mēbris eminētior. ita
ꝑncipiū tui ordis erit tāte p̄cio-
sitatis ꝓpter fraternā et aureā
caritatē. et tāte speciositatis ꝓp-
ter āgelicā honestatē. et tante
altitudīs ꝓpter euāgelicā pau-
ptatē. q̄ totus mūd᷒ mirabit̄.

Et regina saba saluet mire eam
a mirabitur et dilatabitur in cor
de suo. cum viderit in primis elas
tis ordinis tantam xpi pulchri
tudinem sanctitatis et sapientie spiritu
alis splendorem tamquam in angeli
cis speculis illucentes. Et vere e
runt qui illorum primorum lapidum
preciosorum primo capitum aureorum
virtutes et mores xpo totaliter
se conformantes studuerunt imita
ri. magis illorum celesti pulchri
tudini quam florentis mundi falla
ciis adherentes. Secundus status ❡

Pectus vero et brachia de argen
to erit secundus status tui ordinis qui
tanto primo erit inferior quantum ar
gentum est inferius auro. Et sicut
argentum preciositatem claritatem et
sonoritatem habet. ita in illo secundo
statu erunt preciosi in divinis scrip
turis et clari luce sanctitatis. et ver
bi dei sonoritate sublimes in tan
tum quod aliqui eorum ad papatum ali
qui ad cardinalatum et ad episcopatum
plurimi assumentur. Et quia per pec
tus et brachia ostenditur hominis for
titudo. ita in illo tempore creabit
dominus in isto ordine tuo homines sanctos
argenteos et virtute preclaros. qui
tam sanctam quam virtute defendent re
ligionem istam. et etiam universam
ecclesiam a multimodis impugna
tionibus demonum. et a variis im
pulsionibus impiorum. Sed quamvis mi
rabilis generatio illa erit tamen usque
ad priorum statum perfectissimum non
perveniet. sed sic erit respectu sta

tus primi sicut argentum respectu
auri. Tercius status ❡ Post hos
erit tercius status in ordine tuo qui
ventri ereo similabuntur et femoribus
ereis. quia sicut es estimatur minoris
precii quam argentum. ita illi de illo sta
tu tercio erunt primis secundisque mino
res. Et quamvis tamen es in maiositate
et multa latitudine per orbis spacium
distendentur. tamen erunt de hiis quorum
deus venter est. et gloria religionis
in confusione illorum. qui sola que ter
rena sunt sapiunt. Et quamvis propter
suam habebunt linguam mirabi
lem tamquam es et sonoram. sed quia erunt
cultores ventris et femoris. heu
reputabuntur apud deum secundum a
postolum sicut es sonans et cymbalum ti
niens. quia aliis resonabunt verba
et quasi ex femore spirituales filios
generabunt. et converso aliis vite fonte
ipsi ventre arido gratia adherebunt
in terra. Quartus status ❡ Post istos
vero erit quartus status terribilis et
pavendus. qui tibi nunc ostenditur in ti
biis ferreis. nam sicut ferrum do
mat et dissipat es argentum et
aurum. ita status ille erit tante
duritiei et pravitatis ferree. quod ex
frigiditate et horrenda rubigine
ac ferreis moribus illius periculosi tem
poris oblivioni tradetur quicquid
bona antiquitas aurea priorum. et ar
gentea veritas sacrorum. et erea si
ve sonora loquacitas terciorum edi
ficaverit in ecclesia dei. tunc sicut
tibie sustinent corpus ita illi in qua
dam fortitudine rubiginose ypo

crusis corpus ordis sustentabunt.
Et tā venter ꝑdictus et tibie iste
ferree latebūt sub vestibꝫ q̄a sb
religionis habitu ɔtegetur. habi
tū quidē pietatis habētes intrin
secus erūt lupi rapaces. Et isti
tales soli vētri seruiētes et etiā
rubiginosi et ferrei mūdo quidē
latētes sed dn̄o manifesti. q̄a pcio
sissima bona q̄si ad nichilū ꝑ
ue vite male redegerūt. ideo ipi
tanq̄ ferrū durissimū igne tribu
lacionū et malleo angustiarū et
tribuliū affligentur. ita ut nō solū
demonū. sed etiā rectorū sc̄li cla
dibꝫ sclaribꝫ et ignibꝫ et carbo
nibꝫ excoquātur. ut potētes po
tēter tormēta paciātur. et q̄a p
irreuerente duricia ꝑtinuerūt.
ab irreuerentibꝫ durissime torq̄bū
tur. Propter aūt illas angustias ad
tantam īpaciēciam mouebunt. q
sicut ferrū omnibꝫ metallis re
sistit. sic ōnibꝫ se opponēt. ita q
nō solū sclaribꝫ ꝑlatibꝫ. sed spiritu
alibꝫ obstinate resistēt. putantes
se tanq̄ ferrū oīa posse ɔculcare. prop
ter qd̄ deo marie displicebūt. Quin
tus status Quintus vō status erit
ex pte ferreus quantū ad ypocri
tas supdictos. et ex pte terreus
quantū ad illos q̄ secularibꝫ nego
ciis se totaliť immiscebūt. Et sicut
vidisti in testa ex luto cocta et
ferrū simul apparuit. q̄ tn̄ vnita
nullatenus possūt. ita erit in extre
mo statu ordis istius q orietur
tanta abhominanda diuisio inter q̄

binosos ypocritas et testeos ex lu
to rerū tpaliū et concupiscencia
carnis excoctos. q sicut testa et
ferrū nequibūt ex materia dis
siāq ɔuenire. Et ɔtēpnent nō
solū euangeliū et regulā. sed
etiā pedibꝫ testeis et ferreis ac
ꝑuis affectibꝫ et immūdis ɔculca
būt oēm sc̄i ordinis disciplinā.
Et sicut testa et ferrū diuisa sic
iūcte. ita multi ipoꝝ inter se diui
dentur intus et extra. Intus quidē
ɔtēciose viuētes. extra vō parcialib9
et tirānis sclaribꝫ adherentes. Prop
ter qd̄ veniet in tantā displicē
ciā oīm. q nō solū vix in terris
intrare poterūt vel morari. sed
vix manifeste habitū portare. Et
multi eorū punientur et destruen
tur tormētis horribilibꝫ ꝑ hoīes
sclares. q̄a tn̄ abhominabiles pctores
oīs dom9 vitabit. Hoc aūt totū
eueniet illis q̄ totaliť ab aureo
capite recesserūt. Beati aūt erūt
q̄ in illis periculosis diebꝫ ad pa
q̄si capitis monita reuertunt
q̄a tanq̄ aurū in fornace ꝓbabit
illos dn̄s. et q̄si holocausta me
dullata coronabit eos et accipi
et ī eternū. Sextus quoq̄ sū in
ducta de quo erubescere videor est
sc̄a paupertas. q̄ cū totius ordis
sit decor et speculū et custodia
singularis et corona et funda
mentū oīs sc̄itatis. deficientibus
tn̄ oībus studiis vtuosis ut dic
tū est. sup de ipa paupertate fal
sissima filii degeneres erubescent.

et cicatis vilibȝ indumētis elīgēt
paosa. et cappas varie mrie ↄ si
moniate ꝯparabūt. Felices v°o
et bti erūt qui usq̄ in finē pse
uerauerīt in hijs q̄ dn̄o ꝓmise
rūt. Et hijs dn̄s statua illa dispa
ruit. Et s̄c̄us franciscus de hijs ōi
bus vehemēter admirās oues
suas p̄ntes et futuās tāq̄ bon⁹ pas
tor deo cū multis lacrimis ↄmen
dabat. Ad lau. Qualiter b̄tus fr̄n
ciscus rep̄hendit fratres verbo
et exemplo qui parauerāt men
sas curiose ī die natiuitatis do
mini ꝓpter ministrū q̄ aderat loca
Cum quidā minister frm̄ ve
nisset ad b̄tm franciscū cau
sa celebrādi festū natiuitatis dn̄i
cū eo in loco frm̄ de reate. Fr̄es oc
casione ministri et festi parauerūt
mēsas aliquāt̄ honorifice et
curiose ip̄o die natiuitatis. suppone
tes toalias pulchras et albas et
vasa vitrea. Descendēs aūt b̄tus
franciscus de cella ad comedendū
vidit mēsas in alto positas et ita
curiose paratas. statī secrete tulit
capellū et baculū cuiusdā pau
peris q̄ illic venerāt die illo. et aduo
cās vnū de socijs suis submissa vo
ce exiuit foras ostiū. Fr̄es v°o inc̄
ceperūt ad mensā. nā b̄tus francisc⁹
ordinauerat ut fr̄es nō expectarēt
eū qn̄ nō veniebat statī hora
comestionis. Cumq̄ stetisset aliq̄n
tulū foris pulsauit ad ostiū. et
socius su⁹ statī aperuit ei. et ve
niēs cū capello post dorsū et ba
culo in manibȝ iuit ad ostiū do
m⁹ ubi sedebant fr̄es sicut pegri
n⁹ et paup̄ et clamauit dicens
Amore dn̄i dei facite eleosinā is
ti paupi pegrino et īfirmo. Mi
nister v°o et alij fr̄es statī ↄgnoue
rūt eū. Et r̄ndit ille minister. Fr̄
nos etiā paupes sum⁹ et cū su
m⁹ multi necc̄rie sūt nobis eleosi
ne q̄s habem⁹. sed amore illius
dn̄i quē nominasti intres domū et
dabim⁹ tibi de eleosinis q̄s dn̄s
dedit nobis. Et cū intrasset et
staret ad mensā frm̄ minister de
dit ei scutellā in q̄ comedebat
et de pane suo. et accipiēs hu
militer sedit in t̄ra iuxta ignē co
rā fr̄ibus sedētibȝ ad mensā. Et
suspirās dixit ad fr̄es. Cū vide
rē mensā honorifice et curiose
paratā. ↄsideraui q̄ nō erat men
sa paupm̄ religiosorū. q̄ cotidi
e vadunt ostiatī p̄ eleosina. No
bis aūt ↄuenit sequi exemplū
humilitatis et paupertatis magis
alijs religiosis. q̄a ad hoc voca
ti sum⁹ et ꝓfessi corā deo et hoīb⁹.
Vn̄ modo videt̄ michi q̄ sedeā si
cut fr̄ minor. nā festiuitatē dn̄i
et aliorū s̄c̄oꝝ magis honorem⁹
cū inopia et paupertate p̄ quā
ip̄i s̄c̄i lucrati sūt celū. q̄ cū curio
sitate et sup̄fluitate p̄ quā aīa
elōgatur a deo et a celo. Ex hoc
verecundati sūt fr̄es ↄsiderātes
q̄ ip̄e purā veritatē dicebat. Et
quidā ex eis ceperūt fortiter la
crimari attendētes q̄uo in t̄ra

sedebat. et in fre et honeste vo
luit eos corrigere et docere. Admone
bat autem fres ut ita humiles et ho
nestas mensas haberent quod in se
culares possent edificari. et si ali
quis superveniret et invitaret a fri
bus posset sedere equitur cum fribus
non pauper in terra. et fres in alto

De perfectione paupertatis. et qualiter
beatus franciscus declaravit voluntatem
xpi super observatione regule. c. lxxii.

Tres regulas fecit beatus
franciscus scilicet illam quam
confirmavit sibi papa innocentius
sine bulla. Postea illam eandem quam
papa honorius confirmavit cum bul
la. Postea fecit aliam breviorem. et
hec perdita fuit. de qua regula multa
fuerunt extracta per ministros contra
voluntatem beati francisci. Postquam vero
secunda regula quam fecerat beatus fran
ciscus perdita fuit ascendit in mon
tem quendam cum fre leone de assisio
et fre bonito de bononia ut fa
ceret aliam regulam quam xpo docente
scribi fecit. Congregati autem plures
ministri ad frem helyam qui erat
vicarius beati francisci dixerunt sibi
Audivimus quod ille fr franciscus facit
unam regulam novam. timemus ne
eam faciat ita asperam quod non possi
mus eam servare. Volumus igitur ut va
das ad eum et dicas ei quod nolumus
esse obligati ad illam regulam faciat
eam pro se et non pro nobis. Quibus fr
helias respondit quod nollet ire timens
reprehensionem beati francisci. Tunc illis insta
tibus quod iret dixit se nolle ire sine

ipsis. Et tunc omnes simul iverunt. Cum
quod esset fr helias prope locum ubi stabat
beatus franciscus vocavit eum. fr he
lyas. quo respondente et vidente pre
dictos ministros dixit btus franciscus
Quid volunt isti fres? Et fr heli
as ait. Isti fres sunt ministri qui au
dientes quod facias novam regulam et ti
mentes quod facies eam nimis asperam
dicunt et protestantur quod nolunt esse ob
ligati ad eam. facias pro te et non pro e
is. Tunc beatus franciscus vertit fa
ciem ad celum et loquebatur xpo sic.
Domine nonne bene dixi tibi quod ipsi non
credent michi? Tunc audierunt om
nes vocem xpi respondentis in aere et
francisce nichil est in regula de tu
o. sed totum est meum quicquid est ibi. Et
volo quod regula sic servetur ad litteram
ad litteram ad litteram sine glosa sine
glosa sine glosa. Et addidit. Ego
scio quantum potest humana fragilitas
et quantum volo eos iuvare. Qui igitur
nolunt eam servare exeant ab ordine.
Tunc beatus franciscus vertit se ad
fres illos et dixit illis. Audistis au
distis. vultis quod iterum faciam vobis
dici? Tunc ministri seipsos intuentes
confusi et territi recesserunt. Ad lau

Quomodo beatus franciscus declaravit inte
nonem suam et voluntatem quam habu
it a principio usque ad finem super ob
servantia paupertatis. lxxiii.

Frater richerius de marchia
nobilis genere sed nobilior sanctitate
quem beatus franciscus magno dili
gebat affectu quadam die visitavit
beatum franciscum in palatio epi assi

sij. et inter alia q̃ locut⁹ est cū eo de
statu religionis et de obseruātia
regule īterrogauit eū spēaliter
de hoc dicēs. Dic michi pr̄ ītēcio
nē tuā quā habuisti a principio
qñ incepisti habēre fr̄es. et ītenci
onē quā habes nūc. et credis ha
bere usq; in finē usq; in diē mor
tis tue. vt valeā certificari de tua
intēcione et voluntate prima et vl
tima. vtrū scilicet nos fr̄es cleri
ci q̃ tot libros habem⁹ possim⁹
eos habere. licet dicam⁹ q sint re
ligionis. Dixit ei btūs franciscus
Dico tibi fr̄e q hec fuit prima et
vltīa mea intēcio si fr̄es michi
credidissent. q nullus frm̄ deberet
habere nisi vestimentū sicut regu
la nr̄a nobis cōcedit cū cingulo
et femoralibus. Si autē aliq̃s fr̄ e
voluerit dicere qre fr̄ franciscus tpe
suo nō fecit ita strictā paupta
tē obseruari sicut dixit fr̄i riche
rio nec ita obseruandā mādauit. nos q̃ cū eo fuim⁹ respondemus
sicut audiuim⁹ ab ore eius qm̄
ipse dixit fr̄ibus hec et alia plu
ra. et etiā in regula scribi fecit
q̃ cū assidua orōne et meditaci
one a dn̄o postulabat p vtilita
te religionis affirmās eam ēē
scdm dn̄i voluntatē penit⁹. sed
postq̄ ostendebat ea fr̄ibus vide
bantur eis grauia et īportabilia
ignorātibus tūc q̃ uentura erāt ī
religione post mortē eius et qui
a timebat scandalū in se et in
fr̄ibus et nolebat cū eis conten
dere. sed condescendebat inuitus volū
tati eorū. et corā dn̄o se excusabat
Sed ut nō reuerteretur ad dn̄m va
cuū verbū suū qd̄ in ore eius po
nebat pro vtilitate fr̄m volebat
istud in se īplere ut mercedē cōseque
retur a dn̄o. et finaliter in hoc quiesce
bat et consolabatur spūs eius. Ad lau

Quod reuelatū fuit beato francis
co a dn̄o ut vocarentur fr̄es mino
res. et q annūciarent pacē et salu
tē ī noīe dn̄i.

Quodā ae
tpe et vice dixit btūs fran
ciscus. Religio et vita frm̄ minoꝝ
est quidā pusill⁹ grex q fili⁹ dei
in hac hora nouissia postulauit
prī suo celesti dicēs. Pr̄ vellē q fa
cēs michi vnū ppl̄m humilem in
hac hora nouissia qui eēt dissimil
in humilitate et paupertate ab oībus
alijs q̃ precesserūt. et esset cōtētus
me habere solū. Et ait pr̄ dilēo fi
lio suo. Fili mi fcm̄ est qd̄ postu
lasti. Vn̄ dicebat btūs franciscus
q ideo dn̄s voluit et reuelauit
ei ut vocarentur fr̄es minores. q̃
a iste est pplus paup et humilis
quē filius dei postulauit suo prī.
De quo pplo ipsemet filius dei ī
euāgelio dicit. Nolite timere pu
sillus grex qa cōplacuit prī vr̄o
dare vobis regnū. Et itm̄. Qd̄
vni ex minimis meis fecistis m̄
fecistis. Et licet de oībus paupi
bus spūalibus dn̄s dixerit vel in
tellexerit. specialiter tn̄ predixit rē
ligionē frm̄ minorū in ecclīa su
a ēē venturā. Vn̄ sicut reuela

tũ fuit bt̄o francisco ut debet vo
cari religio frm̄ minoꝝ. sic fecit
scribi in p̄ma regula quã por
tauit corã dn̄o papa inocen
cio t̄cio. q̄ eã approbauit et con
cessit postea in ↄsistorio. ãnũci
auit sibi et salutatione quam
fr̄es debent dic̄e dn̄s ei reuelauit.
sicut fecit scribi in testamēto di
cēs. Dn̄s michi reuelauit ut de
berē dic̄e ꝑ salutacioē. Dn̄s det
tibi suã pacē. Et q̄a hoĩes nō
audierũt adhuc fieri ab aliq̄bꝫ
religiosis talē salutacionē. in
plimũ mirabant̄. ymo aliq̄ cũ
indignacioē dicebãt ei. Qd̄ sibi
vult ista talis vr̄a salutacio. Ita
q̄ fr̄ ille cepit ex hoc v̄ecundari
Vn̄ dixit bt̄o francisco. Dimitte
me dic̄e aliã salutacionē. Et
ait btūs franciscus. Dimitte illos
dic̄e q̄a nō perceperũt ea q̄ dei sūt
sed et noli in verecũdari. q̄a ad
huc nobiles et p̄ncipes huius
mũdi de hac salutacioē tibi et
aliis fr̄ibꝫ reuerēciã exhibebũt.
Nō est magnũ si dn̄s voluit ha
bē vnũ p̄p̄lm nouũ ab ōnibꝫ hoĩ
bus q̄ p̄cesserũt singularē ꝛ dis
silem in vita et verbis. q̄ eēt con
tētus habē ipm̄ solũ altissimũ
et gl'osũ. Ao. de penitencia quam
dedit vni fratri qui vilē iudica
uit quēdam pauperē. C. lxxv.

Cum btūs francisc' causa p̄
dicacōis iuisset ad quēdã
locũ frm̄ ꝓpe rotanbury. accidit
ut ip̄a die q̄ debebat p̄dicare q̄
dã paup et infirm' veniet ad eũ
cui multũ ↄpaciens cepit socio su
o dic̄e de paupertate et īfirmitate
ipsius. Et ait illi socius ei'. Fr̄ vi
est q̄ ille satis paup videt̄. sed for
te in tota ꝓuincia nō est aliq̄s vo
lũtate dicior. Et statĩ rep̄hensus
dure a bt̄o francisco dixit culpã suã.
Et dixit btūs franciscus. Vis de hoc
fac̄e peitenciã quã dicã tibi. R̄n
dit. libēter faciã. Et dixit. Vade et
exue te tunicã tua. et ꝓice te nudũ
ad pedes pauperis et dices ei q̄m t̄
ꝑccasti in ip̄m detrahēdo sibi ꝛ dic
ei ut oret ꝑ te. Iuit ergo ille et fe
cit oĩa que ei btūs francisc' dixit.
Quo facto surrexit et induit tu
nicã suã et reu'sus est ad s̄cm̄ fran
ciscũ. Et ait illi btūs franciscus. Vis
scire quō peccasti in ip̄m ymo i
xp̄m. cũ' videns paupertatē debes
ↄsiderare ip̄m in cui' noīe venit
id est xp̄m qui nostrã īfirmita
tē et paupertatē assũpsit. Nam ī
firmitas et paupertas ip̄ius ē q̄
dã speculũ nobis ꝑ qd̄ speculari
et ↄsiderare debem' cũ pietate in
firmitatē et paupertatē dn̄i nr̄i
ih̄u xp̄i. de ꝑfectione s̄cē obie ī se
ip̄o et fr̄ibꝫ suis. et q̄lr̄ resignauit of
ficiũ ꝑlacionis. et īstituit gn̄alē
ministrũ frēm petrũ cathanij. Ab.

Ad seruandã s̄cē humilitatis
virtutē paucissimis elap
sis ãnis post ↄuersionē suã in
quodã cap'lo corã ōnibꝫ fr̄ibus
resignauit officiũ ꝑlacionis di
cens. Ammodo sũ mortu' vobis

sed ecce frater petrus cathanii cui ego
et vos omnes obediamus? Et prosternens
se in terram coram ipso obedientiam et re-
verentiam promisit eidem. Flebant igitur omnes
fratres et dolor nimius altos gemitus
extorquebat, cum sic licet viderent se quo-
dammodo orphanos fieri tanto patre.
Surgens autem beatus franciscus eleva-
tis oculis in celum et iunctis manibus
dixit. Domine recommendo tibi fami-
liam quam actenus michi commisisti
et nunc propter infirmitates quas tu
dulcissime nosti curam ipsius habe-
re non valens eam recommendo ministris
qui teneantur in die iudicii redde-
re rationem coram te domine, si quis frater
propter eorum negligentiam vel malum
exemplum vel asperam correctionem
perierit. Permansit igitur ex tunc sub-
ditus usque ad mortem humilius se
habens in omnibus quam aliquis eorum. Ad
Alio quoque tempore resignavit cunc-
tos socios suos vicario dicens. Nolo
videri singularis hac prerogativa
libertatis ut habeam socium specialem
sed fratres me de loco ad locum associ-
ent sicut dominus inspiravit eis. Et
adiecit. Vidi iam unum cecum qui non
habebat nisi unum catellum ducem
sui, et ego nolo melior videri illo.
Hec enim semper fuit gloria sua ut omnis
singularitatis et iactantie notam
fugeret, et regulam habitaret in
eo virtus christi. Ad. De execratione
pecunie. et qualiter punivit fra-
trem qui tetigit pecuniam. AB.
Dilectus amicus et imitator
christi franciscus omnia que mundi sunt
perfecte despiciens super omnia execra-
bat pecuniam. et ad fugiendam ip-
sam tamquam diabolum semper fratres suos
verbo et exemplo induxit. Hec enim
ab ipso sollercia data erat fratribus
ut stercus et pecuniam uno amo-
ris precio ponderarent. Accidit autem
quadam die ut secularis quidam ecclesi-
am sancte marie de porciuncula ora-
turus intraret, et oblationis causa
pecuniam poneret iuxta crucem. Quam
illo recedente frater simplex manu
contingens proiecit in fenestram. Cum
autem dictum fuisset beato francisco, frater
ille videns se deprehensum statim cucur-
rit ad veniam et humiliter prostratus
optulit se ad verbera. Arguit eum
sanctus franciscus et de pecunia tacta
ita durissime increpavit, iussitque
eum proprio ore pecuniam levare de
fenestra et extra septa loci portare
et ponere eam in ore proprio super ster-
cus asini. Dum autem frater ille gratan-
ter impleret iussum repleti sunt omnes
videntes et audientes timore mag-
nimo. et ex tunc magis contempserunt
pecuniam stercori asini comparatam
atque cotidie novis exemplis animaban-
tur ad ipsam penitus contempnendam
Ad laudem. Quomodo beatus franciscus i-
vit pro elemosina antequam intraret men-
sam cardinalis. et de hoc assignavit
ei notabilem rationem. c. lxxx
Quodam tempore cum visitasset beatus
franciscus dominum ostiensem qui
postea fuit papa gregorius in ho-
ra comestionis quasi furtive ivit pro
elemosinis ostiatim. et cum reversus

fuisset iā intrauāt mensā dñus
cardinalis cū multis militibus
et nobilibꝫ. Accedēs aūt btūs frā
ciscus posuit sup mensā illas
eleōsinas q̄s inuenerat et itra
uit mensā iuxta cpm. q̄a volebt
qꝫ sp btūs franciscus sedet in men
sa iuxta eū. et vecundatꝰ fuit in
aliqn̄tulū cardinalis eo qꝫ iue
rat ꝓ eleōsinis et posuerat eas
sup mensā. sed nichil dixit ei ꝑp
ter recūbētes. Cūqꝫ comedisset a
liqn̄tulū btūs franciscus accepit de
suis eleōsinis et cuilibꝫ militi et
capellanis dñi cardinalis misit
parū ex pte dñi dei. q̄ oēs cū mag
na deuocione et reuerencia accipi
ebāt extrahētes sibi capucia et i
fulas. et alij comederūt. alij vero
reponebāt ꝑpter eius deuocionē
Ex hoc aūt gauisꝰ est cardinalis
valde ꝑpter illoꝝ deuocionē et mx
ime q̄a ille eleōsine nō erāt de
pane frumēti. Post comestionē
vero intrauit camerā suā ducēs
secū btm franciscū et eleuās bra
chia āplexatus est btm franciscū
cū nimio gaudio et exultacōe
dicēs ei. Quare frē mi simplicitate
fecisti michi hodie vecundiā ut
veniēs ad domū meam q̄ ē frm
tuoꝝ ires ꝓ eleōsinis. Rn̄dit btūs
franciscꝰ. Immo dñe exhibui vo
bis maximū honorē qm̄ cū sb
ditus facit officiū suū et implet
obediam dñi sui facit honorē dño
suo. Et ait. Me oportet ēē forma
et exemplū pauꝑm meoꝝ max
ime q̄a scio qꝫ in hac religione f
frm minoꝝ sūt et erūt fratres q̄a v̄
minores noīe et ope. q̄ ꝑpter amo
rē dñi dei et spūs sā vnctionē
q̄ docebūt eos de oībꝫ humiliabunt
ad oēm humilitatē et subiectioēꝫ
et seruiciū frm suoꝝ. Sūt eciā
et erūt de illis q̄ verecūdia dete
ti. aut ꝑpter malū vsū dedigna
būtur se humiliare et inclinare ad
eundū ꝓ elemosinis et facere ali
a opa seruilia. Ppter qd̄ oportet
me ope docere eos q̄ sūt et erunt
in religione ut in hoc sclō et in
futuro sint iexcusabiles corā dō.
Existēs igit apud vos q̄ estis dñs
et aplicus nr̄ et apud alios mag
nates et diuites huiꝰ sclī q̄ ꝑpter
amorē dñi dei cū multa deuoc
one nō solū recipitis in domos
vr̄as. sed eciā ad hoc me cōpelli
tis nolo vecundari ꝓ eleōsinis
ire. Immo volo hoc tenere sc̄dm de
ū ꝓ maxima nobilitate et digni
tate regali atqꝫ honore illiꝰ qui
cū eēt diues et gloriosꝰ in ma
iestate sua venit pauꝑ et despec
tus in humanitate nr̄a. Vn̄ volo
qꝫ sciāt frēs qui sūt et erūt qꝫ ꝑ
maiori ꝯsolacōe aīe et corpis
habeo qn̄ sedeo ad mensā pauꝑ
culā frm et videā corā me pau
perculas eleōsinas q̄ acquirunt
ostiatī amore dñi dei. qꝫ cū sedeo
ad mensā vestrā et alioꝝ dñoꝝ
cōparatā diuersis ferculis habun
dāter. Panis enī eleōsine ē pa
nis sc̄us quē scificat laus et a

mor dei. q̄m cū vadit fr̄ p elemosi
na p̄ius debet dicē laudatus et bn̄
dictus sit deus. postea debet dicē
facite elemosinā nobis amore
dei. Et huiusmodi collacōe verbo
rū bti francisci fuit cardinalis val
de edificatus. Et ait illi. Fili mi q̄
bonū est in oculis tuis facias q̄m
dn̄s tecū est. Nā voluntas bti fran
cisci sp̄ fuit sicut multociens dixit
q̄ fr̄ non debet diu stare q̄n nō i
ret p elēosina ꝑpter meritū mag
nū et ne verecundaret postea ire
ymo q̄nto fr̄ fuit nobilior et ma
ior in seculo. tanto magis letifica
bat et edificabat de eo q̄n ibat p
elēosina. et faciebat alia opa ser
uilia q̄ tūc faciebāt fr̄es. De fratre
qui verecundabat ire p elemosina
et ꝑpter meritū sce humilitatis et obie p
Apud burgū didit vecūdiā.
nouū erat q̄dam fr̄ noie
michael nobilis genere. qui nullo
modo voluit ire p elemosinā duc
tus verecundia. Cōtigit aūt q̄ btūs
franciscus iuit illuc et fuit ibi ille
accusatus. Quē scūs francisc̄ argu
ens mltū dure mādauit sibi p
obediam scām q̄ totus nud' iret so
lus cū femoralibz tm̄ ad q̄ddam
castrū ꝑpe circa vnū miliare p e
leosina. Qui obediēs humilit' iuit
nudus p elēosina deposita oī ve
recūdia. et īuenit satis de pane et
de alijs et rediyt ad domū honora
tus. et ex tūc tantā leticiā et grām
recepit. q̄ nolebat aliud facē toto
tpe vite sue nisi ire p elēosina. Ad

Quō dn̄s hostiēsis explorauit et e
dificat' fuit de paupertate frm̄ ꝑpe
capli apd̄ scām mā. d. por. ci.
Dominus ostiēsis q̄ fuit pa
pa gregori' cū venisset ad capłm
frm̄ apud scām mariā de portiū
cula. intrauit domū ut videret dor
mitoriū frm̄ cū mltis militibz et
clericis. et videns q̄ fr̄es iacebāt ī
terra et nichil habebāt subt' ni
si modicū de paleis et q̄sdā cul
citras paupculas et fractas. et
ceruicalia nulla. cepit fortit' lacri
mari corā oībus dicēs. Ecce hic
dormiūt fr̄es nos v° miseri qui
tot superfluitatibz vtim'. quid igi
tur erit nobis. Vn̄ ipse et oēs alij fu
erūt edificati vehemēter. Men
sā etiā nullā vidit ibi. q̄a fr̄es
comedebāt in terra. Nā q̄diu btūs
franciscus vixit oēs simul' comedebāt
in terra in illo loco. De inuencione
montis aluerne. lxxxij.
Christi ihū fidelissim' seru'
et cultor franciscus. q̄a creatorē
et saluatorē suū totis quibz po
terat uisibz p se et p alios hono
rabat. Ideo gñosissim' et benig
nissim' saluator nr̄ dn̄s ihūs
xp̄us honorātē vicē repende
bat honoris. q̄a qui glorifica
uit me glorificabo illū dicit e
dn̄s. Et ꝑptea q̄ncūq3 ibat scūs
franciscus in tanta reuerēcia habe
bat ab omnibz. q̄ q̄si tot' mūdus
ad virū tā mirabilē cōfluebat.
Vn̄ q̄n appropinq̄bat ad t'ras
aut ad castra vel villas btūm se

putabat qui posset eu vide vel ta
ge. Audiuit aut quodam tpe ateq
habet stigmata salvatoris q be
atus franciscus de valle spoletana
recedes in romaniola pgeret. In
ipo aut itine cu ad qodam cas
tru montis feretri peruenisset. cele
brabat tuc ibide militie noue
magna solepnitas. Qd cu scus
pr didicisset ab icolis. fri leoni
socio suo dixit. Eam9 ad istos. qr
cu adiutorio dei iter eos aliqué
fructu faciem9. In dca vo solep
nitate erat multi nobiles de diu
sis ptib9 agregati. iter qs erat
qdam de tuscia dcus orlandus
noie valde dives et nobilis qui
pter miranda q de bto francisco
audierat. magna ad ipm devoci
one 9ceperat. eudeq vide et au
dire maxie cupiebat. Scus aut
francisc9 cu prelibatu castru in
trasset ut 9modius audiret a
multitudine. sup quedá muru as
cendit. et in astati multitudini
pdicabat. ta devota et dina eloq
a p lingua eius eructauit sps
scus. q oes stabat suspensa me
te qsi angelu attendentes. iter qs
dns orland9 predcus gauisus de
optata sci francisci psencia. et tac
tus de pdicacoe illius missam p
posuit dno cu sco pre de aie su
e salute tractare. Qui pdicacoe
finita dixit sco francisco. Pr ego
aliq velle tecu de salute aie me
e ordinare. Scus vo francisc9 tot9
sale discrecois 9ditus dixit. Ite

Dne vade hoc mane et honora
amicos tuos q te invitauerut ad
festu. et postea loqmi post prandiu
9iunctiq volu9is. Ille aut assen
tiens sumpto prandio redijt. et cu sco
francisco de salute aie sue plenius
ordinauit. Et in fine dixit fri fra
cisco. Ego habeo unu monte in
tuscia devotissimu et solitariu. q
vocat mons aluerne valde aptus
hijs q solitaria vita desiderat. Si
tibi placet et socijs tuis mo[n]tem il
le. libentissie p aie mee salute vo
bis eu donare. Scus aut francis
cus affectuosissie desiderabat locu
solitariu invenire. ubi posset co
modius dine 9templacioni vacare
ita q audita oblacione pfata p
mo referens laude deo q p suos fi
deles puidet suis oviculis. Dein
agens gras predco dno orlando
ita rndit. Dne cu redieritis do
mu in ptib9 vris ego mittam ad
vos duos de socijs meis. et vos
monte illu mostrabitis. et si
aptus videbit libetissime vram
caritatiua oblacione accepto. Pre
dcus aut dns habitabat in quo
da castro suo pe monte aluerne
Copleta igr solepnitate pdca et
dno illo reuertente. scus franciscus
misit duos de socijs suis q illu
reqrerent. sed pter ptes illis
ignotas cu magna difficultate
castru predci dni invenerut. Cu
aut apud pdictu dnm puenis
sent. ab eo tanq angeli sut recep
ti caritatiue. et letissie. et qsi cu

quinquaginta viris munita fortiter propter feras et associati ad dictum montem alverne ducti sunt. Qui previdentes et perquirentes ubi posset pro habitaculo preparari invenerunt tandem ibidem parvam planitiem ubi deliberaverunt in nomine domini commorari. Illi vero scolares quos fratres conduxerant cum spatis ramos arboris incidentes de ipsis ramis tugurium quoddam construxerunt. et capto ibi loco cum domini predicti licentia in nomine domini ihesu christi benedicti venerunt predicti fratres pro sancto francisco ut illuc ipsum duceret. annuntiantes ei dictum locum esse valde remotum et aptum contemplationi divine. Sanctus vero franciscus cum gaudio hec audiens et laudes deo referens assumpto fratre leone fratre masseo et fratre angelo quondam milite nobili simul cum ipsis ad dictum montem accessit. Cum autem ascendentes per montem illum et aliquantulum quiescerent ad pedem cuiusdam quercus que aliquantulum distabat de loco. multitudo diversarum avium confluxit ad beatum franciscum. ad ipsum cum hilaritate et cantibus et alarum ioco undique convenientes. et alique ponebant se super caput eius. alique super scapulas alique super genua. alique in manibus sancti patris. Quod mirabile novum cernens beatus franciscus sociis suis dixit. Credo carissimi fratres mei quod domino nostro ihesu christo placeat ut locum in hoc monte solitario capiamus. tantam de adventu nostro ostendunt letitiam sorores nostre aviculae.

Et surgens totus letus perrexit in spiritu ad dictum locum. ubi adhuc nichil erat nisi pauperculum de arborum ramis tugurium. Et processu sic solitario loco ubi ab aliis sequestratus oraret. fecit sibi unam pauperculam cellulam in latere dicti montis. et precepit sociis quod nullus ad eum iret. nec aliquem ad eum permitterent ire nisi fratrem leonem. quia intendebat ibi facere quadragesimam archangeli michaelis. Ipsi autem fratri leoni imposuit quod non iret ad eum nisi semel in die cum pane et aqua. et semel in nocte matutinali hora. In qua nichil loquendo accederet. sed hoc solum proponeret vel proferret saluet domine labia mea aperies. et si sanctus franciscus responderet deintus et os meum annuntiabit laudem tuam simul dicentes matutinum. Si vero non responderet deintus statim frater leo recederet. Et hoc ideo precepit sanctus franciscus quia erat aliquando in tanta extasi mentis quod per noctem et diem loqui non poterat. ita erat absorptus in deum. Quod preceptum frater leo attentissime observabat. Nichilominus tamen frater leo sanctum fideliter custodiebat. et silenter quantum poterat quid sanctus faceret explorabat. Et aliquando inveniebat sanctum franciscum extra cellam elevatum in aere per tantum spatium quod vix poterat tangere pedes eius et tunc amplexabatur illos cum lacrimis dicens. Deus propitius esto michi peccatori et per merita huius viri sanctissimi fac me tuam misericordiam invenire sanctissimam. Aliquando vero invenit eundem

usq; ad medios fagos eleuatū
a terra. Erat aūt plime ibi de
dās arborib; ꝑcere altitudīs
valde. Aliqn̄ inuenit eū in tan
ta altitudīe aeris eleuatū ꝙ vix
eū vidē valebat. et tūc fr̄ leo ge
nuflectebat et totū extēdebat se
in t̄ra in loco saluaret vn̄ sc̄us frā
ciscus orādo erat assūptus in al
tū. et ibidē fr̄ leo orās et ꝑ mi
ra sc̄ī p̄ris ut ꝑius se dn̄o recō
mendās magn̄as visiones di
ne gr̄e sentiebat. Et ꝑpter ista
q̄ fr̄ leo sepe de sc̄o aduterat tā
tā deuotionē ad ip̄m habebat
ꝙ sepe cū sc̄m calliditate ꝑ noc
tes occulta sc̄ī frācisci studia fr̄
scrutabat. Vn̄ accidit ꝙ in sup̄
dc̄a q̄dragesiā fr̄ leo iuit ad r̄
matutinū ut sc̄m frāciscū sicut
solebat requireret. et cū sc̄ī cellā
intrasset et dixisset dn̄e labia
aperies mea ut citea a sc̄o frāc̄s
co fuāt ordinatū et sc̄us non
r̄ndisset lucēte luna cuꝰ sple
dor igrediebat ꝑ ostiū. aduētit
ꝙ sc̄us nō erat in cella. et cogi
tās ꝙ ext̄ oraret. et ꝑ siluā hīc
in respiciēs audiuit eū loquen
tē. et appropinquās ut audiret
quid diceret lune lumīe īduitē
vidit sc̄m stantē genib; flexis
et facie in celū erecta ac maib;
eleuatis in deū et dicentē hec
v̄ba. Quid es tu dulcissīe deꝰ mis
et q̄d sū ego v̄miculꝰ et paruꝰ
seruꝰ tuus? Et hoc sepe replicās
aliud nō dicebat. Et respiciens

fr̄ leo vidit vnā flāmam ignis
pulcherimā et valde splēdentē 7
delectabilē oculis descēdentē a sū
mis celorū usq; ad caput sc̄ī frā
cisci. et de illa flāma vox egredie
bat et loq̄batur cū sc̄o frācisco et
sc̄us frāciscus r̄ndebat loquēti.
Sed fr̄ leo timēs posuit se retro
ne īpediret sc̄m in tā mirādis se
cretis. ita ꝙ audire nō poterat q̄
verba tūc dicent. Vidit tū ꝙ sc̄us
frāciscus extēdit manū suā ter
ad flāmmā p̄dictā. Flāma vō
recedēte fr̄ leo incepit recedē plane
ne sentiret a sc̄o. sed audiēs sc̄us
frāciscus sonitū pedū eius ꝑpter
aliud lignū silue, dixit. Precipio
tibi q̄squid es in v̄tute dn̄i n̄ri
ih̄u xp̄i ꝙ stes fixus nec te moue
as a loco. Statī fr̄ leo ꝑpter adu
tacionē stetit. et dixit. Ego sū p̄
Et dixit fr̄ leo aliqn̄ ꝙ tūc fuit tā
to timore ꝑterritꝰ ꝙ si terra ape
ruisset se. ibi libētissime abscōdis
set se. Timebat enī ne si sc̄m offē
deret. graciosā eius societatē amit
teret. Nā tāta erat fides et amor q̄
in sc̄o habebat. ꝙ sine ip̄o nullo
modo ꝯfidebat viuere. Et ꝑpter hoc
q̄ncūq; aliqui loq̄bantur de sc̄is
fr̄ leo dicebat. Carissimi magni
fuīt oēs sc̄ī. sed et sc̄us frāciscus e
nā de magnis est ꝑpter mirabilia
q̄ deus opatur ꝑ eū. et ꝑpter hoc
libēcius de ip̄o q̄ de alijs loq̄bat
Vn̄ nō est mirū si territꝰ est ad
vocē ip̄ius. quē sc̄us recognoscēs
dixit. Fr̄ pecorine ad q̄d venisti h

hunc. Nõne dixi tibi nistonẽs q me
explorando nõ vadas. Dicas m̄ p
obiam si aliq̄d videris. Qui r̄ndit.
Pr̄ audiui te loquentẽ et dicen
tẽ. et cũ admiratiõe multa freq̄n
ter orantẽ. Quid es tu dulcissĩe ds
meus. et q̄d sũ vermiculus et p
uus tu9 seru9. Et tũc vidi flãmã
ignis descẽdentẽ de celo teriusq3 loq̄n
tẽ et te illi plies r̄ndentẽ. et ma
nũ tuã te illi tertio extẽdentẽ. S3
quid dixis ignoro. Et genuflec
tẽs fr̄ leo tũ magna deuotiõe ro
gauit s̄cm̄ frãciscũ dicẽs. Rogo
te pr̄ ut exponas michi v̄ba q̄
audiui. et doceas illa q̄ etiã nõ
audiui. Et s̄cus frãciscus q̄a mlt
tũ diligebat fratrẽ leonẽ ꝓpter
puritatẽ et mãsuetudinẽ quã
habebat dixit. O fr̄ leo pecorelle
ihu xp̄i in hijs q̄ tu vidisti et au
disti. erãt michi aptã duo lumiã
vnũ de cognitiõe creatoris. et ali
ud de cognitione meipsius. Qñ
enĩ dicebã. quid es tu dn̄e. et q̄
sũ ego. tũc erã in quodã lumĩe
contẽplationis. in quo videbã abis
sũ diuine bonitatis ĩfinite et pro
fũdũ vilitatis mee. ꝓpterea dice
bã. Quid es tu dn̄e sũme sapiẽs
et sũme bone et sũme clemens
ut visites me. q̄ sũ sũme vilis
et v̄miculus nimis modicus ab
hoĩabilis et desp̄cus. Illa vero flã
ma fuit deus qui in specie illa
michi sicut moysi in flãma illa
loq̄batur. et ĩter alia q̄ michi deus
dixit petijt a me q ego oblatio
nes tres facerẽ sibi. Cui r̄ndi.
Dn̄e ego sũ totus tu9. et nichil
habeo nisi femoralia et cordã et
tunicã. et ista tua sũt sũt. Quid
potero magnitudini tue dona
onis offerre. nã celũ et t̄ra et ig
nis et aq̄ et oĩa q̄ in eis sũt tu
a sũt dn̄e. Quis enĩ habet q̄cq̄m
nõ tuũ. Que ergo tua sũt reddi
m9 tibi. cũ offerim9 aliq̄d tibi. Quid
ergo potero tibi offerre dn̄e deus
rex celi et terre et vniũse creatẽ.
Et tũc deus dixit michi. Mitte
manũ tuã in sinũ et offer m̄ q̄d
q̄d ĩueneris. Quod cũ fecissẽ inueni v
nã monetã de auro tã magnã et
tã fulgentẽ et pulchrã q̄ vnq̄
viderã. et tũc optuli illã deo. Et dix
it michi deus. Offer iterũ michi
sicut prius. Ego autẽ dixi deo. Dn̄e
ego nõ habeo nec amo nec volo
nisi te. et ꝓpter amorẽ tuũ desperi
aurũ et oĩa. Unde si aliq̄d amplius
in sinu meo ĩuenit. tu posuisti
illud. et tibi donator oĩm reddo. et
hoc feci ter. Et fc̄m̄ trina oblatiõe
ego genuflexi et b̄ndixi deũ qui
michi dedit q̄d offerre valerem.
Et statĩ fuit michi datũ intelli
gẽ q illa trina oblatio figurabat
ꝓmptã obediam altissimã paup
tatẽ et splẽdidissimã castitatem
q̄s deus p gr̄am suã dedit m̄ ita
pfecte seruare q in nullo reprehẽ
dit me cõsciã. Et sicut q̄n mitte
bã manũ in sinũ ꝓferebã et r
reddebã illas monetas ipi deo
q̄ illas ibidẽ posuerat. ita dedit

michi dñs potentiā in aīa q̄ de
ōnibꝫ bonis michi ab ipō p suā
sācissimā bonitate ↄcessis sp̄ cū o
re et corde laudo et magnifico.
Hec igr̄ fuerūt verba q̄ audiuis
ti et man⁹ extēsio quā vidisti.
Sed caue tibi fr̄ pecorine ne va
das me deīceps explorādo. et re
uertē ad cellā tuā cū benedictōe
dei. et habeas de me curā sollici
tā. Nā ad paucos dies faciet de⁹
tā stupenda mirabilia in mōte
hoc. q̄ admirabit̄ totus mūdus
faciet noua q̄dam q̄ in hoc mū
do nūq̄m fecit alicui creature.
Tūc fr̄ leo recessit valde ↄsolat⁹
In illa vō eadē q̄dragesima sup̄
dcā apparuit in ipō mōte alū
ne circa festū exaltatōis sācte
crucis xp̄us in specie seraph ala
tus et veluti crucifix⁹. īprimēs
tā clauos q̄ stigmata in manibꝫ
ac pedibꝫ ac latere sc̄o francisco
ꝓut dicit legēda sua. et apparu
it cū tāto splēdore in nocte. q̄
illuīauit valles et mōtes circū
q̄ distātes q̄si solis claritas af
fuisset. De quo testes fuerūt ce
ti pastores q̄ ꝑ ptes illas cum
gregibꝫ vigilabant. Quare vō
apparuerūt stigmata sc̄o non
dū īnotuit ꝑ oīa. sed sicut ipse
forsā reuelauit hic ꝓfert mag
nū misteriū in futurū. Hanc
historiā habuit fr̄ iacobus de
massa ab ore frīs leonis et frat̄
hugolin⁹ de mōte sc̄e marie ab
ore dicti frīs iacobi. et ego qui
scripsi ab ore frīs hugolini viri fi
de digni et boni. Ad laudē

De noīe francisci.

Franciscus prius dcūs ē ioha
nes. sed postmodū mutato noīe
franciscus vocatus ē. Cui⁹ muta
tionis multiplex causa ēe videtur.
Prima ratōe mirabilis ↄnotandi.
Linguā enī gallicā miraculose
a deo recepisse ↄgnoscit̄. Vn̄ dicit̄
in legēda sua q̄ cū ardore spūs
sā repleret̄. ardentia vba foris e
ructans gallice loq̄batur. Scdo ra
tione officij diuulgādi. Vn̄ dicit̄
in legēda. q̄ diuina ꝓuidētia hoc
vocabulū sibi indidit. ut ex sin
gulari et inↄsueto noīe opinio
misterij eius citius inotesceret orbi.
Tercio ratōe effectus ↄsequendi.
ut scilicet ꝑ hoc daret̄ intelligi.
q̄ ipse ꝑ se et ꝑ suos filios multos
seruos pcī et diaboli debebat fra
cos et liberos facē. Quarto ratōe
magnāimitatis in corde. nā fra
nci a feritate sūt dicti. q̄a eis iest
naturalis feritas et magnanimi
tas aīorum. Quinto ratione vtuosi
tatis in sermone. q̄a eius sermo
ad instar securis vicia incidebat.
Sexto ratōe honestatis in ↄuersa
tione. Dicūt enī franciscas dici sig
na q̄dam ad instar securiū que co
ram ↄsules ferebant q̄ erant
in terrorē et honorē.

De noīe francisci et eius origine

Franciscus de ciuitate as
sisij oriūdus. q̄ in fini
bus spoletane vallis ē

sim. Johes prius vocatus est a ma
tre. A patre vero tunc redeunte de fra
cia in cuius absencia natus erat
franciscus est postmodum nominatus.
Hic postquam fuit adultus et subti
lis ingenii factus. artem patris id est
negociacionem exercuit. sed dissimiliter
valde. quoniam ipso liberalior et hila
rior deditus iocis et cantibus. civi
tatem assisii die noctuque circuiens
sibi similibus sociatus. in expenden
do largissimus adeo ut omnia que ha
bere poterat et lucrari comessacioni
bus aliisque rebus consumeret. Propter
quod multociens arguebatur a paren
tibus dicentibus ei. quod tam magnas
expensas in se et in aliis faceret. ut
non eorum filius sed cuiusdam mag
ni filius principis videretur. In cu
riositate etiam tamen erat vanus. quod
aliquando in eodem indumento pannum
valde carum panno vilissimo con
sui faciebat. Erat tamen quasi na
turaliter curialis in moribus et in
verbis. De tribus ecclesiis quas instauravit

Cum die quadam sanctus vit. 81.
franciscus deambularet iux
ta ecclesiam sancti damiani que minaba
tur pre nimia vetustate ruinam. et
in eam instigante se spiritu causa oraci
onis intrasset. prostratus ante ymagi
nem crucifixi non modicum fuit
in orando spiritus consolacione reple
tus. Cumque lacrimosis oculis inten
deret in dominicam crucem vocem de ipsa
cruce dilapsam ad eum corporis audi
vit auribus ter dicentem. Francisce va
de et repara domum meam. que ut cer
nis tota destruitur. Fundatus denique
in humilitate christi franciscus ad men
ciam rediens obviam sibi e cruce in
iunctam de sancti damiani ecclesia re
paranda. Et tamquam verus obediens
assisium rediit ut saltem mendican
do von dine pareret. Deinde sur
gens et introiens civitatem cepit per
plateas et vicos tamquam ebrius spiritu
dominum collaudare. Finita vero hui
collaudacione domini ad acquirendos
lapides pro reparacione dicte ecclesie se
convertit dicens. Qui michi dederit
unum lapidem unam habebit merce
dem. qui autem duos dederit duas habe
bit mercedes. qui vero tres totidem
mercedes habebit. Quantum vero labo
raverit in opere supradicto longum et
difficile esset narrare. Ipse enim qui
tam delicatus fuerat in domo paterna
propriis humeris lapides ferebat. Cum
aliis autem laborantibus in opere pre
dicto persistens clamabat alta voce
in gaudio spiritus ad habitantes et
transeuntes iuxta ecclesiam gallice
dicens eis. Venite et adiuvate me
in opere ecclesie sancti damiani que futura
est monasterium dominarum. quarum fama
et vita in universali ecclesia glorifica
bitur patri nostro celesti. Ecce quo spiritu
prophetie repletus vere futura predixit.
Hic est enim locus ille sacer in quo
gloriosa religio et excellentissimus
ordo pauperum dominarum virginumque
sacrarum a conversione beati francisci
fere sex annorum spacio consummata
per eundem beatum franciscum felix cepit
exordium. quarum vita mirifica in

stituto gloriosa. a sancte memorie do-
mino papa gregorio nono tunc temporis
hostiensi episcopo auctoritate sedis apostolice
est plenius confirmata. Predictam igitur
ecclesiam iuuante se domino et deuotione
ciuium assistente refecit. ne post labo-
rem corpus torperet ignauia. Constitu-
it se ad reparandam ecclesiam quandam
beati petri longius a ciuitate distantem
ob deuotionem specialem quam ad a-
postolorum principem sincere fidei puri-
tate gerebat. Conuersabatur autem adhuc
pater franciscus cum filiis in quodam loco
iuxta assisium qui dicitur riuus tortus
ubi erat quoddam tugurium ab homini-
bus derelictum. Qui locus tam erat
artus quod ibi sedere vel quiescere vix va-
lebant. Ibi etiam sepissime pane caren-
tes solas rapas edebant quas hinc in
in angustia mendicabant. Scribe-
bat vir dei nomina fratrum super trabes
illius tugurii. ut quilibet volens quies-
cere vel orare cognosceret locum suum
et ne angustia loci et modicitate
rumor insolens mentis silentium per-
turbaret. Deinde reliquerunt dictum
tugurium ad usum pauperum leprosorum
transferentes se ad sanctam mariam de
portiuncula iuxta quam in una do-
muncula fuerant aliquando commorati
postquam ipsam etiam optinent. Post-
modum vero ab abbate sancti bene-
dicti de monte subasio prope assisium
beatus franciscus voluntate et inspira-
tione dei petita humiliter eandem
etiam acquisiuit. Sed deserta tunc
a nemine curabatur. Quam cum vir dei
derelictam sic conspiceret ob deuotionem

feruentem quam habebat ad dominam
mundi cepit illic assidue pro ipsius
reparatione morari. Sentiens autem
iuxta nomen ipsius ecclesie quod ab an-
tiquo sancta maria de angelis vocabatur
angelicarum ibi visitationum frequen-
tiam pede fixit ibidem propter reuerentiam
angelorum amorem quoque precipuum matris
christi. Hunc locum vir sanctus amauit pre
ceteris mundi locis. Hic enim humiliter
cepit. hic virtuose profecit. hic feliciter
consummauit. Hunc in morte fratribus
tamquam virgini carissimum commendauit.
Quem ipse sanctus notabiliter et affectuose
se recommendauit generali ministro et
omnibus fratribus tamquam locum pre ceteris
locis et ecclesiis huius seculi dilectum a vir-
gine gloriosa. De huius loci prerogatiuis
creauit iste versus. Sanctus sanctorum vere locus
iste locorum. Digne magnorum censetur
dignus honorum. Felix agnomen feli-
cius est sibi nomen. Et modo cog-
nomen sortitur muneris omen. Ange-
licum numen hic circumfundere lumen
Hic pernoctare solet per nos voce sonare
Postquam tota ruit. franciscus eam releuauit
Ex tribus una fuit. quas ipse pater reparauit
Hanc pater elegit cum sacco membra subegit
Hic corpus fregit mentemque subire coegit
Hoc intra templum genitus fuit ordo minorum
Dum patris exemplum sequitur turba minorum
Clara dei sponsa fuit hic primaria tonsa
Pompis exuta mundi christumque secuta
Hic partum clarum fratrum sit et dominarum
Sancta parens fudit christus quos orbe refudit
Hic fuit artata veteris mundi via lata
Et dilatata virtus in gente vocata
Regula conflata paupertas sancta renata

Gloria consecrata. tenere in medium venientem.
Sic ubi turbatur franciscus et affligitur.
Hic tranquillat sua moris sic innovat.
Hic demonstrat verum de quo dubitatur.
Immo donat quicquid per iste premitur.
Decum ordinavit beatus franciscus quod ibi
fieret capitulum bis in anno scilicet in pen-
thecoste et in dedicatione sancti michae-
lis. In penthecoste conveniebant omnes
fratres apud sanctam mariam et tracta-
bant qualiter regulam melius possent ob-
servare. atque constituebant fratres per diver-
sas provincias qui populo predicarent.
et fratres alios in suis provinciis collo-
carent. Inter fratres vero qui ad capitulum
veniebant nullus audebat negocia
secularia tractare. sed colloquebantur de
vitis sanctorum patrum. et quomodo perfectius et
melius possent invenire gratiam domini
nostri ihesu christi. Siquidem instar reparate
triplicis fabrice ipsius sancti viri duc-
tu trinformiter renovanda erat ecclesia.

De vocatione fratris silvestri. lxxxvi.

Cum dominus bernardus sancti francis-
ci in ordine primogenitus filius
bona sua pauperibus largiretur adherat
beatus franciscus intuens virtuosam opera-
cionem domini et ipsum dominum in corde suo
glorificans et collaudans. Venit autem
quidam sacerdos nomine silvester a quo
beatus franciscus emerat lapides pro re-
paracione ecclesie sancti damiani. Et videns
totam pecuniam expendi consilio viri
dei. cupiditatis igne succensus dixit
ad eum. Francisce non bene solvisti michi
pro lapidibus quos emisti a me. Au-
diens ergo avaricie contemptor illum in-
murmurantem iniuste accessit ad dominum
bernardum mittens quoque manum in cla-
mide eius ubi erat pecunia cum
magno fervore spiritus extrahit
eam plenam denariis et dedit presbitero
murmuranti. Et iterum secundo implens
manum pecunia dixit illi. Habes
adhuc plenam solucionem domine sacer-
dos? Et respondit. Habeo frater plene. Et
letus reversus est ad domum suam
cum pecunia sic accepta. Post pau-
cos autem dies idem sacerdos inspira-
tus a domino cepit super hiis que beatus fran-
ciscus egerat cogitare. Et dicebat
intra se. Nonne sum miser homo. qui
cum sim senex temporalia concupisco et que-
ro. Et hic iuvenis pro dei amore
ea despicit et abhorret. Sequenti
autem nocte vidit in sompnis crucem
immensam cuius summitas celos tange-
bat et pes eius stabat fixus in
ore francisci ipsius latera ab una par-
te mundi ad alteram tendebantur.
Evigilans ergo sacerdos cognovit
et credidit firmiter franciscum esse ve-
re amicum dei et servum. atque religio-
nem quam ceperat esse per universum mun-
dum penitus dilatandam. Sicque cepit
deum timere et in domo sua penitenciam
agere. Tandem vero post modicum tempus
ingressus est ordinem iam inceptum. in
quo optime vixit et gloriose finivit.

De visione fratris egidii. lxxxvii.

Tercium locum sortitus est frater pre-
egidius vir utique deo plenus et celebri
memoria dignus. Hic etenim postmo-
dum virtutum sublimium exercitacione
preclarus sicut famulus domini de ipso
predixit quamvis esset ydeota et simplex

ad excelse contemplationis sublima
tus est verticem. Nam per multa cir
circula temporum sursum actionibus inces
sant intentus adeo crebris in deum
rapiebatur excessibus ut magis resse
ret inter homines vitam angelicam age
re quam humanam. De conversione aliorum trium

Paucis autem diebus elapsis fratrum .88
sis venerunt ad eos tres alii
fratres vel viri de assisio videlicet sa
batinus morit et iohannes de capella
supplicantes beato francisco ut eos in
fratres reciperet. et ipse recepit eos humi
liter et benigne. De visione fratris mo

Quidam religiosus de viii. d g.
ordine cruciferorum morit
nomine in hospitali quodam prope assi
sium languore tam gravi tamque prolixo
laborans ut iam morti foret adiudi
catus a medicis. viro dei supplex re
missus per nuncium postulabat instanter
ut pro se dominum interpellare dignaretur.
Cui beatus pater benigne assentiens o
ratione premissa panis micas acce
pit et cum oleo accepto de lampade que
coram virginis ardebat altari commis
tens quasi quoddam electuarium per manus
fratrum infirmanti transmisit dicens.
Medicinam hanc fratri nostro deferte mo
rico quam ipsum Christi virtus non solum
plene sanitati restituet. verum etiam
robustum bellatorem effectum ancie nostre
perseveranter adiunget. Statim autem
ut antidotum illud sanctus spiritus adinventi
one confectum eger homo gustavit sanus
exurgens. tantum mentis et corporis a
deo vigorem optinuit. ut paulo post
viri sancti religionem ingressus et vni

ca tantum operiretur tunicula. sub qua longo
tempore loricam portabat ad carnem. et
crudis duntaxat ab aliis herbis
videlicet leguminibus fructibus quoque conten
tus per plura tempora lustra nec panem
gustaret nec vinum fortis tamen et
incolumis perseverans. De conversione

Crescentibus fratris pacifici .xx.
quoque virtutum meritis in par
vulis Christi odor opinionis bone cir
cumquaque diffusus ad perinamam sanctum patris
videndam plurimos e diversis mundi par
tibus attrahebat. Inter quos quidam
secularium cantionum curiosus inven
tor qui ab imperatore propter hoc coro
natus et inde rex versuum dictus vi
rum dei contemptorem mundi aliquando adi
re proposuit. Cumque apud castrum sancti se
verini eum predicantem reperisset in
monasterio quodam. sancti manu domi
super se vidit eundem crucis Christi predi
catorem franciscum duobus transversis
ensibus valde fulgentibus in modum
crucis signatum. quorum unus a capite
ad pedes. alius a manu in manum
per pectus transversaliter tendebatur.
Non noverat facie servum Christi. sed tam
to monstratum miraculo mox ag
novit. Subito stupefactus ad visum
incipit meliora proponere. Tandemque v
borum ipsius compunctus virtute tamquam si
esset gladio spiritus ex ore eius prede
te transfixus secularibus pompis omnino con
temptis beato patri professione adhesit.
Propter quod videns ipsum vir sanctus ab in
quietudine seculi ad Christi pacem perfecte
conversum fratrem pacificum appellavit.
Hic postmodum in omni sanctitate profici

eius antequam fieret minister in Francia
siquidem primus ibidem ministerii gessit
officium. meruit ipse frater magnum thau
in fronte Francisci videre. quod colore vari-
etate distinctum faciem ipsius miro ve-
nustrauit ornatu. Hoc quippe signum
vir sanctus magno venerabatur affectu
frequenter commendabat eloquio. et in eis
quas dirigebat litterulis manu pro-
pria subscribebat. Quomodo frater Pacificus
vidit sedem luciferi b. Francisco preparatam

Beato Francisco stante coram alta-
ri in oratione frater Pacificus expecta-
uit ipsum extra chorum orans similiter coram
crucifixo. Et cum cepisset orare eleua-
tus est et raptus in celum siue in cor-
pore siue extra corpus solus deus no-
uit. Et vidit in celo multas sedes
inter quas vidit unam eminentiorem a-
liis atque pre omnibus gloriosam fulgen-
tem atque ornatam omni lapide precioso.
Et admirans pulchritudinem eius
cepit intra se cogitare cuius esset illa
sedes. Et statim audiuit vocem dicentem
sibi. Hec sedes fuit luciferi et loco
eius sedebit in ea Franciscus humilis. Et
cum ad seipsum redisset statim iuit fo-
ras ad eum beatus Franciscus. Ad cuius
pedes statim cecidit ille frater in modum
crucis brachiis cancellatis. Et conside-
rans eum quasi iam in celo in illa sede
manentem dixit ei. Pater indulgeas
michi. et roga dominum ut misereatur
mei. et peccata mea indulgeat michi.
Extendens autem manum beatus Franciscus
eleuauit ipsum. et cognouit statim quod
aliquid in oratione vidisset. Videbatur
enim totus mutatus et loquebatur ad
beatum Franciscum non quasi viuentem in
carne. sed quasi regnantem in celo. Post-
ea vero quia nolebat visionem dicere
beato Francisco cepit loqui sibi verba
quasi alonge. Et inter alia dixit ei.
Quid credis de teipso frater? Respondit e-
beatus Franciscus et ait illi. Michi
videtur quod sum maior peccator quam aliquis
qui sit in toto mundo. Et statim dictum
fuit anime fratris pacifici. In hoc potes
cognoscere veram fuisse visionem quam
vidisti. quoniam sicut lucifer propter super-
biam suam de illa sede fuit deiectus sic
Franciscus propter humilitatem suam me-
rebitur exaltari et sedere in ea. Quomodo sanc-
tus Franciscus iudicabat ypocrisim. xiij

Cum in quodam heremitorio sanctus
Franciscus comedisset in quadragesima
sancti martini cibaria cum lardo propter
infirmitates suas quibus oleum erat
nimis contrarium. Finita quadragesima
cum predicaret magno populo in primo
verbo predicationis dixit illis. Vos
venistis ad me cum magna deuo-
cione credentes me esse sanctum hominem
sed deo et vobis confiteor me in hac
quadragesima comedisse cibaria cum
lardo condita. Immo etiam quasi semper quando
comedebat apud aliquos seculares
vel fiebat sibi a fratribus aliqua consola-
cio corporalis propter infirmitates su-
as. statim in domo et extra domum
coram fratribus ignorantibus et secularibus
illud dicebat manifeste. talia ciba-
ria comedi. Nolebat enim occulta-
re hominibus quod erat deo manifestum.
Similiter etiam ubicumque et coram quibuscum-
que religiosis et secularibus spiritus eo-

ad superbiam vel vanam gloriam aut ad aliquod vicium movebat, statim coram illis confitebatur illud nudo sine aliquo velamento. Unde semel dixit sociis suis. Taliter volo vivere in heremis et in aliis locis ubi maneo qualiter si omnes homines me viderent. Si enim putant me esse sanctum hominem et non facerem vitam que convenit sancto homini, essem ypocrita. Cur sanctus franciscus non correxit excessus fratrum. xiii

Quidam socius beato francisco semel dixit. Pater ignosce michi quia tibi volo dicere que iam plures consideraverunt. et ait. Tu scis quomodo olim per gratiam dei viguit in puritate perfectionis tota religio qualiter omnes fratres cum magno fervore et sollicitudine in omnibus conservabant sanctam paupertatem. videlicet in parvis et pauperculis edificiis et utensilibus in parvis et pauperculis libris et vestibus. Et sicut in his ita et in omnibus aliis exterioribus erat unius voluntatis et fervoris in sollicitudine servandi omnia que pertinent ad nostram professionem et vocationem et exemplum omnium. Et sic etiam erant unanimes in dilectione dei et proximi tamquam homines vere apostolici et evangelici. Nunc autem a parvo tempore citra cepit hec puritas et perfectio valde dissimiliter variari. licet multi dicant et excusent fratres propter multitudinem dicentes propter hoc non posse hec a fratribus observari. Immo multi fratres ad tantam cecitatem devenerunt quod de magis quam de prioribus putant populum edificari et ad devotionem converti atque videtur eis quod propter hoc magis honeste vivant despicientes et reputantes pro nichilo viam sancte simplicitatis et paupertatis que fuit initium et fundamentum nostre religionis. Unde nos considerantes hec credimus firmiter quod displiceant tibi. Sed valde miramur si displicent tibi quare tu sustines et non corrigis ea. Respondit beatus franciscus et ait illi. Dominus indulgeat tibi frater quoniam vis esse michi contrarius et adversarius atque me implicare in his que non pertinent ad officium meum. Quousque enim habui prelationis officium super fratres et ipsi permanserunt in vocatione et professione sua. licet a principio mee conversionis semper infirmus fuerim cum mea parva sollicitudine satisfaciebam eis exemplo et predicatione. Sed postquam consideravi quod dominus multiplicabat numerum fratrum. et ipsi propter tepiditatem et inopiam spiritus incipiebant declinare a via recta et secura per quam consueverant ambulare. et quia officium meum id est prelationis est spirituale tantum videlicet dominari viciis et ipsa corrigere spiritualiter et emendare. et quia ipsa corrigere et emendare non possum nolo carnifex fieri ad puniendum et flagellandum sicut potestates huius seculi. Et ideo recommendavi religionis prelationem et regimen domino et ministris. De prerogativis ordinis. xiiii

Beatus franciscus dixit se obtinuisse a domino quod sibi per angelum nuntiata fuisse ista quatuor. videlicet quod religio et professio fratrum minorum non deficiet usque ad

predicatione et monitione et exemplo

die iudicij. Item quod nullus ex industria persequens ordinem diu viuet. Item quod nullus malus volens male viuere in ordine poterit in ipso diu permanere. Item quicumque ex corde diligit ordinem quantumcumque sit peccator tandem misericordiam consequetur.

Quis sit idoneus minister generalis. xvi

Prope finem vite beati francisci dixit ei quidam frater. Pater tu transibis ad dominum et familia hec te secuta manebit in valle lacrimarum. Innue ergo nobis aliquem si cognoscas in ordine in quo tuus animus quiescat. cui onus generalis ministri digne posset imponi. Respondens beatus franciscus innuens cunctis verba suspirijs. talem inquit filij ducem tanti et multimodi exercitus ducem tam ampli et dilatati gregis pastorem filij nullum sufficientem inuenio. Sed vnum vobis depingam in quo reluceat qualis debet esse. vite grauissime discretionis magne. fame laudabilis. priuatis affectionibus carens. ne dum in parte plus diligit. in toto scandalum generet. Debet illi orationis studium esse amicum. ita tamen quod certas horas anime sue et certas gregi suo distribuet. Nam primo mane debet sacratissimum sacrificium misse premittere. et in unde longa deuotione seipsum et gregem diuine protectioni affectuosius commendare. Post orationem vero seipsum statuat in medio ab omnibus depilandum omnibus responsurum. omnibus cum caritate et patientia et mansuetudine prouisurum. Non debet esse acceptor personarum. ita quod non minus curet de simplicibus et ydeotis quam de sapientibus et sapientibus. Cui si donum sapientie est concessum tamen plus in moribus pietatis et simplicitatis patientie et humilitatis ymaginem ferat. foueatque virtutes in se et in alijs atque in predicando eis continue se exerceat. ad hoc alios plus exemplo quam sermonibus incitando. Sit execrator pecunie que nostre professionis et perfectionis est precipua corruptela. et tamquam caput et exemplar imitandum ab omnibus multos nequaquam loculis abutatur. Sufficiant autem sibi pro se habitus et libellus. Pro alijs vero penarolus cum calamo et pugillari et sigillum. Non sit aggregator librorum nec lectioni multum intentus. ne forte detrahat officio quod erogat studio. Consoletur pie afflictos cum sit vltimum remedium tribulatis. ne si apud eum defuerint remedia sanitatis desperationis morbi preualeat in infirmis. Vt proteruos ad mansuetudinem flectat. seipsum prosternat. et aliquid sui iuris relaxet ut lucrifaciat animas. Ad refugos ordinis velut ad oues que perierunt viscera pietatis expandat. et numquam misericordiam neget illis sciens temptationes illas esse preualidas. que ad tantum possunt impellere casum. quas si ipsum permitteret dominus forte experiri in maius precipitium laberetur. Vellem ipsum tamquam christi vicarium ab omnibus cum deuotione et reuerentia honorari. atque sibi ab omnibus et in omnibus cum omni beniuolentia iuxta eius necessitatem et status nostri condecentiam prouideri. Veruptamen oportet eum non arridere honoribus neque fauoribus plus quam iniurijs delectari. ita quod propter honores non mutentur eius mores

nisi in melius. Si quando vero expensio-
ni vel meliori cibo indiget non in
abscondito sed in publico loco sumat
ut aliis tollat verecundiam providen-
di sibi in infirmitatibus et necessitati-
bus suis. Oportet eum maxime laten-
tes distinguere conscientias et ex occul-
tis venis eruere veritatem. Omnes accusa-
tiones in principio habeat suspectas
donec veritas ex diligenti examinatio-
ne incipiat apparere. Aures autem non
prebeat multiloquis, quos in accusa-
tionibus specialiter habeat suspectos nec
faciliter credat eis. Talis denique de-
bet esse quod propter cupiditatem retinen-
di honorem virilem formam iustitie et
equitatis nullatenus infringat vel relaxet
et ita tamen quod ex nimio rigore nulli-
us anima occidat, et ex superflua man-
suetudine non nascatur torpor, atque
ex laxa indulgentia non proveniat
dissolutio discipline. Sicque ab omnibus
timeatur et ab ipsis timentibus diliga-
tur. Officium prelationis semper putet et
sentiat sibi fore potius oneri quam honori.
Vellet itaque ipsum habere socios predi-
tos honestate, rigidos adversus pro-
prias voluntates, fortes in angustiis,
pios et compassivos delinquentibus, ha-
bentes equalem affectionem ad omnes, nich-
il de labore suo recipientes nisi pu-
ram corporis necessitatem, et nichil appe-
tentes nisi laudem dei et ordinis profectum
et anime proprie meritum et fratrum omnium
perfectam salutem, omnibus convenienter af-
fabiles, et omnes convenientes ad ipsos
cum sancta iocunditate recipientes, atque
formam et exemplum observantie evan-

gelii iuxta professionem regule in se-
metipsis pure et simpliciter omnibus osten-
dentes. Ecce inquit talis debet esse genera-
lis minister huius religionis et tales
socios debet habere. Qualis est verus frater
minor. xxvi

Beatissimus pater transformatus quodammodo in sanctos
fratres per ardorem amoris et fervorem ze-
li quem habebat ad perfectionem eorum,
sepe cogitabat intra se quibus conditionibus
et virtutibus oporteret esse ornatum bonum
fratrem minorem. Et dicebat quod ille esset
bonus frater minor qui haberet vitam et con-
ditiones istorum sanctorum fratrum, videlicet fi-
dem fratris Bernardi quam perfectissime habu-
it cum amore paupertatis; simplicitatem
et puritatem fratris Leonis qui vere fuit
sanctissime puritatis; curialitatem fratris
Angeli, qui fuit primus miles qui venit
ad ordinem et fuit omni curialitate et
benignitate ornatus; gratiosum aspectum
et sensum naturalem cum pulchro et
devoto eloquio fratris Massei; mentem e-
levatam in contemplatione quam frater Egi-
dius habuit usque ad summam perfectio-
nem; virtuosam et continuam orationem sancti
Rufini qui sine intermissione semper ora-
bat, etiam dormiendo vel aliquid operan-
do semper erat cum domino mens ipsius; pa-
tientiam fratris Iuniperi, qui usque ad sta-
tum perfectum patientie pervenit propter perfec-
tam veritatem proprie vilitatis quam pre oculis
habebat et summum desiderium imi-
tandi Christum per viam crucis; fortitudinem cor-
poralem et spiritualem fratris Iohannis de Lau-
dibus, qui tempore illo fuit fortis corpore super
omnes homines; caritatem fratris Rogerii, cu-
ius tota vita et conversatio erat in fer-

nore caritatis. Et solitudinē frīs lu
cidi. q̄ fuit maxīe solitudīs et nole
bat q̄si p mensē stare ī loco. sed q̄n
placebat sibi stare in aliquo loco
stati recedebat īn et dicebat. Non
habem⁹ hic māsionē sed in celo.
de trib; q̄ cōmēdauit. b. frā. fratrib; su[is]
Pater pyssim⁹ p̄nos ib. xxvi.
oclos in filios dirigēs ait ille.
Vocate michi frēm bndictū de pi
ratro. Erat enī fr̄ ille sacerdos s̄cs
et discretus q̄ bto frācisco celebra
bat aliq̄n ubi iacebat infirm⁹.
q̄a sp cū poterat volebat habē t
audire missā q̄ntūcūq; ēēt īfir
m⁹. Cūq; venisset ad eū dixit illi.
Scribe q̄lit̄ bndico ōmib; fratrib; me
is q̄ sūt in religiōe et q̄ venturi
sūt usq; ad finē sc̄li. Et q̄m ꝓpter
debilitatē et dolorē īfirmitatis lo
q̄ nō valeo. ī his trib; v̄bis pate
facio volūtatē et ītentionē meā
breuit̄ cūctis fratrib; p̄ntib; et futis
videlicet ut in signū mēorie mee
et bndictionis et testamēti sp dili
gāt se adīuicē sicut dilexi et dili
go eos. sp diligāt et obseruēt dn̄az
n̄ram paupertatē. et sp p̄latis ⁊ cle
ricis s̄ce m̄ris ecc̄ie fideles et s̄bditi
existāt. Sic enī p̄r n̄r in capitlis
frēm solitus ēat sp in fine capli
bndicē et absoluē oēs frēs p̄ntes
et venturos ad religionē. et etiā ex
tra capl̄m in feruore caritatis hoc
idē mīsionēs faciebat. Monebat āt
frēs ut timēnt et cauēnt sibi a ma
lo exēplo. atq; maledicebat ōmib;
q̄ malis exēplis puocāt hoīes ad
blasphemandū religionē et frēm
vitā. q̄a boni et s̄ci paupes de hoc
verecundant et plurimū affligunt.
Q̄uo b. frā. cōformauit se xp̄o in
Quadā nocte vlt̄ia cena. xxvii
btūs frāciscus fuit ita dolorib;
īfirmitatū pregrauatus q̄ q̄si nocte
illa nō potuit q̄escere nec dormiē. Ma
ne aūt fc̄o cū dolores aliq̄ntulū iā
cessassent. fecit vocari oēs frēs exīste
tes in loco. et sedētib; illis corā ipo
cōsiderauit et respexit eos ī psonis
oīm frēm. Et ponēs manū dexterā
sup capita singulorū bndixit oēs
p̄ntes et absētes atq; vēturos ad
ordinē usq; ad finē sc̄li. Et videbat̄
cōpati sibiipi. q̄a nō poterat vidē oēs
frēs et filios suos an̄ mortē suā.
Volēs aūt in morte sua imitari
suū dn̄m et mgr̄m quē in vita
sua pfc̄e fuat imitat⁹ iussit appor
tari sibi panes et bndixit oēs. atq;
ī plurimas particulas fecit frāgi. q̄a p
nimia debilitate frangē nō vale
bat. Et accipiēs vnicuiq; frēm por
rexit particulā. pcipiēs ut totā q̄li
bet manducaret. Vn̄ sicut dn̄s ā
te mortē suā voluit in signū di
lectionis cū ap̄lis q̄nta feria man
ducare. ita pfc̄us imitator ipius
btūs frāciscus voluit idē signū
dilectionis ondē fratrib; suis. Et q̄ ad
similitudinē xp̄i hoc voluit face pa
tet manifeste. q̄a postea q̄sivit
si erat tūc feria q̄nta. Et cū tūc
ēēt alia dies dixit q̄ putabat ēē
feriā q̄ntā. Vn⁹ aūt ex illis fratrib;
reseruauit vnā particulā de pane

illo. Et post mortem beati Francisci multi infirmi qui de ipso gustaverunt statim fuerunt a suis infirmitatibus liberati.

Quomodo beatus Franciscus se habebat in divino officio. xcix.

Licet per multos annos fuisset afflictus sanctus Franciscus infirmitatibus, erat tamen in tantum devotus et reverens ad divinum officium et ad orationem quod tempore quo orabat vel horas canonicas persolvebat numquam muro vel parieti adhaerebat. Stabat enim semper erectus et cum nudo capite, aliquando vero super genua maxime quia per maiorem partem diei et noctis orationi vacabat. Immo quando ibat per mundum pedes semper figebat gradum cum volebat dicere horas. Si vero equitabat propter infirmitatem semper descendebat ad divinum officium. Unde quodam tempore pluebat valde fortiter et ipse propter infirmitatem et necessitatem maximam equitabat. Cumque iam totus esset balneatus descendit de equo quando volebat dicere horas et cum tanto fervore devotionis et reverentie dixit officium sic stando in via et pluendo continuo super ipsum ac si fuisset in ecclesia vel in cella. Et ait socio suo. Si cum pace et quiete corpus vult comedere cibum suum qui cum ipso corpore sit esca vermium, cum quanta quiete et pace cum quanta reverentia et devotione debet anima recipere cibum qui est ipse deus.

De pusillanimitate fratris Petri Cathanii. C. c.

Videns aliquando vicarius sancti Francisci frater Petrus Cathanii turbam fratrum frequenter cum sanctam Mariam de Portiuncula frequentare nec ad providendum de necessariis habundaret dixit ad sanctum Franciscum. Nescio pater quid faciam cum tantis undique confluentibus fratribus non habeo unde sufficienter providere. Placeat ergo tibi quod intrantium noviciorum res aliquas reservet ad quas expendendas recurratur tempore oportuno. Cui sanctus Franciscus respondit. Absit hec impietas frater carissime ut pro quovis homine impie agatur in regula. At ille. Quid ergo faciam. Respondit sanctus Franciscus. Altaria virginis spolia et varia aufer ornamenta cum altaris cum aliter indigentibus subvenire non potes. Crede gratius habebit mater dei evangelium filii sui servari et spoliari altare quam vestitum altare et filium contemptum. Dominus enim mittet qui matri quod nobis commodavit restituet. Nobis quoque hec ingeminabit scilicet quando tamen fratres declinabunt a paupertate tamen mundus declinabit ab eis. Et querent inquit et non invenient. Sed si tenerent dominam meam compleri fuerit mundus eos nutriret quia mundo dati sunt ad salutem. ¶ Sepe dicebat fratribus sanctus Franciscus. Hec tria recommendo vobis scilicet simplicitatem contra inordinatum appetitum scientie. Orationem quam diabolus semper studet auferre per multas inanes occupationes. Amorem paupertatis et ipsam sanctam paupertatem. ¶ Quodam tempore apud sanctam Mariam de Portiuncula considerans sanctus Franciscus quod fructus orationis per verba otiosa post orationem deflueret, contra lapsum otiosorum verborum hoc remedium ordinavit dicens. Quicumque otiosum vel inutile verbum protulerit teneatur

stati dicere culpam suam et pro singulis
otiosis verbis semel dicere pater noster. Sic
autem volo ut si prius se culpaverit de
commisso dicat pater noster pro anima sua. Si
ab alio fuerit redargutus prius anime re
darguentis attribuat. Si vero reprehen
sus excusaverit se et ipsum pater noster dicere
noluerit eodem modo teneatur dicere duo
pater noster pro anima illius fratris arguentis eum.
Si quis vero audiens et auscultans
fratrem dicentem verbum otiosum tacuerit
et non arguerit eum eodem modo tene
atur dicere unum pater noster pro anima illius dicen
tis. De conversione cuiusdam militis. c. i.

Fuit quidam miles fortis et mul
tas habuit victorias. qui post
ea frater est factus minor. Et cum derideret
eum milites quia intravit talem ordinem
cum potius intrasset ad templarios et
huiusmodi ubi posset plura bona facere
et continue esse in bello. respondit. Dico
vobis. quando habeo sitim famem frigus
et huiusmodi. adhuc cum hoc me impug
nat motus superbie et concupiscentie et
huiusmodi. quanto magis si videre pedes
meos ferreos et esse super equum
pulchrum et huiusmodi. Et addidit. Ante
nunquam fui fortis alios impugnando
de cetero volo esse fortis meipsum im
pugnando. Doctrina b. francisci de veneratione
In nomine summe sacramenti. c. ii.
trinitatis et sancte unitatis patris et fi
lii et spiritus sancti amen. Reverendis et
multum diligendis fratribus universis sig
gnali ministro religionis minorum fratrum
domino suo et ceteris ministris generalibus qui
post eum erunt. et omnibus ministris et
custodibus et sacerdotibus eiusdem in

christo humilibus et omnibus fratribus simpli
cibus deo obedientibus primis et novis
simis. frater franciscus homo vilis et
caducus vester parvulus servulus. Salutem
in eo qui redemit nos et lavit in pre
ciosissimo sanguine suo. cuius nomen
audientes adorate eum cum timore et
reverentia proni in terram. dominus ihesus
christus altissimi filius nomen illi qui est
benedictus in secula. Audite domini et filii
et fratres mei et auribus percipite verba
mea. inclinate aurem cordis vestri. et
obedite voci filii dei. Servate in to
to corde vestro mandata eius. et consi
lia eius perfecta mente implete. confitemini
ei quoniam bonus. et exaltate eum in operi
bus vestris. Quoniam ideo misit vos in u
niverso mundo ut verbo et opere detis
testimonium voci eius. et faciatis scire
omnes quia non est omnipotens preter eum. In dis
ciplina et obedientia sancta perseverate. et quod
promisistis ei bono et firmo proposi
to adimplete. et tamquam filiis offert se
vobis dominus deus. Deprecor itaque omnes
vos fratres cum osculo pedum. et ea cari
tate qua possum. ut omnem reverentiam
et omnem honorem quantumcumque poteritis
exhibeatis sanctissimo corpori et sanctissimo
sanguini domini nostri ihesu christi. in quo
que in celis et que in terris sunt pacifica
ta sunt et reconciliata omnipotenti deo.
Rogo etiam in domino omnes fratres meos
sacerdotes altissimi quotiens cum mis
sam celebrare voluerint puri pure
faciant cum reverentia verum sacrifici
um sanctissimi corporis et sanguinis domini
nostri ihesu christi sancta intentione et mun
da. non pro ulla re terrena neque timore

vl' amore alicui9 hoīs q̄ placēte
hoīnibꝫ. sed oīs volūtas q̄ntū ad
iuuat gr̄a ad deū dirigat. ipi soli
lq dn̄o sūmo in placē desiderās
q̄a ipe ibi solus operatur sicut sibi
placet. q̄m sicut ipse dicit. hoc fa
cite in meā cōmemoratione. Si
q̄s aliter fecit iudas traditor effici
et reus fit corporis et sanguinis dn̄i.
Recordamī fr̄es mei sacerdotes
q̄ scriptū est de lege moysi quā
trāsgrediēs in corporalibꝫ sine ulla
miseratiōe p̄ snīam dn̄i moriebā
t̄. q̄nto maiora et deteriora mereri
pati supplicia q̄ filiū dei cōculcauit
et sāguinē testamēti pollutum
duxerit in quo sāctificatus ē. et spiri
grē cōtumeliā fecit. Despicit enī
homo polluit et cōculcat agnū
dei. q̄m sicut dicit ap̄ls nō diiudi
cās id ē discernēs scīn panē xp̄i
ab aliis cibariis vel opibꝫ vl' in
dign9 mādūcat. vl' etiā si esset
dign9 vane et īdigne mādūcat
cū dn̄s p̄ ꝓphām dicat. Maledic̄t
q̄ facit op9 dei fraudulēter. Et sa
cerdotes q̄ noluīt hoc ponē sup
cor in veritate cōtēpnet dicēs. Ma
ledicā b̄ndictionibꝫ vr̄is. Audite
fr̄es mei si b̄ta virgo sic honora
t̄ ut dignū est q̄a ip̄m portauit
in sāctissimo vtero. si baptista b̄t̄us
cōtremuit et nō audet tangē sc̄m
dei verticē. si sepulchrū in quo p̄
aliq̄d tp̄us iacuit veneratur. q̄ntū
debet esse dign9 sc̄us et iustus. q̄
iā nō moriturū sed in eternum
victurū et glorificatū in quē de

siderāt angeli ꝑspicē cōtractat. et
manibꝫ corde et ore sumit et ali
is ad sumendū p̄bet. Videte dig
nitatē vr̄am fr̄es sacerdotes et
estote sc̄i. q̄a ipe sc̄us est. Et sicut
sup oēs ꝓpter hoc misteriū hono
rauit vos dn̄s deus. ita et vos si
p̄ oēs ip̄m diligite reuerēmī et ho
norate. Magna miseria et miserā
da īfirmitas ē. q̄m sic ip̄m p̄ntē
habetis. et vos aliq̄d aliud ī toto
mūdo curatis. Totus homo paue
at totus mūdus cōtremiscat et ce
lū exultet. q̄m sup altare in ma
nu sacerdotis ē xp̄us filius dei vi
ui. O admirāda altitudo et stu
pēda dignatio. o humilitas subli
mis. o sublimitas humilis q̄ dn̄s v
niuersitatis deus et dei fili9 sic se
humiliat. ut p̄ nr̄a salute sb modi
ca panis formula se abscondat.
Videte fr̄es humilitatē dei et effun
dite corā ipo corda vr̄a. humiliamī
et vos ut exaltemī ab eo. Nichil
ergo de vobis retineatis vobis. ut
totus vos recipiat q̄ se vobis totū
exhibet totū. Moneo ꝓptea et ex
hortor in dn̄o ut in locis in q̄bꝫ
fr̄es morant̄ vna tm̄ missa cele
bret̄ in die scd̄m formā ecc̄e sc̄e.
Si vo plēs in loco fuerīt fr̄es sa
cerdotes. sit p̄ amorē caritatis al
ter cōtent9 auditu celebrationis
alterius sacerdotis. q̄a p̄ntes et ab
sentes replet q̄ eo digni sūt dn̄s
ihs xp̄s. qui licet in pluribꝫ locis
ēē videat̄. tm̄ īuisibilis manet.
et aliq̄ detrimēta nō nouit. S v

nus ubique sicut ei placet operatur cum domino deo patre et spiritu sancto in secula seculorum. amen.

De presepio quod in die nativitatis domini. C. xi. fecit.

Summa sancti francisci intentio erat toto cordis fervore domini nostri ihesu christi doctrinam sequi et vestigia imitari. Precipue incarnationis humilitas et caritas passionis ita eius memoriam occupabant ut vix aliud vellet cogitare. Memorandum proinde ac reverenti memoria recolendum quod tercio anno ante gloriosi obitus sui diem apud castrum quod grecium dicitur fecit in die natalis domini. Erat in terra illa vir quidam nomine iohannes bone fame sed melioris vite quem beatus franciscus amore precipuo diligebat. Qui cum in terra sua nobilis et honorabilis plurimum extitisset, carnis nobilitate calcata nobilitatem animi est secutus. Hunc vero beatus franciscus sicut sepe solebat fere per quindecim dies ante nativitatem domini fecit ad se vocari et dixit ei. Si desideras ut apud grecium presentem festivitatem domini celebremus, festina precede et que tibi dico prepara diligenter. Volo enim illius pueri memoriam agere qui in bethleem natus est, et infantilium necessitatum eius incommoda quomodo in presepio reclinatus et quomodo astante bove atque asino super fenum positus extitit utcumque corporeis oculis pervidere. Quod audiens vir bonus atque fidelis cucurrit citius et omnia in predicto loco que sanctus dixerat preparavit. Appropinquavit autem dies leticie tempus exultationis advenit. E pluribus locis vocati sunt fratres. Viri et mulieres terre illius secundum posse suum exultantibus animis cereos et faces preparant ad illuminandam noctem que scintillanti sidere dies omnes illuminavit et annos. Venit tandem sanctus dei et inveniens omnia preparata vidit et gavisus est. Et quidem preparatur presepium, apportatur fenum, bos et asinus adducuntur. Honoratur ibi simplicitas, exaltatur paupertas, humilitas commendatur et quasi nova bethleem de grecio facta est. Cantant fratres domino laudes debitas persolventes et tota nox iubilatione resultat. Stat sanctus dei coram presepio suspiriis plenus pietate contritus et mirabili gaudio superfusus. Celebrantur missarum sollempnia super presepe et nova fruitur consolatione sacerdos. Induitur sanctus dei leviticis ornamentis quia levita erat et voce sonora sanctum evangelium cantat. Et quidem vox eius vox vehemens vox dulcis vox clara voxque sonora cunctos invitans ad premia summa. Predicat deinde populo circumstanti et de nativitate pauperis regis et bethleem parvula civitate melliflua eructat. Sepe quoque cum vellet christum ihesum nominare amore flagrans nimio eum puerum de bethleem nuncupabat ut more balantis ovis bethleem dicens os suum voce sed magis dulci affectione totum implebat. Labia sua cum puerulum de bethleem vel ihesum nominaret quasi lambebat lingua felici et

palato degustans et deglutiens dul-
cedinem verbi huius. Multiplicantur
ibi dona omnipotentis. et a quodam vi-
ro virtutis mirabilis visio cernitur.
Videbat enim in presepio puerum v-
num iacentem exanimem ad quem vi-
debat sanctum dei accedere et eundem pue-
rum quasi a sompni sopore suscitare.
Nec indecens visio ista cum pu-
er ihesus in multorum cordibus oblivio-
ni fuerit datus in quibus ipsius gra-
cia faciente per servum suum sanctum francis-
cum resuscitatus est. et impressus me-
morie diligenti. Finiuntur denique solemp-
nes excubie. et unusquisque cum gaudi-
o ad propria remeavit. Conservatur
fenum in presepio positum ut per ipsum iu-
menta et animalia salva faciat dominus
quemadmodum multiplicavit misericordiam
suam sanctam. Et revera sic actum est ut
animalia multa diversos morbos haben-
cia per circumiacentem regionem mandu-
cancia de hoc feno a suis sint egritu-
dinibus liberata. Immo et mulieres
partu gravi ac longo laborantes de
predicto feno sibi superimponentes par-
tu pariunt salutari. atque a diversis
cladibus utriusque sexus concursus de-
sideratam ibi optinent sanitatem. Con-
secratus est denique locus presepii templum
domino. et in honorem beatissimi patris
francisci super presepe altare construitur
et ecclesia dedicatur. ut ubi animalia
quondam feni pabulum comederunt. ibi
de cetero ad sanitatem anime et corporis
manducent homines agni immaculati
et incontaminati ihesum christum dominum
nostrum. De interiori et exteriore homine b. f.

O quam pulcher quam splen- C. xiii
didus quam gloriosus apparebat
in vite innocencia. in simplicitate ver-
borum. in puritate cordis. in dilectione
dei. in caritate fraterna. in flagranti obediencia
in concordi obsequio. in aspectu ange-
lico. Dulcis in moribus. natura pla-
cidus. affabilis in sermone. commodis-
simus in exhortacione. fidelissimus in
commisso. providus in consilio. in negocio
efficax. graciosus in omnibus. Mente se-
renus. animo dulcis. spiritu sobrius. con-
templacione suspensus. oracioni assiduus
et in omnibus fervens. Constans propo-
sito. virtute stabilis. et in omnibus idem.
Ad indulgendum velox. ad irascendum
tardus. liber ingenio. memoria lu-
culentus. subtilis in disserendo circum-
spectus in eligendo. et in omnibus sim-
plex. Rigidus in se. pius in aliis dis-
cretus in omnibus. Facundissimus homo
facie hilaris. vultu benignus. im-
munis ignavie. insolencie expers.
Statura mediocris. parvitati vici-
nior. Caput mediocre ac rotun-
dum. Facies utcumque oblonga et pro-
tensa. frons plana et parva. Mediocres
oculi nigri et simplices. fusca capil-
li. supercilia recta. Nasus equalis subti-
lis et rectus. Aures erecte sed parve. tem-
pora plana. lingua placabilis.
ignea et acuta. Vox vehemens et
dulcis et clara atque sonora. Den-
tes coniuncti equales et albi. modica
labia atque subtilia. barba nigra.
pilis non plene respersa. collum sub-
tile. humeri recti. brevia brachia.
tenues manus. digiti longi. ungues

procera. Ceruix subtilis. paruuli pedes
tenuis cutis. caro paucissima. Aspera
vestis. sompnus breuissimus. manus lar
gissima. Et quia erat humillimus omnem
mansuetudinem ostendebat ad omnes
homines omnium moribus utiliter se confor
mans. Sanctior inter sanctos. inter pecca
tores quasi unus ex illis. Adiuua igitur
peccatores peccatorum amator pater sanctissi
me. et quos cernis miserabiliter
in delictorum sordibus iacere. dignare
quesumus misericorditer tuis gloriosissimis
suffragiis releuare. Quomodo Christus conques
tus fuit fratri leoni socio b. f. de ingrati
tudine et superbia fratrum. c. v.

Quadam vice dixit dominus Ihesus Christus
fratri leoni socio beati francisci. Frater leo e
go lamentor de fratribus. Cui respondit frater
leo. Propter quid domine? Et dominus respondit.
Propter tria. videlicet quia non recognoscunt
beneficia mea que ita largiter et ha
bundanter impendo eis ut nosti cum
non seminent neque metant. Et quia to
ta die murmurant et ociosi sunt.
Et quia sepe ad iracundiam se prouo
cant ad inuicem et ad amorem non
redeunt. et non portant iniuriam quam
receperunt. De ultimis verbis que reliquit fratribus b. f.

Quadam vice cum propter C. c. vi.
infirmitatem stomachi vellet
euomere ob nimiam violentiam quam
sibi fecit euomuit sanguinem per
totam noctem usque ad matutinum.
Cumque socii ipsius cernerent ipsum pre
nimia debilitate et afflictione
quasi iam mori cum magno dolore et
lacrimarum effusione dixerunt ad
illum. Pater quid sine te faciemus?

Cui nos orphanos derelinquis? Tu
fuisti nobis dux et pastor. magister
et corrector. plus docens et corrigens
nos exemplo quam verbo. Quo ibimus que
rere te o gloria paupertatis? laus sim
plicitatis et honor vilitatis nostre?
Ecce dies amara quam semper ex quo
fuimus tecum vite timebamus? ymmo
quam non poteramus etiam cogitare.
Nec mirum certe. quia vita tua est no
bis continue lumen. et verba tua erant
facule ardentes et ignientes nos con
tinue ad viam crucis. ad perfectionem
euangelicam. ad amorem et imitati
onem dulcissimi crucifixi. Et ergo
pater saltem benedicas nobis et aliis
fratribus filiis tuis quos genuisti in
Christo. et aliquod memoriale tue volun
tatis relinquas nobis. quod fratres tui
semper in memoria habeant. et possint
dicere. hec verba pater noster reliquit fratribus
et filiis suis in morte sua. Tunc
pater piissimus pronos oculos in fili
os dirigens ait illis. Vocate michi
fratrem benedictum de pirato. Erat enim
frater ille sacerdos sanctus et discretus qui beato
francisco celebrabat aliquando ubi iacebat
infirmus quia semper cum poterat volebat
habere vel audire missam quantumcumque
esset infirmus. Cumque venisset ad
illum dixit ei. Scribe qualiter benedico
omnibus fratribus meis qui sunt in reli
gione et qui venturi sunt usque in finem
seculi. Et quoniam propter debilitatem et do
lorem infirmitatis mee loqui non
valeo. in hiis tribus verbis patefacio
voluntatem et intentionem breuiter
cunctis fratribus presentibus et futuris

videlicet ut in signū memorie me-
e et benedictionis et testamēti sp
diligāt se adinuicē sicut dilexi et
diligo eos. sp diligāt et obseruēt
dn̄am nr̄am pauptatē. et sp p̄
latis et clericis sc̄e mr̄is eccl̄ie fi-
deles et subditi existāt. Q̄uo in se
et ī alijs sp leticiā interiorē et exteriorē
In hoc aūt sūmū et p̄cipuū dilex[it]
studiū sp habuit btūs franciscus
ut ext̄ orōnem et dīnū officiū ha-
bēt ɔtinue intus et extus leticī-
ā spūalem. et hoc silr̄ in frībz si-
gulariē diligebat. ymo de tristi-
cia et accidia exterioi ipsos sepiꝰ ar-
guebat. Dicebat enī q si seruus
dei studuit habē et ɔseruarē intꝰ
et extus leticiā spūalem q̄ pue-
nit ex mūdicia cordis et acq̄rit p
deuocionē orōnis. demones nō pos
sūt ei nocē dicētes. Et quo in tri-
bulacōe et psperitate habet leti-
ciā seruꝰ dei nō possumꝰ īuenire
aditū intrādi ad ipm. De temptacōe
quā habuit p mures. de q̄ ɔso. ē

Duobꝰ āniꝰ an obitū eū dn̄s
tū suū dū eēt apud sc̄m
damianū in cellula q̄dam fc̄a
de storiys et sūme affligetur ex
īfirmitate oculoꝝ ita q vlt̄ spa-
ciū ꝯ̄ dierū nō potuit vidē lumē
diei nec etiā lumē ignis. fcm ē
dīna pmissione ut ad augmen-
tū afflictionis meriti sue venirēt
tot mures in cella illā q die noc-
tuq discurrētes sup̄ ipm et ī cir-
cuitu eius nō sinebāt eū orare
nec quiescē. ymo qn̄ comedebat
ascendebāt sup̄ mensā eius et ip-
sū plimū infestabāt. Vn̄ tā ipse
q̄ socij ɔgnouerūt manifeste q e-
rat temptacio diabolica. Videns ergo
btūs franciscus se tot afflictionibz
cruciari. q̄dā nocte motꝰ pietate in
seipm dixit intra se. Dn̄e in auxili-
ū meū respice sup īfirmitates me-
as ut paciēter valeā tolerare. Et
statī in spū dictū est ei. Dic michi
fr̄ si q̄s p hijs tuis īfirmitatibz et
tribulacionibz tm̄ magnū et p̄cio-
sū thezaurū tibi daret q si tota ter-
ra pꝰs eēt illꝰ magni thezauri nō-
ne multū gaudēs. Et r̄ndit btūs
franciscus. Magnꝰ eēt dn̄e thezau-
rus iste et p̄ciosus valde ꝛ nimis
amirabilis atq desiderabilis. Et
audiuit itm̄ dicentē sibi. Ergo
fr̄ iocūdare et iubila in tuis in-
firmitatibz et tribulacionibz ac
q̄ de cetō ita secure te habeas
ac si iā eēs in regno meo. Et
surgēs mane dixit socijs suis
Si imperator alicui seruo suo in-
tegrū regnū suū daret. nōne
ille seruꝰ multū debet gaudē.
Si aūt totū impiū daret ei nō
multū magis gaudēt. Et ait il-
lis. Ergo me oportet multū gau-
dē in īfirmitatibz et tribulacioni-
bz atq in dn̄o ɔfortari. et sp g̃ra-
as agē deo pr̄i et vnico filio eius
dn̄o ihū xp̄o et spūi sc̄o de tanta
michi gr̄a fc̄a a dn̄o. videlicet q̄a
dignatus me indignū seruū
suū adhuc carne viuentē certi-
ficare de regno suo. Vn̄ volo ad

laudē eius et ad vr̄am edificatio-
nē et p̄ximi fac̄e noua laudē de
creaturis dn̄i quibꝫ cotidie vtim̄
et sine q̄bꝫ viue nō possum̄. et ī
quibꝫ humanū gen̄ multū offē-
dit creatorē. et ꝯtinue ī grati sum̄
tāte gr̄e et tāti bn̄ficij nō bn̄dicē-
tes deū creatorē et datorē oīm bo-
norū sicut debem̄. Et cepit sedens
meditari aliq̄ntulū et postea dixit.

Cantū fr̄is solis. c. ix.

Altissimo ōnipotēte bono sig-
nore. Te e sōprno le laude la g̃la le
honore et ōe bn̄dictione. Ad te solo
se ꝯfanno e nll's homo e dign̄ te
memētoriare. laudatu sy meo sig-
nore cū tucte le creature. Specia-
lamē cū mis̄te lu frate sole lu q̄le
iorna et allumini ny p lui. Et il-
lu e bullu et radiāte cū grande
splendore. De ti altissimu porta sig-
nificatione. laudatu sy meo signo-
re p frate ventu e p aere e nubilo
e sereno et ōe p tempo p le quale
alle tue creature day sosten tan-
nitu. laudatu sȳ meo signore p
soror aq̄ la quale multu vtile et
hūile et p̄tiosa et casta. laudatu
sy meo signore p frate focu p lu q̄
le tu allumini la nocte. Et illo e
bellu e zocundu e robustissimi et
forte. laudatu sȳ meo signore p so-
ror n̄ra m̄re terra la q̄le ne sosten-
ta e gouerna. Et p̄duci diu̇si fructu
e colorati flore et herba. laudatu
sy meo signore p quilli ke p dono p
loro amore. Et sostene ī firmitate
et tribulatione. bēn quilli ke le soste-
nonon in pace ke date altissimo
serando incoronati. laudatu sy me-
o signore p soror n̄ra m̄e corpale.
Dala q̄le nullu homo viuēte po
scampare guai a quilli ke se troua
in lecto e sāssima volūtate ke la
morte secondo noli porra fac̄e ma-
le. laudate et bn̄diate lu meo sig-
nore. e graciate e seruite allu cum
grande humilitate. Quō dixit pac̄e

fiedā int̄ ep̄m et p̄tatē assisij b̄tu-
te laudis q̄ fecit de fatis q̄ fecit
cātari a socijs suis. co. x.

Postq̄ b̄tus frāciscus ꝯposue-
rat laudes p̄dictas de creaturis q̄s
vocauit cātitū fr̄is solis accidit ut
īter ep̄m et p̄tatem ciuitatis assi-
sij magna discordia oriret̄. ita q
ep̄us excōicauit p̄tatem. et p̄tas
fecit p̄conizari ut null' sibi vend̄et
aliq̄ aut emet aliq̄ ab eo aut cō-
tractū aliquē habet cū ep̄o. B̄tus
frāciscus cū esset ita īfirm' et audis-
set hoc pietate motus ē sup eos
maxīe q̄a nll's ītromittebat se de
pace facienda. Et ait socijs suis.
Magna vēcundia ē nobis seruis
dei q ep̄us et p̄tas ita se inuicem
odiūt. et nll's se de eorū pace ītro-
mittit. Et sic fecit stati versū in
laudibꝫ sup̄dc̄is occasione illa. et
ait. laudate x̄p̄m meo signore p
quilli ke p dona p luto amore. Et
sostine īfirmitatē et tribulationē.
Bēn quilli ke le sostine in pace ke
dati altissimi serrādo coronati.
Postea vocauit vnū de socijs suis
et ait illi. Vade ad p̄tatem et ex p

te mea dic ei ut ipe cū magnali
bꝫ ciuitatis et alijs q̄s secū ducere
potest veniat ad epatū. Et illo
fr̄e eūte dixit alijs duobꝫ socijs
suis. Ite. et corā epo ꝛ ptate et a
lijs q̄ sūt cū eis cātatū fr̄ib solis cā
tate. Et ꝯfido in dn̄o qꝫ ipe statim
humiliabit corda ipsoꝝ. et ad p̄sti
nā dilcōnē et amicitiā reuertent̄.
Cōgregatis vō ōnibꝫ in platea
claustri epatus surrexerūt illi duo
fr̄es. et dixit vn⁹ illoꝝ. Btūs frā
ciscus in sua īfirmitate fecit lau
des dn̄i de suis creaturis ad laudē
ipius dn̄i et ad edificacionē pxi
mi. Vn̄ ipse rogat vos ut eas au
diatis cū magna deuocōe. et sic
īceperūt eas dicē et cantaē. Ptās
aūt stati surrexit. et iūctis brachi
is et manibꝫ ipās tāq̄ euāgeliū
dn̄i cū maxia deuocōe et etiā cū
mltis lacrimis ītente audiuit.
Habebat eni magnā fidē et de
uocōnē in bt̄o frācisco. finitis u
laudibꝫ dn̄i dixit ptās corā oībꝫ.
In v̄itate dico vobis qꝫ nō solum
dn̄o epo quē volo et debeo habē
p dn̄o meo. sed si q̄s īterfecisset
fr̄em meū vel filiū meū īdul
gerē sibi. Et sic dicēs piecit se ad
pedes epi et ait illi. Ecce paratus sū
p oīa satisfacē vobis sicut vobis
placuit amore dn̄i ihū xp̄i et e⁹
serui bt̄i frācisci. Epūs aūt accipiēs
ip̄m cū manibꝫ erexit et dixit ei.
Ex officio meo ꝯueniret me esse ī
humilē. et q̄a naturalit̄ ad iracūdiā
sū pmptus oportet qꝫ michi in

dulgeas. Et sic cū mlta benignita
te et dilcōe āplexati et osculati sūt
adīuicē. Stupefā vō et letati sūt fr̄es
videntes ad lr̄am esse ipletū qd̄ bt̄s
frāciscus p̄dixerat de eorū ꝯcordia.
Et oēs alij q̄ aderāt hoc p miracio
miraclo totū meritis bt̄i frācisci as
scribētes qꝫ ita s̄bito visitauit illos
dn̄s et de tāta discordia et sine scā
dalo sine recordacōe alicui⁹ verbi
ad tantā ꝯcordiā redierūt. Nos aūt
q̄ cū bt̄o frācisco fuim⁹ testimoniū
phibem⁹ qꝫ cū dicēt de aliquo sic
ē vel sic erit. sp ad lr̄am sic fiebat.
Et nos tot et tāta vidim⁹ qꝫ lōgū
ēēt ea scribē vel narraē. De arden
tissīa caritate quā habebāt pmi
fr̄es adīuicē et de sollicitu
dine.
Sollicitū erāt fr̄es cotidie oraē
et laboraē manibꝫ suis ut oēm oci
ositatē aīe īimicā a se penit⁹ ef
fugarēt. Surgebāt in media noc
te sollicite et orabāt deuotissīe cū
īmensis lacrimis et suspirijs. Amo
re intīo se īuicē diligebāt et seruī
ebat vn⁹ alt̄i et nutriebat eum si
cut mr̄ vnicū filiū et dilcm̄. Tāta
caritas ardebat in eis qꝫ facile vidē
bāt ipīs tradē corpa sua morti nō
solū p xp̄i amore vel etiā salute a
īe vel corpe suorū ꝯfr̄m. Vnde
cū q̄dam die duo ex ipīs fr̄ibꝫ sic
ircent īuenerūt quēdā fatuū q̄
cepit lapides iactare ī eos. Vidēs
ergo vn⁹ eorū lapides iactari ī al
terū opposuit se stati ictibꝫ lapidū
volēs potius se pcuti q̄ fr̄em suū
ppter caritatē mutuā q̄ flagrabāt.

Sicque parati erant unusquisque pro alio ponere vitam suam. Erant enim in humilitate et caritate fundati et radicati in tantum ut unus reveretur alium quasi patrem et dominum atque illi qui officio prelationis vel aliqua gratia precellebant humiliores et viliores ceteris videbantur. Omnes quoque se totos ad obediendum prebebant, ad precipientis voluntates se continuo preparantes. Non discernebant inter iustum et iniustum preceptum, quia quicquid precipiebatur putabant esse secundum domini voluntatem. Et ideo ipsis precepta erat eis facile et suave. A carnalibus autem desideriis abstinebant semetipsos sollicite iudicantes atque caventes ne unus alterum offenderet ullo modo. Et si quando contingebat ut unus alteri diceret verbum quod posset ipsum turbare, tantum conscientia mordebatur quod non poterat quiescere donec diceret culpam suam, prosternens se in terram humiliter, et pedem fratris turbati faceret poni super os suum. Et si frater turbatus pedes super os alterius ponere nolebat, si erat prelatus ille qui turbaverat alterum, precipiebat illi ut pedem poneret super os suum. Si vero erat subditus, faciebat hoc illi precipi a prelato. Sicque studebant ut omnis rancor et malitia fugaretur ab eis, et perfectam inter ipsos semper dilectionem observarent, satagentes pro posse singulis vitiis singulas virtutes opponere, preveniente et coadiuvante eos gratia Ihesu Christi.

Quomodo providit dominus fratribus sedentibus ad mensam pauperculam cum medico. c. xii.

Cum esset beatus Franciscus apud heremitorium de fonte columbarum prope Reate propter infirmitatem oculorum, visitavit eum quadam die medicus oculorum. Qui cum stetisset ibi per aliquod spatium et iam vellet recedere, dixit beatus Franciscus uni de sociis suis: Ite et date medico optime comedere. Respondit ei socius eius dicens: Pater, cum verecundia dicimus quia tam pauperes sumus modo quod verecundamur invitare ipsum nunc ad manducandum. Dixit ad socios suos beatus Franciscus: Modice fidei, nolite me facere amplius dicere. Et ait medicus beato Francisco: Frater, ex quo fratres sunt pauperes, libentius cum ipsis comedere volo. Erat enim medicus ille dives valde. Et cum sepe invitassent eum beatus Franciscus et socii, numquam voluit ibi comedere. Iverunt ergo fratres et paraverunt mensam, et cum verecundia apposuerunt modicum panis et vini et parum de oleribus que fecerant pro seipsis. Et sedentibus ad mensam pauperculam cum cepissent comedere, ecce pulsatum fuit ostium loci. Surgens autem unus ex fratribus ivit et aperuit ostium. Et ecce aderat quedam mulier apportans vas magnum plenum pulcherrimo pane et piscibus et pastillis gammarorum et melle et uvis, que mittebat beato Francisco quedam domina unius castri quod distabat a loco quasi septem miliaribus. Quibus visis fratres et medicus mirati et gavisi sunt valde, considerantes sanctitatem sancti Francisci et totum ipsius meritis ascribentes. Et ait medicus ad fratres: Fratres mei, nec vos sicut debetis nec nos cognoscimus istius hominis sanctitatem.

De reverentia corporis Christi et munditia altaris. c. xiii.

Attendamus omnes clerici magnum peccatum et ignorantiam quam quidam

habent. sup sanctissimum corp(us) et sanguine dni nri ihu xpi et sacratissima noia et vba eius ibi scripta q(ue) no sanctificat corp(us) a vbis q(uam) sanctissimat corp(us). Nichil eni videm(us) et habem(us) corpalit in hoc sclo de ipo altissio nisi corp(us) et sanguine noia et vba p q(ue) facti sum(us) et redepti de morte ad vita. Oes aut illi q(ui) mistrat tam sanctissima misteria 9siderent itra se maxie hij q(ui) indiscrete mistrat q(uam) viles sut calices corpalia et linteamia ubi sacrificat corpus et sanguis dni nri ihu xpi. et a multis in locis vilibz reliquit miserabilr portat indigne sumit et idiscrete alijs mistrat. Noia eciam et ei(us) vba scripta aliqn pedibz 9culcant et aialis ho non pcipit ea q(ue) dei sunt. No movem(ur) de hijs oibz pietate cu ipse pius dns in manibz nris se pbeat ut eu tractem(us) et sumam(us) cotidie p os nrm. An ignoram(us) qa venire debem(us) ad man(us) eius. Igit de hijs oibz et alijs cito et firmit emendem(us). et ubicuqz fuit sanctissimu corp(us) dni nri ihu xpi illicite collocatu et relictu remoueat de loco illo et ponat in loco pcioso et 9signet. Silr noia et vba dni scpta ubicuqz ivenianc in locis imudis colligant et in loco honesto collocet. Et scim(us) qa hec oia sup oia tenem(us) observare scdm pcepta dni et 9stitucoes sce mris eccie. Et q(ui) h(oc) no fecit sciat se cora deo et dno nro ihu xpo in die iudicij redde ratione. Hoc scriptu ut meli(us) debeat observari. sciat se bndictos a dno deo qui ipm fecerit exemplari.

Salutacio v(irtutum)

Regina sapia dns te tuti salvet. cu tua sorore sca pura simplicitate. Dna sca paupertas dns te salvet cu tua sca humilitate. Dna sca caritas dns te salvet cu tua sorore sca obia. Sanctissime vtutes oes vos salvet dns a quo venitis et pceditis. Null(us) homo e penit(us) in isto mudo q(ui) vna ex vobis posset habere nisi pius moriat. Qui vna habet et alias no offendit. oes habet. et q(ui) vna offendit. nulla habet. et oes offendit. Et vnaqz 9fundit vicia et pcta. Sca sapia 9fundit sathan et oes malicias eius. Pura sca simplicitas 9fundit oem sapiam huj(us) mudi et sapiam corpis. Sca paupertas 9fundit cupiditate et avariciam et curas hui(us) scli. Sca humilitas 9fundit supbiam et oes homines q(ui) sut i mudo. silr et oia q(ue) in mudo sunt. Sca caritas 9fundit oes diabolicas tas et carnales teptaciones. et oes carnales timores. Sca obia 9fundit oes carnales et corpales volutates. et habet corp(us) suu mortificatu ad obiam spus. et ad obiam ftris sui. et e subdit(us) et supposit(us) oibus q(ui) sut in mudo. et non tm solis hoibz. s(ed) eciam oibz bestijs et feris ut possint facere de eo quicqd voluit quantu fuit eis datu desup a domino.

De socijs sc̄i francisci.
De p̄fc̄a ꝯūsione fr̄is bernardi
ad p̄dicationē sc̄i francisci. i
¶ De humilitate et obedia sc̄i francisci et
fr̄is bernardi. ij
¶ De fr̄e bernardo quō angelus transtu
lit eū p̄ fluuiū. iij
¶ De fr̄e bernardo quō iuit bononiā
¶ De morte gl̄osa fr̄is bernardi. v
¶ De gr̄a ꝯtēplacōis fr̄is bernardi. vi
Qualit̄ fr̄ masseus fuit ꝓbatus a
b̄to francisco. vij
¶ Qualit̄ fr̄ masseus humilitatē b̄ti
francisci inuestigauit. viij
¶ Qualit̄ sc̄us francisc⁹ intellexit ar
chana cordis fr̄is massei. ix
¶ Qualit̄ dn̄s ihc̄us xp̄s fuit locut⁹
fr̄i masseo. x
¶ Qualit̄ fr̄ francisc⁹ fr̄em masseū
leuauit in aere cū flatu. et quō sc̄us
petr⁹ et paul⁹ apparuerūt sc̄o francis
co in eccl̄ia sc̄i petri ap̄li. xi
De locutōe dei fc̄a p̄ fr̄em leonē
tp̄e matutinarū. xij
¶ De magist̄io sc̄i francisci ad fratrē
leonē q̄ ī sola cruce sit p̄fc̄a leticia.
¶ Quō sc̄us francisc⁹ apparuit fr̄i
¶ De fr̄e leone q̄n leoni. xiij
vidit sc̄m franciscū leuatū a t̄ra. xv
¶ De visione quā vidit fr̄ leo. xvi
Quō dn̄a iacoba de septē solijs vi
sitauit fr̄em egidiū. xvij
¶ Qualit̄ fr̄ egidi⁹ extraxit dubiū
a quodā mḡro p̄dicatorū. xviij
¶ Quō fr̄ iacob⁹ de massa petiuit
fr̄em egidiū q̄liter se habet ī raptu.
¶ De reuelacōe fc̄a in cordib⁹ fr̄is
egidij et sc̄i ludouici regis franci

¶ Collacōes fr̄is egidij. xx
¶ De capitlo cui īterfuit gn̄alis b̄tus
dominicus. xxi
¶ Qualit̄ dn̄s reuelauit sc̄e clare
et fr̄i siluestro q̄ sc̄us franciscus de
bet p̄dicare. xxij
De tēptacione fr̄is rufini et quō
apparuit sibi xp̄us. xxiij rufini.
¶ de mirabili et humili obedia sc̄i fr̄is
¶ De fr̄e rufino quō liberauit demo
¶ Qualit̄ fr̄ rufi niacū. xxv
n⁹ vidit et tetigit plagā lateris
sc̄i p̄ris francisci. xxvi
¶ De fr̄e rufino quō erat vna aīa
eius de trib⁹ aīab⁹ sc̄oribus. xxvij
Qualit̄ xp̄us apparuit sc̄o fratri
iohi de aluina et quō fuit raptus
ipsm̄ ā plexando. xxviij
¶ Quō fr̄ iohes de aluerna celebrā
do missā p̄ defunctis vidit aīas de
purgatorio liberari. xxix
¶ Qualit̄ fr̄ iohes vidit b̄tm̄ fran
ciscū cū multis sc̄is fr̄ib⁹ in gloria
mirabili. xxx
¶ Quō fr̄ iohes fuit raptus. xxxi
¶ Qualit̄ fr̄ iohes de aluina vidit
xp̄m gloriosū in hostia. xxxij
¶ Qualit̄ q̄dā tirann⁹ vidēs vnū
de socijs sc̄i francisci eleuatū in ae
re usq̄ ad culmē palacij ꝯuersus
fuit et fc̄us fr̄ minor ad p̄dicacōē e⁹.
Qualit̄ sc̄us francisc⁹ nomē ma
gisterij abhorrebat. xxxiiij
¶ De oronib⁹ et lacrimis humiliū
et simpliciū fr̄m ꝯuertunt aīe q̄ vi
dent̄ ꝯuerti p̄pter sciam et p̄dicaci
onē aliorū. et sūt v̄ba b̄ti francisci
¶ Qualit̄ b̄us francisc⁹ fc̄a. et quāe

maledixerit ministro bononie et ma
ledictus moriebatur. xxxvi
De districtione beati francisci. 37
Qualiter loquente sancto francisco cum
sociis de deo xpus apparuit in medio eorum. 38
Quomodo beata virgo
maria apparuit cuidam infirmo
fratri ad mortem. xxxix
De quodam iuvene fratre temptato
qui per mirabilem visionem fuit liberatus. 40
Quomodo angelus domini fuit locutus
fratri iohanni de penna cum adhuc esset
puer in habitu seculari. xli
Quomodo soldanus de babilonia fu
it conversus ad fidem et baptizatus per
fratres a beato francisco missos. xlii
De leproso blasphemo quem
sanctus franciscus sanavit in corpore et anima. 43
De conversione latronum per beatum
franciscum qui intraverunt ordinem et sanc
tissime sunt conversati. xliiii
Miraculum de stigmatibus sacris. 45
De gravi infirmitate oculorum
sancti francisci et qualiter xpus sibi promi
sit vitam eternam propter ipsam infir
mitatem et de miraculo vinee sacer
dotis ubi morabatur sanctus franciscus. 46
De mirabili ieiunio quadrage
simali sancti francisci. xlvii
Qualiter frater corradus convertit quendam
iuvenem et liberavit eum de purga
torio post mortem eius. xlviii
De fratre petro de monticulo quomodo
sibi apparuit et fuit locutus sanctus michael. 49
Quomodo beata virgo
maria apparuit sancto fratri corrado. l
Qualiter sanctus franciscus convertit du
os nobiles de marchia dum pre
dicaret bononie scilicet fratres pere
grinum et richerium. li
Qualiter sanctus franciscus fratrem riche
rium liberavit a maxima temptacione. lii
Qualiter sanctus franciscus et socii eius
sicut cum sancta clara fuerunt rapti in lo
co sancte marie de angelis. liii
Qualiter sancta clara fuit portata
in nocte nativitatis xpi ad ecclesiam
sancti francisci. liiii
Qualiter beata clara crucem miracu
lose panibus impressit. lv sabbatum. 56
Qualiter sanctus anthonius predicavit piscibus.
Quomodo sanctus anthonius in una lingua
fuit intellectus ab hominibus diversarum li
nguarum. 57
Qualiter xpus et beata vir
go et sanctus iohannes evangelista et sanc
tus iohannes baptista cum multitudine an
gelorum loquebantur cum sancto francisco. 58
Qualiter sanctus franciscus liberavit tur
tures et fecit eis nidos. lix
De lupo reducto per beatum franciscum
cum ad magnam mansuetudinem. lx
Quomodo mors sancti francisci fuit reve
lata domine iacobe de septem soliis et
quomodo ipsi beato francisco fuit revelata
certitudo salutis eterne. lxi
Quomodo locus sancte marie de angelis
fuit obsessus a demonibus nullus tamen po
terat intus intrare. lxii
Quis sit vere frater minor et a beato
francisco receptus. lxiii
De humili responsione beatorum francisci
et dominici quando fuerunt simul in curia
grati utrum vellet fratres suos prelatos. 64
De profundamento humilitatis
us voluit beatus franciscus omnes fratres
suos servire leprosis. lxv

Quā piculosū sit nimis cito p
obēam pape. et pcepto obie non
obedire. lxvi
Qualr btūs frāciscus vē hūilē
tendit doctori de ordīe predicatorū
īterrogāti eū de vbo sacre sc̄ipture.
Qualr btūs frācisc⁹ puniuit se
ipm̄ sedendo cū leproso q̄a fecerat
illi vercūdiā. lxviii
De paupertate seruāda in libris
lc̄is edificiis et vtensilibz. lxix
De statua sili statue nabugo
donosor vestita sacco q̄ locuta fuit
bto francisco. et dixit de q̄nqz stati
bz ordis. lxx
Qualr btūs frāciscus rephen
dit frēs verbo et exēplo. q̄ parue
rāt mēsas curiose in die nativita
tis dn̄i ppter mīstrū q̄ aderat. lxxi
De pfectione pauptatis. et q̄lr
btūs frācisc⁹ declarauit volūtatem
xp̄i sup obseruacōe regule. lxxii
Qualr btūs frāciscus declarauit ī
tentionē suā et volūtatē quā ha
buit a p̄ncipio usqz ad finē super
obseruāciā paupertatis. lxxiii
Qm̄ reuelatū fuit bto francisco a
dn̄o ut frēs mīores vocarēt. et
q̄ ānūciarēt pacē et salutēm in
noīe dn̄i. lxxiiii
De penitēcia quā dedit vni frī qui
vilē iudicauit quēdā pauperē. lxxv
De pfectione sc̄e obie ī seipso et
frībz suis. et q̄lr resignauit offi
ciū plationis. et c̄stituit gn̄alem
mīstrū frēm petrū cathanij. lxxvi
Qualr resignauit socios suos
btūs frācisc⁹ nolēs habē sociū spēa
le.

De execracōe pecunie. et q̄liter lxxvii
puniuit frēm q̄ tetigit pecuniā.
De eleosina quā btūs frācisc⁹
sedebat in mēsa dn̄i cardialis. lxxviii
De frē q̄ vercūdabat ire p eleo
sina. et ppter mīstu sc̄e hūilitatis
et obie pdidit vercūdiā. lxxix
Qm̄ dn̄s hostiēsis exploraūit
et edificat⁹ fuit de paupertate frm̄
tpe capli apud sanctā mariā de
porciūcula. lxxxi
De īuentione mōtis aluerne. lxxxii
De noīe sc̄i francisci. lxxxiii
De noīe francisci et e⁹ origīe. lxxxiv
De tribz caslys q̄s restaurau'. lxxxv
De vocacōe fr̄is siluestri. lxxxvi
De cōuersiōe fr̄is egidij. lxxxvii
De visiōe alior triū frm̄. lxxxviii
De visione fr̄is moriti. lxxxix
De visione fr̄is pacifici. xc
Qm̄ fr̄ pacific⁹ vidit sedē luci
feri bto francisco p̄paratā. q̄i cc̄lesiā
Qm̄ sc̄us frācisc⁹ vitabat ypo
Cur sc̄us frācisc⁹ nō correxit
excess⁹ frm̄. xciii
De p̄rogatiuis ordis. xciiii
Q̄s sit p̄done⁹ mīster [illegible] gn̄alis
Q̄s ē ver⁹ fr̄ minor. xcvi
De tribz q̄ cōmēdauit be[illegible]at⁹
frācisc⁹ frībz suis. xcvii
Qualr btūs frācisc⁹ cōformau'
se xp̄o in vltīa cena. xcviii
Qualr btūs frācisc⁹ se habebat
in dīuo officio. xcviiii
De pusillanimitate fr̄is petri
cathanij correcta p sc̄m franciscū. [illegible]
De visione cuiusdā militis. c[illegible]
Doctrina sc̄i francisci de veracōe

sacramentum. C. ij
De presepio quod fecit in die nati
tatis domini. C iij
De interiori et exteriori homine sancti
francisci. C iiij
Qualiter xpistus conquestus fuit fratri
leoni socio beati francisci de ingrati
tudine et superbia fratrum. C iiij v
De tribus verbis que reliquit fratribus
ad conseruandum perfectionem religiosorum.
Qualiter in se et in aliis semper
dilexit leticiam interiorem et exteriorem
De temptatione quam habuit
per multos dies quam consolatus est eum
dominus. et tunc certificauit eum de reg
no suo. C vij
Canticum fratris solis. C viij
Qualiter dixit pacem fiendam inter
episcopum et potestatem assisii virtute lau
dis quam fecerat de creaturis. quas
fecit cantari a sociis suis coram illis x
De ardentissima caritate quam
habebant primi fratres adinuicem. et
de sollicitudine C xi
Qualiter prouidit dominus fratribus seden
tibus ad mensam paupertatem cum
medi[illegible]co. C xij
De reuerentia corporis xpisti et
mundicia altaris. C xiij
Salutatio virtutum. C xiiij

Lib' canoñ. regulariũ in recto

C.

Aue gracia

grādus nicolai ep̄us romanorū

478